

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВОЛИНСЬКІ ГОВІРКИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ
ЗБІРНИК ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТІВ
Навчально-методичний посібник

Кам'янець-Подільський
2019

УДК 811.161.2=...’282(477-43)(075.8)

ББК 81.411.4-923.5

К 56

Рецензенти: **Громик Ю.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови, декан факультету філології та журналістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Тищенко Т.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її владання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Щегельський В.В., кандидат філологічних наук, завідувач лабораторії етнології Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Волинські говірки Хмельниччини. Збірник діалектних текстів : навч.-метод. посіб. / Упоряд. : Коваленко Н.Д., Коваленко Б.О. – Кам’янець-Подільський : ТОВ «Рута», 2019. – 344 с.

ISBN 978-617-7626-44-1

У посібнику подано транскрибовані тексти народного мовлення різної тематики, записані упродовж 2000-2017 рр. від носіїв волинських говірок Хмельниччини. Запропоновано перелік наукових праць для ґрунтовного вивчення визначальних рис волинського говору з навчальної дисципліни «Українська діалектологія», а також загальну тематику наукових досліджень з діалектології та етнолінгвістики, матеріалом для яких можуть слугувати подані у праці тексти.

Для студентів і викладачів філологічних факультетів закладів вищої освіти, діалектологів, учнів та вчителів-словесників.

*Рекомендувала до друку вчена рада
Кам’янець-Подільського національного університету імені
Івана Огієнка (протокол № 10 від 29 листопада 2018 р.)*

© Коваленко Н.Д., Коваленко Б.О.

ЗМІСТ

Передмова	5
Транскрипція.....	12
Карта обстежених говірок.....	15
Тематика наукових досліджень	16
Список рекомендованої літератури	18
Тексти	21
Білогірський район	21
с. Вільшаниця.....	21
с. Лепесівка.....	26
Волочиський район	36
с. Завалійки.....	36
с. Користова.....	47
с. Купіль.....	60
с. Юхимівці.....	70
с. Ясне.....	80
Ізяславський район	85
с. Сошне.....	85
с. Улянівка.....	94
Красилівський район	98
с. Волиця.....	98
с. Кучманівка.....	101
с. Мовчани.....	109
с. Мотрунки.....	118
с. Печеське.....	119
с. Хотьківці.....	121
Полонський район	132
с. Котелянка.....	132
с. Новолабунь.....	135
Славутський район	148
с. Гориця.....	148
Старокостянтинівський район	156
с. Веснянка.....	156
с. Воронківці.....	157
с. Григорівка.....	164
с. Половинники.....	167
с. Самчики.....	169
Старосинявський район	174

с. Бабине.....	174
с. Дубова.....	179
с. Заставці.....	181
с. Подоляни.....	189
смт Стара Синява.....	196
с. Теліженці.....	212
с. Уласово-Русанівка.....	216
с. Цимбалівка.....	220
Теофіпольський район.....	224
с. Березинці.....	224
с. Гальчинці.....	240
с. Кунча.....	247
с. Новоставці.....	256
с. Поляхова.....	263
смт Теофіполь.....	282
с. Човгузів.....	293
Хмельницький район.....	294
с. Захарівці.....	294
с. Маломоленці.....	297
с. Розсоша.....	305
с. Ружична.....	310
Шепетівський район.....	317
с. Велика Шкарівка.....	317
с. Лотівка.....	322
с. Плесна.....	324
с. Пліщин.....	340
Показчик основних тем оповідей.....	340

ПЕРЕДМОВА

Емпірична база української діалектології, сучасні ґрунтовні дослідження мовознавців утвердили особливий статус автентичних текстів зв'язного говіркового мовлення як цінного, надійного та багатомірного джерела з невичерпною інформативністю для багатьох наук. Саме спонтанні тексти-розповіді носіїв говірки мають усі специфічні риси, властиві усній формі висловлення.

Для української діалектології унікальною і важливою для діяхронічних досліджень є збірка текстів говіркового мовлення, де представлено зразки з усіх говорів української мови, записані упродовж 1959-1971 рр.¹ Розуміння необхідності укладання інформаційно важливих діалектологічних джерел не тільки для синхронічних, але й для діяхронічних досліджень говірок, якщо йдеться про вичерпний опис за всіма мовними рівнями, активізувало роботу із записування та укладання збірників текстів сучасного говіркового мовлення українців і на території України², і за її межами³.

¹ Говори української мови: Збірник текстів / Упоряд.: С. Ф. Довгопол, А. М. Залеський, Н. П. Прилипка. – Київ, 1977. – 590 с.

² Аркушин Г. Голоси з Волинського Полісся (Тексти). – Луцьк, 2010. – 542 с.; Бідношия Ю. І., Дика Л. В. Говірки Бориспільщини: Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови. – Київ : Інститут української мови НАНУ, 2008. – 480 с.; Буковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів / Укл.: Руснак Н. О., Гуїванюк Н. В., Бузинська В. Є. – Чернівці, 2006. – 383 с.; Говірка села Машеве Чорнобильського району. Ч. 1: Тексти / Уклад. Ю. І. Бідношия, Л. В. Дика. – Київ, 2003. – 456 с.; Говірка села Машеве Чорнобильського району. Ч. 2: Тексти / Уклад.: Г. В. Воронич, Л. А. Москаленко, Л. Г. Пономар. – Київ, 2003. – 608 с.; Говірки Західної Полтавщини: Збірник діалектних текстів / Упорядник Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2012. – 324 с.; Говірки південно-західного наріччя української мови: Збірник текстів / Упоряд. Н. М. Глібчук. – Львів, 2000. – 156 с.; Говірки Південної Київщини : Збірник діалектних текстів / Упоряд. Г. І. Мартинова, З. М. Денисенко, Т. В. Щербина. – Черкаси, 2008. – 370 с.; Говірки Південної Київщини: Збірник діалектних текстів / Упоряд.: Г. І. Мартинова, З. М. Денисенко, Т. В. Щербина; відпов. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2008. – 369 с.; Говірки Східної Слобожанщини: збірник діалектних текстів : навч. посіб. / упоряд. В. В. Леснова; за заг. ред. П. Ю. Гриценка ; Держ. заклад «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 304 с.; Говірки Черкащини : Збірник діалектних текстів / Упоряд.: Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина, А. А. Таран. – Черкаси, 2013. – 18 с.; Говірки Черкащини : Збірник діалектних текстів / Упорядники Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина, А. А. Таран. – Черкаси, 2013. – 882 с.; Говірки Чорнобильської зони: Тексти / Упоряд.: П. Ю. Гриценка та ін. – Київ, 1996. – 358 с.; Грицак М. Скарби гуцульського говору: Росішка (вівчарство в текстах). – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008 (Серія „Діалектологічна скриня”).

В умовах наслідків процесів індустріалізації та урбанізації, що спричинили екологічні катастрофи, маємо втрати цілих мовно-культурних територій, тому важливо фіксувати усі дані про говіркове мовлення до наукових описів.

Через тисячоліття, часи розквіту та віки ворожих нападів волиняни зберегли свою матеріальну і духовну культуру, донесли до ХХІ століття різні місцеві народні традиції, обряди, вірування, мистецтво. На жаль, більшість наукових досліджень Волині штучно відмежовувалася від ділянки діалектних матеріалів, тому безповоротно втрачаються ті мовні скарби, що створювалися віками.

На сьогодні ще повністю не зібрано й достатньо не вивчено особливості волинських говірок Хмельниччини, хоч в різні часи було опубліковано цілий ряд фольклорних збірок і лексикографічних праць зі зразками усного мовлення волинян.

Південна Волинь як історико-географічне поняття включає територію розташування Кременця, Острога, Славуті, Шепетівки, Ізяслава, Полонного, Старокостянтинова, Ямполья та інших літописних поселень і сучасних

– 320 с.; Єдність у різноманітності. Поліщуки. Навчально-методичний посібник / Упоряд.: Мойсієнко В. М., Гримашевич Г. І. – Житомир, 2018. – 144 с.; Жегуц І. Вибрані тексти з гуцульського говору в Закарпатті. – Мюнхен, 2001. – 87 с.; Північно-східна Слобожанщина: Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / Упоряд. І. В. Магрицька, В. Ф. Семистяга, З. С. Сікорська, М. Г. Чернописський, В. О. Шевцова. – Львів, 2002. – 254 с.; Сватівщина: Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / Упоряд. К. Д. Глуховцева, Є. С. Дзюба, В. С. Курило, І. О. Ніколаєнко, В. В. Просін, З. С. Сікорська, В. О. Шевцова. – Луганськ, 1998. – 136 с.; Старобільщина: Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / Упоряд. К. Д. Глуховцева, В. С. Курило, В. В. Леснова, О. А. Міхно, І. О. Ніколаєнко, З. С. Сікорська, В. О. Шевцова. – Луганськ, 2000. – 128 с.; Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти / Упоряд. та автор передмови Н. М. Глібчук. – Львів, 2005. – 238 с.; Українські закарпатські говірки: Тексти / Упоряд. та передм. О. Ф. Мигoliniць, О. Д. Пискач. – Ужгород, 2004. – 400 с.; Українські східнослобожанські говірки: сучасні діалектні тексти : навч. посіб. / упоряд. К. Д. Глуховцева, В. В. Леснова, І. О. Ніколаєнко; за ред. К. Д. Глуховцевої. – Луганськ, 2011. – 424 с.

³ Аркушин Г. Л. Голоси з Підляшшя: Тексти. – Луцьк, 2007. – 536 с.; Павлюк М., Робчук І. Українські говори Румунії. Діалектні тексти. – Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто, 2003. – XVI + 784 с.; Розповіді з Підкарпаття. Українські говірки Східної Слобожанщини / Упоряд. О. Лешка, Р. Шишкова, М. Мушинка. – Нью-Йорк – Прага – Київ, 1998. – ХХІ + 321 с.

населених пунктів півдня сучасної Рівненської та північних частин Тернопільської і Хмельницької областей.

Хмельниччина історично складається з подільської і волинської частин. Майже половина області – Південно-Східна Волинь – охоплює лівий берег Південного Бугу і тягнеться на північ області. Це край має багате історичне минуле, знаменитий відомими постатями, тому описаний у численних працях таких відомих учених, як А. Братчиков, М. Карамзін, В. Ключевський, М. Костомаров, І. Поляков, Н. Теодорович, В. Трутовський, П. Чубинський – у XIX ст., А. Баранович, А. Братчиков, С. Каретников, Б. Рибаків, П. Толочко – у XX ст. Однак через те, що Південно-Східна Волинь входила до складу Подільської губернії, а потім Хмельницької області з центром на Поділлі, віддалена від наукових центрів вищих навчальних закладів, північна частина Хмельниччини залишилася малодослідженою. Активізувалося вивчення особливостей краю з моменту національно-культурного відродження незалежної держави.

Серед лексикографічних праць, у яких знаходимо зразки волинських говірок, вагоме місце посідає словник Матвія Номиса (Симонова) "Приказки, прислів'я, і таке інше"⁴, де використано матеріали ряду тогочасних збирачів фольклору (О. Маркевича, В. Білозерського, М. Білозерського, О. Лазаревського, П. Куліша, Ф. Богуславського, П. Огієвського та ін.). Ця збірка цікава багатством народної мови та різнобарвною стилістикою, цінною є вказівка місцевості, де були зафіксовані мовні одиниці, пояснення їх виникнення. Авторів вдалося охопити і територію Волині (у збірці подано матеріал із посиланням на Волинь та Заставщину).

Південноволинські говірки досліджували: фонетичний рівень – Л. Бова-Ковальчук, А. Могила; особливості лексичної системи – К. Баценко, С. Гаєвський, Г. Козачук, М. Корзонюк, А. Очеретний, П. Лисенко; морфологічні риси – Л. Бова-Ковальчук, А. Очеретний; синтаксичні

⁴ Українські приказки, прислів'я, і таке інше. Уклав М. Номис / Упоряд., приміт. та вступна ст. М.М. Пазяка. – Київ : Либідь, 1993. – 768 с.

особливості – Л. Бова-Ковальчук. О. Горбач⁵ уклад словник «Південноволинська говірка й діалектний словник села Ступно, кол. повіту Здолбунів».

Південноволинські говірки, будучи поширеними на значній території, досить неоднорідні. Серед них можна розрізняти східноволинські, що побутують переважно в південних районах Житомирської та в північних районах Вінницької та Хмельницької областей і які дуже зближені з подільськими, і західноволинські, що зближуються з волинсько-поліськими говірками, маючи одночасно й деякі риси суміжних наддністрянських⁶.

У збірці текстів «Говори української мови», де зібрано зразки діалектного мовлення з більшості територій України, записаних наприкінці 60-х років ХХ століття, подано тексти із с. Гориця Славутського району, с. Мокіївці Шепетівського, с. Мокроволя Білогірського, с. Чернелівка Красилівського, с. Самчики Старокостянтинівського, с. Ставчинці Хмельницького районів Хмельницької області⁷.

У пропонованій праці подано транскрибовані та паспортизовані упорядниками тексти територіального мовлення з одинадцяти північних районів Хмельницької області, наведено короткі відомості з історії населених пунктів⁸, у яких було здійснено записи. Із названих та інших текстів, записаних на території Шепетівського, Ізяславського та Славутського районів, можна виділити найважливіші фонетичні ознаки сучасних південносхідноволинських говірок:

⁵ Горбач О. Південноволинська говірка й діалектний словник села Ступно, кол. повіту Здолбунів // Матеріали до української діалектології. – Мюнхен, 1973. – Вип. 1. – С. 12.

⁶ Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – Київ : Вища школа, 1980. – С. 212.

⁷ Говори української мови. Збірник текстів / Упоряд.: С. Ф. Довгопол, А. М. Залеський, Н. П. Прилипка. – Київ, 1977. – С. 360–375.

⁸ Історія міст і сіл УРСР: в 26 т. Хмельницька область. АН УРСР. Інститут історії. – Київ : Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1971. – 708 с.

1) характерне здебільшого помірне, а не сильне «укання» (*го^лло^лва*, *мо^лло^лко*, *ко^лнопл'і*, *ло^лпатоїу*, *мо^ллотим* та ін., але *но^лгами*, *то^лд'і* та ін.), зафіксовано і повний перехід [o] в [y] – *бу^лйар*: *бу^лйар не^лсе по^лпере^лду те г'іл^лце до мо^лло^лдойі*;

2) м'який, як правило, [т'] в закінченнях 3-ї особи однини і множини дієслів теперішнього часу і 2-ої особи множини наказового способу (*ходит'*, *носит'*, *ход'ат'*, *нос'ат'*, *ход'ім'*, *нос'ім'* та ін.);

3) твердий [р], що властивий для волинсько-подільської групи говірок (*рад'но*, *рас'ниї*);

4) протетичний [г] – *гин'дик*, *гочи* (*шоб не^л на^луро^лчити ди^лтину ў те ўремїа ста^лралис' по^лмен'ше да^лвати^л л'уд'ам на^лгочи*);

5) звук [є] в ненаголошеній позиції може переходити в [и] (*ў^лтоплин'і*, *дириў^лйан'і*, *ри^лгоче* та ін.);

6) у дієсловах 3 особи однини теперішнього часу [і] заступає [є] (*грайіц':а*, *виси^лпайіц':а*);

7) поширеною є асиміляція приголосних за способом творення у сполученні [т'с'] в дієслівних формах, унаслідок чого утворюється подовжений [ц':] (*с'ниц'а*, *марудиц'а*);

8) поширеною є асиміляція приголосних за глухістю-дзвінкістю (*г'руппка*, *лошка*);

9) фонема [д] у сполуці [дц] внаслідок регресивної асиміляції переходить у [ц], а в результаті наступного стягнення сама двофонемна сполука [ц'ц] нерідко перетворюється в однофонемну [ц] (*два^лнац'ім'*, *д^лвац'ім'* та ін.); зауважимо, що більш поширеними є форми типу *т^лрици^лт'*, *д^лваци^лт'*, *к'іл'ка^лнаци^лт'*, де відбувається ще й зміна [а] в [и];

10) опущення звука [л'] у середині таких слів, як: *с'к'іки* – скільки, *с'т'іки* – стільки, *т'іки* – тільки.

Морфологічними рисами сучасних волинських говірок Хмельниччини є:

1) у формах наз. – знах. відмінків однини іменників середнього роду

типу *зілля* наявне закінчення -а з неподовженим м'яким приголосним перед ним (*з'іл'а, ве^лс'іл'а, жи'т'а* та ін.), хоч у західноволинських, зокрема в суміжних із поліськими говірках, нерідкі форми, як і в поліських, із закінченням -е і подовженим м'яким приголосним перед ним;

2) при переважному закінченні -ейу в орудному відмінку однини іменників ж. р. м'якої групи в досліджуваних говірках, як і в суміжних подільських, фіксуються й форми на -ойу з пом'якшенням попереднього приголосного – *зе^лм'л'ойу, сол'ойу, вулиц'ойу* та ін. (*на табу'рець:і в'ід'ро во'ди і хл'іб /с:ол'ойу*);

3) певні залишки форм давального та орудного відмінків двоїни відбиваються в оформленні з флексією -има орудного відмінка множини ряду іменників у подільсько-волинському суміжжі (*ми'шима, гро'шима*);

4) у говірках поширені нестягнені форми прикметників середнього роду (*д'р'ібнейе, но'вейе* та ін.);

5) присвійні прикметники можуть мати паралельні форми (*д'ад'ковий, д'ад'к'йү* та ін.);

6) дуже поширені стягнені форми родового та орудного відмінків однини вказівних і присвійних займенників жіночого роду (*тейі, мейі, т'вейі* та ін.);

7) у формах 1-ї особи однини теперішнього часу зберігається чергування приголосних [з]-[ж], [т]-[ч], [с]-[ш] (*к'ручу, п'рошу* та ін.), але не зафіксовано чергування [д]-[дж] (*хожу*).

Найбільше побутує варіантів у вживанні займенників: *ц'ої* – цей (*ц'ої коро'ваї п'т'ходить*), *ц'йїї* – цій (*по ц'йїї цегл'і хо'диш*), *ц'ейу* – цією (*ц'ейу ц'еглоїу кру'гом їс'у /земл'у поси'пали*); прислівників: *йїдут'* до'доми, *пот'рошку, зара* та ін.

Лексичні особливості в мовленні респондентів такі: *п'т'цибне* – підстрибне, *с'імйа* – насіння, *ла'комки* – солодощі, *кала'тати* – розмішувати, *вий'нати* – виймати, *то'п'іру* – тепер, *у'гло* – кут (*на /кожне у'гло ў'таз'іку кла'дут' по два лист'ки*), *л'нача* – інакша, *ка'л'уга* – калюжа.

Зауважимо, що в усному мовленні сучасних волинян, а саме мешканців півночі Хмельницької області, трапляється чимало росіянізмів, наприклад: *ка́н'ешно*, *іс'куственими*, *разноц'в'етна бумага*, *род'на*, *пр'ім'ерно*, *н'ів'еста*, *воспа'л'ен'іє*.

Отже, спостереження над сучасними говірками Південно-Східної Волині дає підстави твердити, що їх ознаки на різних мовних рівнях повністю зберігаються, хоч часто мовці по-різному вимовляють однакові лексеми, відбувається також тісна взаємодія з подільськими говірками.

Матеріали пропонованого посібника допоможуть у вивченні визначальних рис усіх мовних рівнів волинського та суміжних говорів з навчальної дисципліни «Українська діалектологія».

У посібнику запропоновано теми наукових досліджень, подано списки рекомендованої літератури для опрацювання. Цінний мовний матеріал текстів, поданий фонетичною транскрипцією, уможливує вивчення не тільки діалектних особливостей ареалу, а й дослідження духовної та матеріальної культури, народних звичаїв, обрядів, загалом мовної картини світу волинян. Студенти матимуть можливість на прикладі записаних розповідей проаналізувати народні обряди та звичаї в єдності їх вербальних і невербальних складників, з'ясувати особливості вияву лінгвокультурем.

ФОНЕТИЧНА ТРАНСКРИПЦІЯ

Для передачі фонетичних особливостей діалектного мовлення використовується транскрипційний запис, який апробовано в “Атласі української мови”⁹, збірниках діалектних текстів: “Говори української мови. Збірник текстів”¹⁰, “Говірки Чорнобильської зони. Тексти”¹¹ та ін.

Транскрипція (лат. *transcriptio* – переписування) – це спеціальна система письма, яку застосовують для точного відтворення звукового складу слів і текстів мови. Розрізняють три типи транскрипцій: фонетичну, фонематичну і практичну.

Фонетична транскрипція – спосіб передачі на письмі усної мови з усіма її звуковими особливостями. Вона ґрунтується на таких вимогах: кожна літера позначає на письмі лише один і той самий звук, а кожен звук передається завжди тією самою літерою. Фонетична транскрипція, крім знаків, що позначають фонем, використовує ще й інші знаки та діакритичні знаки, за допомогою яких виражаються різні варіанти фонем. В її основу покладено український алфавіт, але без літер я, ю, є, ї, які на початку слова, після голосних, апострофа та м’якого знака позначають два звуки; без літери щ, яка позначає сполучення звуків [шч], та ь, що не має звукового значення.

Голосні звуки передаються такими знаками:

[i] – голосний переднього ряду високого підняття, нелабіалізований: л’іс, в’іл, хм’іл’;

[i^ɛ] – звук, проміжний між [i] та [e], але ближчий до [i]: з’най^ɛш;

[i^ʰ] – звук, проміжний між [i] та [и], але ближчий до [i]: м’i^ʰн’і;

[и^ɪ] – звук, проміжний між [и] та [i], але ближчий до [и]: ми^ɪн’і;

[и] – голосний переднього ряду, нелабіалізований, високого обниженого

⁹ Атлас української мови. В 3-х т. – Т. 1. Поліся, Середня Наддніпрянина і суміжні землі. – Київ : Науова думка, 1984.

¹⁰ Говори української мови. Збірник текстів / Укл. С.Ф. Довгопол, А.М. Залеський, Н.П. Прилипка. – Київ : Наукова думка, 1977. – 590с.

¹¹ Говірки Чорнобильської зони: Тексти / Упор. П.Ю. Грищенко, Н.П. Прилипка, О.А. Малахівська, Л.А. Москаленко, Л.Г. Анісімова, Ю.І. Бідношия, С.П. Грищенко, Л.В. Дика, М.В. Поістогова, Л.В. Рябець. – Київ : Довіра, 1996. – С. 16-19.

підняття: ¹тихо, ¹лихо, зи¹ма;

[и^с] – звук, проміжний між [и] та [е], але ближчий до [и]: си^сло;

[е^и] – звук, проміжний між [е] та [и], але ближчий до [е]: се^ило;

[е] – відкритий голосний переднього ряду, нелабіалізований, підняття середнє: ¹небо;

[е^а] – звук, проміжний між [е] та [а]: т^ре^аба, ж^ме^ан^а;

[і^е] – звук, проміжний між [е] та [і], але ближчий до [е]: ¹ма^еш;

[а] – голосний заднього ряду низького підняття, нелабіалізований: ма^к;

[а^о] – звук заднього ряду низького підняття, лабіалізований (¹за^отра, ка^за^оу);

[о] – голосний заднього ряду, середнього підняття, лабіалізований: ¹го^лос,

[о^у] – звук, проміжний між [о] та [у], але ближчий до [о] (ко^ужу^х);

[у^о] – звук, проміжний між [у] та [о], але ближчий до [у] (ку^ожу^х);

[у] – голосний заднього ряду високого підняття, лабіалізований (ду^х).

Приголосні звуки передаються такими знаками:

а) губні – б, п, в, ъ, м, ф;

б) передньоязикові – д, т, з, с, ц, ж, ч, ш, н, л, р;

в) задньоязикові – г, к, х;

г) фарингальний – г;

д) середньоязикові – й, ї.

Більшість приголосних звуків позначається відповідними літерами українського алфавіту.

Зміна [т^р] > [к^р]: к^ріло. Зміна [д^р] > [г^р]: г^рід.

Так звані нескладотворчі [у] та [і] позначаються відповідно [ў] (даў), [ї] (гаї).

Шепелявість свистячих [с], [з], [ц] позначається літерою меншого розміру відповідного шиплячого звука (с^шіно, з^жіма, ц^чкувати).

Палаталізованість приголосних позначається знаком апострофа (').

Довга вимова приголосних і голосних позначається двокрапкою (зна^н:а). Ослаблена (зредукована) вимова звуків зображається літерою

меншого розміру, що виноситься трохи вгору (ве^hс^lна).

Місце наголосу позначається вертикальною рисою, яка ставиться перед знаком приголосного, що передує голосному наголошеного складу, а якщо в наголошеному складі немає попереднього приголосного, то риска ставиться безпосередньо перед літерою на позначення голосного: но^hга, го^lдина, ^lарка.

У посібнику подано зв'язні тексти усного мовлення, тому у фонетичному записі можуть бути допущені деякі відхилення від традиційної фонетичної транскрипції: власні імена умовно подано з великої літери (прізвища, імена, по батькові, назви міст, сіл, кутків, річок, товтр тощо).

Карта обстежених говірок

ТЕМАТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Фонетичні риси N говору (на матеріалі говірки села N)).
2. Акцентуаційні особливості N говору (на матеріалі говірки села N)).
3. Морфологічні особливості N говору (на матеріалі говірки села N)).
4. Граматична категорія роду в текстах N говірок.
5. Граматична категорія числа в текстах N говірок.
6. Граматична категорія відмінка в текстах N говору.
7. Діалектизми N говору (на матеріалі говірки села N)).
8. Система рекомендацій і застережень, оберегів і запобіжних заходів у весільній обрядовості в етнолінгвістичному аспекті (на матеріалі N говору (говірки села N)).
9. Назви учасників весільних обрядів на матеріалі N говору (говірки села N)).
10. Номінації атрибутики весільних обрядів на матеріалі N говору (говірки села N)).
11. Відбиття діалектних рис у текстах про весільні обряди (на матеріалі N говору (говірки села N)).
12. Номінації страв і напоїв весільних обрядів N говору (говірки села N).
13. Фразеологізми весільного обряду N говору (говірки села N).
14. Стрижневі слова-поняття українського національного типу в родильних обрядах (на матеріалі N говору).
15. Номінації родильних обрядів N говору (говірки села N).
16. Система рекомендацій і застережень, оберегів та запобіжних заходів у родильній обрядовості в етнолінгвістичному аспекті (на матеріалі N говору (говірки села N)).
17. Система рекомендацій і застережень, оберегів і запобіжних заходів у поховальній обрядовості в етнолінгвістичному аспекті (на матеріалі N говору (говірки села N)).
18. Стрижневі слова-поняття українського національного типу в поховальних обрядах (на матеріалі N говору).
19. Номінації поховального обряду N говору (говірки села N).

20. Тематичні групи лексики в поховальному обряді (на матеріалі N говору (говірки села N)).
21. Словесні символи поховального обряду, у яких зафіксовано світогляд народу.
22. Фразеологізми поховального обряду.
23. Система рекомендацій і застережень, оберегів і запобіжних заходів у календарній обрядовості в етнолінгвістичному аспекті (на матеріалі N говору (говірки села N)).
24. Повір'я та прикмети у календарній обрядовості села N (N говору) крізь призму етнолінгвістики.
25. Номінації календарних обрядів села N (N говору).
26. Номінації атрибутики календарних обрядів в етнолінгвістичному аспекті (на матеріалі села N (N говору)).
27. Ареальна характеристика назв ритуального хліба.
28. Назви учасників календарних обрядів в етнолінгвістичному аспекті (на матеріалі села N (N говору)).
29. Номінації страв і напоїв календарних свят в етнолінгвістичному аспекті (на матеріалі села N (N говору)).
30. Тематичні групи лексики осінніх (літніх, весняних, зимових) обрядів села N (N говору).
31. Відбиття діалектних рис у текстах про календарні обряди N говору.
32. Фразеологізми календарних обрядів села N (N говору).
33. Словесні символи календарних обрядів, у яких зафіксований світогляд народу.
34. Традиційна народна мораль села N (N говору) в етнолінгвістичному аспекті.
35. Фольклорні елементи у текстах про календарні обряди.
36. Особливості текстів народного мовлення про календарні обряди села N (N говору).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас української мови: в 3 т. / [відп. ред. А.М. Залеський, І.Г. Матвіяс]. – Київ : Наукова думка, 1984-2001.
2. Баценко Е.С. Древнерусские элементы в лексике Подолья и Волыни // Актуальные проблемы исторической лексикологии восточнославянских языков / Тезисы докладов и сообщений всесоюзной научной конференции. – Днепропетровск, 1975. – С.129-130.
3. Баценко К.С. Давньоруські елементи в лексиці говірок Хмельницької області / Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут // Тези доповідей подільської історико-краєзнавчої конференції (жовтень, 1965 р.). – Хмельницький, 1965. – С. 115-118.
4. Баценко К.С. Деякі назви сільськогосподарських знарядь та їх частин у говірках Хмельниччини / Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут // Тези доповідей на звітній науковій сесії кафедр інституту за 1965 рік (вересень, 1966). – Кам'янець-Подільський, 1966. – С. 63-65.
5. Баценко К.С. Побутові назви «козел», «кошик», «рубель» та синоніми до них в говірках Хмельниччини / Кам'янець-Подільський педагогічний інститут // Тези доповідей викладачів на звітній науковій сесії за 1964 рік (серпень 1965 р.). – Кам'янець-Подільський, 1965. – С. 102-104.
6. Баценко К.С. Побутові назви «ночви», «сковорода», «гличик», «збанок» та синоніми до них в говірках Хмельниччини / Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут // Доповіді та повідомлення на звітній науковій сесії кафедр інституту за 1962 рік. – Кам'янець-Подільський, 1963. – С. 42-45.
7. Баценко К.С. Про вживання назв деяких побутових речей в говірках Хмельниччини / Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут // Тези доповідей викладачів на звітній сесії про наукову роботу за 1961 рік. – Кам'янець-Подільський, 1961. – С. 32-34.
8. Баценко К.С. Про деякі терміни обробки дерева в говорах Хмельниччини / Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут // Матеріали другої подільської історико-краєзнавчої конференції. – Львів, 1968. – С. 215-217.
9. Баценко К.С. Локалізми в топонімії Хмельниччини // ІV Республіканська ономастична конференція. Тези. – Київ : Наукова думка, 1969. – С. 61-62.
10. Баценко К.С. Про назви деяких побутових реалій в говорах Хмельниччини // Праці XII Республіканської діалектологічної наради. – Київ : Наукова думка, 1971. – С. 298-304.
11. Баценко К.С. Деякі назви сільськогосподарських знарядь та їх частин у говірках Хмельниччини // Тези доп. на звітній науковій сесії кафедр Кам'янець-Подільського педінституту за 1965 р. (вересень, 1966). – Кам'янець-Подільський, 1966. – С. 63-65.
12. Баценко К.С. Лексичні контакти західноподільських і південноволинських говірок // Проблеми дослідження діалектної лексики і

фразеології української мови : тез. доп. – Ужгород : Вид-во Ужгород. ун-ту, 1978. – С.;

13. Баценко К.С. Про назви деяких побутових реалій у говорах Хмельниччини // Праці XII Республіканської діалектологічної наради. – Київ : Наук. думка, 1971. – С. 298-304.

14. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – Київ : Вища школа, 1980. – 246 с.

15. Гаєвський С. Говірка села Михиринець Староконстантинівського повіту Волинської губернії // Філологічний збірник пам'яті Михальчука. – Київ, 1915. – С. 123-149.

16. Говори української мови. Збірник текстів / [упор.: С.Ф. Довгопол, А.М. Залеський, Н.П. Прилипка; відп. ред.: Т.В. Назарова]. – Київ : Наукова думка, 1977. – 591 с.

17. Горбач О. Південноволинська говірка й діалектний словник села Ступно, кол. повіту Здолбунів // Матеріали до української діалектології. – Мюнхен, 1973. – Вип. 1. – С. 12.

18. Гримашевич Г.І. Українська діалектологія. – Житомир, 2010. – 172 с.

19. Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – Київ, 1966. – 303 с.

20. Кірілкова Н.В. Матеріали до фразеологічного словника південноволинських говірок. – Острог – Рівне : В-во Національного університету «Острозька академія», 2011. – 128 с.

21. Ковачук А.И. Сельскохозяйственная лексика говоров Волини / Автореферат дис. ... канд. филол. наук. – Киев, 1971. – 20 с.

22. Коваленко Н.Д. Деякі особливості фраземіки волинських говірок // Велика Волинь: минуле й сучасне : матеріали міжнародної наукової краєзнавчої конференції, жовтень 1994 р.). – Хмельницький, Ізяслав, Шепетівка, 1994. – С. 485-488.

23. Коваленко Н.Д. Деякі риси сучасних південносхідноволинських говірок // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Вип. 18. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – С. 144-146.

24. Коваленко Н.Д. Слова з язика, як бджоли з вулика. Матеріали до словника народних порівнянь подільських і волинських говірок Хмельниччини. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2011. – 144 с.

25. Коваленко Н.Д. Фольклорно-діалектологічна практика : навчально-методичний посібник / Н.Д. Коваленко, В.В. Щегельський. – Кам'янець-Подільський : Приватний підприємець Буйницький О.А., 2015. – 144 с.

26. Коваленко Н.Д. Фраземи родильних обрядів у говірках волинсько-подільського суміжжя // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: Збірник наукових праць / Відп. ред.

М.Я.Плющ. – Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. – Вип. 3, книга 2. – С.183-191.

27. Коваленко Н.Д. Фраземіка родильного обряду в говірках волинсько-подільського суміжжя // Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. Серія Х. Практична граматики і лексикологія української мови. Вип. 4. – Київ, 2007. – С. 65-72.

28. Коваленко Н.Д., Шеремета Н.П. Практикум з проведення діалектологічних досліджень : навчально-методичний посібник. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2013. – 160 с.

29. Корзонюк М.М. Матеріали до словника західноволинських говірок // Українська діалектна лексика. – Київ : Наукова думка, 1987. – С. 62-267.

30. Ляшук Н.В. Автостереотипи українців у сприйнятті волинян / Автореферат дис. ...канд. філол. наук. – Луцьк, 2012. – 20 с.

31. Матвіяс І.Г. Українська мова і її говори. – Київ : Наукова думка, 1990. – 169 с.

32. Монахова Т.В. Українська діалектологія : навч. посіб. – Миколаїв : В-во ЧЛУ імені Петра Могили, 2010. – 128 с.

33. Поділля: історико-етнографічне дослідження / [Артюх Л.Ф., Балушок В.Г. та ін.]. – Київ : НКЦ «Доля», 1994. – 504 с.

34. Суховій О. Українська діалектологія : навч. посібн. Для практичних занять. – Київ : Фенікс, 2014. – 216 с.

35. Ткачук П.Є. Смежные волинско-поднестровско-подольские фонетические явления // Совещание по Общеславянскому лингвистическому атласу : тез. докл. (Воронеж, 11 – 16 сент. 1974 г.). – Москва, 1974. – С. 56–57.

36. Українські приказки, прислів'я, і таке інше. Уклав М. Номис / Упоряд., приміт. та вступна ст. М.М. Пазяка. – Київ : Либідь, 1993. – 768 с.

ТЕКСТИ

БІЛОГІРСЬКИЙ РАЙОН

Село Вільшаниця Білогірського району

Село є центром сільської ради, розташоване за 10 км від районного центру і за 5 км від залізничної станції Лепесівка на лінії Шепетівка – Тернопіль. Населення займається тваринництвом, вирощуванням зернових культур, цукрових буряків. Уперше село згадується в історичних документах 1442 р. [8, с. 111].

Інформант: Хромова Ганна Дмитрівна, 1924 р. н., освіта – 5 кл.

1. – Триц'ят' трет'їй / триц'ят' другий рік / ме^н'і було в'іс'ім / деуїат' рок'їу // ми були йак'і го^лодн'і / хо^лодн'і / не^н' мали шо ўзутис'а / бос'і хо^лдили // зразу пасли гуси / йак були мен'ш'і пасли гуси / по ц'ілих дн'ах сиди^{мо} на вигон'і / бо гусеї поўно / дес' тої табун / тої табун пом'ішайе^ц'а / треба його / своїй гус'атка в'ідлучити // бродимо по тих го^лзерах / ноги потр'іскайуц'а / плачи^{мо} / буд'ак'їу поўнагонимо / о / і там наріу і там / то на пйат'і / то на пал'ц'ах // таке наше дитинство було // ну а пот'ім / йак ўже п'ідросли / то пасли ко^лрову знайе^ш / ўже йак началис'а триц'ят' трет'їй / була рад'ан'с'ка ўлада / то во^н'и / ну тут було таке мален'ке се^ло / па^н'и там були / па^н'и були поўт'ікали / але це се^ло ўсталос'а / пот'ім йак ўже рад'ан'с'ка ўлас'т' була над'іл'ала так'і участки п'ід забудову хат'їу дл'а мо^ло^лдих л'удеї / во^н'и нам'ірали йім по ге^к'тару зе^м'л'і / ц'їйї ўже нов'і вулиц'і були / а ў нас так'і були / і по^л' двациг' по пйат'нацит' сотих / а б'іл'ш'іс'ц' ми де^р'жали дес' у пол'і / а пот'ім ўже позаби^р'али ў нас / то ми пасли ко^лрови // мусиш ўста^в'ати ра^н'ен'ко / іти порох тої та^к'їй / ко^л'ис' ше не^н' було теї со^ш'і // порох / Господ'і / холодно / сонце с^х'одило / шоб ўже було на / ў пол'і / і пасли ко^лрову // отаке було / отаке наше дитинство // а хл'іб^н / а то за шо пасли / за кусочок хл'іба / дас'т' кусочок хл'іба / бо во^н'и ўже були на нових усад'бах / во^н'и с'їйали со^л'б'і жито / пше^н'ниц'у / таї таке д'ело // а ми ше жили ў се^л'і / то не^н

було того / а тато час не хтіли їти ў коўлгосп / бо тре було ўсе здавати там // ми мали своіе трошки / мали тейі землі / мали коні / мали воза / мали ўсе / пристаралис'а / а йак ўже началис'а кулгосп тре було ўсе здавати / а л'уди плакали / л'уди таке знайеш / бо воно було ўсе нажито своїм трудом // ну а потім ўже ми підросли / то ходили ў коўлгосп ми на роботу / теї началас' в'їна / теї ўс'о // йа працювала ў полі на бурках // йак ше була маля то ше / ну до в'їни / йа ше нічо не робила / кури т'іко пасла перед в'їною / кури пасла ў бригаді і штири нас таких / вивозили кури нам на поле і ми там гад'їли т'і кури / а потім то ўже пришоў захираў т'і кури / йа ше там не робила // ў школу ходила / о //

2. – А началас'а в'їна страшнаїа така / начали ў Н'їмечину захирати // була ў Н'їмечині / а потім ше нас на зборний пункт забрали і з зборного пункту на медичну ком'їсу / і таїї називаўс'а о'собий од'дел // зв'їтки ти / йак ти поїїхала / йак де твоїї бат'ки / де ўсе / ми тейе ўсе проходили / о // і по'том нам начал'нік каже захирайтес'а на таку площу ми вам шос' майем казати / ну і ми по'приходили / каже / шо ше треба те'го / їти на'зад у Н'їмечину / ну о'бслуговувати воїн'с'к'ї частини наш'ї // йа була ў Н'їмечині там за Дрезденом / а ўже йак їїхали ми на'зад із Н'їмечини / ми не їїхали / п'їшки шли / то йак'їс' там коники мали / а то п'їшки їшли куди / на сх'їд сонц'а / то с'уда на сх'їд сонц'а / на Україну / а потім ми по'пали на о'тборний пункт і ўже нам кажут' / шо поїїдете на те'го / поїїдете о'бслуговувати воїен'ї частини / ну і йак йа чуйу / то і йа там / ме'не зачитали / зачитали ме'не таї йа ўже ўз'ала там с'вого к'луночка / п'їшли на машину / от і приїхали // то йа там ше два роки була / тайа ўторайа воздушнайа / глаўно ко'мандуйущий буў Кра'соўс'кий // ўс'аке було / ўс'ак'ї т'ї троф'ейі брали / грузили // ну а потім ше ото ўже по'була два роки / виїшла замуж / робили / о'це називалис'а ми вол'но найомні / воїенторг // то зразу ст'їрали / праचे'н'ї були / по'том на кухн'ї там картошку ўби'рали / шос' мили таке / знайеш / шос' по'магали / но ми не' були глаўними по'варами / а по'том нас ўже забрали ў швейну / шили

о'бмунд'ірован'іє / шта'ни / г'імнас'т'орки / шле'її / ў'с'акє |шили і так ўже
 йа була до к'ін'ц'а // а |пот'ім |вийшла ўже |замуж і при'їхала с'уда // ў |сорок
 |с'омому |роц'і йа при'їхала с'уда і наро'дила ди'тину / і та'ке ос'талас'а тут
 йа ўже // |їхала по'ш'ч'і по'сл'ед'нім на'бором ў Н'і'мечину / се'с'тра мо'їа
 с'тарша по'їхала |першим на'бором / та'ких з'разу п'іг'б'ірали / ну з'най'єш /
 та'ких'во стар'іших / а |пот'ім і |первій на'бор / і |д'ругий / і |т'рет'ій / і |п'ятій / і
 де'с'атиї / то йа ўже |самим по'сл'ед'нім |їхала // ми так т'рохи
 пе'ре'ховувалис'а / т'рохи дес' ўт'ікали / то ўт'ікай'єм / то туда // йак ўже
 |кажут' м'і'л'іц'і'я / пол'іцайі при'їхали / ну / |але" ўже |пот'ім при о'с'татку /
 не"ма ўже ку'ди було ўт'ікати / йак ўже не" було йак / ўже дес' ўт'ічеш / а
 з'нали де ми були / за'бирали чи |бат'ка чи |маг'ір і |мусили ўже ўсе"р'но
 |їхати по'сл'ед'нім на'бором / ми |їхали // за'брали нас на п'ід'води / н'і /
 бат'ки оста'лис'а ў'дома / а ми ўже / по'гру'зили нас на п'ід'води і за'везли ў
 Б'ілог'і'р'я / там у ш'колу |пенето / там була д'вохпо'ве'р'хова ш'кола і ми /
 |тамі'чка ўже нас |вигрузили / о // і ска'зали / шо |буде"те там ден' чи два /
 |пока ми |туге"чка п'ід'готуй'ємо |пойзда і ми |буде"м ўже / і ми не" мо'гли
 ўт'ікати / хо'дили кру'гом |пойзда т'і по'л'іцайі / ну йак ми та'ки о'ў'дин чи
 два х'лопці / шо ска'кали з |д'ругого |пове"р'ха / йак с'коче то шо / чи шос'
 з'ломе чи киш'ки ўста'нуц'а з'разу / чи шос' та'ке з'робиц'а / |йо'го на рад'но таї
 дес' ў л'ікарн'у // таї ми |мусили си'д'іти ў тих ш'колах // а |пот'ім нас
 |виве"ли так з'найу ў'досв'іда ра'нен'ко / |вистройіли нас і по ту с'торону і по
 ту с'торону / і н'і'мц'і були / і т'ійі пол'іцайі і з' со'ў'баками і про'ве'ли нас на
 с'тан'ц'ійу по'гру'зили ў ва'гон у Б'ілог'і'р'ї / по'гру'зили ў так'і то'вар'а'ки
 ва'гони / нап'хали ў т'і ва'гони / ў Ше"пе"т'іўц'і нам ўже дали т'рошки / шоб
 там |вийти на ми'н'уту / ўсе"дно / нас та'ки ў'с'уди'є о'п'кружували / шо'б ми
 не" ўт'ікали і ўже йак за'грузили нас / то аж у Л'вов'і нас в'іт'крили т'і
 ва'гони / і ше там була ко'м'іс'і'я // ми були |д'іти / шо ми з'нали / ка'жу шо
 |пойзд про'ходиў |через |наше се"ло / |але ми ше на |тому |пойзд'і не" |їздили
 / то так'і були / з'най'єш / ми |б'ідов'і |д'іти / не" так'і йак |зара // ну і ўже ў
 Л'вов'і нас там ше |д'руга була ко'м'іс'і'я / і ўже із Л'вова нас за'брали і

при^евезли ўже ў Н^імечину / ў Д^резде^н | вигрузи^ели / а по^утом з Д^резде^на
 нас ше при^евезли ў лаг^ер та^кіі / там ну шо / там бу^ло / ну та^к'і з^найе^іш
 лаг^ер / т^іко т^і одна ко^йка / друга / т^рет^{'а} / че^тверта / ў ш^тири пове^рхи і
 там н^ічо не^н бу^ло / т^іко де^ре^уйашка та^ка і ўсе / б^{'і}л^{'ш} н^ічо не^н бу^ло //
 ми там шо / то ми поси^д'іли т^рошки т^ро^йе чи че^тве^ро | су^ток і кажут['] / так
 ше за^читували нас і на йа^кус['] ше визи^евали ў ко^мнати і там ше си^д'іли
 йа^к'іс['] н^{'і}мц^{'і} / чорт там йіх з^найе / хто во^ни там / і там запи^сали нас //
 поди^евилис['] а на на^шу йа^к кажут['] ф^{'і}з^{'і}ю^{'н}ом^{'і}йу / те т^уди / те т^уди / а ми не^н
 з^найе^м шо ми / каже / ўс^{'і}х не^н воз^{'м}ут['] і к^{'і}л^{'к}о нас в^{'і}длу^{'ч}или і приве^зли
 нас ў рай^он Ма^йзен / о // ну пене нас бу^ло ш^тук с п^йаг^{'н}ацит['] / вигрузи^ели
 нас і те^нго / та^ку ў ко^мнатку і ўже по^{'н}а^{'х}одили т^{'і}йі хаз^{'а}йі бага^{'ч}і і
 заби^рали нас // і от йа по^{'п}ала до хаз^{'а}йіў / так ў хаз^{'а}йіна ко^{'р}ови до^{'й}іла
 // при^{'і}шла / шо йа бу^ла з^{'м}учана / з^{'у}йазана і го^{'л}одна / і хо^{'л}одна / то бу^ло ў
 ма^{'й}у м^{'і}с^{'а}ц^{'і} / по^{'с}адиў ме^{'н}е ко^{'р}ову до^{'й}іти / а йа шо ў^{'д}ома там йі^{'і}
 до^{'й}іла? / бу^ла ма^{'м}а / бу^ли с^{'с}три с^{'т}арш^{'і} / не^н полу^{'ч}айе^{'ц}а ў ме^{'н}е^н / в^{'і}н
 кри^{'ч}ит['] / кри^{'ч}ит['] / Бо^{'ж}е м^{'і}й / ну н^{'і}чо / не^н в^{'и}до^{'й}іла йа т^{'е}йі ко^{'р}ови //
 бу^ла ў не^го та^ка т^{'а}чка / на о^{'д}ному ко^{'л}ис^{'і} / на^{'к}лаў г^{'н}ойу / шоб йа
 в^{'и}ве^{'з}ла / а там ў то^{'м}у ку^{'ш}пел^{'і} та^{'к}'і п^{'л}ити та^{'і} йе^{'д}но ко^{'л}е^{'с}о / йа ўз^{'а}ла ту
 т^{'а}чку та^{'і} не^н мо^{'ж}у до^{'т}аш^{'ч}ити / г^{'н}'і^{'і} ви^{'к}инула і йа ў^{'п}ала // кри^{'ч}ит['] /
 ўхо^{'п}иў ме^{'н}е та^{'к}о за п^{'л}еч^{'і} / д^{'у}мала чи заб^{'й}е чи шо / але н^{'і}чо / ўсе
 об^{'і}ш^{'л}ос^{'а} д^{'о}бре // і на д^{'р}угі^{'і} ранок в^{'і}н ўже ме^{'н}і по^{'к}азу^{'й}е / от ко^{'р}ови
 д^{'і}і і с^{'в}ин^{'а}м да^{'в}аї і т^{'е}йе ўсе ўже по^{'п}орайе^{'ш} худо^{'б}у ў по^{'л}е їди // ма^{'у}
 т^{'р}иц^{'ат} ге^{'к}тар^{'і}ў зе^{'м}л^{'і} / і бу^{'р}аки / і кар^{'т}оп^{'л}а і йа^{'к}ас['] там і б^{'р}ука / ну
 ўс^{'а}ке / ну т^{'р}еба бу^ло йо^{'г}о о^{'б}ро^{'б}л^{'а}ти / ну та^{'к}е ше ро^{'б}или // ха^{'з}а^{'й}ка бу^ла
 не^{'д}обра / але шо / мус^{'і}ли б^{'у}ти / ну бу^ло йа^{'к}ос['] ко^{'м}ус['] л^{'у}че / ну то та^{'к}е /
 йе і ў нас і / там йе д^{'о}бре / так йа^{'к} йа^{'к}е / ну а ко^{'м}ус['] т^{'а}ш^{'а}че // ма^{'й}у м^{'і}са^{'ц}у
 йа при^{'й}іхала і ў ма^{'й}у м^{'і}са^{'ц}і нас о^{'с}вобо^{'д}или // де^{'у}йа^{'т}ого // ми са^{'м}е ішли
 п^{'і}шки / не^н з^{'н}айу шо там і к^{'і}ко з^{'і}бралос^{'а} і ми / каже чуж^{'і} / хто там
 з^{'н}айе зв^{'і}тки / хто їдем / але там де со^{'ш}еїна ви^{'х}од^{'ат} / т^{'і}го сол^{'д}ати і так
 ве^{'л}ика че^{'р}'еда і во^{'н}и г^{'н}алис^{'а} з Н^{'і}мечини ў Ро^{'с}'ію / і да^{'й}ут['] нам в^{'і}дра

і і́д'і́г' д'і́те ко^урови / ну шо ж / ў ту че^ере^еду заїдем ми / там т^ор^охи по^удо^йїли / о // але ч^уїємо та^кїї кри^к з'і^рва^ус'а / кри^чат' стр'і^л'а^йут' і те^го / п'і^ки^еда^йут' п'і^лотки / а шо ж то / і кри^чат' по^б'еда / по^б'еда / і ми ^ниш^ком т'і в'і^дра по^уста^вили те мо^ло^ко / п'і^шли ^дал'і / ^руск'ї // на ^тому з^бор^ному ^пун^т'і / не^н з^на^йу куди йіх там ўс'іх в'і^прави^ли / а нас ўз'а^ли на ма^шину і на^зад за^везли / на^зад зноў привезли у Д^резде^н / ўже ми при^їжа^ем і ба^чи^{мо} та^ке м'і^сто Ра^ти^бел / п^ри^городок Д^резде^на / але во^но бу^ло та^ке не^ро^зб^ите / ц'і^ле / Д^резден сам то бу^ў по^уб^ит^иї / о // о^то там ўже та^йа част' бу^ла / ми ўже там два ^ро^ки / бо ка^же на^чал'н'і^к наш бу^ў та^кїї ста^рш^ії л^ег'е^нан^т / ра^ботала ў Ге^рман'ї^ї / ра^бота^ї і з^д'ес' / так ше та^к'і бу^ли ра^би та^ї ўсе // а ^пот'ім ми ўже на^ча^ли ро^би^ти / на^ча^ли с^луха^ти / на^ча^ли бла^годар^ност'і ви^носи^ти / та^ке ўсе бу^ло і ўсе бу^ло ^добре ў т'ї ^вой^н'ск'ї ^час'т'і / але х^т'і^лос'а до^удо^му // ну йак / ну ми йак ўже по^же^ни^лис'а / то ми по^да^ли до^ку^мен^ти / шо^би че^рез гра^ни^ц'у пе^ре^їхати // йо^го до^ку^мен^ти при^їш^ли / а мо^її н'і і шо в'ін / ка^жу бе^ри^їд' / але хто йо^го з^на^йе / чи там в'ін при^їїде / ти з^на^йе^ш йак^то в'ї^на // н'і^чо / ка^же / йа по^їеду / да^ва^ї ме^н'і а^дрес і куди і шо ну / а йа ўже с^вей^у д^їти^но^у хо^уди^ла / бу^ло с'ім м'і^с'а^ц'ї^ў // при^їш^ли йо^го до^ку^мен^ти і йа ўже пи^шу п'і^смо до ^тата і до ^ма^ми / шо так і так / йа не^н мо^гла при^їхати / а при^їха^ў до вас ваш за^т' // ну і в'ін ўже до^бра^ўса / на^їшо^ў на^шу ха^ту / то не^н ц'а ха^та / а там де ^д'а^д'ко Жора на^ша ха^та бу^ла / ўже во^на за^ра ро^зва^л'ана // ми ^та^ми^чка / в'ін п'і^шо^ў до ба^тк'ї^ў і во^ни / в'ін по^бу^ў с' ^ти^жде^н' і при^їх^аў / ўже ка^же шо ^ма^ма пла^че і шо та^ке / при^їжа^ї при^воз' ме^н'і йі^ї до^удо^му / ну і ми ўже так ро^усчи^тали^с'а с' те^її ^вой^но^ї / ро^усчи^тали^с'а // але йак ^їїхали / ну з ^Аў^ст^р'ї^ї ми ^їїхали / з ^горо^да ^В'ена / о // то те^го / то з^на^йе^ш / то два с'в'і^ти бу^ло / там бу^ла в'ї^на і ў нас бу^ла в'ї^на / по^ура^дочок / ми при^їш^ли на ста^н'ц'ї^їу / с'і^ли ў па^са^жир^нїй ва^гон / н'і^х'то не^н п'ха^ўс'а / н'і^х'то / ти^шком ^ниш^ком // а йак при^їхали ўже с'уда ў Чоп / а^га / то ше с' Чопа йакос' до^бра^лис'а ў Ше^п'е^т'ї^ўку / йак при^їхали ў Ше^п'е^т'ї^ўку / ви^грузи^ли там на ма^ї'дан'і / йа п'і^ду по^шу^кай^у де тої ^пой^їзд

на Ше"пе"т'іуку // йак йа диу'лус'а / о / ўже ўз'али моїі че"ма'дани таї по'нес'ли / а 'Господ'і // то п'іс'л'а воїни було / то з'найе'ш шо ка'зати / каже так'і були хо'лодні / го'лодні / о'б'дерт'і кал'іки / отак'і то бе"з н'іг / то бе"з рук // ну йа начала кри'чати / ти 'дура че"го кри'чиш? // по'ставили т'і че"ма'дани / але 'пот'ім ўсе"їд'но забрали / забрали т'і че"ма'дани / таї так при'їхаў ў 'тому / ў чо'му буў од'агне"ний / а з'найе'ш ми ўже там були два 'роки / там так в 'Аўстр'ії ўже і приод'ілис'а / нам двоїні уклад / йі'ден да'вали нам на 'руки / а д'ругіі на к'нишку к'лали // було 'добре / але зах'т'іли до'ядому / на'бачилис' та'кой б'іди / то та'ке жит'а 'наше // йак ў 'йаму ў'пала / не" 'можу 'вил'ізти / а ўже 'зара 'вил'ізли / д'іти по'ви'еростали / по'ви'ечували ўсе / по'роз'і'жалис'а / са'ма ўст'алас' / таї та'ке жит'а 'наше / то 'мона к'нишки о'так'іво пи'сати / шо ми пе"ре'жили / але ко'му во'но по'т'р'ібне? / ко'му во'но по'т'р'ібне? //

3. – П'іс'л'а в'іни зра'зу от йа ўже при'їхала ў 'сорок 'с'омому / йа при'їхала / ну йак ми за'даром прац'ували / п'і'деш / ну хто шо ше маў платити? / ше не" по'с'іяне / н'і 'з'ібране / н'і трактор'іу / н'і тих 'коней / н'ічо не" було / ўсе робили ўручну / шо ти з'робиш // то ве"лика і'стор'ія йо'го рос'казувати / таї те"пер во'ни ўже 'кажут' йак то так робити / йак ўсе було не" об'робл'ане і гн'іі на 'плитах но'сили / і кар'тошки і бура'ки ко'пали / ўсе робили ўручну / заступами ку'пали на 'купи но'сили / н'іх'то те"пер то'го не" 'в'ірит' і ко'му ми пот'р'ібні / 'добре / шо хоч 'пенс'ію да'йут' //

Село Лепесівка Білогірського району

Село підпорядковане сільській раді с.Ямпіль (колишній Янушпіль). Поблизу Лепесівки знайдено поховання доби ранньої та кургани пізньої бронзи (III – II тис. до н.е.). В околицях Лепесівки в 1967 – 1968 рр. велися розкопки великого поселення черняхівської культури, де знайдено язичницький жертвник з культовими вазами. Орнамент на вазах зображує річний сільськогосподарський календар давніх слов'ян. Біля села також виявлено рештки авньоруського поселення [8, с. 102].

Інформант: Пташнік Тамара Тимофіївна, 1936 р. н., освіта – 8 кл.

4. – По^учалас^а в^іїна / ми^єн^і було с^ім р^ок^ії^у / ўже в^ос^мїї бу^ў
п^ішо^ў пене^то // чу^ти бу^ло ўже гу^л / шо в^іїна п^іт^іходе / бо ми ви^ходим за
хату і чу^ти д^уже гурко^т іло / страшно // по^ўтом по^ўбачи^єли ми / шо проішло
т^рохи / йа з^найу ск^іка дн^іў / почали за^ходити ўже н^ім^ці / на
мо^уто^ўциклах д^уже так^і були / ў касках / снаб^жон^і во^руж^ієм // с^тали с
се^ла т^ікати хто куди // ми чо^ўгос[’] р^ішили до со^шейно^ї т^ікати / до Ъ^зіни
Ге^рвас[’]овой / ў по^гре^б // там ў по^гре^бі було нас ск^іка с^іме^ї // то ж
т^іка^ї було дес[’] у пол^а / друг^і с^ела / а ми чу^огос[’] до со^ші / йа нав^іт[’]
ма^ми пи^тала / во^ўна ка^же / а йа з^найу? // н^іме^ц п^ід^ішо^ў / на^ста^виві
гра^нату і ска^за^ў / ало / ви^ход^і / кину гра^нату йак^шо не[”] ви^їдете // ми
ви^їшли / п^ід^ійха^ў грузо^вик / по^грузи^ли на ма^шини / по^везли на
пере^хр[’]осток ў Й^амол[’] / зв^іті розм^іру^вали на ма^шини і по^везли ў
Чо^тири^боки // там с^тали н^ім^ці розм^іру^вати хто куди / хто ў Ге^рман[’]ію /
а хто на б^ік / а де по^ўд^ілис[’] т^і л[’]уди чи йіх ро^уст^рі^лали / чи шо // ма^ма
ску^мекала / йак роз^лучат[’] / бат[’]ка заби^єрут[’] / шо ми б^уде[”]м ро^ўбити //
п^ід^іб^іл[’]шала нам р^ок^ії^у // н^іме^ц ма^хну^ў ру^кой^у / ска^за^ў / ало / ў
Ге^рман[’]ію // по^ўгрузи^ли нас ў грузо^вики / по^ўвезли ў йак^іс[’] гор^од / йа ўже
за^була / це ўже веч^ір бу^ў // згру^ози^ли с тих грузо^вик^іў / кор^мили / хл^іба
п^іў за^кра^їц^а / ну ў ко^го йа^ка с^ім^йа бу^ла / сто^ўїт[’] каст^рул^а і по^ві^дло і с
т^оїі каст^рул^і на хл^іп // це пот^ім / а ше ран[’]ше / ў Чо^тири^боках нас
по^ўса^дили ў то^варн[’]аки / зи^ма / ўс^і с^тойа // об^ле[”]де[”]н^іли т^і то^варн[’]аки /
ме[”]не бат[’]ко тако на ру^ки три^ма^ў / а ма^ти на ру^ки д^во^їе брат[’]ї^у б^рала //
при^везли по^ўкор^мили нас / по^ўтом п^ід^іг^інали ма^шини і с ш^лангами
ри^зіновими / ка^ждих ў ра^ди по^ўст^ройіли / ка^жде[”]н п^іт^іходе / ў ру^ка^ў
пат^рупка са^жайут[’] і ка^чайут[’] по^ві^гра / дим / шоп не[”] було за^рази н^ійа^койі
начит[’] // но^чували ми ў йа^комус[’] ба^рац^і // на друг^і ден[’] по^ўса^дили нас ў
то^варн[’]аки і с^тали в^ести нас к^іка су^ток / і при^везли нас ў ве[”]ли^кїй^і гор^од
М^іюнхе[”]н // там нас посе^лили н^ібі ў му^зеї / здо^рові з ор^лами будинок //
ми там сид^ілі / да^вали йі^їсти б^рукву // то^ўд^і ми по^ўбу^ли там к^іл[’]ка ден[’] і

с'тали аме"рикан'ці і бомбити город М'йунхе"н // дуже страшно одну н'іч
 с'т'іни кили'валис'а / пон'імайе'ш / так'і груб'і с'т'іни були і траслис'а // на
 другий ден' нас с' того лаге"ра вивоз'ат' ў п'ят'нац'яти лаге"р / ў тому
 са'мому м'іст'і т'іл'ки на окраїн'і // такіі гарніі парк буў і коло того
 парка лаге"р // кухн'а така була / шо варили йісти // ше йак'іс' бараки були
 шо слабих там л'ічили / хто заслабне к'репко туди його // ми ў барац'і жили
 тако л'ішко ко'ло л'ішка / ўд'і'йалом пе"ре"в'іше"н'і / шоп було йак с'пати //
 по'том ми по'жи'ли / бат'к'іў забрали на ро'боту // мама була при'єб'ирала
 до'роги / опчи'шчала завали / розби'рала п'ісл'а бомб'йожок // старший брат
 Фе"офан ро'биў на фабриц'і бумажн'іі // мен'ший Тол'ік і йа хо'дили ў
 ш'колу / ўчиў нас н'іме"ц' / знаў н'імец'ку і україн'с'ку мову / чи рус'ку /
 йа ўже не" помн'у добре / о'чиў по україн'с'ки // ўже ми з'нали мову
 н'імец'ку трошки // бат'ко / з'нали шо в'ін дуже хароший швец' / шиў
 чоботи // нам дали мален'ку к'ім'натку і в'ін там шиў ше з однім чолов'іком
 чоботи / шили чоботи / опши'вали лаге"р // стало л'ехше ж'ити / при'носили
 йіду л'учу / масло при'носили / ва'рен'а / хл'іб // сво'йіх тоже опши'вали // но
 сво'йім давали де"ри'є'й'ан'і / де"ре"у'й'ашки // зи'мойу йак'іс' м'ешти // і так
 ми жи'ли по'ка нас осво'бодили / аме"рикан'ці о'сво'бодили // заішли
 аме"рикан'ці / ў'сен'кий город вив'ішаў б'іл'і флаги / город здаўс'а без'
 бойу // зашли аме"рикан'ці в'іт'крили ўс'і мага'зини / л'удеі запустили /
 с'тали л'уди'є брати од'ах / хто шо хот'іў // ўже йісти са'ми доста'вали / л'уче
 було н'іш б'руква // с'тали нас отси'лати до'дому на род'іну // прис'лали нам
 поїз'да / ве"лик'і / доўг'і так'і / шоп забрати нас / ше ў Баур'і були л'уди //
 нас по'заби'рали / дали нам на до'рогу про'дукти / хл'іп / п'раники / з'
 музикойу нас випрова'дили // ми ўже в'іт'правилис' до'дому // пе"ре"йіхали
 границ'у / ўже при'йіхали до'дому // хати не" було / ўпала бомба йак'рас на
 нашу хату // ми остали'с'а без' н'ічого / жили ў родич'іў // бат'ко стаў
 машин'істом ў мо'ло'тарц'і / по'т'ім по'ст'ройіли буд'іў'у / бат'ки то'д'і ў
 кол'госп п'ішли // ми с'тали ў ш'колу хо'дити / ўс'і були шк'іл'ного в'іку //
 там були ўс'ак'і д'іти / ўс'і разом ўчилис'а // не" було н'і зошит'іў / н'ічого

// пи́сали на пи́р'гаме^нтн^ї бу^лмаз^ї / та^ка ру^да з м^їшк^їю / па^рт^їю не^н бу^ло / сто^ли йа^к'іс' п^їсл^їаво^їен^ї // ми ўчи^лис^я в о^дн^ї х^аг^ї / а по^том по^ст^ройі^ли ш^ко^лу / ми п^їш^ли ў ш^ко^лу //

Інформант: Горобець Ніна Констянтинівна, 1929 р. н., освіта – 3 кл.

5. – Хл^їб^н пе^нкли ў пи^чї // а хл^їб^н с^чого пе^нкли / йа те^бї ска^жу с^чого бу^ло / бу^ла ж^мен^а му^ки / ц^о йа^к вос^їн^у / ж^мен^а йа^чм^їно^ї му^ки / та^ко ж^мен^а бу^ла / на^тре^мо га^рбу^зи / бу^ра^к'їю / ба^ра^бол^ї / та^ко на^ко^лото^мо і ў^л форми / і та^к пе^нчем // а^л форми чим ма^сти^ли / га^рбу^зо^к на^жари^м / га^рбу^зо^к на^ўби^лра^їе^мо / ў ма^к'іт^рї на^тре^мо / і к^лочам / і по^тїї д^ечку^л то^му / і та^к пе^нкли та^кі^ї хл^їб^н / і та^кі^ї йі^ли // а бо^ршч / ну бо^ршч ва^рили / бо^ршч ва^рили йа^к у^бич^но / бу^ра^к / ка^пу^ста / мо^рк^ва / то^лма^та то^лд^ї не^н бу^ло / по^ми^лдо^ру ў^кини^м там / ро^жари^мо / о^ута^кі^ї і бо^ршч // ка^шу ва^рили гри^чану^йу / о^т з^вари^мо ту^л ка^шу / мо^ло^ко ски^пяти^мо / на^ли^лвай^ем^о // а ше / а ше ко^лис пе^нкли ко^рж^ї / з^до^бу ж то^нї^їя^кой^ї не^н бу^ло / на^сод^ї / ту^ди к^їсло^го мо^ло^ка / за^м'іси^мо і у пе^нч^ї на че^нре^нї спе^нче^нца / к^руг^лі^ї та^кі^ї ко^рж / ну та^кі^ї / по^гл^їо^гай^ем но^жем / на^чет^ве^нро роз^р'їже^м і та^к спе^нче^нмо // мо^ло^ка ски^пяти^мо / то ў^то^рейе та^ке / бо^ршч і ў^то^рейе // а то^лд^ї ше ко^ржа то^го ў^дру^гі^ї раз^е то су^ши^ни на^вари^мо і на^м'ішай^ем^о / о^т // а ва^рен^а ва^рили / йа ту^бї ска^жу с^чого ва^рен^а ва^рили / з^с са^хар^них / це^нво / цу^кро^вих бу^ра^к'їю // спе^нче^нмо / на^тре^мо / а то^лд^ї воз^їmemo ў ба^н'а^чок / ко^лис^е же^ж ка^ст^рул^їю не^н бу^ло / ў ба^н'а^чок / з^вари^м су^ши^ни і це^нсе роз^їтре^мо / а то^лд^ї ў^л пи^ч // ну та^ке ва^рен^а бу^ло // за^ра йа^к зга^дай^ем с^м'ішно / а ко^лис^е до^бре бу^ло // цу^кер^к'їю то^же не^н бу^ло / то^то / бу^ра^к'їю на^кидай^ем ў^л пи^ч / на^пали^мо п^їч / на^кидай^ем бу^ра^к'їю / а во^їни спе^нчу^нца та ш^кур^ка ў^сен^ка в^їд^їде і ми ку^соч^ками на^р'їжи^мо тих бу^ра^к'їю / та^к'і цу^кер^ки бу^ли / шо об^їед^н'їе // ну да / а шо ж ти д^ума^ла / о^та^кейе бу^ло // а ча^ї ва^рили // ше то^же цу^кру ж ми то^лд^ї і по^ч'т^ї не^н да^вали / бо то^ш п^їс^л'а во^їни бу^ло т^аш^ке ў^рем^їа / по^ш'т^ї і не^н да^вали то^го цу^кру // то^то бу^ра^к'їю цих / цу^кро^вих /

накришемо / с'уди накидаєм сушини / зал'ем водою / ў п'іч бан'ак /
 зварим чаї / такий куди твоє д'єло / ц'о од'єл'но чаї / ц'о такий чаї // отакє
 було жит'а / шо ти зробиш // ше таку страву варили / натрем барабол' от і
 там йаїце туди вибийєм / тоже так'і бан'ачки були не"величк'і / і такуйу
 бапку пе"кли // у п'іч засуне"мо / т'і барабол'і спе"чуц'а / така бапка //
 бан'ачка того чим не"бут' помасти"мо і пе"ре"м'ішайєм і пот'ім ў п'іч
 ўсуне"мо / і молоко скипяти"мо / і наливайє"мо / таке ўторєйє // отакєйє ми
 йіли // а ше / ти знайє"ш / була такайа макогон'ачє молоко / так молоко
 називалос' // натremo 'с'імйа / ко"лис' конопл'і с'йали / то"д'і ж
 наркамани"ю не" було / йак конопел' по"с'йє"мо / то треба з'ібрати от і ўсе /
 ну ж со"рочки не" буде / а ми те нас'ін'а воз'мем спражимо / і ў мак'ітр'і
 роз'ітрем його хара"шо / кипятком зал'ємо / вим'ішайє"мо / на марл'у
 проц'иди"мо / та йака там марл'а / йакус' полотнину наїдемо і пере"ци"димо
 / то таке макогон'ачє молоко // а до того молоко гри"чану кашу ше варили /
 ну обїєд'єн'йє такейє // йіли не" так йак зара / зара ўсе йє / ну і доро"ге / но
 йє // ну ше шо з йїдла / капусту / го"рох / ну то і зара йє такейє варат' //
 с'ватков'і / ну то ўже йак йє м'ясо / то"то ўже такуйу пе"траўку варили //
 вариц'а мн'асо / то"д'і муки зажаримо / зробим таку по"дл'іву і ото таке ї
 на с'вато такейє ўже / таке мн'асо називайє"ца і до того мн'аса тоже чи
 локшин зам'ішимо / чи гри"чана каша / нав'іт' і пшон'ана каша / о такейє
 р'ізне // а ше йак коли порос'а заколи"мо / то ше варили так'йї кл'оцки //
 кишк'и / т'і шо то ко"у"баси робл'ат' / і ото зваримо пшон'а / посмачимо / і
 так'і кусочки не"величк'і пор'їже"м / і напи"хайє"м тойу кашойу
 пшон'анойу / і вари"мо // то звалис'а кл'оцки / о / йїмо / аж за вухами
 тр'іш'чит' // хл'їб" йак ўже пе"чємо то"то п'ітпалок по"винен бути заўжди //
 такий корж / такий корж с'т'їста / ше напал'уйє"ца то ўсуне"мо туди того
 п'ітпалка / то називайє"ца п'ітпалок // і його ўже помастимо здором / салом
 таким / се"ре"тковим салом / зд'ір називаўса / зд'ір // ран'ше цибул'у
 чистим / туди натрем / а то"д'і тим здором // ну ўже таке йїдло / шо йа
 то"б'і кажу / шо таке йїдло було // таке жит'а / шо ж ти зробиш / але"

повижи́вали / н'і́яких |рак'і́у не^н бу́ло і н'і́якого н'і́чого і ўс'і́ крeпк'і́ і здо́ров'і́ //

6. – І се^нло йак і́демо з ро́боти гу́де / гу́де се^нло / сп'і́вайе́мо і ўс'о́ // аш он де гор'бок і там були́ наш'і́ бураки за Шкробу́т'і́ўкойу / то от ми одно́го |разу і́дем / мо́йа |ланка / йа ланко́ва бу́ла і́демо ми / до́рога поло́вайа / тут тра́вичка / тут |поле кру́гом / т'і́ горпкі кру́гом // от і́демо ми ў два ра́ди / а тут ше |Н'і́на Клімова / та́ка йак о́то т'во́йа |бабушка бу́ла |Пол'а з дваци́т' |с'омого |року // ну йа попе^нр'ід і́ду і начи́найу / по до́линам і по |горам / начи́найе́м |п'і́с'ну с'п'і́вати / ўс'і́ два́нац'а́т |ж'інок за м'нойу / а |Н'і́на і́де збо́ку / так раз^с / два / ў́нейі́ та́кіі́ |грубі́ |голос / раз^с / два / три / ўс'о́ / п'і́сен' не^нма́ н'і́чо / с'м'і́ху // і понаро́бл'а́йе́мс'а за ден' і ўсе^нодно́ // |зара от йа п'і́ду на ве^нс'і́л'а / ну шо там / ну шо там шо во́ни тан'ц'у́йут' / во́ни ру́ками тан'ц'у́йут' / ну ска́жи / так же ви тан'ц'у́єте? // а |ран'ше йак не^н з'на́йе́ш / не^н ў'м'і́е́ш |тан'ц'а́ тан'ц'у́вати / |пол'ка / карап'ет / |яблучко / |о́йра // а йак ў́же о́йру тан'ц'у́йут' / |дуже |дуже |просто / х'лопе^нц' і |д'і́ўчи́на бе^нру́ц'а та́ко за |руки / за ц'у́ |руку і за |цуйу / д'і́ўчи́нон'ко о́йра о́йра / д'і́ўчи́нон'ка о́йра о́йра / і оха́ха / і оха́ха / і́дуг' і |притпу́йут' ше но́гами // оі́ |Боже м'і́ |мили́ / то бу́ў та́кіі́ |Де^нм'і́ан / в'і́н го́воре / шеі́ ў́ |гоч'і́ загл'ада́йе о́тако́ / ў́же с'м'і́ху та́ко // а |зара шо / ў́же от воз'м'і́ на ве^нс'і́л'і́ / шо во́ни там засп'і́вайут' |п'і́с'н'у? // |лампі́ ко́ліс' у ха́тах бу́ли / то йак ў́же там йа́кіі́с' |веч'і́р чи ве^нс'і́л'а с'та́не^нм с'п'і́вати / то ге́т' |лампі́ |гаснут' //

7. – А ше ко́ліс' |кашу пшо́н'ану ва́рили / зва́рат' |кашу / а те^нп'і́р бе^нру́т' на |дека йі́йі́ / ро́скоў'лочу́йут' / ну ў́же там |цукра там да́дуг' / |йа́йец' |в'і́б'і́ут' / і з'вeрха по́мас'ц'а́т' йа́кімос' там |маслом / шо́б во́на жи́рн'і́ша бу́ла / і ше то́д'і́ ку́сочкамі та́кімі |р'і́жуг' / от / то́д'і́ на та́р'і́лку накла́да́йут' // то ў́же на ў́каз'і́у та́ку |кашу ро́бл'а́т' / ве^нс'і́л'а чи там ве^нчо́ринок // м'н'асо́ бу́ло / ка́пуста с'ма́же^на об'я́зат'ел'но бу́ла / та́ких куў'бас'і́ў / шо́б та́ко йак ко́ліс' і те^нпeрeчки т'і́ бл'у́да чи са́лати не^н бу́ло / ц'о́ н'е́ / там страў́ п'я́т' чи |ш'і́с'ц' / не^н так йак |зара ў́се ў́ п'я́т' |по́верхоў́ кла́дуг' і н'і́чо не́ |йі́д'а́т' // ў́ |мене^н |ба́ба бу́ла б'е́ла́ру́ска́йа / то йак ў́же шо

не^нбут' то во^на / ну / Н'іна / даваї шос' там ми з^робим // а йак во^на ўже по^мерла / баба / то на о^вб'ід шо бу^ло / го^лрох / ка^пуста / каша пшо^н'ана і ва^реники с ква^сол'ойу / і го^лр'ілка бура^чанка бу^ла / о // а хл'іб^н по^уло^жили раз / по^уложили / заб^рали ўс'і по^кише^н'ах // во^на ў сорок ^лвос'тому ^роц'і ў^мерла / ўс'і по^у кише^н'ах / д^ругі раз мо^йа ма^ма по^уклала зноў хл'іб^н / зноў по^у кише^н'ах / ма^ма ви^ходе / ка^же / ну л'уди^е / не^нма ў мене^н б'іл'ше хл'іба / о // та^ке жит'а бу^ло і та^к жили ўже ў сорок ^лвос'тому ^роц'і і то ше та^ке бу^ло // а те^нпер пи^тайе^с'а пи^тайе^с'а / шо ва^рити? / шо хоч / а шо хоч / са^ма не^н зна^йе^ш / шо хоч ва^реники с фа^сол'ойу? / а ше ва^рили гур^ду // бу^ли ў нас д'ат'ко о^дин / о^л'п'і біў / з с'і^міа із со^н'ашник'іў / от ^нав'іт' з р'іпа^ку / і з го^лрупка св'і^р'іпа / але^н йак с'і^міа / то ма^куха ўже // та^к'і ма^кухи бу^ли к^ругл'і / і от ў т^уйу ма^куху воз'і^мемо на^л'ем во^дойу / ва^римо ў пе^ч'і // йак^би то з^ара / то на плі^т'і чи га^зов'і / а то ў пе^ч'і // і тайа ма^куха ки^пит' і ў ^нейі там та^ка п'і^на зби^райе^ц'а / зна^йе^ш / то на^зивайе^ц'а гур^да // та п'і^на / йак во^но ўже з^вариц'а / то зби^райе^ш / то на^зивайе^ц'а гур^да // то^д'і з^вариш каш'і гре^ч'анойі чи пшо^н'анойі і с то^йу гур^дойу ^вим'ішайе^ш / от то^в'і і ва^реники / на^чинка на ва^реники // а йак то ўже ў^ремйа то^то йа^годи / а ко^улис' же ж тих за^круток н'і^йаких не^н бу^ло / ви^шн'аки ро^били / от йа^годи за^сипайемо і то ўже ви^шн'ак // йа^годи на з'і^му д'і^т'ам / д'і^т'еї за^манити / ну / а з бу^бок тих / йа^г'ід / ко^ли і йа^годи / а ко^ли йе то ва^реники з сли^в'ками і з йа^г'ід'ми //

8. – По^с'і^йем ми ко^нопл'і / от во^ни ви^ростут' / там ў тих ко^нопл'ах йе та^во ма^т'ірка / і ну / ну ^во^пшим на д^во^йе / пл'оск'ін / пл'оск'ін бе^спл'іднайа / а ма^т'ірка / то го^ллоўкі з с'і^міа^м бу^ли // пл'оск'ін ви^бира^йем / а то^д'і ви^сушуйем йі^йі / а то^д'і ў р'і^ц'і мочимо / ну пот'ім йак і т'і^йі ко^нопл'і то^же два ^разі мочим // мочимо дес' на чо^л'і дв'і не^д'іл'і ў Горин'і / при^тиками по^скла^да^йем та^ко дв'і по п'ят' гор^сток / то^то гор^стка ос' та^ка^го бу^де заў^б'іл'ш'ки / по п'ят' гор^сток то^то на^зивайе^ц'а мен^дил' / йідне ко^ло д^ру^гого ў ш^тири там чи п'ят' / і при^тика / мен^дил' за^стро^мила ў зем^л'у / за^стро^мила і ў во^д'і / а то^д'і по крайах зе^м'лею при^кривайе^ц'а і

так дві не^шд'іл'і во^{ни} к'иснут' / і за^{ла}зим' у ^{Горин'} / у ^{воду} за^{ла}зимо / по^улошчимо / роста^улайе^{мо} / і во^{ни} сохнут' // ден' во^{ни} / ўже с'іко там сохнут' / висушимо / те^рниц'і так'і бу^{ли} / і на те^рниц'ах т'іпайе^{мо} / то називайе^ц'а ручк'и // ў мене ше на гор'і йе спуск'ал'на шч'ітка та^{ка} к'ругла / во так'і ц'вахи набит'і / і то прикручуйе^ц'а во^{на} і те^п'ір та^{ко} спуск'айе^ц'а к'люча тейе / і те^п'ір го^улоўку за^крочуйе^{мо} з друго^{го} бо^{ку} так са^{ме} / і по десат' тих го^уловок за^крочуйе^{мо} тако^{го} в'інка / а то^уд'і ўже з'імо^у бе^ремо в'іл'шан'і так'і шч'іт'ки / чеше^{мо} / а то^уд'і пра^{де}м на ко^{ло}во^ротку от / а то^уд'і с'м'ниц'і так'і ве^л'лик'і бу^{ли} / сну^йемо / а то^уд'і на ве^р'стат' і робимо по^лотна // йа нав'іт' са^{ма} тка^{чи}ха / ўм'ійу робити / тих ве^р'стат'іў ўже не^шма / називалис'а ве^р'стат'и // і ра^дна робили і по^лот^но робили / і с' того по^лот^на і со^рочки шили // йак ўже л'іто то ўже не^шсе^{мо} на р'ічку мо^чайе^{мо} і с'тели^{мо} на сон'ц'і по^лот^но ўже го^тове і ви^б'іл'уємо // йакби то те^шпер / то ў по^рушк'и намо^чила б та^й бу^{ло} б б'іле / а то ц'іле л'іто // од^ного ра^зу ме^шн'і ма^{ма} ска^зала / Н'іна забе^реш / вине^сли на го^{зе}'ро туди^{го} за го^стр'іў йак іти до Лепе^с'іўки там 'озе^р'о бу^{ло} / зане^сеш по^лот^но і ўвече^р'і забе^реш / а ма^{ма} п'ішла на ро^боту / до^бре // ўра^но ўста^ла / бе^шри но Н'іна по^лот^но / зноў не^шси туди / а йа / а не^шма по^лот^на / а на го^{зе}'р'і / то до^бре шо н'іх'то не^ш ўкраў / трохи по^улучила то^уд'і / шо там ка^зати // о^то так'і со^рочки бу^{ли} / на 'озе^р'о с'телиш / во^{но} к'исне / сонце випаровує те^шсе і во^{но} робит'а б'іле / і так ка^жд'и ден' // і ше оджи^мати т'реба / на кам'ін'ц'і с'тане^шш / оджи^майеш йо^го ко^{ло} кам'ін'ц'а / но^{ги} / і так оджи^майеш / і во^{но} робит'а б'іле / по^лот^но // йа дуже про^шу ў ма^ми / шоб ўже по^шили ме^шн'і сп'ідниц'у по^лот^н'ану / а йа с' того к'люча на^прала і виготовила с'ведра // йа ўм'ійу робити шпил'ками і гач'ком ўм'ійу ц'о ўс'о робити / та^й ше дуже х'т'іла йа на п'лат'а вишити п'лат'а по^лот^н'ане / та^й ма^{ма} не^ш да^вала / іди ти / ка^же / к'чорту / виши^йу хто зна^йе на шо / со^рочки не^ш буде // так'і со^рочки бу^{ли} / т'руд'н'і бу^{ли} со^рочки // а кра^сили / в'іл'хи на^ст'ружат' / ко^{ри} тей'і зварат' і о^то во^{на} те^мно ко^ричне^ві та^{ка}йа // зе^шлену то тре порош'ка / а це то та^кі ко^ричне^ві / а то к'раску куп'л'али //

9. – І ўйа^зали / пот^ім ўже жатка жала / с^купи ўйа^зали // а пере^нвесла т^реба ў^дома кру^тити // там воз^меш копу дві тих пере^нвесе^нл / копа то йе шей^сат сноп^іў^буде / а то і тим самим ўйа^зали // а го^ррох се^рпами брали // так т^ашко було робити / дуже т^ашко / кул^госп / ў го^рсударств^і ўсе // п^іс^ла в^іїни ц^іїлі р^ік^і робиш двіст^і грам на трудо^ден^а / а гроше^ні нол^а / нол^а на трудо^ден^а / н^ічо гроше^і не^н плот^ат^а // го^рілку йак ко^ли / то шо ж то там / го^рілку не^н дозво^лали г^нати / го^рілку то ше прода^вати т^реба / ше йа^кіс^а кусок х^ліба купити / буханку х^ліба / дес^а йа^кіс^а ўже не^н було ж по мага^зінах х^ліба / а йа^кіс^а йе ўже хаз^ай^і / шо прода^вит^а / дес^а там ўже так йак буханку х^ліба тре ш^ійіс^ат рубл^іў^б / к^ругла буханочка х^ліба / т^реба було да^ти ш^ійіс^ат рубл^іў^б // с^іко там то^го х^ліба // ота^ке було жит^а // три^цит^а дві с^от^і го^рода і на то^му го^род^і т^реба і бара^бол^а поса^дити / і бура^ка / ну ўсен^ку ж го^родину поса^дити / а ко^нопл^і об^ізател^но / бе^з ко^нопел^а б^уде^ш бе^с со^рочки хо^дити і ше^і х^оче^нц^а п^рос^а по^сіяти / шоб пшо^но було / бо ў кол^госп^і ше то^ді не^н с^ійали // л^ону ў нас не^н було / т^іл^ки ко^нопл^і / а пот^ім ўже і ў кол^госп^і с^ійали ко^нопл^і / т^реба було / бо ш^лейі ро^били / от^вішки ро^били ўс^о с^цих ко^нопел^а ро^били //

10. – Шо ва^рити на ви^черу? / н^ічо не^н ва^рити / бара^бол^а на^міит^а ўже ос^ін^у / ўже бара^боли^на на го^род^і йе от / деку на^кла^дем бара^бол^а // с^цого бо^ку п^іч / ў пе^чі / с^цого бо^ку де^ко / туге^чки в^іх^ті ро^бим / палимо / напали^ца / пе^ре^су^вайем с^уди деку і тут ўже палимо / і так бара^бол^і пе^чуц^а так^і за^пече^ні бара^бол^і аж че^рвон^і / ну ў луш^пайках // от пувишк^рабуйе^мо / поп^іт^ірайе^мо / мит^і але ўсе^одно ж йак бара^болин^ам пали^ти / то йа^ке ж во^но // а до бара^бол^а шо / шо до бара^бол^а / ци^бул^і // на^кришим ци^бул^і от дес^а там йа^кус^а ш^кварку ў ма^кітр^і на^гремо і йі^мо / а^бо то^го са^мого с^ім^на на^грем ш^часни^ком / та ти шо! / та^ке об^іе^ден^іе / шо ну! // ше к^вашу ва^рили / а к^вашу ва^рили ж жит^ной му^ки // от за^паруйе^м к^вашу кип^ят^ком / за^паруйе^мо му^ку жит^ну^йу і во^на по^вина сто^йати дво^йе с^уток / шоб во^на к^ісла і во^на та^ка полу^чайе^нц^а

кисло слаткайа / і ўже ото б'іл'ш'іс'ц' так шо ос'ін'у варимо к'вашу і ото ўже так йак сус'іди / а йа нин'і варила / а нате мей'і к'ваш'і попробуйте і с пече"ними бараболами й'імо так / от об'ед'ен'іе! // було зараз дати йісти такейе / та шо хоч видумували // ўже йак качан'іў на мелат' / не" було шо ж йісти / тих качан'іў там ж'мен'у йакойіс' муки / ну качанова мука / і так'і корж'і пе"кли / воз'меш ку'сочок ў губу / а воно ў губ'і ро'с'пухне / не" мона ўкоўтнути //

11. – М'ісили так / м'ісили / там соди трохі ў'кинут' на вод'і / а йак жеж на молоц'і буде / треба було дати дв'іс'ц'і п'іде"с'ат л'ітр'іў молока / дв'іс'ц'і п'іде"с'ат йаіец' / сорок к'ілограм м'йаса тре було / ўсе треба государств'і з'дати / а де ж його ўз'ати / н'ічо / йідна ко'рова і м'йаса де хоч бе"ри / сорок к'ілограм м'йаса і даваі / ў к'інц'і треба дати / тре було / ну такий налог // налоги так'і були і шеі позика була / і шеі позіку треба було п'ітписатис'а на дв'іс'ц'і рубл'іў / на т'риста / а н'ічо ў кол'госп'і не" получали / де ўз'ати // ну а'йагже за земл'у тоже платили за т'рицит' дв'і сот'і города // а ше хто д'ітеі не" маў / то ше за бе"зд'ітн'іс'т платили с'емде"с'ат п'йат' рубл'іў // но йе ж так'і бе"зд'ітн'і / шо ў них не"ма д'ітеі / так'і от були стар'і д'еві / от у мого д'іда було дв'і се"стри таких / шо во'ни не" були замужем / то де ў них т'і д'іті / не" мае / то с'емде"с'ат п'йат' рубл'іў платили // а ў мого бат'ка нас т'іко д'воіе було // то дв'ацит' п'йат' рубл'іў / бо треба т'роіе д'ітеі / а йак т'іко д'воіе / дв'ацат' п'йат' рубл'іў платили // не" то шо зара п'лотат' / а то ше коліс' платіти / тре було нам / а де"кретних н'і'йаких / йа'к'і там де"кретн'і / по'шт'і до остан'ого дн'а н'і'йаких де"кретних // ага / ше дитин'ц'і не"ма три м'іс'ац'і / аж ў Кот'ушчін'і бура'ки аж там п'ід га'ком / а йас'л'і були аж оз'до / де Лукачучка живе / з'найеш? / то тут аж були йасла і до Кот'ушчини треба було іти дитин'і циц'ки дати // то не" то шо те"пер / сидит' мама з дитиноу три чи ш'тири роки / шо ўже мама не" дитину колише / а дитина маму колише // б'рали і робили н'орми / бо застаў'али // д'ітеі наро'джували ў род'ілках / а хто і дома йак баба пови'туха була і баба шо там / п'упа

заўйа|зала таї ўсе // ну йак ўс'о благопо|лучно / а так ро|д'іл|ка бу|ла ше у
се^мл'і / аку|шерка бу|ла / сан'і|тарка бу|ла таї ўс'о та|кейе бу|ло //

12. – Йа бу|ла л'ісо|гоном // вопш|им / о'у|т'боішч|ик'іў |лава ішла /
де'ўйа|носто пйаг' |метр'іў |лава / і там с|ид'іло двадц|ит' пйаг о'у|т'боішч|ик'іў і
нас два л'ісо|го|ни // ми так'і|іі рос|пили / так'і|іі ну |метр'іў по ш|тири от / і
с'тоїки во|ни то г|нали / а |лава бу|ла заў|вишки |сорок сант|име|тр'іў / т|риц|ит'
с'ім // по пла|стун'с'ки |лазила на ко'л'інах / на|парниц'а |мо|яа |дал'ше по|л'ізе
/ а йа тут |купку на|клала тих |роз|пил'іў і с'тойок / от / і на|лежачки с'к'іко
|можу / с'т'іко до|кину / во|на так |коло |себе^м // те^мп'і|р йа не^мре^мла|жу |чере|з
н'у|йу і во|на / йа там скла|ду / а во|на ме^мн'і |пере|кида|е // та|ка ў |мене^м
ро|бота бу|ла ў |шахт'і / йа од|на прац'у|вала // ми жи|ли |коло йо|го се^мс'т|ри /
во|на бу|ла ди|ректором ш|коли де|с'ати|р'іч|ки / чо|лов'ік ў |рес'і ро|биў /
|опш|им за|гото|улаў ўс'і |овоч'і / а с|векор м'іі с|торожом буў / а све^мк'ру|ха
ў|дома бу|ла / а |Л'уда бу|ла ма|лен'ка / |дочка мо|йа бу|ла ў|дома са|ма|йа з
|ба|бойу чи |д'ідом // ми там бу|ли т|ри ро|ки / |але^м йа там т'іко |де|ўйаг'
м'іс'а|ц'іў по'ро|била / бо йа|рас йа по|пала / так шо ж'і|нок с |шахти
ви|води|ли / то йа ви|шла с |шахти // |дал'ше йа ро|била ў саў|хоз'і т|рошки / а
|пот'ім |пере^мйі|хала с'у|ди // там бу|ло |добре |жити / там про|дукт|и ішли ўс'і по
|перво|му клас'і / там |дуже про|дукт|и бу|ли шахт'о|рам / |дуже ўсе бу|ло |добре
і |добре заробл'а|ли // йа|кто ко|лис' во|ни / о'у|т'боішч|ики ка|зали / шо по т|ри /
по ш|тири ку|скі / а ку|сок то |тис'а|ча / а ко|лис' |тис'а|ча / то ве^мл|ик'і |гр|ош'і
бу|ли / то не^м |зара |тис'а|ча // і йа |тоже не^мпо|гано заробл'а|ла / ў |мене^м с'таў|ка
бу|ла двадц|ит' пйаг' / але йа ў |комсо|мол'ск'і|й бри|гад'і ро|била / то |б'і|л'ше
заробл'а|ла / а |пот'ім д'ед п'і|шоў ро|бити |тоже ў |шахту / на бол'н'і|чному
ўс'о ў|рем|яа буў / ка|жу йі|д'мо до|дому / |буде^м у ко|лгосп'і ро|бити і так
о|ц'о ми цу хату по|ста|вили за т'і / шо заробили у Дон|бас'і |гр|ош'і // о / так
жи|ли ми ў Дон|бас'і //

ВОЛОЧИСЬКИЙ РАЙОН

Село Завалійки Волочиського району

Завалійки – село, центр сільської ради, розташоване на річці Бовенці, за 12 км від районного центру і за 15 км від залізничної станції Війтівці на лінії Хмельницька – Тернопіль. В історичних документах село згадується з 1762 року [8, с. 174].

Інформант: Муляр Ганна Іванівна, 1932 р. н., освіта – 7 кл.

13. – Пере"д воїною нас ли"шило"с'а т"роїе се"стер / бапц'а і мама // йа сама с'тарша / ме"н'і було дев'іт ро'к'іу / молоч'і було п'ят' / а сам'і мен'ч'і нав'іт року не" було // ўже і почалас'і воїна // с'трашно шо було / ше були н'імц'і далеко / ту йак'іс' колони / роскинулис'і по хатах / л'удеї виган'али с хат'іу / с'трашно було // дес' вийіхали т'ійі подоїц'і / воїни к'ін'ми йіхали / н'імц'і / наве"рнули н'імц'і // нас з'ігнали до кухн'і / а сам'і розположилис'і ў комнат'і в одн'і і ў друг'і // було два старих / а о'дин молоден'кїї // т'і стар'і оф'іцери дуже були ўредн'і / ми туда зоўс'ім нав'іт не" показувалис'і до хати / а тої молоден'кїї / коли вони вї"ходили / приходїу до нас до кухн'і / та кїї в'ін буў харошїї // нашу се"с'трїчку наїменчу бе"ре на руки / тан'ц'уїе з нейу / сп'ївайе йїї / а бапц'а кажут до него / пане / ў тебе дома хто йе? / а в'ін / фате"р / муте"р і плаче // ну шо ш / в'ін доўго не" побуў ў нас // на другїї ден' прош'чайец'а з нами / каже шо йїде на фронт / поїїхаў мотоциклом // ну шо ш / т'і стар'і оф'іцери приїшли / а того не"ма / ли"шайец'а його коїка / коўдра / вод'їйало / мат'рас / ўс'о // на другїї ден' приход'ат / заби"райут ўже коїку / ўс'і вешч'і / а бапц'а кажут / а де пан? / а н'їме"ц' показуїе / шо кажут панови / не"ма // ўже не"задоўго воїна наблі"жайец'а с'уда блішче / а с'тароста / йа кїї ў нас буў / ў нас р'їчка т'агне"ц'а че"рес ўс'о се"їло / ўз'аў воду пустиў / п'їдн'аў л'отоки / вода роз'їл'алас'і / зробило"с'і море / заї"нало аш городи // по одн'і сторон'і красноармеїц'і / а по друг'і н'імц'і / не"можливо було жити // ми в'їтступали ў друге се"їло / то були дес' с' тїжден' / то ш не" ўз'али н'їчо с собою / йак нас т"роїе д'їтеї малїх їшли / бапца / мама / шо т"рошки ўз'али і так пере"бивалис'а // ў кого ко'рова була / то ше моло'ка йакого дас'ц' //

коли за́кончилас'а ў нас во́йна / п'ішли дал'і / ми ўже пове'ртайе"мс'і до́дому // ідем пол'ами / тут ле"жат солдати побит'і / тут худо́ба / ту с'вин'і / страшно́ було́ ди"витис'і на ўс'о // приходи"мо / хата згур'іла / ўс'о погур'іло / мали свин'у / во́на згур'іла / нічо́ не"ма / де под'ітис'і / то йа́ка ха́тина ц'іла / то переішли́ сид'іти тудá // а дома́ вики́дали г'лину с' хати / йак хто йа́кой со́ломи де ўз'аў і так жили́ / поки́ йа́кого дере"ва ўз'али́ / рубали́ на го́родах / поши"вали те"те"рин'ам / лопухом і так жили́ //

14. – Не" було́ ко́лис' мн'а'ч'іў / о // а знаход'ат йа́кус' кон'церву і майут палки́ / ви́копуйут йа́мочку і тре́ба туйу́ йа́мочку / значит' туйу́ кон'церву // хто за́жене / значит' в'ін ви́граіе // а о́дин за́ган'аіе до́пуст'ім / а два́ / чи́ три не" да́йут йо́му за́гнати / от // і в'ін до́ти бу́де гнати́ / до́ки не" за́жене // йакшо́ в'ін за́жене / а кот'рйі́ вини́і́ тому́ / шо́ пустиў́ / от // ўс'о / ўже́ в'ін бу́де за́ган'ати // то туйу́ кон'церву́ з'іб'іут так / шо́ з не́йі ўже́ нічо́ не" ли́шайец'а //

15. – Ме"ні́ ба́пц'а ро́сказували́ ста́ренк'і / шо́ ко́лис' та́ке бу́ло / шо́ л'уди́ робили́ на сто́рон'і / не"да́леко в'ід г'лин'ани́ека // чу́ли / шо́ ў г'лин'ани́еку́ шос' ба́лакаіе́ / шо́ і час́ іе / і по́ра іе / а йі́йі не"ма // диўл'ац'а / а ні́кого не" ви́дно / коли́ зноў́ чу́йут / і час́ іе / і по́ра іе / а йі́йі не"маіе́ / пот'ім́ диўл'ац'а / б'і́жит д'іўчінка́ з ве"речи́нкой і ри́скалём / т'ікіно́ при́б'ігла до́ г'лин'ани́ека / ўко́пала́ г'лини́ і раз / г'лина́ ў́пала і йі́йі за́била // то́ буў́ ден' п'я́тниц'а / бо́ на́казували́ / ў́ п'я́тниц'у́ ні́коли за́ г'лином не" хо́дити і в'ід́ тойі́ пори́ ні́хто ў́ п'я́тниц'у́ не" ста́раіе"ц'а́ за́ г'линойу́ йти́ / от так //

16. – Бу́ли ми́ мо́лодими́ / ну́ йак та́ке"во / хо́дили ў́ клас́ шості́й / а́ бу́ло с'в'ато́ Андр'і́а // хо́дили ми́ до́ р'і́чки / ў́кл'а́кали на́ кул'і́на / бра́ли ў́ писоќ во́ди / но́сили до́го́ри // на́ го́р'і ко́жна со́б'і при́несла́ гро́шки му́ки / пе"к'ли́ пран'і́ки // ми́сили ў́пе"ред / х'ло́пц'і́ за́ нами́ хо́дили / см'і́шили / йак до́несли до́ хати́ туйу́ во́ду ў́ писку́ / значит' ти́ вил'ала́ на́ с'во́йу му́ку / а́ йакшо́ не" до́несла́ / то́ так'і́ ра́зи бу́ли / шо́ йа́ с'ім рас́ ве"рталас'а́ до́ тойі́ р'і́чки / бо́ х'ло́пц'і́ см'і́уц'е́ / г'ра́йут на́ гар'мо́шку /

плешчут ў долон'і шоби выпустити воду / а н'е // пр'ііде / каже зда'роў / шо / н'іма? / не" вобзе"вайеце / мусиш писок распост'ерти / забалакати / а вода ўже выйшла // і так пе"к'ли / пе"к'ли т'ііі пран'ікі / потым застел'овали таборет / к'лалі каже"н соб'і х'лопе"ц / д'іўчы"на значылі с'войі пран'ікі / прі"водзілі пса і тоі пес н'ухаў // ка'зали / шо чіі пран'ік пес ўпе"ред воз'ме / то тайа д'іўчы"на ўпе"ред в'ідас'ц'е чі во'жене"с'е / така була баўл'анка // ну йак там ўз'аў м'іі / йа ўже д'уже ге"роі / бо ўже ўз'аў м'іі / йа ўже ўпе"ред в'ідамс'е // а були так'і / шо пес ўз'аў / ну п'іт ст'іл чі п'ід кр'і"ват' / зан'іс і положиў / то ка'зали нам / шо тайа д'іўчына жыво пом'ре або не" в'ідас'ц'е // заступалі шоби не" то'во / шоби пес не" в'ідносіў т'ого пран'іка / бо не" х'т'ілі бі ўс'і мі с'і в'ідати / а пес не" х'оче ўс'іх йісті // таке наше было с'в'ато Андр'іа // по:птоўкайе"мс'е і ў болот'і / ўс'о / х'лопц'і пр'іідут / ўкл'акайт / бо так не" годе"н наби"рати к'рушкоу чі чім / шоби / но тре ўкл'акати на ку"л'іна і писком даставати до води // а х'лопц'і прі"ходзілі / п'халі го'лову / дал'ше ў р'ічку / таі таке с'в'ата было і так мі візначалі ден' Андр'іа //

17. – Колис' / йак х'лопе"ц ходіў до д'іўчы"ні / ходіў там с'к'іко / р'ік чі два / ну с'к'іко ходіти / тр'еба од'ружуватіс'а // д'іўчына дала з'году / шоп прісй"лаў старос'т'іў // браў два старос'ти / а сам тр'ет'іі і ішли до д'іўчы"ні // прі"ход'ат ў хату / пітайут / мо'же то ў вас йакас' ку'ниц'а заб'ігла / а т'і см'іўца / кажут / шо ку'ниц'а ў хат'і // д'іўчына ві"ходе / прі"в'італас'е / о // йак согласна / віносе рушнікі / поўйазуйе старос'там рукі / во'ні с'ідайт / а молод'і во'бойе ідут по бат'к'іў йо'го // прі"ход'ат йо'го бат'кі / пос'ідали / пере"гово'рылі / йак / шо / колі ві"с'іл'а буде / колі шо / і с'ідайт за с'т'іл // с'ілі за с'т'іл / по'йілі / до'мові"ліс'а / колі ве"с'іл'а / за т'іжде"н' / чі за дв'і не"д'ілі чі за тры // колі мало почи"нати"с'а ве"с'іл'а по'просілі госте / но ран'че ба'гато не" просілі / бо ш була б'іда / про'сіла д'ваіц'іт душ / чі д'ваіц'іт п'ят' // л'уди ўже ў суботу робілі в'інкоплеті"ні / с'ходзіліс'а д'іўчата / х'лопц'і / плелі в'іночки і сп'івали / а ў не"д'ілу ў йаких д'ванаіц'ат' го'дін по'чали с'ходітис'а гост'і // тр'оха

гос'т'і молодойі з'ішлис'і / при'ходе молодїі зо с'войіми гос'т'ами // а
 молода прачи'ц'і / гет спр'аталас'і / не^мма // пи'тайе де молода / кажут тра
 росшукати // то пі'шоў ў другу хату / вивод'ат старости молоду /
 викупл'айут молоду // привели молоду до хати / а ту ўже 'вел'он ле^жит //
 молода пішла ў другу комнату / ўд'ілас'а ў плат'а / ви'ходи с'уда / де тайа
 че^мкайе на нейі / шо буде ўб'рати ў 'вел'он / ту стаїе п'ід кул'іна і при'ходе
 бат'ко че^мсати косу / поче^мсаў / пот'ім при'ходе 'мама / бапц'а / се^мстра /
 молодуха накладайе / робе та'кіі куп'ір і закладайе з бар'в'інку в'іночок /
 прокол'уйе і закладайе фату // а в'іночок са'ма ро'била та'кіі гарни'ї / ко'ли
 молоду ўже ўбрали / дружби йїїі п'іднесли / стала молода на но'ги і по'чала
 музика грати / вал'с // ви'ход'ат на дв'ір / пере^мтанц'ували і молодуха їде зо
 ўс'іма ви'тайе'ц'а // вал'с йа'кіі / карапет / пол'ка на два бо'ки і танц'ували //
 тод'і перетанц'ували / к'личут гос'теї до хати / с'ілі ў хат'і / ўже по'чали
 гос'тити'с'і / музика граїе // ўже йак мало к'інчати'с'і ве^сіл'а / ішли
 дарувати ко'жне / гул'али с к'іл'ішками / коло 'того дарован'а // ко'ли
 пере^мдарували / дали перекуску і л'уди росход'ац'а по до'мах /// а на д'ругї
 ден' / ко'ли молода мала їти з 'дому / то заби'рали і з молодим ішли п'ішки /
 йак на д'руге се^мло / брали на п'ідводу / ки'дали пе^мрину / дв'і по'душки /
 коўдру / йа'ке мала придане / а йак мала скрин'у / то ше скрин'у брали /
 кидали во'дежу //

18. – Ко'ли йа майу пе^мчи хл'іб / на'с'ійу му'ки / п'ід'ігр'ійу к'исле
 моло'ко і почи^мнайу росчи^м'н'ати // зали^мвайу моло'ко / к'іл'ка йаїец / по'солу
 / л'айу моло'ко / зам'ішуйу т'істо // зам'ісила і стаўлу / шо'би 'воно
 п'іт'ходило / с'к'іко 'воно майе п'іт'ходити // ди'ўл'ус'а / т'іко по'чало
 п'іт'ходити / бе^мру форми / форми маш'чу / накладайу т'іста ў форми / ну
 так не^мбагато / йак до половини форми // по'чало п'іт'ходити / ўже
 роспал'уйу ў п'йецу / роспалила ў п'йецу ту ўже п'ідоїшло / напалилос'і /
 бе^мру куц'убу / ви'гортайу вугл'а / ди'ўл'ус'а йак по'чере^м'ну / то ўже го'тово
 / можна ўже са'жати хл'іб // бе^мру куц'убу / вигортайу чистен'ко / ў формах
 хл'іб маш'чу йаїцем і са'жайу і ўже сижу че^мкайу / ди'ўл'ус'і / ко'ли ўже буде

пе^мчет' // попе^мк'лос'а т'роха / в'іткри'вала йед'ну / йа тоў д'ругу //
 поди^мвилас'а / заг'н'иче^мнїї / ну не^мхаї ше т'рошки по'сидит / позакри'вала ше
 / зноў по'сид'іла т'роха / бе^мру зноў вит'ага'йу йедну буханку / поди^мвилас'і /
 |вики^мнула с |форми / ди'л'ус'а / го'товїї // вит'ага'йу ди'л'ус'а ў же хл'їб
 го'товїї // а те^мпер йа ў же пе^мчу ў ду'хоўц'і / то ў ду'хоўц'і так |само // так
 |само ўс'о зам'ішу'у / і |форми помас'тила / наклала т'їста / так |само і
 ду'хоўку рос'пал'у'у / ту п'іт'ходе |форма / а ту ў же і ду'хоўка го'рача / ў же
 |можна са'жати / ўса'дила ў ду'хоўку / хл'їб по'сид'їў йа'кїс' час / і го'товїї //
 ран'ше йа с'тавила ў ду'хоўку по ш'їс'т' |форм'їў та'ких ке^мр'п'їчик'їў / а
 те^мпер с'таўл'у по чо'тири / бо |того шо во'но ско'р'їше пе^мче'ц'а і ско'р'їше
 гн'їт бе^мре йїх // і по'сидит час і вит'ага'йу хл'їб і в'їн го'товїї //

Інформант: Коберник Микола Іванович, 1938 р. н., освіта – 8 кл.

19. – Йа рос'кажу то'б'і про с'воє^м / ну / ди'етинство і йун'ї роки жи'т'а
 // |було се ў |п'їс'л'аво'їен'ї роки / о // дл'а нас ўс'їх во'ни були |дуже
 т'ашкїми ро'ками / от йа боў ў ди'ет'ачому будинку / от // спогад'їў ў |мене
 йе / шо |д'їти хо'дили зби'рати ко'лоскї / то'д'ї |дуже |було |т'ашко / ў |пол'а //
 ну / при'є'у'чали д'їтеї до |прац'ї кру'гом / ўс'ак'ї ро'боти ви'є'конували /
 ви'є'готоўл'али торф на |зиму дл'а о'пале'н'а / от // ско'тину |мали при |соб'ї /
 |дек'їл'ка |конєї і ко'р'їў / от // то |тоже ўс'о |д'їти догл'адали і у'хажували / от
 // ну по'т'їм ў же нам да'вали |норму / хто с'к'їл'ки / н'їби т'раба назби'рати
 ко'лоск'їў / то да'вали та'к'ї с |по'душок |наволочки / ну ди'т'ач'ї та'к'ї
 по'душечкї / йак |наволочки да'вали / і за ден' по'вїне'н назби'рати то'во /
 |поўну |наволочку // йак'шо назби'рає'ш та'ку |поўну |наволочку / то з'начї'т'
 |повахи'л'али та'ких д'їтеї // добаўл'али |йїж'ї / хл'їба добаўл'али / хто там
 |луче прац'уваў // |саме осноўне |було |дуже |т'ашко з |йїжо'у / от не^м |було шо
 |йїсти / от // ну ў же |пот'їм п'їзн'їше ў |пїаде^мс'атїх ро'ках / ў |начал'ї
 |пїаде^мс'атїх ро'к'їў / пїаде^мс'ат |первїї / пїаде^мс'ат |д'руг'ї ро'к'їў / ў же |було
 к'рашче / ў же |було |лекше / от // то'д'ї ў же і |забе^мс'пече'н'а |було |к'рашче /
 |було |луче / ў же |можна |було |жити //

Інформант: Коберник Ольга Іванівна, 1932 р. н., освіта – 7 кл.

20. – Ми ў ди^{ел}тинств'і г^{рал}и^с'а класу / пекара г^{рал}и^с'і / мн'а^ча ки^{ел}дали / сонц'а г^{рал}и^с'і / вон такіх і коп'ійок г^{рал}и^с'і / шоби ^{було} чим г^{рат}и^с'і // жмурка г^{рал}и^с'і / заўйязували ^{вочи} / д'іўчата от х^{лопц}'іў х^овали^с'і / а йа пот^{ом} шукала йіх / ко^{го} на^іду ^{ран}'че / кри^{ел}чали / йа ўже йе // во^так ми д'е^цтво про^{во}ди^{ел}ли // а г^{он}тика так г^{рал}и / п^йат' коп'ійок / так йак би ^{зара} п^йата ку^оп'іка / ота^{ких} ^{було} п^йат' г^{он}ци^к'іў / і ро^{ст}ел'ували ну на т'ім^{во} / на йак'іс' хустин'і чи ва^рет'і / і так п'ітки^{ел}дали до^{го}ри / а д^{ру}гий бе^реш п'істаў^л'айе^ш руку / шоп там ^{тойе} з^{ла}п^ати / шоби ^{було} два ў руц'і і так ^{пока} ўс'іх п^йат' не^н по^{ла}пайе^ш // сонце / ро^били так'і кл'ітки / йак от ш'іпки ў в'ікнах / о / і так ски^{ел}дали шк^{ло} ку^сочок і так на од^н'і ну^з'і пе^ре^скакували тих ш'іс'т' кл'іто^чок // і клас так ^{само} / ро^били / на ^{вод}н'і но^з'і і ски^{ел}дали шк^{ло} і ска^{ка}ли ў йідну кл'іточку / то^гди ў д^{ру}гу і так т^рет'у / так йіх ^{було} ш'іс'т' кл'іто^чок і ў ^{ка}жду кл'ітку тра на од^н'і но^з'і ^{було} ступити і ска^{ка}ти // а пекара г^{рал}и^с'і во^так / б^рали б^учки / закла^дали ку^сочок б^учка то^іво ў ^{зем}л'у і ки^{ел}дали пати^{ел}ками // ко^тро^і / ко^тре з'іб^йе / з^начи^{ел}т' / йак йа кинула ^{перша} не^н з^била / ки^дайе хто то д^{ру}гий / шоби з^бити ку^сочок ^{того} пате^чка // от так'і йігри / бо те^нпер ўже йе^ннакше / а то^гди ўже іна^кших не^н ^{було} //

21. – Ро^сказували ба^пц'а ^{моя} / шо ў нас се^нла ше не^н ^{було} / ^{було} дв'і хат'і / за р'ічко^йу і так од^на хата до^п'іру бу^ла вивал'кувана / ну йак ^{ран}'че то ўс'о з балабух'іў / не^н ^{було} ш к'ірп'ічни^х хат'іў / вал'кували ўс'о // не^н ^{було} ше н'і в'ікон / н'і две^ррей / а ж'інка наро^дила мален'ку ди^{ел}тину // позасло^н'али во^ни там йа^кими рад^нинами / то в'ікна / то д^вер'і / і во^на чи ли^шила ди^{ел}тинку / чи зас^нула і при^ш'ла / а бо^гин'а во^ди^{ел}ас'а п'ід мо^стом // і бо^гин'а ^{тоже} наро^дила ди^{ел}тину // при^ш'ла бо^гин'а то^і / в'іб^м'і^н'ала т'ійі ж'інц'і с^войе / а заб^рала йіі / ну і ^{тайа} ўже бо^гин'іна ў тойі ж'інки ро^сте / та^{ке} ма^хна^{те} / не^слаўне і та^{ке} пла^ксиве / шо та^{ке} ^{дуже} / а ўже йо^му ^{може} ^{було} р'ік / во^но ви^йде на дв'ір / а ^{коло} хат'іў ко^лис' пріс'би ши^рок'і бу^ли /

гли^ен'ан'і / шо с'ідати добре було // і воно виїде / си^едит і ўс'о кисне / ўс'о плаче / а мама каже / ти таке погане / коли ти перестанеш хникати? / а богин'а йакрас йшла і почувла / вернула^са / прийшла і дала л'апаса // а тайа прийшла під мост / ўз'ала тойі хаз'айки дитину / приносе і каже / на тоб'і с'вою ц'ау / в'ідай ме^н'і мойу каку / і забрала^са / і пішла //

22. – До в'їни йа зак'інчила два класи / перший клас зак'інчила на в'ідм'іно / д'руги клас так само на в'ідм'іно зак'інчила // ў клас'і нас було триц'ат' два учн'і / праўда не ўс'і ўчили^са так добре / но були так'і д'іти / шо ўчили^са добре // коли почалас'а воїна / ўс'о наўчан'а було перерване // не було н'і школи / н'і ўчител'ю / н'іх'то не ўчыў тих д'ітей / коли в'їна зак'інчилас'а зноў створили школу // праўда ў кожн'ім сел'і не було школи / ў нас була школа / з'їнали тих д'ітей с тр'ох с'їл і так було шос' з сорок ос'їб ў клас'і і так ўчили^сі // наўчан'а було трудне / книжок не було / зошит'ю не було / писати не було на чому / то писали на бумаз'і з м'ішка / на т'і жоўт'і бумаз'і так писали і так ўчили^са / но с'їйдно були д'іти / йак'і ўчили^са добре // кончила йа с'ім клас'ю / куда підеш / післ'а воїни б'їда / голод // не йшла н'ікуда ўчитис'а / лишилас'а дома / пішла до колгоспу / допомагати бат'кам / бо ш'тоже б'їда / тра було в'їтс'ройувати ўс'о / лишилас'а ў колгосп'і робити // робила ў р'їл'нич'і бригад'і / пот'ім переїшла ў го'родн'у бригаду і так робила вес' час //

23. – Коли йа майу варити боршч / з'вечора намачайу фасол'і / воіна бе^з н'іч по'мокне / рано ўстаю / накришу бурака столового / кидаю м'н'асо / сполокала і стаўлу на вогон' варити // п'їдварис'і / тут со'бі п'їдго'таўл'айу барабол'у / навиб'ераю барабол' ск'іко там ме^н'і треба / а тойе к'їпит // доходи так йак до го'тоўнос'т'і / кидаю барабол'і / докришуу разом капуста / к'їпит // доходи до го'тоўнос'т'і / йа приправу зробила / на пател'ну накришу цибул'і / кидаю трошки жиру / п'їджари^сі / кидаю пасту томатну / пережари^слас'і паста / кидаю сме^т'ану / перем'їшала / кидаю пере'ц / лист'а / пере'к'їп'їло ўс'о // покушала боршч / йак ўже ўс'о го'тове / кидаю приправу // вил'ала приправу / покушала /

посолила / треба |оциету / |ў|л'ала |воциету і боршч |уже до|шоў до
го|тоўнос'т'і //

Інформант: Вдовина Марія Іванівна, 1940 р. н., освіта – 8 кл.

24. – |Ў|сорок |семіі р'ік ми бу|ли |мал'і / бу|ла голо|доўка / |їісти не"
|мали шо / хо|дили |красти |жито |ў кол|госп'і тїі колос|ки р|вали / при|носили
до|дому / тере"<|били / поло|калі і |мама нам ва|рила |таку кашу / бо ми не"
|мали шо |їісти // хо|дили |ў горо|х / |йак бу|ў моло|дїі / ми р|вали / те"<|ре"<|били
до стру|ч'к'іў / о // |тоже так |само / бо |мама ва|рила суп / о // так ра|тува|ліс'е //
бу|ў пол'овїі / го|ніў то|ўво / та|ких мал|іх д'ітїі / го|ніў // |деколи і
за|ходи|лос'і бат'іш|ком по но|гах / а |часом і по хре"<|п'тї / |йак ко|лі за|шлос'і /
а |коли так про|шлo / шу на|рвали // голо|д бу|ў / |їісти х'т'ілі / а не"< |було шо //

25. – Ко|лі |яа бу|ла моло|да / |яа ро|біла |ў р'іл'нїч'і бри|ел'гад'і / на
бура|ках // бура|к'іў с'їйали ба|гато / так шо |мали на |норму три ги|ктари с
поло|винойу // т'аш|ка бу|ла |дуже пра|ца / |пот'ім वो|се"<|нїи ком|баїн за|ган'али /
ком|баїн т'ї бура|ки вири|ваў на |купу і ми वो|бчи|ел'н'али / гру|зили / пра|ўда
по|груш|чик бу|ў // по|груш|чик при|їїжа|ў / гру|зіў на ма|шїни / а нам тра|було
двум |душам |їїхати / там |йак не"< |скине тої ски|дач / то тре|було п'іт|кїдати
ше т'ї бура|ки / т'аш|ка бу|ла |дуже пра|ца // пот'ім / ко|лі мн'ї |мати
зах|вор'їла / |яа пе|ре"<|шлa |ў го|родн'ў бри|ел'гаду / го|родн'а бри|ел'гада ме"<|н'ї
бу|ла блїс|ко / а |ў ту р'іл'нїчу ме"<|н'ї тра|було да|леко хо|дити // ро|біла |яа |ў
го|родн'ї бри|ел'гад'і / там с'їйали वो|ге"<|р|ки / са|дили пом'ї|дори / ка|пусту /
|моркву / |ўс'о тре|ба |було об|робр|л'ати / се ж ру|чна пра|ца // |йак по|дре
тра|ктор / шо т|рош|ки с|пусе |земл'у / то |лекше |було / а |йак не"< |подре |дуже
|дуже т|рудно |було гра|бати // бура|ки वो|се"<|нїи ко|пайеш / оп|чи|н'айем /
ве"<|земо на кон|сер|їнїї за|вод / так |само і ка|пусту / ну ка|пусту р'ї|зали
п'їзн'ойї वो|се"<|н'ї / |ў |жо|ўтн'ї |тоже р'ї|зали / гру|зили на ма|шїни і во|зили на
кон|сер|їн'ї // там та|ке бу|вало / шо ки|дали з|разу / на ма|шїни ки|дали / |ў
ва|гон // п'їдїї|жайе ма|шїна і ки|даїемо ка|пусту |туїу |ў ва|гон // пом'ї|дори
ви|бїра|ли так |само / |ран'че ро|дили |добре пом'ї|дори і не"< |гнїли так і |лекше

з ними було боротис'я // воге"рки тоже дуже родилис'я / воге"рки вибирали так / шо не"годе"н було / прой'деш пару крок'іу і поўне в'ідро // ну шо ж далеко нести до дороги / бе"реш виби"рає"ш ше ў фартушок / заким 'вине"се"ш до дороги / приста'єш гет // то'д'і т'і вогирки сипали на купи / на ве"лик'і купи / п'ідій'жайе машина / ми їх сурту'вали // сурту'вали на три сор'ти / були ве"лик'і / се"редн'і і корн'ішов'і // // корн'ішов'і ішли до'рошче / се"редн'і тан'ше / а ше б'іл'ш'і ше де"шеўше і така була пра'ца // моркву так само вобчи"н'али / возили на кон'серўний завод / ран'ше і кон'серўних завод'іу було / а те"пер шо? / а те"пер н'ічо'го ўже не"ма //

Інформант: Вдовина Віра Мефодіївна, 1926 р. н., освіта – 5 кл.

26. – Нас ў с'ім'іі було п'яте"ро // дуже" буў ве"ликий голод / ми не"мали шо ї'єсти // ў нас 'мама була х'вора і ше б'рата забрали в 'арм'ію / і друго'го забрали ў Н'імець'ну // а йа ли'шилас'і т'рошки с'тарша і хо'дила ў За'падну м'і'н'ати йа'кієс' хар'ч'іу дл'а тих мен'ших д'і'т'іі // п'ішла ў За'падну // при'шла / про'шу / шоб ми'н'і шос' дали / бо голод / ни'ма шо ї'єсти // с'тойаў д'ат'ко / кажи до ж'інки / хо'ди ж'іночко до х'ати і би'ри ту ди'тину // йа при'шла до х'ати / а во'на вит'агнула хл'іб" с п'їєца // дала ми'н'і то'є" бухон'е хл'іба / і в'ін кажи / іди ше наби'ри путн'о бара'бол // во'на при'шла / при'несла ше ми'н'і тих бара'бол // дала ми'шчину круп // а йа ўже мала / таі ку'да йа мала йо'го ў'з'ати і т'ашко / але" ішла ше до од'ної х'ати / ше дали ми'н'і ку'сочок хл'іба // йа ўже ішла до'дому // ви'шли на'прот'іу мени брат і се"с'тричка мен'ш'і і дуже" про'сили шоб йа дала йім шос' ї'єсти // во'ни дужи ї'єсти хт'іли // то йа йім тоі хл'іб" розла'мала і дала йім тоі хл'іб" по ку'сочку // во'ни 'з'іли і кажут / даі ми'н'і ше ку'сочок // йа кажу / н'е / йа по'несу до'дому / ўс'і будети ї'єсти 'разом // то йа при'шла до'дому / 'мама ўже зва'рили супчик гус'тій / бо йа ўже мала к'рупи / і ўже майе"м тоі хл'іб" // таі по'була йа ў'дома два чи три дн'і / таі зноў п'ішла // хо'дили ў Лу'ку / хо'дили ў Ка'чан'іўку / ў ту За'падну // і при'носила того йі'дла / бо 'мама ни"годи"н була їти / бо 'мама х'вор'і були //

27. – Йа хочю роспов'істи про голод / йак ми перши б'ідували / йак ми голодували / йак ми не мали шо їсти // йа була ланковою і дуже ми ішли с пол'а плакали / дуже хтіли їсти і не мали шо // йа кажу / ж'іночки не плачте / п'ідем ми ў поле на другу плочку / там ў Криваче"нц'ах д'істали йаму гни'лих барабол' // п'ідемо тих барабол' ўзбирає"мо в'ече"р і шос' со"б'і зго"туйе"мо / бо ш хоче"м їсти // ми п'ішли / ідем / там йе сторош / тої сторош так бйе ж'інку / шо во"на ўс'а опкриваў"ана / а ми не ўт'ікали / а таки ідем // приішли коло н'ого / а в'ін туйу ж'інку пустиў / а во"на б'ідна полет'іла ў долину ўс'а вокри"ваў"ана // а в'ін до нас каже / ану ставайте ў рад / і ми стали ў рад / і в'ін начаў нас бити лопаткою / ўс'ім даў по т'ї лопач'і / і ми п'ішли с плачем до"дому / на те поле" // приішли на поле" / пол'агали / плаче"м / хоче"м їсти / і чо ми / чо ми / н'ічого не ўз'али / і так ми жили / зби"рали кропиву / варили борщ / лободу / а робили т'ашку / не платили / бо п'іс'л'а фронту / і не платили нам / бо так п'іс'л'а фронту ўс'о розвал'ано / ўс'о п'ідноси"ли колгосп //

Інформант: Габатель Ніна Мефодіївна, 1926 р. н., освіта – 4 кл.

28. – Сорок читвертї год // ў мени були л'уди Порохен'с'к'і // була ж'інка з мален'кою дитиноу / т'ї дитин'і було дв'і не"д'іл'і / і ўже рано йа не знайу де шоб шос' / де мої мама були / дес' виішли / а тої бат'ко тої дитини п'ішоў по воду / туда на долину коло Корн'їа / ага / і тоїво / але" ўже диўл'ус'і заходит н'іме"ц / бе"ре на вокопи // во"ни ўже вопковувалис'і тут за гробл'ойу / за р'ічкоу / заходит н'іме"ц / йак в'ін ўже страшнїй // такивої Клим'ко вокатї / а н'іме"ц'і / то во"ни ве"лик'і були // в'ін заходит до хати і так подивїс'і на мени / і п'ішоў ўз'аў / тоїво / ў с'ін'ох лопату / і ўже приходи даїе мин'і туйу лопату / ком / ком / пан'анка // ўже їти з ним на вокопи // а тайа дитина лижит на посте"л'і бе"с колиски / бо то така б'іда / во"на / ага / лижит тайа дитина на посте"л'і // тиї йак йа диўл'ус'і / шо буде браў ме"не на вокопи / так с'і настрашила // а ў мене" вобраз" Маг'ір Божой там над тоїу посте"л'ойу висит / а йа пеўне" забула шо там

та́йя ди́тина / йак закри́чит / йак за́чала пла́кати на ўс'у хату / а то́й н'іме"ц
 так подивіўс'а на ме́не" і с хати / і п'ішоў / а́га / подумаў / шо / а ўже
 подумаў / шо то мо́я ди́тина / зна́йе"ш / а́га // а тош во́на не" мо́я / а
 Поро́хен'с'койі ж'інки / ви́ходит в'ін на дв'ір / а то́й ба́т'ко не"се во́ду / і
 бе"ре то́му ба́т'ков'і ка́же / шо стаў в'і́дра / то́й ба́т'ко по́ставиў в'і́дра і
 ўз'аў даў йо́му туйу ло́пату / і з'ібраў то́го ба́т'ка // і то́й ба́т'ко за́гинуў / а
 та́йя ди́тина ми́не спас'ла // буў би ўз'аў ми́не //

Інформант: Муляр Надія Іванівна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

29. – За́к'інчила йа с'ім к'лас'іў ў сорок першо́му ро́ці // а ў нас та́ка
 ста́нова бу́ла / шо ўсе м'і́н'і тре́ба бу́ло ко́рову до́світа на́пасти / а до
 о"б'іда ўс'аку тре ро́боту ро́бити до́ма // по́вела йа ту ко́рову / тро́хи
 по́пасла // ўже на́чало розв'і́дн'атис'а // там ли́си ўга́н'айут по по́лу / то
 та́кий страх / але" ба́чу / чу́йу само́л'от / і пра́мо м'і́н'і так аш над голо́войу
 // п'і́дн'ала го́лову / а в'ін с хре"стом // та́кий ве"ли́кий хрест на н'ім /
 при́хожу до"до́му / ка́жут / шо по́чалас'і в'і́́на / то ўже то"д'і куд
 по́д'і́нис'і // ше там тро́хи па́сла ко́рову // п'і́шла на го́родництво на ро́боту
 // хто там пла́тиў за туйу ро́боту шо / але́ тре́ба бу́ло хо́дити //

Село Користова Волочиського району

Користова – село, підпорядковане міській раді Волочиська. Поблизу Користової виявлено кілька поселень доби міді – бронзи (III – II ст до н. е.) та давніх слов'ян (VIII – IX ст. н. е.). Провідні галузі господарювання – вирощування зернових культур, цукрових буряків, тваринництво [8, с. 145].

Інформант: Бондарчук Ольга Миколаївна, 1946 р. н., освіта – 8 кл.

30. – Ну ве"сно́йу са́ме б'і́л'ше ро́боти / са́ме ў ме́не / са́ме ў ме́не
 б'і́л'ше ро́боти / в ус'і́х ба́гато ро́боти // по́перше п'і́сл'а зи"ми тре́ба ўс'о

попри^еби^драти / те шо позали^дшалос^а і ўс^ак^і су^хі т^рави ўс^о т^реба по^чистити / т^реба ўс^о по^чистити при^го^туватис^а до^сї^ян^а //

31. – Йа рос^кажу св^її ре^цепт борш^чу // спо^чатку т^реба / спо^чатку в^ариц^а м^ясо / дл^а ч^ого шоб бу^ў смач^ний борш^ч / т^реба м^ясо т^реба в^имочити / бе^рем хо^лодну в^оду / замочуємо м^ясо / шоб в^имочилас^а там ўс^ака / там ўс^ака кро^ў йе // в^имочуйе^ца ўс^ака кро^ў хо^лодноу во^дою / то^дї нали^вайем во^ди / кидайем ў ба^нак м^ясо / і кидайе^м ше ква^сол^у // ба^нак то та^ке йак каст^рул^а / а^ле к^рашче йо^го ва^рити ў ба^нак^у / ў ба^нак^у во^но к^рашче т^ри^майец^а і зо^ўс^їм д^ругий ў н^ого ў^кус // кидайемо м^ясо / кидайемо ква^сол^у і ва^римо / ва^римо йа^кіс^с п^їўго^дини чи б^їл^ше ва^римо / дал^ше ў ту са^му каст^рул^у кидайемо кар^топл^у / ва^риц^а кар^топл^а / ко^ли ўже дес^с про^ва^рилас^а кар^топл^а і ква^сол^а і / таї м^ясо / і то^дї ми ро^бимо / ми би^ремо па^тел^ну // на па^тел^ну йа че^рво^ний бу^рак т^ру / че^рво^ний бу^рак / мор^кву пом^їдори ўсе пе^ри^жар^уйу / ше т^рошки хто шо кидайе сме^тану / пот^їм ў каст^рул^у де ўсе ва^рилос^а кидайемо ка^пусту / ко^ли те ўже ўсе з^варине / то ц^а во^на нази^вайец^а за^жарка / то^дї ми те пе^ре^жарине ўсе вики^дайемо ў каст^рул^у / во^но ше о^дин раз пе^ре^кї^пи^т / дл^а того кидайемо раз^{ом} // шоб бу^ў че^рво^ний борш^ч / то ми з^разу кидайем пом^їдору / п^їд^жаруйу йа пом^їдору і мор^кву / пом^їдору / ўсе це п^їд^жаруйец^а і кидайемо ми те ўсе пош^тї ўже го^тове // то^дї за^ки^дайец^а це ўсе с па^тел^нї вики^дайец^а / мо^жна на^вїт^ше т^рошки доба^ўл^ати сме^тани і ў са^мому к^їн^цї р^їжиц^а ўс^ака зе^лен^нї і пи^трушка і к^рїп / хто шо там л^убит^ш ки^дати / і зе^лена ци^бул^а // во^но ше т^їки о^дин раз пе^ре^кї^пи^т і ўс^о / борш^ч го^товий // в^їн смач^ний і майе^мати кол^їр / а шоб ма^ў кол^їр / то т^реба ко^ли ти за^жаруйеш борш^ч на па^тел^нї то вики^дайеш / ше дех^то мо^жна чу^чут^ш ў^лити ше о^циту / ки^нути чу^чут^ш йа^ку не^бут^ш п^їў чаї^нойї ло^жички / то то^дї в^їн бу^де майе^м та^кий че^рво^ний кол^їр //

32. – Ну са^мий б^їл^ше л^убл^ац^а ва^ренички з с^иром / с^ир ш^чоб бу^ў с^ир св^їж^їй / купле^ний / шоб в^їн бу^ў не^кислий / ту^да доба^ўл^айец^а / шоб в^їн не^к бу^ў мо^крий / доба^ўл^айец^а ту^да йаїце / на^вїт^ше не^к ўс^о йаїце / а

т'іки жоуток / бо йак'шо не" добавиш / то вареник не" буде варитис'а / а
 розл'ізиц'а // і вот робиц'а спочатку тої сир / кладе"ц'а / ви"м'ішуйец'а в'ін /
 т'рошки цукру добаўл'айец'а / а пот'ім зам'ішуйец'а т'істо / т'істо по'віно
 бути м'ахке / не" по'віно бути дуже таке туге / ну і роскачуйец'а і ту
 на'чинку ўкладайец'а / накладайеш на тої вареник / і зал'іпл'уйеш / вот тоб'і
 йе і вареник // йе шо вареник ва'риш на вод'і / а можна на па'ру / на па'ру ше
 к'рашче / наливайеш ў каст'рулу ве"лику води / закривайеш марл'ойу або
 йе так'і сп'е"ц'іал'н'і с'еточки / і викладайеш т'і вареники / вода ше к'іпит'
 там / а вареники накладайеш зверху і зверху ше прикривайеш чим 'небуд'
 і тод'і вони будут' м'ахк'і / пухк'і / ва'рац'а пр'осто на па'ру / вот тоб'і сам'і
 к'рашч'і вареники із сиром на па'ру // а ше робл'ац'а вареники із вишн'ойу /
 з вишн'ойу то саме пр'ост'іше / шоб т'істо було м'аг'ке / шоб не" було во'но
 дуже тве"рде / а вишн'у йа не" кладу цукор / а окремо / вишн'а сама //
 роскачуйеш варе"ничку / накладайеш на нейі т'рошки цукру не"багато і
 тод'і накладайеш вишен'ку і зал'іпл'уйеш / і тре'ба варити / шоб не"доўго
 т'і вареники ле"жали / бо вони можут' роспоўстис'а / вот йіх тод'і в окроп'і
 ва'риш // наливайеш води / во'на зак'іпайе і тод'і ти кинуў т'і вареники /
 скорен'ко викидайеш на ве"лике бл'удо / шоб во'но т'рошки просу'шилос'а /
 посипайеш т'рошки цукром і сме"тана окремо на йак'іс' бл'уду / сме"тана /
 і ма'кайеш ў сме"тану // ну р'ізн'і йе вареники і с картопл'ойу також ўкусн'і
 вареники / но картопл'у хто / картопл'у осноўне пр'авил'но зр'обити / не"
 пере"варити йіі / шоб во'на не була р'ітка / а така виц'іжена добре / тод'і
 можна ў ту картопл'у і перчик положити / і п'іджаре"ну цибул'ку / шоб
 во'но пахло / т'рошки нав'іт' чу'чут' нас'ікти с'в'іжойі йакойі цибул'ки // і
 ўсе пере"м'ішати / шоб та запраўка була дуже м'акен'ка / і так само шоб
 м'акен'ке т'істо і ўсе те ў зимному вид'і / бо ш коли ми варимо / картопл'а
 може бути тепла / теплоу не" можна накла'дати / а бе"реш ўже / коли во'на
 остигла і вариш // можна йіі і в окроп'і варити і також на па'ру ше тоже
 во'на буде пухка / а пот'ім може"м ўже з маслом / а може"м з салом / дуже
 ўкусн'іше вареники з салом // нар'ізаеш то'нен'ко сало / п'іджаруйеш на

шкварки / так і то́нен'к'і шквароч'ки і заси'пайеш с кар'топлею / а хто ше л'убе / то можна трошки це^лбул'і і ці і сам'і ше шквар'ки трошички пожарити не^н до сил'ного с цибул'кою і тод'і ўже ў такому теплому гар'ачому вид'і ўже подайуц'а во́ни // ну хто л'убит' чу'чут' / а хто так л'убит' багато накидати / шо нав'іг' ше ўмакуйут' / обмакуйут' / ну тод'і ўже йі'д'ат' / ш'читаі шо руками йі'д'ат' / сме^лтану ўже тод'і не^н треба //

33. – Ну сама така ул'убле^н'іша ст'рава / то вареники так'і пече^н'і / йак то во́ни називайуц'а вареники // от с'в'іжиі сир / такіі с'в'іжиі сир бе^лрец'а / і цеі тоі сир / добре його роз'м'ішуйец'а чи пропускайец'а чере^з м'асорупку / шоб в'ін буў м'аген'киі / тод'і с цим сиром за'м'ішуйец'а т'істо і ше трошки му'ки і трошки / і му'ки зоўс'ім мало ки'дайец'а / тоі сир / а го'товиц'а так же само така за'праўка / кар'топл'а / с'в'іжа ци'бул'ка / пере^ц' / с'печий / при'прави і багато с'в'іжоі ци'бул'і / дуже багато і др'ібнен'ко нар'ізайец'а і пере^м'ішуйец'а і робиц'а така / так'і / така лехк'і на'чинка / така на'чинка м'аген'ка / вистужуйец'а во́на / а пот'ім те се^р'ркове т'істо / пошт'і се^р'ркова ма'са // ти ро'скачуйеш / так йак вареник його бе^лреш / накла'дайеш ту на'чинку і жарі'ц'а во́на на пател'ні / ви'жаруйец'а / нали^лвайеш п'іт'солн'ішне ма'сло / робиш не^н йак вареником / а таким пи'р'ішком і за'жаруйеш зо ўс'іх стор'ін / шоб во́но бу'ло тако'го кориче^в'вен'кого кол'ору го'тоўно'сті / а тод'і бе^лреш го'товиш сме^лтану / ў сме^лтану бе^лреш час'ник / до'машн'а по'вина добра по'вина бу'ла бу'ти / добра / густа / густе'нка / ту'ди бе^лреш час'ник / шоб в'ін буў пере^л'пушче'ниі / на'терті на то́нен'к'іі тер'ці / ўсе це пере^м'ішуйем і викла'даем на бл'удо т'і пир'ішки // во́ни ўже не^н ва'речники називайуц'а / а пир'ішки / бо жарен'і з обох бо'к'іў / і тод'і с'тавим на с'т'іл і хто хоче со'б'і поли'вае / просто його мо'кайе ў ц'у ма'су час'ни'кову і сме^лтанойу / і це са'ме та'ке ўкусне бл'удо і во́но добре нав'іг' на го'сті / ко'ли при'їдут' / ви т'і'во на'жарин'і т'і пир'ішки / во́ни мо'жут' бу'ти і ў хо'лодному і ў гар'ачому вид'і / і хо'лодні во́ни то'же ўкусні / і дл'а за'куски во́ни дуже ўкусні //

34. – Ну найб'іл'ше йа л'убл'у коли ми го'туємо ребра / до'машн'і ребра із чорносливом / ну сампе"ред ми теж йіх знач'іт' роз'рубуюємо / по'солимо / роскладемо на так'їі досточц'і / шоб во'ни гарно нат'агнули о'тими ўс'іма спе'ц'іями / а пот'ім скла'даємо ў такіи неве"ликий бан'ачок / 'видоўжениі с такою к'ришкою / а інод'і накла'даємо ў так'і го'тов'і г'лин'ан'і гор'шечки / а зверху робимо та'ке т'істо // т'істом закла'даємо туйу / шо там тушиц'а м'ясо / пот'ім ки'даємо ту'ди чорнослиў / може"мо шче інод'і до'бавити картопл'у / але зверху йакшо не'має к'рише"чок / то ми ўкла'даємо пал'анничку і воно тушиц'а / нат'агуец'а ў ду'хоўц'і цим духом з г'лечика / і тод'і вип'ікаец'а / і на ст'іл ставимо / не" ви'ки'даємо на тар'ілку / а да'ємо кожна л'у'дина йіст' з г'лечика / це дуже по'добаец'а особливо на ш'чедріі в'еч'ір / на новіі р'ік л'убимо чи і'нш'і ст'рави //

35. – Ну ми не" дуже ба'гато три'маємо хаз'аіства / бо шоб ба'гато три'мати / т'реба ба'гато 'мати шо йім да'ти / бо п'росто три'мати то три'мати / а ше тре йім йісти да'вати / то ск'іки може"ш ск'іки три'маем // ну ми кури три'маем / качки / гуси / вота'ке три'маем // в осноў'ному три'маємо п'тиц'у // а худоби не" ма'ємо / с'вин'і т'і шо ко'лис' бу'ли / а те"пер не" ма'ємо / бо т'реба за 'ними / бо т'реба йім ба'гато йісти да'вати //

36. – А город йе / йе ў нас да'ча / но да'леко йіхати до 'нейі / то там ўже та'ке осноў'не росте / шо картопл'а і куку'руза / і ка'бак / і гар'буз / а коло 'дому / ў 'мене це / ти ж бачи'ла / гр'атки / це ци'бул'а / час'ник / кр'іп / пи'т'рушка / ну ўсе шчо по'тр'ібно до ст'олу / 'морква шо п'і'шоў і вирваў шо ти со'б'і хоче"ш і ш'чавел' / і ўс'ак'і ўс'ак'і так'і кул'тури / шо 'можна з них шос' при'готовити і картопл'а ку'сочок йе //

37. – Так і картопл'у / і дл'а ку'реі і ше так 'можна робити з них / п'росто м'ішанку / 'можна ше йіх так робити дл'а ст'рави / ше с каба'чк'іў 'можна ст'раву робити ше 'можно ікру робити // так каба'чки 'можна жарити / п'ід'жар'увати і то 'тоже дуже да'бре бл'удо п'ід'жарен'і каба'чки // р'іжац'а вот каба'чки / шо дуже л'убл'ат' ў 'мене каба'чки жарен'і / во'ни йак гри'би так'і ўкусн'і / р'іжи"ш каба'чки так йак на картопл'у 'хоче"ш по'жарити чи

салат / чи на сковородку / поўну сковородку ў вод'і / вод'ічку в'ідливайеш / а ко́ли ўже воно залишайец'а густе / то во́ни дуже дубре расход'ац'а / то д'і робиш прыправу // ту да дабаў'л'айеш цибу'лу / моркву / пом'ідор / ўс'ак'і спецыі і ўсе це разам дабаў'л'айеш до тойі сковороткі / ўже воно без воді витушене / а ўже ко́ли ў хо́лодному вид'і / дабаў'л'айеш часничок і полу чайец'а та́ка прыправа до другога бл'уда / і до картопл'і може бути і до ўс'ого другога бл'уда та́ка прыправа / і так можна й'і й'істи // просто на хл'іб нало́жити ў хо́лодному вид'і с часніком / хто не" хоче часничку може та́ке й'аке воно было / но й'ісц'а воно ў хо́лодному вид'і / каба́чок / зви́чайніі каба́чок //

38. – Ну в'і́л'ного часу ўже хва́таіе зімо́у та дуже ба́гато / а л'і́гом то ўже і не" дуже ба́гато / то на гр'атц'і ўже заросло / то п'ідмести треба / то ўже да́ти й'істи то курам то качкам / то ўже п'і́ти нарва́ти тра́ви ўс'ако́і / то по́ка на́р'іжиш / то по́ка м'ішанку на́робиш дл'а ку́реі / дл'а ка́чок / дл'а гу́сеі / а ше гусі треба вигнати на стаў / то не" дуже воно залишайец'а / часу не" дуже ба́гато / а ше й'ак засуха пол'ати шос' / а ше шос' полоти / а ше шос' зр'ізати / то йе час / а аж дуже ба́гато й'ого не́ма / а ше і до́машн'а р'обота йе / то пры́брати / то по́мити / то нава́рити / то так часу не"ма́іе ўже / то л'і́то ўже часу менше / то зі́ма часу ба́гато //

39. – Ну й'ак йе б'і́л'ше часу / то хочеш шос' прыготува́ти к'рашче чи шос' в'і́пити / чи й'ако́гос піро́га / ну і т'ел'е'в'і́зор / й'ак йа до́ма була пе"ре"да́ча то сідіш і дивіс'а пере"да́чу / а шо ўже ви́ши'вати / ви"ши"вати то ўже де будит' / в'і́н ўже не" дуже ба́че / а шити чи шо не́бут' пере"шити / то там йе шос' та́ке ста́ре / а ти ўже хочіш зл'і́пити з н'ого шос' но́ве / то та́ке шо р'обиц'а зімо́у / бо ўже не" ма́іеш шо р'обити / а ви́ши'вати / ви"ши"вати оч'і бо́'лат' / хто ўже нас до́ц'у ви"ши"ва́іе / а піри"шити шо не́бут' с ста́рого зр'обити но́ве / то та́ким зан'і́ма́іеш'а / а й'ак не"ма шо р'обити / то дивіш'а теле"в'і́зор // готува́ти л'убіш не" л'убіш / а с'і́м'йа л'убіт' шос' но́вен'ке з'і́сти / экспе"реме"нтува́ти л'убл'ат' / да́йут' но́віі

ре^нцепт / бе^нреш його і пробуйеш / получи^ц'а ў тебе чи не^н получи^ц'а //
 йак йе час то випробовуйеш ^лдейак'і ре^нцепти / шо спе^нкти //

40. – Спочатку йа ^лубл'у сполоти траву / бо йак начнеш с травойу /
 спочатку ^лвипол'у траву / а тод'і ўже швидше їдеш сапойу / проходиш /
 швидше на куп'ки поскидала / викинула / висушила і спалила / а тут ўже
^лчисто / шоб с кор'ичиком / бо йакшо ти зразу сапойу приїдеш / то ше
 кор'інец' залишиц'а і ^лбуде ше рос'ти / то йа ^лубл'у ^лп'ісл'а дошчу / шоб
^лможна ^лбуло ^лвирвати с кор'інчиком ту траву / а тод'і т'іки за ск'іки там
 хви^{ел}лин просапала і ўс'о //

41. – То ўзагал'і ми вирошчуйемо п'тиц'у сам'і / с'войу п'тиц'у
 вирошчуйемо / і гуску сам'і с'войу садимо і інд'уки ра'н'іше тримали /
^лтакож і кури // зви'чайно коли саме вирошчуйеш св'їй молод'як / в'ін
 кращче се^нбе ви^{ел}де / приспособле^нний кращче до умоў жит'а чим купле^нний
 / то кури ми вот наприклад / йак йа вирошчуйу кури так / спочатку не^н т'іки
^лкури / а і ўс'у п'тиц'у треба ^лдобре п'ід'ібрати йаїц'а / шоб ^лбули йак'існ'і
 йаїц'а / шоб во'ни ^лбули не^н стар'і / не^н залежан'і / шоб не^н доўго ле^нжали /
 бо тод'і не^н вилупиц'а молод'як с таких йаїец' / то йаїц'а в'ідбирайуц'а /
 шоб во'ни ^лбули к'рупн'і / шоб во'ни доўго не^н ли^{ел}жали / ну тримайуц'а во'ни
 не^н ў холо'д'іл'ни'ках / а просто ў йа'кихос' коробочках // пот'ім во'ни
 переве^нртайуц'а ўс'о ўрем'а / шоб во'ни проїде не^нд'іл'а і тре переве^нрнути
 // спочатку зби^{ел}райуц'а йаїц'а / пот'ім п'іткладаємо їх п'ід курку / п'ід
 од'ну курку ^лможна ложити і п'ігнац'ат' і с'імнац'ат' йаїец' // ну курка ўже
 йак во'на с'аде на йаїц'а / то во'на пот'ім виходе / то коли во'на виходит' /
 то т'і йаїц'а ^лтоже тре переве^нрнути / а йакшо йа п'іткладаю п'ід гуску / то
 їх треба ^лнав'іт' змочувати / вод'ічкою попорскати / і сидит' курка тод'і
 йа'ких ^лнебу'т' триц'ат' дн'іў // треба сл'іткувати / бо во'на ^лубит' доўго
 гул'ати і ^лможе з'їти з гн'із'да / ^лможут' дуже йаїц'а охолодитис' / треба
 на'зад й'її загнати / сл'іткувати за нейу / шоб ўс'о ўрем'а йаїц'а ^лбули тепл'і
 / бо інакше ^лмало вилупиц'а // ну ўже йак триц'ат' дн'іў / то вилуп'ац'а
 мален'к'і ципл'атка і зразу курка виводит' їх ў йа'кус' заго'роду / бо

курчатка л'убл'ат' те^нпло // і так во^на ве^нде йїх зо дв'ї не^нд'їл'ї / а йак п'рїїде дв'ї не^нд'їл'ї / то ўзагал'ї ви^опускайем йїх ў дв'їр / бо ж во^ни л'убл'ат' зе^нлене травичку і ўс'яку зеле^н'н' і не^н одну крупу / бо з одної крупи во^ни не^н дуже будуть рос^ти / і зо дв'ї / зо три не^нд'їл'ї во^ни ход'ят' / а пот'їм випускайемо ў дв'їр / а курку са^ма к'вочка називайец'а в'їдр'їкайец'а так йїх / а са^ма б'їше м'їс'яц' / а дал'ше во^на забу^ваєє за нїх / а во^ни со^б'ї сам'ї ход'ят' // м'їсце таке спе^нц'їал'но приготоўл'яец'а і во^ни там ўже ўже сїд'ят' / с'їдайут' і з^найут' куди йїм заїти / сам'ї заход'ят' // а йакшо са^дїмо їнд'учку / то во^на та^ка п'тїц'а дуже л'убит' сїд'їти / бу^ваєє шо нав'їт' не^н найїс'я / бу^вайут' та^к'ї вїпатки / шо во^на нав'їт' здїхайє на йайц'ях / треба йїїї памїятати і просто сам'її поставити / сам'її йїїї з гн'їзда з^н'ати / ўмити і подїєвїтїс'а / чи во^на наза^д с'їла і так са^мо йїїї йайечка / йїїї ў тої час помочити / шоб во^ни та^к'ї чу^чут' уўлажне^н'ї бу^ли і так во^на сїєдїт' на тих йайечках // і йакшо бу^дє добре сїд'їти / то бу^дє добрий виводок / а йакшо бу^дє хо^дити / йайц'а бу^дут' хо^лодн'ї / то виводок бу^дє поганиї / а особливо л'убит' / ко^ли хо^дит' з їндїчатами / шоб тепло бу^ло // виростаєє і во^на доўго з нїми хо^дє / то не^н курка / во^на во^дє дуже доўго / їнд'учка мо^жє нав'їт' цїпл'ят водити / вот висїєдїт' к'вочка / а во^ни ўс'ї б'їл'а їнд'учки ход'ят' //

42. – Ну наса^дже^ного тут ко^ло до^му ўсе єє / і вишн'а / сїлїўка єє і йяблуко / єє і виноград єє / і ко^ло де^нреў то^жє треба добре хо^дити / бо во^но засїхайє // т'їки ве^с'ноїу / треба / купл'айє ўс'як'ї роствори обрисчувати / бо во^но жоўт'їє // і чорна смо^род'їна ба^гато ў нас / ти бачїла їшла / ск'їки ба^гато кушч'їў / йїх треба збрїскувати / йак т'їки пожоўт'їє // а ўже йак приєходи^т' ос'їн' і ос'їн'у треба су^х'ї г'їлочки обр'їзати / і ве^с'ноїу треба су^х'ї г'їлочки обр'їзати / бо йакшо гус^т'ї г'їл'ки / то не^н бу^дє вїєлїкого плоду / йаг'їт'ки бу^дут' др'їбн'ї // зр'їзати треба / кро^пїти треба / п'їдлївати / п'їдїжїў'увати треба / спе^нц'їал'ний кон'пост / в'їт'ходи в'їд курєї роз'водїм водоїу / кур'ачки йак во^ни по простому

нази^евайуц'а / то^д'і урожаї добриї^і буде / але т'іки п'ісл'а дошчу / бо ко^р'інчи^ки засохнут' //

43. – Ну овошч'і / во^ни збирайуц'а п'із^н'іше / ну на базар'і во^но йе / бо майут' спе^ц'іал'н'і парни^ки / бо йакшо не^ммає парни^к'ію / то ў ц'івому м'іс'ац'і ше не^ммає ўрод'і н'ічого / х'іба шо р'ед'іска / але йїї то^д'і треба тримати п'ід пл'онкойу // ми ри^ед'іску с'ійем / саме скор'іше ри^ед'іска / агроволо^кном накри^ваєм / то^то то^д'і йе / а іначе його мушкар^н'а з'іст' і не^мбуде н'ічого // а ше пом'ідори / то во^ни т'іки ў те^п'лиц'і / але ми не^мвирошчуйемо / а ог'ір^к'ію то і п'ід пл'онкойу ше не^мма / зараз те^п'ер ў майі м'іс'ац'і т'іки ри^ед'іска йе / а б'іл'ше н'ічого не^мма //

44. – Ну закрук^ти ми робим / йа робл'у / с тих с^амих пом'ідор / ог'ір^к'ію / салати робл'ац'а і просто закри^евайеца / і р'із^н'і ва^рен'а / йакшо с пло^дових / салати з овошч'ію / ре^ц'епт'ію багато йе // і пере^ц' закри^евайеца / і пом'ідори / і ог'ір^ки / ўс'о закри^евайеца з'і с^вого го^ро^ду / р'із^н'і йак'і ти найеш ц'і / і к^вас'ац'а ў д'ішц'і //

45. – Подушки йа сама / йа сама робл'у / сама вигото^л'яйу / то^му шо ми три^маємо гуси / а те п'і^рйа саме добре / саме лехко / саме добре п'і^рйа дл'а по^душок це гусине / і ш^кода ж його так вики^дати / то ми його викорис^товуємо дл'а по^душок // ну трохи треба зви^чаїно с по^душками пово^зитис'а / бо п'і^рйа по^вино бу^ти су^хе / по^вино бу^ти про^суше^не / пере^скубане бу^ти по^вино / м'агесе^н'ке бу^ти // так шо ми гуси не^мна^мочуйемо / коли ми с^кубаємо гуси / во^но ў нас су^хе / то^му шо ми гуску бе^ремо ў лантух // коли зарубали гуску йа йїї / лантух на^мочуйу ў во^д'і / так добр'ан'ко на^мочуйу ў во^д'і / запи^хайу туди гуску / ўкл'учайу плитку / духо^ўку на мален'киї во^гон' і п'і^ўгоди^ни та гуска на^ходиц'а ў то^му лантус'і // пот'ім ми вит'агуємо ту гуску / ложимо ў йа^кіі небуд' таз чи йа^ку небуд' каст^р'ул'у і начи^наєм йїї с^кубати / п'і^рйа су^хесе^н'ке // грубе п'і^рйа ми в'іткидаєм а / а то^несе^н'ко п'і^рйа / те шо з живо^та / те шо кругом / во^но зо^ў'ім м'агесе^н'ке / ми збирає^мо окремо / шоб во^но було

дл'а виготоўле"н'а подушок // збирае"мо ў лантух такіх су'хен'кіх і заў'язуємо / шоб й'іі на сонц'і / ви"сушуйемо ў н'ому / йак дуже ве"лике сонце / то викине"мо ў двор'і на ст'іл // пере"кидаємо з адной стороны на другую / з адной на другую і так п'ірыя высушуйец'а // тод'і йа бе"ру ўже высуше"не п'ірыя / чисте п'ірыя / прыготоўл'уйу нап'ірник на ск'ікі ти там хоче"ш / йаку ти хоче"ш подушку / чи ве"лику чи мален'ку / тут йа'ка тоб'і потр'ібна / таку ти може"ш зробіти / вишывайеш нап'ірник // і те п'ірыя ўже су'хен'ке напи'хайеш ў цеі нап'ірник // п'ірыя / то можна сказаці пуху / йо'го іде багата / то пост'іп'ено напи'хайеш / шоб воно было р'іўно'ірно // зашывайеш же тоі отв'ір / йа'кіх ти залишила дл'а п'ірыя / добре й'іі / збывайеш і са'ме ўже готоу подушку ў тому нап'ірнику ти высушуйеш то'же й'іі дек'іл'ка дн'іў ти выносіш на сонце й'іі / ўзбывайеш / высушуйеш / і ў руках бачиш / шо во'на зоўс'ім ле"гесе"нка / то тод'і ти ўже нат'агаеш наволочку // наволочки йа то'же шийу са'ма / бо бачиш ў мене подушки р'ізн'і і с'емс'ат на с'емс'ат / і ве"личезна йе метр на метр / і малесе"н'к'і йе подуше"чки / і тод'і шийем / ўд'агаем наволочки і наволочку по верху ўже оздобл'уйу р'ізноу кан'войу / чим сам хоче"ш оздобіти // те"пер оздобле"н'а багата / можна готоуе купіти / по швах йіх оздобл'уйем / і тод'і подушки полу'чайуц'а дуже пухк'і / св'іж'і / і св'іже п'ірыя воно заўжди ко'рисно / чим збіт'і чи ти купл'айеш і там ўс'о шо хоче"ш і паралон / і ўс'о шо хоче"ш //

46. – Ну це сам'і ран'і т'і / вис'іўн'і овоч'і / йа дл'а чо'го / шоб во'ні з'ійшли добре т'реба спочатку / т'реба п'ідготувати грунт / насамперед грунт т'реба добре з'рихліти / добре розд'іліти йо'го грабл'ами // са'ме осноўне це ўс'о т'реба вис'івати ў тоі са'міі ден' / ко'ли ти обробиш грунт // це йа вис'івайу йіх так чо'го / во'ні ў мене р'іўнен'к'і / то'му шо йа бе"ру / йа ўсе це вис'івайу п'ід шну'рочок // бе"ру шну'рочок / до шну'рочка пры'язуіу пати'чок / стаўл'у тоі шну'рочок по о'дин б'ік гр'атки по плошч'і так і пере"стаўл'айу о'дин за о'дин по шну'рочку робл'у р'іўчачки / р'іўчачок йа'коюу гл'убиноу / ў два три сант'іме"тра / ту'ди наливайу во'ди багатен'ко

води / і почи|найу вис'івати // борозни|ки по шну|рочку заўжди |будит'
 р'іу|нен'к'і / дл'а |того шоб спочатку |вис'ійати на|с'ін'а / йа йо|го спочатку
 пере|м'ішою йо|го з зе|млейу / і на зе|лену цибул'у / і кр'іп і пе|трушку / і
 пасте|р|нак / ўсе це йа пере|м'ішою з зе|млейу / шоб |пот'ім р'іу|ном'і|рн'і
 |були с|ходи / і ви|с'івайу ў |ц'і за|глибини / |ц'і за|глибини закри|вайу зе|млейу
 і |трохи йіх так ру|кою приби|вайу / шоб во|ни |були не| спу|ше|н'і / шоб
 зе|мл'а |була скр'іплена // а |п'ісл'а |того йа покри|вайу ше |треба або |торфом
 / або |лист'ам йо|го накрити // |саме осноў|не / шо йо|го свой|часно |треба дес'
 / |тож ў с'ім дн'іу чи ў |п'ят' / чи ў |чо|тири / |треба спу|шити |ц'у |земл'у /
 |п'ісл'а |ц'о|го |треба |полити // йа бе|ру ци|берко / нали|вайу во|ди і |квартиу
 |кожнї по шну|рочку р'а|дочок |поли|вайу / |кожнї р'а|дочок // |п'ісл'а |того
 йак ў|же |будут' с|ходи / йіх так |само |треба спу|шити і |пол'ати / і |треба ше
 ўс'о |ўрем'а сл'ітку|вати / шоб не| було бур'а|на і |т'іку де |не|бут' по|йа|виц'а /
 |треба йо|го |висапати / а кр'і|м |вис'ійаних йа ше ви|са|жойу |часник і ци|бул'у
 // |ци|бул'у і |часник са|жу так |само і |го|тоўл'у і |шну|рочок / і |гр'атка шоб
 во|на |була / йа|кус' |мала |форму і так |само р'іу|чачки / і так |само |поли|вайемо
 |воду ў |тої р'іу|чачок // не| дуже |глубок'і р'іу|чачки / но |саме осноў|не / шоб
 йіх р'іу|ном'і|рно поса|дити на |п'яд' / |м'іройу ру|кою / |один |часн|і|чок / |одна
 |ци|бул'ка в'ід |д|ругой на |п'яд' // так |само |заси|пайец'а |кожнї // не|д'ілу
 во|но з|рихл'у|йец'а / йак|шо |сухо / то |поли|вайец'а / а йак не| / то не| дуже /
 |т'і|л'ки осноў|не сл'ітку|вати / шоб не| було сорн'а|ка / і |в|ибрати свой|часно /
 бо |буде |рості |вниз і |будут' |сух'і |стебла // то дес' так |при|бли|з'і|тел'но йа йіх
 |ви|брайу ў |липн'і |м'іс'ац'і / |ви|брайу / |п'іт'копуйу / |вири|вайу / |земл'у
 |опси|пайу / ки|даю на |варечи|енку / |обр'і|зайу і ў |т'і|н'очку во|но |сохне //
 |то|д'і во|но |добре збер'і|гайец'а і шо |саме осноў|не / йа |використовуйу
 |м'іжр'ад'а / |вот в |ог'і|рках на|приклад так |само |вис'і|вайем / але |ложиш
 |о|гурчик на |п'яд' / а |м'іж р'атком |можна |с'ійати кр'іп / |можна |с'ійати
 пе|трушку / |салат |вис'івати / і |поки во|ни нач|нут дозр'і|вати / то ти |вирви|еш
 те |саме |цибул'у / |ри|д'іску / |то|д'і |ш|ч'і|л'но |ви|користовуйец'а зе|мл'а //

47. – Дуже пол'убл'айут' // но ў наш'ї с'їм'її наўл'ублен'ша
 |вип'їчка це кре^нделики // ц'а |вип'їчка дуже проста і дуже смачна // ну дл'а
 |того / шоб зробити ц'у |вип'їчку / то |саме осноўне треба |прави'лно
 |приготувати муку / во́на пере^с'ївайце'а |через |сито два |рази /
 |роз|рихл'уйце'а |дуже |добре / |пот'їм |їа |бе'ру |пїат' |ста|кан'їў |муки / |треба
 |дв'ї |пачки |маргар'їну / |маргар'їн |ложи'ц'а на |сто'л'ї на |дв'ї |години / |ну
 |вопше^м |розм'їачшуйце'а // |цеї |маргар'їн |рости'райу ў |му'ц'ї / |їїх |к'ришу на
 |ку'сочки / ў |їак'її |небут' |по'суди'єн'ї і |муку |пе^р'ити'райу з |марга'рином /
 |дуже |дуже |тш'чат'єл'но |треба |пере^т'ерти / |шоб |во'но |н'їде |не^н |було
 |н'їякого |ку'сочка // |п'їєл'а |того |приготоўл'айу |сме^т'тану / |бе^р'у |ше |туди
 |ку'сочок |др'їжд'їў |їак |зо |дв'ї |го'рошини / |рости'райу ў |сме^т'тан'ї / |на |те |ўсе
 |бе^р'у |п'їўл'їтри |сме^т'тани / |робл'у ў |мисц'ї |уг'лубле^н'а і |вили'вайу |туди
 |сме^т'тану / |пе^р'ити'райу |дру'гойу |сто'ро'но'їу |виделки // |во'но |там |добре
 |рости'райце'а / |почи'єнайеш |в'їд |се'ре^д'инки і |треш / |треш // |пот'їм |ви'м'їно'їу
 |це |т'їсто |добре і |стаўл'у |їо'го на |ц'їлу |н'їч ў |холодильник / |во'но |там
 |вистайуйце'а / |а |пот'їм |бе^р'у |їо'го на |ст'їл / |пот'їм |рос'качо'їу |їо'го |тако'їу
 |тоўшчи'но'їу |їак на |вареник // |розр'їзайце'а на |три'кутнички / |шоб |одна
 |широка |була / |а |дру'га |звужуйце'а |там // |на |ши'року |сто'рону |їа |накла'дайу
 |на'чинку / |ну |на'чинка |може |бути |р'їзна / |ї |може |бути |їаблуко / |ї |може |бути
 |варєн'а / |но |ўсе |те |має |бути |гус'те / |шоб |пот'їм |во'но |не^н |вит'їкає // і
 |к'рути'єш на |се^р'є'дину |так'ї |валик / |викла'дайу |їїх на |дечку / |шоб |м'їж |ними
 |була |т'рошки |в'їдал' / |пот'їм |во'ни |ше |будут' |рости // |перед |тим |треба
 |приготувати |ду'хоўку / |шоб |ду'хоўка |була |ўже |нагр'їта / |дєс' |до |дв'їст'ї
 |градус'їў / |ї |ц'а |дечка |засово'їу |ду'хоўку і |вип'їкаєце'а |во'на |дєс' |до |сорока
 |хвилин // |деку |ту |треба |пове^р'тати |дєс' |чере^з |хвилин |пе^т'нац'ат' / |ї |во'гон'
 |має |бути |р'їўно'м'їрнїї / |дв'їст'ї і |не^н |б'їл'ше // |може |ше |бути |ше |сто
 |с'ємс'ат / |пот'їм |дєс' |п'їєл'а |хвилин |сорок |пїат' |вит'агу'їут' |їїх /
 |викла'дайу на |сто'л'ї |чи ў |їаку |небут' |миску / |роскла'даєце'а / |накри'вайце'а
 |поло'т'єнце^м / |рушнич'ком / |ї |бе^р'у |ше |цукор і |рости'райу |їо'го |мако'гоном //
 ў |мене |спе'ц'їал'на |ст'упка / |має |бути |др'їб'нен'кїї |цукор і ў |т'її |ст'упц'ї

ростирайу / ростирайу пошт'і аж до муки / і кожен бєру ў ту мисочку і ў ту пудру і складайу йіх чи ў каструлку йаку небут' / чи на п'іднос // складайец'а на купку і накри'вайец'а / шоб ўсе ўп'італос'а / шоб вони / теї йе тоб'і го'тов'і //

48. – Ну це х'ідничок йа сама робл'у / цеї х'ідничок / сама йіх виготоўл'айу // то дуже просто виготоўл'ати / але треба мати мат'ер'іал / йо'го тре при'готувати заран'е / мат'ер'іал треба ви'кори'стувувати р'ізніі / і простиі / і ше'рст'аніі / і глаўне / шоб в'ін буў кол'оровіі і шоб в'ін буў м'аген'киі // і вот йа ўсе порийус'а ў св'ойі скрин'і / туди йа понаски'дала стар'і реч'і / йак'і коліс' носилис'а / а те'пер не' ў мод'і / повит'агайу // сам'і луч'і це так'і реч'і ше'рст'ан'і / вот йа йіх вит'агайу / робл'у з них лоскут'ки однаков'ой дл'іни // йак'шо то була кофточка / то йа вир'ізайу полочки с' сп'ини / де так'і сам'і б'іл'ш'і де'тал'і / і вир'ізайу / шоб вони були і шири'ни т'рохи од'інаков'ой і доўжи'ни / і шоб вони були р'ізнокол'оров'і // таких ре'ч'ей було не'багато / бо то те'пер / д'іти мали не' ст'іки ре'ч'ей йак те'пер / мали од'ну сукну ўбе'руц'а / пост'ірали і дал'ше п'ішли / а те'пер д'іти т'рошки поно'сили во'ни не' пристар'іли / а ўже складайуц'а ў скрин'у // а вот наш'і д'іти / а ше со'с'іди дайут' йак'шо з'найут' шо ти ўйажеш // тод'і йіх бєру і спл'ітайу ў таку ко'сичку / а спл'ітайуц'а дуже добре / лехко / шоб во'ни пот'ім були пу'шист'і / і т'і ко'с'ічки од'на до од'ной / а пот'ім сплела раз / к'інц'і зали'шайем / так йак коўрик / та йак коліс' на стан'ках плели шо йе і ос'нова і верх / ну то тре бачи'ти на прак'тиц'і / а коли ти йо'го зоўс'ім виготовила / то ти йо'го обр'ізайеш / чи ти хочє'ш шоб в'ін буў квад'рат чи три'кутник / чи ти хочє'ш шоб в'ін буў йакис' круг / і тод'і ц'і ўс'і крайі тоже опши'вайеш д'ругойу / б'іл'ш'і йарк'ішіі мате'р'іал і опши'вайеш йо'го вок'руг і пот'ім не' торо'ч'іус'а / і пот'ім п'ітгесте'л'айеш п'ід но'ги і в'ін добре т'рус'іц'а і вики'дайеш і може'ш прост'ірати і доўго в'ін дуже нос'іц'а //

49. – Так йа не' т'іл'ки чула / а і ў мене збєр'ігс'а рублик / в'ід аш мо'йей бабус'і / бо мо'йа бабус'а і мама / то во'ни прасували рубликом / то

в'ін нав'іг' збе^нр'іхс' // це така дос'ка / йа'ка майе р'учку // з одної сторони
 во'на гладен'ка / 'зара буде"ш в'иходити / йа тоб'і по'кажу / а з другої
 сторони во'на така лапата / зробле"на із дере"ва / дере'їяна во'на // ран'іше
 во'на / мама 'мо'я і ба'бус'а / і йа пом'ата'ю пра'ли б'ілизну на р'ічц'і /
 при^еноси'єли до'дому ў в'ідрах / це ш'мат'а роскла'дали / шоб во'но т'рохи
 ви^есушувало' / но шоб не пе"ре"си^ехало / но т'іл'ки добре йо'го
 рост'рушували і на шнур'ки 'були так'і в'ір'о'чки // ст'рушували / шоб во'но
 'було р'і'ю'ном'ірне ну і не" 'дуже сил'но викручували / бо так йак шо 'небут'
 ст'і'кає / то во'но р'і'ю'ном'ірн'іше / тут 'са'ме осно'їне не" 'дуже
 пере"сушувати // на спец'і'ал'ному стол'і роскла'дали йа'ку 'небут' оде"жину
 і роскла'дали / шоб йакшо то йа'ка 'небут' сп'ідничка / то шоб шви 'були
 р'і'їн'і / закручували йі'ї на качалку і то'д'і тим р'убли'ком ўзад і ўпе"ред
 во'дили по т'ї дошц'і / про'водили так 'може ра'з'і'ї з дес'ат' // пот'ім
 роспра'ї'али йо'го / роски'єдали / роск'ручували с ц'і'їейі качалочки / і зно'ї
 закручували на другі' б'ік // полу'ча'ўс'а та'кий вал і зно'ї тим р'убли'ком
 туди і на'зад / і то'д'і роск'ручували ту оде"жину / йакшо то т'реба / то ше
 рука'ви / а йак б'і'лизна / то ше р'і'їн'іше ви'ходит' // і наскла'дали на тої
 'вали'к // йо'го робили з дере'ва са'м'і / бо ж ранше не прода'вало'с'а / і зно'ї
 накручували і качали ўзад ўпе"ред р'убли'ком // пот'ім роск'ручували і
 р'і'їнен'ко скла'дали на 'купку // во'но ше са'мо по 'соб'і роз'р'і'їнувало'с' і
 са'мо п'іт'сушувало'с' / бо 'купки 'були не'ве"лик'і і зробили чи б'ілизну / чи
 ш'мат'а йа'кес' і скла'дали на 'купки і так во'но ше ле"жало / ше го'дини зо дв'і
 / про'сушувало'с' і пот'ім так роз'в'ішувало'с' //

Село Купіль Волочиського району

Купіль – село, розташоване біля р. Південний Буг, за 25 км від районного центру і за 15 км від залізничної станції Війтівці на лінії Хмельницька – Тернопіль. У давніх актах Купіль згадується з 1573 року [8, с. 175].

Інформант: Боднарєнко Юлія Миколаївна, 1946 р. н., освіта – 8 кл.

50. – Йак почалас'а в'їїна / то йеўрейїу ун'їчтожаў н'їме"ц' // з'гонили йїх // ў к'їн'їц'ї Гал'їного горада не"подал'їк тойї бан'ї сто"їаў погриб // от в'їн зо сош'ї д'верї / а там / цеї Гал'їн горад / то тоди ўглиб тої погриб буў такиї // то йа памїятаїу його / шо в'їн н'їби з'верху во'рали / с'їйали / са'дили / а тут буў такиї ўх'їд // це за моїї памїят'ї там продавали кїра'с'їн / гас // то йа хо'дила / нав'їт' заїмала вочирит' // то дес' хтос' па'ліў кїра'с'їном / бу'ли так'ї приму'са / каганки так'ї бу'ли ў'в'їду таких ламп'їў / ўже на гн'їт п'їткручувалос'а / о // то па'лили тим гасом // на'ліў ў ман'орку і ў'зад'ї положе і воно там 'зад'ї попус'каїе ск'їко т'реба / 'тоже тут п'їткрутїш ск'їко т'реба // маў таку шапку жїл'їзну / 'колісо / ў'кладалос'а г'нотом / ф'їт'їл'ом // присту'паў гас / сто'їала ман'орочка і ко'робочка з'верха / йак не"ма / то воно по т'її помп'ї само спа'даў на туйу / на йази'чок тої і так па'лили // то там / ў 'тому погр'їб'ї з'возили л'удеї / тих йеўрейїу і за'крили // то та зе"мл'а на по'верхн'ї того погриба ў'с'а рухалас'а // там буў п'їск' / зоїк / там бу'ла б'їда // там зе"мл'а ў'с'а рухалас'а // а то'д'ї ўже п'їс'л'а того н'їх'то його ўже не" ва'ліў / н'ї'чого // і по'том застаў'л'али бу'ли / шу'цмани ка'зали на них // л'уди / шо служили н'їмц'ам // то бу'ли шу'цмани // то т'ї шу'цмани застаў'л'али нагаїками приби'рати т'ї т'їла // йїх пови'возили за млин / ў к'їн'їц'ї се"ла // там ў воїну і до в'їїни буў млин // то за тої млин / там жиў д'їд старїї з ба'бойу / то 'зам'їст горада хоро'нили тих йеўрейїу по'душаних // і так шо порозби'рали йїх куди і шо // а по'том п'їс'л'а 'того хто його з'наїе / дизи'фекц'їу ро'били // хто там шо ро'биў / с'тали продавати гас // йа бу'ла мален'койу / чо'тири с'поло'винойу чи п'їят' рочк'їў / то 'мама ми'не заве"де туди // по'ка при'везут тої гас / по'ка порозли'вайут // ше ко'жне старайец'а бу'ти хитр'їшим / то йа сто'їала вочирид' трїмала / о // то так дотри'малас'а / шо пересту'пали / а йа ди'тина не" пон'їмала / а 'мама бу'ла на 'ферм'ї таї при'ходе таї ка'же / а шо то? // баче / шо т'ї / шо 'були 'зад'ї / то ўже ў'пїри'д'ї / а н'е / то понаби'рали 'того гасу // а йа сто'їу / так йак по'с'тавили ме"не // т'реба бу'ло подв'їгатис'а за тим / за тим // то там об'с'варувалас'а /

шо йак то так / шоб не^н п'ітказати дитин'і / шо то не^н те м'ісце / де стала / а
 тре подвигати^а // ої Господ'і Боже // то то йа так тримала очир'ід' ў тому
 погриб'і за гасом // з машин'іу зливали цеї гас // цистерни були // л'ітра
 гасу с'емс'ат пйат' ко^пп'ійок // то варили барабол'і / хто с'вин'ам // хто не^н
 майе / то со^пб'і шо нибуд' // воно дуже ўс'о в'очи / йідке / то мона було
 ўчад'іти в'ід того гасу // але брали і палили // а потом де тої погриб
 под'іус'а ? // стала ставитис'а тайа Гал'а і роз'ібрали того погриба // його
 там не^нма ўже //

51. – Була йеўреїс'ка школа // буў колгосп йеўреїс'киї / то ў н'ому
 луче платили / от // і було б'іл'ше того доступу / і с'вин'і були // йеўрейі
 знали йак його оре^ндувати / шоб воно служило // були школи йеўреїс'к'і /
 о // йіх ў воїну дуже багато / дуже багато ловили і ун'ічтожали дуже
 т'ашко // йе таке клад'б'ішче / де йіх хоронили // то вони були хо^рон'ан'і /
 а йак ўже ў воїну / брацка могила трохи нишче // йак йа була ў с'омому
 клас'і / то привозили чолов'іка // то в'ін ўрод'і йак буў парт'ізаном / а
 потом переїшоў на сторону тих шуцман'іу / о // то привозили його ўже
 ўкованого і в'ін показуваў гроби і назваў фам'іл'ійі / де в'ін кого закопуваў
 / о // казали / шо йому дадут' т'урми / але йак'іс' хлопц'і так'і молод'і / то
 тоже його сн'імали / то в'ін показуваў де котрого ўбиваў / де т'і могилки //
 то^д'і звозили там тако к'істкы полишалис'а / то звозили йіх на цвинтар /
 тоже захо^ронували // буў стаў і пушчина риба // нав'іт назвали його
 йеўреїс'ким // йім придуприждали / чи ўже бачили чи шо / то йіх багато
 виўт'ікувало // т'ікали т'і л'уди // то одежу / грош'і / то золото / тих
 царс'ких ко^пп'ійок / то закопували // то нав'іт' йак будували будинок / то
 там жеш погриби робили і доставали йак'іс' йашчики тих / горшчики / і
 найшли дв'і чи три закор'кованой гор'ілки / таке йак зараз вино // с' чого
 воно т'іпер // то закор'ковували і заливали ц'в'іргучом // то найшли дв'і чи
 три бутилки гор'ілки // ну найшлис'а с'м'іл'чаки / шо випиў / дожиў до
 заўтра / ўс'о / можна пити // а туйу в'ідавали трахтор'істов'і ў трактор на
 сохран'ен'іе // находили посуду / лошки / вилка / і тоже ср'ібне ўс'о //

так'і гарн'і лошки ср'ібн'і знаходили / от // по'том л'уди / хто де пом'ічаў / то доста'вали / йак н'іме'ц в'ітступіў // буў чолов'ік / то в'ін ўс'у в'і'ну риску'ваў / тримаў ў погриб'і йеўрейіў // йо'му платили 'золотом // то в'ін обир'ігаў / шоб шуцмани не" бачили // йісти но'сіў / і нав'іт' не" бу'ло року і в'ін п'ід'і'шоў до того чолов'іка / каже / хоч ч'іт'верту част'инку да'і / бо йа т'ібе обир'ігаў / а в'ін йо'му не" в'і'даў // оп'шим понаг'л'іў // бу'ла од'на ж'іночка та'ка / во'на са'ма пол'ачка // а пер'ед тим йі'йі бат'ка і д'і'те'і в'ислали ў Казах'стан // во'на ўз'ала х'лопчика і дала йо'му д'руге ім'я // в'ін буў йеўре'і / і во'на дала йо'му д'руге ім'я // йіх мала д'во'є // і при'шли з'начит' / шо то во'ни йеўре'і / во'на к'рикама к'ричала / шо то не" йеўре'і / і о'стали йіх // то д'і х'тос' йо'го п'ід'ібраў з йеўре'ііў і забраў / от // а п'іс'л'а того / п'іс'л'а в'і'ни в'ін при'йіхаў / то д'уже рад'іі бу'і і наз'ваў йі'йі маг'ірыў // то ше ко'ліс' застаў'л'али са'мим дл'а се'бе р'ити йа'му / о // то ке"ру'ваў н'імиц' / а наш на'род в'ікону'ваў / п'ід'лізу'ваўс'а і буў шуцманом / от // то тих йеўре'ііў так ун'іч'о'жали // к'ругом йіх в'ілоў'ували і к'ругом йіх ун'іч'о'жали // йа ў ш'колу хо'дила / то при'возили того чолов'іка / шо в'ін ко'го ўб'і'ваў са'м йеўре'ііў / де за'копу'ваў // а са'ме бу'ла п'і'р'ерва і нас в'іпустили / а тут при'йіхаў ч'орн'іі в'орон // в'іпус'ка'ют йо'го і в'ідут на к'лад'б'іш'че йеўре'іс'ке / з ма'шини // з'ара до д'иректора поз'вонили / а д'і'ти тут // з'ара поз'вонили з'воником доўго і шо ўже п'і'р'ерва к'онч'илас'а // за'клик'али ў к'лас'і і не" п'ус'кали д'і'те'і / доки во'ни не" в'ід'йіхали // а в'ін хо'д'іў і по'казу'ваў / кот'ра де мо'гила / ск'іко тих л'уде'і там // то ўже бу'ли п'йад'іс'ат п'йат'і / п'йад'іс'ат ч'іт'верт'іі р'ік // йа ўже ў ш'колу хо'дила // йа ў п'йад'іс'ат т'рет'о'му п'ішла ў ш'колу // а ш'кола бу'ла де / ко'ліс' буў м'лин / а в'ідремонту'вали / з'робили ш'колу // то бу'ло ў дв'і з'м'і'н'і // ба'гато д'і'те'і // с' ко'жн'о'й х'ати в'іхо'дило т'ро'є / ш'есте"ро д'і'те'і до ш'коли // про'доп'кували сте"ш'ки / ішли до ш'коли / о // так'і / йак в'і'шло с' х'ати / д'і'те'і ба'гато // хоц' п'іс'л'а в'і'ни / ўс'ораў'но бу'ло д'і'те'і ба'гато //

52. – М'лин сто'яў над со'шо'ю / а по'том з'робили кол'госп'ну ко'мору // туди з'возили зе"р'но / то йак то'во су'шили / то на д'руго'му по'верс'і то і йа

була // там так і дубові сходи були / от // то ми по сходах зєрно ношили //
 йа ходила за маму / на роботу / то по сходах ношили зєрно / воз'му / воз'му
 в'ідро чи п'їтора / б'іше не донесу // то туди за тим ву'частком тоже" була
 школа // а там радом дуже" була малесе"чка хатина і Хр'іс'т'іна / ж'іночка
 називалас'а так Хр'іс'т'іна // а йак там була та школа / то вона ходила на
 роботу туди // палила / п'ідлогу там мила / чи там зє"мл'а була / Господ'
 його знайе / то зам'італа / прибирала / то / то казали ходити за Хр'іс'т'іну //
 то те'во / до Ма'іцевої / фам'іл'їя жи те'во / о / доу школи Мал'цевої / а
 так ж'іночка називалас'а / фам'іл'їя йїї так була // ну вона робила ў т'ї
 школ'і / то каже п'ішли / тоу де ў'чиц'а / ў йакому // то було два чи три
 че"твертих класи / п'ят'і класи були по два от // то ўже нав'іт' ў т'їво
 школ'і / то було три класи / а / бе / ве / де"с'ятих / ў ти'во нов'ї школ'і / то
 було же д'ітеї трохи / там тишча с'чимос' було д'ітеї на перше / т'іко йак
 п'іткл'учили д'ітеї зо с'іл же" і тут наших // при в'іткрит'і школи / то на
 час'т' // ото ўже йак позво'ниў звоник / то тре з'їти було / бо по теч'ї / то і
 те"бе заберут / йак с'ход'ат ўс'і зо с' трет'ого / з другого е"тажа / то треба ў
 сторону ўступитис'і // бо п'ят' м'їнут ходу / то можут те"бе забрати по
 полу // то була т'ї школи / а потом / ну то ўже то"д'і позбирали і ў млин'і
 тому в'іткрили школу // і ше була школа напроти отут де С'т'і'омоўска /
 зара т'і склади ўс'о / шо там була черес сушу була кантора // во де жи'їе /
 де жи'її дом тої зробили // то там була кантора с'іл'хос'т'ех'н'іки / а тут то
 була ну йак / тут була кантора / а потом поставили нову кантору при
 с'іл'хос'т'ех'н'іц'і де тої будинок // а тої будинок буў таки'во доў'ген'ки / о /
 то там тоже шос' було п'ят' клас'їў / п'ят' каб'їнетїў / клас'їў // і от звонїў
 / ўчите"л'а п'ід час пер'єрви ішли на те'во / по'ка доїде ўчител' / то ву'рок
 ўкорочуваўс'а / бо ж по'ка в'ін приїде // то ше і тут була школа / то от ўже
 тоїво //

53. – Ну а тод'і йак Тор'жан'с'киї / К'лави от Володимир'їїни д'ід' /
 п'ід'т час в'їни / йак ўступали с'уди к'расн'і в'їс'ка / в'ідгонили н'імц'а / то
 тут жеш л'ін'їя фронту була / то виїшли т'і танк'їсти / танки / і вот Жил'ін

Т'іки но в'ішоў ў се^мло і н'імц'і напали // бо по^слалі партизан'іў с'уда
 ўле^мред / і партизани висл'ідили ^черес³ цвинтар'і і там ў тих / і заішли / от
 де Ман'іноўс'кой Стас'а ў т'і хат'і / там ^бжила ^бж'інка / ^йа ^знала / ^пеўно /
^Іна Томашеўс'ка / Томашеўс'ка // ну не^м помн'у / дитино / ^йак ^йііі звали /
 ну Томашеўс'ка // і ў ^нейі буў / ^були ^н'імц'і / ну ^йакби з с'войу ^тойу / ну ^йак
 / ^йак казати / ну ^короче жи там буў центр ^йіхн'іі // і ^йак зашли парт'ізани /
 чи во^на не^м хт'іла спе^ц'іал'но сказа^ти / чи во^на не^м мала ^йак / ^але ўс'о
 рам'но то ^мона ^ббуло ^йакос' морг'нути / шо ^н'іме^ц' тут ^йе // то сп'італи чи ^йе
^н'імц'і / во^на сказа^ла / шо не^мма // ну і во^ни назад в оборот і дали з'нати т'і
 частин'і / шо не^мма ^н'імц'а // і т'іко но ўв'ішли ў се^мло / і тут ^бЖил'ін
 погібайе // с ^танком / і ^н'імц'і обстр'іл'али // і ^дуже ба^гато л'удеі погібло
 ў тоі час // ^але ^йак погібло ба^гато л'удеі / то хто де захо^рон'ували / та^ко
 при^копували тих л'удеі // а маў ^бЖ'іл'ін бумаги / шо в'ін ^йа^кіі каманд'ір
 там / ўс'о // і буў д'ід / де^м в'ін там тоіво / то ^йак в'ін ^винаішоў і де схо^ввайе /
 не^мма де схо^ввати / то в'ін ў годв'ірок / ^м'іж^и годв'ірком ў ^себе^м / ну дес'
 була там шчел' / і зал'іпіў т'і документи // га^зета ^ббула і в'ін
 фотора^ф'іруваніі / ^бЖил'ін там буў // комсо^мол'с'ка праўда / чи ^йак //
^лопшим га^зета с фото^гра^ф'іейу ^бЖил'іна і ^капсула та // вот в'ін те ўс'о
 зате^во / ^йак ^к'інчилас' в'іна / в'ін тим ^часом забуў // ^але ^йак ўже ^ббула
 ў^нука дес' ў п'іа^тому ^клас'і чи ^йак і ^ббули та^к'і ^красн'і сл'едопити
 то^перекойі орган'іза^ц'ііі сл'едопити / хо^дили до стар'их / ^немочних /
 допома^гати / дес' шос' ўзнавали / дес' хтос' шос' п'ітсказуваў / і во^ни ўс'і
 та^к'і т'і дан'і ўс'о зб'ірали // і вот во^на / та ^клава / ўже ве^мличен'ка ^ббула /
^йа ^знайу / дес' ў ^чит'вертому ^клас'і чи п'іа^тому / чи ^може ў ^трет'ому / ну
^лопшим жи ^ббула п'іо^неркойу // ^ббапц'а л'іпила ^хату і та шчел' со^м'бі
 роздувалас'і / так шо ^тойі кусочок ^глини там в'іг'пало і во^на по^вбачила шо^в
^виле^т'тіло тоівот кусок га^зети ^йа^койіс' // ^йак во^на ў ^рук'і / ўже ^д'евоч'ка
^грамотна / ўже читала / і пита^йе / а ^ббапц'а ^каже / аі то питаі ^д'іда // і пита^йе
^того ^д'іда шо / а в'ін ^каже / а / то ^г в'іт'ну / а ^нашо во^но / ^вик'ін' ^йе^го / то ^г
 в'іт'ну забили салдата і ме^м'н'і сказа^ли жи схо^вваі / то ^йа де маў по^д'іти / то ^г

вод'вірок // і вот во'на п'ішла до' школи і ска'зала ди'ректору ш'коли чи
 ўчи'тел'ц'і с'воїй // а то'д'і ўже з'начит' і ди'ректор // і ди'ректор за то ўс'о /
 да'ваі с'уда / і п'ішли до' того д'іда і то'їво / так шо в'ін да'ў і ту 'ампулку / і
 ту га'зету і то ўс'о // і г войнко'мат / че'рез ш'колу г войнко'мат // йак ўже то'ї
 // а в'ін ўже йа'гби счи'таўс'а 'безв'іс'т'і про'паўшим // і ўже то'ї войнко'мат
 зйа'заўс'а / з'в'ітк'і то в'ін з 'С'ев'ера / дес' з Си'б'іра // і во'ни туди на
 войнко'мат / ўс'о ж то ро'біў 'войн'с'ка час'т' / і во'ни ж там з'нали // но то
 ж бу'ў есе'сер ўс'о // і вот в'ін на'гражд'он'іи за тї'во і йо'му при'значили
 з'ван'іе // і вот во'на / по'прий'жали си'ни / си'ни то'же ўже 'були ву'їен'і /
 до'чка була ўра'чом / по 'мойему / а од'на до'чка ў'род' і ге'ограф / чи чим
 була з ге'ограф'іи / а о'дин син бу'ў чи л'оч'иком чи ка'манд'ір л'отної
 'час'т'і / 'вопшим висок'іх чин'іў т'і д'іти і ўс'і во'ни з'ібра'лис'а / і ж'інка / і
 при'їхали во'ни на ден' поб'еди с'уди / на ден' поб'еди при'їхали // 'дуже"
 'було торже'ство ве'лике // і во'ни по'губ'іш'чали за то шо д'іти
 го'бна'ружили / шо і до'глад'али ўже ту бра'цку мо'гилу / за то шо в'ина'шли //
 а йо'го то'же по'хоро'нили ў'род'і на бра'цк'іи мо'гил'і там / чи на 'пол'с'кому
 ц'винтар'і // там не'ма 'пам'ятника / т'іко не'із'в'есніи сол'дат // 'пе'ўне / шо
 в'ін на 'пол'с'кому ц'винтар'і по'хоро'н'аніи // а до'ку'менти в'ідали // а то'ї
 Тор'жан'с'киі 'коло 'бол'ниц'і // то во'ни пооб'іш'чали / шо побуд'іуть ш'колу
 // і че'ре"з войнко'мат / че'ре"з то'їво там / там г'рош'і пе'ре'числили с'уди жи
 те'ї'вот // го'сударство по'ўстро'їло ш'колу // та'ким 'чином ў нас ш'кола // а
 туйу / йак ўже пе'ре'ішли бо'їи / ше де хто оста'ўс'а ў жи'вих / р'ішили н'і'мц'а
 в'ід'іг'нати / хот' во'ни тут 'були / 'їїхн'іи шта'б во'їен'іи / н'і'мецкии шта'б / і
 в'ід'іг'нали то'го н'і'мц'а з'в'іци / а то'д'і п'ід чий'їм ке'р'іўниц'вом не"
 з'найу // 'досит' то'го / шо танк п'ішо'ў ўпе'ред / а туйу То'ма'ше'ўску
 при'ї'а'зали му'туско'їу і за 'танком во'ло'кли й'їи і аж до Га'їдайок чи до
 Писар'і'к'і // з'робили й'їи та'ку 'кару / шо с'тико л'у'деі по'гиб'ло че'ре"з
 'нейи // шо во'на не" сооп'іш'чила то'ївот // но во'на при н'і'мц'ах / 'коло
 н'і'мц'і'у / то во'на / шо ж 'були холо'да / голо'да / а н'і'мец' ў 'когос' / ў ўс'іх
 за'би'ра'ў і сам жи'ў 'добре при шта'б'і // і ў т'ї хат'і во'ни со'їб'і устро'їли с'і і

йїїі було добре коло них // то йїїі рознесло на тої / по до'роз'і / по су'ш'і / а
 танк жеш скоро іде / о // то йїїі ў живих / запла'тили / йїїі ў живих не"
 осталос'а / запла'тиў // пот'ом шуцман'іў тоже вивозили аж до Писар'іўки на
 шибениц'у // в'ішали / в'ішали тих шуцман'іў // то ба'гато тих та'ких
 пре"дат'ел'іў // ти' так'і д'ела // а то'д'і / то'му Тор'жанскому кан'ешно дали
 / благо'дарнос'т' винесли т'і Жил'іни / і то'д'і приї'жали т'і Жил'іни / дуже"
 часто / дуже" //

54. – А там ше були на еф же йа'кос' тако тоже фа'м'іл'іа / на еф
 йа'кос' так фа'м'іл'іа / о / забула // то' тоже приї'хали / но тої Жил'ін / то
 буў йа'гби каман'д'ір / а в'ін до' того маў ге"ройа рад'ан'с'кого со'йуза / о / а
 ўже п'іс'ла то'го / тої пос'мертно ўже на'гражд'али тої'во // а вот по тих
 га'зетах / то тоже в'изнали / же" ў него на'гражд'ен'іе йе / же" ў него
 на'гражд'ен'іе / йе же" тої'во / же" в'ін на'гро'жений буў // та то Куп'іл'с'ка
 се"ред'на ш'кола імен'і Жил'іна // то було там та'ке / порт'рет його в'іс'іў /
 ім'я на пан'бархат'і на'писано // чуйеш / ага / то зр'обили сво'бодну Україну
 і з'начит' забрали // а во'но жит'а по'ложила л'у'дина / і приї'жали ўс'і / і
 д'іти клоп'оталис'а наш'чот ре"монт'іў / наш'чот тої'во // же" ўс'і'гда
 приї'жали / йак на робот'і були // жи тої ўс'і'гда приї'жаў і так / зас'п'і'ваїте
 но україн'с'ку п'іс'н'у ту'ман йа'ром // то ше сам п'ітс'п'івуваў його син / і
 приї'де і так на туї'во / в'ін ўс'і'гда зо сл'о'зами приї'жаў // йак то т'іко но
 в'отпустака т'і'во почи'найуц'а / в'ін ўс'і'гда на в'ос'ін' / йак'раз ми к'ін'чайем
 ре"монт / і в'ін ўс'і'гда приї'жаў же" теї'во // о'дин син / д'ругий син / доч'ка
 йід'на / доч'ка д'руга / то приї'жали т'і / но во'ни ўже були ўз'росл'і / і во'ни
 мали д'іти / ў'нук'і / і ўже во'ни були ўз'росл'і // ну кан'ешно / же йїх ў
 живих не"ма / бо ўже в'озрос'т ўже так'її // а д'іти / ў'нук'і то ше йїхн'і йе //
 його ў'нук'і / праў'нук'і то ше по'вин'і бути // та ї во'на йак по'мерла / то
 йїздила / К'лава Во'ло'димир'іўна йїздила / на по'хорон / на си'б'іршчину //
 йак же ш то / де ж во'но / дес' з У'рала / ту'ди / дес' в'ін зв'ітам // дуже"
 ве"лика д'ружба була / і зо ш'колою / там де його д'іти / ў'нук'і ў ш'кол'і / то
 т'і ш'коли д'ружили с'у'ди с'тими // а йак по'сил'кі висил'али / да з йа'блуками

// д'іти зносили і в'їдби'рали т'ї йабулка 'гарн'ї ў по'силк'ї і висилали пр'осто ў по'дарок // то було було таке // а школа та ст'ройілас' / то йа була ўже на роб'от'ї / п'яг' р'ок'їў робила ў ш'кол'ї // йак ш'кола ст'ройілас' / то дуже 'кожне се'ло / 'кожен ко'ул'госп / пр'їм'ером / Хо'ло'у'дец' / д'іти 'ход'ат ў ш'колу с'уди / Хо'ло'у'дец' снаб'жаў про'до'вол'ства / чим пола'гали / шоб кор'мити стр'ойт'ел'їў // от то пома'гаў 'кожній ко'ул'госп / то сви'ну / то куреї / то йаїец' / то 'меду / ў'с'аких круп / йаких ў'с'аких / в о'сно'ў'ному г'речку / то давали ўс'ї ко'ул'госпи / Гаї'даїк'ї / Хо'ло'у'дец' / Че'рн'ава / т'ийї Сопк'їўц'ї / Поп'їўц'ї / от'ї села бо Сопк'їўц'ї / Поп'їўц'ї 'тоже їде з'в'їтам / 'тоже їшли с'уди ў ш'колу / о // нав'їт' ше тод'ї Клини'ни і Кушни'р'їўка ходила / а по'том ўже ў Клини'нах поста'вили ш'колу // а до' того то во'ни були / с Кушни'р'їўки / с Клини'н д'іти п'їд час зи'ми були на квар'т'їрах по л'уд'ах / о // а школа опла'чувала кварп'лату і школа кор'мила тих д'їтеї // була 'кухн'а / отут / де от'ї Кос'т'а жи'ве // там була така до'ўга 'хата // а во'на була / л'уди були вислан'ї / там жили йа'к'їс' пол'ак'ї вислан'ї // бо по'л'ак'ї були так'ї прац'овит'ї л'уди° / ко'мер'санти 'тоже" // те три'мало пе'карн'у / а те ро'у'било 'чоботи / о // а те тоїво / то счи'тали їїх кур'кул'ами і їїх на висилках / ха'ти поли'шалис'ї // тиї хто / ў 'кого 'хата чи згор'їла в'їт йа'кого сна'раду чи так ўже розва'лилас'а / то давали т'ї ха'ти / давали тим / шо нуж'далис'а // ну а то / ўз'али ту 'хату п'їд шк'їл'ну 'кухн'у // то там були 'кон'ї з їїдної сто'ро'у'ни / во'на була так на дв'ї поло'вин'ї / то там були 'кон'ї шк'їл'н'ї // бо ж к'їн'ми з'возили / роз'возили // то д'їтеї з'возили до ш'коли / то паливо за'возили / то др'ова // то так т'ї 'кон'ї сл'ужили // а з другої // а тод'ї тако ше / де ва'лили / палили / о // а 'тута сто'ли так'їво пус'т'ї / лаўк'ї // кор'мили д'їтеї // д'їтеї ко'р'мили нап'їўсир'їт / сир'їт // ну об'ично б'їл'ш'їс'т' сир'їт / йак сир'оти / то ў при'їути зда'вали / в інте'рнати т'ї зда'вали д'їтеї // а нап'їўсир'їт / шо лишилос'а чи бе'з 'мами чи бе'з 'тата / счи'талос'а п'їўсир'ота / то 'тоже" кор'мили // ўд'а'гала ш'кола / ўд'а'гала д'їти // було так / шо тоївот / ўзу'вати / чим нуж'дайуц'а / б'оса / не" 'маїе шо ўзу'тис'ї / куп'л'али там чи 'чоботи чи б'їл'ше'нство 'чоботи / хто тод'ї т'ї са'пошки /

'нав'іг' не" виробл'али тако / о // а 'чоботи купл'али // ўд'агнутис'а не"ма шо
 // шо давали / чи ку'файк'і / чи йак'і пал'та жи то'во / то шоб д'іти 'були
 ўд'агнут'і // і ходили помагали // де"ржава 'була / слу'жила де"ржава на'роду
 / а те"пер на'род с'луже" на де"ржаву / а де"ржаўн'і де"путати нажи'вайуц'і на
 л'уд'ах / поста'вали м'іл'ю'нерами / м'іл'іар'дерами // о / а то'д'і помагали //
 т'рох'і тоже карали тих л'уде'й / бо с'тавили ве"лик'і на'логи / с'тавили
 контра'ктац'ійі / т'реба 'було з'дати йа'іц'а / т'реба 'було мн'асо / тре з'дати
 бара'бол'у / о // шо 'виросло / те 'мус'іў в'і'дати / то 'тоже" 'було 'т'ашко // ну
 'але наш'чот д'іте'й т'рохи вобраш'чали ўн'іман'іе / кор'мили / т'рохи
 помагали тим ўзу'т'ам // то'д'і хто так 'модн'ічаў чи шос' но'сиў отак'і
 ўс'ак'і прик'раси чи шо // старалос'і жиб на'йістис'і / ў'зутис'і / ўд'агнутис'і
 // 'були 'чобути / 'були так'і / по'кужушок так'іі / прос'те / йакес' наби'ўне /
 во'ўно тве"р'де 'було / і с'т'ірати його 'т'ашко 'було і // ну 'але таке шо во'ўно
 п'лотне / то во'ўно не" пус'кало тако'го 'воздуху // то 'шили // і пал'та з них
 'шили / і сп'ідни'ц'і шили / так'іі по'кужушок // ти' хо'дило // йак ўже 'те'йе
 мале / то йідно д'ругому в'ітп'родувало // і то не" ти'во / жи за'к'інуло на
 го'ру і м'іл' йіс'т' / а йідно д'ругому в'ідавало / в'ітп'родувало / чи м'ін'ало
 за йак'іс' харч'і // та'і так // 'подвок с'ого'ден'а / то ко'лис' 'були л'уди
 мирн'іш'і і д'ружн'іш'і / а те"пер то та'ке / 'заздр'іс'т' хто шо 'ма'йе /
 'заздрощч'і та'і та'ке ўс'аке // ти' так'і д'і'ла //

Інформант: Слободян Олена Людвігівна, 1914 р. н., освіта – 3 кл.

55. – Коли нас заб'рали ў Н'і'мечину / то 'везли 'хуже ху'доби // нам не"
 давали н'і 'пити / н'і 'йісти / шо 'мали з 'дому то 'йіли // а 'воду 'пили с шпал //
 о'дин рас наб'рали 'воду ў 'р'ічц'і / 'але" йі'йі н'іх'то не" піў / бо во'на 'була аш
 зе"лена // 'везли нас ў то'варних ва'гонах // коли ме"не при'везли до ха'з'айіна
 / то йа не" хо'т'іла і не" мо'гла 'йісти / а ха'з'айін по'думаў / шо укра'йін'ц'і не"
 ўм'і'ют' 'йісти / в'ін пок'ликаў л'ікара / бо бо'йаўс'а шоб йа не" ўмерла / то'і
 на ш'час'т'а знаў 'нашу мову і пропи'саў л'іку'ван'а //

Інформант: Ващук Раїса Віталіївна, 1920 р. н., неосвічена.

56. – Колис' даўно / йак йа була ше мала / то тато з мамойоу хо́дили
 ъжати / а йа мала сид'іти з меншими // нас ў родин'і було вос'ме"ро / йа
 була шостойоу і дивилас' за двома меншими / а на об'іг ми з меншими
 несли ў поле йісти / коли мама с татом с'ідали о'б'ідати / то йа бралас'а до
 се"рпа / так хо"т'іла ъжати // коли трохи п'ідросла / то теш хо́дила ъжати /
 але" не" ўм'іла ййаџати снопи / нажну і че"кайу маму / а т'ітка Катє"рина
 почала см'іятис' з мене" / шо не" ўм'ію / і показала йак робити / поки
 мама прийшли / йа пе"ре"ўйаџала ўс'і снопи // помн'у шо мама були то"д'і
 дуже довол'ні / бо йі ўже лєхше //

Село Юхимівці Волочиського району

Село підпорядковане сільській раді с. Ясне (до 1966 р. – Наркевичі).
 Провідна галузь господарства – вирощування цукрових буряків [8, с. 177].

Інформант: Грищук Ганна Іванівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

57. – Празн'ік Андр'іа д'івоче" / д'івоче" празн'ік / отако тре да? /
 пе"чем бухончики і хоче"м знати хто котра џамуш виіде ран'ше / но тре
 принести води с кирниц'і т'іко ў рот'і / там сто'йат хлопц'і см'ішат / дуже"
 т'рудно џводу донести // зам'ісили бухончики / сто'йіт такиї лаўка доўга і
 кажна д'іўчина ложе" со"б'і на лавочку тої бухончик і приводили собаку //
 собаку привели / собака бе"ре / чиї бухончик ран'ше воз'ме / то тої / е / то
 та ран'ше џамуш виіде / і вот ми так робили / ўс'і бо"хончики побрали / а
 мойі се"стр'і / моя старша се"стра в'ід мене" на два роки / во"на с'коро
 ўмерла / ше дв'ац'іт' рок'іў не" було / а йі'йі бо"хончика лишили / га? / тош
 йакас' н'іби справе"длив'іс'т' йакас' // ў тої самий празн'ік шчит'аї д'іўчина
 ви'ходи на дв'ір і шчит'аїе штахети / ўд'івец' молодец' / ўд'івец' молодец' /
 дойшла до к'ін'ц'а / до остан'ого штахета / шо то"б'і виїшло? / чи ўдовец'
 чи молодец' / то виіде"ш џам'іш за ўд'іўц'а / йакшо ўд'івец' / ўс'о // ага /

кали'ту на те саме Анд'р'їа / пе"чут та'ку пал'а'ниц'у / ў се"редин'і дз'урка / приўйазуйт' на мо'тузочок ў д'верах до одв'їрка і с'адає д'їўчина на коц'убу і йїде" / а хлопе"ц' стоїт' коло тої калїтї / маїе / трїмаїе т'рапку / т'рапка ў саж'ї / і йак'шо т'реба ўкусїти ту калїту / йак'шо во'на ўкусе" не" засм'їйец'а / знач'їт' не" по'лучї т'ойу т'рапкойу / а йак кот'ра засм'їйец'а / то шеї т'рапкойу по'луче" // *ох 'п'їслала 'мене" 'мати до кир'ниц'ї 'воду брат' / до кир'ниц'ї кл'уче"войї / там де 'йавори сто'їат' / до кир'ниц'ї кл'уче"войї / там де 'йавори сто'їат' / 'я во'ди не" зачїрп'нула / ко'ли 'сонце ўже з'їйшло / ко'ли 'чуйу дес' да'леко заш'ум'ло загу'ло / 'коли 'чуйу дес' да'леко / там де 'йавори гу'дут' / ко'ли 'бачу це ма'шина / до кир'ниц'ї 'держї п'ут' / буд' здо'рова чорноб'рїва / даї на'пїтїс'а во'ди / пока'жи нам п'ут' до б'роду / 'чере"з 'р'їчку пе"ре"їтї / 'я да'ла во'ди на'пїц'а / пока'зала п'ут' на бр'їд / ої йак 'рушила ма'шина / 'я дї'вилас' 'йо'му ўсл'їд / ої йак 'рушила ма'шина / 'я дї'вилас' 'йо'му ўсл'їд / чорноб'рївїй куче"р'авїї / 'гарнїй 'хлопе"ц' мо'лодїї //*

Інформант: Кузьменко Зїнаїда Терентїївна, 1940 р. н., освїта – 7 кл.

58. – К'їнчила ш'колу / с'їм клас'їў / п'їс'л'а се"мї клас'їў ро'біла на торф'їаному ў Грuze"вїц'ї // п'їс'л'а торф'їаного ўже п'їшла ро'бити на ф'ерму / коло тїл'ат ро'біла / поро'біла два роки / в'їт'правили ме"не на от'кормошнїї с ху'добою / а там в'їтго'доў'увала / в'їтго'дувала с'вою / с'воє пле'мїа / от / з'дали / пе"ре"велас'а на госу'дарствїне от'кормошне // з госу'дарствїного ўже п'їшла ў д'їкрет / п'їшла // п'їс'л'а д'їкрету / доўго не" побу'ла ў д'їкрет'ї / п'їшла зноў прац'увати / бо тре було гроше"ї / о / на ўс'о / ст'ройїли хату с чо'ло'в'їком / от // наро'дилас'а д'очка / п'їс'л'а сїн наро'дїўс'а / а пот'їм д'очка наро'дилас'а / о / чере"с р'їк і м'їс'ац' / от // з д'очкойу тожи доўго не" сїд'їла / бо тре було грошеї зароб'л'ати // п'їшла на ф'ерму до'їаркойу / проро'біла д'ев'їт' рок'їў / ну ше / ше на заво'д'ї са'харному проро'біла два роки / п'їс'л'а т'ого ў мене" наро'дилас'а ше од'на д'очка чере"с в'їс'їм рок'їў / то 'я ўже п'їс'л'а ц'ого поро'біла ше на

от'кормошному і ўже з не́йу сид'іла три роки / п'іс'ла т'ого п'ішла до́йаркойу / проро́била дев'іт' рок'іў і п'іс'ла ц'ого ўже п'ішла пошту но́сити // проро́била двац'іт' два роки поштаркойу і п'ішла на пен'с'ію / от // ў п'ііс'ат с'ім рок'іў п'ішла на пен'с'ію // ну ше шо можу роска́зати / так йак ра́н'іше" йа хочу сказа́ти бу́ли св'ата так йак те"пер св'ата йе і перше" Анд'р'і́а було / вос'ме бере"зн'а / ми сходи́лис'а / д'іў'чата і хло́пц'і / ми пра́знували / ну весе"ло було ўс'о / ну шо / но́вий р'ік зустр'і́чали / то́же" було весе"ло //

59. – Ну а зара́ йа шо можу сказа́ти / йа ўже ста́ра / то кро́ми з д'іт'ми ў с'во́йї с'і́м'її / то ми сходи́мс'а і пра́зну́ем // ну ше можу роска́зати йак йа бу́ла ше ма́лойу / ў нас бу́ла ба́бушка ста́рен'ка / буў Го́лод' / да / т'ри́ц'іт' д'ру́гї т'ри́ц'іт' т'рет'ї // ну то йі́сти / так шо ма́ма за́робит' т'ро́хи / а то т'ро́хи і ў л'уде́ї за́ймала / пот'ім йако́с' в'ідро́бл'ала йі́м і так ми ви́живали / а це"во / а ба́бушка зби́рала ло́боду ми вот ва́рили / ту́шили та́ку йак т'іпа ка́шу і с карто́пл'ойу то ше / шо карто́пл'а бу́ла / то ми так ви́живали // хл'і́б" / то с'ї́яли на го́род'і жито / л'он зби́рали / о / ма́ма ро́била на ве"рста́т'і і л'уд'ам ро́била і так за́робл'ала нам на про́жит'а //

Інформант: Лисюк Степанида Платонівна, 1922 р. н., освіта – 7 кл.

60. – Ў сорок д'руго́му ро́ц'і забра́ли ў Ге"рман'і́ю ў Го́род Га́гин / то За́падна Ге"рман'і́а ўже п'ід са́мо́ю гра́ниц'ойу там т'і / о // на за́вод'і пра́ц'увала там / каму́л'аторні́й за́вод буў / йа там на за́вод'і то́му пра́ц'увала // жи́ла ў ла́ге"р'і / дуже здо́рові́й ла́ге"р буў / там ўс'і ўс'і бу́ли наро́ди / і с Франц'ї́ї / Іта́л'ї́ї / з Бел'г'ї́ї / Чех'ї́ї / по́лаки і з Рос'ї́ї бу́ли дуже" / Се"вас'то́пол'а ў т'ім ла́ге"р'і де йа бу́ла / бу́ли ба́гато д'іў'чат з^с Се"вас'то́пол'а / от / і дуже буў ве"ли́кїй ла́гир / но нас дуже ча́сто ўже та́йа / Аме́рика / бомби́ли дуже на ла́гир / йак кину́ли не"бомбу / а кину́ли за́жигалку / а ла́гир буў де"ре"ўйани́ї / так'ї́ї ба́раки бу́ли / ми жи́ли ў ба́рака / о / то бу́ли так'і кел'ї́ї по́ст'ро́ян'і бе"тон'і / то ми ўс'і пог'і́кали ў т'і кел'ї́ї і ўс'і ли́шилис'а жи́в'і / а ви́л'їзли с тих кел'ї́її / н'і одно́го

барака не^мма / ўс'і бараки пого^р'іли / шоб ми були не^м схо^валис'а там дес' /
 то ми були ўже ўс'і пого^р'іли там ^ттоже // а на за^вод'і там прац'ували / те^т
 та^кого во^дили нас пол'іцаі на робо^ту / два в'іцци і в'іцци / а со^в'б'і по дво^х
 шли ше^нренгойу / по^том з робо^ти нас приво^дили зноў ў лагир // йісти нам /
 'Боже^м м'і казати / давали ^тіко но во^да і ва^рили б^рукву і ту^во / но чи^каі /
 за^булас'а ўже / і ка^пусту / да там ўс'о ка^пуста і во^да / ко^т'ол та^кіі здо^ровіі
 // хл'іба не^м давали / там ^може^м на м'іс'ац' да^дут бу^ханочку / так йа^кіі то^ї
 хл'іп? / голо^дували / ^дуже^м голо^дували / али ^вижили і при^їіхали до^дому //
 то ми / там йа ^була три ро^ки / ^сорок д^ругого по^їіхала / а ^сорок п^їятого ми
 при^їіхали ўже до^дому ў верис'н'і м'іс'ац'і / ну і шо ше та^ке // поз^м'іно
 робили / ^рано с^пати часоў до шти^рох по з^м'інах / а по^тому д^руга з^м'іна зо
 шти^рох до п^їяти / ну і так ў дво^х з^м'інах / ти^ї та^кеіе // йа п^їяла т'і
 каму^л'атори / ко^ропки / то йа п^їяла ўс'о / а були там т'і ўс'о ^разн'і т'і
 комп^л'екти і там ^мили т'і каму^л'атори / ў кис^л'от'і ^мили / то ^дуже^м то^їво /
 там ^т'ашко / то йідна д'і^їчина йіхала / то до^рогойу по^мерла тут ў нас ў
 Й^їухим'іуц'ах // там ^дуже ^було ў^редно / кис^л'ота ^була та^каіа / те^ї та^кеіе /
^т'ашко ^було нашош // а йіхали / ўже нас ^визво^лили т'і аме^р'икан'ц'і / бо ми
 були ў За^падн'і ^зон'і і т'і аме^р'икан'ц'і ўже нас при^везли до Е^л'би / з^дали
 нас ўже ^руским / то ми ше там були т^роха ў тих / на тих / де були наш'і
 сол^дати і так ми // а йіхали ми два м'іс'ац'і / бо ^дуже ^були пе^р'е^по^їн'ан'і
 до^рога / п^ут'і / к^расн'і с'уди йіхали до^дому / а д^руг'і дес' ў д^руге м'ісце /
 то ми два м'іс'ац'і йіхали і тожи н'ічо^го нам не^м давали // ^дали нам там
 так'ійі йа^к'іс' / гал'ети називалис'і / то ^пойїзд с^тане^м ^ночойу чи д^н'ом
 сто^їйт / то ми повиб'ігаіе^мо і ў ^поле^м / і на пол'ах зби^рали там бара^бо^л'а
 ше йа^кас' ли^шилас'і та^ке^мво ўс'о / і ^вижили / і при^їіхали до^дому і жи^їем
 до тойі по^ри ше^ї так // так ўже до с^тарос'іт'і до^жила і ў так'іі б'і^їд'і про^жила
 / йа з^найу чо^го во^но так? // так са^ми йа^к ^зара ми то^їво //

61. – Д'і^їчата / а зи^ма / хо^дили шча^дру^вати зи^мойу / сн'іги та^к'і /
 ба^луіе^м'і / нам ўс'ераў^но ^було йа^к / то те^м'пер / а ра^н'іши / то хо^дили
 шча^дру^вати по ха^тах / вот так і ў^ради йа^к'і були // на ве^чор^ниц'і хо^дили /

сходилис'і д'їўчата / х'лопц'і і там сп'ївали йак'і то'д'їшн'і п'їс'н'і / ўже нат' не" помн'у йак'і т'і п'їс'н'і / такейе // ўже йак за Рад'ан'с'кого Соўйзу ну да / то ўже то'во / можна було ходити і шчадру'вати і зара д'їти ход'ат' шчадру'вати і кол'адувати / зара ўс'о можна / ўс'о / то перше" не" можна було // в'їтколи в'їл'на Україна / то ўс'о можна / а за Рад'анс'кого Соўйзу та'ки не" можна було / а те"пер ходи до церкви то'б'і н'їчого н'ї тої не" буде / а перше" Боже" боро'ни / а те"пер можна ўс'о / в'їл'на / шо хоче"ш / куд'а хоче"ш //

Інформант: Бударецька Ніна Іванівна, 1932 р. н., освіта – середня спеціальна.

62. – Йа с тис'ачу де"ўйа'цот т'риц'їт' д'ругого року народже"н'а / ну с'воє дитинство йа по'гано помн'у / бо та'ке саме була то'д'ї голодоўка // йа про те н'їчо не" з'найу / ко'ли ўже с'тала б'їл'ша і помн'у чере"с там д'ейакіі пе"р'їод'т' в'їшли т'ї не"ш'час'н'і н'їма'ки / по'були во'ни ў нас і нав'їт' на квар'т'їр'ї ў нас сто'їали // ну йа то'д'ї п'їшла до ш'коли / ходили ми т'ри ро'ки ўс'о в'один клас // ўже зак'їнчилас'а в'їїна / то нас на'правили ў д'ругі клас / йа не" помн'у і там були 'возраста ўс'ак'ї р'їзн'ї / хто с т'риц'ят' д'ругого / т'риц'ят' т'рет'ого / т'риц'ятого року / ўс'ї ми ў'чилис'а раз'ом / а йак були н'їмц'ї / бат'ко м'ї ро'біў на же"л'їзн'її до'роз'ї і вот так'ї помн'у йа случа'ї / шо була з'їма / буў но'віі р'їк / н'їмц'ї ў мене" ў хат'ї пили / сп'ївали // а там були наш'ї д'їўчата с'їл'с'к'ї з н'їми / а бат'ка во'дили кру'гом се"ла с п'їдн'атими рука'ми / бо йо'го обвину'вали / шо в'їн рас ро'біў на же"л'їзн'ї до'роз'ї / а по'їзда то'д'ї шли п'їд о'кос / то н'їби бат'ко буў з'їязаніі с парт'їзана'ми / і помн'у так шо при'вели тата до хати / поса'дили / ру'ки до'гори / н'їме"ц' там в'їпиў сто грам і заку'сиў і зноў / і зноў по'вели бат'ка / і так до са'мого ранку йо'го во'дили // ну ко'ли ўже наш'ї заїн'али се"ло / освободили / бат'ко п'їшоў на фронт / і ўс'ого було с фронта два п'їс'ма / од'но остал'не п'їс'мо було с Карпат / шо пишу з о'коп'їў пере"д бойем і б'їл'ше н'їчого не" було / і с то'го часу ск'їки йа

кругом пи́сала / бат'ко пропа́ў безв'іст'і / не^нма шо в'ін загінуў / а просто пропа́ў / йа пи́сала ўс'і дис'тан'ц'іі / а це дочка йо́го //

63. – Ну і так йа жыла бе^с бат'ка / мама / мама ў сорок с'омому роц'і дуже т'ашк'і роки бу́ли / прац'увала ў колгосп'і / ну на пол'і / на бураках / а то^д'і зима ў сорок с'омому роц'і / дуже в'ипаў ве^нликі сн'іх / а по́том ко́пали бураки і забо^л'іла / не^нчула на вуха / поі́хала ў бол'ниц'у йі ска́зали там / при́йхати чере^с дейакі́ час / бо не^нбуло м'істоў // коли во́на дру́гі рас поі́хала / йі́йі не^нста́ло / а по́том ми д'ізналіс'а / шо ма́ма опи́нилас'а ў Те^рнополь / бо провон'ік скинуў с поі́зда / а б'ілет'іў то^д'і не^нбуло / л'уди ч'іпл'алис'а на ступен'ки / чи йак во́ни там йі́хали / Гос'под' йо́го зна́е йак // ну в'опшим скинули йі́йі ў Чорно́стров'і / і п'ід'ібрали ў поі́зд і не^нза́везли ў бол'ниц'у / а за́везли ў Те^рноп'іл' // полу́чилас'а зара́жен'іе і р'ізли зо два р'азі / рас р'ізли шоп зара́жен'іе / а по́том п'іт протези / во́на там про́жила п'іўроку / коли при́йхала / то поў́зала на кол'інах / а по́том шо ў нас бу́ло / про́дали подуш'ки / пири́ни і купили протези і ма́ма наўчи́лас'а хо́дити на протезах / во́на ше то^д'і / йі́ було т'рицит' п'ят' рок'іў // коли наўчи́лас'а хо́дити / во́на ў́дома ўс'о ро́била / і го́род са́дила / і грат'ки ро́била / ўс'о во́на на тих протезах / но і сорок с'ом'і роки бу́ли т'ашк'і / но ў нас то^д'і була ко́рова / ми за́рад'і і тойі ко́рови ми ви́живали // л'уди нам ва́рили лободу / ўс'ако ми то йі́ли / но ми то́го не^нзна́ли // трош'ки му́ки / так галуш'ки йак'іс' ва́рили і так ми пе^нре^нб'івалис'а / ну йа хо́дила до шко́ли / за́кончила с'ім клас'іў / ну поск'і́лк'і б'іднос'т' була / то нат' не^нбуло на в'ипуск шо ўд'ітис'а / була ў по́зиче^нному плат'і / п'іс'ла шко́ли / ў нас се^нло йе Дзеле^нц'і / там бу́ с'і́л'с'когос'подар'скі́ техн'ікум // т'ашк'і бу́ли ро́ки ў́читис'а / бу́ло хо́дили ми п'ішки / бо не^нбуло н'і до́роги / а то^д'і ст'ро́йіўс'а за́вод са́харні́й / ма́шини йі́здили за п'іс'ком / там ку́ди часом нас п'ідве^нзут / а та́кі бу́ о́дин шофе^нр / шо п'ідбе^нре нас і за́везе^н за се^нло за п'ят' к'і́ломе^нтр'іў / скине / а ми йдем на́зад п'ішки / пропус'кали і ўро́ки / ў техн'ікум'і бу́ли с'во́йі пол'а / ми хо́дили / і ферма бу́ла і по в'оче^нрид'і там

ўбе^нрали ми ў ко^роўніках / бу^ли на ^лпол'і / мо^ло^тили і так ^лдал'ше / ну хот'^т
 т'ашк'і бу^ли ро^ки / але^н весе^ло / сту^ден'с'к'і ро^ки це запамн'а^ліс'я на
 ўс'о жит'а / ну ўже на ^лвыпуску ^ляа ^лдуже^н бу^ла ў ^лгарному ^лплат'і // ўже ме^н'н'і
^лмама ку^пила та^ке б'іле ^лшоўкове ^лплат'а / ^лдуже ^лгарно бу^ло по^шите / ^ляа
^лдуже бу^ла ра^да / ну п'іс'л'а ^лтого / ко^ли за^к'інчила ш^ко^лу / ^ляа три ^лро^ки
 проро^били зоо^техн'іком і чере^с так'і у^мови / шо н'і^як по^кину^ти ^лмаму /
^ляа рошчи^талас'а / ро^била ко^ло ^лдому // то на са^харному за^вод'і ў кан^тор'і /
 то на бу^рако^пун^т'і / по^том посту^пила ў тор^гоў^лу і так проро^била ў
 тор^г'іў^л'і д^вац'іт' п'ят' ^лрок'іў / ^лтоже^н т'ашка бу^ла ро^бота // ба^зари м^учили
 / мо^рози / нас го^нили по тих ба^зарах / то пов'ідмо^рожувала і ру^ки / і но^ги /
 шо те^нпер вот бол'ат і не^н годна хо^дити / ну ^ляа і до с'іх пор / п'іс'л'а ^лтого
 рошчи^талас'а / п'ішла на же^н'л'ізну до^рогу про^водн'іком і з^в'ітом п'ішла на
^лпен'с'ію // полу^чайу пен'с'ію / до^вол'на ^лтойу ^лпен'с'іейу / але^н ш ^ляа^би
 т'і ц'іни не^н рос^ли / бу^ло ^лдуже^н до^бре / но с ха^з'аїства ми три^мали і ко^рову
 // ко^ли ^ляа хо^дила ў ^лтехн'ікум / то три^мала і ко^рову / так шо ^ляа ^лно^чами
 ўчи^ла у^роки / бо при^ходила к'і^ломе^тр'іў / ^ляа хо^дила п'ішки // при^їду
 до^дому за рад^но / їду до ш^коли по^мален'ко і так там ўчу^т т'і у^роки / ну
 ўчи^лас'а ха^рашо / а п'іс'л'а ш^коли за^к'інчила / про^дала ко^рову і б'іл'ше^н
^лтойі ко^рови не^н три^майу / бо во^на / бо не^нма ко^му // вишла ^лзамуш / ўже
 ро^біўши ў тор^гоў^л'і вишла // ве^н'с'іл'а не^н бу^ло / бо не^н бу^ло з^моги //
 ро^дини не^нма та^койі / шо по^могла // ^лмама кал'іка і так ^лмо^є і та^ке бу^ло
 жит'а // ну ше ве^н'р^нус'а за у^чобу ў ш^кол'і / ў ш^кол'і ми ўсе ст'інга^зету
 випус^кали / ў мене^н ^ляа^кіс' та^кі хист бу^ў / шо ^ляа ^лв'іршики со^чин'ала /
 ст'інга^зету випус^кали // на с^цен'і тан^ц'увала і ў ^лтехн'ікум'і ^лтоже^н / ми
^лко^жний курс по ^лоче^р'ре^д'і / ^ляе ^ляа^кіс' поне^н'д'ілок кон^церт // там ^лтоже^н
 у^частвувала ў там тих виступ^л'ен'іях і ў тих ^лтан'ц'ах / так ўс'о жит'а ^лмо^є
 прош^ло ў ^лтан^ц'ах // по на^тур'і ^ляа ве^н'села / вот ў се^н'л'і де ^ляа^ке ве^н'с'іл'а / ^ляк
 не^нма ме^н'не / то не^нма ве^н'с'іл'а / ну вот ^ляа та^ка / хот' ме^н'н'і ^лзарас ^лс'ем^с'ат
 с'ім ^лрок'іў / но ^ляа ^лл'уб^л'у п'іс'н'у / ^лл'уб^л'у ^лтан^ц'і / ^лл'уб^л'у ве^н'селост'і / а ў
 жит'і ў мене^н ве^н'селост'і не^н бу^ло і не^нма / а так ^ляа ^лл'уб^л'у та^ке ^лд'ело //

Інформант: Вінічук Ніна Максимівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

64. – Жили ми дуже бідно / ў с'їм'її кр'їм мене ше було три брати / брати були старш'ї / їа була сама менша / мама робила на ферм'ї / дуже т'ашко робила // бат'ко буў на фронт'ї / пришоў с фронту ран'ани ў ногу / получиўс'а тубе'ркул'ос' кос'т'ї і скоро п'їс'л'а в'їїни в'їн помер / з в'їїни тоже не ве'рнуўс'а мамин старшїї брат / то мама ше мусила забрати до себе своїу маму / бо во'на жила там при не'в'їс'ц'ї / там вони не го'дилис'ї / то мама забрала до себе / кор'м'їл'їцоу ў с'їм'її була ко'рова / во'то мама видоїе молоко / принесе до хати / роз'л'али по круш'ках / випили і так були сит'ї / і барабол'ї їїли там / но помастити не було чим / їак ко'ли була їа'ка шк'варка / кин'е мама / то старш'ї хлопц'ї видрут / то їа і не бачила тойї шк'варки / ну ўже пот'їм помагали мам'ї / хо'дили ў ланку помагали / брати / старшїї брат ўже пот'їм п'їшоў на роботу / то ўже трошки легше стало / а мин'ї т'ашко було // почали ходити ўже на тан'ц'ї до клубу / клуб'н буў с'їл'с'ка хата тако'го не'ве'лика / го'р'їла лампа / музика була / д'ад'ко граў на гармошц'ї о'дин / а другїї граў на барабан'ї і тре було гу'лати хлопе'ц з д'їўчинойу / таких тан'ц'їў їак зара не було / дуже було весе'ло / сп'ївали / їдем до клубу сп'ївайе'м / їдем с клубу сп'ївайе'м / тако'го їак зара шо молод'ош не знаїе н'ї одноїї україїн'с'кої п'їс'н'ї тако'го не було // ну ше шо можу росказати // одеж'ї тоже не було доброїї / їа наприклат мала пал'то / ў се'л'ї була така ш'вачка / мама набрала їа'когос' сук'на / тако'го дешевого і та ш'вачка ўшила ме'н'ї пал'то на ват'ї / бе'с'ком'їра / то така була рад'їс'т' / їа така була ўд'їга шо і ну / ў'зутис'а тоже шит'ї вал'анки / галош'ї / але весе'ло було // до клубу рас ў тїжде'н' привозили к'їно / ну сто'їаў такиї / к'їно тої апарат і їакшо було на'писано на аф'їш'ї / шо д'їт'ам до ш'їснац'ати рок'їў / то туд'а н'їїак не можна було заїти / т'ї блиск'її су'с'їди / шо жили коло клубу / то приходили зо своїїми ст'їл'ц'ами / бо л'удеї ба'гато приходило / а ми їакшо нас не пускали / то ми тут п'їд в'їк'ном дивилис'а / шо там на

е"кран'і 'робиц'а / бо ў клуб" не" можна 'було заї'ти // дит'ачих тих к'іноф'іл'м'іў пушт'і не" було / при'возили ў б'іл'шос'т'і ўс'о про в'і'ну і так ми 'ходили і дивилис' / початкова школа 'була ў нас ў се"л'і чо'тири к'ласи / то по 'парно 'першій і трет'ій клас ўч'іўс'а / другіі і че"твертій / ўч'ила од'на ўч'ите"л'ка / там поло'вину тих соро'ка п'яти м'інут од'ним рос'казувала / а ми там т'і читали / а то'д'і наобо'рот // то йа ў с'вому се"л'і за'кончила ш'тири к'ласи / а то'д'і ў су'о'с'ідн'е се"ло за с'ім к'і'ломе'тр'іў п'ішла ўже дал'ше і там ў 'тому се"л'і ўже за'к'інчила с'ім клас'іў / п'ісл'а ш'коли п'ішла ро'бити на 'ферму / ро'били 'коло бичк'іў / 'мала ў 'лав'і д'вац'іт' штук бичк'іў / оп'ходила йіх / 'чистила / давала 'йісти / напу'вала / 'пот'ім дес' про'робила 'рок'іў зо три / с чо'тири / осво'бодилос'а 'м'ісце пошта'л'она ў се"л'і і йа п'ішла но'сити 'пошту // тре'ба було га'зет ви'писували бага'тен'ко / тре'було / оп'шим 'пошта була ў су'о'с'ідн'ому се"л'і / а йа 'жила ў су'о'с'ідн'ому / то зв'ітам но'сила с'уда на с'воє се"ло / пе"нс'іо'нерам роз'носила ўс'ім 'поп'іт ха'ти пенс'іу / вот при'їдеш до ха'ти / то 'кажде ста'райец'а те"бе за те шо ти при'несла там т'і коп'ііки / ста'райеца в'ідблагодари'ти / хто 'йаблук ў'сипе ў 'сумку / хто 'с'емушк'іў да'с'т' на до'рогу / шоп 'мала шо 'дз'обати / тії так ро'била // ну дал'ше жит'а ск'лалос'а / зу'стр'іла х'лопц'а зо с'вого се"ла / в'ін п'іс'л'а 'арм'ійі по'ўйіхаў на заро'б'ітки аш ў Но'р'іл'с'к / але" ш ў се"л'і йо'го 'жила ста'ра 'мама // 'мама ўже була не"годна / то 'визвали йо'го / по'чали йо'му пи'сати / шоп в'ін 'йіхаў до'ў'дому догл'а'дати 'маму // в'ін при'йіхаў і цеї ми по'же"нилис'а // 'мама йо'го п'іс'л'а 'того йак йа при'ішла на све"круху по'жила ше три дн'і і по'мерла / бо була 'т'ашко х'вора / ли'шила'с'а ста'рен'ка 'хата / по'жили ми дес' р'ік / даваї будувати 'хату // 'т'ашко було / не" хва'тало н'і гро'шеї / н'і 'йідла / н'і'чого // по'чали / чере"с р'ік ро'диўс'а од'ин син ў 'мене" / а 'чере"с три ро'ки ро'диўс'а другіі син // ну 'хату збуду'вали / збуду'вали хл'і'ва не"ве"личкого / ну гос'подарство три'мали / ко'рову // ко'рова ўс'о жит'а з 'нами / йак тої ка'заў по жит'у ішла ко'рова / сви'на / шо'би було шо зако'лоти і йа'кас' шк'варка була // вот так і жи'вемо / с'таршій син одру'жиўс'а / жи'ве ў 'тому се"л'і де йа //

ма́йе ў́же дво́х дочо́к / а мо́лочшы́ сын поў́йіхаў на заробі́ткі / аш ў́
 Нахо́тці́ жи́ве / то́же ма́йе дво́х ді́теі́ / два хло́пці́ / прыйі́жайе / но рі́тко
 / бо за́рас ташко́ йі́хати / да́лека до́рога / т́реба ба́гато гро́шеі́ шоп
 прыйі́хати / та так і жи́вемо //

Інформант: Рудик Надія Миколаївна, 1950 р. н., освіта – 9 кл.

65. – Це росповід суц'іткі Рудик Над'ійі Миколайіўні про те / як
 Кондра́т'ук Га́на Клі́м'іўна пе́ребу́вала на робо́ті ў Ні́мечині́ / будучи
 ше жи́войу Га́на Клі́м'іўна роспові́ла ме́н'і та́ке / шо наро́дилас'а во́на
 п'ятна́ццего листо́пада т'ис'ачу де́вицот два́ц'іт' че́твертого ро́ку ў се́л'і
 Йу́хим'іўці́ Чороно́остр'і́ус'кого райо́ну Хме́л'ниц'кой о́блас'т'і //
 забра́ли на робо́ту ў Ні́мечину́ по мобі́ліза́ц'іі чоти́рна́ц'етого
 в'ісімна́ццего черу́на т'ис'ачу де́вицот со́рок т́рет'ого ро́ку / прывезли ў
 м'істо Куто́в'іці / пра́цувала ў ка́з'іно / це ма́лен'кі́ ресто́ран при ша́хт'і
 по адре́су / ка́з'іно Е́м'я гру́ба радл'і́н о́дин // про́були ми с па́друго́у
 Мару́шчак Оле́ксандро́у Пе́тр'іўно́у до де́с'а́того жо́ўт'на́ і ўте́кли // ў
 Крако́ві на ста́нц'і́і́ бу́ла о́блава і нас зло́вили дв'і́на́ццего жо́ўт'на́
 т'ис'ачу де́вицот со́рок т́рет'ого ро́ку // п'і́сла до́прос'і́ў поса́дили ў
 пол'і́тичну т'у́рму Монте́ло́п'і // ми бо́йали́с'а шоп нас не́ пове́рну́ли
 на́зат ў ка́з'іно / то зм'і́нили с'во́йі пр'і́зви́сча С'а́н'іно́й ма́ми / йа бу́ла
 Гу́ц Га́на / а во́на Гу́ц Со́ф'і́я / нас в'і́тпра́вили ў гл'уб Ні́мечини́ / ше
 сид'і́ли ў т'у́рмі́ ў м'і́ст'і Дотморнд'і́ / ў м'і́ст'і Дотморнд'і́ йа пот́рапи́ла
 до ха́з'айі́на Ві́л'гел'ма Шу́л'те / а па́друга до Ві́л'гел'ма Наусп'і́ /
 пи́сали́с'а ми йак се́стри / то́пто ку́з'іні́ / та за́пи́сали нас на б'і́рж'і // жи́ли
 ми ра́зом // на ці́ пр'і́зви́сча ми полу́чали з до́му листи́ // мо́йему
 ха́з'айі́нов'і́ бу́ло с'емд'і́сат ш'і́с'т' ро́к'іў / ў н'о́го бу́ло чо́тири дочки́ і два
 си́ни / Е́ма / Е́л'і́ / Е́н'е́ / А́лма / си́ни Фр'і́ц і Ер'і́к // ха́з'а́іство в'ела́ Е́ма /
 йак і со́рок п'я́т' ро́к'іў / не́зам'і́ж'на́ / Е́л'і́ жи́ла ў до́м'і ха́з'айі́на с
 чо́ло́в'іком / йа́кі́ пр'і́шоў з в'і́т'ни́ / Фр'і́цом // пр'і́шоў Ер'і́к с ф́ронту́ /
 на́ймо́лочі́ / Фр'і́ц жи́ў ў м'і́ст'і́ / ў н'о́го бу́ло дочки́ / Кудри́н' /

Г'іл'де"бург / З'іг'р'іт'і // ў 'Ен'е була 'дочка Ел'ізает / ў 'Алми син
 Фр'ідр'іх В'іл'гел'м / с'ім 'рок'іў // 'дочки 'жили окремо ў 'р'ізних м'іс'тах //
 'визволили нас аме"рикан'ц'і ш'існацитога к'в'ітн'а 'тис'ачу де"вицот 'сорок
 п'ятого 'року / но ми були ў ха'з'айна до к'ін'ц'а в'ііни // коли
 зак'інчилас'а в'ііна / то ми по'їіхали ў лаге"р і нас в'ітп'равили до'дому /
 при'їхали ми п'ятого 'року / з'і м'ноу була 'моя зе"мл'ачка / й'ака вес' час
 про'жила ў се"л'і 'Самчики Старокос'т'ан'тин'іус'кого рай'ону / Ли'вуд'ка
 Оле"ксандра Пе"гр'іўна //

Село Ясне Волочиського району

Ясне (до 1966 р. – Наркевичі) – селище міського типу (з 1968 р.), центр селищної ради, розташоване біля залізничної станції Маркевичі, за 30 км від районного центру. Провідна галузь господарства – вирощування цукрових буряків [8, с. 177].

Інформант: Бударецький Станіслав Йосипович, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

66. – Шош йа 'маіу роска'зати / йак за'матис' бж'іл'ництвом а'бо
 'пас'ічництвом // п'ч'ола то це йе 'Божа іс'тота / це та'ка при'родою во'на йак
 би 'создана // 'перв'і п'ч'оли 'жили ў 'дикому с'тан'і / во'ни 'жили ў 'дуплах / це
 йе дл'а них 'сами крашчи жит'ло ў при'род'і / 'але" л'у'дина с 'часом
 прис'войіла йіх / і зр'обили 'бортн'іцтво називалос'і / ў 'бортн'ах 'жили п'ч'оли
 // то'д'і 'варварски в'ідносилис'а до цих ко'мах / знуш'чалис'а й'агби над
 'ними // 'але" ш 'пас'ічництво в'іткри'валос'а з'годом / так пе"р'іодом ішло /
 ішло і наш ве"ликий видат'ний 'пас'ічник / 'перві ў с'в'іт'і Проко'пович
 Пе"тро Іванович при'думаў 'перві ў с'в'іт'і 'вулик / 'рамочний 'вулик / де
 п'ч'оли почу'вайут се"бе наба'гато крашче і за 'ними с'тала л'у'дина
 у'хажувати / й'агби і п'ч'оли при'нос'ат дл'а л'у'дини ба'гато 'корис'т'і // во'ни
 при'нос'ат / п'ч'оли при'нос'ат мед / в'іск / про'пол'іс і бджо'лину от'руту / но
 за 'ними потр'ібно ди'витис'а / бо то йе с'вого 'рода госп'одарство / там ден'

с'уди / ден' туди і с'ім'я може" загинути // ну залежно в'ід погодні'х умоў / йак йе соне"чко / тої пчола шото прине"се / йак сил'на с'ім'я / а сил'на с'ім'я це двац'іт' рамок вулику / вулики бувають' р'ізні / шоп на'чати заводити пчоли / то т'раба мати спе"рва вулики // вулики бувають ба'гато тип'іў / бувають Дадана вулики / бувають' вукраїнс'к'і вулики / бувають' ба'гато корпусн'і вулики / бувають вулики Роже / французс'і / так'і мален'к'і дуже вулички бувають // пчоли бувають р'ізні // ў нас на Україні йе україн'с'ка сте"пова пчола / йе ў нас карпац'ка сте"пова пчола і йе ў нас пчоли каўкас'к'і // во'ни бувають р'ізні / йе жо'ўтуват'і / йе с'ір'і так'і / йе мирол'убн'і так'і / а йе котор'і сил'но жал'ат л'удину / тварину / з ними потр'ібно опходитис'а дуже чесно і справе"дливо / не" обман'увати йіх / бо во'ни ц'ого не" л'убл'ат / не" опкрадати йіх // во'ни не" л'убл'ат р'ізних р'іс'ких запа'х'іў / гор'ілки / т'ут'уну і одиколону // о'так пчоли во'ни так'і со'б'і // а'би розвести пчоли потр'ібно мати вулики / рамки дл'а них / кост'ум / димар і нав'іт' рукавиц'і / або руки обробити м'ятойу / ме"л'ісойу / во'ни то'д'і не" звиртайут' н'і'якої у'ваги // т'реба мати навики до бж'іл // бжоліна с'ім'я це од'на с'ім'я / родина / ве"лика родина // ў вулику йіх може проживати до ста тис'ач / но пчоли так'і йак л'уди // во'ни бувають кул'турн'і / робоч'і / а бувають л'і'нн'і / особливо коли во'ни заход'ат ў ройов'ий стан / це ўже ўсе залежит в'ід бжолара / в'ід пас'ічника // йакшо в'ін мае до них навики і старан'а / шо в'ін хоче" з них шото мати / то в'ін потр'ібин за ними дивитис'а вес' час / хот' то ўл'ітку / хот' ўзим'і // прислуховуватис йак во'ни зимуйут' / потр'ібно п'ітстаўл'ати рамки і шоб заўжди ў них буў запас меду / коли в'ін ў них / йе матка в'іткладає йа'йечка / з них получайец'а распл'іт // ў вулику знаход'ац'і робоч'і пчоли / трутн'і і основа осноў це матка / котра ве"де ўс'у с'ім'ю і во'на живе п'ят' с'ім рок'іў / но йі'ї чо'мучо пчоли м'і'н'айут' чере"с два три роки / йак во'на закладає менше йа'йечок / або закладає трутн'і / то пчоли йі'і робл'ат тиху зам'іну // коли ви'ходить р'і'ї з вулика / це ви'ходить ста'ра матка / во'на залишайе зам'іс'ц' себе" молоду матку або маточн'іки // чере"с

в'іс'ім'нац'іт' дн'іў 'в'іде" молада 'матка / котра 'буде 'вести та'кіі 'саміі с'пос'іб жит'а // п'чоли / во'ни та'к'і 'дуже" чу'тлив'і / во'ни з'найут' і 'чуйут' / а 'матка вид'і'л'айе спе"ц'і'ал'ний та'кіі 'запах / по 'котори п'чоли ор'ійн'ту'йуц'а // ў пч'іл'іе ро'боч'і п'чоли / о'хо'рона / во'до'носи / буд'і'вел'ники / 'котор'і буд'у'йут' 'рамки // ну п'чола жи'ве за се"зон / за л'іто // п'чоли ў 'вулику м'ін'айуц'і / п'ят' а то до се"ми по'кол'ін' / с'ім раз'іў 'можут' м'ін'атис'а // п'чола жи'ве 'дуже" 'мало / т'риц'іт' або 'сорок дн'іў / 'чере"с то шо ў 'нейі з'ношу'йц'і к'рила / во'на 'дуже" ра'боча / во'на і ў'ноч'і пра'ц'у'йе і дн'ом пра'ц'у'йеі 'чере"с те ў 'нейі та'кіі 'ко'роткіі в'ік // ў ха'рошиі 'сон'ашніі і ме'до'носніі ден' 'матка в'іт'кла'да'йе до тр'ох 'тис'ач і'ай'ечок // ну голоў'не і'ім до'жити до осноў'ного ме"доз'бору // а ў нас осноў'ний ме"доз'б'ір на Хме"л'нич'ин'і це г'речка / з г'речки хо'рошиі / но 'ма'йе те"рп'ку'ват'іі пр'исма'к та'кіі / гор'чит' ў 'горл'і чу'т' в'ін / но ме'д цеі ц'і'л'уш'чиі і хо'рошиі // ко'ли ви'ходит' р'іі / це ви'л'і'тайе ста'ра 'матка / за'би'ра'йе т'рету ча'стину бж'іл і на'ба'ра'йут на три / чо'тири дн'і со'бою за'пасу 'ме'ду // во'ни спер'ва в'і'дл'і'тайут / с'і'да'йут на бли'шче 'дере"во і че"ка'йут' с'і'гналу / бо роз'в'ідники ўже на'п'еред з'найут' / за 'тижде"н' / при'близно ле"т'ат і шу'ка'йут со'ўб'і м'і'сце / чи то ду'пло / чи то д'ругіі ўл'іі шу'ка'йут / шо'п посе"литис'а // п'чоли жи'вут' ўс'і ў с'ім'їі / са'ма бж'ола 'жити не" 'може" / і вот ко'ли 'вилит'іў цеі р'іі / 'можна з'разу з'ло'вити / і'е та'ка р'іі'ниц'а / по'ста'вити ту'ди 'рамку з 'ме'дом / во'ни по'чу'йут' шо то і'е рос'пл'іт' // во'ни рос'пл'оду н'і'коли не" по'ки'да'йут' / бо то і'їхн'і д'іти // вот во'ни до'жили ўже до 'осе"н'і / там в'іт'ка'чали ме'д / но с'ім'йу на 'зиму або за'нос'ат ў сте'бник де і'е те"пл'іше" / або 'нав'іт' над'вор'і і'ак'шо 'тепл'і 'вулики / то во'ни 'можут' зи'му'вати над'вор'і / і'ак'шо л'ітн'іі 'вулик / і'о'го оп'кри'ва'йут 'тол'у і 'лис'т'ам / хто чим 'ма'йе 'теплим / і оста'ўл'айут на 'зиму п'чолам д'вац'іт' п'ят' к'і'лог'рам 'ме'ду // п'чоли на'ход'а'ц'і 'ц'ілу 'зиму ў с'по'койі / ў с'тан'і та'кому сп'ок'і'їному і по'й'да'йут' 'дуже' 'мало / но за вес' се"зон п'чоли у 'вулику при'нос'ат сто / сто д'вац'іт' к'і'лог'рам 'ме'ду / во'ни 'нос'ат не" 'т'іки ме'д / це ме'д ў них і'ак хл'і'б / а во'ни 'нос'ат пи'лок // ко'ли п'чоли на ве"с'н'іі в'і'д'ут з 'вулика / де"р'ева ше

Гол'і і во'ни нос'ат пилок спе'рва // во'ни з'і ўс'ого бе'рут цеі не'ктар і на
кон'у'шину ле'т'ат / бо то йе п'чоли //

Інформант: Копильник Ганна Іванівна, 1942 р. н., освіта – 8 кл.

67. – Ве'с'іл'а ў нас гул'али гарн'і і ў моладойі / і ў моладого //
сп'івали ўс'ак'і п'іс'н'і / музыка грала духо'ва / не" то шо зарас / ўкл'учат
т'і м'ікрофони і там шос' молад'ош та с'каче" / рукамі / но'гами ки'даіе / ў
нас бу'ли танц'і обикно'вен'і / пол'ка / вал'с і од'но за д'ругім іде крас'іво
ўс'о / ну кан'ешно ўс'аке жит'а було // хто луче" про'жиў / а хто хуже"
про'жиў / ну йакос' було / хот' було б'ідно / ну йакос' було рад'існо /
те"пер шос' йа не" з'найу / ўс'о в'ід'серца в'ід'ішло / чи то с'тар'іс'т' ўже
п'ід'ішла / чи то такий час те"пер настаў / Гос'под' йо'го з'наіе / ўс'о в'ід
Бога за'лежит' // ко'сиў Ва'сил' / с'іно / ш'ірок'і по'косі / а до 'н'ого Гал'а /
ди'тину при'носит' / Ва'сил'у / Ва'сил'у / на то"б'і ди'тину / оі йак же не"
'в'із'імиш / на по'косі к'ину / к'инуў Ва'сил' / косу / до 'самого' долу / ўз'аў сво'іу
ди'тину / таі п'ішоў до"дому / Ва'сил'у / Ва'сил'у / шо ш то за при'чина / шо
ти не" жо'натий / а ўже 'маіеш с'іна? / шо ти не" жо'натий / во'на не"
в'ідана / а 'маіеш с'іна / на 'імен'а Ёвана? / 'мамо ж 'моіа 'мамо / йе од'на
при'чина / ў 'с'інах за две"рима / п'лаче" та д'іў'чина // Ва'сил'у / Ва'сил'у /
клич йі'йі до 'хати / ти будеш за 'бат'ка / а во'на за 'мат'ір // ве"с'іл'а
ко'ліс' ў се"л'і почи'на'ло'с'а ў не"д'іл'у / ўвеч'ірі ў суб'оту д'іў'чата
с'ходіліс'а / назі'валос'а в'інкоп'летіні / пл'лелі в'іночки / нари'вали ба'гато
бар'в'інку / сампе"ред пл'лелі такий мален'кіі в'іночок з лист'очк'іў бар'в'інку
/ ш'івали до 'купи круг'лен'кіі такий / це в'іночок молад'іі на 'го'лову //
ч'іпл'али йо'го шпил'камі на чуп'ку п'ід 'вел'ан // на тих в'інкоп'летінах
сп'івали / жарту'вали / зразу т'ікі молад'а і друш'кі / а п'ізн'іше" при'ходиў
молад'іі з' с'воіімі х'лопц'ами і тоже" заб'аў'л'аліс'а 'ц'іліі 'веч'ір // на
д'ругіі ден' почи'на'ло'с'а ве"с'іл'а / це ў не"д'іл'у // молад'іі дес' ў го'дин
два'нац'іт' з дру'жбаімі / коро'вайем / з р'іскоіу / з ро'диноіу ішоў 'чере"с' ўс'о
се"ло / йакшо ве"с'іл'а ў се"л'і до молад'ойі / музыка / хто буў ба'гатшій

наїмали духо́ву музи́ку / а хто не" маў за шо наїн'ати / то або гармошка / або байан і барабан / і так при́ходе" молоді до молодойі / мо́лда ше на тої час не" була ўбра́на // молоді стоїаў на подв'ір'і чи ў с'ін'ах / а тут друшкі ўби́рали мо́лду / ч'іпл'али йї тої в'іночок шо ўчора н'іби сплели і зверху вел'ан буў / називаўс'а / вел'ан буў такий з не"їлонового / та́кой тка́нини / з'ібра́ніі / тут на голо́в'і збирочка́ми і по́верх тих збирочок ч'іпл'аўс'а ше в'іночок зроби́аніі зо стружок / і зе"лениі та́кий ва́зон ше ч'іпл'аўс'а // плат'а о́бично шили з бі́лого шоўку доўге / ўзута була ў бі́ліі туфлі́ або босоно́шки // і вот мо́лда ви́ходила до госте́і / до мо́лодо́го / там ви́талис'а ўс'о / запрошували ўс'іх до ха́ти / са́дили за с'т'іл і ви́пивали / при́гошчалис'а / спі́вали пі́сен' // но го́р'ілки так йак зарас с'т'іки не" пи́ли / була о́дна с'то́пка і тойу с'то́пкойу / були та́кі ж'інки на ве"с'іліі / шо ка́жному зна́ли йак в'іват заспі́вати / до ка́жного в'ін пі́т'ходиў / то заспі́вайе то"біі в'іват / ви́пила там с'к'іки мо́гла / пі́їс'ат чи сто гра́м го́р'ілки / пе"ре"да́йеш с'то́пку дру́гому су́с'ідов'і / спі́вайе су́с'ідов'і і так ішло по ќругу / і так забаў'л'алис'а / ве"се"лилис'а і опши́х пі́сен' спі́вали // а то"діі ви́ходили на дв'ір / г'рали му́зики і тан'ц'ували // на ве"с'іліа при́ходили ше та́кіі не" запроше"ніі ўс'і д'іўчата се"ла / хло́пці / ну во́ни йїх за с'т'іл не" са́дили / просто во́ни бу́ли при́сутні на подв'ір'і / йак ўже ви́ходила му́зика на дв'ір г'рати / то во́ни тан'ц'ували / ве"си́лилис' і та́к ц'іліі ден' / н'іх'то не" ішоў до"дому / а та́к на то́му ве"с'іліі ўс'і гу́л'али / на дру́гій ден' ў поне"ділок ўже мо́лодіі браў мо́лду і в'іў до с'во́го до́му і ўже на дру́гій ден' ве"с'іліа про́ходило до́м'і мо́лодо́го // то́же" тан'ц'ували / при́гошчалис'а / ве"се"лилис'а / а пі́д ве́чир ўже розби́рали мо́лду / і ў тої вел'ан ро́били дур'ну мо́лду і дур'ного мо́лодо́го // о́бично мо́лодойу буў муш'чина / а мо́лодим бу́ла ж'інка // ну роск'рашували йїх к'раска́ми / ўби́рали йїх ў та́кіі вел'он / ўс'о та́к пі́дби́рали йїм і во́ни ви́ходили на до́рогу / пе"ре"стр'івали л'уде́і / при́гошчали / жарту́вали з ними́ / спі́вали / тан'ц'ували // і ше ко́ли мо́лодіі з мо́лодойу ўже ішли до мо́лодо́го / то йакшо да́леко жи́ли о́дин в'ід о́дно́го / то по се"ліі йїх

пе"ре"їмали / вистаўл'али табу'рет / на табу'рет буханку хл'їба / стакан во'ди і с'їл'ничку зо'soleйу / молод'ї п'їт'ходили / ўкло'налис'а / нали'вали во'ди / шч'їпали по ку'сочку хл'їба і тих хто пе"ре"їмали / во'ни пригош'чали гор'їлкойу / с:о'бойу там мого'рич да'вали / за'куску да'вали і так к'їл'ка рас'могли пе"ре"їмати йак'шо була да'лека до'рога // ма'ти молодого розби'рала молоду з 'вел'она / п'їс'л'а ц'ого йїї ўби'рали ўже ў будену о'дежу / 'вели по'казувати де кри'ниц'а / де сара'ї / шоп во'на з'нала ку'да йти і шо п'їс'л'а ве"с'їл'а ро'бити // ў 'б'їл'шос'т'ї с'лучайїў мо'лода за'лиш'алас'а 'жити з мо'лодим ў йо'го до'м'ї // ої за 'га'єм зе"ле"нен'ким б'рала ўдо'ва л'он др'їб'нен'киї / б'рала ш' во'на виби'рала / тон'киї 'го'лос по'да'вала / там Ва'сил'ко 'с'їно 'косит' / тон'киї 'го'лос пе"ре"носит' / чо'го ле"жиш таї 'думайеш? / чо'го не" пїеш / не" гу'л'айеш? // доз'вол'у ма'мц'у ўдо'ву ўз'ати / 'буду 'птии шчеї гу'л'ати / не" доз'вол'у ўдо'ву ўз'ати / ўдо'ва ў'м'їе ча'ру'вати / ўча'ру'вала 'му'жа с'вого / шчеї ўча'ру'є 'сина 'мого //

ІЗЯСЛАВСЬКИЙ РАЙОН

Село Сошне Ізяславського району

Сошне – село, центр сільської ради, розташоване від районного центру за 5 км, до залізничної станції Ізяслав – 8 км. Сошне вперше згадується в історичних документах 1534 року [8, с. 295].

Інформант: Хом'як Ярина Сергіївна, 1935 р. н., освіта – 4 кл.

68. – П'їшла до'йаркойу / шоб 'б'їл'ше шос' заробити / а тош йа з 'мамойу сїжу / а ше ж ма'ла // їду йа на 'ферму // ну ше Чу'б'її ни'бошчик буў // з'разу на ти'л'ата йа с'тала // ну на ти'л'атах йакос' так ше ми ро'били с 'Ф'ен'ойу Про'нозихойу // ну д'їўчата до'ят' коро'ви // до'ят' коро'ви / во'ни ж 'б'їл'ше заробл'айут' / а ми на ти'л'атах шо заробл'айім? // побу'ла на тих ти'л'атах / їду на коро'ви // по ш'їсна'цит' ко'р'їў було // ну да дес' до два'ц'ати ко'р'їў було // ше з В'їго'вец' при'їтали / і йїх т'реба було ўруч'ну

до^уйти // ну йа зразу / знайш молода була / так заохочено видобувала / ну там ше с^е пару ни^е до^уйилос'а / йак йа т'і руки зам'інила // приїду до^доми таї ни^е кажу мам'і / шо во^ни ми^ене крут'ат' / бол'ат' / йа бистро ў хо^лодну во^ду і во^ни йак / во^ни йак ни^е чути шо во^ни так бол'ат' і крут'ат' // Боже / йа шос' там їх подо^йіла / подо^йіла / то так і коро^ви шеї бйуц'а / і мити ж треба ййі / шеї того хвос^та витр'іпати / шоб кудратіі буў // вимити шеї мало з милом // витр'іпати / шоб кудратіі буў // боже / по^мити т'і хвос^ти / ўс'і бо^ки по^мити / бо так ни^е приступиш до^йіти // то зара йа ўже ни^е знайу йак то / а то було боже / чисто^та // ну ўже д'іжурим // даваї ту запарку робити // йа^ми скрайу були // робила йа с^е тейу Над^койу Ар^темихойу / д'іжурила // а Чуб'іі руки за с^раку і ходит' по кал'ідор'і с'уда туд^а // а йа са^ма то ўкинула с'ічки ў ту йа^му / то вискакуйу наверх ўкинути жому / то ўкинути / чи силос ми ше кидали чи шо / ўже ї ни^е помн'у // а в'ін т'іки ходит' // а с^ким ти д'іжуриш? // кажу з Над^койу // а де во^на? // кажу / а дес' п'ішла с^нідати / йа знайу // во^на йак п'ішла с^нідати / може там і прил'агла ўдома // а йа са^ма ў ту йа^му / з йа^ми / ў йа^му / з йа^ми йак поплигала / і ў дві^ерах видно в'іте^р йак схопило ту с^пину // пови^рнутис' ни^е мона / болит' / коро^ви до^йіти ни^е можу // ко^лис' моло^ко пи^ри^ган'али та^ким с'іпаратом // і ц'ої / йак во^но / ну го^р'ілка і це крешше / йак во^но // в'ін праўда да^йе ми^ен'і йо^го / кидали ў моло^ко / шоб во^но ни^е ск'іпалос'а і пи^ри^ган'али // в'ін ми^ен'і праўда даў йо^го // сп'ірт / та^кий сп'ірт / шо л'ут' ў моло^ко і во^но ни^е скипайц'а / і дуже добре на^тирати ним // в'ін йак даў ми^ен'і того сп'ірту // на хаї мама ти^ебе ўдома витре добре і по^ложит' на п'іч // праўда / йа при^ехожу до^дому / во^ни ми^ене витирли сп'іртом і л'агла / і ти думайш / помогло // іду йа ўже зноў т'і коро^ви до^йіти // тут ўже ж б'іжу рано / а Іван ходиў же ш до Над^ки Г^риц'овой // б'іжу рано ўже ўрод'і йак і заспала / а Іван ў Над^ки ночуваў / іде до Ганки доно^човувати чи йак // во^ни с^войі / дво^уйуридн'і во^ни // а йа б'іжу з горп^ка / ўстр'ілис' з ним // ўстр'ілас'а і б'ігом поб'ігла // скоро шеї треба / так шоб в'ін мо^уйім чо^ло^ві^ком стаў // ну ти скажи / ну? // ну ни^ема на с^в'іт'і // шос' ўс'о^рамно

йе // при^еб'ігайу ўже на ту ферму і ўже те^лго / тої Чуб'і / шо лекше / лекше
 // даваї до^лйіти коро^лви // тут ўже ни^ескоро Іван при^еходит' с'вататис'а // ну
 до^лйіти ко^лр'іу на^л кого по^лкину // треба то^лб'і каже / іди // такі буў чоло^лв'ік
 // йа^лкби в'ін ше до^лс'і жиў // треба то^лб'і / то їди // йа праўда і п'ішла // во^лни
 там ўже йа^лкос' сам'і до^лйіли // в'ін до^лйіў чи шо // п'ішла на тої ўже / йідим
 Іваниўкойу / Іван ў когос' л'іса^лпета по^лзичіў / йіздила ж ко^ллис' на
 л'іса^лпет'і / а зара за^лбіи // йідим Іваниўкойу / йідим на Криволу^лку // та^лж
 ви^езе ўже д'іўку // а до сви^екрухи ж треба при^лти // до^лйіжайім т'іки тако з
 гор^лпка до Іваноўки до^лйіжати / туди за дерево р'іў такі // ос'до тако
 по^лмало буў р'іў // в'ін ше ко^ллис' за^лци^лм'ін'т'ірованиі буў і зара ўже во^лно
 ма^лбут' заросло от і до // ос'до по^лмало / бо там р'іў // йа час' ни^едоўго
 думайчи / чи то так треба / чи шо / шу^лбоўс' с' того л'іса^лпета // дуже
 заробила на фер^лм'і гроши і купила босон'ішки // це ж йа^лка рад'іс'т' була /
 бо босон'ішки купили // і йа ў тих босон'ішках одл'ітайе корок // йа^лк
 Іваниўкойу їти? // ви^лдем ўже л'іса^лпети ў руках з^лначит' // ўже ў тих
 босон'ішках йа^лкос' йа ўже їду / одирвати корок // при^лйіжайім ўже на
 Криволу^лку / такі ўже р'іўн'іша до^лрога // при^лйіхали // Іван б'истро дес' за
 мо^лотка раз раз дес' там п'ід^лбиў того корка і ўсе // си^лжу йа^лк чин чирірин
 // ждем сви^екрухи / бо сви^екруха дес' п'ішла аж на низ ше ска^лзати / ну / шо
 при^лїде ни^ев'істка / ну шоб л'уди там / ше хтос' при^лшоў // ни^ема ма^лти^ери //
 при^лходит' ма^лти раз раз // л'уди ўже при^лшли по^лсед'или / шо там ўже
 при^лвезла йа // і доўго ми^ене чо^лгос' ни^е л'убили / йа^лкас' ни така // во^лни
 На^лг'ку дуже хт'іли / а На^лг'ка Івана ни^е схот'іла / бо в'ін і хо^лдиў до На^лг'ки
 / по^лтом п'ішоў до Марус'ки Майушти / та^лмо де На^лг'ка Соло^лм'ійіна жи^лве //
 теї п'ішоў до Майушти // а во^лна / о / ти будиш і чоло^лв'іком / то будиш до
 Майушти хо^лдити // з^лнач'іт' ни^е треба ми^ен'і тако^лго // ми^ене ни^е хот'іли / а
 по^лтом ми ко^лли їдемо / то сумки на^лгрузимо / на^лгрузимо // йа така була /
 така була добродушна йа^лк і зара // така і ко^ллис' була // і та^лке Бог ш^лчаст'а
 даў / бачиш / шо ни^ема н'і д'ітеї / н'і чоло^лв'іка // даўно ни^ема // і шо ро^лбити
 // але йа^лкос' буде //

69. – То така ферма була // косили ж руками // постаўшчыки чолов'іки були // це ж руками треба було косити / а нам йіхати т'і качани / йак косат' / то зб'ірати йіх таї на хуру класти на обе^нремек // бо його і соховилами не^н в'із'меш / т'іл'ки на обе^нремек і на хуру // ми т'і качани постоїанно / а колис' постоїано т'і качани / жито таке родило // це ж коровам на ту ферму постоїанно треба було возити три рази на ден' // боже / то ферма була / хаї господ' милує // зливи були / а бораки с'ійали аж по т'ї жид'іўц'і / йакос' зара таких злив'іў ни^{ма} / йе дошч'і / але^н таких злив'іў ўже ни^{ма} йак колис' були // зил'али прот'іў мейі Марус'ки / ми так тейу стороноу ішли // ц'а струга ўс'а ў вод'і в'ід рова до // ўс'а ў вод'і / і л'ец'а ц'а вода / просто л'ец'а / ни^е мона витримати // Боже / д'іўчата йакос' чалап чалап і п'ішли по т'ї вод'і // йа т'іки ў воду і голова ц'а крутила / от от ўпаду // Ганка Трошчучка / хаї зара згадає / ни^е брала ми^ене на баран і ни^е переносила чери^ез ту воду? / і йа ўже тут / ўже ми п'ішли // от ни^е могла ў воду йти // а колис' м'їі Іван на п'ідго^тоўч'їі ўже буў // приїхали вони с'Чех'її / ну тод'і казали / ўс'о / ўс'о / буде в'їіна // вони до тейі Чех'її ни^е доїхали / йак тут перекидаєца йіхн'а машина і вони там ўже коло тойі ма^шини і ни^е попали на ту Чех'їю / а хто першїй попаў / то кажут' / шо проїшло трохи жергв'іў // а ц'і наш'і ни^е попали // приїхали вони і ўже ми так ідемо з Матв'їічучкой / а вони на м'істо ни^е ішли / бо ўже патрул' / а ми с'удойу / де колис' / де харчо^маш / теї с'удойу на лотку теї поїхали до бол'ниці / шоб нам круг ни^е давати / а наўпрош'ки с'удойу йіхати // Ганка йакос' с'їла на лотку до н'ого і поїхала хот' би шо // а йа с'їла на лотку до Івана / а та лотка с'уди туди / йа ковил'айус'а і в'ін крич'ит' до мене / ше мене ни^е пи^ери^екинула // ну ўже Іван прив'із / Ганку ўз'аў / Ганка жеде нас // Іван вир'тайц'а назад за м'ноу / Ганчин // ўз'аў ми^ене поло^жїў ў туйу / ну шоб йа ўже ни^е бачила води чи шо // поклаў ми^ене і чалап чалап і ми пи^ери^еїхали через туго // от ни^е можу через воду / побачу воду і ўже здаєца / шо тону чи шо //

Інформант: Хмелюк Ганна Василівна, 1943 р. н., освіта – 7 кл.

70. – Наро́дилас' коли в'ітступали н'імці з на́шого се^мла // наро́дилас' ў су^с'ідн'ому се^млі / по^с'олок Ул'я́н'і́ўка / там ми^ене купали / пози^чали 'ночви ў л'у^де́й / таке чудне бу́ло дитинство то^д'і // бу́ло ми^ен'і три роки / то^д'і ўже хо^валис'а по йа^мах // викидало по голо^в'і золо^туха / ба^т'ко помастиў іх^т'іоловою масте^йу / п'ішло ми^ен'і в 'очи / йа стала зоўс'ім не^н ба^чити // возили ми^ене ў Ше^п'е^т'і́ўку / л'ічили там // то^д'і ж не^н бу́ло н'ічо́го // бу́ли так'і трудн'і роки / не^н бу́ло гроше́й / а ба^т'ко купіў ми^ен'і дудочку // ма^ма стала сва^ритис' / нашо купл'аў / во^на ж доро́га / а йа ўз'а^ла ту дудочку і побачила на н'ї листочки / і так стала ба^чити // пот'ім хо^дила ў ш^ко^лу / ў нас бу́ло с'ім клас'іў // йа не^н к'інчила с'ім клас'іў / п'ішла на ферму сви^енаркойу // ро^била сви^енаркойу / пот'ім зах^т'іла б'і^л'ше гроше^т'і / п'ішла на ферму тил'атни^ц'е^йу // по^том до^йаркойу і так добу^ла до пенс'іі // на пенс'іі йа ўже даўно // ти^епер ўже бу́ло б добре жи^ти // нас оста^лос'а шесте^ро / ма^ма молодойу ў^мерла // о^дин брат жи^ениўс'а / а ми ше ў^дома оста^лис' ўс'і // по^том йа вишла заму^ж / по^йа^вилис'а сво^їі д'іти // бра^тики оста^лис' б'і^л'а мене Пет'а / Л'он'а / Во^лод'а // ўже йіх не^ма ў жи^вих // о^дного 'сосна ўбила / по^йіхаў з ар^м'іі на л'ісорозроботку / р'ізали 'сосну йа^кос' не^у'дачно / йо^го ў^дарило // по^том дру^гий брат по^мер / путаў жи^ери^п'ц'а в'ін^путом / ўз'аў йо^го до зе^м'лі та^ї поло^миў реб^ра / і не^н вижиў // а Л'он'а с'в'ет про^водиў ў су^с'ід'іў на ве^с'ілі / мо^кра дра^бина бу^ла / в'ін з не^ї ўпаў / по^биў голо^ву і то^го са^мого дн'а по^мер //

71. – Ді^вували ми весе^ло // с ферми ми ішли ў клуб з ба^йаном / сп'і^вали п'іс^н'і / тан^ц'ували // за^ра не^н по^чуйіш п'іс^н'і / ко^ли д'іти ідуг' с клубу / н'іколи н'іде не^н чу^ти // ни^ема н'і п'іс^н'і / так йа^к бу́ло ран'ше / а ран'ше дес' ў йідному м'іс'ц'і зби^ралис' та^бун / сп'і^ва^йут' // там дес' на се^млі то^же сп'і^ва^йут' / дал'ше то^же // хо^дили бос'а^ком / не^н бу́ло шо ўз^утис'а / шо ўд'а^г'нутис'а // але ўс'ідно л'уди бу^ли йа^к'іс' ве^с'е^л'іш'і // за^ра ми ўже майімо ўсе / але ўс'ора^мно ни^ема йа^койіс' тако^ї радос'т'і //

наро|дила йа трох д'ітеї / о|дин жи|є|ве в |Астрахан'і / доч|ка ў |В'іниц'к'ї
|област'і / од|на доч|ка |коло |мене // |зара йа без но|ги си|є|жу / а ран'іше т|реба
бу|ло два |рази ў |тижде|н' хл'їба напи|є|кти //

72. – Поки не^н в'ідр'ізу|ли но|ги / йа ва|рила боршч / пи|є|кла хл'їб // ў
боршч ки|дайу |ран'ше мн'асо / по|том фа|сол'ку / то|д'і бурач|ка п'ід|жару|юу
на па|тел'н'і / п'ід|жару|юу мор|коўку / ци|бул'ку / ки|дайу йак |звариц'а /
кар|тошка / бурач|ка / ка|пусту // ўсе по|вари|є|ц'а і полу|чайєц'а ў|кусні боршч
// хл'їб за|м'ішу|юу / в'ін п'ід'ї|де / то|д'і ви|є|робл'а|юу |форми // за|пал'у|юу п'іч /
пи|є|чєц'а / йак ви|є|лик'ї бухан|є|ц'і два ча|са / йак мал'ї то п'ї|ў|то|ра // так хл'їб
пи|є|кла ўсе жи|є|т'а ше з |мали|є|н'ку // бу|ла ў |мене |дуже |добра сви|є|круха /
ка|зала шо ст'їки хл'їба йак йа / не^н п'ік н'їх|то // на |ферм'і бу|ла до|йарко|юу /
по л'ї|готах п'їш|ла на пен|є|ї|юу // ви|є|прово|д|жали ми|є|не ўс'ім коли|є|к|т|ивом /
при|є|ходи|ли до|дому / ми ўже там ла|дну|вали|є|с'а // |добре бу|ло // коро|ви ўс'ї
бу|ли по|на|зиван'і / бу|ла кон|т|рол'на до|їка // т|реба бу|ло з|нати / йак йа|ка
з|вєц'а / коли злу|чалас'а / коли рос|ти|є|лилас'а // робо|та бу|ла не^н хит|ра /
але |разом с тим і |добра //

Інформант: Позняк Марія Іванівна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

73. – Було при|шоў н'їме|є|ц' до |хати / ви|ган'аў с |хати // ви|шли с |хати
/ ўз'а|ли бух'їнец' хл'їба / пл'ашку во|ди // ни|є пл'ашку / |бан'ку / бо пл'ашки
то|д'і ни|є бу|ло // сл'їпа|ка та|кого / шо|б за|пал'у|вати / пл'ашку ки|ра|є|їни і ше
с'їрник'ї ў ў ки|є|шен'у / бо б'їл'ш і ни|є бу|ло / пачку // таї си|д'їли |тамин'ка //
ха|ти го|рат' аж // н'їх|то н'ї пи|ску / н'ї|чо|го / про|їти н'їде ни|є мо|на // ото ми
там си|д'їли / т'ї Доўгал'у|ки си|д'їли і т'ї / і то ми там ў|трох си|д'їли // то ми
|думали / шо нам гра|нату |кине ў |йаму / али|є йа|кис' |добриї н'їме|є|ц буў /
за|гл'адаў таї ни|є кинуў ту|да // ми пови|лази|ли / бо ми ў |йам'і си|д'їли //
у|вече|р'ї / до|сид'їли|є|с'а ўже доте|м'на / теї де по|д'їтис'а / теї тра ў ту |йаму
їти / а ми бой|мос' іти // а ўже та|ко / та|ко пого|ўр'їло ўсе ўже / т'їл'ки так
йак с'в'їчка го|рит' / та|ко стоў|пи йак ў |декого там йе / бо |дуже ш хати гарн'і
бу|ли // ни|є так'ї г|лин'аники йак ти|п'іро|го // то |Боже / шо то|д'ї бу|ло

робилос' // ну і кричи^{мо} / води / а води ни^{ма} // ўже во^{ду} ту бан^{ку}
 випи^{ли} / бо пл[']ашки ж то^{'д}і ни^е було н^{'і}якойі / н^{'і}чого // пл[']ашки ни^е
 було / а бан[']очка така п^{'і}ўтори л^{'і}три // ну ми ту бан[']очку ўз[']али та[']
 допи^{ли} // п^{'і}шли ма^{ма} / с ким п^{'і}шли ни^е з[']найу / до кри[']ниц^{'і} // а л[']ухту /
 так йа з[']ара де ў мене л[']ухт / а там було ў[']кине["]но ў л[']ох і па[']кул^{'е} ўс[']аке /
 ўсе бо то^{'д}і ж ни^е було н^{'і}чо / т[']іки ўсе полот^{'н}ане само[']робне було // а там
 гор[']ит' уже // с[']тали бо[']лото те к[']идати і ўсе / а ми ў й[']ам^{'і} кри[']чи^{мо} // нас
 було / нас т[']ройе / тих д[']войе / цих д[']войе / а во[']ни тим бо[']лотом ўже г[']ас[']ат'
 того л[']ухта // за[']гас[']или ўже те па[']кул^{'е} / по[']пало шо дес' про[']го[']р^{'і}ло / там
 п^{'і}с[']ком було за[']сипано / те['] во[']но дес' ўс[']ора[']ўно по[']пало // це ж йа[']ка ма[']х^{'і}на
 гор[']іла / це ж не["] то шо // та[']і так^{'і} д^{'і}ла бу[']ли // то^{'д}і жи[']туха бу[']ла Гос[']поди //

74. – На гор[']од^{'і} са[']дили ка[']пусту / гой[']р[']ки / пом^{'і}д[']ори // работали так /
 шо аж тр^{'і}ш[']чало ўсе / і са[']пу[']вали / і шо ми там ни^е робили / ўсе робили //
 зб^{'і}рали по[']том і ц^{'у} ка[']пусту ру[']бали // це ж тако[']го ни^е було / йак це["]го
 оз[']д^{'о} з[']ара / шо ни^{ма} н^{'і}чого / а це ж т^{'і}ки цв^{'і}нуло / живо йісти
 зварилос^{'а} ў пе["]ч^{'і} / і ў[']кинулос^{'а} і паш[']ло // ў[']вече["]р^{'і} тра йісти ва[']рити то /
 йа ж ка[']зала то^{'б}і / це їде тво[']йа ба[']ба / Пр^{'і}с[']ка во[']на з[']валас' // це пра[']баба /
 бо ба[']ба Фе["]д^{'о}ра з[']валас' / Мар[']йіна ма[']ти / ба[']ба Ма[']ланка / ба[']ба Га[']нка / ше[']
 Пр^{'і}с[']ка / ко[']ли при[']носила // це за[']пал[']у[']йім п^{'і}ч і цих гор^{'н}ат['] круг^{'ом} і варим
 йісти // по[']варили йісти / ц^{'і} поза[']би[']рали / а ў[']заўтра ва[']рит' ба[']ба Ма[']ланка /
 ми туди ни^есе[']мо ва[']рити // це ж ни^е було н^{'і}чого / шоб шо було // д[']обре / шо
 гор[']ш[']ки т^{'і} бу[']ли / і по[']том ми л^{'і}пили т^{'і} гор[']ш[']ки / с[']коро йіх л^{'і}пили / во[']ни
 с[']коро ї гор^{'і}ли / али^е куп[']л[']али т^{'і} гор[']ш[']ки / м^{'і}н[']али / за шо ба[']чили // і це ш
 та[']ке було / йа зна[']йу / шо за жи[']зн['] була // н^{'і} шча[']ўл^{'у} ў[']дома ни^е було / н^{'і}чо
 // із Ми[']хл^{'і} л[']уди м^{'і}н[']али то[']й шча[']вел' за кар[']топл^{'у} // п^{'і}ят' / ш^{'і}с[']т'
 кар[']топи[']л['] да[']мо / ў н[']очви на[']сипл[']ат' того шча[']ўл^{'у} і це йак с[']тани[']ш
 при[']и[']би[']рати то[']й шча[']вел' на то[']й боршч / то ў[']сен[']ки['] ранок про^{'і}де // ми[']н^{'і}
 т[']реба було ва[']рити / а ў мене ж с[']ім[']на ви[']елика була // ма[']ма ли[']жали //
 ми[']н^{'і} т[']реба було на дес[']ат' душ на[']ва[']рити йісти і ни^е ў[']праўка було // ўже
 йак ба[']чила / ки[']далас' / шоб м^{'і}ж л[']уд[']ми ви[']йти // ну по[']том ми[']не ўже

зв'їл'нили з бурак'їу / йа на го'род'ї була робила // туди ўже йа бистр'їше
шла // йа бери'гом / ми'єне н'їх'то ни'є стр'їчаў / а там йа вискочи'ла на сво'їу
норму і ўс'о / бо туди йак було ше пи'ри'їме голова / то ше дас'т' копоту
такого шо //

75. – Було дв'ї коров'ї / треба було дати йїсти / на роботу їти // тод'ї
така була робота страш'на шо тако страш'не було // їшли на го'рох / го'нили
го'рох б'рати // п'їшла си'р'пом / бри'гад'їр зави'рнуў / їди косу бат'ков'ї
ка'жи // йа ко'сити ни'є ўм'їїу / каже йа буду п'їдган'ати // наўчиў ми'єне
бри'гад'їр ко'сити // по'том ўже ї пши'єниц'у ко'сили на гол'ї покоси //
ходила с ко'сойу / такий буў ко'сар хот' куда // і картопл'у ўруч'ну ко'пали і
са'дили / і сапу'вали / і ўсе на с'в'їт'ї робили // али'є ўже то хот' пос'л'ї
т'рошки було шо з'їсти / а то ж ни'є було н'їчого // л'уди пухли з голоду /
оце такейе //

76. – Йак ў Б'їл'чинц'ї йа була ў друш'ках / бо йа так ни'є була / була ў
Б'їл'чинц'ї і ў Коми'н'ї була / бо ми'єн'ї ни'є було йак хо'дити ў ми'єне ма'ма
ли'єжит' // но туди ўже випровадили ми'єне // ўже Над'їа була / ко'рову
ви'жи'нут' / а йа п'їшла // ну ўже йак начали хо'дити по си'л'ї / а там
ве"с'їл'а б'їднен'ке таке було / така ха'тиночка була / отака йак оце'го /
с'уди'го / а тут при'хожа / опшим ни'єма там де було под'їтис' / али'є ве"с'їл'а
робили // йаке тод'ї ве"с'їл'а було і шо там // йак у в'ечор'ї / ўже тої шо
молоду заводити / йак ўже в'їн на'чаў // при'н'їс таку бе"резову тичку ўже
така груба була і ў ст'ел'у ўпи'райїц'а тако боком / три рази кру'гом сто'ла
обв'їў / посадиў // чере"з т'рохи при'шоў тої молодїї // ўштирох йїх
при'їшло чи ўп'їа'тох // йак почали / їдем на д'ругу стр'їл'ати / наступати / а
Боже / страш'не // і так нам н'їч і проїшла ўже // пови'ходили з гармошкойу /
а тако горб'очок / і дуже хури йїдут' запа'ден'ц'ї на ба'зар / ви'єзут' / бо
з'в'їти ўсе везли / а ми шо б'їдов'ї так'ї шо ну // йак почали п'їд ту
гармошку ўже тан'ц'увати / а тако с косо'горчи'єка / шо йак хура вийїде / так
пи'ри'єкини'єц'а // т'ї кли'нут' // Боже таке робл'ат' шо аж // проїшло ўже //
ўжеї розви'єдн'айїц'а // ўже тих хур на'клали там с ко'стер // і тако п'їдйїхали

тут саме́ ўже ц'у зви́ели / бо йіх трох чи ўшти́рох йіхало / п'ідйіхала д'руга / і д'руга тут / і трет'а // так йак д'ітво́ра скаче / цибайе / і шо ти будиш // ўже́ рано попри́ходили ту моло́ду ўже ўби́рати // тухл'іў на́несли таки́гох йак на ми́ен'і тапок // по́ставили пй́ат' пар ма́бут' / котр'і луч'і ўже ўзуйут' // це ни́е так йак за́ра моло́да бу́ла / а йакес' п'лат'ічко на йі́йі / Господи / Ма́ти Бо́жа / али́е ве'с'і́л'а ро́били //

77. – З Б'і́л'чинки г'нали н'і́мці ўже // дес' прор'валис'а / г'нали / виган'али з до́ми / а ми ўдо́ма бу́ли / сид'і́ли ўдо́ма // ідем со́ломи при́ни'сем / на плі́т'і ва́рим / а бан'ачка ни́ема н'і́якого / т'і́ки горшкі // по́ки ми со́ломойу спа́лим / ўже дно одли́т'іло // кар'топл'і зва́рили // а ма́ма з бат'ком ў си́ел'і // а це ми т'і́ки так / Кол'а / то́д'і ше ни́еви́личкіі / На́д'і́йа / йа / і Паў́ло буў // тут с Паў́ла парти́зани з'н'али ша́пку / зн'али бут'і́нки йак'іс' // буў наш чо́лов'ік там тож ў парти́занах / на́биў йо́му мо́рду і о́даі ша́пку / ти ба́чиш / ка́же / шо на йо́му ни́ема н'і́чо́го // йак ту́та п'ід ве́чир при́ходит' / та́кіі ў ма́ми ко́жушок буў ма́лен'кіі / шо во́ни ўд'а́гали // при́ходит' / і та́кіі на йо́му ко́жушок доўгіі / і ўд'а́гаіе ц'о́го ко́жуха / а ма́ма п'і́шли ў чо́мус' на́чому ў си́ело // Бо́же / ми пла́чи́емо // ну ка́же / ма́ми ни́ема / то ми ни́е в'і́з'і́memo // ки́даіе та́кого ко́жуха / в'і́н та́кіі здо́ровіі / та́кіі ши́рокіі та́ко на йо́му // Бо́же / ка́жу / це ма́ма те́т'і з но́гами ў́л'і́зе ту́да /з ус'і́м / на́в'і́т' ни́е вил'і́зе / а йак же ш во́на бу́де? // бо ше ма́лого не́сти / йо́му бу́ло три ро́ки // Бо́же / шо во́ни ўже ро́били / до́проси́ли // до́бре / при́іде ма́ма / йа при́іду // ў́вечор'і при́ходит' // при́ходит' / а во́ни нача́ли пла́кати // ку́ди / ку́ди йа ка́же / йа ди́тину / ку́ди йа п'і́ду / ку́ди йа / йа ў рукаў ў́л'і́зу ў то́і ко́жух // х'і́ба шо це ко́жух на ме́не чи шо // йа ни́е хо́чу ка́же // ну праў́да ни́е ў́з'аў // ц'о́і п'і́шоў // ни́есу каба́на // ў вас плі́та / буди́те ва́рители́ // а ў чо́му ж ва́рители́ // ў нас т'і́ки горш́ок / ми со́ломойу на т'і́і плі́т'і / бо нас поса́дили ў шко́лі / то на плі́т'і по́ставим тих два́ горш́кі // ў йі́дному горш́ку супу йа́когос' зако́лотити // н'і за́жарити / н'і́чо́го / а ў дру́гому кар'топл'а // дно одли́т'іло ў́ то́му / ў́ то́му те́і п'і́шло / те́і ни́ема чим // по́ки ма́ма при́ідут' з си́ела /

шоб при^енести такого горш^ка // а то^д'і ж бан[']ач^к'і^ю ни^е бу^ло / каст[']ру^л' ни^е бу^ло / ни^е бу^ло н[']ічого // і ^того каба[']на ки[']дайут['] нам // ^Боже / ка[']жу / на наш нам то[']ї каба[']н // н[']е / ми кри[']чи[']мо // заб[']рали во[']ни ^того каба[']на / по[']несли // при[']ходит['] ма[']ма / во[']ни зно[']у при[']ход[']ат['] // да[']ва[']й ^того каба[']на / а йа['] у['] чому ^буду ва[']рвити йі[']сти // а ма[']ма бу[']ла та[']ка ни[']ви[']личка / али[']е так с['] криком раз два с[']у[']да ^туда і розиг[']нала // п[']ішли / по[']несли ^того каба[']на // йак['] ^тута ^за[']ўтра / бу[']ло у['] нас ку[']сочок ^сала та[']ко / ку[']па со[']ломи / і дв[']і рад[']н[']і / там йід[']но в[']ік[']но і с[']у[']ди йід[']но в[']ік[']но у['] д[']руг[']і[']ї ком[']нат[']і / йак[']іс['] при[']ход[']ат['] парти[']зан[']і і по['] ^ті[']ї со[']лом[']і // і у['] ^ворочку бу[']ло ^цукру / заб[']рали то[']ї ^цу[']кор / заб[']рали те ^сало // а так уч[']ити[']л['] у['] ^ту ^сторону си[']д[']і[']ю / по ^ту ^сторону си[']д[']і[']ю л[']іс[']ник йак[']іс['] / то ^цої ни[']е при[']ходи[']ю / у[']тор[']га[']йе то[']ї у[']чи[']те[']л['] / їди / ка[']же / чо ви си[']ди[']те / їди / од[']ного йак[']іс['] на[']чал[']н[']ік йе // у['] ^кого ж в[']ін заб[']ра[']ю / у['] вас жеш ни[']ма хл[']і[']бинки / н[']і[']чого / ка[']же // нашо ж в[']ін йо[']го заб[']ра[']ю у['] вас? // ну ми ни[']е по[']слухали / ни[']е п[']ішли // та[']ї так[']і д[']і[']ла бу[']ли //

Село Улянівка Ізяславського району

Улянівка – село, підпорядковане сільській раді с.Сошне. Населення займається тваринництвом і городництвом [8, с. 295].

Інформант: Якубець Ганна Петрівна, 1923 р. н., освіта – 4 кл.

78. – Мо[']йе д[']е[']цтво не['] ^дуже ^важне бу[']ло // ^можна ска[']зати / шо ^т'ашке бу[']ло / бо нас бу[']ло трох у['] бат[']к[']і[']ю / йа гл[']ад[']іла два ма[']лих ше хл[']опц[']і // бат[']ки на роб[']от[']і бу[']ли / а йа у[']же с['] хл[']опц[']ами // ху[']добу гл[']ад[']іла / і хл[']опц[']і[']ю сво[']йіх // а по[']том йа у[']же трошки п[']ідро[']сла та[']ї са[']ма п[']ішла у[']же у['] ^поле // но[']сила ж[']іноч[']кам ^воду / во[']ни ^бжали ^бжито / пше[']ниц[']у / йа йім но[']сила ^воду ^поп[']ід ^постат[']ами / шоб до ^бочки не['] хо[']дили // те[']ї з[']нач[']іт['] йа у[']же ни[']е[']су ^воду / напо[']йіла ^кожну та[']ї оди[']хайу / у[']же ^поки зах[']т[']ат['] ^води ше // ну а по[']том са[']ма п[']ідро[']сла ^трохи / бу[']ло ми[']н[']і два[']нац[']іт['] ^рок[']і[']ю / йа у[']же са[']ма п[']ішла на бу[']раки // два ^роки са[']пувала бу[']раки / з ж[']іноч[']ками у['] лан[']ц[']і бу[']ла / а по[']том у['] нас о[']собі[']нос[']т[']у бу[']ла / д[']і[']ю[']чача ланка / п[']йате[']сотка на[']зе[']валас['] /

а ми ўже давали по пйацот цинтнер'іў з гектара бурака / де нас
 вихвалялі йак ўдарніц' // мали йіхати ў Моск'ву / але не састоїалос'
 нам поїхати / бо началас' воїна // ў сорок другому роц'і ми ўже були
 забран'і до Гирман'ііі н'імц'ами // н'імц'і йак заішли до нас / то йа ўже
 т'ікі переночувала дома / а на ранок прішоў виکنونавіц' і каже / шо
 собираіс'а / тебе ў Гирман'ііу забирайт // ну то там мама шо дала ў
 торбу / але мама ше ранше чула / то там дали з колгоспу сала / мн'аса /
 мама напикла корж'іў / тод'і ўже було трохи с чого / дали ше трохи муки
 ў колгосп'і // наладнувала ме"н'і ўже ц'ого м'ішка / теї на плечи / теї
 п'ішли аж до войнко'мата // там ўже переночували / теї на другіі ден' ўже
 на станц'ііі п'ішоходом цим м'ішком і погрузили нас // це першого майа
 було / то ми штирнац'атого майа ўже були ў Гирман'ііі // три дн'і ми
 сид'ілі на тому зборпункт'і знач'іт' / ўже прійіхали два пани і п'ітайц'а
 нас / чи ми україінц'і чи руск'і / а воіні руских чос' не л'убили / н'імц'і
 боїяліс'а руских // каже / ш'іст' д'евочок виход'те / ну то ми так ўс'і ш'іст'
 і виішли з одного се"ла // поставали таї в'ін п'ітайц'а ўм'ієм коро'ви
 доїіти / ну таї чош не ўм'іім / теї в'ін нас побраў туди знач'іт' // п'ісл'а
 нас там ўже було дв'іст'і п'іійс'ат душ / а зразу там було ш'іст'т' молодих
 пол'ачок / а по"том ше пригнали до нас француз'іў / італ'ііц'іў / то ми на
 них казали макар'оли макар'оли // ми там три роки тих йак п'ідем
 наробімс'а / начоупемс'а / а куди ж д'ініс'а // п'іет'імо / знач'іт' / с'вого
 д'іда / колі поїідем до"дому / а в'ін каже / д'і'вухи / йа вам скажу по
 праўд'і // ви буді'те робіти доти / доки не кончи'ца воїна / йак кончи'ца
 воїна і ваш'і руск'і поб'ід'ат' / виграйут' / то тод'і ви вірнете'с'а / а йак
 виграйут' н'імц'і / йак ваш'і не поб'ід'ат' / то ви буді'те тут ўс'ігда / тут
 пови'ходи'те заму'ж / тут буді'те мати с'імйі / а на род'іну буді'те йіздити
 ў гост'і // і ми тод'і ўже опустили'с'а на дно / бо саме воїна ў розгар //
 отако т'іл'ки стани'с' до роботи і ўже зи'мл'а гуде / ўже три'вога / ўже ўс'о
 // ми хо'валис' ў бомбос'ховишч'і // йак кинули три бомби б'іл'а казарми /
 то та казарма тако йак п'ішла гоїдом / а ми хто куди тако на земл'у

попадали от / і ўже б'іжит' заду пол'ак і криєчит' по пол'с'ки / шоб т'ікали
 ў бомбос'хови'шче // ми там пе'ре'ночували / пе'ре'сед'іли / але зноў ми
 т'іл'ки л'агли / зноў три'вога / зноў б'іжи'мо до кел'н'і // ми та'ко пос'ідали
 дивилис' / а там ў неб'і чорно та'ко / а йіх там та'ко ў неб'і цих само'л'от'іў /
 шо чорно бу'ло // так ви'соко / шо так'і йак ворони ўб'іл'ш'ки // та'ко
 пос'ідали і дивилис' / а зе'мл'а т'русиц'а // по'том зачали бомбити
 пап'ірай'наго за'вода / то лит'іли так ц'і бу'маги / йак с'н'іх зи'мойу / б'іло
 бу'ло / не' бу'ло н'ічого видно // началис' осколки ле'т'іти / т'іл'ки
 свист'ат' по'п'ід носом // ну та'і кончилас' та три'вога та'і їдеш до'дому //
 д'ругого дн'а шо мали сапати / то ми зби'рали пап'ір / бо б'іло бу'ло // та'і
 та'ка бу'ла на'ша житуха / те'і прожи'ли ми три роки / то ўже дехто і замуж
 вийшоў / ўже ж роки // йа 'тоже х'лопчи'ка при'євезла сиб'і / йа ў поло'жен'ійі
 бу'ла / ў мене 'тоже х'лопи'ц' бу'ў / але по'мер / при'падок бу'ў і по'мер // і так
 ми прожи'ли сво'юу жиз'н' моло'дуйу //

79. – Ў т'рици'т' д'ругому роц'і нача'ўс'а голодо'мор / чо'го в'ін ста'ўс'а
 то хо'роба зна'є // бу'ло на Украй'ін'і пра'мо ўр'ед'іт'ілі'ство // ў нас то не"
 д'уже ба'гато л'уде'і по'мерло // ми 'тоже / нас бу'ло ўшти'рох / то не"
 д'уже / так шоб по'пухли то н'е / але ма'ма мо'йа то пи'єкла с' тей'і по'лови / шо гречку
 обди'єрали / так'і пампуш'ки / но не"
 зна'юу т'іки чим во'на йіх коло'тила / шо
 во'ни три'малис' // чи то гоме'л'асом / бо ше зна'юу шо ма'ма ў фар'тух но'сила
 на по'ле ж'інкам // ше йіли лобо'ду / а по'том ўже г'ичку // ў нас то пра'ўда
 бу'ла коро'ва / то ми ше так не"
 д'уже пухли // а оп'шето л'уди к'репко
 голоду'вали // йа ше ў Шумс'к' йізди'єла / купи'ла йа'йец' / му'ки / то ўже та'ко
 пе'ре'бивалис' / то ў нас ше не"
 д'уже бу'ў голод / але голодо'мор бу'ў т'ашк'ій
 // йа та'ко ўже са'ма бачу / йак по'казу'ют' йак л'уди ўми'рали / йак о'дин д'ід
 ска'заў до доч'ки / шоб з'іли йо'го / бо в'ін ўсе од'но по'мре і во'ни пом'рут' / а
 так можут' ви'жити // ше од'на ж'інка сво'йі д'іти ва'рила йіла // але
 по'мален'ку по'мален'ку і л'уди вичухалис' // во'но ўже про'йшло / але по'гане
 н'і'коли не"
 за'будиц'а //

Інформант: Клімов Андрій Васильович, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

80. – Йак йа буў мал'ен'киї / тод'і роботи н'їякоїї ниє було // п'іс'ла воїни ходиў колоски збирати / пос'ла ў жатц'і / ў самоскиц'і кон'і гоніў / поган'аў / од ран'а до смиєркан'а // к'ін'ми с'їяли / к'ін'ми го'рвали / коро'вами борону'вали ў пол'і // ўсе к'ін'ми робили // ферми рос'тройували / л'іс к'ін'ми возиў // построїли / йіздовим буў ў колгосп'і // ўсе возиў / шо треба було // і гн'її возиў / і л'іс возиў / і снопи возиў ў скирту скиртувати / і до ма'шини л'удеї возиў // молотили молотаркою // с'іно звозили к'ін'ми // ўсе робили к'ін'ми // посл'і робіў б'іл'а с'вінеї ш'іс'т' рок'іў // с'вин'ам ко'сиў і с'ічку р'ізаў / і йісти розвозиў // п'іс'ла с'вінеї коро'ви году'ваў // тоже ко'сиў йім // посл'і ўже дали т'ехн'іку ў колгосп // ўже комбайни були // зиєрно од комбайна возиў к'ін'ми // с'їяли / стиєрновим буў на с'їни'ку // проробиў // сорок в'іс'ім рок'іў проробиў // п'ішоў на пенс'ію // ше на пенс'ії р'ік поробиў б'іл'а кор'іў / а з'ара ўже на пенс'ії оди'хайу // таї ўсе // д'ецтва йа ниє бачиў // була воїна // сиєло було с'палиєне // жили ў л'о'хах / йа'мах // де хто / йак ко'му йак при'ходило'с' / так і жили // йа'ке ж те д'ецтво було // т'іки з'іп'йаўс' на но'ги / треба було коро'ву пасти // а там началіс' колгоспи / таї ў колгосп'і робіў // ўс'о ўрем'я / од ранку до в'ечира //

81. – Роска'жу йа йак парупку'ваў // були ў мене ха'рош'і друз'а / ми парупку'вали раз'ом // ідем з роботи / за'ходим шчадру'вати до тих д'іўчат / до кот'орих ходили // не" позвол'айут' нам шчадру'вати // ми йім заў'йажим д'вери / шоб во'ни кукур'ікали до ранку там / по'том ше шос' з'робим // п'ішли ў другу хату // не" позвол'айут' // за'г'ланули ч'ере"з в'ікно ў хат'і г'ос'т'і / тоже заў'йазали кл'амку / ідем дал'і // за'ходим до за'готовача / стоїт' в'із на дво'р'і / ў хат'і г'ос'т'і / ска'зали ниєма г'роше"ї // ми колеса з в'оза позн'імали / за'несли на р'ічку поўки'дали // п'ішли дал'і // при'ходим ў клуб / там ба'гато ше йе // п'ішли ми до д'іўчат / чут' не" до ранку пробу'ли / а р'ано ўстаїем / ви'ходим на до'рогу і дивимос' / хто шо буде ка'зати // це за шчадру / а л'ітом ідем з роботи / за'ходим до д'іўчат // ниєма д'іўчат / не" хт'ат' з'нач'іт' нас / поўт'ікали // ну ми ї сиди'мо ждем / до ч'асу / до п'іў

д'ругої на до^уроз'ї // с'тихли п'іс'н'ї по до^роз'ї / ми зал'їзли до тейї д'їучини / шо ўт'їкла / ў садок // ў сат'ку йаблука обнести // бат'ко йїї спаў п'ід хатойу / на л'їшку ў сат'ку і не^е чуў / коли йаблука обнесли // рано ўстане / каже / о / йа спаў і сучка с'пала і хтос' йаблука обир'ваў / не^ема на них уп'рави // а зимойу зноў при'ходим шчадрувати // а там буў такий д'ат'ко / б'їл'ш не^н даваў / йак не^н пам'пушку / то ко^уп'їку // йїден п'ід в'їкном шчадрує / а другї ст'їкло на хату по^ун'їс / комина нак'риў // рано проснулис' / загл'анули ў комин / с'в'їтиц'а / а дим ў хату їде / бо кудиш в'їн п'їде / ст'їклом нак'рили комина // на Андр'їя соб'їралис' // були так'ї / шо запрошан'ї і так'ї / шо не^н запрошан'ї / тут начиналис' скандали // ми^ене запросили / а другого н'е // п'ідхожу п'ід в'їкно / ўже там поўна хата / пошчитаў через в'їкно / знадвору ў хату видно / а з с'в'єту на дв'їр н'їчо не^н видно // пошчитаў с'к'їл'ки хлопц'їу / с'к'їл'ки д'їучат / заўйа'заў д'вери і п'їшоў назад // і мус'ат во'ни / ше 'гос'їн' / мус'ат' во'ни в'їкно виїн'ати / вил'їсти отк'рити д'вери // пер^ед Андр'їєм / на Кат'їрини / кожна д'їучина заўйазує ў пели^ену конопел' с'їйати / а ўже на Андр'їя ви'ходит' с'їйати // хлопц'ї с'ховайуц'а / а во'на ви'ходит' і каже / Андр'їю / Андр'їю йа то^уб'ї конопел'ку с'їйу / не^н з'найу с ким дови'дец'а б'рати / а йїї за ту сп'їдниц'у лап рукою і каже / а оз'д'о зо м'нойу буди^еш б'рати //

КРАСИЛІВСЬКИЙ РАЙОН

Село Волиця Красилівського району

Волиця (до 1947 року – Волиця Дубинська) – село, розташоване на лівому березі річки Случ, за 6 км від районного центру і залізничної станції Красилів. Основний напрям господарства – вирощування зернових культур і цукрових буряків. Село засновано 1600 року [8, с. 385].

Інформант: Андрощук Марія Андріївна, 1932 р. н., освіта – 7 кл.

82. – Молода ўби'ралас'а ў в'їночок / ў л'єнти і б'рала до себе^н старшу д'рушку / читали так колис' / а тип'їро їде по хатах просит' разом на

ви́с'і́л'а і ко́тор'і ше́ йе́ д'і́'чата / бе^нре́ за дру́шки / то́ це нази́валис'а дру́шки / ну і а х'лопці́ разо́м про́се за сва́ти // мо́лод' с'хо́дилис' ў́вечир / ў́же йа́к во́на опхо́дила ў́сен'ке се^нло / ко́го ма́ла про́сити / с'хо́дилис'а ў́с'і до не́й // а тут ше́ї ма́ти п'ішла́ на се^нло / п'ро́сит' коро́ваїниц' / та́к'і коро́ваїниц'і / т'і́ки мо́лоди́ц'і / с'та́рш'і / мо́лочш'і // во́ни с'хо́дилис'а ту́ди до не́й до ха́ти / м'і́сили то́ї коро́ваї / ви́робл'али / і ў́с'о / ду́же ве^нли́ка бу́ла за́бава // а ў́же п'осл'а / йа́к ви́н'али коро́ваї / с'і́да́ют ви́черати // ну ў́же коро́ваї ў́ пи́ч'і / а тут ў́же по́да́йут ви́черу / ў́же / о́собино́ там йе́ госпо́дин'а / до́гл'а́да́йе то́ї коро́ваї / от і ви́н'али то́ї коро́ваї і йа́к но хо́роши́ / то ў́с'і до́вол'н'і / і та́к / і ў́же мо́лод'о́ж про́доўжа́йе си́б'і гу́л'ати / та́м до йа́кого ча́су / до дво́х го́дин і до ча́су / йа́к ў́ ко́го // ў́ ни́д'і́'лу с'хо́д'ац'а о́братно́ / ў́с'і с'хо́д'ац'а / йа́ка та́м ро́дина / ус'і́ с'хо́д'ац'а до не́й // ў́би́райут мо́лоду́ ў́ вел'і́н ў́же / ў́ пла́т'а / о́бично́ за мо́йе́йі па́мн'а́т'і то́ б'і́лі́ плат'а ў́с'о́ре́мйа / а́ле ў́же то́д'і́ і́дут' до шл'у́бу / при́ход'а́т от шл'у́бу / та́ї ў́же то́д'і́ про́должа́йут ви́с'і́л'а да́л'ше ў́ ни́д'і́'лу ў́же / ў́ су́боту бу́ло т'і́'л'ки п'і́'дн'а / а то ў́же ў́ ни́д'і́'лу ц'і́лі́ ден' гу́л'а́ют //

– Як готувалися до Великодня?

83. – П'і́ст / би́ремс'а б'і́лі́ти сво́йу о́сел'у́ / ха́ти сво́йі́ / то́ж не^н бу́ло ха́т'і́'ю ко́лис' та́ких / йа́к за́ра // дв'і́ ни́д'і́'лі́ до Па́ски ми ў́же би́ремс'а / і́дем за г'лино́йу да́леко / с п'і́'ўто́ра к'і́'ло́митра і́дем // би́рем чи́рво́но́йі г'ли́ни / шо́б га́рно по́маст'ити / ў́с'о при́ладну́валис'а / пи́чем па́ску / кра́си́мо кра́шанкі́ / хто ма́йе / сви́н'у зако́лоў / а хто ти́ так / кра́шанкі́ кра́сили б'і́'л'шинс'т'во ў́ цибу́лин'і / бо не^н бу́ло та́ко́йі к'ра́ски / не^н бу́ло і́ не^нма́ // ў́с'о це зро́били / ў́же су́бота / ве^нли́ко́дна / по́милис'а / з'і́бра́лис'а / чи́ка́йімо бу́де п'я́т' го́дин / бу́дем і́ти с'в'а́тити па́ску за ш'і́с'т' к'і́'ло́метр'і́'ю // swéйі че́ркві не^н бу́ло // та́м сто́йі́мо ц'і́лу н'і́ч / п'ра́ви́ца ў́ че́ркв'і́ / чи́ка́йімо / по́ка ба́т'у́шка по́с'в'а́тит // по́с'в'а́ти́'ю па́ску / ми за сво́йі́ коши́чкі́ і до́дому чимчи́ку́йім // при́шлі́ до́дому / по́будили́ сво́йі́х р'і́дних / хто ше́ бу́ў ў́до́ма / і хри́сту́валис'а / і про́сти́ли йі́ден дру́гому гр'і́хи і с'і́да́йім с'н'і́дати // по́с'н'і́дали / хто ма́йе йа́ку ро́боту / хто п'і́шоў

по хаз'аїств'і поратис'а / хто ўже такий бол'ний / л'агайт с'пати // спл'ат до
 дваццаці / пока зноў йісти не" схо'т'ат' // п'ісл'а Паски ше ходим на
 кладбишче / доводимо до поратку гробики померших / наве"ли порадок там
 / чикайім тейі не"д'іл'і // приішла пров'ідна не"д'іл'а / приішли на
 клад'б'ішче / хто мае skate"ртину шчонаїкрашча ўдома / ўз'аў з собою /
 засте"лиў / клаў кв'іти / крашан'ки / цукерки / пран'іки / йаблука / хто шо
 мае на т'і гробики // чикайім бат'ушки / ўс'і пос'ходилис'а / бат'ушка
 приішоў / опходіў круг кладбишча три рази с хресним ходом / о // по'том
 стаіе читати грамоту за 'уме"рших // прочитаў ц'і грамоти / п'ішоў по
 цвинтар'і / пос'в'атиў гробики / забирайім це ўс'о / де шо дали старим / йак
 йе старц'і дати / бо тип'іро ўже і не"ма тих старц'іў // а коліс' так було / шо
 че"кали хто дас'т' / тип'іро ўже не"ма // забирайім це ўс'о / ідем додому /
 приходим с клад'б'ішча додому / с'ідаіемо гоб'ідати / може йе своїй
 блишч'і / а може с чужого се"ла хто р'ідний приішоў / с'ідайім / сн'ідайім і
 згадуіем ўмерших / о //

Інформант: Федченко Зіна Анатоліївна, 1930 р. н., освіта – 10 кл.

84. – С'ватан'а назівайец'а ў народ'і / с'ватайец'а // іде нари"чениі /
 бе"ре с'обойу сват'іў / такіх йак'і ўм'ійут' торгуватис'а / ўм'ійут'
 гаворіти ўс'о на 'тому / там треба наіти такий п'іт'х'ід / і іде з'начит' до
 молодой // іде про'сیتی / шоб в'ідали н'ів'есту за 'кого / йак'шо во'на з'годна
 / з'начит' во'на в'іходит' / даіе с'войу з'году / а йак'шо н'і / даіут' гарбуза /
 ўс'о ўсе сват'іўств'о // бат'ки з'годжуйуц'а / а тод'і нари"чена в'іносіт
 рушні'ки / йак'шо во'на з'годна іти за н'ого / во'на в'іносіт' рушні'ки // во'на
 ўже пос'ватана / це назівайец'а пос'ватана / це ўже ўс'о // йак'шо іде мо'лда /
 во'на би"ре с'обойу кала'ч'і / би"ре в'іночок / л'енти / би"ре с'обойу дру'жок
 / іде по се"л'і і за'прошуіе на в'іс'іл'а / про'сили 'тато / ма'ма і йа вас п'рошу
 на хл'іб на с'іл' / на в'іс'іл'а / і 'каже на йак'іі ден' // о'це та'ке за'проше"н'а /
 ну це було // мо'лда од'агаіе гил'це з дру'шкамі / ўс'і / пот'ім во'на с цим
 г'іл'цем іде до с'вейі хриш'ченойі // хриш'чена обоўйас'ков'о пі'к'ла коро'ваі /

ў нейі були коровайниц'і / ж'іночки пі'кли короваї тої // от вона ўвечер'і
 суботу од'агайе г'іл'це і їде до с'вейі хриш'ченої / заби'рае короваї / о'це ў
 суботу ўсе робилос'а // короваї робили ви'соким / прикрашали / с'т'іста
 кв'ітки / листочки / ўс'о / в'ін п'овинен обоў'йас'ково з'верху прикраше'ний с'
 т'іста кв'ітки / а' пот'ім робили з барв'інку і с'ц'ого / каліну туди / бо йак
 зи'мойу / барв'інок заўжди буў кругліі р'ік зи'леній / з н'ого робили / а ўже
 п'із'н'іше робили с'цв'іту ва'зона // йак то в'ін називаец'а / розмарин / з
 ва'зона розмарин // вип'ікали / хриш'чена 'мати зби'рала коровайниц' / ў сел'і
 так'і були ж'іночки / йак'і спе'ц'іал'но з'нали йак м'ісити / шо робити / і
 во'ни сп'івали / там були с'войі п'іс'ні при 'тому / йак во'ни ви'м'ішували цей
 короваї да це ўс'о // йа'шо 'гарніі ви'шоў / з'начит' на 'добре жит'а // т'іки
 короваї не' та'кіі / з'верху ўс'о / 'можна ве'с'іл'а не' робити / це сто
 проц'ент'іў 'було та'ке / йак'шо т'іки не ў'даўс'а короваї / ўс'о / ве'с'іл'а не'
 'буде / 'мона не' робити / бо 'буде / не' те жит'а 'буде / йак'шо не' так // до
 коровайу пе'ч'уц'а два калач'і ве'ликих / це мо'лода і мо'лодіі їдут' / йак
 мо'лодіі при'ходит' до мо'лодойі с' калач'ами дво'ма / а' пот'ім йак мо'лода їде
 ўже до н'ого с' калач'ами дво'ма / п'ід па'хойу їде // це та'кіі буў з'вичаї / в'ін
 п'овине'н с' хл'ібом їти / а шиш'ки пе'к'лис'а ран'іше не'ве'лич'кі / йак'шо
 нари'чена 'ходит' по се'л'і / во'на ж хо'дила по ўс'іх с'елах цих / де нейі
 'родич'і були / во'на п'овина обов'ас'ково калач'а 'дати / пришла / запро'сила і
 калач'а поло'жила / це з'начит' запро'ше'н'а при'няли / ота'ке бу'ло //

Село Кучманівка Красилівського району

Кучманівка – село, підпорядковане сільській раді с.Криворудка.
 Основний напрям господарства – вирощування зернових культур і цукрових
 буряків, розвинуте й тваринництво [8, с. 387].

Інформант: Требусь Надія Іванівна, 1939 р. н., освіта – 10 кл.

85. – Ко'ли по'ми'рае л'удина // ран'іше були так'і спе'ц'іал'но
 л'уди б'ідн'і ў се'л'і / шо во'ни нара'жали і родич'і в'ідавали о'дежу йім с

того по^умерлого // те^ппер наражають л^уди / б^іш^іст^ь своєю / ро^удина //
 йакшо по^умирають бат^ки / наражають д^іти і коли наражають /
 обмивають / уд^агають і кладуть на ла^уку / до^угу ла^уку то^ді / бо ше
 труни не^{ма}є // дал^і / руки складають на г^руд^ах / його пе^рех^рещують і
 бажано / шоп бу^у хрестик ^у по^умерлого на ший і складають / топто руки і
 ноги з^йазують / шоп по^умерлій ма^у вигл^ад і п^ід^йазують голову / шоп не^в
 іткри^ваєс^я рот // дал^і // то^ді ш хо^урон^ат на т^рет^ій ден^і / то^ді ш
 пе^чуть хл^іп / шоп бу^у св^ії / то^му шо на в^іко тра / шоб була сво^я
 хл^ібина / по^уложе^на сво^я хл^ібина // це труна / йа^кою накривають /
 верх^на частин^а // ну зарас то труну купл^ають б^іл^іш^іст^ь / а ко^улис^я то
 ро^убили просто ^у нас ^у ма^істерн^і л^уди так^і / йа^кі ^у ц^ому ро^узум^іліс^я /
 труну привоз^ат і то^ді кладуть ^у труну т^іло // т^іло ро^злуч^айце^а з
 душе^ю і ц^і два дн^і воно може бути б^іл^іа труни по^умерлого / а н^і / то
 літати просто по об^іс^ту // на т^рет^ій ден^і хо^увають л^удину /
 про^важають йі^ї с сво^го об^іс^та до мо^гили // йа^кшо йе церква / то
 занос^ат ше ^у церкву / робл^ат в^іт^праву / а йа^кшо не^{ма} церкви / то
 просто ве^зуть до мо^гили і там // ^у кожно^му се^лі йе ше так^і л^уди / йа^кі
 сп^івають / п^еючи називають ^а // йа^кшо не^{ма} по^упа і вони в^ітс^півають
^єс^і ре^ліг^ійн^і п^іс^ні // там йе так^і / мона сказати б^іл^іш^іст^ь сло^ва про
 т^іло і душу по^умерлого // там сп^івають і кажуть молитви і го^ворат /
 на^приклат / так^і Бож^і сло^ва // то^ді привоз^ат до мо^гили і обо^уйасково
 читайуть Оч^е наш і В^ічна пам^ят і опускають ^у мо^гилу // йа^кшо ше
 мо^уло^уди / мо^уло^уда л^удина / ше можут на^приклат / і музику на^їмати /
 музика грає по^хо^урон^ій марш / а йа^кшо стара л^удина / то т^ікино
 сп^івають і опускають ^у мо^гилу і то^ді закривають // п^іс^ла по^хо^ур^ону
^єс^і л^уди / йа^кі пра^цували і провожали їдут на о^бід // на о^бід^і
 по^чинають о^біт с ко^лива // туди ^уходить / коливо варат обо^уйасково с
 пше^ниц^і не^то^уче^нної // то^ди до^удають сладош^чі / кан^фети мона /
 со^улотк^і виш^ні / мед і украшають його так у вигл^ад^і хре^ста // п^іс^ла
 того / коли л^уди ^єс^і по^частували коливо / починають о^біт // ^тоже

почина́йце́'а о'б'іт / п'еу́ч'і про'казу́ють / Оче" наш і л'уди о'б'іда́ють // і за'к'інчу́ють / то́же / нап'риклад / благода́рат го́спода́рам // спе"ц'іал'но́ йе та'к'і п'іс'н'і // за'к'інчу́йце́'а о'б'іт // п'іс'л'а то́го че́ре"с де'в'іт' ден' / на де"у́йати́ ден' про'вод'ат' / так у́ ко́жно'му се"л'і ка́жуть де"у́йати́ни а́бо де'в'іт' дн'іу́ // на де'у́йат' дн'іу́ з'и'вайу́ть л'у'де́ / б'іш'іс'т' на́р'ід'н'іших і т'і / шо пра'ц'ували то'д'і на ден' по'хоро'у́ну / не" ба'гато та'к са́мо по'чи'найу́ть в'ітс'п'івува́ти п'еу́ч'і // пот'ім у́же о'б'іда́ють / ро'с'ход'а'ц'а / ше рас / чо'го / у́ тебе" пи'тан'а́ йе / чо'го в'ідм'і'чайу́ть де'у́йат' ден' і со'рок ден' // в'ідм'і'чайу́ть / п'росто пам'я'тайу́ть про л'у'дину і у́ де'у́йат' ден' ду'ша по'мерлого ше при'лі'тайе на сво'йе об'іс'т'а / і у́ со'рок ден' то́же ду'ша при'лі'тайе на сво'йе об'іс'т'а // пот'ім во'на в'ідл'і'тайе / ле"тит' у́ не"бе"са / но на о'у́дин р'ік / ко'ли бу'дуть в'ідм'і'чати / во'на обо'у́яс'ково при'лі'тайе / і коли в'ідм'і'чайу́ть ше ро'ко'вини / во'на по'у́буде ше на с'во'му об'іс'т'і і ле"тит' у́ не"бе"са і на со'рок ден' то́же при'лі'тайе // на со'рок ден' то́же / ма́йже у́ б'іл'шос'т'і / с'к'іл'ко́ йа по'м'і'чала по' села'х / то б'іл'ш'іс'т' п'еу́ч'і в'ітс'п'іву́ють / о / ре'л'і'г'і'н'і ці п'іс'н'і // дал'і тро'па'р'і і з'нову по'о'б'ідали л'уди / по'благода'рили і роз'іш'ли'с'а / а ду'ша то́же во'на со'б'і в'ідл'і'тайе у́ не"бе"са то'д'і аш до ро'ку // на де"у́йати́ ден' в'ідзна'чайу́ть де"у́йати́ни а́бо п'росто де'в'іт' дн'іу́ / це ко'ли оста'точно ду'ша ро'злу'чилас'а с' т'ілом // в'ідзна'чайу́ть р'ізними мо'у́литвами // дал'і в'ідбу'вайце́'а мо'у́литва с' ш'чирим почу'т'ам і та'ким / з' с'ко'рб'іу́ / че́ре"с то шо ду'ша по'у́кинула т'іло // че́ре"с со'рок ден' в'ідзна'чайу́ть со'роко'вини а́бо / йак ше йіх назива́ють со'рок ден' // в'ідзна'чайу́ть це то́го / шо ду'ша по'ве'р'тайце́'а до'дому на об'іс'т'а і оста'точно про'ш'чайце́'а з' р'ідно́у до'м'і'у'кою // л'уди зно́у в'ітс'п'іву́ють / х'рес'т'а'ц'а з' ко́жним про'хан'ам до Го́спода́ Бо́га і ці'лу́ють / о'б'раз Го́су'са Хри́ста чи йа'кий йе у́дома / і'кони ста'у́л'ат' / пере"т тим йак по'у́чати о'бра'д / за'пале"ну с'в'ічку а́бо три не"ве"ликих с'в'ічки при по'чатку о'б'іду // на по'чатку о'у́б'іду зно́у ча'ст'у́ють / ко'ли'вом і пот'ім почи'найце́'а о'бра'д со'рок ден' // у́с'і л'уди / йа'к'і при'ход'ат' / нап'риклад / на о'б'і'д по'у́вин'і / бу'ти с'кро'мно у́дагне"н'і / ж'ін'ки

с покритуйу головою і ў такому можна сказаці се"рйозному |вигл'ад'і / не" см'іятис' / не" гова"рители / а особливо |голосно не" гова"рители / а просто с таким / с такою |в'рою ў те / шо душа прил'ітае |оста"чно ўже прош'чайц'а з |домом / і про|вод'ат' сороко|вини і знову че"кайучи роко|вини // на р'ік душа прил'ітае // тут во"на ше рас |бачиц'а з с'воими р'ідними і ўже то"д'і |оста"чно зникае і ле"тит' ў не"бе"са // ў |даний час |дуже ба"гато го|тоўл'ат' страў |р'ізних / не" |т'іки страў / а і хо"лодн'і закуски / |б'іл'ш'іс'т' це |рибн'і ст'рави / |рибу |жаре"ну / с'ел'отку / холо|дец' / холо|дец' / |може |якшо п'існ'і |об'ід / то |може з |риби / а |якшо скромн'і |об'ід / з|начит' |варат' із свин'ачого м'яса / і с п'тиц'і / |б'іш'іс'т'і п'іўник'іў / |дал'і |тушат' ка|пусту / кар|тошку / |робл'ат' |р'ізн'і са|лати / |диўл'ачис' ў |якіі час / |якшо це з'іма / то в'іткрива|ют' за|круче"н'і пом'і|дори / ог'ірки / |робл'ат' са|лат з с'в'іжой ка|пусти // |дал'і ба"гато са|лат'іў / м'ясо / катл'ети / |голуц'і / но це да|йут' п'ісл'а // ра"н'іше да|йут' кар|тошку / |пот'ім боршч / го|рох / |кашу / а то"д'і |голуц'і / нал'існ'іки / там ва|реники з |вишн'ами / так по|вино |бути / ц'о шчи|тайц'а / за|куска / а на к'інец' |солодошч'і // ва|рат' к'іс'іл' / кам|пот' / |дал'і ўс'ак'і п'ран'іки / канф'ети // ста|р'і |л'уди |луче ки|с'іл' |йі|д'ат' / |чере"с те // із |солодошчами за|к'інчуйц'а |об'іт //

– Для чо"го тих, хто несе квіти пов'язують хусками?

– Ну це в'ідзна|чайут' тих л'удеі / |як'і |участвуйут' ў |похорон'і і |н'іби пра|ц'уйут' //

– Для чо"го на похоронах кладуть лошки?

– |Гостр'і пре"дмети не" |ва|жайц'а // |лошкой |йі|д'ат' |коливо / |лошкой |йі|д'ат' го|рох / боршч / то|му |гострих пре"дмет'іў не" потр'ібно // пи|тайут' |душу / де бу|ла во"на на |сорок ден' // душа по|казує / шо во"на бу|ла / хо"дила на мо"л'ін'а / де ўс'і бу|ли р'ідн'і і во"на / і хо|дила во"на до |Бога / хо|дила до |Бога / шо в'ін |йі|і опри|д'іліў куди во"на п'і|де // |дуже ба"гато ступен'ок во"на |л'есн'ічих / по дра|бинних ступен'ках во"на про|ходила ту|ди пун' до |Бога і |дуже |йі |вашко бу|ло про|іти цих |сорок / са|ма страшн'а бу|ла |остан'а ступен'ка // во"на |дуже |дуже хи|талас'а і во"на не" |могла |йі|і

пе"ре"сту|пити / і сто^уйаў св'а^тий Н'іко^лаї і не" по^даў йі^йі |руку / не" по^даў
|руку |т'ікино //

– Для чого співають пісні?

– Дл'а |того / шоп об'їд в'їдр'їзн'аўс'а в'їд ве"с'їл'а // об'їд
в'їдр'їзн'айїц'а в'їд ве"с'їл'а |зоўс'їм начим обрадом / на |н'ому сп'ївайут'
ре"л'їг'їйн'ї п'їсн'ї / ну скор'ботн'ї ре"л'їг'їйн'ї п'їсн'ї // тут ос'мисл'уйут'
до'стоїна во^на бу^ла чи не" достоїна / чи во^на |т'ашко про|жила / чи |лехко //
ц'ї п'їсн'ї надїхайут' // сп'ївайут' про |тата чи |маму / йакшо по|мерла |мама /
сп'ївайут' про |маму п'їсн'у / йак во^на |жила і йак йі^йі / на|приклат / не" |буде
хв^атати дл'а с'воїх д'їтеї / хоч ми ўже і до|росл'ї стали / |але" ўже
р'їд|нен'кої |мами бу^де не" хв^атати //

Інформант: Кондратюк Марія Миколаївна, 1929 р. н., освіта – 5 кл.

86. – Наро|дилас'а йа се"ло Кучман'їўка / д|вац'ат' де"ўйа^того |року
д|вац'ат' |трет'ого к'в'їтн'а / ну ро^убила на |торгрозроботц'ї // там бу^ло
ба^гато д'їу^чат' / бу^ло нас |триц'ат' ш'їс'т' душ / го^унила ва^гона / та^ка робота
|моя бу^ла / шо го^унити ва^гона // ро^убили торг / с'їзон та^кий бу^у / шо
ро^убили ми / |перва з'м'їна і |д'руга з'м'їна // |перва з'м'їна / то ро^убили с
чо^тир'ох го^дин |ноч'ї до |часу дн'а / а йак |д'руга з'м'їна / то с |часу дн'а ўже
до |вече"ра |тоже до |дванац'ати го^дин |ноч'ї // зароб'їли / |гроши зароб'їли
/ го^лодний р'їк |дуже бу^у / |триц'ат' |с'омїй р'їк бу^у // |їсти не" |було шо /
привозили нам |рибу / не" |рибу / а |т'ул'ку |варину ў б'їтон'ї // йак хто
за^писаўс'а / то з'їў |мишчинку |тойї |т'ул'ки / а хто не" за^писаўс'а / йак
прї|шоў з вихо^дних / |тому і не"ма / то та |тоже / |л'удина / |дитина / шо во^на
го^улодна |робит' // |т'ашкїй бу^у р'їк / |дуже |т'ашкїй бу^у / |це так йа ро^убила на
|торгрозроботц'ї / і йак на торг|частку ўже йа бу^ла / то бу^ло |лехше / ўже
бу^ло шо |їсти / ўже не" го^улодн'ї і ми бу^ли / там ро^убили ми / |бура^ки
прорївали / мо^уло^утили / сно^пи |жали / |пше"ниц'у / го^вес і |ц'її |трави
сорто^в'ї і |ц'їпами мо^уло^утили / і зда^вали ўже ц'у тра^ву на с'їна / |пше"ниц'у

мо^уло^утили / сн[']іп[']ки ро^били / поли[']вали / не["] ди[']т[']ача ро^убота / але["] ми ро^били // нам с[']казано бу^ло / то ми так[']і ро^били / сн[']іп[']ки ц[']і поли[']вали / то при[']де брига[']д[']ір / ко[']торі['] гарні['] сн[']іпок / то заш[']читано / ко[']торі['] по[']гани['] / повики[']да[']у / повики[']да[']у / повики[']да[']у / ц[']і д[']іти си[']д[']ат['] / йак повики[']да[']у ц[']і сн[']іп[']ки / ц[']і / шо поли[']вати / ц[']іп[']ками мо^уло^утили сам[']і / мо^уло^утили ц[']іп[']ком // ну йак ўже ц[']у ро[']боту поро[']бити / йак ц[']а ро[']бота кончи[']лас[']а / с[']і[']зони / то з[']імо[']у ўже ў[']дома бу[']ла / ни на ро[']бот[']і / йак л[']ітом з[']само[']й ве[']с[']ни / а йак ро[']били ми / н[']е // ўже вер[']нус[']а на[']зат // йак на[']то[']ц[']і ро[']били / то ви[']да[']вали на ба[']х[']іли так[']і ши[']рок[']і так[']і з бри[']зенту по[']шит[']і / нам тре бу[']ло ше з[']імо[']у / ўже з[']іма / гос[']ін['] / п[']римороски бра[']ли / то ро[']били / то нам да[']вали ўже ў[']зут[']а / а йак наве[']с[']ні / то то[']же д[']уже за[']ран[']а / ўже п[']римороски бра[']ли // так ўзу[']вали нас на п[']римороски // ц[']і ва[']тони так[']і аш б[']іл[']і / ўк[']рит[']і л[']о[']дом і ў ру[']ки бу[']ло хо[']лодно / і ў но[']ги бу[']ло хо[']лодно / та[']ке / труд т[']аш[']кі / шо йа ста[']ра / т[']ашко бу[']ло д[']уже і мал[']і так[']і ми бу[']ли ше / та тре бу[']ло // нав[']іт['] та[']кої м[']ови не["] бу[']ло / шо шос['] не["] м[']она ро[']бити // тра ро[']бити і ро[']бити //

– *Що таке бахіли?*

– А ц[']о та[']ке / до[']ц[']у / йак вал[']анки // вал[']анки з бре[']зенту по[']шит[']і / там і в[']ата / там і п[']іт[']шиўка йе / а йак ба[']х[']іли / йі[']ден бри[']зент ши[']рокі['] та[']кі['] здо[']рові // а ў кол[']госп і то ўже бу[']ло т[']ашко ро[']бити // ше д[']іўчи[']но[']у бу[']ла / сно[']пи тре[']ба бу[']ло на плечах но[']сити на с[']кирти // по[']том ўден['] зада[']вали змо[']лоти т[']і сно[']пи / так[']і т[']аш[']к[']і сно[']пи бу[']ли //

87. – При[']ходи[']ли сва[']ти // сва[']ти при[']шли / два чо[']ло[']в[']іки при[']шли / а ме[']не ў[']дома не[']ма / йа ў к[']луб[']і / а йа і не["] з[']нала / шо при[']де / в[']ін нав[']іт['] не["] ска[']за[']ў ме[']н[']і / шо при[']де с[']вататис[']а // йа ў к[']луб[']і / п[']ід[']і[']шоў до['] мене["] / си[']д[']ат['] / са[']ми з[']бори бу[']ли / п[']іт[']ходит до['] мене["] і ка[']же / ї[']дино с[']у[']ди / шос['] с[']кажу то[']б[']і / а йа ка[']жу / шо ти будеш ме[']н[']і ка[']зати / зноў ка[']же / ї[']дино с[']у[']ди / шос['] с[']кажу // йа ви[']хожу / с[']к[']луба ви[']шла за ру[']ку / а там йе ўже м[']і д[']ід // ну йак ўже ви[']шла // і в[']ін ка[']же ї[']ди до[']дому // чо[']го? / ну ї[']ди там ў те[']бе["] х[']тос['] йе // хто йе? / ну ї[']ди до[']дому // хто там йе? / чо ў мене["] хто хо[']че?

/ йа прих^ожу / сн^дит' цих два чо^ло^лв'іки с'ватал'ники / йа с'тала / зразу
ув'їшла ў хату / с'тала теї сто^лїу // по^стойала / а во^лни балакают' з
бат'ками / до мене^н н'ічо не^н кажут' / йа по^стойала // думайу / чо^лго йа
приш'ла / ме^нне н'іхто н'ічо не^н питає / не^н каже н'ічо // во^лни
по^лбалакали / чо^ло^лв'іки / теї п'ішли / а йа ўже і ў клуп не^н їду / бо чо^лго
буду їти // ну ўже вони бат'ки догово^рилис'а на ко^ли бу^де с'ватан'а / на
д^ругу не^нд'їлу збе^нрайуц'а ўже / го^лтуїуц'а / зас^тїл'а / бо зв'іци ўже
поп'їтход'ат' / ўже йо^лго ма^лма приш'ла і в'їн приш'оў / і ц'ї с'ваталиси / і
л'уди // ну там ж'їнки / чо^ло^лв'іки / с'їли за с'тїл // с'ватан'а / с'ватали /
догово^рилис'а / на йа^ку не^нд'їлу ў такому м'їс'ац'ї ве^лс'їл'а робл'ат' // ну
приш'оў молодїї з'ї с'воїу р'їдн'ойу / і ме^нне ўже ўбрали ў вел'он // музика
/ му^зики приш'ли / приш'оў молодїї з му^зиками // то^лїа і йо^лго р'їдн'а с'їли
за с'тїл / їїли ко^ру^лваї / а ўвеч'р ў суботу ше ко^ро^лваї спе^кїли // бу^ли
ко^ро^лваїниц'ї / ж'їнки / молод'ї так'ї ж'їнки / шо живут' ў пар'ї с'
чо^ло^лв'їками / так'ї / шо не^н маїе чо^ло^лв'їка / хот' са^лма і мо^лда / але^н
не^нма чо^ло^лв'їка вона ўже коро^лваї не^н м'їсит' / м'їсит' ко^ро^лваїниц'а //
ўвеч'їр шиш'ки пе^кїли і ко^ро^лваї // ц'о ў суботу / а ў не^нд'їлу ўже даїут'
коро^лваї / шиш'ки //

– *Що таке шишки?*

– А так'ї ма^лен'к'ї шише^чки / так'ї не^нве^лличк'ї ви^робле^н'ї / їїх
пе^кїчут' ко^ро^лваїниц'ї / хто на ве^лс'їл'ї / то даїут' шиш'ки // то^лд'ї ўже їдем
до мо^лодо^лго // л'уди пе^ре^тмаїут' / хто там пе^ре^тмаїє х^лоц'ї чи
чо^ло^лв'їки ц'е ве^лс'їл'а с' цими ко^лос'ками житн'їми / ко^лос'ки так'ї ну йа^к
ко^л'ада / т'їко ко^л'ада ве^ллика / а ц'е та^кїї не^нве^лличк'ї робл'ат' пе^рїреїму
с кв'їт'ками / кв'їт'чайут' і пе^ре^тмаїут' мо^лодих // ну тих / хто пе^ре^тмаїє /
то за^прошуйут' до хати // не^н помн'у / шо во^ни ка^зали / йа^к пе^ре^тмаїут' //
на^про^тїї них ви^ходит' с'таршїї сват і за^прошуйє на ве^лс'їл'а // то^лд'ї ўже
тута ў мо^лодо^лго роздаїут' коро^лваї / і кончилос' ве^лс'їл'а / мо^лод'ї
тан'ц'уйут' / музика г^раїє / та^ке ве^лс'їл'а //

Інформант: Яков'юк Аркадій Пилипович, 1928 р. н., освіта – 9 кл.

88. – Народи́с'а йа ў двац'ат' вос'тому роц'і // ў сорок першому роц'і йа остаўс'а / ну сирота / бат'ко на фронт'і загнуў / а йа остаўс'а ўдома / і йакіі йа маліі буў / ага / ну малім треба було прац'увати / а н'імц'і були ў нас тут ў Сморшках участкоў / то попрали ме^нне // йа жаткою кон'і го^нніў пасти / та йіду к'ін'мі і но^ж'і ве^нзу / п'ятиро коне^нї / а в'ін йіде^н на^прот'іў мене^н / а пе^ре^нвошчик ў н'ого буў Ван'ка / Іван звати / а буў йунга другі / теі харошіі буў / ото / ну с цих кому^н'іст'іў // в'ін с^кочиў / а та^кіі / думайім / ну палка та^ка с то^вого / і в'ін с^кочиў і да^ваі ме^нне б^ити / а кон'і мо^йі ми^жи його кон'і / в'ін зл'акаўс'а ўже / а пе^ре^нме^нне по плечах кийом тим / ни кийом / та^ка палка / ну ўже виплутали теі так і ўже в'ін по^вйіхаў / йа ўже при^йжа^йу ў поле^н / а д'ат'ко там / та^ке жит'а було // добро^го не^нма / бис бат'ка ўс^татис'а / а нас було п'яте^нро / ти^нмо / по^пробуї / пухли / а тра робити / було три^нац'ат' або два^нац'ат' ме^нн'і / було тра йіхати ско^родити ў поле^н / а босіі / а морос / думайім ба^гато йе мо рос^казувати / його і рос^казуваў / ну напи^саў со^вбі'і / ўз'аў сам / то істор'ія ц'іла / вос'еме^нат рок'іў / б'ідуваў / а зара б'іду^йу / бо здо^роўйа не^нма / п'іт час в'іни то^же^н ўже ме^нне мали в'арм'ійу б'рати / але^н йа^кос' так полу^чилос'а / нас не^н ўз'али / кончилас' в'іна і ми оста^лис' // б'ідували / по чорному б'ідували / б'ідували / може^н ти зара зробиш / не^н потр'ібе^нн / баба не^н потр'ібна / а хлопц'і / мо во^ни коло мене^н будут' сид'іти // тоі там / тоі ў Кийови / тоі ў Дн'іпропе^нтроўску / при^йідут' / то шо / по^будут' / теі по^вйіхали // не^нма чим по^хвалитис'а за мо^ее жит'а / ну ўс'о б'іл'ш не^н буду рос^казувати // ўчіўс'а йа ў Куч'manoўц'і / а по^том ше ходжу ў школу за н'імц'іў / ходжу / а по^том ўже за^крили школу і ми не^н хо^дили до школи //

– Де ви працювали?

– Ну там на робот'і на пол'овому стан'і / там тракторн'іі бригад'і / до к'інц'а по^ка не^н п'ішоў на пенс'ійу //

Інформант: Яков'юк Ірина Іванівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

89. – Йак йаблука закривайу / ку'сочками нар'ізаю / стаў'лу ў кип'яток / т'іл'ки бис 'сахару // заливайу о'дин рас / чикайу п'ят'нац'ат' ми'нут / зливайу / зак'іпит' другий рас п'ят'нац'ат' ми'нут і на трет'ій рас по стакану 'сахару на трохл'іт'рову банку і на трет'ій рас заливайу к'іп'ят'ком і го'тов'і // го'тов'і йаблука / го'тові с'ік // а поми'дори / то йа не' помн'у ре'цепт'іў йак закривайу // оги'рочки так'і во'ни / не' можемо / зуб'іў не'ма і 'кислого не' може'мо / то ми так'і со'ло'ден'к'і л'убим // би'ру в'іс'ім стакан'іў води / ш'іс'т' ложок 'сахару / дв'і лошки 'сол'і і не' пове'н стакан 'уксусу і так стирил'із'іруйу / шо'би пом'ін'аўс'а кол'ір // на поми'дори т'реба в'іс'ім'нац'ат' стакан'іў води в'іс'ім'нац'ат' ложок 'сахару / чи'тири с половиною лошки 'сол'і / стакан 'уксусу по ш'іс'т' води / двац'ат' два ду'шистого 'перц'у і двац'ат' три / ну тако'го го'рошком і то'же так стирил'із'ірувати / шоп во'но до кол'іру і закривати // ўсе го'тово //

Село Мовчани Красилівського району

Мовчани – село, підпорядковане сільській раді с.Щиборівка. Провідні галузі господарства – відгодівля великої рогатої худоби та птахівництво [8, с. 389].

Інформант: Нестюк Олена Федорівна, 1931 р. н., освіта – 4 кл.

– Чи бачили якісь чуда у своєму житті і чи зверталися до народних цілителів?

90. – Зве'р'таліс'а / л'ічилас' в от'ц'а Парф'нут'ія // л'ічиў т'равами / да'ваў ме'н'і т'рави / йа пи'ла / пот'ім йіздила туд'а / і вибула там п'ят' дн'іў / вип'іу / оп'ят' йіду / вип'іу йіду / в'ін сц'іліў / і д'уже ба'гато л'у'деі сц'іліў / д'уже ба'гато / л'уди сц'іл'алис'а ў н'ого // а йідного 'разу при'везли ма'лен'кого х'лопчика і ў'же так йак не'жи'віі буў і в'ін ска'заў до т'ейі 'матер'і / шо 'буде здо'роў // там йо'му помо'ліўс'а / в'ичитаў і ка'же / йід' до'дому /

прийідиш до^удому і буде^ш здо^ровий / і так і бу^ло // в'ін сц'іл'аў л'удеї
 дуже ба^гато / а одного ^разу при^везли кал'іку і б'ідний кал'іка не^н хо^диў / а
 в'ін од них п'ішоў п'ішки / так с'ц'іл'аў л'удеї // ба^гато л'удеї ісц'ілі^алис'а
 ў н'ого // при^шоў з ^милиц'ами і с'ц'іліўс'а / така бу^ла ў л'удини в'ера /
 голоўне по^в'ірити // і в'ін по^кинуў т'іі і п'ішоў / так с'ц'іліўс'а хутко / а на
^мил'ниц'ах при^шоў // йа т'іко ра^з'ін'чик бу^ла ў По^чайів'і / то так там
^мил'ниц'і по йідн'ії сто^рон'і сто^уйат' і по д^руг'ії // а ў сил'і то^му /
 Г^ром'іўка / йавиўс'а Спа^с'іт'ел' на ^дере^в'і / о // к'іко там на^рода проішло /
^м'іл'іён / пеўно // ў ж'інки бу^ла дуже бол'на ^дочка / ўже на ро^боту /
 ве^н'лика бу^ла і бол'на во^на / ну на ра^к / на ту б'іду // і та ^мати па^сла ко^рову
 і по^бачила на ^дере^во зло^милас'а / і во^на по^бачила і дуже шчо^дн'а хо^ддила
 туди // три ро^ки чи б'іл'ше во^на туди хо^дила і мо^лилас'а // так по^в'ірила
 шо то Спа^с'іт'ел' // і ^дочка в^идужала / вил'ічилас' і те^н'го / і п'ішла на
 ро^боту / і п'ішла до ўра^ч'іў про^в'ірилас' і ц'іл'ісин'ка / н'іде н'ічо не^нма //
 а ўже дали йіі ста^д'ііі / ўже ^мала во^на ўмирати / йа бу^ла / ми йіздили //
 бу^ла то^та ж'інка і так ро^сказувала // йа ка^же / по^бачила Спа^с'іт'ел'а і
 при^шла до^удому і ка^жу до чо^уло^ув'іка / шо так і так / йа по^бачила
 Спа^с'іт'ел'а / а в'ін ка^же шо / то б'і во^п'ше шос' ви^даїец'а // во^на ка^же / їди
 по^дивис'а / го^ни з го^б'іда ко^рову і по^бачиш // праўда в'ін по^г'наў і по^бачиў
 / то во^ни туди хо^дили ўс'а с'ім'я і мо^лилис' / і во^ни л'уд'ом не^н
 призна^валис' н'ікому // то ка^жут' / шо йіі прис^ніўс'а Гос^под' і ка^же /
 почи^му ти л'уд'ом не^н ка^жиш? / то во^на ска^зала бат'ушков'і / о // і так во^ни
 ўже / бат'ушка / об^на^ружили і во^ни так до с'іх пор с'лужат // ^рано ў ^дес'іт'
 го^дин / а ^вечир'і п'ят' го^дин // і с'лужиц'а / ^вечир'і мо^л'ебен'н і ци^го /
 мо^л'ебен' до ^мат'ір Божой і до Ісуса // так во^ни с'лужат // во^но б ше де
 по^уїхати / це ш Ко^с'т'ан^т'ин'іў // би ше так по^уїхати йак бу^ла сла^ба // йе
 дв'і Ка^ліни / то там / в'ін зваўс'а Іо^ан / а йак ўже в'ін стаў ма^нахом / то Іо^у
 / то йа там бу^ла / і тоже ба^гато дуже рас / в'ін дуже сц'іл'аў л'удеї / йідна
 ж'іночка бу^ла сла^ба / али во^на на^чал'н'іком бу^ла / то во^на по^магала ту
 церкву с^тавити / ўс'о на церкву да^вала / і кам'ін' і п'ісок і ^дере^во ну ўс'о

во́на да́вала / і ви́дужала / дуже́ бу́ла бол'на́ / на ту́ б'і́ду бу́ла бол'на́ і во́на
доўго́ туди́ йі́здила / не́ зна́йу де́ вона́ за́ра // ісц'і́л'али́ дуже́ ў Ка́лин'і́ўц'і́
//

Інформант: Онишко Параска Тимофіївна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

– *А як колись робили полотно?*

91. – Ну так ви́рстат / і коўл'і́шчатко́ та́ке / о / це́ даўно́ бу́ло / ма́ла ше́
йа́ бу́ла / о // то́ ви́рстат і́ ше́ па́сок два́ дн'і́ / три́ / шті́ри / йаќ жи́ це́ то́д'і́ і́
ше́ ха́ту ма́стили́ / ха́ту ма́стили́ / ви́кида́йут ви́рстата́ / ви́копана́ йа́ма та́ка
/ з'ве́рха ха́ту мо́стили́ // з ц'і́вок почи́наец'і́ / з бу́зини́ ро́били / ўси́ридин'і́
ви́кручу́вали те́ б'і́ле і́ ц'і́ўкі ро́били і́ то́ йаќ во́но / на́ ви́рстат'і́ та́кіі́
чоўні́к / чоўні́ка кидала́ і́ та́ка л'а́да / кла́ц кла́ц кла́ц кла́ц / і́ це́го́ / і́ це́го́
/ кра́шані́й / кра́ше"н'і́ нит'кі́ і́ полу́чайце́"а коў́йор / рас́ рас́ рас́ рас́ / ше́
бу́лі зе́"лен'і́ та́к'і́ / а́ о́снова́ та́ка / та́ка с пра́д'і́ва / нит'кі́ та́к'і́ / гр'і́ліс'а́ /
нит'кі́ ро́били / йаќ сир'і́ткі́ і́ па́ски / йа́ ше́ ко́ло ба́т'ушки́ / ше́ йе́ / то́ ма́ки
ро́били //

– *А з чого все починається?*

– Т'і́ ш чо́го / с ц'і́вок почи́наец'а́ / ц'і́ўкі / с'і́да́йут ў та́кіі́ чоўні́к і́
тово́го / і́ та́ка л'а́да бу́ла і́ т'і́ко́ кла́ц / кла́ц / і́ кра́сили́ нит'кі́ і́ о́снова с
пра́д'і́ва / і́ р'і́ткі́ / па́ски і́ раб'ча́х йе́ / ро́били / о́но //

– *Розкажце про посів конопель та їх виробництво?*

92. – Ну́ йаќ / пос'ла́ йі́х мо́чили́ / пос'ла́ т'і́пали́ на / те́рніц'а́ та́ка
бу́ла / а́ пос'ла́ пра́д'і́во че́"сали́ / і́ бу́лі та́к'і́ шч'і́ткі́ / та́к'і́ бу́лі
дзі́л'і́з'н'і́ шч'і́ткі́ і́ на́ нях ст'а́гали́ / бе́ргали́ // а́ пос'ла́ ў́же ку́кли
заві́вали́ / а́ по́том пра́ли / ко́рово"лото́к і́ сід'и́ш і́ пра́деш́ / ко́рово"лом
пра́ли і́ ру́камі пра́ли / а́ то́д'і́ ў́же на́прад'а́т нит'ок і́ ви́рстат́ ше́ на
сн'і́ўніц'і́ / та́ка ве́"ликі́ сн'і́ўніц'а́ / мо́т'аш'кі́ бу́лі та́к'і́ клу́пкі́ / і́ на
клу́пках на́ сн'і́ўніц'і́ / а́ пос'ла́ ў́же на́ ви́рстат'і́ / доў́га бу́ла ро́бота //
дуже́ шма́т ро́боты́ / ма́тир'і́ ро́били //

– *А скількі потрібно часу для виготовлення невеликого ковбика?*

– Дес' тижден' // йа пробувала на вирстат'і / ше ў хат'і стар'і //

– А як колись проводили вечорниці? Чим займалася молодь?

93. – Молод' ўс'а була на бараках / пос'л'а заімалис'а сп'івамі / танц'ами // зби'ралис'а три команд'і / с'тарш'і / менш'і / се'рэдн'і // гралі на гармошч'і / на байан'і / на барабанах / а сп'івали / Боже / їдут' ў поле сп'івайут' / с'пол'а сп'івайут' // ни так йа зара // нав'іт' йісти ни було так / йак зара // т'ашко було // прыз'бу робили // нат' баночок так не' було / то б'рали ў бутилку молока // так понаробл'айес'а / а сп'івайут' таке ўремн'а було // а ти пер ўремн'а шо ни нав'іс'т' / йідно д'ругого нинавидит' // то'д'і так не' було / позб'ірайуц'а старен'к'і бапц'і / то така прыз'ба була коло хати / г'лина і ўс'о / пос'ідајут' балакајут' // так с'ходилис'а // ў нас тожи ў стар'іі хат'і була прыз'ба // зара ўс'о переве'рнулос'а / даваі грощі і біл'ш н'ічого не' хт'ат // зара йісти йе / шо хоч йе / магазини йе / но радос'т'і не'ма н'іде / і не' голодн'і / а ни'ма виселос'ц'і // йа ш'кажу / йшли с'пол'а / так ўже т'ими са'пама насапайімс'а / с'п'івайіім їдем до'дому // чи ў поле їдут' / ўже були по нормах / а з'їдуц'а / с'адут' / зас'п'івайут' // а ше йа ма'ла була / то б'ігају / загл'адају / а йак було с'орок с'оміі р'ік / голод і в'їдут' сп'івайут' / х'ферма ос'до була і сп'івайут' / йїдут' с'пол'а сп'івайут' / бо то було таке ўремйа // а зара не'нав'іс'т' / сп'івайут' старен'к'і баби // о'то така прыз'ба була коло хати // зара ўс'о пе'ре'вернулос'а //

– А де ви здобули освіту?

94. – Йа зак'інчила с'ім клас'іў / по'том п'ішла прац'увати на х'ферму до го'вец' / а од го'вец' п'ішла до би'к'іў // д'вац'іт' ш'тири роки гл'ад'іла би'ки / чи ше б'іл'ше / чи то за т'риц'іт' // ни було так йак зара // ў'чац'а // колис' н'е / кончила ш'колу таі п'ішла на бураки / х'лопц'і батога ў руки таі йіз'довими // а зара // наш Г'риц'ко п'ішоў / обл'ікоўцем буў / м'іраў пол'а / таке // доўго в'ін не' буў // ў ш'кол'і колис' була і ф'ізика / і мате'матика // буў д'уже ст'рогий Д'олині / такиі ст'рогий / шо нат' муха на ўрок не' проліт'ит // було таке / шо биў л'ін'ікоју // Коче'рн'ук буў добрий старій / і Гана П'іліп'іўна / ж'інка його / тожи добра / ростолкује / покаже // була

ше Йустина / т'іко во'на ме^н не^н у'чила / а ше бу'ла л'ена / даў'но по'мерла
та у'чите'л'ка // ост'алас'а т'іко Йустина // хва'м'іл'іу за'була //

– А що ви нам'ятаєте про розкуркулення?

95. – Не^н ішли ў кол'госп / за те шо не^н ішли ў кол'госп / то в'игнали с'
хати / хл'іви чи там шо бу'ло / ўс'о розб'ірали / йак нас в'игнали / то ми ў
сус'іди ночували // ў суs'іди сид'ілі ў ко'мор'і // м'іі бат'ко робиў на
станц'ііі грушчико'м с'ім рок'іў / і на'чал'н'ік тоі стан'ц'ііі при'іхаў і
подив'іўс'а йак жи'ли // то прика'заў / йакшо хата п'родана / то мона там де
робиў мона ст'ройітис'а / але ска'зали шо хата не^н п'родана / ска'зали шоб
ода'ли хату / то зроби'ли ў хат'і бан'у / і ше поса'дили л'у'деі ў хату // і ми
ўже бу'ли ў с'войі хат'і // ко'го ў кол'госп ни при'імали / при'ходили
пас'л'едн'у ко'п'ііку в'ідб'ірали / а хто не^н хо'т'іў / то ўстр'ом'л'али ру'ку ў
г'лечик і пас'л'едн'е зе'р'но заби'рали / о'так і роскуркул'ували / о'дин
па'тинок та'кіі / а д'ругіі та'кіі / о'так і до ш'коли хо'дила / хо'дили до ш'коли /
але не^н ўчилис'а // ни д'уже там хто нал'агаў шоб ў'читис'а //

– Що нам'ятаєте про в'ійну?

96. – Памн'а'тайу / шо н'і'мц'і бу'ли // во'ни / тут сто'яў ц'іліі у'боз // ў
них по'д'іўс'а йашч'ик з до'ку'мента'мі // суs'іда йо'го ўз'ала / і во'ни
при'іхали траc'лі і во'ни йо'го наш'ли // ў нас йо'го не^н бу'ло // а брат м'іі буў /
ўже та'кіі / дв'ац'іт' ш'остого ро'ку / ўже ў Н'і'мечину йіхали і пов'ірнули с'
Пе^нремишл'а / во'ни шос' там го'чан роби'ли / та'ке запус'кали / шо го'чи
бо'л'ілі // то не^н в'ірнулис' Ш'чибо'р'іўки / а в'ірнули с' Пе^нремишл'а // там
ў П'іремишл'і бу'ла ко'м'іс'і'я і ве'рнули йі'м до'ку'менти і в'ін при'іхаў // і
в'ін не^н сла'біі / н'і'чо'го // а та'к'і шо сла'біі бу'ли / то по'іхали ў Н'і'мечину
// і ў'дома та'ке зроби'лос'а / шо шу'кали то'го йашч'ика / на н'о'го по'думали /
шо в'ін ўкраў / та'кіі ка'зали парти'зан на н'о'го // то'д'і т'і парти'зани роби'ли
// то суs'іда то'го йашч'ика спали'ли / до'ку'менти т'і знич'тожи'ла / а во'ни
траc'лі і не^н найш'ли то'го йашч'ика // а во'ни с'уд'и при'ішли / до м'о'го б'рата /
перетраc'лі ўс'о де шо бу'ло і ни'ма // ка'же пере'гов'орщ'ик / шоб не^н пус'кали
ма'маі / до'ки в'ін там не^н / в'ін там по'йіхаў за ба'бо'йу на д'руге си'ло і

прив'із бабу і його не" було // ше в'ін зав'із ту бабу // во'ни тра'сли і не"
 пускали маму зо'ус'ім н'ікуди на шаг // в'ін прий'іха'ў то во'ни / стаў кон'і
 випр'агати / то во'ни покинули ўс'о і його скоро ўз'али // ўз'али його і
 забрали / і виве"зли його аж на д'руге си'ло // там його забрали ў ма'шину /
 хату запалили / об'і'л'али кругом б'інз'іном / а хата була оп'ту'лана /
 оп'клад'ана / ко'лис' так оп'кладали ха'ти // і запалили хату і його забрали ў
 ма'шину і по'везли / і н'іх'то не" зна'ў куди його по'ве"зли // вивезли на д'руге
 си'ло і там прот'і'ў школи дес' там його забили / с'кинули // була з'і'ма / о //
 ішли з ро'боти / сам'і л'уди / ко'жен ден' й'їздили на сош л'уди сн'іг
 откидали / то во'ни побачили і п'із'нали хто це та'ки' / це м'ї брат / Мак'сим
 з'ва'ўс'а // то во'ни п'із'нали і да'ли з'нати / то по'ї'їхали забрали і хоро'нили ў
 д'ат'ка / бо хату спа'лили // ў татоваго б'рата хоро'нили та ше бо'ї'алис'а / бо
 думали / шо ше при'їдут і не" да'дуть хоро'нити // то ми по чужих ха'тах бу'ли
 / ма'ма і йа // по чужих ха'тах бу'ли / ма'ма і йа // а бат'ко бу'ў ў Н'їмечин'і /
 не" було ўдо'ма бат'ка // по чужих ха'тах ц'ї'лу з'їму // то ў й'їдн'ї'ї хат'і
 пос'л'а ў д'руг'ї'ї / трет'ї'ї // аж нависн'ї при'їшли ў сво'ю хату і по'ладили
 хату / л'уди по'магали // то'д'ї та'ке було / шо со'ломойу / ж'ита сно'пи /
 мо'ло'тила мо'ло'тарка // л'уди по'магали і поро'били / викинули ве'р'ха і
 пере'їшли ў хату / і ўже з Н'їмечини / н'їчо'го не" було / то п'їшо'ў на ферму
 до вол'ї'ў // йа'к'іс' там во'ли бу'ли / би'ки / то стаў на ро'боту / то стаў ўже
 куп'лати / бо пашн'ї не" було / н'їчо не" було // шо було / чи на го'р'ї було
 чи де / то по'го'р'ї'ло ўс'о // т'ї'л'ки н'їмц'ї ішли / то за'бирали ко'рови //
 ко'рову то во'ни не" забрали / ў нас хата була з'горана / та'ї староста в'ї'ў й'їх і
 ска'заў / шо тут не"ма / бо баче / шо хата сп'ал'ана // та'ї ко'рова то за'стала'с'а
 / а так ус'о про'пало // а посл'а йа'к ўже в'ийасни'лис'а де то'ї йа'шчик бу'ў //
 пере'го'воршчик ка'же / т'отка / в'їда'ї йа'шчик / то'б'ї н'їчо не" буде // йа'к'би
 в'їн бу'ў / де б йа схо'вала / ў мене не"ма його // то то'б'ї н'їчо не" буде / а
 так йа'к буде // вистре'ли'ў ў хат'і пере'д ним / пере'д ма'т'їр'їу і пере'д
 б'ратом / вистр'ї'ли'ў ў зем'лу і ска'заў / шо то'б'ї'ї буде смерт' і то'б'ї'ї // то'ї
 його забрали // йа'к його забрали то'п'їру ма'т'їр пу'стили / ўже ни дир'жали //

були б маму забили / бо вони так / л'убу // і вони сказали / що їди додому / бо ї тебе дуже трасуг / а він каже / йак йа нічо не"вине"н / то чо йа буду не"йїхати додому / і приїїхаў с к'ін'ми додому // йак йа не"винувати / то чож йа / думайте // і так вони забили і так пропаў брат // дві душ'ї були ивакув'їруваних / і н'їмиц буў / в'ін буў йак'їмс' ка'с'їром / йак'їс' грош'ї виплачуваў н'їмц'ам / чи шо // вони були навели шос' таке / перебирали / чи то с побитих / поўно заклали ў хаг'ї / ў с'їнах / кругом позастаўл'али і застаўл'али і перебирали / чи шо // вони були навели шос' пакували // маг'їр заставили / було Р'їздво / трет'її ден' Р'їдва було / вони заставили шити торбинки // в'ін шеї на машинц'ї шиў / в'ін / і маг'їр заставили // готували і шос' пакували і ден' отпраўл'али // в'ін казаў / шо йашчик і пап'їр с побитих / документи // а та сус'їда зничтожили йїх // то шо ж // то шо ж вона в'їдала б / йак вони зничтоже"н'ї // то вони кажут / шо йїх побили / а хто його знає / чи йїх побили чи не побили / то / шо вони не"наїшли йашчика і ўбили брата //

97. – Ос'їн' / картошку ко"пайїм / а йїх ослободили диўйятого майа / а в'ін приїїхаў аж у гос'їн' // в'ін буў хадз'айїн / в'ін дуже / казаў в'їс'їмнац'їт' ге"ктар'їў було сатка / то каже нав'їт' ни шо там не"було сатка / то каже нав'їт' ни шо там не"було йїсти / то мона там йаблуко / чи грушку / чи слиўку // дуже ўс'о було / фрукти // то в'ін / дві пол'ачки було і ше пол'ак буў / в'ін // йїх було шос' штирох там / ў хадз'айїна // ко'сиў / ўс'о робиў / ўс'о там / ў Н'їмечин'ї // а посл'а в'ін ўпаў с того воза і побиўс'а / таї йому наклали / його об'їнтували і так л'їчили // вил'їчїс'а і приїїхаў додому і ўже ўдома п'їшоў на ферму // п'їшоў / а там худоба була / бики були //

98. – Йа ўже б'їл'ша була / ўже ходила на роботу / на бараки ходила / і хл'їб ўбирали / жали сир'нами / тод'ї не"комбаїни / не"робили // ўручну ўс'о робили / і жали / і ўйазали снопи і складали ў п'їўкопи так'ї / стиртували / ў стирти снопи // на'їт' таке було / шо ми носили раднами / снопи носили до стирти і стиртували // не"було б шоб возили / т'їко

но́сили на плечах / ў с'тирти ко́лис' к'лалі // посла́ с'тирти мо́ло'тарка
 мо́ло'тила // визна́чали штатних / д'і́ўчат / т'і́л'ки / ко́'тор'і оста́валис'я / і
 визна́чили д'і́ўчат / шоби штатні́ були / шоб по́ с'утках ро́били / ден' і ні́ч
 ро́били ко́ло мо́ло'тарки / мо́ло'тила // то́д'і не́ / то́'д'і ўс'о́ 'но́чойу // 'но́чойу
 йі́димо / сно́пи пода́йем на п'і́дводи / х'лопц'і́ йі́дут йі́здовими / то́п'іро
 д'і́ўчата пода́йут ц'і́лу ні́ч сно́пи / пода́вали йі́здили / бо но́го́йу // та́ке
 'було́ // ше ш'тири к'ласи не́ 'кончила / йак це ц'а во́йна / то ў́же ка́жут' / шо
 ў́же ні́мці́ // то хо́дили де бара́ки с'і́яли / кругом оп'копували 'ровики
 та́к'і / і ў тих 'ровиках / ну нали́вали ў та́к'і ко́ритка го́мил'ас / шк'і́дни'ки
 тра́вили / то чистила зразу 'ровики / ше 'було зразу / а посла́ а п'і́шла ў́же ў
 'ланку / 'була ў́ 'ланц'і́ // 'була на ро́'боту хо́дила ў́ ш'ко́лу // а брат то хо́диў /
 в'і́н с'і́м к'лас'і́ў 'кончиў чи к'і́ко // ўс'о́ ўру́ч'ну ро́били / не́ то шо
 маши́нами ро́били // ро́била ў́ колгосп'і́ до 'само́й пенс'і́йі / ў́же пенс'і́ю
 полу́чала / то хо́дила ше на го́род ро́бити // ше ў́ колгосп'і́ го́род бу́ў /
 пом'і́дори / го́йр'ки / цибу́л'а / ус'о́ та́ке / 'морква / ўс'а го́родина // то
 хо́дила ше на го́род / на ро́боту //

99. – П'і́сл'а во́їні / бу́ў 'сорок 'с'омі́й р'і́к / то ў́ нас 'опшим не́ 'стало
 х'л'і́ба // йа́кус' та́ку заг'ірушку ва́рили / на мо́локо // то́'д'і не́ 'було
 'бі́лого / т'і́ки пше́'нична така́во / а 'зара то ў́же 'бі́ла му́ка // то так / 'були
 та́к'і л'у́ди / шо 'зоўс'і́м не́' мали ні́чо / то р'вали шчав'і́л / кро́пиву /
 ли́биду / р'і́зну та́ку 'зеле́'н' р'вали і пик'ли та́к'і пампуш'ки / р'і́зали і
 пе́'кли пампуш'ки // бара́бол'і́ 'були гни́л'і́ ў ка́гат'і́ / вики́дали / ко́тор'і
 при́гнули / де ка́гат бу́ў // то то́'д'і хо́дили / т'і́ бара́бол'і́ зби́рали / і та́ко та
 му́к'ичка 'була і з них пампуш'ки пик'ли // зби́рали хо́дили де во́ни йе́ // то́ї
 гн'і́ 'вики́нули / вони по́лежали 'посл'а л'у́ди хо́дили зби́рали гни́л'і́ і р'і́зн'і́
 / р'і́зну 'хо́пту р'і́зали // пухли л'у́ди з го́лоду і 'були так / шо поми́рали / шо
 ни 'видиржали / а ў́же йак 'стала паш'на́ / 'стало ў́же дос'п'і́вати / 'стали
 ко́лос'ки ч'і́пати / мн'а́ти / су́шити // 'стали ў́же йа́к'іс' пампуш'ки ро́бити
 та́к'і ў́же з 'зерна́ // а так / то 'ду́же не́ 'було //

100. – Во́ни но́го́йу одми́кали / хо́дили до магаз'і́нера / шоб отк'ри́ў
 л'уд'ам / с'таросту ж'інку послали / набили й'її // во́ни й'її до́бре
 почо́упли / і во́на ўме́рла с' того // послали / шоби за́гадувала л'уд'ам /
 шоби пашн'у брали л'уди ў магаз'ин'і // л'уди шли / брали пашн'у / брали
 л'уди ў магаз'ин'і / а д'ругого дн'а н'і́мц'і при́їхали прика́зали / шоб ўс'о
 з'возили на́зад ў магаз'ин' // шо де ўз'али ўс'о поза́возили на́зад / бо прика́з
 та́кий буў / буў / шоб за́вести // а т'і партизани / во́ни но́чами ўс'о ро́били //
 запалили жита стирту / зго'р'іла / та́ке зро́били партизани // але й'ї́ден
 партизан пере́ховуваўс'а ў Гол'ун'ках / й'а́кис' родич буў і в'ін
 пере́ховуваўс'а ў ж'інки / і во́ни йо́го ло́вили // в'ін ўт'і́к і не" зло́вили йо́го
 / а ту ж'інку за́били і три дн'і ли́жала / не" хоро́нили // три дн'і ли́жала /
 со́баки но́са од'ї́ли // та́ке бу́ло // а йо́го то ўже п'і́зн'іше зло́вили / зразу
 не" зло́вили / в'ін ўт'і́к / кинуў по'душку ў в'і́кно і ўт'і́к в'і́кно́м / ви́биў
 в'і́кно / а й'ї́ї за́били / за н'о́го / шо во́на пере́ховувала йо́го // во́на
 ро́сказувала / шо так бу́ло / шо н'і́мц'і по́ставили брата і чо́лов'і́ка / і син'ка
 / по́ставили тр'ох і ска́зали / ска́жи / котри́ то'б'і́ на́йлучі́ // й'а́к ўга́даеш
 то / а не́ то ўс'і́х поб'ї́ут // во́на ска́зала / о брата / брата // ска́зала за брата /
 во́ни ска́зали шо ўга́дала / шо си́нок ше мо́же бу́ти і чо́лов'і́к ше бу́де / а
 брата ўже не" бу́де // во́ни ўже так і о́ставили то́го брата / то то́ї брат д'уже
 дог'ла́даў й'ї́ї / ўс'о ўре́мла й'ї́ї пома́гаў ўс'о / бо во́на йо́го о́ставила /
 о́бшим так ска́зала / о брата / брата / д'уже жалко́ брата // і так во́на ўга́дала
 / шоб бу́ла ска́зала / шо так ко́го / то бу́ли б' ўс'і́х тр'ох по́били / а так брата
 о́ставили //

101. – Ў́ трици́т' ди́ўї́ятому ро́ц'і́ брат с' то́вари́шом коро́ви ў л'і́с'і́
 па́сли // там та́ке м'і́сце / шо назі́вайц'а заўс'і́гда ли́хе // ўз'аўс'а ба́ран /
 во́ни с'тали т'і́кати / на дере́во ви́лазити / і то́ї ба́ран то́го та́ко штурх'нуў і
 то́го / і во́ни дес' з м'і́с'ац' про́жили і поўми́рали // ви́рба бу́ла / та во́на ше
 йе / та ви́рба / п'ід'те́йу ви́рбо́йу та́кі́ д'і́док сто'ї́аў / но́чойу й'а́к і́ти / й'а
 то не" ба́чила / так ро́сказу́ют // а то не" д'і́док / то ли́хе //

102. – Ко́л'а́т сви́н'у / го^лту́йуц'а // ў п'я́тниц'у го^лту́йуц'а на субо́ту і на ни́д'і́л'у ў́же го^лту́йут / п'і́дла́днову́йут // а ў субо́ту і на ў́же ўвечі́р'і ў́же начи́найі́ц'а ви́с'і́ла / і ў ни́д'і́л'у і ше ў пони́д'і́лок // ў субо́ту ўвечі́р'і г'і́л'це ўби́райут' / ў субо́ту то^лд'і́ ўби́рали / і́дут' про́сити ўвечі́р'і на си́ло / ше і́дут' не^нда́леко / ў т́рет'у хату́ і́дут' / шо́б блі́ско / су́с'і́ди т́рохи / о // по́прос'а́т / пови́чера́йут / коро́ваі́ ў субо́ту пи́чут // 'зара за́казу́йут коро́ваі́ / а то^лд'і́ пи́кли / са́ми пи́кли коро́ваі́ / о // не^н ў субо́ту пи́чут / ў че^нт́вер пи́чут / а ў́же ў субо́ту т'і́ко ги́л'це ўби́райут / ў́же та́ке // і́дут на г'і́л'це д'і́у́чата / х'лопці́ / ў хату́ і́дут' / ўго́шчайут / го́р'і́лку да́йут // о́дежа р'і́зна 'була / ни та́ке йа́к 'зара // йа́к хто м'і́г / хто ў 'бі́лому / хто ў сп'і́дниц'і́ і ў бл'у́сці́ // та́ке 'було / то^лд'і́ 'було ў 'мене 'було пла́та 'ро́зове чи та́м голу́бе / не^н та́к йа́к 'зара / шо ў́с'і́ й'і́д'на́кове 'бі́ле // 'були і ў сп'і́дниц'а́х і ў бл'у́сках / р'і́зне 'було / т'о́д'і́ не^н 'було тих 'ви́бор'і́ў // до шл'у́бу і́дут' і шл'у́б би́рут // 'в'і́змут шл'у́б / ту́п'і́ро при́ход'а́т с 'церкви́ / го́б'і́да́йут // ро́били по до́машн'о́му / 'зара то дес' за́казу́йут / а то ў́дома ро́били // го́ст'і́ў 'було ба́гато / про́с'а́т гет' ў́сен'ке си́ло / но ў́с'і́ ж не^н п'і́дут на сва́д'бу / но про́сити то про́сили // 'зара не^н та́к п'ро́с'а́т / бо йа́к 'ро́бл'а́т дес' у Кра́сил'ов'і́ / то ту́ди не^н 'в'і́змут т'і́л'ко л'у́деі́ // а ў́дома / то ба́гато л'у́деі́ // са́д'а́т йі́ден раз / а посл'а́ т'і́ ви́ход'а́т та́нц'у́вати / а т'і́ / д́ругих за́кли́ка́ют / ўго́шчайут // лу́че 'було // не^н 'було та́к йа́к 'зара / ў 'н'о́го ви́с'і́ла / ў 'нейі́ ви́с'і́ла / а це 'разо́м // при́ходе мо́лоді́ і го́б'і́да́йут // 'зара ў́же го́д'ел'но 'ро́бл'а́т // йа́к не^н 'добре 'жити́ / ус'о́ раўно́ 'йа́кос' 'жи́ли / не^н ро́с'ходи́лис' та́к //

Село Мотрунки Красилівського району

Мотрунки – село, підпорядковане сільській раді с. Западинці. Поблизу виявлено залишки поселення трипільської та черняхівської культур [8, с. 386].

Інформант: Савчук Ніна Григорівна, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

– Як колись грали «Подольночку»?

103. – Діти бе^нруц'а за руки і робл'ат' ве^нлике коло / а посе^нре^ндин'і стаїе одна д'іучина / ў кол'і сп'івайут' п'існ'у // дес' тут була подо^л'аночка / дес' тут була моло^д'ден'ка / тут во^на ўпала / і д'іучина майе ўпасти / до зе^м'л'і при^пала с'ім л'іт не^н ўмі^валас' бо во^ди не^н мала / ої ўстан' ўстан' подо^л'аночка / ої ўстан' ўстан' моло^д'десе^н'ка / ўмії сво^їе личко / личе^н'ко б'ілен'ке / їди до Ду^н'наїу бе^нри / д'іўку з' країу // во^на їде і бе^нре з' д'іучину ста^новит' ў се^нре^ндину / а сама стаїе на йїї м'ісце і так г'райут' дал'і //

Інформант: Галіцька Альбіна Іванівна, 1929 р. н., освіта – 5 кл.

– Як колись замовляли?

104. – Ко^ули баб^н'ка пови^етуха при^еймає роди ў по^уро^уд'іл'і / то бе^нре ди^етину на руки і по^удаїе мате^р'і і при^еказуйе / на то^уб'і по^ум'ічни^ека чи по^ум'ічни^ц'у / хаї Го^ус'под' го^удуйе і ш'час'т'а дол'у го^утуйе // а йакшо хрес'т'ат' / то при^еход'ат' в'ідт хре^н'ста і с'тарша ку^ма не^нсе ди^етину ў хату і б'ігом б'ігаїе з нейу і при^емоу^л'аїе / нате^н вашо^уго наро^дже^н'ни^ека / а нашо^уго хри^с'т'яни^н'ка // йак по^убачи^ели п'ід хре^н'стом так по^убачи^ети п'ід в'ін'цем // а б'ігме дл'а того / шоб^н б'ігаў ше до року // ну і ше йак то ко^урова ўте^н'лилас' / то су^ос'іди пи^етайут' / шо? би^ечок чи те^нличка? / йак би^ечок / то даї Боже на ве^нлик'і грош'і / а йак те^нличка то на кори^с'т' // йак то ко^уров'і наўроче^н'но / то бе^нрут' ці^їдилок / сло^жат' на гла^душчи^к / кла^дут' наўхрест серп і н'іш і про^указуйут' / шоб те^нбе р'ізало і с'ікло / ко^улоло і по^уроло доки ти мо^уло^ука не^н в'іт'пусти^ш // йак то сад'ат' к'вочку / то п'ітси^епайут' йаїц'а с чо^уло^ув'ічойі шапки / шоб були кур'чата йак шапка // ше застаў^л'айут' / шоб хто йе ў хат'і / с'ідали на земл'у / шоб були кур'чата чу^б'ат'і //

Село Печеське Красилівського району

Печеське – село, центр сільської ради. Розташоване за 18 км від районного центру і за 14 км від залізничної станції Антоніни. Населення вирощує зернові культури, цукрові буряки [8, с. 389].

Інформант: Кашпрук Марфа Іванівна, 1938 р. н., освіта – 4 кл.

105. – Т'іл'ки роспл'ушчила оч'і / зразу б'іжу до худоби // в'ітгор'тайу гно'їі / п'істи'л'айу // то'д'і би'єру д'ііничку з во'дойу і мийу ко'ров'і в'імн'а // в'імн'а вити'райу рушни'ком / би'єру в'ідро / с'ідаю на с'т'іл'чик і дою коро'ву // п'іс'л'а до'їки моло'ко ц'іжу на ц'ідилок ў гла'душки / йак йе ба'гато моло'ка / то да'ю ў моло'чарн'у // аж то'д'і би'єрус'а до сви'неі // сви'н'ам р'іжу гичку / мну 'варану картопл'у / дода'ю дерт' / л'у по'мий / розм'ішуйу і вики'даю ў ко'рито // да'ю пити ти'єл'ат'і і ви'вожу на прип'ін //

Інформант: Цорупа Тетяна Іванівна, 1933 р. н., неосвічена.

106. – Т'їі таки'єво ў мене" було ди'єтинство // ма'ма п'ішли на роботу / тато ўже по'мер / йа са'ма ли'шилася 'ў'дома / шоб ва'рити йісти // зва'рила не"с'іяну йач'м'іну кашу і т'істо на пшо'н'і / то лиш'ком не" можна було кинути // на с'вато не" було то ва'рити / бо то бу'ў 'сорок 'с'оміі р'ік // ма'ма пе"кли ма'лаі горофл'аніі / та'кош ва'рила боршч // а боршч ва'рат ў нас та'ко // к'ришат' бу'рак / мо'ркву / бара'бол'і / ка'пусту / ки'дають фа'сол'у / за'кришуйут' ци'бул'ойу / за'жаруйут' сми'танойу // і йе то'б'і боршч // ш'маг'а 'було не" та'ке / йак 'зара / во'но було г'рубе // сороч'ки шили з г'рубого полот'на / йо'го то'чили / сте"лили на тра'ву і б'ілили / і шили ру'ками //

107. – Ко'жного дн'а / дес' коло ш'істи го'дин 'вечора / хаз'айі їдут' 'порати худобу // трут' бора'ки дл'а ко'рови / ти'єл'ат і сви'неі / при'си'єпайут' 'дерте"йу і поли'вайут' во'дойу а'бо гоми'єл'асом / а ўл'ітку худоб'і да'ють гичку чи бур'іан і кла'дут' ў 'йасла до ко'рови // курам 'сипл'ат' пши'єниц'у / о'вес а'бо йач'м'ін' / бу'ває пшо'но і с'таўл'ат' шкар'бон'ку во'ди // так 'само

гу́с'ам і кач'кам // ко́ли сти'мн'і́є / то'д'і хаз'а́йі закри'вайут' у́с'і хл'і'ви аш до'ран'а //

Село Хотьківці Краси́лівського району

Хотьківці – село, підпорядковане сільській раді с.Митинці. Населення займається тваринництвом і городництвом [8, с. 388].

Інформант: Мазур Степан Іванович, 1922 р. н., освіта – 4 кл.

108. – Ко́лис' дау'но пра'ца се'л'а́нина бу'ла т'аш'кою / пово'йеного пе'р'юду л'уди обробл'али з'емл'у / то'д'і кол'госп'іу не' бу'ло / кожна с'і'м'яа ма'ла св'і́ї клап'тик зе'мл'і / л'уди б'і'дили // бу'ли ба'гат'і се'л'а́ни / во'ни ма'ли кон'і / і ше' дешо / ту'ди на́ймалис'а б'і'дн'ішч'і / во'ни ро'били п'іс'л'а с'і'м / а в'ін йі'м дава'ў па'рку / с'і'яли зир'но у́руч'ну // ко́ли начи'налис'а жни'ва жа'ли се'р'пами / а сно'пи у́й'азали у́' копи / на' пол'і пра'мо / сно'пи во'зили гор'бами до ма'шини / йа'ка сто'йала на' пол'у і мо'ло'тила сно'пи / так нази'валас'а му'лутар'ка / ку'л'т'і'ватор то'д'і ше' нази'ва'ўс'а ра'лос // у́' три'ц'ятих ро'ках нача'лас'а ко'ле'ктив'і'зац'і'яа / у́с'о зе'р'но і худобу з'возили і зга'налис'а у́' ко'ул'госп' / і у́с'і се'л'а́ни бу'ли р'і'ўн'і / то'д'і ут'ворювали ко'ул'госпи // по'том по'йа'вилис' трах'то'ра / бу'ли ку'л'т'і'ватори / і ба'гато чо'го дру'гого // да'вали йа'йц'а / кури //

Інформант: Лісова Ганна Гаврилівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

109. – Ко́лис' с'і'яли ко'нопл'і / по'с'і'яли / то'д'і виби'рали / п'лоск'і'н' бу'ла і ма'т'ірка бу'ла / виби'рали ше' л'і'том п'лоск'і'н' / мо'чили / ту'д'і су'шили / тер'ниц'і бу'ли / т'і'пали / а' гос'і'ну' у́же ма'т'ірку виби'рали / у́же і хо'лодно бу'ло і так са'ми су'шили / і виби'рали / т'і'пали / а ту'д'і т'і'пали і ту'д'і ше' спу'скали / спу'скал'н'і шч'і'т'ки та'к'і бу'ли / з др'оту по'робл'ан'і / то' спу'скали / а' то'д'і че'с'али / а' то'д'і пра'ли / по' ц'і'лими ве'ч'і'рами / св'і'тла не' бу'ло / л'ас'т'і'нка та'ка / о' ма'лен'ка св'і'тилас'а з оч'і'рету / гн'і'т бу'ў / і си'д'іли пра'ли / у́' ко'го бу'ли пра'лки та'к'і дири'у'ї'яни з'робли'ни / а хто ру'ками з ве'ре'т'еном / пра'ли і то'д'і зви'вали / а' то'д'і сну'вали / і тка'ч'і

були так'і ве^ртати де^ре^уїяни / шо л'уди робили по^лотна і по^лотна /
рад^на / і к^лоча прали на м'іш^ки / м'іш^к'їу треба було бо зе^рно було / тре
було м'іш^к'їу / їс'ого траба було / жит'а було таке шо не^н дове^нди Господ'
//

– Розкажіть про весільний обряд.

110. – Ну йа^к'і традиц'ійі було / при^ходи^у же^н'іх / сватан'а робили
чи дого^ворини / а ве^с'іл'а ладну^валис'а // во так їс'о треба було б'іл'ше
жин'іхов'і за^ботитис'а // ве^с'іл'а таке шо н'ів'есту ўби^рали д'їу^чата /
друш^ки ў хат'і сп'ївали / і ко^су роспл'їтали / і вел'іна накладали / і ну
одн'ім словом було дуже ц'ікаво / не^н так йа^к з^ара / шо приш'ли шо
н'ів'еста ўже го^това ў фат'і ўже їс'а / фат^а була до са^мойі / до пліч^иї до
спі^ни // н'ів'еста була ран'ше ц'іка^в'іше то^д'і / ў те ўре^м'а йа^к з^ара /
з^ара то шо во^но і кул'турно дуже / то во^но не^н ін^т'іре^сно / а пі^с'ен'
ск'іл'ко було / а сп'ївали і до ко^си сп'ївали / і випроважали до моло^дойі /
до моло^дого / сп'ївали їс'а до^рогу сп'ївали і в'івати раз^н'і і їс'о / а те^пер
шо / не^нма на шо дивитис'а // н'ів'есту садит старшій сват на подуш^ку /
роспл'їтає к^осу / їс'і сп'ївають / аш то^д'і роспл'їу ко^су / накладайут
вел'іна / мати кро^пи с'ва^ченойу водо^ю / сп'ївають / масла мамун'у / масла
/ йа ко^ровиц'у пасла // сп'ївають до ко^си / наложит вел'іна / то^д'і бе^ре
старшій сват виводи н'ів'есту на дв'ір / тан'ц'уйут / їс'і тан'ц'уйут / а
то^д'і ўже пр^ос'ат їс'іх за с'т'іл // а го^б'іт та^кїї буў шо не^н так йа^к з^арас
ко^жному тар'елочка / а мис^ки були од^н'і / і холо^дец' буў / і ка^пуста була / і
пир'іш^ки були / і смитана була / їс'о було / но було їс'і не^н було тих
тарелок йа^к з^ара / а були че^ре^п'іян'і мис^ки / а холо^дец' / були так'і
ўре^м'и^на шо за^стужували ў не^ц'ках і то^д'і накладали ў мис^ки і ставили на
с'т'іл //

– Розкажіть про традиції, які стосувалися зимових свят.

111. – На Андрея ко^лис' с^ходилис'а д'їу^чата / хлопц'і / но
саміпе^нред д'їу^чата при^ходили / бо при^ходили д'їу^чата / треба було
при^нести во^ди / с та^койі кир^ниц'і / шоб мо^на було достати губойу / хо^дили

до такої кирниці / не"ре"хил'алис'а набирали губойу води / і приходили додому ставали на пороз'і / а йак ішли по"воду / то ў ж'мен'і муку тримали / о // то"д'і прийшли з водою / і на по"роз'і м'ісили балабушки / тойу водою / а то"д'і пе"кли т'і балабушки / ставили табуретку / і заложили т'і балабушки на табурец'і і пускали собаку до хати / йак котру балабух воз'ме / свою балабушку знала / котру ран'ше воз'ме та ран'ше замуш п'іде / то було ўс'ако було / см'іха / бо голодний собака то в'ін ўс'і похапайе / йідна за другою / а йак не" голодний то в'із'ме йідну таї не" хоче" / т'ікайе // було ўс'ако // називали / писали хлопск'і іме"на / Кол'а / Вас'а / і ложили со"б'і нан'іч п'ід голову т'і пи"сул'ки / а ўноч'і пробужалис'а і вит'агали / йаку вит'агнут то так буде зватис'а ц'ої / то так'і були // йак ходили по воду і на двор'і дуже" видно / м'іс'ачно / дивис'а ў кирниці жаба така здорова пливаї / і см'іуца / йідна другу посилайут // хто ран'ше набире / бо то треба зразу набрати / не" вил'ати тойі води / йідна другу посилайут / ну понаб'ірали води / понаб'ірали води / дес' їдем ўже додому / на дороз'і напаў собака / ву ву ву / об'іг'нати не" мош і собака гаўкайе / і йідна на другу с тоў водоў / но н'іх'то води не" вил'е / йак не" було але" воду де"ржали ўс'і //

Інформант: Павлюк Степана Миколайовича, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

– Як колись будували житлові будинки?

112. – Ран'ше було просто це д'іло робити / бо було ручна прац'а / не"досипали ноч'і / закопували йаку / м'ісили гн'ії ко'ровами / ту г'лину носили на ношах і кидали на ст'іни // хто буў богачий / то дозвол'аў со"б'і ў хату ўкладати стоўпи так'і / йак казали хата на стоўпах постаўле"на / зарас во"на б'ідн'іше" / то так зл'іпий / шоб не"ве"личке шос' / йакис' куточок постройї шоб можна було йакус' сон'аш'нин'ам бараболин'ам запалити / зварити д'іт'ам заўтраки / таї так жили були // а нас дуже / ну / ми були п'ід в'ідомом Бер'ійі і пол'ак'іў / то було кажних ш'іс'т' рок'іў / таї л'уди не" старалис'а палац'іў будувати / не" то шо не" старалис'а / не" мали змоги /

були там один пан'с'кий майєток на в'іс'ім с'іл буў // часто ўже л'уди с
цегли муруйут / бітону / перекривайут плитами / воно може і харашо з
одного боку / а з другога боку не" важно то / значи / шо лехше на палках
крішу пом'ін'ати чи на плитки? / йак ц'а ст'іна завалилис'а / попрубуї то
п'ідн'іми рукамі / це п'іт ст'іноу зробили / а балка прогніла / пришлос'а
перед'елати / п'ідн'али / з'іли голоўку часнику да на тому краї / і
справилис'а / ну це // час своіе бер'е / зразу багато прац'іўник'іў було / а
тим б'іл'ше планових // а коліс' л'уди були / з висни прогніла кріша /
не"ма чим худобу / корову догодувати / позабирали там солону / то ўс'о
пост'іл'не" с хати / прогудували / за л'іто треба / те"че ў хату / бурьянами
йакимис' / черипами понакривали / чекайут / а в'іте"р виломаў / зноў не"
майут чим накрыти // грошій не" давали / наведено того шо Україна була
п'іт таким т'ашким гн'ітом / і так л'уди б'ідн'і не" старалис'а будувати
так'і майетки / а так шо йа б'іл'ши можу розказати // коліс' вот закладали
хату / копайут фундамінт / збираец'а толока / викопайут / закладайут
туда і господар повинин п'іт сх'ідний нар'іжний угол / ну / ўсипати куп'ійок
і першій кам'інец' поставили / в'ін вистаўл'ае цим д'ат'кам котор'і
муруйут поставити могорич / випили по сто грам / о / йак кажут' по
типер'ішн'ому / пикурили / погмон'іли / о // благословили роботу / і
п'ішли дал'ши прац'увати / ўже ўс'о // туд'і ўже первій угол заложиній
нар'іжний кам'ін' / в'іт ц'ого кам'ін'а іде ўс'а буд'іўл'а / і йак
благословиц'а цей угол і так і буде вес'тис'а ў буд'іўл'і / це так будуйец'а /
так було ў Зел'ен'ім / ст'іни так дружно толокою / пот'ім так сами і крішу
/ і ўс'о робили / ну сп'івали народних п'ісен' / ну йак сп'івали вот / коліс'
була л'убоў не" ск'іки з радос'т'і йак с тоски / бо ц'ілий ден' л'іпити ст'іну
/ це не" так со"б'і лехко / о / з бітону т'ашко ну і а то ше безупино / дошч
п'ішоў / розміло / зноў попраўл'аєм / таке було //

Інформант: Ковальчук Галина Данилівна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

113. – Колис' л'уди не" так жили йак те"пер / те"пер л'уди живут
 рок'ішно / то ти"пер багато три"мають худоби / майут зв'ітки жити / а
 колис' л'уди були б'ідн'і / хто м'іг багато худоби три"мати? / ў б'іл'шос'т'і
 було зе"мл'і б'іл'ши / це тако города б'іл'ши / ран'іше города ў л'удеї
 було по мало / на городах с'ійали кукурузу / садили / таї жито йакес'
 с'ійали / шоб були чим хату пошити / соломойу пошивали хати / а з жита /
 самого зе"рна то годували худобу // таї до хл'іба добаў'л'али до муки / то
 тако мо'лоли на зерно / кукурузи мо'лоли крупу / йак'і в'іт'ходи / йак'і
 по"мий / тиї три"мали / годували худобу / а налоги наложували / то треба
 здавати йаїц'а / м'йасо / таї так л'уди не" мали таких змоги / то треба
 здавати / хто три"маў ко'рову / то ко'рова б'іл'ши молока давала / то тому
 лекши було / і так / і д'іти майут шо йісти // йак йа була помн'у ма'ла / то
 го'нили ко'рову ранен'ко / або го'нили ше ран'ше / бо треба по'ратис'а ўдома
 / ўсе було худоб'і подавати йісти / ўс'о три"мали / дв'і три мали ко'рови / ше
 йакес' там порос'а // ше помн'у одного разу / доп'іру з базару прийіхали
 бат'ки / купили порос'а йакес' таке рабен'ке / йак'іс' так'і чорн'і латки
 були на н'ому / таї Господи / закрили його ў шуп'і / таї хл'іўчик
 не"ве"личкиї такиї / соломойу накритиї / йак обир'тайуца туда с'уда шос'
 робл'а / дивис'а порос'а ходи / Господи // ўже тато закриває його / зноў
 ўже пере"горожуйе / зноў ўже не" вискочи / ўс'о / йа загл'а'даю до н'ого / а
 воно там б'ігає б'ігає / к'ів'ікає к'ів'ікає // ну ўс'о / ўже в'еч'ір /
 пол'агали спати / йа кажу до бат'к'іў / кажу п'ід дві'рима стукає / та де
 там / каже ма'ма шо там таке? / али тато ви'ход'ат / а воно п'ід д'вер'і
 п'ітс'кочило / чи там л'ігло чи шо там не" знайу / ўс'і же наро'били с'м'іху /
 порос'а вил'ізло / Боже // би'ре тато його приўйазуйе / ўже за ногу
 приўйазаў / і так воно ўже було / то ўбу'лос'а / ше ви'ще його там
 загоро'дити / воно ўже б'іл'ши і не" вилазило // ої було інт'іресно / йак на
 вулиц'і ми г'ралис'а / ўс'і д'іти / то д'ідун'о з бабун'оў були / то мали
 б'іл'шиї час / по'ка по'раєс'а / качин'атам дати / пац'атам / то ме"н'і
 по'можут' д'іти / та йа ўже то'д'і б'ігаю г'ратис'а // але" ше такиї тоб'і

дитино розкажу случай / см'ішніи // ў нас такіі п'іве"н' / давали йо"му йісти / а в'ін такіі ўредніи буў / виле"т'іў ме"н'і на голоу і лупи ме"не / а йа мала була / тут побачиў сус'іц'кіи хлопе"ц' / приб'іг його в'ід'ігнаў / пришла ўвечер'і мама с пол'а / йа плачу / розказуйу / вона каже / шо таке зробилос'а? / шо зробилос'а? / п'іве"н' ме"не побіў / тато зара за того п'іўн'а то до пин'ка го / та зарубали його / тії ўс'о / тії таке //

Село Чепелівка Красилівського району

Село розташоване на правому березі річки Случ, притоки Горині, поблизу районного центру – м.Красилів. Перша письмова згадка про Красилів збереглася в акті від 16 січня 1444 року, за яким литовський князь Свидригайло надав своєму слугі Михайлу Олехновичу «за його вірну службу» у володіння села Кременецького повіту, в т. ч. «Красилів двір» [8, с. 365].

Інформант: Палій Галина Пилипівна, 1947 р. н., освіта – 8 кл.

114. – Ко"лис' / ше за наших час'іў / то" ж'інки / йак'і були би"рме"н'і / то" во"ни не" ў бол'н'іц'у / не" во"зили йіх // де ко"ли хто бачиў / де ко"ли хто м'іг^x / там ро"диў / де застане // ж'інка ро"била до" само"го к'ін'ц'а // во"на не" була н'і" ў ди"крет'і / н'і ў си"крет'і / н'і ў чому // було п'іт сно"пами жне жито / і там во"на родит / а ўдома застала / то" ўдома застала / то" во"на до" к'ін'ц'а ро"била / поки мо"гла та ж'інка ро"била / о // а йак ро"дила ж'інка // а йакшо ж'інка не" мае" ді"теї / то" казали на н'уйу / шо" во"на йалива / шо" во"на ро"сплачуе"ца за йак'іс' там / за своїи чи може за гр'іхи ше с'омого по"ко"л'ін'а йакого / казалие шо" то кара Божа / от // а багато"дітн'і ж'інки були та"к'і / шо" багато ро"дили ді"теї / бо" тих ді"теї с'т'іко було / то" йіх називали / шо" кро"лиц'а / або називалие / наро"дила йак л'оха по"ро"с'ат / о // а до" них теї так само о"браш"чалис'а / йак хто / хто су"чувстауї йіїи / шо" во"на там багато тих ді"теї / а хто казаў / йак ро"дила / то" мо"гла ро"дити / то" може во"сп'ітувати / хаї во"сп'ітує / хаї там мучац'а т'і ді"іти / а мучиліс'а / бо" жш" були / бо" ж багато" тих

д'ітеї / де ж^ш во^лни мо^лгли б^лути ўс'і до^лг'ланут'і чи ўс'і у^лхоже^н'і так йак
 1зараз^с // а ж'інка / йа^ка наро^лдила по^лзашл'убну д^лтину / то^л наз^ли^лвали йі^лї
 1покр^литко^лю // це 1дуже с^лтидно бу^лло // йі^лї н'іх^лто / го^лнили йі^лї / бу^лвало /
 шо з 1дому ви^лго^лнили^л ту ж'інку // во^лна / йа^кто^л по^лкри^лтка / шо^л во^лна
 д^лтину на 1руки і їде по^л ц'уму^лво на^лматис'а / їде з 1дому бу^лвало / бо^л це
 1дуже ўстид бу^л 1дуже / о // на в'іс'іл'а / шо^лб^л не^л мали д'ітеї там / то^л бу^лли
 так'і / шо^л з^лразу не^л мали д'ітеї там / то^л бу^лли так'і / шо^л з^лразу не^л
 захо^лт'іли тих д'ітеї / там бу^лло ўс'ако / і йа^к'іс' 1пили з'іл'а / хо^лдили до
 баб^л'к'і^л / і ўс'ако // то^л ше так'і по^лго^лв'ірки / шо^л там / то^л йа^ка там до^лч^лка
 по^лк^л'ідала бат'к'і^лс^лку хату / то^л гр^лош'і на п'іч за^лкидала / шо^лб^л з^лразу не^л
 бу^лло д'ітеї / бо^л так 1само мо^лло^лд'і / х^лт'іли ше по^лве^лси^лел^литис'а / х^лт'іли
 по^лж^лити за свуйім / ў свуйе удо^лвол'с'тв'і^ла //

– А що робили, якщо хотіли дітей?

– А бу^лло от та^ке / шо^л хо^лт'іли / от 1хоче х^ллопчика бат'ко / 1дуже
 кри^л'чит / 1хоче х^ллопчика / то^л 1тоже хо^лдили // а ўже на в'іс'іл'і / то^л са^лдит
 б'і^лгом на ко^лл'іна х^ллопчика / то ўже 1першій х^ллопчик наро^лдиц'а / шо^л то
 бу^лде ўже йім п'ід^лмога бу^лде і заш'ч'іта / о //

– А як хотіли дівчинку?

– А йак хо^лт'іли 1д'і^лч^линку / а йа з^лнайу / йак хо^лт'іли 1д'і^лч^линку / то^л
 д^ливис'а / йак во^лна б'і^лр'ем'ена х^лодит // то^л за^лгл'адили / а^лга / 1дивиц'а
 1д'і^лч^линку / то^л бу^лде 1д'і^лч^линка / а по^лґому / там 1праўда шо там бу^лде / то^л
 во^лна бу^лде // ше шо шо^лб^л ж'інка / йа^ка хо^лдила б'і^лр'ем'ена / ў по^лложе^н'і / о
 // то ка^л'зали т'аш'ка / шо то во^лно 1т'аш'ко / т'аш'ка // і в'ід^лносилис'а с
 по^лваго^лю до^л тейі ж'інки / кру^лгом да^лвали м'ісце / кру^лгом йі^лї жалу^лвали //

– Що не можна було робити вагітній жінці?

– Йак ж'інка бу^лла при на^лд'ійі / от во^лна бу^лла ў по^лложе^н'і / при
 на^лд'ійі / ка^лжут / то во^лна / йі^лї не^л мож^л'на бу^лло на ме^лрц'а д^лвитис'а / не^л
 1мож^л'на / не^л 1мож^л'на но^лґо^лю тва^лринку штоў^лхати / бо ка^лжут / шо бу^лде
 д^лтина во^лло^лсага // о // і йак ше не^л мож^л'на т'аш'кого ўс'ого п'ід^лн'імати // і
 та^лку ж'інка ц'а по^лро^лд'іл'а // а 1роди при^лмали не^л ц'ому / не^л ў ро^лдо^лм'і /

йак 'зараз^c / була сп'іц'ал'но^y 'баба по^yви^tтуха та^kа // о^yдна на се^ло та 'баба
бу^ола / і во^лна / йак т'іл'ки 'ж'інка ро^yзро^диц'а / то^y йі'йі к'личут / ц'у 'бабу
по^yви^tтуху к'личут //

– Чи робили щось рідні вагітної жінки для того, щоб її вагітність
протікала легше?

– Цим с'ім'ям / де 'ж'інка ў по^yложе^н'і / то^y ўс'і хо^yдили до^y 'церкви /
мо^лилис'а 'богу і ў с'вато не^н 'мож^нна / 'боже бо^yро^лни / шоб^н ко^yму шос'
ро^yбити / н'і р'ізати н'ічого / бо^y 'каже / шо^y то^y ди^tин'і 'руку в'ідр'іже / чи
ди^tин'і ше там шо з'робиц'а ди^tин'і // л'а^kатис'а не^н 'мож^нна / 'тоже // а йак
зл'а^kайц'а / то^y не 'мож^нна ло^yвитис'а за шо там / бо^y де з'ловиц'а / так і
пл'ама бу^де // і ше так 'тоже не^н 'мож^нна л'а^kатис'а // от ў нас ў се^л'і бу^ло
та^kе / шо^y 'ж'інка зл'а^kалас'а / йі'йі чо^yло^yв'ік зл'а^kаў / ішли дес' там за
ко^yн'ушино^yйу / йак ко^yлис' хо^yдили / і чо^yло^yв'ік йі'йі д'руги зл'а^kаў / так і
ди^tина ро^yдилас'а з^c по^роком 'серц'а бу^ло ў ди^tини // і шо та ди^tина
про^yжила до^y дв'інац'ати 'рок'іў йа^kих і по^yмерло б'ідне // так шо^y 'дуже
ба^гато^y йе та^kих при^kмет / шо^y не^н 'мож^нна //

– Як називалося те місце, яке відходило від матері, і що з ним робили?

– 'М'ісце / шо^y в'іт^гходило в'ід 'мате^р'і / то^y ка^зали шо^y то^y 'чистило /
ўже 'ж'інка з^cчистилас'а / чистило нази^eвалос'а // а йо^yго б'рали і
за^kопу^овали п'ід^т 'дери^eво ро^yд'уче / п'ід^т йа^kес' ро^yд'уче 'дери^eво те 'м'ісце
за^kопу^овали // а ди^tин'і пу^пу^овину в'ідр'ізали / і йак 'пуп^бчик в'ідр'ізали і
'пуп^бчик в'ітпа^де / йо^yго за^mоту^овали і ўже ко^yли ди^tина там іде до^y ш^kоли /
то^y йо^yго роз'йазували / шо^yб^н ди^tина бу^ла ро^yзумна / шо^yб^н 'гарно ў^чилас'а /
то^y ро^yз'йазували то^д'і 'того 'пуп^бчика // і 'того 'пуп^бчика ди^tина ро^yз'йазувала
/ йак ішла ў ш^kолу // йак ро^yз'йаже / то^y во^лно бу^де 'гарно ў^читис'а / 'буде
ро^yзумне // а бували та^k'і д'іти шо ро^yдилис'а ў со^yроц'і / то 'каже / во^но
'дуже шчас^ливо / от 'каже / ти ў со^yроц'і ро^yди^юс'а // ту со^yроц^ку б'рали і
за^kопу^овали / хо^yвали йо^yго да^леко / шоб^н во^лно бу^ло ц'іво / а^бо б'рали з
со^бойу дес' на ба^зар / йі^дут / то^y бе^н'рут / то^y ка^жут / шо^y 'дуже торг 'добри^й
ў^дас'ца // чи йак с'ідали ў 'пол'і / то^y 'тоже б'рали / то^y во^лно 'дуже ўс'о

по^умагало^у / бо^у каже / шо то дитина ў со^уроц'і ро^удиц'а // б'рали^е / йак дитина ро^удиц'а / то^у ку^опали / ку^опала ма^ити / ма^ити ку^опала йо^уго / го^утували куп'іл' / варили таку воду с траў / там л'убисто^ук і м'йатка / ше бар'в'іно^ук / об'ш'ім / шо^у / де / йак'і йе т'рави / то^у б'рали^е / шо^у це ц'і йак в'ідл'акували^е ўс'аку не^ечисту силу в'ід^т дитини / захиш'чали й'йї //

– Як купали немовля?

– Дитину ло^ужили / ў сп'іц'ал'но так'і нец'ки бу^ли / і ло^ужили дитину / ў пе^лушку за^могу^овали / пробували воду / це зара т'і те^ер^номе^нтри йе / а ко^улис' шо / во^уно там пробували локт'ом во^удичку / йакшо не^н пе^лче / то^у то^уд'і можна дитину купати // пе^ре^хре^стили воду і з'разу воду / і хл'упали так со^уб'і на дитинку / пот'ім ви^тмали йо^уго і б'рали ма^сло^ум ма^стили чи ше йа^кимо^ус' там жиром з^машчували / шоп ш'курка та бу^ла / ц'іво / не^н з^найу шо / ш'курка бу^ла мн'аген'ка // о / а йак ўже ро^удилас'а дитина / то^у с'ходилис'а ўс'і су^ос'іди / там ро^удина с'ходилис'а на ро^удини / це назі^евайіц'а во^уни ро^удини / то^у при^ходи^ети на ро^удини мож^нна бу^ло йти т'іл'ки ж'інкам / чо^уло^ув'іки не^н йшли / і д'іт'ам не^н мож^нна бу^ло при^ходи^ети / йшли т'іл'ки ж'інки //

– Як оберігали дитину від “злїх очей”?

– Шо^уп дитину не^н зглазили^е / не^н наўрочили / то^у б'рали ц'іво / на по^уроз'і / час'ник над^т две^нрима в'ішали / шоб^н / хто там до^ухати не^н заїде / а ў л'ул'ку / то^у ло^ужили с'ва^чене з'іл'а і с'ва^ченого но^жа / це о^уб'ізател'но^у тре бу^ло / шо^у дитина / а по^ки ше йакшо не^н хри^сш'чене / то^у о^уб'ізател'но^у хтос' т'реба шоб^н бу^ў с'ва^ченіи н'іж^ш // йакшо ўже по^убачут / шо дитина ўже / йї наўрочат чи шо / то^у з лобика злизували і три рази ч^ерез л'іве пле^че спл'овували // а ўже йак п'ісл'а ро^удин то^у дитину хри^ст'ат // т'реба ш'іст' нед'іл' / бо^у ж'ін'ц'і ма^те^р'і не^н мож^нна ви^ходити з дому / по^ки во^уна ше не^н чиста / кажут / то^у не^н мож^нна ви^ходити ш'іст' нед'іл' / і п'ісл'а ш'істи нед'іл' / то^у те^лпер бе^нрут до^у церкви хри^ст'ат дитину // ўже ім'я дитин'і виби^раїе бат'уш'ка / дивиц'а ў к'ниш'ку і виби^раїе бат'уш'ка // зара хто йак хоче / так назі^ваїе / а ко^улис' йак при^пало^у Мо^ук'рина / то^у йе

Мо^укрина / припало^у Пе^тро / то^у йе Пе^тро / і там н^іх^то не^н пе^ре^нби^ра^й / шо^у скаже бат^уш^ка / і так во^лно називали ди^тину // а хри^стини / це хри^си^н'а ди^тини / ў церкву їдут хри^ст'ат / бе^нрут куми / бат^ко хри^сшени^н / мати хри^сшчена / ди^тину і ў церкву / бат^уш^ка там во^лдичку йо^лго / ў с^вачену во^лдичку йо^лго // по^христи^й / приход'ат до^дому / а то^лд'і ўже ў^дома празну^йт / хри^стини робл'ат // на хри^стини ўже с^ход'ац'а ўс'і / і там ўже так'і добр'і хри^стини / ўс'ора^уно шо^у в'іс'іл'а робл'ат / це ж^ш рад'іс'т' така / шо^у ди^тина ро^лдинас'а // то^у куми / бат^ко хри^сшчени^н / то кум / мати хри^сшчена / то^у кум^а називайц'а цим бат^кам // ди^тину б^рали / йак не^нсут ди^тину / то^у мати бе^нре тим / йак то^у во^лно називайц'а / б'ілу пр^ост'ін' // к^рижмо^у / і на те к^рижмо^у бе^нре не^нсе / ложит ди^тину і на ^тому к^риж'м'і хри^ст'ат ту ди^тину / шма^ток б'іло^лго / шма^точо^к б'іло^лго по^ло^тна чи б'ілу пр^ос'т'ін' чи шо^у там //

– *Що має робити мати у день хрещення її дитини?*

115. – А мати / мати / йак бе^нрут / при^сшли до^у церкви приход'ат / то^у мати бе^нре вив'ід^т / бат^ушка бе^нре йі^йі за руку і о^вбодит кру^гом ў церкв'і і це по^у ру^шни^ку / а йакшо х^лоп^чик / то^у заводит аж^ш с^тейу ди^тино^у туди / на к^рилас / не^н на к^рилас / а на в'і^утар / ага / в'і^утар // а йакшо д'і^учи^нка / то^у не^н по^лложе^но туди було їти // на хри^стини с^ходило^с'а ба^гато^у / ба^гато^у тих л'уде^й // були с^ватку^вали / і при^носили на хри^стини ц'і / ро^лбили букетики с^кв'іток / ма^чали ў го^лр'іл^ку / били^с йіх по^у губах і про^да^вали^с т'і к'в'ітки / б^рали г^рош'і^н за них // а ше на мило^у ка^зали^с / ди^тин'і на мило^у / ^тоже да^вали^с г^рош'і / на мило^у ка^жут //

– *Кого брали за кумів?*

– За кум'і^у б^рали сво^йіх / р'ідних б^рали / б^рат'і^у / се^нстер сво^йіх б^рали за кум'і^у // а йакшо ди^тина д^уже^н не^н здо^лрова / м^л'ава / то^у так со^лб'і ка^зали / ви^їди на до^рогу / то^у кого першо^уго зустр'іне / зди^байе / то^у того к^личе за кума // а в'ід^т хри^сста в'іт^казуватис'а не^н мож^шна / це о^убо^уйас^ково^у / йакшо за^прошу^ой^т / пр^ос'ат / шоб^н хри^стили ди^тину / то^у в'ід^т хри^сста в'іт^казуватис'а не^н мож^шна / йакшо х^лоп^чик наро^лди^с'а / то

х'лопце^в'і першо^уму / йак^{шо} х'лопе^ц' ше не^н жо^унатїї / то^у хри^стити х'лопчика не^н мож^нна / т^реба х'лопце^в'і першу д^іїучинку о^уб^ізат^{ел}'ел^{но}у хри^стити / а д^іїчина / йак^{шо} д^іїчина не^н замуже^м ше / то^у т^реба хри^стити першо^{го} х'лопчика т^оже / о // а йак^{шо} дитина / бувало так шо^у мертво^ународже^нна / д^іти ро^удили^н'а шо^у не^н жив^і / то^у називали йо^{го} або Йі^ван / або Мар[']їа / так шо^у б^іл[']ше н[']їакими їме^н'нами не^н мо^угли назвати / т[']їл[']ки тими / або Мар[']їа або Йі^ван //

– *А як називали дітей, які помирали ще до хрещення?*

116. – Були так^{'і} д^іти / шо^у наро^удиц^{'а} і до^у хри^сщен^{'а} ше по^ум^{'р}е / то^у так са^{мо}у їїх називали або А^дам і Йі^ва / або Йі^ван і Мар[']їа / о // і ше дитин^{'і} ново^унароже^н'її н^{'і}коли не^н мож^нна в^{'і}д^{'р}'їзати^е паз^{'у}р^{'і} / а їїх в^{'і}т^{'к}усували т^{'і} паз^{'у}р^{'і} // а першїї раз^е дитину ст^{'р}иг^{'ли} / ко^{'ли} їїї ми^{'н}у^у р^{'і}к // ми^{'на}йе р^{'і}к / при^{'х}одит бат^{'ко} хри^сш^{'чен}її і стр^{'и}же дитину // х'лоп^{'ч}ико^ув^{'і} вист^{'р}їгає хри^ста / а д^іїучинку т^оже стр^{'и}же // ц^{'і} к^{'ос}и хо^{'в}али^е м^{'ж}ш^{'т} дв^{'е}р^{'и}ма / ў ш^{'ч}'їлини^е так^{'і} хо^{'в}али^е / або ў хл^{'і}ви / шо^{'б}н['] во^{'н}о / т^{'і} к^{'ос}и / шо^{'б}н['] не^н вал^{'али}с^{'а} т^{'і} к^{'ос}и // дитину на п^{'р}от^{'аз}'ї ро^{'ку} / то^у во^{'н}о ше груд^{'не} ш^{'чи}тало^{'с}'а / дитина се ц^{'и}ц^{'ку} і ка^{'ж}ут / шо^{'у} то груд^{'н}їч^{'ок} / груд^{'на} дитина // то^у та^{'ку} дитину ше до^{'у} ро^{'ку} не^н мож^{'н}на ў зер^{'ка}ло^{'у} / і мен^{'ше} по^{'к}азувати л^{'уд}'ам / шоб^{'н} не^н на^{'у}рочили // о^{'у}б^{'і}зат^{'ел}'ел^{'но}у ше при^{'к}ол^{'у}йут ш^{'п}ил^{'ку} / йак їд^{'ут} дес['] ме^{'жи} л^{'уди} / шоб^{'н} не^н на^{'у}рочили / то при^{'к}ол^{'ув}али ш^{'п}ил^{'ку} / о // а о^{'у}с^{'тан}'а і са^{'ма} па^{'с}л^{'ед}н^{'а} дитина / йа^{'ка} наро^{'ди}ц^{'а} ў с^{'і}м^{'ї}ї / то^у ка^{'з}али / шо то^у ви^{'ш}кри^{'бо}у^{'к} / шо то са^{'ме}н['] ўже па^{'с}л^{'ед}н^{'е} / шо^{'у} то ви^{'ш}кри^{'бо}у^{'к} ц^{'а} дитина //

– *А як називали дітей, які народилися без батька?*

– Т^{'і} д^{'і}ти / йак^{'і} ро^{'у}дили^{'н}а без^{'е} бат^{'ка} / їїх називали ба^{'і}стру^{'ка}ми / а ма^{'му} називали пок^{'р}итко^{'у}й^{'у} // на них д^{'у}же то^{'д}'ї н^{'і}х^{'т}о не^н д^{'и}вис^{'а} / бо^{'у} це д^{'у}же ўс^{'т}идно^{'у} було / шо^{'б}н['] ро^{'у}дити дитину ба^{'і}стру^{'ка} / о // а д^{'і}т^{'ам} о^{'у}б^{'і}яс^{'н}ували де бе^{'н}ру^{'ц}'а д^{'і}ти / ка^{'з}али шо^{'у} ў ка^{'п}ус^{'т}'ї наш^{'ли} те^{'м}бе // л^{'о}ки дитина ўже ў ш^{'к}олу п^{'і}де / ше во^{'н}о не^н зна^{'й}е де / ше ка^{'же} / шо^{'у} то ў ка^{'п}ус^{'т}'ї наш^{'ли} / ўс^{'о} о^{'у}р^{'ем}'а йо^{'го} ў ка^{'п}ус^{'т}'ї наш^{'ли} //

ПОЛОНСЬКИЙ РАЙОН

Село Котелянка Полонського району

Котелянка – село, центр сільської ради. Розташоване за 15 км від районного центру і за 8 км від залізничної станції Миропіль на лінії Бердичів – Шепетівка. На території села знайдено кам'яні шліфовані сокири доби міді [8, с. 458].

Інформант: Димедюк Борис Філімонович, 1933 р. н., освіта – 6 кл.

117. – В'їїна нас застала ў Тиг'ков'і // таке се^нло йе // бат'ка заб'рали на фронт // наступали / бомбили / таке було горе / не^н можна нав'іт росказати // ми окув'ірувалис' / доїхали до Чуднова / і ўже н'іміц'і п'ішли ўпе^нред / коники ўз'али / з бат'ком ми до Чуднова йіхали / до Коз'агина / тоді на'зат ве^нрнулис'а / бо н'іміц'і наступ ро'били // воно було таке / у мене і мисл'і не^н було / но ў сорок третому роц'і було ба'гато і фронт нас остановіў / а по'том п'ішли на Те^нрноп'іл' / вибрали наших бат'к'іў / д'ід'іў // на'зат ве^нр'талис' / буў баг'ко / хати не^н було / ў баби на квар'т'ір'і // туга було жити // воїну не^н так пере'жили / йак сорок с'о'мий р'ік // голодоўка / не^н було шо йісти // йа т'ікаў / але не^н по'паў ў руки //

Інформант: Козоріз Василь Володимирович, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

118. – Була в'ічизн'ана в'їїна / з'начит' / йа пас то'вар // буў ма'лим / було ме^нн'і ск'іки / ш'іст' рок'іў // ў се^нл'і були пол'іцайі / йіхали ў райо'н з се^нла в'ипиўш'і / на'пилис' // х'лопц'і ве^нлик'і / котр'і пасли то'вар / тоже по'чули / назби'рали дес' патрон'іу / стр'іл'али патронами / бе^нз ру'жа / так от // по'чули ц'у стр'іл'анину і поз'лазили з в'оза / і по'чали д'вигатис' до нас // х'лопц'і стали хо'ватис' м'іж худо'бу / а йа думайу ўт'ічу до'дому / йа стаў т'ікати / во'ни стали по ме^нн'і стр'іл'ати і ўдвох дог'нали / на'правили ко'н'ешно до'дому // наїшли ме^нне до'ма / по'били ме^нне // х'лопц'і по'казуйут хто стр'іл'аў / але во'ни ўже поло'вили цих х'лопц'іў і да'ваї ўс'іх бити // ўс'іх

б'или / п'іс'ла того / йак поб'или ме^не / а с чоти^рох було о^сталос'а два / тих
 ўс'іх ло^вили / до^купи поз^гон'ували і да^ваї ўс'іх б'ити при^кладом і на^гайкою //

Інформант: Козоріз Анна Петрівна, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

119. – Три^майу с^вин'і йа^к'іс' / тра до^гл'а^дати / да^вати йі^сти / хо^дити
 коло них / р^вати йа^кус' гичку // і те^л'а йак де ма^ле / тра то^же до^гл'а^дати /
 т^реба і ко^рову до^гл'а^дати / бо шо три^майеш / то ўсе т^реба до^гл'а^дати / бо
 во^но не^н до^гл'ане^не не^н б^уде // ко^ров'і т^реба йі^сти да^вати / шоб йі^ла во^на /
 то^д'і б^уде мо^локо / а йак не^н б^уде // тра хо^дити р^вати бу^ран / тра дес' хо^дити
 ц'ілу з^иму / йа^к'іс' бу^раки т^ерти і жом да^йем / і гичку / і с'іно / ўсе да^йем / а
 то^д'і во^на да^с'т' йа^кус' к^рушку мо^лока / а йак не^н б^удеш да^вати йі^сти / то
 во^но не^н б^уде до^йітис'а // на^сампе^рет тра в'ід^гор^нути г^н'ії і да^вати йі^сти /
 шоб во^на йі^ла / йак б^уде йі^сти / да^с'т' мо^локо // не^н б^удеш да^вати йі^сти / во^на
 за^пусти^ц'а / шо не^н б^уде до^йітис'а // по^тому ми ви^га^наємо ў чере^д'у // в об'ід
 при^ходи / зноў тра до^йіти / та ї так три ^рази до^йіц'а // ^разом до^йіц'а і
 го^дуец'а //

120. – С'одн'і ідем о^рати го^роди / заўтра на^с'ін'а ве^л'зу ў поле //
 п'ішли жни^ва / по^слали сно^пи во^зити / ^ран'ше так б^уло // жни^ва к'інчили^с' /
 да^ваї со^лому сорту^вати / на^чалас' карто^пл'а ў кол^госп'і // ^возим карто^пл'у і
 ка^гат'іру^йем / то^д'і ба^рак ко^рмові^й ка^гат'іру^йем / по^том при^йшла зи^ма /
^возим гн'ії на ^поле / йідем ў л'іс л'уд'ам по д^рова / ко^му со^ломи при^вести //
 наче^нпити ш^лейі до ^воза / пор'іун'ати йіх / шоб р'і^ун'і бу^ли / то^д'і
 за^пра^гайеш кон'і голо^войу ўпе^ред / хвостом на^зат // ў мене з^робле^н'і
 значки на чо^тири ла^пи м'іж^рад'а / со^рок три сан^тимет^ра // ви^ору го^рода і
 т'а^гайу / а л'уди за^д'і хо^дат і ки^дають туди / і за^гор'тайут // ў^дома са^дим три
 ра^дка карто^шки і два ба^рака // раз по^сапали / пот'ім п'ід^гор'тайем / по^лим
 бу^ран // са^дим ко^же^н р'ік дес' т^раве^н' м'іс'ац' // йа трах^тор'іст / с^л'есар //
 по ўс'ому жи^л'із'і йа ве^л'икий ха^з'айін / буў ко^вал'ом // ро^биў д^вацат' ш^тири
 ро^ки машин'істом / комба^йнером ро^биў / ў ку^зн'і кон'і ку^ваў / ўсе те / шо по
 ха^з'аіству // йа са^жу рас^паше^н'чко^у на значки по со^рок п'ят' меж^рад'а / по

ш'тири рат'ки // ў ме^нне знач'ки на ш'тири / йа т'агну / а 'заду 'баба їде // 'пот'ім 'сапуу / бу'вайе два 'рази і 'б'іл'ше / п'ід'гортуєм / а 'пот'ім ко'пайем // йа в'ривайу / бура'ну ў ме^нне не^нма // наїчист'іши гор'од //

Інформант: Хабенюк Ганна Іванівна, 1929 р. н., освіта – 5 кл.

– *Як варите борщ?*

121. – Стаўл'у борщ / йак йе м'н'асо / ки'дайу ку'сочок / ва'риц'а фа'сол'а ў борщ'чев'і / а то'д'і ки'дайу 'моркву / бара'ка / ка'пусту / кар'топл'у / ўсе ки'дайу і во'но ва'риц'а / то'д'і ше то'мату 'кинула / за'жарила / при'жарила / шоб во'но бу'ло ў'кусне / сме^нтани 'лошку 'кинула //

– *Як печете пиріжки?*

122. – За'парила / моло'ко ў'з'ала / це моло'ко зхо'лоло / ў'сипала 'цукру / ў'кинула марга'рину / зам'ісила йо'го / во'но з'їшло // нал'іпила пир'ішк'іу з 'йаблуками і ва'рен'ам // ва'рен'а 'ц'іле 'л'іто ва'ру / шоб бу'ло на 'зиму / на пир'ішки / бо с 'того напи'чу // йак 'вишн'а йе / то з 'вишн'і// дерл'оване / дерл'уйу / шоб бу'ли пир'ішки / бо д'ід 'дуже л'уби пир'ішки // пе^нчуц'а час ў пе^нч'і / тре змостити 'дечко і йак скла'дати пир'ішки / ўма'чати в о'ливу / бо во'ни злипнуц'а / шо йіх не^н розбе'ре н'іхто // тої тра розди'рати / шоб во'ни розди'ратис'а буд'ут //

123. – Нас'ійала му'ки / ко'лис' ми ше за'м'ішували / а 'зара н'е / ў'з'ала му'ки / ди'ўл'ус'а на с'к'іл'ки хл'іб'іў / чи на ш'тири / чи на п'ят' // йак п'ят' / 'лошку о'цту ўл'ала і доп'іри 'сол'і ў'сипала і во'дойу 'теплойу др'ож'і заколо'тила / пок'лала на 'форми і во'но з'їшло / і 'дуже 'добрий хл'іп // або ў пе^нч'і або ў духо'ўц'і //

124. – В'їна по'чалас'а / то йа ше ма'ла бу'ла // с'к'іки ме^нні бу'ло / дванац'ат' 'рок'іў // д'їшли 'н'імц'і до нас і кажут' аку'в'іруїтес' с 'хати / бо 'в'їна і ви тут не^н будите // і шо хто ма'ў / то повики'дали // аку'в'ірували на Полоне // вийіхали за с'воїй гор'оди / тут по'чалас' в'їна // стр'іл'айут с'удойу / а 'коло 'вуха 'кул'і ле^нт'ат / а ми ж йідемо / бо йідно ко'нечко на трох чи чоти'рох с'імеїних // і ми йідемо // при'їхали / а то'ди 'ні'мц'і п'ід'їшли / йіх

мало було / а пол'їцайї було баґато // ўс'о поперевертали / кури ўс'ї пор'їзали до йїдної // ми вийїхали н'ї йїдної курки не" осталос' / і п'їч натопили / і пекли йїх чи варили / Господ' йїх знає // а пове"рнулис' / то вони ўже од'їшли / та ми даваї пове"ртатис'а додому // йа дванац'ат' маїла / корову ве"ла і ў чобот'ах ўзута воїених / бо ж тоди ше маїти плаче / бо йак йа маїла ше ї с коровойу ў Полоне заїти // йак приїшли туди / та ше ї заблудилис'а // та н'їч темна / приїшли / не" знаєш с'уди чи не" с'уди // то п'їўноч'ї блудили / поки на т'ї Бїлїдн'ї доїшли // таке було жит'а //

Село Новолабунь Полонського району

Новолабунь (кол. Лабунь) – село, центр сільської ради. Розташоване на річці Хомора за 20 км від районного центру і за 25 км від залізничної станції Полонне на лінії Бердичів – Шепетівка. З історичних документів відомо, що село засноване 1569 року. Жителі села брали участь у визвольній війні українського народу 1648 – 1654 рр. і гайдамацькому русі середини XVIII століття [8, с. 459].

Інформант: Міхміч Андрій Степанович, 1921 р. н., освіта – 7 кл.

125. – Йа бїўшиї ве"тиран в'їїни / от і до / простїї колгоспник бїўшиї // с начала до в'їїни кончиў с'їм клас'їў / дейак" ўремїа / коли приїшоў призоў до арм'їїї ме"не три рази брали ў воїнко"мат / але" ш йак не" то"д'ї до в'їре"н'її особ'її не" дуже ме"не хот'їли брати в арм'їїу чере"с мойу характе"ристику чорну // але" проїшло ўремн'а тут розпо"ратка Полонс'кїї раївоїнко"мат / ўз'ати ў строїїг'ел'нїї батал'їон таких л'удеї йак йа / йа не" о"дин кон'ешно бїў / забрали нас с'їмнац'атога апр'ел'а сорок першого року / ми попали ў Волинс'ку облас'т' ў Ман'евїц'кїї район / строїїг'ел'нїї батал'їон / де робили ае"родром / воїенїї ае"родром // там пошт'ї м'їс'ац' ми робили / ўже були так'ї чутки про те шо нас маїли випускати / а тут ўже наг'ранула ве"лика в'їчизн'ана в'їїна // коли в'їчизн'ана в'їїна г'ранула / це ўже наш'ї споруди / йак'ї були нами

построїте"н'і пе"ре"ве"рнули ўверх |корне"м / самол'оти пе"ре"гнали / ц'і бе"тон'і плити постали / на |виб'іх / а нас / ўже |вим'ір'али нам / та|ким |л'уд'ам йак йа зробили при|с'агу |дес'ат' / два|ц'ат' |метр'іу стволи / на коз|лах сос'нов'і і при|н'али при|с'агу / та при|н'али ми при|с'агу / |наше подраз'ел'ен'іе от і до потр'іпали / то|му шо ми не" |були так о|собо п'і|дуче"н'і / то|му шо по|вин'і зм'і|нити ро|боту // |п'і|с'л'а цих / нас роз'і|гнали |н'і|мц'і / ўже не" |було шо / буў при|каз м'і|н'істра нам в'іт|ступати до |Кийева / |города |Дарни|ц'і / посту|пали ми ко|н'ешно по ў|каз'і|ўц'і |м'есной ў|лас'т'і / не" |м'есной ў|лас'т'і / а коман|дира // за ў|с'і ц'і бой|ов'і опе"ра|ц'іі йа буў не" |одна|жди буў на|гражд'о|ній ге"ро|їчними орде"н|ами і ме"дал'ами / |орде"н |красной зв'і|зди / ме"дал' за бой|ов'і за|слуги і за от'ва|гу / то во|на |зара ў |мене" |йе //

126. – Ну |п'і|с'л'а йак йа ўже там де"мо|б'і|л'ізу|ваўс'а / йа по|ў|їхаў ў |Йа|кут'і|ю на |зароб'ітки / по|тому шо по|їхаўти до|дому / |бачиў од|н'і роз|вал'ухи / |п'і|с'л'а / то|му шо ў нас ў |нашому се"л'і два |м'і|с'ац'і |н'і|мц'і сто|йали і там пе"ре"ход з рук ў |руки це ўсе // |дуже поте"р|п'іло се"ло і йа |вину|жд'ен буў по|їхати на |пару |рок'іў ў |Йа|ку|ц|ку есе|сер / де ро|биў на |ша|хтах / ве"р|нуўши|с' зв'і|зці |чере"с три с по|ло|винойу |роки при|їхаў ў |р'і|дне" се"ло / ў |п'і|аде"с'ат |трет'о|му |роц'і йа одру|жиўс'а / маў |сина / по|том ше дв'і |доч|ки |п'і|аде"с'ат |трет'о|го |року / |тро|їе |д'і|теї // |п'і|с'л'а |ц'о|го ко|н'ешно три|валос' / |було нар|мал'но ўсе / |але" |ж'і|нка по|мерла в'ід |ін|сул'ту / то ўже і зм'і|нило|с'а нор|мал'не |жит'а // |чере"с |р'і|к йа з|нову |мус'іў одру|житис'а / на |дру|гий рас то і |зарас так |про|жи|вайу з |дру|гойу |ж'і|нкойу //

Інформант: Олійник Ганна Яківна, 1916 р. н., неосвічена.

– *Як колись пекли хліб?*

127. – Рошчи|н'али ў |д'і|шц'і // ро|били з|вечора |тро|шки |п'і|дмо|лод'і / рошчи|н'али / рош|чина з'і|де / |м'і|симо ўже ў|вече"р'і / рошчи|нила / |м'і|симо / а |рано ў|стайеш / йак |кислі / то роз'і|л'еш / а н'е то |м'і|симо йак ви|ходи //

в'ін с'ходе" / з'ішоў / а п'іч напал'уйіш / виробл'айіш на с'т'іл чи на по'душки // виробл'айіш то // в'ін п'ід'ішоў // ўса'джати ў п'іч / в'ін там пе"чеч'а з Богом // знали / йак при'тулимо 'носа ни пе"че ў н'іс і ле"ген'кіі 'робиц'а і не" пе"че ў н'іс / бо'ки т'рошки м'я'кен'к'і ну і по ча'сах д'ивилис'а // час по'сид'іў / тре виби'рати / виби'рати т'реба то'д'і ўже йак йа'кіі / це ўже тре жи'ўши / бо мен'шіі / а так шчи'талос'а час хл'іп сид'іў / а йак р'ітше" / д'умаіш йак п'іч напалиш / луче" спе"чеч'а / г'ірши п'іч напалиш доўше сидит' / так шчи'талос'а час сид'іти хл'ібов'і та'кому / хл'ібов'і обикно'веному / а йак та'кому / то так не" пе"че ў н'іс / ле"ген'кіі / бо'ки в'іт'ход'ат' т'рошки / го'товіі вит'а'гали //

– Як варити борщ?

128. – Боршч ва'рили не" так йак те"п'іри / о'ї те"п'іро ўсе і'наче" // боршч ко'лис' к'васиц'а / л'ітом бора'ка їду на го'род / к'вашу / з'робила с'в'іжіі / т'рошки к'іста ў'кинула / та'кіі хл'іп шоп в'ін при'кис / боршч ў'кис / це нин'ки на'квасила на боршч бура'ка / скри'шила ў сло'йіку чи ў г'лечіку / ко'лис' сло'йік'іў не" було / ўсе че"ре"п'іане" / до'бове" / че"ре"п'іане" луче" йак це ўсе до ц'ого / в'ін ў'кис / там бурач'ки так др'іб'нен'ко наск'іл'ка / ў'кис / ки'даіу / зара ўс'о / зара йе / ква'сол'у / ки'даіу ку'сочок м'йаса / ки'даіу ц'і бура'ки / к'ришу кар'топе"л' ўсе по 'новому / по 'норм'і нали'вайу во'дойу / і ста'ноўл'у ў пе"ч'і / ва'ру / то боршч / то не" так йак то'п'іро / то боршч / ўсе 'разом / ци'бул'у ўже або п'іс'л'а ў'кришу або ци'бул'у ўже оста'ўл'айу / йак заки'п'іў те"п'іро ци'бул'у к'ришу // о'то боршч / і п'ізн'іше" ўже сме"тану пе"ре"жарила йак йе / йак ў коло ви'ходило / т'рошки ў сме"тану / му'ки чут' і пе"ре"жарила ц'у сме"тану / йак ўже в'ін заки'п'іў раз два / ўже за'правила йо / ў'кинула ше ц'у сме"тану і ўс'о / б'іл'ш н'і'чого //

Інформант: Дзюба Марія Грірорівна, 1937 р. н., освіта – 5 кл.

129. – Ў в'іп'ну нас вигнали чере"з до'рогу ў сус'іц'ку хату / ми там хо'валис'а / бош п'ід че"ре"п'іцейу бо наша була п'ід'т с'н'іп'камі / теі заго'ралис'а / ки'дали тро'с'іруйшч'і пул'і // заго'ралис'а ц'і ха'ти // а наша

те^нго / то ми бу^ли ў ц^її шо це / шо не^н так заго^риц^а бо п^їд^т че^ре^нпицею // теї хо^валис^а йак бомб^лат то ми п^їд^л іш^ками / п^їд^л аў^ками / пот^їм ўпаў снарад^т / ўбило / коло ма^тер^ї дво^їе д^їтеї // одне ўбило / коло неї бли^зен^ко во^но ле^нжало / одне ос^талос^а живе / т^рег^е ўбило / в^ирвало киш^ки і но^гу од^їр^вало / че^нт^верте ос^талос^а живе коло неї // пот^їм нас че^рез д^нїў ск^їл^ка вигнали с^цейі хати / стали г^нати на Г^риц^їў / а то^дї ў Чи^тирбуки на Із^аслаў туди / на Анто^нїни / теї там ўже од^би^рали / ў Чи^тирбуках од^би^рали / ў ко^нушну позго^нили та^ко і од^би^рали там на Ге^рман^їў // йа^ких оди^ноких / а йа^ких з б^їл^шими д^їт^ми // а^ле ма^тір мо^їу не^н ўз^али / бо бу^ў брат^їк / ну йа буду / ну не^н буду називати / меншї за мене ме^не за ру^ку де^ржала то Мотра ўз^ала Во^лот^ку на ру^ки / а ма^ти хо^дила ше ў по^ложе^нї за Гол^ко^їу / о // теї так і Мотр^ї не^н ўз^али ў Ге^рман^їў // в^їн стаў кри^чати бо Мотра проїшла ўпе^ред^т з ним / на ру^ки ўз^ала / а ма^ти з^аду ішла ме^не те^го / то в^їн кри^чаў ма^мо / то н^їмец по^вдумаў шо в^їн Мотру називає ма^тірїу / теї так Мотру пропустили / не^н ўз^али на Ге^рман^їў / бо в^їн ше ж^ш малиї бу^ў / в^їн меншї за мене // п^їсл^а ш^коли ішла йа на х^верму / чо^тири ро^ки доїїла коро^ви // на х^верм^ї т^ашко то^дї було робити / бо ўруч^ну доїїли пїят^нацит^а кор^їў три рази ў ден^ї // з^їмо^їу ў коро^варн^ї а л^їтом ў табо^рах / ц^їле л^їто до мо^врозу // ставали то^дї ў чо^тири часа / д^їжурили то шеї ў три / бо т^реба наг^рїти на ц^їлу коро^варн^їу во^ди / ўруч^ну / котел / с^їч^ку р^їзали / коро^ви го^нили до водо^по^їу са^мї / т^реба во^ди нам / те^го / гаш ру^ки при^еме^рзали / л^їтом то н^їчо^го / а з^їмо^їу ва^шко // чо^тири ро^ки пробу^ла / п^їшла замуш^к / найш^лос^а ма^ле п^їсл^а того / теї ўже на х^верму йа не^н п^їшла / п^їшла ў ланку // бу^ра^ки сапували / по три ге^ктари с^поло^вино^їу на ж^їнку було борак^їў / нам то^дї ди^крету не^н було н^їякого // до д^їтеї нас во^зила п^їд^вода ўден^ї / на го^бїд^т / і на^зад за^би^рала ў поле // на х^верм^ї ва^шко то^дї було пра^цу^вати / нам / шо нам то^дї пла^тили // зараз хоч і по сорок чи по т^риц^їт пїят кор^їў / а^ле ж^ш во^ни ўруч^ну то не^н до^їят / а ми по пїят^нацит^а кор^їў по три рази ўден^ї доїїли / нам то було ва^шко / шеї подоїїли коро^ви

їдеш на с'їчку р'ізати по 'очеред'ї / ше ї пасли ў таба'рах по 'очеред'ї / куку'рузу ко'сили то ми хо'дили гро'мадити коро'вам // ма'ла йа тро'є д'їтеї // йа оста'у'ла сво'їх д'їтеї з ма'мо'ю // ма'ма мо'я не" дуже гра'мотна бу'ла / л'їкнеп т'їл'ки кон'чила але // поки при'їду з бора'к'їу то / по'робл'ат уро'ки і д'їти мо'її добре ўчи'лис'а / бо посту'пали то во'ни покон'чали / с кра'сним д'їп'ло'мом / а те"пер і о'нуки добре ў'чац'а //

Інформант: Обривко Мотря Максимівна, 1923 р. н., освіта – 7 кл.

130. – Роска'жу сво'їу й'ун'їст / дуже т'аш'ка бу'ла // кон'чим ш'колу / хо'дили ў ш'колу / кон'чим ш'їст' клас'їу ўже / хо'дили скир'тувати / 'воду но'сили ж'їн'кам / а кон'чилос' ўже т'реба ў ш'колу їти / їшли ў ш'колу / ўчите"л'ї пи'тали де ви ро'били? / ми рос'казували // хо'дили сно'пи пода'вати / мал'ї бу'ли ни 'може"м / то дво'х / дв'ї дитин'ї і пода'їем так / по'том ўже 'виросли / ў 'вос'мії клас йа п'їшла / не" бу'ло йак хо'дити / по'їхала ў Кам'їнец' / зда'ла е"к'замї'ни / ўсе // ни бу'ло за шо ўчи'тис'а / тиї зоста'лас'а так / по'том п'їшла до'йарко'ю / до'їїла коро'ви ўру'чну / до'їїла с'їм'нацїт' коро'їу // виїшла нуї йак сказа'ти / ц'їлії ден' робим / а ше ўно'ч'ї гро'мадим коро'вам // ота'ке на'ше бу'ло й'у'нац'ке жит'а / а 'хочї'ца ў к'їно / 'хочї'ца дес' п'їти / це ўже п'їдемо / то це ўже н'їч про'пала / дуже т'аж"ко бу'ло / але за'те бу'ло весе"ло / дуже д'їли'лис'а ўсім / ни за'видували н'їкому н'їчо / а так бу'ло шо в од'ному пл'ат'ї / йак хто тро'шки ба'гатшиї то те п'їде ў к'їно то те ўда'гаїм / д'їли'лис'а на'в'їт оде'жо'ю // по'том виїшла 'зам'їж / д'їти мален'к'ї / не" бу'ло ўже йак на х'верм'ї їти / хо'дити / п'їшла ў бри'гаду / три ги'ктар'ї бу'ра'к'їу об'робл'ала / ко'ли йа об'робл'ала ну нам ўже тро'хи то'д'ї пла'тили / це ў ш'їд'їс'ат д'руго'му / ш'їд'їс'ат т'рет'о'му ўже нам пла'тили / тро'шки але пла'тили // йак ўже 'виросли оп'їат' п'їшла на х'верму / т'а'гнуло ме"не на х'верму // п'їшла на ро'д'їл'но'му в'їд'їлин'ї / там йа ўже полу'чала і гарн'ї гро'ш'ї / ў нас бу'ў голо'ва / ўже кол'госп бу'ў пе"ре'довїї / ко'л'госп бу'ў м'їл'їонер / йа ўже полу'чала гарн'ї гро'ш'ї / оп'шим ста'ло жит'а кра'шчим / ну а те"пер зном та'ке // али ни'ма на шо об'ї'жатис'а / йе

шо ўд'агнути / йе шо ўзути / німа шо на Бога об'іжтис' / ўже сижу дома / йак сижу / ўсеодно йе ўдома робота / город догл'адаю / худобу гл'аджу // д'іти моїі ў Кіев'і / прийжджайут' до мени / ўнуки прийжджайут' / помагают' мин'і // чо'ло'в'ік помер / йа зосталас'а сама / д'іти прийжджайут' / помагают' мин'і / вопшим / мона сказази шо жит'а йде помален'ку // ўже здо'роў'а ц'ого німае / бо гол'і бос'і ходили до в'ітні / йа тако подиў'ус'а на ц'і калачики / шо нат' худоба не" хоче йіх йісти / а ми мал'і були пови'ходимо і збирайім ц'і калачики // була ў нас одна ж'іночка // йііі ўже німа на с'в'іт'і / мамо напикла млин'ц'іў таі т'і дала / т'і дала / а одна таку роспухлу руку прос'т'агуе / а мин'і? / йа в'ідала ц'ого диру'на / млин'ц'а картох'ланого // отаке було жит'а // дочка мо'яа робе технологом на хл'ебзавод'і / ўнук йіден 'учиц'а / йіднен'ка ўнучка п'іде шено ў первій клас / син робе на завод'і // так жит'а про'ходе / диў'л'ус'а 'зара йак т'ашко ми робили / а 'зара д'іти роск'ішн'і / шо там ка'зати // мали ми сво'ю земл'у / ма'шини / кон'і тримали / ц'іпами молотили / сир'пами жали / ўруч'ну жали / ма'шини не" молотили / с'ічкарн'і робили / худобу ў загат'і тримали хадз'аїі // ў 'кого йак'і земл'і були / багатш'і л'уди були ў 'кого було робочой 'сили б'іл'ше / таки багатш'і / а котор'і ни мали робочой 'сили / б'ідн'і // ст'ран'іки ходили по хатах / не" мона було хати оч'інити / бо приход'ат' // л'уди з голоду мерли / ходили п'яат' ш'іст' / ни було дош'чок с 'чого зобити тру'ни / то п'іт'копували п'ід б'ік земл'у і так зас'овували / отаке було жит'а ў триц'атих роках // топ'іро 'сорок с'оміі р'ік / тоже л'уди з екувац'ііі приш'ли / голодували / по с'елах ходили // от йа роска'жу про 'себе / була на ме"н'і ма'ма кал'іка / сист'ра кал'іка / брато'ва ў по'ложин'і / і згор'іла хата / йак було жити? / по сус'ідах ходили / зимл'анки копали / д'ілилис'а кус'ком хл'іба // не" було шо йісти // гнилу картох'лу от'копували і терли / пе"кли млин'ц'і / воском пател'н'у помастити і тре було йти на роботу // грабл'ами / заступами / грал'ами копали ц'у земл'у шоб зас'ійати / шоб зас'ійати / шоб було на д'ругіі р'ік с'тало л'уче // але" скажу вам йаке було п'ісл'аво'йено пе"р'юду жит'а //

посо|лити не^н було чим / сол'і не^н було / зас'в'ітити не^н було чим /
ке^нра^с'іну не^н було / бо де роздобуде^ш йакус' коп'їрку / їдеш п'їшки /
наприм'ер / йа живу трицит' к'їломи^етр'їу от си^ела // думайш йак то ўстати
ўдосв'їта і п'їти / з 'вечора згово^раїмос'а з ж'інками / та каже ў мене не^н
маїе чим засв'ітити / шо посо|лити / і ў чому зварити // таке було нам жит'а
// а йіўреїам ше хуже / ўбивали йїх / а чоґо ўбивали / бо н'їмец'ка мова з
йіўреїс' коїу мовоїу с'ходилас'а / йіўреї буў с по'ходже^н'а н'їмц'а / от в'ін
заїшоў у хату / і перед'ївалис'а воїни ў нашу годежу / н'їми^ец заходе і
п'їз'наїе шо це йіўреї чи йіўреїка сидит // ўбивали йїх // ў нас ў сил'ї од'на
могила ў л'їс'ї сто пїади^с'ат йіўреїї // п'їдїїжджайе п'їд'вода / і мален'ких
д'їтеї / мо'роз / з'їма / ўз'али так йак то цуци^н'ат 'викинули / 'мати пиш'чит
на дво'р'ї / кри'чит / а йїїї за плеч'ї / ўбили / д'їтеї од'ел'но / на'в'їт' не^н
да'вали йїїї на руки ўз'ати / тоно 'мати до могили їде 'боса / а д'їтеї ви'зут т'ї
шо не^н можут / йак цуци^н'ат до 'тока // йак було пири'жити / йа'ка
т'рудн'їс'т' була / йа'ке було жит'а / 'дуже не^ндобре / н'їмц'ї баґато ш'коди
наробїў // йіўреїїу ниш'тожиў / воїни ш так'ї сам'ї л'уди / хот'їли жити йак
і ми / а в'ін поўниш'тожуваў / над 'нами знуш'чаўс'а / а йіўреїїу униш'тожаў //

Інформант: Кулинич Олена Дмитрівна, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

131. – Ў чо'тирнацит 'рок'їў йа ўже п'їшла на ро'боту // приїн'али /
да'ли ми^н'ні п'їў пайочка бура'к'їў / йа сапувала // на д'ругїї р'їк ўже йа
сапувала ц'їло паї'ка // то'д'ї було здаїец'а по ге'ктару // а по'том ўже
'дал'ше 'б'їл'ше / а по'том на х'верму ме^н'не заб'рали / пїят' 'рок'їў коро'ви
доїїли // теї моїа 'мама зас'лабла / 'дуже ўз'аў ри'дикул'їт / а ми коро'ви
доїїли але за с'їм к'їломи^етр'їў / там бу'ли наш'ї коро'ви пас'лис'а / це
кол'госпн'ї / і ми там ночували і дн'ували / а по'том 'мама зас'лабли і йа ўже
по'кинула і не^н мо'гла 'дал'ї йа 'бути / бо не^н було ко'їму ў'дома 'бути / ну йак
ни ў'дома / а на ро'боту хо'дили ну ўже 'вече^н'ром і 'рано ў'дома / ми ночувала
там тїї / йак це воїни? / ў 'будах / ў 'бутках ми с'пали / так'ї 'бутки нам
по'ро'били // а по'том дал'ї / зноў / ўже моїа 'мати по'чун'ала / ми^е'не опїят'

на х'верму заби'райут / йа зноў до'йу / і ше до х'верми то шеі бур'аки над'іл'али потрошку нам / бо'пшим найішачилис' добре / а обман'ували / оц'і кому'н'істи / то шоб" во'ни по'лопали де во'ни йе / о'це хаі з'найут / йак во'ни над 'нами знуш'чалис'а і м'іі бат'ко по'гиб на фронт'і // а знуш'чалис'а йак х'т'іли над 'цими сиротами // не" давали нам спо'кою н'і ўден' н'і ўноч'і // ўже йак ни на ферм'і / то ц'іліі ден' бураки ко'пайімо / а ўноч'і буд'ат ўставаі їди грузи ма'шини // а п'лати / то ни пи'таі // запишут на ко с'хот'ат / на своіх родич'іў / і ўсе шо тибе на'паде ти оста'йес'а в'іл'на // отаке було на'ше жит'а // а дал'і ўже по чут' с'тало лекше / лекше / чут' лекше с'тало / а то на то'б'і так йа'к'іс' го'ра види'ралис' / йак ни те то те / то ма'ти ўмерла а то // оі Бож'е Бож'е / йа на'в'іг' не" можу приди'витис' / а ўйаски йак'і ми но'сили / пошт'і чо'тири к'іломе"три л'іс / і ми но'сили ко'жен ден' ўйаску шоб" на з'иму запа'стис' палити чим // а ше л'іс'ник буў / шо дожи'не п'іт си'лом / мо'туски нам пору'байе по ку'сочку / заби'ре і ўс'о / то йа с'ведра с' себе ски'дайу наўйазуіу ц'ііі д'рова / бош ш'кодаш по'кинути // а дал'і йа п'ішла з'амуж' за ўд'іўц'а / два хло'пц'і було ко'ло мене // во'ни в'иросли ко'ло мене з'ара / о'дин хло'пе"ц' в'о'йеному служи'ў / ўже на пенс'ііі в'ін / в'ін живе ў Бур'диче"в'і / а другіі ў м'іл'іц'ііі / ў Кийів'і / ну до мене приїжд'жайут / пома'гаіут ме"н'і чим ма'іут / йа йім / а во'ни ме"н'і / теў так ми живем / а чолов'ік по'мер / ўже ди'ўйатий р'ік п'ішоў йак по'мер / те"т йа оп'яг' са'ма ост'алас' // тиі ўже дома хоз'аіуіу / а ў'дома то'же ми'н'і ўже ни"লেখко / бо ўже роки / ўже ма'іу шес'ат п'яг' рок'іў / теі т'ашко т'ашко / ўже х'очу ўмирати / а тут ше Бог с'мерти не" даіе // але йа'кос' буде / ну с'лава Богу хоч шо т'рошки увагу ма'іут // ми'н'і за бат'ка да'іут до'по'могу т'рошки / з'ара та'ке ма'іут увагу за тих шо бат'ки по'бит'і // а це"го ни'даўно до'бавили ш'ідис'ат гри'ўн'іў / і то ве"лика до'по'мога хоч і йа плачу за ўсе / бо з'ара ў л'удеі кон'і ўсе картошку ко'пати / го'рода о'рати ўсе це йа плачу ка'н'ешно своііми гр'ішми бо / та'ка жиз'н' наст'ала але ж"мона на'н'ати // йак заплагиш то і хутко б'і'жат' / і з'робл'ат' ўсе йак ни" може бути / ота'ка

моїа жиз' / але" шо зро^убити / йакоc' воно ^ббуде ^ддал'і / ^мможе ше ^ббуде ^ллуче /
хто доживе / йа ^ддумаю ^ттоже дождати ^ллучо не" з^ннаю // та^к'і наш'і дум^ки //

132. – Ну йа ше помн'у во^ну / то ше ми^н'і було то^д'і дес'ат' рок'іу /
^дде^уйат' // то нас вигнали с ^ццейі нашойі / вона це^нтрал'на ^ггулиц'а була /
^ввигнали / ^уу закутки ^н'імц'і / ми туди ^ут'ікли / ^ппогр'і^би ^ппо^ун'і ^лл'удеі
за^ббито / нам не" було де ^дд'ітис'а / один ^ппогр'і^б" ^ппустіи бу^у // йак ми
за^хходим туди / там солдат наш ^йе / о^то де ми / ми со^убі с:олдатом тим / і тут
в'ін бу^у бу^у / і деж^ш його ^дд'іти / ^ББоже ш м'ї / деш його ^дд'іти // ^н'імц'і ^цці
при^ход'ат' тур^мус'уйут / кажут шо це ^ззараз^е ^ппостр'іл'айу вас ^ус^их / водит
над ^ннами ^пп'істолета / шо ^ззара ^ус^их поб'їу // а моїа ^ммати ^ууже була на^прот'іу
^н'ого / в'ін ше моло^ден'киі бу^у / ^ппожил'іша / ^ккаже н'е / ^цце м'ї чо^лов'ік // а
в'ін бу^у ^рран'аніі теі та^кіі худен'киі / теі ^ккаже доку^мента ^ппока^жи / а ^ммама
^ккажут / ^ххату роздолбили / доку^менти згор'іли / де йа вам ^йїх в'із'му ^цці
доку^менти шо в'ін бу^у ^уубол'н'ці / ^ммама ^уум'іли ^ттроха ^ппо ^йїу^реіс'ки
говори^ти / во^ни пон'імали теі ^ккажут до ^н'ого / шо ^уу ^н'ого чи^хотка / в'ін
^ууже помре ^ххутко // а ^ппотом пита^йе / а шо ви ^йїсте? / ^ккофе ^вварите? / а ^ммама
^ккажут / н'е ни ^вваримо / ^ннав'іт' ^ккартопл'а ни^ема де ^ззварити / де ми ^ззваримо /
^уу ^ппогр'і^б'і? / то в'ін ^ккличе с:обойу / шо ^хходи з ^ннами // штаб ^йїхн'ій бу^у /
^ззав'із у тоі штаб / теі ^ккаже / на / ^ччолов'іков'і ^дда^сиш с'ігарет'іу ^дда^сиш /
^ммака^рон'іу ^нна^сипали / ^йя^кихос' ^ццукерк'іу ^ннадавали / теі ^ммама с:обойу ше
одну ^жж'інку ^ууз'али / ^ссам'і ни ^пп'ішли / і ^ссам'і ^ккушайут і ^ккажут ни ^б'їйтес' /
н'е / ^цце ни^е ^оотрута / ^йїште / ^оот ми ^йїмос' ^ццо са^мо // во^ни при^несли і ^ддали
ше ^вв'ідра / ^шшоб" ^йїм ^вводи ^ппринести / во^ни ^ппринесли ^вводи / туди ^йїден ден' /
^ддругі ден' ^ззно^у ^ппринос'ат' і ^дди^ул'ац'а ^ччи тоі солдат ^йе / ^ччи в'ін ни^е ^ут'ік / ну
в'ін бу^у / в'ін ^н'ікуди ни ^ут'іка^у / о / ^ттиі то^го / ^нно^сили ^вводу і ^ккожи^ен ден'
^пплатили ^цці ^н'імц'і / ^ккожин ден' ^шшос' ^ддавали ^йїісти і ^ддуже ^ннаказували ^ммам'і
шо ^ддава^те ^ччолов'ікові ^йїісти ^шшоб ни^е ^умер / ^шшоп ^ппопра^ул'а^ус'а // ^цці ^н'імц'і
^ввийіхали / ^ттиі ^ддру^г'і ^ззайіхали // ^ооп'ят' ^ппри^шшли / ^ввиви^ели нас с ^ппогр'іба і
^ус'о // ^ппита^йе шо ^йї^ван ^йе / а ^ммама ^ккаже / шо ^цце не ^йї^ван / н'е / ^цце м'ї
^ччолов'ік // а ^ччош в'ін / доку^мента ^ппока^зуйте // в'ін ^ууже помре ^ххутко / в'ін на

чи хотку слабиї / в'ін з бол'н'ици то в'ін такиї / ну до'кументи / а документи
 ш ни'має // і так ми його вихоїли і поки наш'ї ни заїшли к'расн'ї / в'ін
 од'а'нує'а во'їне усе і п'ішоў доган'ати част' / по'том з Ги'рман'її пи'саў
 нам п'іс'ма / шо ми йім да'їем йаїка і м'л'іко / йак буду живиї / то'ту / том
 вас ни забуди'м / і мо'їа ж'інка н'е / і йа ж'інц'ї напи'саў / але було од
 ж'інки йїдне п'іс'мо с Кийїс'кої о'бласт'ї сам / ну йакби то то'д'ї ум буў
 шоб" захо'вати адре'су / мо'же і там і йе во'ни ше / хто йїх з'на'є / но' в'ін то
 'видно не" при'шоў / ма'бут' його ў'били / це ўже т'рет'її рас // бо дво було
 ўже ў'битих в'ін ка'заў / а це в'ін т'рет'її ран'аниї / тиї так ўже то з нами буў /
 то в'ін т'имино / т'имино при'їхали бо це ни'далечко / Кийїс'ка о'бласт' // а
 от ж'інки було йїдне п'іс'мо / по'д'ака була в'їд'ней / але то ше во'їна ішла
 / а п'ісл'а во'їни н'ічо ни' було ни' з'на'ю // отак ми во'їну про'сед'їли ш'іс'т'
 не"д'їл' / д'уже ў нас фронт п'ішоў т'ашкиї // н'їмц'ї ви'гонили на Н'їмечину
 / но нас йасакос' Бог сохраниў ў л'о'ху // ў нас такиї л'ох буў з'верху була
 ш'їпка та'ка / там і с'вин'ї нучу'вали / і тил'ата // а н'їмц'ї ви'гонили з л'ох'їў /
 а до нас ни захо'дили / бо думали шо там л'удеї ни'має / шо там худоба //
 али раз повиго'нили гет' гет' з л'ох'їў / ў йїдн'їм нашому л'ос'ї осталос'а
 три чо'тири с'їмїї // а во'ни 'сакос' с'тали йїх г'нати на Ми'кулин / тиї во'ни
 с'тали ўт'їкати т'рошки / поўт'їкали поўт'їкали / тиї 'кажут / шо ма'бут' тої
 во'їнеї шчас'ливиї / шо йїх не" ви'гнали з л'оху // йак до нас п'ісл'а то'го
 на'билос' л'удеї ў л'ох / то ми не" мали ўже н'ї де л'ах'ти / на'в'їт с'тати ни
 мали де / бо ка'зали / шо то д'уже тої во'їнеї шчас'ливиї шо нас ни побачили
 і ни ви'гнали з л'оху ў Н'їмечину // доп'їро то'го / а ба'гато ї по'їхало ў
 Н'їмечину // доп'їро то'го / йак 'визволили / 'била д'уже кат'уша йак
 визво'л'али // а ў нас б'їла ко'р'їўка / ма'ма п'їшли да'вати ко'ров'ї йїсти / так
 тихо 'кажут / п'їду йа дам ко'ров'ї йїсти / там ми забрали с'обойу т'уди / де
 нас ви'гнали / йак во'ни п'їшли йак с'тала н'їч // с'тала кат'уша б'ити / а йа /
 ше брат ў мене буў ма'лиї / то йа з б'ратом виш'чу / в'ін ше ї д'уже ни'
 пон'їмаў шо то / бо йо'му було 'мало рок'їў / доп'їру три роки / в'ін ше такиї
 буў ма'ленкиї // а йа виш'чу д'уже / ма'мочка деж^ш ви деж^ш ви / а л'ох

гоїдайц'а / баби христ'ац'а / а ми вишчи'мо / д'іти пишчат // таке робилос'а
 шо ну ну // але йакоc' чу'чут' ўтихла ц'а кат'уша / по'том ўб'ігла мо'йа ма'ти
 ў погр'іб йї кажут / і см'іуц'а / і кажут / ої Боже / чо'го це ви так
 пол'акалис'а / то надвор'і воїна / а тут ше н'е // теї каже ма'ти / ої Боже м'її /
 кругом ў пазус'і мене шос' так мокро / і ми'не дуже ў пліч'е шо ўдарило / а
 воїеніі каже до ма'ми / ви ран'ан'і // а йа чо'го ран'ана ни чув'чували
 нав'іт' / с то л'аку во'ни ни чув'чували / і каже розд'агаїтес' / Боже / йак
 во'ни стали розд'агатис'а тиї ни можут с'кинути н'ічо'го / ўже стас'кало
 пліч'ко / руку / і кроў л'ец'а / але йакоc' пор'їзали / поскидали з них / цеї
 воїеніі ўже периўйаску там зобиў йакус' // ну тут і ўден ўже наш'і
 заб'ігли // так помн'у йа дуже вискочила з л'оху / таке поле / бліс'ко пол'а
 ми жили / дуже видно / аї б'їжат' солдати дуже та'к'і кричат / а ми д'іти ў
 долон'і плешчимо / шо ўже наш'і йе / шо наш'і йе о'то то к'їно було / йа ни°
 знайу / те к'їно було сфотограф'їрувати / то оп'ше мона зу'ма було з'їти // о
 тиї приїшли воїен'і / тиї кажут ос'до ж'їнка ран'ана / во'ни ўз'али зара дес'
 йїхн'а част' ц'а була / санчас'т' / а то ц'а санчас'т' / ходила ма'ма дв'і
 ни°д'їлі до них / во'ни коже"н ден' робили йїм пириўйаску / бисплатно /
 приїшли дудому / хата повал'ана розбомбл'ана / жити ни'ма де / але ў нас
 су'с'їтка була сама ў хат'і / то забрала / то ми жили ў нейї // по'том стало
 розвесн'уватис' / то йакоc' стали / ц'і дїл'і позабївали бо пов'ал'увалис'
 ўже / і даваї обл'їпили ба'би / хот'їли с'воїу хату / ўже стало ти°пл'їше /
 обл'їпили ба'би ц'у хату / по'мастїли і ми п'їшли ў хату ўже сво'їу / так
 жили жили // тиї ма'ма / по'том стало чут' лекше / рука стала гоїйтис' / і
 застаўл'али / мус'їли їти на ро'боту / бо нас двоїе / шожш' мали йїсти // ни
 було / ко'р'ову н'їмц'ї забрали / ни н'їмц'ї / а крас'н'і таке / таке крас'н'і
 забрали ну забрали бо / нав'іт' і дива ни° було / бо во'ни йїсти хот'їли / во'ни
 ш го'лодн'і були / воїу'вали / нас зашчиш'чали // то там стали по'мален'ку на
 ро'боту ходити / давали йїм лекшу ро'боту / по'ка загоїїлас' рука / а по'том /
 слава Богу / шо не" заче"пило кос'т'і і ў серце ни° п'їшло / та пул'а / бо
 поп'їт шкуруой йакоc' в'їшла і вїрвала йак на долон'у кусок пліч'ка /

мн'аса |вирвало // тїї на |ц'ому |уже |стало |лекше / |стало |лекше |уже |хо|дили /
 ро|били // а |їа |ше |погу|л'ала |т|рошки з |малим / |малого |б|ратика |с|вого
 гл'ад'їла // в'їн |мален'кїї |нав'їт' |буў а |їа / |ми / |їа |гл'ад'їли / |ше |су|с'їц'ка
 с'тарша д'їу|чина |була / по|магала ме|н'ї |їо |гл'ад'їти // тїї так ми |ви|жили //
 ну а |зара |шо / |с|т|ройїла |їа |одну |хату / |мален'ку |з|робили |п'їс'л'а |в'їїни / а
 по|том |д|ругу |хату |уже |ви|лику |з|робили // о|но |ни|ма |ко|му |жи|ти |ї |їїї / |їа
 одна |живу |ї |тих |хатах / а |х|лопц'ї |ни |хт'ат / |х|лопц'ї |со|б'ї |г|роші |заробл'айут
 // теї |воїєнїї / а |теї |ї |м'їл'їц'їїї / |їо|му |ше |два |роки |ос|талос'а |до |пенс'їїї /
 то |в'їн |с|хоче |тут |з'у |м|ноу |бути? / |х'їба |ми|не |за|бирут |то |їа |ни |з|найу / |це
 то |їа |ни |до|кажу |уже // а |хата |здо|ровец'ка / |шеї |палити |майу |чим |бо |ї |мене
 та|кїї |р'їу|чак |б'ї|жит |над |го|родом / то |їа |наса|дила |дере|ва / |ї|с'акого / |їа |ї
 чо|ло|в'їк / то там та|к'ї |їасини |пови|рос|тали то |це |х|лопц'ї |при|їдут /
 нар'їжут / на|кол'ат / то |їа |палити |майу |чим / |ше |дроў |ни |куп|уйу |їак
 прода|йут // то |їа |ше |тих |дроў |ни|е |куп|л'ала / |це |х|лопц'ї |ми|н'ї |ше |по|ка /
 ми|не |за|баспе|чайут // а |дал'ї |то |хто |їо |з|найє |їак |майє |бути // |може |їа |уже
 по|мру |х|утко / |це |уже |таке / |таке |жит'а |шо |уже / |с'одн'ї |живу а |заўтра
 не|ма |уже / та|кїї |в'їк |настаў / |шо |з|робиш // |їа |про|жила |т|рошки /
 наб'їду|валас'а |по |сам'ї |вуха / |бо |путн'о |то |їа |н'їчо |ни |за|знала // а |до|п'їро
 |уже |с'тар'їс'т' |наїш|ла |теї |уже |їс'о // а |зара |уже |гос'їн' |п'їт'а|ходе / |дума|йу |уже
 шоп |хоч |т'аш|ка |зїма |ни |була / |бо |дуже |холоду |боїус'а / |ста|ра |уже / |дуже
 боїус' |холоду // начи|найут |ї |нас |л'уди |гет' |кар|тошку |рїти / |ї |нас |ко|нем
 |зарас |ко|пайут |уже |по |но|вому / |тої |наба|гато |лекше |ї |луче // ми|н'ї |тоже /
 д'ад'ка |нан'ала / |в'їн |при|їшоў / |ви|копаў / а |су|с'їди |зб'їг|лис'а / |помо|гли /
 поз|бїрали / |посорт'ї|рували / |поно|сили |ї |погр'їп / |ї так |живемо / |так |ї |зара
 |їа |по|мален'ку |хо|джу |су|с'їдам |пома|гайу // во|ни |сва|рац'а |на |мени |але |ж^{III}
 |ни|ма |сов'їс'т'ї |то |шоп |ни |п'їти |до |нейї / |хоч |їак |ни|бут' / |пома|лен'ку |совайу
 / |але |ж^{III} |збї|райу // тїї |таке |жит'а |наше / |але |слава |Богу |шо |так |с'ем'їс'ат
 |пїят' |рок'їў |про|жила |уже / а |дал'ї |хто |їо |з|найє / |уже |ї |хочу |їмерти / |уже |ни^e
 |хочу |жити / |бо |дуже |само|тн'о |ї |хат'ї / |дуже |т'ашко // тїї |таке / |али |їа|кос'
 |буде // |три|мала |їа |худо|бу |ї|с'аку |ї |їсе / а |зара |ос|талас'а |оно |ше |кур'ї |ї

качки / але л'уди ми н'і / спас'іба їм / молоко нос'ат / дайт / п'іткри°пл'айут ми ене //

133. – З братом йіду ў Лабун' / де йа родилас'а / а чолов'ік м'її ўже ў Ге'рман'її / ше д'їтеї ў нас ни е було / йа ўс'о пробула три м'іс'ац'і йак началас'а воїна і таке розрушен'їе було / його забрали ў Ге'рман'їю / а йа жи́ла там три роки биз н'ого // нуї тут ўже пробула / стала акувац'їя / ў свойому сил'і / ў Лабун'і // йак йа прийїхала іс ц'ого вокзалу / зараз ми не ў пол'іц'їю визи'вайут / зараз м'іл'іц'їя / а тод'і називалас'а пол'іц'їя / шо з Ге'рман'її ўт'ікла / дайт / йа показују документи / іс такими шомпулами пол'іцаїи стоїат / з одной сторо́ни іс другої і ў йїх дубинки ў руках / шо ти ўт'ікла з Ге'рман'її // показују йа їм документ / шо йа інвал'ід другої гру́пи / так шо ми е не били і в'їтпустили дуодому // прожила тут ни доўгу з'їму / це було ў йакїх м'іс'ац'ах ни скажу / це ви есноју ше було / началас'а воїна то / наш'і крас'ні оступали / а це ўже н'імец' наступїў / і начаў брати ў Ги'рман'їю ўс'у молод'ож^м забраў / двацит' першиї / двацит' другиї р'ік / і двац'атиї тод'і три роки служили в ар'м'її / а це осталис'а сам'і молод'і / то йїх забрали ў Ги'рман'їю / та́ким ро́дом йа спас'лас'а // жи́ла йа ў свойому р'ідному сил'і / прийшла акувац'їя / заїшоў н'імец' стаў акуїрувати / йак стаў акуїрувати / гониў от си ела до си ела / доїшла йа до Че^нтирбух'їў аш / і з Лабун'а догнаў цеї н'імец' своїейу с'імнейу // мати кал'іка / си естра кал'іка / ўс'ако були // нав'іт' ў те ўре́мн'а і ў цих до́мах / де зара ма́газїни заго́тзи'рно заго́тоў'али / тої ро́жен'їци родили д'їтеї / при наших ус'лов'їях / так'і були ус'лов'їя тод'і ў род'іл'н'ах // але ж^м ми стоїмо ў цих ма́газїнах но́чуйемо і д'їти пиш'чат / ро́же^нїци ро́д'ат / захо́д'ат парт'їзани наш'і / сид'їли ў л'їсах / заскочили ў цеї ма́газин і кажут / на ранок ви будете освободжон'і // куди нас провадили / куди нас думали / та́ко ми розб'їглис'а по с'елах / при́гнали нас по цих ма́газїнах / рано п'ідводи прийїжджайут і на с'ела хто куди по́паў / хто ў йа́ке се^мло / хт'ат до своїейї доми // до чо́ було жит'а во́йеного пе^нр'їоду / трудно́ було жи́ти / і с

хар|чами і з^ж жит'ам / і с паливом / і з ма|лими д'іт'ми / т|рудно бу|ло жит' ну
 // ўсе та|ки пири|жили і на нин'ішн'ї ден' йа ше жи|ву вос'імде^мс' ат три ро|ки
 / хо|ча йа|ке пе^ре^нжи|ла / опста|новишче пе^ре^ннесла на сво|юму в'іку //

СЛАВУТСЬКИЙ РАЙОН

Села Гориця Славутського району

Гориця – село, підпорядковане сільській раді с. Красностав, яке в історичних документах вперше згадується з 1623 року [8, с. 483-484].

Інформант: Гибалюк Марія Іванівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

134. – Йо|го бат'ки їдут' до мо^уло^удой до^уго^увару|уц'а / ко^ули с|ватайе і к'і|л'ко ко^уго б|рати / ну йак мо^уло^уда с|каже в'із'ми б'і|л'ше / чи йідного с|вата / чи два с|вати / а|ли б'і|л'ше так шо бе^нрут два с|вати // го^ур'ілку бе^нрут' / бух'і|нец' хл'іба і мо^уло^удиї їде / а йак ўже приї|дут' до^у мо^уло^удой / то їдут' про^усити бат'к'іў хриш'чених / мо^уло^уда з мо|лодим ўвече^нр'і їдут' про^усити хре^нш'чених і його бат'к'іў // по^усватали / по^убалакали ко^ули з|робл'ат' ве^нс'і|л'а і йак ч|ириз с'к'і|л'ки во^уно там б|уде / ч|ириз м'іс'ац' чи ч|ириз дв'і нид'і|л'і / і на йа|киї ден' / і то^уд'і ўже соб'і|райуц'а на ве^нс'і|л'а // мо^уло^уда ўб'і|райіц'а за мо^уло^удуху ў в'інок і ў бин|ди / і х|одит п|росит на ве^нс'і|л'а ро^удних / су^с'і|д'іў // от мо^уло^уда при|ходить' ў хату і п|росит' / йак там д'і|ўчина / то за д|рушку хаї при|ходить' / і при|ход'те на хл'іб на с'і|л' на ве^нс'і|л'а / а мо^уло^удиї йак п|росит' / то к|аже за бо|йарина і за сва|т'іў і за свах п|росит' // з|араз ўс'і їдут' / а то^уд'і л'ічани бу|ли / п|рос'ат' ш|тири с|вахи і с|вати / чи ш'іст' / бо ни|ма де по^уса|дити / ко^улис' ни ро^убили ў гара|ж'і / а ўсе ў хат'і / йак ма|ла хата / то ма|ло ўл'ізе / йак ве^нли|ка хата / то б'і|л'ше // йак т|реба / то за|казу|ют' / бе^нре мо^уло^удиї з йідної хати с|ваху / а з д|ругої с|вата / ўсе до п|ари б|рали / шоб мо^уло^удиї лишн'і бу|ў / так і ў мо^уло^удой спраўл'айут ве^нс'і|л'е // ўвече^нр'і при|ход'ат' до мо^уло^удой д|рушкі і пле^нтут' в'і|нкі / ш|ийут' вел'она / ш|ивайут' // ми йак д'і|ували / то^у з ма|рлі / ў ко|го к|упл'аниї бу|ў вел'он та з|найіш / спе^нц'і|ал'ниї та|киї / а|ли це

|дуже р'ітко / йі|ден на се^нло буў / ну то ўже по^зичит' мо^ло^лда |того |вел'она
 / а йак н'і / то з |марл'і / з|робл'ат ц'і шл'арки тут над |лобом / а |посл'е ше на
 ко^лрону шл'арку і слаўна мо^ло^лдуха по^лу^лчалас' // а в'інки ро^лбили
 спе^ц'іал'но с кв'іток / ўс'ак' і кв'ітки че^р'вони і виш^нови / |жоўт'і / |син'і / а
 ўже йак п'ід |вел'он / то ро^лбили н'ежно^го / |б'іли кв'ітки / а зилене |лист'а //
 прий'жайе мо^ло^лдїі / то мо^ло^лдуху хо^вайут' / бо^лйари шу^кайут' /
 мо^ло^лдуху зна^ход'ат' / при^вод'ат до |хати і садо^лўл'ат |пере^д мо^ло^лдим і
 ро^лспл'ітайут / йі|йі |вечо^ром запл'ітайут ў др'ібушки / шоб |доўго
 ро^лспл'ітати // ўс'і друш^ки по^троху при^ход'ат і ро^лспл'ітайут / а ро^лспл'или
 / то^у тип'ірин'ка |мати при^носит' |вел'она / при^носит ко^лрону і сп'івайут /
п'іди |мати ў ко^лмору при^ніси ме^н'і ко^лрону / йак ўже во^на при^носит
 |вел'она і ко^лрону закла^дайут друш^ки на мо^ло^лдуху / ўб'ірайут йі|йі ўже ў
 |вел'он / в'інка і ко^лрону ўже то^лд'і мо^ло^лдїі бе^н'ре йі|йі за ст'іл / с'іда^лют /
 пус^тили |кол'ійу / а мо^ло^лдїі з мо^ло^лдойу ни йі|д'ат / |токо вис'іл'ови //
 |випили |трохи пирику^сили і со^лб'ірайуц'а до^л в'інчан'а / во^на |іде з
 друш^ками по^п'е^реду / а в'ін з бо^лйарами і з^с сва^тами |заду // а ўже йак
 по^в'інчаліс'а / то^у |ідут' ў^м'ес'т'і / про^ход'ат' тїі за ст'іл і в'іс'іл'е
 спраў^л'айут // |д'іти стр'ічайут пе^р'шойу / |б'іл'ш'іст' так шо^у брали |жито і
 там кв'ітку йа^ку при^крашайут / тїі та^ка пере^тма / ну с^к'іл'ки колос^к'іў
 |жита / а йе шо^у |т'іл'ки с кв'ітками ли^ше |віде // |іде на^прот'іў тїі ўже
 приста^наў^л'уйуц'а // мо^ло^лдїі платит' |г^роши / заб'ірайе ц'у пе^р'ріму /
 |вїйшли / на^ставили |руку з^с при^тмойу / то^у з^найут шо то // мо^ло^лдїі йак
 ве^с'іл'е / то м'ін'айе шо^лб платити |г^роши / ко^ллис' так ко^п'ітками платили
 / п'ііс'ат ко^п'іюк за при^тму // а хто ўже р'ідн'їі брат чи сист^ра йе / |мали /
 на во^лрог'ах пири^тмають с хл'ібом і г^р'іл^ко^лўйу / то^лд'і ўже мо^ло^лдїі і
 мо^ло^лда пїут го^лр'іл^ку і заб'ірайут хл'іб і да^лют' йім |плату ўже |б'іл'шу //
 за^ход'ат' за ст'іл // |ўвечір'і ко^ро^лваїниц'і пи^чут' ко^ро^лваї / йак мо^ло^лда
 |ходит' |просит' |разом на ко^ро^лваї / там |б'іл'ш'іст' мо^ло^лди ж'інки ш
 чулув'іками / а т'і шо за с^ват'іў |будут' і так ко^ро^лваїниц'і / к'іл'ки там тїі
 |м'іс'ат' куру^лваї / ро^лшчин'айут' / а |пот'ім при^ход'ат' |м'іс'ат' по^у |кол'ійі /

ўс'і по^у пар'і ста^йт' і м'іс'ат' // так ў мо^уло^удо^го так / і ў мо^уло^удо^йі //
 ко^уро^ува^йніц'і дузвул' айуца / с'а^дайт' стари чулув'іки / а ж'ін'ки за ст'іл
 йак росч'ин'айт' і ўже ко^уро^ува^йніца до^узво^ул' айца / *старо^усто на^н'енск'і /*
с'вату до^ушув'і / до^узвол'те мо^уло^уд'і чі там мо^уло^удо^у ко^уро^ува^й
ро^ушч'і нити // так три разі кажут' / а тоі утказуйе / хаі Бох благо^усло^увит' /
 діі начи^найт' м'ісити і сп'івайт' / *благо^усло^уви / Боже / Причис'тайа*
'тоже / і о'тец' і 'мати музикам за^урати / ко^уро^ува^йніц'ам засп'івати /
мо^уло^уд'і Гу^ул'ун'і ко^уро^ува^й ро^ушч'і н'ати // це ўже йак мо^уло^уді по^уйіде до^у
 мо^уло^удо^йі / а хто ўже о^уста^нец'а з мо^уло^удих та^ких // ў ха^т'і ро^убили
 ве^с'іл'е / то^у йак ве^л'ікіі р'ід / то^у б'рали так шо^у з ійд^нойі ха^ті с'вата / а з
 д^руго^уйі с'ваху / а то^уд'і з вил'іткуйу би^рут цих мо^уло^удих і по^уси^лайт' з
 вил'іткуйу туди // до^у ко^уро^увайу ви^зут' вил'ітку о^уд мо^уло^удо^го / то^у гет'
 с'п'івайт' / *бо^уро^уда тра^усец'а / вил'ітка ни^усец'а / із нашо^уго 'райу до^у*
'вашо^уго ко^уро^увайу // а то^уд'і ўже би^рут' ц'у вил'ітку / заст^ромл'уйут' ў
 ко^уро^ува^й мо^уло^удо^го / діі розд'іл'уйут' // виз'мут йа^ку гил'аку йа^ліні чі
 так йа^ку і кв'іткамі тими / ну йак во^уні з^вуц'а? // ні бин^дами / а з бу^маги
 р'іжут / ст^р'ічкамі і кв'іткамі ўб'ірайт' йіі діі ви^зут // йак ко^уро^ува^й
 ро^узд'ілили / то^у вил'ітку поставили ў кут^ку // викуп^л'айут' мо^уло^уду ўже
 посл'а // сід'ат' пйут' / йід'ат' / а пот'ім бо^уйар стара^йіц'а пи^рис'істи / то
 д^рушка пи^рис'істи мо^уло^уду о^уд мо^уло^удо^го / діі ўже то^уд'і п^равит г^роши /
 діі викуп^л'айут' // ша^пку в'із'мут з мо^уло^удо^го / каш'кет йак та^же по^ук^ладе
 то^у діу^л'ац'а / шо^уб ўз'ати / і ўже то^уд'і йак май^ут' вила^жатис' / то^у
 сп'івайт' / *йак вам бо^уйари ни 'сором / сідит' мо^уло^удіі за сто^улом /*
сідит' мо^уло^удіі др'імаіе / на 'йому шапо^учки ни^умаіе // і ўже то^уд'і
 бо^уйари вико^уповуйут' // ну ко^улис' бо^уйар іде / то^у в'ін нап^ред пи^рип'іі ні
 пи^рипиваіе то^уд'і йак пи^рип'іі іде / а мо^уло^уду викуп^л'айут' / ша^пку
 викуп^л'айут' // куп^л'айут' / по^удуш'ки викуп^л'айут' / ск^рин'у викуп^л'айут'
 // це ўже йак мо^уло^уда вила^джайц'а / то^у шу^рин с'ідаіе на ск^рин'у і ні
 пус'каіе сват'іў чі бу^йар'іў / шоб б'рали ск^рин'у / г^роши п^равит' / а шу^рин
 йа^кіс' та^кіі р'ідніі / йак йе брат меншій / то^у брат сист^ри чі д'ад'к'іў чі

син д'ад'к'іу / ко'л'горі таки' р'ідниі / то'ї ўже с'ідає на скрин'і і ни да'є /
 |поки г'роши ни да'ють бо'їари / к'іл'ки в'ін там за'правит' // і так |саме за
 по'душки / с'аде на по'душки і воз'ме друч'ка і ни пус'кає // бат'ко
 хриш'чениі сидит' на по'чотно'му м'ісц'і на |покут'і і |мати |коло |його //
 мо'ло'л'дийі с'ада'ють / б'іл'шис'т' с'ада'ють друш'ки |коло мо'ло'л'дойі на тії
 сто'ро'л'ні / а бо'їари і свати од мо'ло'л'дого // дії ўже то'д'і пе'рисп'іву'юц'а
 // де мо'ло'л'ди сид'ат' засти'л'айут' к'іл'іма / |посад шчи'тайіц'а // ко'ро'л'ваї
 |д'ілит' |самий с'тарший сват / |самий б'ликший / хто наїб'лиж'ніший / на |самий
 |пере'д к'в'ітку ви'р'ізуйут' / да'ють |бат'ко'в'і та |матир'і / а |пот'ім
 хриш'ченим / і |пот'ім пу |очир'ід'і д'ад'кам і ўс'ім // т'і да'ють ко'ро'л'ваї / а
 т'і да'ють |пиріп'ії // п'ідошву музи'кантам да'ють / *ої дес' |тайа |наша*
ви'села му'зика / дл'а |його п'ідошва ве'лика // йак ко'лис' ви'с'іл'а / то йак
 ко'н'церт // |зари |токо |горка кри'чат' / б'іл'ше ни'чого // йак ўже |майут'
 виб'іратис'а / |мати наки'дає на м'ітку на мо'ло'л'ду / а мо'ло'л'дийі ски'дає
 |вел'она і в'ін'ка і заў'язуйє |хустку і то'д'і во'ни ц'ілу'юц'а і кри'чат' |горка /
 а ни так йак |зара с' |першого к'іл'іха кри'чат' |горка // а то'д'і ўже йак в'ін й'її
 ро'зби'ре і заў'язуйє ў сво'ю |хустку // |пот'ім мо'ло'л'да їде до' |н'ого з'
 сватами / |д'ади'нами і так |саме с'іда'ють / т'іл'ки св'ітил'ки ни с'іда'ють /
 |токо ўже сва'хи і свати і |пир'танки / шо ўже при'їхали // а ўже то'д'і їде
 |пирізва / |проїде там час чи п'і'то'ра / їдут' д'ат'ки і т'іт'ки |р'ідні / ну
 ку'тори ўже таки с'арі / бат'ко і |мати / бат'ки мо'ло'л'дойі / то'д'і |проїде
 |пирізва і с'ада'є / |ц'іїї ви'лаз'ат' // це ж ў |хат'і / м'іс'ц'а ниба'гато / йак йе
 ў |хат'і м'ісце / то' сад'о'л'ат' // ран'іше бу'ла при'хожа і ван'іп' / і та'ке
 ви'с'іл'е // дру'жок бу'ло с'ім / в'іс'ім / йак |дес'іт' то' це ўже ба'гато / а
 бо'їар'іў та'же // ўсе ш'читане бу'ло / шо б' ўм'істилис'а // ш'іс'т' чи в'іс'ім
 сват'іў то ўже ба'гато // бо'їари х'лопц'і / а свати т'і шо |жен'ан'і // ну йак
 зал'ізут' за ст'іл / то' ўже друш'ки зачи'пайут' бо'їар'іў / тії друш'ки
 сп'івайут' // а куховар'кам скажут' / шо йа'кому бо'їару ни да'дут' |лошки //
 дії ло'ж'ки ро'ск'лали / а друш'ки сп'івайут' / *зо'ло'т'ейє зе'р'н'атко с'т'іну*
б'єє / чи ўс'ім бо'їарам лош'ки йє / а ко'л'торо'му ни'маєє / хаї до'л'дому

*м/хайе / а то^д'і по^да^йут' о^по^лони́ка дл'а його / і см'і^йуц'а ўс'і // а і́нші
зл^х'і^йц'а / йе так шо ни з^на^йе / шо це во^л'но ў ш^ту^тки // а і́нші по^ч'не
при^думувати про^у того опо^лони́ка і по^т'ім да^йут' ло^шку // а шоб
по^с'м'і^йатис'а / то о^по^лони́ка йа^кого да^йут' / ви^би^ру^т тако^го
шо^на^б'і^л'шо^го / друш^ки сп'і^ва^йу^т бо^уй^арам / ви бо^уй^ари ў чу^ж'і^й
сто^р'онц'і / ни б'і^р'і^те по^у по^ун'і^й ло^шц'і / а би^р'і^те по по^л'у^вин'і / шоб
хва^тило ўс'і^й ро^д'ин'і // а т'і в'і^тс'п'і^ву^йу^т / ми ни і́й^хали го^в'і^ти / ми ни
і́й^хали го^в'і^ти // ми і́й^хали і́й^сти да^п'ити / х^л'і^ба / сол'і зару^б'л'ати / шоб
Га^л'у^н'у со^в'і^б'і ў^з'ати // а друш^ки зно^у йім сп'і^ва^йу^т / і́й^ити ни
ст^і'да^йте^с'а / п^ийте ни со^р'ромте^с'а / йак ви буд^ите ст^і'да^тис'а / то^у ми
буд^им см'і^йатис'а / шо ў нас та^ки бо^уй^ари бу^ли / п^ири^д'на^ми зу^б'и ду^ли //
му^зика ду^хо^уна бу^ла / бара^бан // йе так шо му^зика по^лну^с'т'у / а йе так шо
дв'і тру^б'і чи три д^іі ўсе // йак йа^киі мо^л'ло^уд^ій ж^ениц'а / йак бо^г'атші^й / йе ў
н'ого з^в'і^тки запла^тити / то^у б'і^л'ше би^ре і бас / і ал'т / і клар^н'ет і ше там
та^ки і бара^бан // ду^хо^уна б'і^л'ш'іс'т' му^зика бу^ла // а ў ко^го ни^ма йак
наї^н'ати му^зики то^у биз му^зики // г'ра^ли кра^ко^уй^ака / по^л'ки / бала^му^ти /
ка^р'а^п'ет / ко^р'обо^чки // це та^ки бу^ли та^нц'і ко^улис' / ни так йак за^р'и ўс'і
йі^дна^ко^уво с^к'ачу^т // то^но н'і / ка^р'а^п'ет о^удел'но / по^л'ка о^удел'но /
се^б'і^йанка о^удел'но / кра^ко^уй^ак о^удел'но / по^л'ка да і ше на два бо^ки / йак
воз^{'м}ут кру^титис'а // за^р'а ўс'і за ру^ки по^б'ра^лис'а ти і йі^дна^ко^уво с^к'ачу^т //
а то н'і / то но^л'га^ми т^р'еба п^ири^б'і^рати / то т^р'еба про^хо^дити йі^дно по^унад
чи^риз д^р'уго^го //*

135. – Ко^улис' ро^удили / ко^улис' тих б^орт'і^у ни^хто ни ро^уби^у і ни зна^у
// т'і^л'ки мо^угла ж'інка ро^удити т'і^л'ки ро^удила / йак по^б'ра^лис'
по^удру^жилис' // ў г'і^ншуй так бу^ло / шо ни бу^ло тих д'і^тей / то^уд'і ни з^нали
тих ў^р'а^ч'і^у / али це ш^ч'италос' / шо ни^ма ў не^йі д'і^тей / шо во^л'на
бе^с'пл'ідна // це бу^ли в^випатки р'і^тки / а так ў по^удру^ж'і к'і^л'ки йе / ў
г'і^ншуйі чи^риз п'і^уто^ура ро^ку род'а^ц'а д'і^ти / а^бо чи^риз два / а ў г'і^ншуйі
чи^риз три / але^н так бу^ло шо це б^орт'і^у ни ро^убили / а до^уго д^іт^ину
ко^р'мили мо^л'ло^уком / то ни ва^г'і^тні^ли / ро^удили до^ма / ба^ба п^р'ин'і^мала

по^улоги / р'ізали пуповину таї ўсе // шо там ро^убили при по^улогах йа не^у
з^найу / а в'ідв'ідувати при^ходили ро^дичи пот'ім // йак виб'ірайут' кум'іу /
то бирут блис'ких таї христ'ат // мо^улитву бат'ушка чи^тає / ку^ма диржит'
ди^тину / а пот'ім даїє бат'ко^ув'і хриш'чено^уму і таже мо^улитву йа^кус'
чи^тає / тії при^ход'ат до^удоми / то^уд'і ўже с'а^дайут' за ст'іл і спра^ул'айут
хри^стини // ўже ро^удни с^ход'ац'а і ўс'і хри^стини про^удоўжуйут' і таке //
першій раз ку^пали / ну там перше бат'ушка св'а^ченойу во^удойу о^убли^ває /
а ў^дома йак першій раз ку^пає ба^ба / то^у бе^уре рум'йанок ў^купе^л' / там
йа^к'і кв'ітки чи там че^ре^ду і с'в'а^чену в^оду і ку^пайут' ди^тину і йак до
хри^сту їдут' / то ку^пайут' / а ўже йак д'і^учка / то ў ни^д'іл'у йі^йи ни
ку^пайут' чи йа^ке с'в'ато / а йак х^лопе^ц / то ку^пайут' / так по^уложино // а
першій раз ку^пає ба^ба / п'ранка / і при^ймає ба^ба ро^ди // йак с^ходиц'а
ж'інка на ро^ди / то їдут' по^у ба^бу / во^уна при^ймає ро^ди / р'іже пуповину /
за^копує йі^йи / мийє / даїє по^уро^уд'іл'і шоб поц'ілувала / пи^ли^нає і
л^ожит' с^пати // на хри^стини ма^ти не^сла криж^му / ра^н'іше ўсе ману^фактуру
не^сли на пе^л'онки / зари йак не^сут то добри по^дарки і йак хри^ст'ат то
ц'ім к^рижмом бат'ушка бе^уре ди^тину на ру^ки / ма^ти про^сти^л'ає на ру^ки і
кла^дє ди^тину на ц'у к^рижму // не^сли два метри чи три / то^уд'і ж не^у було
йак зари^е ўс'аке / да^йут' на хри^стинах к^в'ітку / ка^жут' йак ди^тина про^сиц'а
на св'іт / то да^йут' к^в'ітку і то^уд'і ки^дайут' на ми^ло і на к^в'ітку // на к^в'ітку
да^йут' ру^бл'а чи с^к'іл'ко там / ра^н'іше то^у були ко^п'ітки / а на ми^ло
ки^дайут' б'іл'ше / то^у те / шо да^йут' на к^в'ітку їде ба^б'і / а те шо на ми^ло /
їде по^уро^уд'іл'і // к^в'ітку ро^убили с к^в'іток йа^к'і йє л'ітом ў са^гку / а
зи^мойу то ра^н'іше за^тикали за о^убра^зи сухо^вершики / да йу^зепки / васил'ки
/ то^у бирут' ц'і кв'ітки / ўйа^жут' пучечки і про^уда^йут на хри^стини // йак
по^мерл'і ро^д'ац'а / то йак пан то Іван / а йак пана / то Ган:а да^йут' ім'е
по^ус^мертно // бат'ко хриш'ченіи стри^жє / начи^нає ўпир'ід хри^ста
вистри^жит' / а по^ут'ім ўсе во^улос'а стри^жє / і бирут' ў бумашку / і ни^сут' на
р'ічку на б'ігучу в^оду // при^ходиш в'ідв'ідувати д^руго^го / т^рег'о^го дн'а /
ро^удни там при^ходили / о^удне то^уд'і / о^удне то^уд'і / ко^ули там ви^ходило /

несли ва|реники по|ро|д|і| / йак ко|лис' ка|зали // по|ро|д|і| ні мо|жна
ро|бити ў с|в'ато то|ко йак би|реме|на / то йа|ке с|в'ато чи прис|в'аток ро|бити
ні мо|на / бо ў|с'аки слу|чайі бу|вайут' //

136. – Мо|же в ін|ш'ї м'і|сцево|ст'і |наче / а ў нас та|ке / йак ў|мре
не|бошчик / то к|личут ста|рих ж'і|нок ра|дити / мо|ло|дих ні к|личут / а
ста|рих // нара|джайут' у ўсе но|ве / кла|дут' / би|рут' с|п'ідн'е п|лат'е і
ру|башку / |заре|ше ко|ст'ума би|рут' і ш|веду / ту шо|в'і на|в'іт' не| хо|диў /
нат'а|гайут і кла|дут' на |лаўку чи на о|сл'ін / ви|нос'ат на |хату /
п'іт|стил'айут' к'і|л'іма чи по|кри|вало / кла|дут' по|душку п'ід го|ло|ву / а йак
з|робл'ат' тру|ну / то кла|дут' ў тру|ну // йак |майут' хо|ро|вити / ў тру|ну |даже
кла|дут' с|п'ідн'е п|лат'е і од|ежину / ў тру|ну |ложат' с'і|на т|рошки ў с|п'ід і
с|в'ачене з'і|ле / це шо на т|р'їц'у с|в'ат'ат' то кла|дут' і по|душичку |шийут'
з' с'і|на / шоб го|ло|ва пид|мошчина бу|ла // з |воску |робл'ат' х|рестика і
кла|дут' і|конку / кла|дут' спе|ц'і|ал'ного х|рестика // |руки і |ноги з|йазу|ют'
йак|що во|ни ро|скла|дайц'а / і го|ло|ву пид|йазу|ют' шоб рот с|тул'ані| буў
// то п'ід|йазу|ют' |поки во|но захо|влоне / а ўже |руки і |ноги ро|з|йазу|ют' ўже
на мо|гилках // а йак |т'ашко ў|ми|рає то ви|т'агу|ют' по|душку і бу|ває шо
|кажут' / шоб с|тел'у над ним р|вали йак бу|де ўм'і|рати / це ўже |кажут' шо
в'ід'ма|к / чи то шо |т'ашко ў|ми|рає / то с|тел'у зри|вайут' шоб ў|мер //
|б'і|л'ш'іс'т' по|душку с п'ід го|ло|ви ви|т'агу|ют' / бо кроў ў |п'і|рїі |гус'ача /
чи йа|ка то ж |може ў|мерти // йак ў|мер і при|ход'ат' / то ні здо|рова|йц'а /
|зара во|но так |само ні здо|роўкан'а / |али |кажут' с|лава |Богу / або с|лава
|Ісусу Хри|сту / це ўсе|дно здо|роўкан'а / ра|н'іше ні здо|роўкалис'а / |хатн'і
і род|ни |каже / н'і|чого ні |кажут' / с|лава |Богу і с|лава |Ісусу Хри|сту
ўсе|дно здо|роўкан'а і при|в'ітан'а // йак ні|бошчик ли|жит' ні|чого ні
|робл'ат' / с'і|м'на н'і|чого ні |робит' / з|найіш йак т|рудно пе|ри|носити /
ли|жит' |дома |сутки / ў|мре / пе|ре|но|чуйе і йак зби|руц'а / то хо|вайут' з|разу
на д|ругий ден' // йак хо|ло|дно / то хо|вайут' на т|рет'ї ден' / ко|ли ро|д|ни
дес' по с|в'іт'і то ждут' |поки при|йіде // йак |бат'ко / |мати ў|мре / то д'іти
сид'ат' / чи се|ст|ра / чи брат / чи хтос' з ро|д|них // йак |мати ўм'і|рали / то

ц'ілу н'іч псалтир читали // ран'іше ўсе читали / ўже ўдосв'іта може хто
 піде чи пе"ре"др'імати л'аже / але" ни"божчик сам ў хат'і не" ле"жаў / а зари
 сам лижит' / ни"ма нікого с таких // купл'айці"а проход"на ў церкв'і йак
 бат'ушка отпра"вит' похорон і ўже по"св'атит' і кладе на лоб проход"ну / ну
 така о"др'ізуїці"а на лоб / а те ў труну // но ўм'ірае / то с'в'ічка по"вина
 го"р'іти ў руках / ўстромл'ат' ў руку і трымайт' йак ни може / по"вина
 с'в'ічка заўс'іди го"р'іти // ўд'агайт' в'інка і бинди і ўб'ірайт' за мо"ло"ду
 / а хлопц'а таже приши"вайут' к'в'ітку йак мо"ло"дому // шукайт' таких
 л'удеї / чо"ло"в'ік'іў чи ко"го там прос'ат' / шоб в"ико"пали йаму // спускайт'
 ў йаму / а йак спус"ат' / то бат'ушка зе"мл'і к'ине чи ше хто г"рудочку к'ине /
 так бат'ушка запі"чатуе гроб / а пот"ім засп"айут' / і по"св'атит'
 с'в'ачено"йу во"дойу і к'ідае туди / ту в"оду о"стал"ну вили"вае / к'ідае
 по"судину і кро"пило / к'ідае в"емл'у / шоп л"ехко йуму лижалос'а // а
 бат'ушка йак запе"чатуе гроб / то би"ре в"емл'у з" штирох бо"к'іў / а то"д'і
 ўже заки"дайт' ко"па"ч'і // а йак іде дощ / то кажут' шо шко"дуйе с'в'іта / ни
 хт'іў ўрод'і ўм'ірати // хрест ро"били з дуба / дуб доўго гни"е / а йак йакого
 друго"го дере"ва в'із'меш / то в'ін ўраз пе"регни"е / а дуб доўше сто"їт' //
 сомо"уби"ўці в'іносили на ро"здо"р'іж'а і з"боку за"копували / а зари ни
 ро"зр'ішайут' дес' на пол'і хо"ро"нити / то на могилках ў ро"го"в'і де / ни
 миж л'уд"ми / а дес' з"боку / а ко"лис' вивозили на миждо"р'іж'і йак
 в'ішалник чи сам ўто"піўс'а / тої шо сам со"б'і смерт' зро"биў / то на
 миждо"р'іж'і вивозили // спускати би"рут' ў нашо"му се"л'і рушніки / хто
 зда"е рушніки / ў мене "е ко"лотка рушник'іў / йак т'і по"р'вуц'а / то здам ў
 церкву / виткани рушніки ко"лишні з в"алку / диї во"ни к'репки і на них
 спускайт' / во"ни ў церкв'і со"хран'айуц'а // зари за се"лом зна"ход'ац'а
 могилки / там ше по"стаўл'аний ве"ликі хрест ф'ігура / ў се"л'і таже де де
 пе"рек"росток / де до"роги с"ход'ац'а // пл'е"ли в'інка ве"ликого і ч"іпл'али
 на ф'ігуру / на с'в'ато йак Тр'іц'а за"ходит' / восе"ни на О"ле"ксандра
 Н'еўс'кого / се"ло посв'аш"чалос' / церква с'в'атилас' на О"ле"ксандра
 Н'еўс'кого / то це тра заўс'іди в'інка плести з гаргон'іі і з рути / нар'вем

звечора спле^нтемо і пов'ісимо // ве^нзут' на п'ідвод'і по^к'їїника і кладут' на но^с'ілки ў церкву не^нсут' / ў церкв'і в'ін сто^у'їт' / в'ітп^равит' бат'ушка панахиду винос'ат с церкви і ви^саджуйут' на п'ідводу / а зарі дехто на машину бе^нре / дїї ви^зут' на могилки / на могилках зноў на но^с'ілках не^нсут' до^у йами // на пирик^ростках при^пин'айц'а бат'ушка і читайе // д'іт'ам малим не^н ро^зр'ішайец'а спати поки ни по^х'орон'ат / дитину забав'л'айут / шоб г'ралас'а поки по^х'орон'ат / ни можна шоб дитина спала йак мо^улеб'ін' п'равиц'а / йак схо^урон'ат то кладут' спати //

СТАРОКОСТЯНТИНІВСЬКИЙ РАЙОН

Село Веснянка Старокостянтинівського району

Веснянка (до 1947 року – Свинна) – село, розташоване за 8 км від районного центру і за 2 км від залізничної станції Старокостянтинів II [8, с. 500].

Інформант: Соляр Степанида Яківна, 1915 р. н., неосвічена.

– *Як колись прали?*

137. – Б'іл'о замочували ў зо^ул'і на йдн'і сутки / зо^ул'і була колис' зам'іс'т' мила / це поп'іл конопл'іў // во^уна робилас'а тако / наби^рали поп'ілу с конопл'іў і сипали ў м'ішечок с полот'на / його п'арили к'іпйат'ком / кидали ў воду туйу зо^ул'у до ш'мат'а на сутки // по^утом б'рали пра^ча / це така де^нре^уйана дошка з^с зуп'ц'ами і об'ней терли б'іл'о // воно мало висц'іратис'а / йакшо ше на ш'мат'і лишилис'а г'разні п'йатна / то його кл'али ў в'ідро / заливали водою і к'іпйа^тили // по^утом ш'мат'а сушили / сухе б'іл'о сн'імали / намотували на качалку і терли пра^чом / так воно розг'лажувалос'а //

Інформант: Крук Тетяна Василівна, 1941 р. н., освіта – 8 кл.

138. – |Пере|д |Паскоюу / йак по|йа|ў|л|'айце|'а |перва| мо|ло|ў|да| кро|пива / |варат| мо|ло|д|ї| бор|шч // |р|'ї|ж|ут| ба|ра|бол|'у| і |варат / а |заким| во|на| з|ва|ри|ц|'а / |р|в|ут| на| го|род|'ї| зе|'ле|не|'' // |з|би|рай|ут| кро|п|иву| мо|ло|ў|ду / |к|ва|се|ц|' і |зе|'ле|не|'' |сте|''п|'і|ра| ци|бу|л|'ї / |р|'ї|ж|ут| і |за|ж|ару|й|ут| на| па|тел|'н|'ї // |ки|дай|ут| до| ба|ра|бол|'ї // |йак|рас| то|'д|'ї| не|''су|ц|'а |до|бре| |ку|ри / так| шо| ше| ў| зе|'ле|ні|ї| бор|шч / ў|же| го|тов|ї| / |ки|дай|ут| по|'р|'ї|зан|'ї| |ва|рин|'ї| |йа|ц|'а // |по|том| бор|шч| ў|же| го|тов|ї| / |сол|'ат| і |п|ер|чат / і |тре|ба| шо|б| в|'ін| пе|'ре|'ки|п|'ї|ў| на| сла|бо|му| во|г|н|'ї / а |ту|д|'ї| |мо|на| ў|же| йо|го| |й|ї|сти //

Інформант: Українець Олена Онуфріївна, 1924 р. н., освіта – 2 кл.

139. – |Каж|д|ї| р|'ї|к| с|'ва|ти|ли| |з|'ї|л|'а| на| |Пе|р|в|ї| С|па|с // |ў|с|'ї| мо|ло|ў|д|'ї| |д|'ї|ў|ки| |з|би|ра|ли| ў|до|с|в|ї|та| |к|в|'ї|т|ки| і |ро|би|ли| |бу|кет // |ў| |бу|кет| |тре|ба| |бу|ло| |к|ла|сти| |три| |го|ло|ў|ки| |ма|ку / і |р|'ї|з|н|'ї| |бу|ра|ни // |Пе|'т|ро|в|'ї| |ба|то|ги / |так|'ї| |с|ин|'ї| |к|в|'ї|т|ки / |ц|в|'ї|т| |ку|ку|ру|зи / |од|ну| |к|в|'ї|тку| |сон|'а|ш|ни|ка / |чо|р|но|бил|' / |чо|рто|по|ло|х / |йо|го| на| |ка|ждо|му| ро|'в|'ї| |ро|сте // |ў| |бу|кет| |бра|ли| |т|ро|хи| і |го|ро|ди|ни / |мо|р|ко|ви|н|'а / |кро|пу / |бу|ра|ч|ин|'а| і |ше| |х|то| шо| |ў|з|'а|ў // |за|ў|йа|зу|ва|ли| |л|'ен|то|й|у| і |не|сли| до| |це|рк|ви // там| |ў|с|'ї| |л|'у|ди| |ста|ва|ли| |кру|гом| |це|рк|ви / |ви|хо|ди|ў| |ба|т|'у|шка| і |ка|за|ў| |ка|зан|'а // |по|ў|то|му| с|'п|'ї|ва|ли| |п|'е|ў|ч|'ї / |би|ли| |ў| |з|во|ни| і |ба|т|'у|шка| |кро|п|ї|ў| |з|'ї|л|'а // |по|т|'ї|м| не|''су|т|' |бу|кет| до|'до|му // |в|'ї|шай|ут| |п|'ї|т| |ст|р|'ї|ху / а |йак| ко|'ро|ва| |оте|''лиц|'а / то| |ки|дай|ут| |з|'ї|л|'а| |й|ї|ї| |ў| |п|'ї|ло / |шо|п| |с|ко|р|ше| о|'п|ра|ў|л|'а|лас|'а //

Село Воронківці Старокостянтинівського району

Інформант: Вишнева Валентина Онуфріївна, 1955 р. н.

140. – |Ми|х|а|ї|ла| с|'ва|т|ку|й|ут| |д|ва|ц|'ї|т|' |пе|р|шо|го| |ли|сто|'па|да // |це| |п|ра|з|ни|к| |на|шо|го| се|''ла // |р|'ї|к| |з|ве|ди|н|'а| |на|шої|ї| |це|рк|ви| |на|з|ва|ли| |та|ко| / |в|'ї|до|мо| |т|'ї|л|'ки| |те| |ко|ли| |во|на| |ос|'в|ачу|ва|лас|'а // |во|на| |ос|'в|ачу|ва|лас|'а| на| |Ми|х|а|ї|ла / і |так| |на|з|ва|ли| |це|ї| |ден|' |Ми|х|а|ї|ло|ве| с|'ва|то| се|''ла // |с| |то|го| |ч|асу| |це|рк|ва| |на|зи|'вай|е|'ц|а| |йак| |Во|рон|ко|'ве|ц|'ка| |С|'ва|то|ми|х|а|ї|л|'ї|ў|с|'ка| |це|рк|ва // |це| |п|ре|'с|тол|'не| с|'ва|то / |ў|

нас його с'ваткуйут / на це с'вато ми їдемо до церкви / бат'ушка
в'ітпраул'айе ў церкві / тоді ўсі л'уди хто йе ў церкві їдут на
обшестве"нній об'їд / пере"д цим ми зносимо з дому хто шо мае /
мн'асними продуктами помагаймо / овочами ўс'акими / там л'уди йе так'ї
шо го'туйут ўсе ў салон'ї // салон йе ў се"л'ї // л'уди го'туйут там ўс'о / тоді
ўс'ї л'уди с церкви їдут ў цей салон і там молимос'а Богу і в'їдм'ї чайе"мо
с'вато Ми'хаїла / це наш ў се"л'ї ве"ликий дуже празник //

141. – Андрейа це с'вато зимове / воно тринац'ятого грудн'а його
с'ваткуйут // це с'ход'ац'а до хати хлопц'ї і д'ї'чата / д'ї'чата м'їс'ат т'їсто
/ калиту // робл'ат круту таку / коржа круглого / туди ў н'ого добаул'айут
мак / оп'тикуйут / запи'хайут ў н'ого / ў цього коржа цукерочки / і тоді
с'ход'ац'а хлопц'ї і д'ї'чата / заби'вайут ц'ї ваха ў с'т'їл / ў балок / в'їшайут
ц'у калиту на нитку таку щоб не" об'їрвалас'а / і ц'а калита в'їсит // тоді з
одного боку сто'їйт хлопце"ц' с'сажойу / в'їз'їме сажї ў мисочку і помазочка
малесе"н'кого і зв'їце" стоїят д'ї'чата / а зв'їте" стоїят хлопц'ї с той
сторони / і д'ї'чата кажут / а йа ў'кушу калиту / ц'а шо в'їсит на мотуску // а
хлопц'ї кажут / а йа мажу те"бе де небут по лиц'ї // а д'ї'чата зноў кажут /
а йа ў'кушу // а йа ў'мажу / о // це таке д'ї'воче с'вато // потім в'їход'ат на
улиц'у і робл'ат так'ї цей / пере"кидають / гадають на цей ў цей веч'їр /
д'ї'чата і хлопц'ї гадають сиб'ї / закидають на хату чобота / йакшо чоб'їт
пере"ле"тит чериз хату і куди в'їн сто'їйт н'їском / то така йе прик'мета /
туди д'ї'чина п'їде замуж / а йакшо в'їн остане"ц'а на хат'ї / то не"
пере"кинула д'ї'чина цього чобота / то в'їн ўст'їе"ц'а / йакшо на хат'ї / то
ше д'ї'чина замуж не" п'їде // тоді от пл'їт / пл'їт / штафети / і ўз'ала
д'ї'чина на ўсен'к'ї руки / вим'їрала в'їд штах'ветини до штах'ветини і
начинае щч'їтати / молодец' / ўд'ївец' / молодец' / ўд'ївец' / і ск'їл'ки йїї
так вистачило / йакшо зупин'айе"ц'а вона на штах'ветах шо молодец' /
з'нач'їт' вона їде за хлопц'а замуж // а йакшо ўд'ївец' / з'начит' вона
в'їходить зам'їж за чолов'їка тако"го / шо ўже похоро"нїў свою ж'їнку //

142. – Йівана Ку¹паіла с¹вато / це ¹тоже с¹вато мо¹лод¹іжне ¹мона ска¹зати / во¹но с¹ват¹куйут його с¹о¹мого ¹липн¹'а / л¹'ітом // іду¹т на ста¹ў до р¹'ічки / за¹пал¹'уйут с¹кат¹'іў / кла¹дуть с¹кати / по¹том оп¹кла¹дають його г¹іл¹'ам су¹хим / за¹пал¹'уйут це¹й ко¹ст¹'орі / ки¹дають в¹'ін¹ки на р¹'ічку // пле¹'туть д¹'іўчата в¹'ін¹ки / ку¹ди в¹'інок по¹пли¹ве / ту¹ди ¹тоже ¹може іти д¹'іўчина ¹замуж // а на ¹цему ко¹ст¹'р'і де с¹кати го¹рит / д¹'іўчина с¹ х¹лоп¹цем бе¹'руц¹'а за ¹руки і пере¹'цибу¹ють ¹чере¹'з це¹й во¹гон¹' // ¹йакшо во¹ни пере¹'циб¹нуть ¹чере¹'з во¹гон¹' / во¹ни мо¹жуть бу¹ти ў ¹пар¹'і / а ¹йакшо н¹'і / то з¹нач¹'іг¹' во¹ни не¹ пере¹'циб¹нули // це с¹вато с¹ват¹куйут д¹'іти / стар¹'і / мал¹'і // в¹'ін¹ки пле¹'туть с¹ кв¹'іток с¹в¹'іжих ве¹'лик¹'і так¹'і / з ў¹'с¹'аких пол¹'ових к¹'в¹'іток / пле¹'туть в¹'ін¹ки і пус¹ка¹ють і¹х на р¹'ічку //

143. – С¹вато Пок¹рова це о¹'с¹'ін¹'е с¹вато // во¹но / його с¹ват¹куйут чи¹тирна¹'а¹то¹го жо¹ўтн¹'а // це с¹вато так виз¹на¹'чайец¹'а то на Пок¹рову ¹може пок¹рити ў це¹й ден¹' лис¹'т¹'ам / ¹може пок¹рити до¹ш¹'чем / а ¹може пок¹рити ўже і с¹'н¹'ігом // на це с¹вато д¹'іўчата ¹заўжди не¹зам¹'іжн¹'і ше ¹каж¹ут¹ / *Покр¹'івон¹'іко Покр¹'івон¹'іко / пок¹р¹'іі мо¹'іў гол¹'івон¹'ку / хоч¹ х¹ус¹'койу хоч¹ п¹'ілко¹'іу / шоб не¹ бу¹ла д¹'іўкойу // до ¹цего с¹'вата ¹заўжди д¹'іўчата стар¹'айуц¹'а шоб ¹замуж в¹'іти / та так за¹вед¹'ано до Пок¹рови // а ¹йакшо ка¹же п¹'іс¹'л¹'а Пок¹рови / ўже шо не¹ в¹'ішла ¹замуж до Пок¹рови / п¹'іс¹'л¹'а Пок¹рови то ўже во¹но // ¹хоче ¹кожна д¹'іўчина до Пок¹рови в¹'іти ¹зам¹'іж // о¹так ка¹же / шо пок¹ро¹вайец¹'а і лис¹'т¹'ам / і с¹'н¹'ігом / і ¹цим / і до¹ш¹'чем / і д¹'іўчина ¹хоче / шоб пок¹рити і¹йі гол¹'івон¹'ку х¹ус¹'койу чи п¹'ілко¹'іу / бо ¹каже ¹йак не¹ пок¹р¹'іе н¹'і х¹ус¹'койу н¹'і п¹'ілко¹'іу / ну ¹хоче шоб до ¹цего с¹'вата бу¹ла во¹на ўже не¹ д¹'іўкойу //*

144. – С¹паса це Пре¹'обра¹'жен¹'а Гос¹'подн¹'е / це наз¹ив¹а¹ють це с¹вато Дру¹г¹іі Спас во¹но його с¹ват¹куйут де¹'ўйат¹'нац¹'а¹то¹го с¹ерпн¹'а // це іду¹т до ¹ц¹еркви / с¹ват¹'ат ¹йаб¹лука / пам¹'пушки пе¹'чут / пе¹'чут пам¹'пушки так¹'і з ма¹'ком / но во¹но счи¹та¹'е¹ц¹'а так ¹йак п¹'іс¹'н¹'і пам¹'пушки / і¹х не¹ ¹можна ма¹'с¹'тити і¹а¹ц¹'ем / т¹'ікі во¹на по¹в¹'ина бу¹ти п¹'іс¹'на ц¹'а пам¹'пушка / з ма¹'ком / ў т¹'істо ў¹ки¹дають ма¹'к і в осно¹'ўному це т¹'істо / пам¹'пушка ц¹'а пе¹'ч¹'ец¹'а на

вод'і // но не^н ўс'і л'уди це собл'у'дають / іе так'і шо мас'т'ат йаіцем ц'у пам'пушку / іе так'і шо пе^нчут на молоц'і / шоб воно було з'добне / а наспраўд'і воно п'овино бути п'існе т'істо // с'ват'ат пир'і'жечки з йаблукамі і ц'і так'і пам'пушки //

145. – Во'дохре^ншча це де^нўйат'нац'а'того с'ічн'а йо'го с'ват'куйут / іе Хрешче^н'на Господ'не с'вато назівайец'а // л'уди і'дуть до ц'еркви / бат'ушка в'ітпраў'л'айе с'лужбу / доўго / слаўно / п'еўч'і с'п'івайут ўс'аких п'ісен' // п'ісл'а ўс'о'го л'уди виход'ат / хто наби'раіе водичку ў б'і'тон'чыкі / хто ў бутел'ки / хто ў баночки // ўс'і виход'ат п'ісл'а с'лужби на гулиц'у / на гулиц'і робімо опхожден'іа три разі кругом ц'еркви / тод'і бат'ушка ше стаіе с' п'еўч'імі ко'ло ц'еркви / в'ітпраў'л'айе то'же с'лужбу с' п'еўч'імі ко'ло ц'ей во'ди с'ва'ченой / шо мае с'ват'іти л'уд'ам во'ду // тод'і л'уди стаіют кругом ц'еркви / бат'ушка с'ват'іт во'ду / з ним ход'ат п'еўч'і з'аду с'п'івайут / а о'дин чолов'ік налівае ш чашечкі і з в'ідра ко'жному ў б'і'тон'ч'ік во'ду / шоб ко'жному п'опала с'ва'чена водичка / тод'і п'ісл'а ос'ва'шче^н'на во'ди л'уди рас'ход'ац'а по до'мах // с'ход'ац'а р'ідн'і / бліс'к'і / д'іті і с'ват'куйут це с'вато ў'дома //

146. – Паска с'вато / йо'го назівайут Ве'л'іко'днем / це с'вато л'уди с'ват'куйут три дн'і // пе^нчемо паску / к'ідаіе'мо ў паску і'з'ум / росч'і'наіец'а паска на молоц'і / б'іют йаіц'а / іе так'і л'уди шо пе^нчут паску по ре^нц'епту / так йак йа йо'го заў'жди паску пе^нчу по ре^нц'епту // йа ў н'у к'ідаіу л'і'мони / ў паску / а йак к'ідати л'і'мони / кажут во'на доўше збе'р'і'гаіец'а с'в'і'жоіу / і ба'гато к'ідаіут і'з'уму л'уди // це п'олочка ма'ст'іц'а йаіцем / це ў'же не^н п'іс'ніі ден' сч'і'таіец'а / і роскла'даіут це т'істо / т'істо с'ход'іт / йо'го роскла'даіут ў же'с'т'ан'і банкі йак'і з'машчан'і ж'іром / бо о'л'і'юм банку мас'т'іти не^н м'она / бо о'л'і'іі с'т'ікаіе на дно / а ж'іром то во'но так йак по в'і'н'ч'іках ўстаіец'а і хоро'шо п'отом п'ечана паска з н'о'го в'і'ход'іт / о // пе^нчут паску / і'дуть до ц'еркви на Ве^н'лікден' с'уботі на не^нд'і'лу ўно'ч'і / бат'ушка с'ват'іт паску / так саме ў ц'еркв'і в'ітпраў'л'айе'ц'а / ве^н'ліке в'ітпраў'л'айе'ц'а / ве^н'ліка с'лужба / д'уже

багато л'удей с'ходи́ца ў церкву ў се^мло до нас / а тоді л'уди / йак ўже в'ітслужилас'а с'лужба / л'уди ви́ход'ат с' церкви на гулиц'у / ста́йут кругом церкви / ви́ход'ат д'іўчатка так'і рок'іў йе по дес'іт / по два́нац'іт' / по п'ятнац'іт' / ўд'ага́йут в'іночки на го́лови / о // не^мсут обра́зи кругом церкви / і два́рази ба́т'ушка оп'ходит вокру́г церкви с' пе'ўчими з обра́зами / а на трет'ій раз ўже с'ва́тит с'ва'чено́у водичко́у пасочку // перид Паско́ю л'уди ко́л'ат с'вин'і / ка́жна госпо́дин'а трима́йе сви́ну спе^мц'ал'но на Ве^мликден' / ко́л'ат с'вин'і / пе^мчут коўбаси / пе^мчут шинку / робл'ат холоде́ц' / котл'ети і це ўсе коўбаску / шинку кла́дуг ў коши́к ве^млико́дн'і / пасочку / і не^мсут до церкви с'ва́тити //

147. – Два́ц'іт' вос'мого листо́пада начи́найе́ц'а р'іздв'ані́ п'іст // це в'ін т'агне́ц'а аш до шосто́го с'ічн'а / р'іздв'ані́ п'іст / а с'омо́го с'ічн'а начи́найе́ц'а ўже Р'іздво́ / ўже п'іст к'ін'чиўс'а // л'уди так са́ме с'ва́то с'ва́ткуйут / ко́л'ат с'вин'і на це с'ва́то / так са́ме пе^мчут ши́ночку / коўбаску / ўс'о ладну́йут на це с'ва́то / і́дуг до церкви // в'ітпраў'ла́йе́ц'а ве^млика с'лужба / ба́т'ушка дуже слаўно пере́д'ага́йе́ц'а / о́дин раз в одні́ оде́ж'і / дру́гий раз ў дру́гі ўд'ага́йе́ц'а / сво́йі так'і ризи ўд'ага́йе так'і слаўн'і / блискуч'і і ви́шит'і так'і ўд'ага́йе // л'уди ў це с'ва́то і́дуг до спов'і́ді / спов'і́дуйца / ба́т'ушка спов'і́дуйе // тоді п'іс'ла́ цего́ с'ва́та л'уди ўс'і ви́ход'ат с' церкви / так са́ме і́дуг по до́мах / к'личут сво́йіх р'ідних / мо́на пок'ликати і су́с'ід'іў / і сва́т'іў / д'іте́й / с'іда́йут за сто́лом і с'ва́ткуйут //

148. – Зе^млен'і с'ва́та во́ни заўжди йе не^м ў числ'і / то́му шо Паска не^м ў числ'і / в'ід Паски шч'і́тайут ш'іс'т' нед'і́л до Зе^мленіх с'ва́т / то ці і с'ва́та то́же во́ни не^м ў числ'і // на Зе^млен'і с'ва́та / перид Зе^млени́ми с'ва́та́ми то́чн'іше / л'уди і́дуг на бе́рег' / шука́йут з'і́л'а / жнут се^мр'па́ми це з'і́л'а / не^мсут йо́го у Ве^млико́д'н'у зе^млену субо́ту до́дому / поси́пайут ў ха́тах / перид цим с'ва́том мийут ў ха́тах п'і́длоги / засти́л'айут ўс'о слаўно з'і́л'ам // і ше мо́жна оп'тикати ліпо́у / зати́кайут г'і́лочкі лі́пи і за обра́зами і де небу́т' ў в'і́кно та́ко запи́хайут лі́пу зе^млену / йак во́на ц'в'і́те / і ў ха́г'і поси́пайут з'і́л'ам на Зе^млен'і с'ва́та // Зе^млен'і с'ва́та

проход'ат / три дн'і л'уди с'ват'куйут / ідемо до церкви / молимося Богу / Бог дає нам ўс'ім здо'роўя / кр'іпит нас //

149. – Пйат'нац'а того л'утого ше йе та'ке с'вато йак Стр'ітин'а / на це с'вато стр'ічайец'а з'іма з л'ігом // на це с'вато стр'ічайец'а з'іма з л'ігом // на це с'вато може бути ше ба'гато с'н'ігу на двор'і і може бути ўден' сон'ічко // йакшо на цей ден' буде капати с'тр'іхи водичка / то та'ка йе п'рикаска / кажут йакшо на Стр'іте'н'а п'іве'н' нап'йец'а води / цейі шо капайе с'тр'іхи / то ў ма'йу м'іс'ац'і в'іл нап'сец'а / ўже та мона виган'ати на пасовис'ко // це та'ка прик'мета на це с'вато / на пйат'нац'ате л'утого // це с'вато називайец'а Стр'іте'н'а Гос'под'н'е //

150. – С'вое дитинство йа запам'ятала с ше'сти рок'іў / йак ме'н'і в'ипоўніло'а ш'іс'т' рок'іў мо'я ма'ма п'ішла до м'іста і купила ме'н'і босоножички // ме'н'і ўже з'ара ш'іііс'ат два роки / но йа д'уже це ўсе пам'ята'йу / босоножички бу'ли на ц'в'ет та'к'і йак ка'као з мо'локом / і гет' пам'ята'йу йіх ц'іну / во'ни коштували ш'іс'т' рубл'іў і дес'іт' коп'ійок // і ма'ма прійшла з м'іста / прінесла ме'н'і т'і босоножички / йа йіх ўзула на но'ги / ма'ма купл'ала бе'з мене" і во'ни йакраз бу'ли на мене" / т'і босоношки // йа йіх ўзула на себе" і д'уже ў хат'і поча'ла танц'увати та'ко в'ід порога до с'т'іни / тан'ц'у'йу / і но'ги п'ідн'іма'йу і рука'ми б'йу со'б'і по п'ідошвах / потанц'увала / туди тан'ц'у'йу на'зад / тан'ц'у'йу туди / тан'ц'у'йу на'зад // і так ме'н'і цей мо'мент запам'ятаўс'а / йа гет' запам'ятала йа'к'і кол'ір буў ў цих босо'нішках // по'том йа п'ішла ўже ў с'ім рок'іў до ш'ко'ли ў першій клас // ну йак ска'зати / та'кого ж ў мене" д'уже дитинства ж не" бу'ло / бо може і не" можна так ка'зати на с'вого ба'т'ка // ў мене" ба'т'ко буў не" добрий / д'уже д'уже в'ін буў ре'ўнівец' / в'ін д'уже ма'му до ўс'іх ре'ўну'ваў / нам не" бу'ло н'і'якаго спо'кою ўдо'ма / заўжди ч'іпл'аўс'а до ма'ми / обзи'ваў ўс'а'кими ла'ка'ми / биўс'а / і ў мене" та'кого дитинства і не" бу'ло / бо ми заўжди засту'палис'а за ма'му бу'ли ше ма'лими / то та'ке ў мене" бу'ло дитинство // а ўже йак йа п'ішла до ш'ко'ли дес' ў старш'і класи / дес' ў клас'і бу'ла ўже п'й'а'тому / ш'осто'му / заўжди д'іти

виступали на Новій р'ік / бат'ки тоже про це п'іклувалис'а за с'воїх д'ітеї / шоб у них було плат'ічко / Сн'ігурочка чи україн'с'ка х'форма / чи шейк'іс' там лисички / заїчки // на Новій р'ік ў мене тоже цього н'іколи не" було / а чоґо чос' ў мене мама була добра / но дес' вона просто про це н'іколи не" думала нав'іт' за нас / нас було дуже баґато / деўйате"ро д'ітеї ў с'ім'ї / то мама за нас не" мона сказати шо не" дбала / ну просто й'її було це не" ў голов'ї // вона дуже на робот'і ў колґосп'і наробл'алас'а / тод'і було ўс'о неме"хан'ізовано / л'уди ўс'о робили ўруч'ну / скирти / конопл'і мочили ў вод'і / ў р'іц'і / потом доставали конопл'і з р'ічки / босими ноґами в'ос'ін' / холодна вода була / то мам'і тод'і було може і не" до цього // вона приїде з роботи / ми були мал'і / то вона нас пошч'італе чи ми ўс'і йе ў хат'і / на л'ішку спи'мо / пошч'італа ўс'і ми йе / а чи ми були по'мит'і / чи ми були наґодоўл'ан'і // ми гл'ад'іли одне 'одного / с'тарш'і нас гл'ад'іли мен'ших / потом с'тарш'і ўже порозій'жалис'а ўчитис'а на роботу / ве"рбувалис'а / тод'і на те ўрем'я ми ўже мен'ш'і були / так йак залишали на нас бат'ки ўсе хаз'аїство // хаз'аїство було ве"лике і ми так соб'і хаз'ійували / но н'іколи чос' ми / такоґо не" було / шоб ми на Но'вій р'ік мали сво'ю одежу / ц'і ўс'ак'і / йа ш' кажу сн'іжинки / заїчки там / україн'іночки / йак виступали ў нас н'іколи цих кос'т'ум'іў не" було / це таке ў мене проходило дитинство //

151. – Потом йак ўже в'ипоўнилос'а ме"н'і с'ім'нац'іт' рок'іў йа п'ішла на роботу // йа дуже т'ашко прац'увала на робот'і / заробл'ала соб'і на хл'іб / на одежу // була д'іўчина / х'т'іла тоже слаўно ўд'аґнутис'а / купити соб'і йакес' плат'а / туфл'і / сапошки на з'іму // ну а коли ме"н'і ўже в'ипоўнилос' д'вац'іт' о'дин р'ік йа виходила зам'іж // йа хо'дила с'хлопце"м с'воґо се"ла / ми з ним зустр'ічалис'а не"доўго // йак в'ивавилос' на ден' мого ве"с'іл'а ме"н'і м'ї р'ідн'ї бат'ко запалиў хату / ўс'і ґос'т'і пос'їдали саме ў хат'і об'їдати / ме"не ўд'аґнули ў вел'ан' ўс'о йак не" може бути / пос'їдали ўс'і ў хат'і об'їдати / йак дивилис'а / то ґорит хата / почали ўс'і л'уди збилис'а ў д'верах / не" можут повиходити тод'і / бо л'удеї було

багато / не^н можуть пови^нходити / ви^нйти с^н хати // йа мо^лода ў вел^н'ан'і / ў ве^н'с'іл'ному плат'і вил'італа ў в'ікно і остал^н'ні г'ос'т'і хто ўстигаў ви^нходиў две^н'рима / і ўже було не^н ве^н'с'іл'а / а йа'кис' / така сума^тоха // тута приїхала ўже ц'а м'іл'іц'іа і ма^шини вогне^н'туши^тел'і / поту^шили хату / цеї по^жар / ўже не^н було н'і'якого ве^н'с'іл'а / зак'ін^чилос'а ўсе йак тої ка^заў пла^чеўно // і бат'ка мого забрала м'іл'іц'іа / так йак мали поса^дити / но йо^му ўже було / ўже в'ін буў та^кий йо^му с'емдес'ат 'рок'іў / то в'ін т'рохи по^сид'іў і йо^му дали йак то ам^н'іс'т'ію / його ви^пустили до^дому / в'ін д^уже ў цему ўс'ому рос^кайуваўс'а / по^том так йак ўже по старос'т'і забол'іў / ма^ма і ми його / йа його гл'ад'іла / і в'ін ў цему рос^кайуваўс'а // о^це та^ке ў мене було дитинство і до за^муже^н'ства //

Село Григорівка Старокостянтинівського району

Село розташоване за 5 км від районного центру і за 3 км від залізничної станції Старокостянтинів I. Вперше в документах село згадується в 1647 році. На території села знайдені кам'яні знаряддя праці доби неоліту (V—IV тисячоліття до н. ери) [8, с. 501].

Інформант: Гадайчук Тетяна Іванівна, 1935 р. н.

152. – Ко^ли ў на^шо^му се^н'лі / ко^ли начи^налос'а в'іс'іл'а / са^мий пе^н'ред пот^р'ібно було / шоб с^вати при^шли / шоб дого^во^рилис'а / чи з^годна д'і^учина / чи з^годн'і бат'ки на це в'іс'іл'а / б'рали сват'іў // мо^лодий / бат'ки / свати при^хо^дили дого^варуватис'а // йакшо во^ни дого^во^рилис'а там на йа^ке ўрем^н'а і ўс'і з^годн'і / д'і^учина ўйазала сват'іў руш^н'иками / а мо^лодого ху^сткою // ше та^кий буў з^вичай / шо ко^ли дого^варувалис'а / то мо^лода д'і^учина сто^йала б'іл'а печи / шоб ко^лупати п'іч / ше буў та^кий з^вичай / об^рад йа^кис' та^кий буў // це ўже даўно було / зара^з ўже та^кого не^нма^йе / но це ко^лишн'е та^ке було // і от во^ни дого^во^рилис'а / і почи^налос'а в'іс'іл'а с^уботи // ма^ти ви^прова^жала / сваш^ки / ма^ти ви^прова^жала доч^ку на се^н'ло / шоб скли^кати бу^йар'іў і дру^жок / благосло^вили / пан'і дру^жбо / пан'і

п'їудружбо / слухайем ради / благослові на ўсе добре / благословіт' ц'ому
 дит'ат'і / це дит'ат'і на се^нло виражали / хаї Бог благословіт' / по друге /
 хаї Бог благословіт' / і по трет'е / хаї Бог благословіт' // во'ни хо'дили /
 скликали своїх дружок / буйар'їу / приходили / і свашки їйх запитували
 п'їсне^нїу / чи ўчинили нашу вол'у / чи ўчинили / гори / долини схо'дили /
 ўс'у нашу родинон'ку спросили а їм ў в'їтпов'їд' сп'ївайут' друш'ки ўже /
 ўчинили вашу вол'у / ўчинили / ўс'ї гори / долини схо'дили / а ўс'у вашу
 родинон'ку спросили // а те^нпер було ўже потр'їбно гилце ўб'ирати // та'кож
 благословіли / а то^нд'ї сп'ївали / друш'ки ўже сп'ївали / *сивїї сокол'он'ку /*
сивїї сокол'он'ку / приви^еди нам д'ївон'ку / с ко'мори до хати гилин'ко
уб'ирати // от приходила молода / ч'їпл'ала одну там к'в'їтку на верх / а
 друш'ки с'п'ївали / і свашки / *ў долину д'руже^нчки / ў долину / по че'рвоноїу*
ка'лину / по храш'чатїї бар'в'їнок / та по роз'маїне цар'з'їл'а / нашому до'м
ве^нс'їл'а // друш'ки з'нову с'п'ївайут' / ми ўже гилце з'вили / ми ўже гилце
 з'вили / ми го'р'їлки не^н пили / поса'д'їт' нас на лаўц'ї / даїте нам по чарц'ї //
 ну а то^нд'ї ўже го'с'т'ї приходили // ўс'ї го'с'т'ї / ко'ли приходили ўже на
 в'їс'їл'а з'вечора / не^нсли муку / їаїц'а / там грош'ї на пере^нп'її / хто шо м'їг
 // родина блишча несли ше там шо могли со^нб'ї принести / а ўс'ї остал'н'ї
 несли / мука / хл'їп і їаїц'а / це буў обоўїязок / це було так ритуал'но // ну і
 с'їдали за ст'їл / по'т'їм ішли з год молодої до молодого на ве^нчеру / а год
 молодого до молодой на ве^нчеру // і ве^нчерали / ўсе // і та'киї ше буў з'вичаї /
 шо обоўїасково з' стола тре було шос' ўкрасти // ну це було ўже ї так їак
 би см'їшно / їак би ўже та'ке // т'ї на дво'р'ї їйх пе^нре'їмали / ў кого шос'
 в'їдб'їрали / а хтос' ўносиў ўс'о // так було / шоб весе'ло було // о'так
 начи'нало'с'а в'їс'їл'а // а ўже ў не^нд'їл'у ўже ма'ти випрова'жала сина до
 с'вейї цейї / до його д'їўчини з боїарами / з ро'динойу // ўже їшли в'їд нейї /
 с'їдали там пос'н'їдати / ўста'вали і шли до шл'убу // ко'ли їшли до'рогоїу /
 с'п'ївали // їак їшоў молодїї до молодой / с'п'ївали / *золоте пе^нро ў*
ст'їну бїе / моло'ден'киї Гванко до Га'нус'ї їде / до сво'їейї тешиче^нки
гордойї / до сво'їейї Га'нус'ї молодойї // а то^нд'ї / ру'байте ка'лину / ру'байте

каліну / ўсте^млаіте доліну че^рвонімі йаг'іт'камі / іде Іван ўже з бойд'рамі // пріходілі / от / і выкуп'л'алі молоду // выкуп'л'алі молоду там брат меншій / чи / йак не^н было брата / йакіс' пле^м'мінік там / выкуп'л'алі молоду / шутку'валі // ўс'акого було / но там ск'ікі змогли ўз'ати / ўсе // йа ш'кажу / са'дзілі за ст'іл / і п'іс'ла ц'ого ішли до шл'убу // а до шл'убу ішли / то ўже с'п'івалі / ої^н none / none Гор'д'ійу / не^н з'воні 'рано ў не^м'д'іл'у / а позво'ні ти ў суботу / заўдаі д'івон'кам роботу // а ўже б'лішче п'іт'ходілі до ц'еркви / сп'івалі ше так'і / ої^н none / none / бат'ку наш / в'іч'іні цер'коўц'у п'роти нас / в'ін'чаі'д'іток ў доўго'л'іток / ў'добріі час // а ко'лі ўже шл'уб да'лі / пов'ін'чаліс'а / ўже ідут' до'дому / то с'п'івайут' ўже друш'кі / йо^н мат'інко 'утко / ва'ри 'курку 'хутко / не^н'хаі 'курка не^н со'коче / бо Га'нус'а 'ійсти 'хоче // от так'і бу'лі // а то^д'і с'ід'али за ст'іл і гос'т'увалі // ўгош'чали найіт'камі / на'піткамі / а то^д'і ўже тре було в'іходіти на 'вулиц'у погу'л'ати / от с'п'івалі / наш д'івочіі д'ат'ку / наш д'івочіі д'ат'ку / даваі нам по'ратку / в'ивод' нас іс'хати / на дв'ір погу'л'ати // обоўйас'ково ве^нлі за хустіну / за чо'тири к'інчікі б'рали і ве^нлі // ко'лі 'музыка г'рала / тан'ц'увалі / р'вали ту хустіну на мален'кі ку'сочки / хто ск'ікі м'іг / це було йакос' так тра'диц'ійно і заўжди так во'но було веде^н'не ў в'іс'іл'ній з'в'ічаі // а п'іс'ла 'того ше раз са'дзілі / а то^д'і ўже да'рили коро'ваі // а йак розда'рили коро'ваі / то^д'і прі'ходила ма'ти / п'іт'ходила ўже йо'го ма'ти / то прі'носила хустіну // йі'йі ма'ти прі'носила хустіну / от / а йо'го ма'ти зн'імала вел'ан / і на бух'інец хл'іба / к'лалі бух'інец хл'іба / і во'на схі'л'ала голо'ву на буханку хл'іба і йі'йі роз'йазувалі / зн'імалі вел'ан / а об'йазувалі хустіну / сті'лїлі рушні'ка і л'енту / і чере^н'з ст'іл пере^н'воділі / г'рала 'музыка і во'на тан'ц'увала з нейу // це так йак то знай'оміліс'а / с то^д'і начи'наўс'а пере^н'п'ї // пере^н'п'ївали хто шо м'іг / бат'кі / ро'діна блис'ка і ўсе // а п'іс'ла ц'ого / йакшо во'на ішла ў не^н'віст'кі / з'йазувалі подуш'кі / ўсе йі'йі прі'дане / от / а йакшо була з'мога ў ко'гос' / то на кон'ах / на воз'і 'везлі скр'ін'у с прі'даним / ўсе / і це 'везлі йі'йі ўже до йо'го п'іс'ла ўс'ого ц'ого / це ўже в'ече^н'р'ї було // ко'лі

при'возили / за'ходила до хати / розда'вала моло'да коро'ваї тої / шо йїї там
 вир'їзали сере'дину / йак розда'вали ў нейї / і во'на да'рила ўс'їх / так /
 йакоби зна'йомилас'а зу ўс'їма / к'лала по'душку / засте'л'ала с'воє рад'но /
 в'їшала рушни'ки сво'її там / де мог'ла пов'їсити / і с'їдали за ст'їл і гу'л'али
 ўже с'к'їки мог'ли // а ўже коли рос'ходитис' мали / то ше були так'ї п'їс'н'ї /
 ої ка'зала с'тупа / ої ка'зала с'тупа / по'се'д'мо ше тута / ска'зала ло'пата / ў
 ко'жного с'во'їа хата // от і так за'к'їнчувалос'а в'їс'їл'а ў не'д'їл'у // а ўже
 на д'ругїї ден' / поне'д'їлок / називалис'а чоботи // це з'ат' тешч'ї да'риў
 чоботи / і от це ўже несли с'н'їдати / с'н'їданок моло'д'її / і там ўже
 начи'нало'с'а гу'л'ан'а // то ўже ўби'ралис'а / пе'ре'од'агалис'а со'в'їб'ї хто йак
 шо м'їг / їшли по се'л'ї з му'зико'ю / з бара'баном і ро'били / за'ходили до
 л'у'деї / на'машчувалис'а і са'жо'ю / і к'раско'ю / це ўже було та'ке / йак то / ну
 та'кїї з'вичаї бу'ї дл'а ве'с'їл'їа / дл'а йа'ко'їс' см'їхо'ти //

Село Половинники Старокостянтинівського району

Половинники – село, підпорядковане сільській раді с.Огівці, яке
 вперше згадується в документах 1593 року. Населення займається
 городництвом і тваринництвом [8, с. 503].

Інформант: Овчар Галина Олександрівна, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

153. – За'к'їнчи'їла с'їм клас'їў / с'тала ў'чочи'ком ў бри'гад'ї / та'ке
 д'їву'ван'а теї д'ївувала // под'ївувала с п'їде'с'ат трет'ого по п'їде'с'ат
 с'омїї / по'їїхала ў'чити'с' / ме'не кол'госп'їн послаў / і там були х'лопц'ї
 но за х'фам'їл'її в'їн с Те'о'ф'їп'їл'с'кого райо'ну бу'ї / а х'фам'їл'їа
 Пе'ре'п'їц'а // йа сти'їдалас'а // за'к'їнчи'їла / посту'пила ў 'Камине'ц'
 Под'їл'с'кїї с'їл'с'кохо'з'аїстви'єний техн'їкум на зоотехн'їка / ў'чилас'а
 за'очно і тут була ого'родн'їком // посл'ї зноў п'їшла на х'ферму ў'чочи'ком і
 в'їйшла зам'їж'ї і ў'чилас'а // посл'ї ўже йак ро'дила треба було по'їїхати
 з'дати е'к'зам'їни і полу'чити д'їплом // ме'не не в'їтпустиў чоло'в'їк і так
 йа по'кинула / а посл'ї по'їїхала ж'ити ў 'Кам'ане'ц' Подол'с'кїї // там йа

жила на кабел'ному заводі / робила перувоченцию / а Сірожа / чоловік / ў войнс'кїі час'тї стол'аром / пішла ў д'кр'ет / приїхала ў Половин'єки // чоловік помер // ў ш'їс'ат чет'вертому Тол'і було р'ік і чотири м'іс'ац'і / йа пішла і робили на сош'ї / і ў ш'їїс'ат д'їу'їаго'му йа пішла прац'увати ў магаз'ін // ну вишла поўторно ў Дн'іпропетроўс'кїі облас'т'і / город Маргани'ц' / Тол'а не' схо'т'їу їхати / те йа там кидайу / їду ў магаз'ін прац'увати / приїхала / т'їл'ки приїхала і ўже до мене'н' приїшли / шо їди // ў с'емде'с'ат с'ому'му йа ўже ви'хожу зноў зам'їж // прожила йа дв'їнац'їт' рок'їу і в'їн поїхаў ў Дн'іпропетроўс'к і там помер // а йа так і ў магаз'їні і була п'їсл'а п'енс'її // так / ў молодос'т'ї було добре' жити / по'р'їуне'но половину' доброго / половину' не' доброго // зараз було луче жит'а / зара на стар'їс'т' по'р'їунено с тим жит'ам / зара луче жити // от'ран'ше' так т'аш'ко робили ми / ц'ї грош'ї і давали / а зарас / шо робиш // до'їїли коро'ви / т'ашко було / п'їїс'ат кор'їу до'їїли / таї дуже' т'аш'ко було / а зара ўже трохи луче жит'а настало / бо ц'у п'енс'їю даїут / трохи луче ўже жити // ну кан'ешно молод'ош зара не' майе шо робити / бо їім т'ашко // ну а старим шо ц'у п'енс'їю даїут / то трохи луче жити // не'ма шо сказати / т'їл'ки шоб' Бох' даў здороўїа і спокойу на с'в'їт'ї //

154. – Йа була д'їучиною / було ме'н'ї чотирнац'їт' рок'їу / ми осталїс'а без' бат'ка з мат'їрїу / ў нас с'їм'їа була ве'ліка / тра було так само ўд'агнути'с'а / а мама не' могла ж'ш / шоб' ўс'їх ўд'агнути // пішла йа на роботу / пішла ў кар'їер / кам'їнц'ї носила / ну так йак ў кар'їер'ї до'бувати / зрївали зрї'їучаткойу / а по'тому ўже була трохи б'їл'ша / пішла на стр'їїт'їл'ство // була п'їдношчиком / кам'їнц'ї носила / рост'вор коло'тила / і от'аке жит'а настало / о / бо ве'ліка с'їм'їа // по'тому виїшла замуш / приїхала ў Половин'єки // чоловік п'їшоў в'ї арм'їю / осталас'а з дн'їтинкойу / тоже' було т'аж'ко / було по пїят' / ш'їтири ге'ктари бурак'їу са'пати / не' було ко'їму помох'тї // т'аш'ке було жит'а / а по'тому чоловік при'їшоў з арм'її / ўже трохи лекше' бо ўд'вох' / йак тої каз'ау с'їм'їа //

Грошки^е |луче було / ро|била на х|ферм'і / та|ке було жи^ет'а / т'аш|ке було жи^ет'а //

Інформант: Лазарко Ганна Микитівна, 1933 р. н., освіта – 3 кл.

155. – Хо|дили на х|ферму / при^ехо|дили с х|ферми / шли ў клуб^н / п'ісл'а клуб^а ше с'ідали виши^евати |рано до ў|досв'ітка і шли на х|ферму // ў клуб^н не^н хо|дили так йак |зараз / а т'іл'ки ў с|вато / ў суботу / ў не^нд'іл'у і ў с|вато // була бала|лаїка / ў клуб'і не^н |було н'і гар|мошки / н'ічо|го / хто заў|клубом буў? / т'іл'ки тої / шо ўм'іў г|рати // це ми і|демо до двох часоў |ноч'і / ўже по|том |музи^ека ў нас ў|чилас' г|рати / то ўже на в'іс'іл'а були музи^еканти |наш'і / то д'атко |М'іт'ка йідна тру|ба / Іван |Сави^ен буў на бара|бан'і / а ми в'іг тих бара|бан'іў аж^ш п'ітс|какуйе^імо // ў |сорок |с'омому |роц'і була б'і|да / хл'іба не^н було / картош|ки не^н було // ў су^ос'ідн'ому се^нл'і Ог'іі|ўц'і буў ка|гат с картош|кою / ми хо|дили зби^ерати / пи^ек|ли з них пампуш|ки // ўже йак пе^нре^нкв'іту|вало |жито / то зби^ерали йо|го і |йіли / та|кож р'вали |гичку і ва|рили |кашу і так |йіли //

Інформант: Яцюк Ольга Володимирівна, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

156. – Нас |в'іс'ім душ чолов'ік було / йа |кончи^ела ш|тири к|ласи / теї п'ішла на роботу // с'ім'я була ве^нлика / т|реба було ро|бити / не^ндос|татки були / п'ішла на х|ферму до^уйіти коро|ви // йа до|йіла коро|ви / ви|шла |зам'іж^ш / по|ст|ройіла |хату с чолов'іком / |четве^нро д'іто|чок |майу / теї так жи^еву со^уб'і // ўста|йу йа |рано / ў ш'іс'т' часоў // дв'і коро|ви подо^уйіла |вигнала на пасо|вис'ко / при^еп'нула |йіх / па|суц'а // йа п'ішла до^удому теї лад|найу |йісти / сн'ідати / теї посн'ідали теї іду на го^уб'ідт коро|ви подо^уйіли / оди^ех|нули теї по|пасли т|рохи |йіх / теї ўже на |веч'ір до^уйіти //

Село Самчики Старокостянтинівського р-ну

Самчики – (давня назва – Зайчики) село, центр сільської ради, розташоване по берегах р. Случ за 15 км від районного центру і за 22 км від залізничної станції Старокостянтинів II на лінії Калинівка – Шепетівка. Уперше Самчики згадуються в історичних документах 1545 року. На околиці

села виявлено залишки поселення черняхівської культури, знайдено римські монети (II ст. н. ери) [8, с. 503-504].

Інформант: Горбун Микита Васильвич, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

157. – Ну роскажу йа 'каску од'ну / укра'їн'с'ку на'родну 'каску / де"ре"у'йана 'паска називае"ц'а // жиу' пожи'вау' о'дин чо'лов'ік на ї'мен'а Ман'ко // в'ін із дру'жино'у' дуже б'іду'вау' / бувало 'нав'іт' шма'тка х'л'іба / йак то 'кажут' н'і гро'ша / н'і гро'ша за ду'шею / н'і х'л'іба кус'ка // набли'жау'с'а Ве"лигдe"н' // ўс'і 'л'уди намо'лоли 'борошна / назби'рали йа'йец' / с'мажат' / пе"чут' / а ў Ман'ка н'ічим д'і'теї нагоду'вати // чо'лов'іче / 'каже дру'жина / не" 'мона / шоб на Ве"лигдe"н' та бе"с х'л'іба си'д'іти / т'реба шос' ро'бити // по'ч'уў б'ід'н'ага шо ў од'ного ба'гатого 'пана йе ба'гато до'брого зе'р'на і 'вирушиў до н'ого // 'пане / стаў бла'гати / по'зичте т'роше"чки ме"н'і му'ки / бо не"мае ш чо'го 'паски спе"кти / нас'тане 'л'іто / йа в'ід'робл'у // не 'можу / 'каже пан / не"за'баром зби'райус'а дон'ку 'замуж в'іда'вати / са'мому борош'но пот'р'ібно // 'виішоў Ман'ко на 'вули'ц'у // ўз'аў де"ре"ви'ел'ну і 'теше // здиву'валас'а дру'жина / шо ти 'роби'ш чо'лов'іче? / 'паску пе"чу // зро'зум'іла дру'жина // шо Ман'ко не 'хоче / шоб 'л'уди 'бачи'ли / йа'кїй в'ін б'ідний / от і 'вите"саў із 'дере"ва 'паску // госпо'дин'а намасти'ла йі'їй йаї'цем і поса'дила ў п'іч // коли 'вит'агнула / то не" мо'гла на'милюватис'а / та'кїй 'гарній та рум'яній хл'іб 'виішоў // нас'таў ве"лигден' / заго'р'нуў Ман'ко сво'ю 'паску ў руш'ник і по'н'іс св'а'тити / с'талос'а так / шо св'їі хл'іб в'ін пок'лаў 'саме 'б'іл'а 'пан'с'кого // тої 'диви'ц'а і н'і'йак не" може зро'зум'іти / йак та'ке 'може 'бути / шо йа не" пози'чаў йо'му му'ки / а ў н'ого 'паска наї'крашча з ус'іх // шоїно за'к'інчилис'а с'в'а'та / в'ід'права / йак бага'т'їй не"пом'ітно ўхо'пиў Ман'кову 'паску і захо'ваў со'в'б'і ў 'кошика / сво'ю ж пок'лаў б'ід'н'а'ку на руш'ник / пове'р'нулис'а чо'лов'ік 'ж'інок'оу с 'церкви / пок'лали св'а'чений хл'іб на с'т'іл // 'ч'ує Ман'ко / так при'ємно 'пахне 'паска // ўз'аў но'жа і в'ід'р'ізаў ве"ли'чезного

шмаг¹ка на с¹н¹іданок // йа¹ке ¹диво с¹талос¹а / рад¹ійут¹ о¹бойе / с¹в¹аш¹ченик покро¹пиў во¹дичкойу і ¹дере¹во ўмит¹ с¹тало х¹л¹ібом // при¹н¹іс до¹дому сво¹йу паску і пан // ўз¹аў но¹жа / хт¹іў в¹ідр¹ізати ¹кусе¹н¹ / а хл¹іб із ¹дере¹ва // на¹пеўно / Бог ме¹не пока¹раў / шо не по¹зичиў б¹ідн¹а¹ков¹і борош¹на / по¹думаў бага¹т¹іі // в¹ітод¹і пан ¹б¹іл¹ше не¹ в¹ідмоў¹л¹аў ¹л¹уд¹ам / йа¹к¹і з¹вир¹тали¹е¹са до ¹н¹ого по до¹по¹могу //

Інформант: Москалюк Тетяна Дмитрівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

158. – Ў нас ве¹с¹іл¹а с¹в¹ат¹куйт¹ ¹дуже ¹гарно / особ¹ливо моло¹да / моло¹да ў п¹йатни¹ец¹у з¹би¹ерайе сво¹йіх дру¹жок і з¹би¹рала сво¹йіх дру¹жок і ішла р¹вати бар¹в¹інок // р¹вали ў господа¹р¹іў / йа¹к¹і про¹жи¹ли жи¹ет¹а ў ¹пар¹і і д¹ружно і м¹ирно // бар¹в¹інок при¹носили до¹дому / і ў не¹д¹іл¹у почи¹нали в¹ити в¹інок дл¹а моло¹дойі ну і дл¹а моло¹дого // в¹інок ¹вили ве¹с¹іл¹н¹і бат¹ки / іх ви¹би¹рали // ко¹ли ве¹с¹іл¹на ¹мати з¹вила в¹інок з бар¹в¹інку і ту¹ди добаў¹л¹али роз¹мари¹ен і там ше йа¹к¹іс¹ к¹в¹іточки і то¹д¹і по¹при¹води¹ли моло¹ду і почи¹нали ў ¹нейі рос¹пл¹італи йіі ко¹су // во¹на бу¹ла ўс¹а ўплач / п¹лакала во¹на і ўс¹і п¹лакали / бо во¹на про¹ш¹чалас¹а з¹ сво¹йім д¹івоц¹вом // і ко¹су рос¹пл¹італи дл¹а ¹того / шо¹б ўже во¹на ўже не¹ д¹іўчина / а ўже ¹буде ¹ж¹інко¹ўйу / ўже ўс¹о ўже во¹на не¹ ¹буде ч¹іпл¹ати на ¹коси сво¹йіх ¹л¹енточок / сво¹йіх цв¹іточк¹іў // це бу¹ў ¹дуже жах¹лив¹і мо¹мент / бо моло¹ду с¹тарша д¹рушка рос¹пл¹італа / а моло¹да не¹ да¹валас¹а / і во¹ни бу¹ри¹е¹каліс¹а до¹ўген¹ко // а ўс¹і п¹лакали / йа ¹хочу п¹лакати / а ўс¹і п¹лакали // а ¹пот¹ім з¹ви¹вали це¹ в¹інок і почи¹нало¹са спра¹ўж¹не ве¹с¹іл¹а // шче ¹дуже три¹е¹вожно бу¹ло те / шо моло¹да с¹во¹йіми дру¹шка¹ми хо¹дила ў су¹боту ўс¹іх л¹у¹де¹і про¹с¹ити на ве¹с¹іл¹а / особ¹ливо во¹на про¹сила сво¹йіх ¹родич¹іў / ¹д¹едушку / ¹бабушку / там ¹мат¹ір хре¹ш¹чену / ¹т¹ітку р¹ідну і так ¹дал¹і // ну г¹рали му¹зики / танц¹у¹вали / весе¹лилис¹а / при¹е¹гош¹чаліс¹а / а ¹пот¹ім ¹жи¹ли // ве¹с¹іл¹не ¹дере¹во ў нас не¹ ро¹били / йа ¹ц¹ого не¹ ро¹зу¹м¹іўу / не з¹найу / тут ве¹с¹іл¹не ¹дере¹во ¹робл¹ат¹ / а ў нас та¹кого не¹ ро¹били //

159. – Ў 'нашо'му се"л'і ба'гато йе об'р'ад'і'ю і с тва'ринами / і з на'роджин'ам ди'тини / і йак с'в'атку'вали во'дохри'сча / ре"л'і'г'і'їними с'в'а'тами // ну ў 'нашо'му се"л'і йе та'кії гос'подар'с'кі об'р'ад / йо'го ви'конували ли'ше за'м'іжн'і ж'і'нкі на д'руги'й ден' зе"лених с'в'ат // во'ни зби'ралис'а гур'том / ўлаш'товували бе"н'кет і об / шоб ўбе"ре"х'ти кур'чат в'ід шул'ака / шул'ака // о'це та'ка 'ж'і'нка с хусточок сво'ї'х виготоў'ла о'пудало шул'ака і почи'нала йо'го году'вати / при 'ц'ому 'ж'і'нкі примоў'ли до 'н'ого / не ди'вис' на кур'чат / а ди'вис' на 'падло // 'пот'ім 'пудало рости'є'нали і 'кожна 'ж'і'нка по'вина бу'ла ви'купити 'хустку сво'ї'у //

160. – А шче ў нас 'дуже 'гарніі з'вичай йе / ко'ли на'роджуйец'а ди'тина / то йе 'п'іс'ла на'роджин'а / то 'баба пови'є'туха с ку'мамі ішла с х'л'і'бом / пшо'ном / с кур'кой до с'в'аш'ченика шоб 'дати 'ім'я ц'і'ї ди'тин'і // 'то'є 'ім'я / 'то'є 'ім'я по'віно ди'тин'і при'носи'ти ш'час'т'а / благо'пуч'а / то'му да'вали 'ім'а с'в'а'того 'або в'і'домой л'у'дини // 'але йак'шо ди'тина на'роджувалас'а 'поза ш'л'убом / то йо'му да'вали по'гане ім'я не"гарне // а ше так бу'вало / шо до 'церкви ішли без цих да'рунк'і'ў // 'ім'я 'можна бу'ло і 'випросити ў с'в'аш'ченика / 'але пове'р'нуўшис' до'дому / 'баба пови'є'туха поздороў'ла бат'к'і'ў з 'ім'ям ц'і'їейі ди'тини і ого'лошувала / ко'ли 'майут' 'бути хре"с'тини //

161. – А з ре"л'і'г'і'їними с'в'а'татамі ў 'нашо'му се"л'і 'Самчиках 'дуже 'гарно с'в'атку'ют' Во'дохришча // це с'в'атку'є"мо ми це с'в'ато де'в'ат'нац'а'того с'ічн'а // і за 'тиж'ден' до 'н'ого / до 'ц'ого с'в'ата ўсе п'ідго'тоў'ували // за 'тиж'ден' з 'л'оду ви'пил'ували ве"ликіі хрест і обли'вали йо'го бур'а'ковим к'васом / шоб в'ін бу'ў че'р'воніі / ви'пил'ували йо'го паруп'кі / паруп'кі / шоб в'ін / а 'пот'ім йо'го / 'коло 'н'ого ўлаш'товували 'коло 'н'ого 'типу 'царс'кого т'рону / це ўсе так ро'билос'а / зви'чайна з 'л'оду // ше ро'били йа'к'іс' 'аркі йа'линових г'і'лок і 'можна с'ос'нових // о // і це ўс'о наз'вали 'царс'к'і 'ўра'та // і ўже ў'ран'ц'і / де'в'ат'нац'а'того с'ічн'а / ко'ли це с'в'ато почи'є'налос'а / то ў 'м'іс'ц'і //

та ў 'тому 'м'іс'ц'і в'ідбу'валос'а богослу'ж'ін'а і св'аш'ченик ос'в'ачуваў
цеї хрест 'б'іл'а опо'лонки і обли'вали 'нейу / б'рали з'в'іти 'воду і обли'вали
'нейу і 'хати і кри'є'ниц'і / і тва'рин і са'м'і обли'валис'а ў 'цейу во'д'ойу і / а
'пот'ім / 'п'іс'л'а Во'дохришча ўс'і че'калі / шоб 'йісти св'аш'неніі о'б'ід /
'ў'ран'ц'і н'і'чо не 'йілі / а че'калі 'поки ўсе це в'ід'буде'ц'а / а 'пот'ім ўже
ўже ішли на св'аш'неніі о'б'ід // ну бувало і так / шо х'лопц'і почи'є'нали
бо'йі 'б'іл'а 'ц'ого хре'с'та і хто си'є'л'н'ішіі / тої заби'раў со'б'і'цеї хрест
// а д'іў'чата на Во'дохришча 'тоже л'у'били воро'жити / ви'є'ходили бувало
на го'род / на до'рогу і / йак'шо зуст'р'інут' 'йа'когос' 'йуна'ка / шчи'є'талос'а /
шо 'в'иде 'зам'іж за х'лопц'а і 'ім'а ў 'н'ого 'буде та'ке / йак' ў 'ц'ого 'йуна'ка
//

162. – Дуже 'гарне с'в'ато / це с'в'ато'го 'Йур'іа // ў нас 'тоже 'дуже
йо'го с'в'ат'куйут' і йо'го с'в'ат'куйут' 'шостого т'раўн'а / ўже шчи'таіте
'л'ітом // ну ше ко'ліс' мо'йа 'бапка распов'ідала / шо це / шо 'ц'ого дн'а
випадала ц'і'л'ушча ро'са на ўс'і рос'лінки / і на 'б'іл'іі ў'б'є'рали ў 'б'ілу
скате'р'тинку чи рушни'чок / к'лалі хл'іб с'іл' / а 'пот'ім за'п'рошувала тих /
хто там буў об'і'ти 'ниву / чи 'поле / чи го'род т'рич'і / т'рич'і // і
оп'ходи'є'ли / а 'п'іс'л'а 'ц'ого бат'ки зби'є'рали з рос'лин тут ту ро'су і з 'нейу
з'машчували со'б'і'р'ани / ўми'валис'а 'нейу / і шчи'є'талос'а / шо во'на во'на
'буде / дас'т' / дас'т' л'у'дин'і здо'роўіа //

163. – Рос'казуйут' 'л'уди / шо цеї па'лац буў пост'ройеніі 'дуже
'гарніі / 'дуже там було ўс'ак'і / ўс'ак'их кар'тин / ба'гато ўс'ак'их
ста'тейок / 'дуже 'гарно з'робліно / а ко'лі по'чалас'а ре'во'л'уц'іа / а'лейі
бу'ли 'дуже 'гарніі / а ко'лі поча'лас'а ре'во'л'уц'іа / то захва'тили се'ло
б'іл'шові'є'ки / то на'ле'т'ілі на цеї па'лац і ўс'о рос'трош'чили / ўс'о
пограбу'вали / ўс'о розне'с'лі / з'робілі з 'н'ого чи там л'і'карн'а була / чи
'мала 'бути / йа так і не з'найу 'точно / во'ни це ўс'о потрош'чили // і на
пе'ред 'ц'ого будінку пос'тавілі пог'руд'а / б'уст 'Лен'іна // цеї б'уст
сто'йаў / але од'ного 'разу / кажут' / шо з'ір'валас'а 'дуже ве'ліка 'бур'а / а
ў пар'ку ўс'ак'і 'дере'ва йе / йа'к'і поча'ли 'падати де'р'ева / особ'ливо

йа'лини / йа'линки // поча'ли па'дати і іме"но ў'пали на цеї пог'руд'а і б'уста
 Лен'іна / ў'пали с та'кою си'лою / то'му шо буў д'уже сил'ниі в'ітер і
 ў'пало к'ілка йа'линок і рострош'чило цеї пам'ятник / і л'уди поча'ли
 гово'рити ў се"лі / шо н'іби са'ма при'рода пом'сти'лас'а за те з'в'ірство /
 шо во'ни ро'били / те шо було пост'ройіно та'ко та'ке гарне / та'ке було
 миле / л'уди тут в'іди'хали / тут ми'лу'валис'а / розне"сли йо'го /
 розграбу'вали / ў'з'али пос'тави'ели цеї пам'ятник / а йо'го в'іте"р ўз'аў таї
 по'биў //

164. – Ну ка'жут' л'уди / шо поб'лизу ц'ого ма'йетку сто'яў
 пав'іл'йон / ки'таіс'кї пав'іл'йон / і ў 'тому пав'іл'йон'і бу'ли ў'с'ак'і
 ста'туйі / буў ста'туйа бо'га Б'уди / в'ін буў золо'тїі / голо'ва йо'го бу'ла
 золо'та / но б'іл'шови'ки д'уже ни л'у'били ста'туйі цих бо'г'іў і ц'і / ц'і
 схва'тили ц'ого бо'га і ц'у' голову і ўто'пили ў р'ічц'і // і ка'жут' / шо
 н'іх'то ни з'нае / де це во'ни й'іі ўто'пили і де во'на / і ни мог'ли й'іі
 зна'іти / але р'ічка с'тала м'іл'іти // ка'жут' / шо там де во'на / де ц'а
 голо'ва с'тала м'іл'іти / с'тала м'ілен'койу / с'тала заболо'тилас'а / с'тало
 ба'гато д'уже му'лу ў нейі // от о'так го'вор'ат' //

СТАРОСИНЯВСЬКИЙ РАЙОН

Село Бабине Старосинявського району

Бабине – село, центр сільської ради. Розташоване за 10 км від
 районного центру і за 12 км від залізничної станції Адампіль [8, с. 525].

Інформант: Юркова Ганна Яківна, 1929 р. н., освіта – 4 кл.

165. – Ў мене" було ко'лис' ха'з'аїство / ко'рова / куро'чка / ск'іка то
 т'реба з'дати мо'локо / йа'ке заби'рали мо'локо / заби'рали йа'іц'а // ха'та бу'ла
 п'ід со'ломойу / то йак т'реба ха'ту пок'рити шифером / то т'реба ко'рову з'дати
 / шоп шиферу да'ли / а ми ўс'і п'лаче"мо / бо цеш не"бу'де нав'іт' мо'лока / а
 зара ў мене" і ку'ри / індики / кач'ки / поро'с'а / ко'за // ну ко'рови ўже не"ма /
 бо йа ўже / і по'гано до'йілас'а / то йа з'дала // не"в'істка хо'де на ро'боту ро'бе

ў ш'кол'і ўчыт'ил'койу / то с цими д'іт'ми пе"ч'інку йіс'т' / таке ска'жене / приїде таї не" хоче цейі ко'рови доїти // йа соб'і ко'зу купила / таї с ко'зойу / а йісти не"ма шо йім давати // гус'ам йабл'учок назби'рала / по'рас'ат'і не"ма ц'іейі кропиви / не"ма цих долг'іў ў нас / таке знайе'ш / позаси'хало ўс'о / таї т'ане жит'а // ў ш'колу ходила / добре шо ўм'ійу читати / роспи'сатис'а / н'і чорт'а б'іл'ше ме"не не" наўчили / к'інчила цих пйат' клас'іў / але слава Богу читати ўм'ійу // о'с'о роспи'салас'а за ц'у пенс'ію / добре це йул'ка хот' ц'у пенц'ію даїе / бо скоро і пенц'ііі цейі не" дас'т' / зробе цей гас / св'ет дороги // провела ц'ого року цей газ / ск'іки грошеї заплавила / в'іс'ім тис'ач / то р'ік пенц'ііі не" бачила / го'нукам не"ма шо дати / а не"в'істка тако до мене" приходе / але з'і м'нойу не" жи'ве / приїде по'може шо небуд' / во'на ўчител'ка ў мене / тр'охи горда / шо йа зробр'у //

166. – Йа родилас'а д'вацит' в'ос'мого г'рудн'а // жили ми по'гано / нас було четве"ро / два х'лопц'і і ше одна сист'ра / але йа осталас'а сама / ўс'і поўми'рали / була ше ма'ла то не" знала гора // по'жили тр'охи / п'ішла ў ш'колу / к'інчила чо'тири класи / ше була ма'ла дитина / а ўже п'ішла ў поле робити // на ферм'і п'ішла / с ферми / то посл'а гоче"р'іт' / пасла ко'рови / пасла в'іўц'і / а то'д'і п'ішла з йар'мом ходила / з йар'мом не" доўго / ми то'д'і дуже б'ідно жили // то'д'і ўже п'ідр'осла / виїшла замуж / нашла соб'і кавал'ера / в'ін робіў на ма'шин'і / возіў голо'ву колгоспу // то'д'і голова колгоспу / то ве"лика л'удина / хоч чоло'в'ік і робіў на добр'і по'сад'і / а жила йа ўсе"одно б'ідно / б'іднила таї ўсе // то'д'і йо'му шо сталос'а / по'чаў пити гор'іл'ку / не" слухаў ме"не / по'чаў битис'а / а було ж ў мене" пйате"ро д'ітеї // шо ш ме"н'і було робити / поїїхали ми жити на Донбас / думала буде ўсе по д'ругому / але в'ін і там пиў / не" слухаў // йа захт'іла додому / приїхала і п'ішла ў не"в'істки // йа там не" жила / а мучилас'а // не" давали н'ічо'го ме"н'і / випровадили жити ў ко'мору і там йа жила / не" було ў мене" н'ічо / хо'вали в'ід мене" нецки п'ід л'ішко / шоб йа не" ст'ірала з д'ітеї одежу / а одеж'і тойі і не" було / д'іти ўс'і гол'і // ше малими ходили з'і м'нойу ў поле / напе"чу корж'іў / бара'к'іў / в'із'му ў

поле / во́ни найі́д'ац'а цих бара́к'і́ю / та́ї т'і́кайт с' пол'а до́дому г'ратис'а / бо мал'і не^н хт'ат ро́бити / та́ї йа мучи́лас'а // са́ма остала́с'а / д'і́ти поросхо́дилис'а // йа ку́пила со^нб'і ко́зу / ма́ю коро́л'і / поро́с'атка / на го́род'і са́ма ро́бл'у / по́гане ц'о́го ро́ку на го́род'і ўсе / дошч'і́ю не^нма / н'і́чого не^н рос'те // та́ї за́ра не^нма йак ъ́жити // пенц'і́ю да́йут / а́ле хва́тайе на хар'ч'і і л'і́карство / бо сла́б'і / йак не^н те / то те бо́лит // ме^н'н'і ро́били опе^н'рац'і́ю / бу́ла дуже сла́ба //

167. – Нас бу́ло п'ятеро д'і́теї / йа хо́дила ў клуб / ма́ла сист'ру / а́ле во́на не^н хо́дила бо ше ма́ла бу́ла / то́д'і ўз'алас'а в'і́тна і ў́били й'і́ї / на ц'винтар не^н бу́ло ко́му за́нести / не^н бу́ло йак по́ховати / ў шо ў́брати // ми ўс'і пла́кали / а л'у́ди т'і́кали / бо бо́йалис'а // нал'і́тали само́л'оти стр'і́л'али ў л'у́деї // бу́ло та́ке шо ру́скі́й само́л'от ле^н'т'і́ю / стр'і́л'аў по н'і́мц'ах і за́биў три ж'і́нки на́ших // од́ну рани́ў / а дв'і за́биў / та́ка бу́ла б'і́да // а позна́комилис'а с чо́лов'і́ком ў клуб'і // пол'у́била йо́го бо ў н'о́го бу́ў кашке́т на голо́в'і і ве^н'лика к'в'і́тка бу́ла за́пахнута ў кашке́т / та́ї йа пол'у́била йо́го // за́ра ма́ю п'ятеро д'і́теї / н'і́х'то до мене^н не^н йі́де / не^н йі́де // ли́ше од́на о́нучка з ма́мою / ше од́ин го́нук при́йіхаў до мене / йа з ним по́раю худо́бу / коро́л'ам р'вемо / гичку ло́мимо / р'і́жимо поро́с'атам / кур'чата ма́ла // та́к'і гар'ні кур'чата / ве^н'лик'і / ра́бен'к'і / то шос' ў́чора по́крало / йа хо́жу плачу / то ўсе^нодно не^нма хар'чу да́вати / так жи́вемо не^н до́бре // пенц'і́ю ка́зали шо до́баўл'ат / то ме^н'н'і до́бавили од́ну гри́ўн'у і дес'і́т ко́п'і́йок / то ма́жна про́жити чи не^н ма́жна про́жити? // го́нуки ше не^н же^н'нати / то ка́жу шоб же^н'нилис'а / бо хо́чу на ве^н'сі́л'а / а во́ни ме^н'н'і ка́жут шо ше ра́но ба́бу / то шо будеш ка́зати йак во́ни ме^н'не не^н с'лу́хайт // о́це не^н і́дут / барабо́лина на го́род'і не^н рос'те / гой'ро́чк'і́ю не^нма / н'і́чого не^нма / зе́мл'у / па́ї м'і́ї за́брали / н'і́чого не^н да́йут нам за н'о́го / хл'і́б доро́гії / пенц'і́ї не^н хва́тайе / бо тре ди́тин'і шос' да́ти / і шос' так ку́пити / йак так ъ́жити / тре ўсе ку́пити // ко́рову ма́ла про́дала / бо не^н мо́жу хо́дити / ўже ўсе́н'ка зго́рбилас'а та́ї не^н мо́жу хо́дити // так йа жи́ву і сво́го дожи́вайу //

168. – На жорні робила / полола бараки / мама моя слаба / йа полола мамину норму і своєю норму // тоді не було шо йісти // полола бараки і збирала горох / горох збирала / в ін той горох зелений порохчаний / ми його збирали і тоді з гобіда до вечора качали по полі // тоді почала ходити ў клуб / найшла собі хлопца / познакомилася / вишла замуш / пішла ў церкву / вінчалася // ў мене була розова блуска / синенка спідниця / йакіс тапочки понамаловувала крейдойу шоп була замісць білих тихо / тухліў / а тоді шо пішла ў невістки / ни хотіли мене / випроварили мене ў кухню / йа ў кухні сиділа / ну і шо / тоді вибралися с тейі кухні і с чоловіком поїхала на Донбас / на Донбасі ўродилася ў мене Лудка / а тоді чоловік заслап / йа поїхала назад додому / пішла зноў на роботу / ходила на ферму / пасла вівці / догладала //

– А що давали їсти на весіллі?

169. – На весіллі нічо не давали / капуста / холодець / пателники / кислиця / таке давали // миски давали дореўйані / лошки були дореўйані / погане таке ўсе було / нічо не було //

– Де пекли коровай?

– Хліб пеки ў дїщці // дореўйана дїшка / мїсили / шчосуботи пікли хліб // молюла на жорнах / не пускайт мене ў клуп / бо треба ў суботу намолоти муки / шоб спекти хліб // намелу вїдро муки / тоді підем ў клуб і ўвечері тре вїт хлопціў тїкати і шоб тїкти то боса //

– Що було у вас на голові?

– Тако нічо не було / тїки йїден вїнок // не було ні хвати ні йакого платя білого / такого нічого не було //

170. – Воїна була // сеґра моя була ў тїки сиділа ўже / нїмці заїшли / а нїмець даў йїї чеґевички / вона хотїла ўзутиса ў тї чеґевички і принести додому / показати шо йїї нїмець даў // йак вона ўзувалася ў тї чеґевички / полетїў совецкий самолот / а нїмці ўступали / їшли з Бабина на Пилаву / налеґтїў той самолот і стаў

стр'їл'ати і вистр'їліў // йїїї ў'раниў ў 'руку / а пле^нчима 'кул'а вїйшла і во'на 'кончилас' / і не^н сказала т'їтко / а сказала 'Фан'у йак йа зл'а'калас' / а та вїйшла на до'рогу / стала кри'чати і то'д'ї те^нго / при'б'їгла 'мама / а во'на ўже не^нжива // заб'рали до'дому / йак с'тали хо'вати / то н'їх'то не^н 'хоче^н занести на ц'винтар / бо 'будут само'л'оти ле^нт'їти // з'їбрали л'удеї / с'тали нести / їшло так к'їл'ка душ 'несли // зако'пали / приїшли до'дому / шо л'уд'ам 'їїсти 'дати // шос' там злагодили / о / і так похоро'нили //

– В труні ховали?

– Ў трун'ї / ў трун'ї / зробили труну / хо'валис'а л'уди шоп зробити // ўбрали йакес' плат'ачко / нат'агнули / так поховали т'їл'ки с'воїї / бо друг'ї не^н їшли / боїалис'а / так'ї похорони були //

Інформант: Куцик Олена Федорівна, 1936 р. н., освіта – 3 кл.

171. – 'Жили ми йак ўс'ї л'уди на тої час / б'їду'вали // ў 'сорок с'омому 'роц'ї ме^н'н'ї с'тала ко'рова на ногу і йа пе'ре'с'тала хо'дити с ц'їейу но'гойу / ў 'мене^н була ве'лика іс'тор'їя / 'дуже ба'гато опе^нрац'її йа пе'ре'жила // осоме^нлі'т ў 'мене^н буў / то йа ўже видужала / хо'дила на 'поле зби'рала колос'ки / бо хо'т'їла хл'їба б'їлого / пе'кли пампуш'ки с пше^нниц'ї 'дуже 'добр'ї / 'дуже смач'н'ї т'ї пампуш'ки / 'зара та'ких 'добрих не^нма // йа за'к'їнчила три класи 'чере'з хво'робу / то шо т'ї бол'езн'ї не^н за'к'їнчуйц'а // за'к'їнчила три класи то ме^н'н'ї було д'вацит' 'рок'їў / то'д'ї йа вїйшла 'замуж // 'жила спочатку з бат'ками / то'д'ї с'тали ст'ройїти со'б'ї о'крема 'хату / х'т'їли 'жити са'мому // переїшли ў ту хату / стали 'жити / наро'дилас'а 'д'їўчинка од'на і так ми ўсе жит'а живемо / робимо 'зара ме'н'ї зноў с'тало ко'л'їно бол'їти / 'дуже в'аш'коју була опе^нрац'їя // йа ле^н'жала / не^н мо'гла хо'дити / ле^н'жала три м'їс'ац'ї // 'зара ме^н'н'ї к'рашче / ўже 'хожу 'луче / йа ўже на го'род 'можу їти / йа ўже 'пол'у на го'род'ї / 'д'їўчина 'моја ўже 'виросла / ми допома'гаємо чим 'можимо // бат'к'їў 'моїїх ўже не^нма / н'їх'то нам не^н допома'гає / во'ни поўме^нрали // ко'рову про'дали на опе^нрац'їю / бо 'дуже ба'гато т'реба було гро'шеї / таї те^нпер не^нма ко'роўки // то ми

пе^нре^шшли на ко^зу / мучу^са с^а то^йу ко^зойу / кожен ден[’] / ше три^{ма}йме^{мо}
 поро^с’а // пенц[’]йа не^н ве^нлика / т[’]ики на л[’]ікарства / а сла^б’і ўс[’]і /
 даў^л’ен[’]йе ви^соке / майу і чо^лов[’]іка ви^соке // нис[’]ка ў нас пен[’]ц[’]йа // ота^ке
 жит[’]а //

Село Дубова Старосинявського району

Дубова – село, підпорядковане сільській раді с. Бабіне. Населення
 займається вирощуванням зернових культур і цукрових буряків,
 тваринництвом [8, с. 525].

Інформант: Лішук Ольга Петрівна, 1927 р. н., освіта – 5 кл.

172. – Ко^лис[’] йак жи^ли / ко^лис[’] б[’]ідно жи^ли но^л весе^нло / бал[’] бу^ў /
 го^б’ід^т ро^били / чи ро^били ве^нс[’]іл[’]а то о^дин холо^дец[’] / каша / боршч /
 пампуш^ки / а з^ара ўс[’]о йе / но л[’]уди йак[’]іс[’] так[’]і не^н сп[’]івайут / не^н
 тан[’]ц[’]уйут / а ко^лис[’] вип[’]йе це і бара^чанки то так сп[’]івайе / так тан[’]ц[’]уйут /
 а з^ара панай[’]дайуц[’]а / повиве^нр[’]тайут т[’]і живо^ти та сид[’]ат за тим сто^лом
 поз[’]іхайут // ко^лис[’] ў шко^лу хо^дила йак / не^н ма^ла шо ўд[’]ітис[’] йакес[’] те
 плат[’]ачко с[’]іте^це по^шите з^а ма^мино^ї сп[’]ід[’]ниц[’]і / йакес[’] та^ке це плат[’]ачко //
 це так ў шко^лу хо^дила / од^н’і сан[’]далики / к[’]ірзов[’]і чо^боти по^{на}лату^йут на
 но^з’і / та^ко го^ливо^у по^{на}маш^чуйут / жи^ром цим р^ибичим і так хо^д’ат / а
 з^араз / то це ш^дуже гар^но хо^д’ат ўб^ран[’]і // та диско^тека / бар / ко^фе /
 др^игайуц[’]а / сигарета ў зу^бах // а ко^лис[’] клуб[’] бу^ў / ў клуб[’]і гар^мошка гр^ала
 / танц[’]ували то це ў *стено[’]вому к[’]райу* / то та^ка це п[’]іс^н’а то так сп[’]івайут /
 то так тан[’]ц[’]уйут / *цв[’]іте[’]терен* / або *поже^ну йа[’]с[’]ір[’]і[’]волни* та так[’]і / а
 з^ара х[’]іба засп[’]івайеш та^ку п[’]іс^н’у / то це Мо^гиле^ўс^ка чи йак й[’]йі / то
 шос[’] та^ке на т[’]і с[’]цен[’]і р^обе / хоч х^т’іла засп[’]івати то не^н засп[’]івайеш / то
 йакес[’] му^чен[’]йа / та йак йо^го виг^нали на му^чен[’]йа / а з^араз так[’]і п[’]іс^н’і /
 а ко^лис[’] о^то п[’]іс^н’і / бу^ло йак засп[’]івайут // ви^с’іл[’]а йак р^обиш / д[’]іте^ї
 не^нма т[’]ікати / та^ко со^б’і в[’]іконе^нч^ко / загл[’]ада^йе ди^тина а з^ара д[’]іти за
 сто^лом / і шо стар[’]і р^угайуц[’]а чи шо / сид[’]ат слухайут то це так по^ратки ц[’]і
 / а з^ара шо // йак бу^ла ма^ла хо^дила ў по^ле по^{ма}гала ма^м’і / ц[’]і бу^раки

т'агнули / тод'ї трактор / та де трактор / копали руками / копа'чом і треба шоп ше помохти барабол'у руками / кукурузу руками обробл'али / тод'ї мама п'шла на ферму / йа ўноч'ї ставала бо тре їти / коро'ви ц'ї доїли руками // а на вулиц'ї колис' йак зби'ралис' цеї бубончик / грайе гармошка / бос'ї тан'ц'ували / ви'копували во'коп і там ва'рили барабол'у / де та мама догукайец'а / а кладб'їше не"далеко було / а там ше так'ї були йаблучка мале'н'к'ї / зимойу ц'ї йаблучко попадайут / то ми там достаємо ц'ї йаблучка шо аш пал'ц'ї помо'розимо / це шоп д'їстати те йаблуко і з'їсти / зара д'їти не" хочут йїсти / і йаблука ў погр'їб'ї і груш'ки // о'с'о мо'йа не"в'їстка то он позакривае таї шо хоч там / і тушонки ўс'ак'ї // було цих п'ятеро д'їтеї / чим йїх було го'дувати // це ше таке мала п'ятеро / то ше двоє гнуц'а / а ше маў сина / то в'їн так гор'їлку пїе / шо в'їн йе / шо йо'го не"ма / ходе по цих ха'тах пїе гор'їлку / ж'їнка покинула з д'їт'ми / а одна / одна доч'ка ў Кийев'ї і друга ў Кийев'ї / то одна прий'їжайе / а друга забулас' йак ме"не звати / а одне ў Тер'нопол'ї то не" прий'їжайе / х'їба йак поро'с'а за'кол'у / то тод'ї може при'їхати / а так де ти бачила // йак ве"с'їл'а ў мене" було то була блузочка горошком / сп'їдничка / сандалики т'їпа чолов'їчки / йа йїх ўз'ала тако марл'ачкойу обмотала зробили б'їлен'кого бант'їка / в'їночок мале'н'кї на голо'в'ї // з'є чолов'їком с'во'їм познайомила'с'а ў клуб'ї / в'їн ў мене на гармошц'ї граў / а сп'їваў йак гарно / ше зара трохи хоче / але ўже не" може / шо в'їн ўже може //

173. – Ў мене" колис' було ха'з'аїство / коро'ва / курочка / ск'їка то / треба здати молоко / йаїце / заби'рали молоко / заби'рали йаїц'а / хата була п'їдт со'ломойу / то йак треба хату пошити шифе"ром / то треба коро'ву здати / шоп шифе"ру дали / а ми ўс'ї плаче"мо / бо це ш не" буде нав'їт' молока / а зара ў мене" і кури / гиндики / качки / поро'с'а / ко'за / ну коро'ви ўже не"ма / бо йа ўже не" можу і по'гано до'їл'ас'а / то йа здала // не"в'їстка ходе" на роботу / робе ў ш'кол'ї ў'чите'л'койу / то с'цими д'їт'ми пе"ч'їнку йїс'т' / таке ска'жене" при'їде таї не" хоче цейї коро'ви до'їти // йа со'б'ї ко'зу купила / таї с'ко'зойу / а йїсти не"ма шо йїм давати // тус'ам йаблучок

назбе^нрала / порос^сат'і не^нма ц'їейі кропиви / не^нма цих дош^чїу / ў нас
 ўсе таке знайе^ш позаси^хало ўс'о таї таке жит'а / ў ш^колю ходила / добре
 шо ў^м'їу читати / роспи^сатис'а / н'ічорта ме^нне не^н наў^чили / к'інчила цих
 пїят' клас'їу // але^н слава Богу шо читати ў^м'їу / о^с'о роспи^салас'а за ц'у
 пен'с'їу // добре це Йул'ка хот' ц'у пен'с'їу даїе / бо скоро і пен'с'її
 цейі не^н дасц' / зробе^н цеї газ / св'ет дороги / провела ц'ого року цеї газ /
 ск'іки грош^еї запла^тила / в'іс'ім тис'ач / то р'ік пен'с'її не^н бачила /
 го^нукам не^нма шо дати / а не^нв'істка тако до мене^н при^ходе^н / але^н з'і
 м'ноу не^н живе / приїде по^може^н шо не^нбут' / во^на ў^чите^л'ка ў мене^н /
 трохи горда / шо йа зробр'у //

Село Заставці Старосинявського району

Заставці – село, центр сільської ради. Розташоване на річці Іква за 1 км від районного центру і за 14 км від залізничної станції Адампіль. Біля Красносілки знаходиться кілька давніх курганів [8, с. 525].

Інформант: Брика Ганна Іванівна, 1930 р.н., освіта – 8 кл.

174. – Ве^нс'іл'а почи^налос'а ў суботу / моло^да со^вб'і пр^осе / зби^райуц'а друш^ки / осно^вне б'іл'ше ў суботу во^на їде пр^осит з друш^ками / йак не^н їде п'ішки / сп'івайе / то с'а^дайут на хур'і і сп'івайут' / а ў^дома тута ўже гу^туйуц'а // ўже коро^ваїниц'а / ўже гу^туйут' і ве^нчеру / бо ш приїде молодїї / а т'ї ўже коро^ваїї рошч^н'айут / опшим гу^туйуц'а до ве^нс'іл'а / доп'іру ўже ўвече^нр'і ў суботу во^на гобр^осила ўс'іх і п'ішла на притпос^л'етку / йак ўс'іх оп^роси то ўже їде ўвече^нр'і / на^в'іт' і п'ізно їде до молодого // йак молодїї дес' блис'ко / то во^на їде до н'ого п'із^н'іше^н / а йак дес' на се^нл'і / то їде до молодого ўпе^нрет / а то^вд'ї ўже до д^ругих / в^опшим їде во^на до молодого / там ў молодого пр^оси йїх на ве^нс'іл'а / зо ўс'іма друш^ками / з^с ўс'ойу гирилицейу до н'ого // там во^ни с'їда^йут за с'т'іл / ўгош^чайут моло^ду і ўс'о // по^про^сила на ве^нс'іл'а // при^ходе^н до^вдому / тута

ўже ўдома го́ту́ют ве́чэру / і́де мо́лодзі з бо́йари́ном / з му́зико́ю /
 св'і́тилка́мі / пры́ходе" ў субо́ту ўвече́р" і ў́же п'і́зно / Г'і́нчы рас / то пры́і́де
 ў ча́са два́нац'і́т" // от в'і́н пры́ходе" і ў́же роспл'і́тайут ко́су // д'і́ўчата /
 дру́шкі росплелі мо́лод'і ко́су / ро́шче"сали / на́к'ла́лі й'і́і в'і́нок і с'і́да́йут
 ве́чэра́ці / ў́же ўс'і хто йе // пове́чэра́лі / по́грала му́зыка тро́шкі /
 потанц'ува́лі і ро́сход'а́ц'а // мо́лод'і ў́же не" но́чуйе ў мо́лодой // ў́же і́де
 до"́дому // мо́лодзі з" ў'с'о́йу ги́рилице́йу п'і́шоў до"́дому // мо́лода
 оста́йце"а ў́дома / ну́ тута ў́же в'і́н'али коро́вайі / та́і ў́же йа́кііс' там
 пе"ре"́дих // ў́же в'і́н'али коро́вайі / ў́же поросхо́дилас'а коро́вайніц'і /
 розда́лі ши́шкі коро́вайніц'ам // ра́нен'ко ўста́йут ў не"́д'і́лу / зно́ву трэ́ба
 ў́же го́ту́ватис'а // дру́шкі пры́ход'а́т' мо́лоду ў́б'ра́ці і ба́г'кі гу́ту́йуц'а /
 с'ход'а́ц'а / бо це ш ве́с'і́л'а / ў́пе"́ред і́дут до в'і́нчан'а / а з в'і́нчан'а то і́де
 до мо́лодой // ў не"́д'і́лу ра́но і́дут в'і́нчатис'а / то пры́ходи мо́лодзі //
 п'е́ршы йа́к і́шли в'і́нчатис'а / то мо́лодзі не" і́шоў до мо́лодой / і не" і́шли
 разо́м до ц'е́ркви // мо́лодзі і́де з" с'в'е́йі до́мі / з" с'в'е́йу ко́мпан'і́ейу до
 ц'е́ркви / а мо́лода з" с'во́йімі до ц'е́ркви // ў ц'е́ркв'і во́ні ў́же зустр'і́чайуц'а
 // а те"́пер / то́і не"́ма шо ка́зати за те"́пер / ў ц'е́ркв'і во́ні зустр'і́чайуц'а і ў
 ц'е́ркв'і во́ні сто́яат // го́д'е́л'но / в'і́н сто́йіт / во́на то́же" го́д'е́л'но // во́ні
 сто́яат // і́дут з'ра́н'а і ўс'у ц'у́ службу во́ні по́в'і́ні в'і́тс'тойа́ці / а в'і́нчаў
 так са́мо при́пос'ла // во́ні по́с'тойа́лі / ў́же л'і́тур'г'і́я ко́нчилас'а / ў́же
 то"́д'і п'і́п ви́ходе" до ніх / во́ні ста́йут разо́м / ў́же тута ў́ поро́з'і / і в'і́н
 проці́таў / во́ні п'і́д'і́шлі до прі́сто́лу / хто / с'та́ршы́ дру́шка і бу́йарин /
 трі́ма́йут в'і́нкі // во́пшы́м пов'і́нчали мо́лодих і во́ні ў́же і́дут і йо́го
 ко́мпан'і́я і ўс'і йо́го ро́дич'і / но ба́г'кі не" / то т'і́кі сва́хі / св'і́тилкі /
 бу́йарі́ні / а ба́г'кі ше ў́дома / і́дут до не́йі // і тута ў́ не́йі ў́же го́б'і́да́йут і
 гра́йе му́зыка / і тан'цуйу́т до в'е́чора // це ў не"́д'і́лу // ў не"́д'і́лу йа з'на́йу /
 ў ча́соў п'я́ат' ш'і́с'т' збіра́йут до х'а́ці / да́йут йі́м пе"ре"ку́сці і д'і́л'а́т
 коро́ва́і // под'і́лілі / розда́лі коро́ва́і / ма́ці за́куту́е бінди / збіра́йут /
 во́на дру́шка́м да́ру́е бінди / йа́к ў не́йі йе ба́гато бінд'і́ў / то ко́жн'і́
 дру́шці на го́лову пе"ре"у́йза́ўе біндо́чку і ц'і́луйуц'а / і во́ні сп'і́ва́йут

госта¹ваїс¹а¹ подрушко здо¹рова / ми те¹бе не¹ об¹ідили / не¹ гон¹пили / т¹іки
 в¹ір¹нен¹ко служили / і виход¹ат¹ // сва¹ти сп¹івайут друш¹кам / с¹і¹шала
 Ма¹рина л¹он / л¹он / го¹нила д¹ружок вон / вон / і вигон¹ат їх / а св¹ітилки і
 бу¹йарини госта¹йуц¹а // ну д¹рушка ви¹ходит¹ на дв¹ір / во¹на ўже не¹ д¹рушка /
 ўс¹о // ў не¹д¹іл¹у ўвече¹р¹і мо¹лод¹іі з¹ с¹во¹ю комп¹ан¹і¹ейу / св¹і¹тилкі /
 бу¹йарини ве¹де мо¹лоду до¹ себе¹ до¹дому / друшкі то не¹ ідут / йак хто хо¹че
 потанц¹у¹вати та¹мо дес¹ на дво¹р¹і / на то¹ку / йак не¹ да¹леко то іде д¹рушка / а
 н¹е / то друшкі ідут до¹дому // при¹в¹іў / с¹і¹дайут за ст¹іл / ма¹ти заў¹йазу¹е
 йі¹і / све¹к¹руха / йо¹го ма¹ти / с¹і¹да¹е за ст¹іл і ма¹ти ски¹да¹е в¹інок чи там
 вел¹ін / ў чо¹му во¹на там бу¹ла ўбра¹на / і заў¹йазу¹е йі¹і ху¹стко¹ўу //
 заў¹йазала йі¹і мо¹лод¹іц¹ойу і засп¹івали / пе¹ре¹ўй¹азала л¹енточку з букетом
 на го¹лов¹і і во¹на ўже си¹дит мо¹лод¹іц¹а / сп¹івайут / шо ми зро¹били с¹х¹іба
 пал¹а¹ниц¹у / а з¹ д¹іўкі мо¹лод¹іц¹у // по¹сид¹ілі / пе¹ре¹ўй¹азали / ўже ідут
 сва¹ти / йі¹і бат¹ко і ма¹ти і ше ўс¹і р¹одич¹і йі¹і / су¹с¹ід¹іў про¹се / дес¹ душ зо
 т¹риц¹іт¹ іде / а мо¹же і б¹іл¹ше / і зноў ўже с¹і¹дайут за ст¹іл / ц¹і сва¹ти
 ўгош¹чайут тих сва¹т¹іў / поўгош¹чалис¹а / потанц¹у¹вали / посп¹івали і
 роз¹іш¹лис¹а чи ў час чи ко¹ли там // ў поне¹д¹ілок / мо¹лода но¹чу¹е там /
 ўста¹йут йі¹і бат¹кі і с¹ход¹ац¹а мо¹лод¹іц¹і і р¹обл¹ат¹ вареники / не¹сут йі¹і
 сн¹іданок / дес¹ до два¹нац¹ати пер¹ши / а те¹пер то і ў п¹яат¹ ча¹соў / по¹ки з
 ро¹боти не¹ по¹приход¹ат¹ / то сн¹іданок не¹сут мо¹лод¹іц¹і // бат¹кі не¹ ідут /
 іде се¹стра / б¹рато¹ва / бо¹йарини / бу¹йарини за¹круч¹у¹ют с¹іно на па¹тик /
 пе¹ре¹ўй¹азу¹ют л¹ентойу / це не¹сут йі¹і сн¹іданок / і вареники / мисочку чи
 дв¹і мисочки / ск¹іки ўже нал¹іпл¹айут / йе ўс¹ак¹і / йе с¹ ка¹линойу / с¹
 цибул¹ойу / с¹иром і с¹чим хоч // там да¹ли йі¹і ўже по¹сн¹ідати / там то¹же їх
 ўгош¹чайут / цих ўже ж¹інок / посп¹івали / подур¹ілі / почу¹жили / то д¹іда /
 то ба¹бу вичво¹ра¹йут // то¹д¹і приход¹ат на¹зад / до не¹йі до¹дому / зв¹ітки
 во¹ни при¹шли // за¹ду них іде мо¹лод¹іі з мо¹лодойу / до не¹йі до¹дому ўже /
 по¹с¹ідали // сва¹ти / йо¹го бат¹кі зби¹райуц¹а с¹уди іти / приход¹ат¹ до не¹йі //
 тут так са¹мо ўгош¹чайут / п¹ют / гу¹л¹айут / ўже не¹ма¹ му¹зики / ўже йа¹ккіс¹
 бара¹бан / йа¹кес¹ ре¹ше¹то / кру¹жок в¹ід¹печ¹і / то¹і бумка¹е / то¹і на ру¹бел¹ //

ўсе іде ў ход і сп'івайут // погоб'ідали / посп'івали / понап'івалис'а таї порос'ходилис'а // то ше і ў поне^мд'ілок / ше і ў в'іторок с'ход'ац'а // ў в'іторок ідут п'ідмашчувати / то на ц'ому ве^мс'іл'а ўже кончалос'а //

175. – На Р'іздво ми го^утували / на св'атіі веч'ір п'іс'ну ст'раву / от / а на д'ругі ден' ўже ми го^утували ст'раву ни п'іс'ну / ми го^утували холодец' / го^улупц'і / котл'ети от / йак було луче^м нам // по^том на чотир'нац'атого на стар'іі нов'іі р'ік тоже^м ми го^утувалис'а / от стр'ічати но^віі р'ік по стар'ому ст'іл'у // тоже готувалис'а ст'рави ни п'іс'ні / а скоромн'і ст'рави // на св'атіі веч'ір ми го^утували / ку^т'а наса^мпе^мред / по^том ва^реники с ка^пуста / по^том го^рох / от / по^том сли^уки ва^рен'і і до сли^вок пикли сла^т'они / так'і бл'інчики / от / по^том на д'ругі ден' го^утувалис' скоромн'і ст'рави //

176. – На Во^дохре^стче тоже ци са^ме / на св'атіі веч'ір бу^ў п'іс'ніі / це са^ме го^утували шо і на Р'іздв'аніі тої на Во^дохре^стче / таї так ми пи^рисв'аткували дв'і не^мд'іл'і / н'ічо^го не^м ро^били / св'аткували / от / то ўстр'ічали нов'іі р'ік / то прова^жали потрошки / таї так //

177. – Пе^ре^д Паскойу було д^луже ба^гато ро^боти / ма^стити / ст'ірати / са^жу вим'ітати кру^гом / от / б'ілити / і тут са^ме йак п'ізн'а Паска / то / йак ран'а / то було легше^м / бо хот' на го^род'і / а йак п'ізн'а Паска / то так і ў хат'і ўс'о приби^рали / г^ладили / тої у^т'ужити / в'ішати / бо ш пе^рше^м рушніки і обра^зи вис'ат' / те^мпер ўже та^ке і то ни ўс'іх / а т'ікі ў нас от / ну йак Паска / то цих с'ім не^мд'іл' посту / тоже^м постили / а то^ўд'і ўже пикли паску / от // го^утувалис'а / ц'ілу н'іч ни с'пали / го^утували корз'інки і ішли до церк^ви св'атити паску // ну скла^дали ми ў корз'інку паску / крашан^ки / от / ку^сочок ма^сла / от / к^рушку си^ра посв'атити / ку^сочок са^ла / от / ўс'ого потрошку ми б^рали ў корз'інку / ішли ўноч'і і св'атили паску // прихो^дили с церк^ви / от / то там по^порали / от / і сн'ідали / посн'ідали / то тре^ба трохи в'ідихнути / бо ц'ілу н'іч ни с'пали були / от / отак // а то^ўд'і ішли ў гост'і і до ба^бушки / до д'едушки от на Паску / посв'аткували три дн'і таї зноў до пра^ц'і //

– Як пекли хліб?

178. – Самий пиред с'їйали муку / по'том стоїт' д'їшка / гр'їу воду / от / і п'їдробл'айу т'їсто // ми остаўл'айем т'їсто йак пичем хл'їб" // то'д'ї на ц'ому т'їст'ї / от / бо то'д'ї ше др'їж'їу не"було / бо було дуже т'рудно за др'їж'їу / на ц'ому т'їст'ї рошчин'айем хл'їб" / в'їн кїсне з'вечора // ўдосв'їта ўстайу і м'їс'у хл'їб" // ўже добаўл'айу і воду / і муку / от / і м'їс'у хл'їб" ў д'їс'ц'ї / д'їшка п'їт'ходит' / йа роспал'уйу п'їч / п'їч нагорайе / йа вирабл'айу хл'їб" / і на чирин'ї / ни ў 'формах / от / так пикла хл'їб" / ну і так хл'їб" такиї гарниї ўже получаўс'а / бо йа ўже т'рошки наўчилас'а / була молада / от рас спикла ни такиї йак / д'ругиї рас / а то'д'ї ўже налоўчилас'а таї ўже пикла такиї хл'їб" / добриї хл'їб" // на паску 'тоже" з'вечора п'їдробл'айем др'їж'ї / др'їж'ї викисайут' / от / по'том бйем йаїц'а / от / і с'цукром виби'вайем зноў ў д'їшку // то'д'ї зноў т'реба шоб во'но з йаїц'ами пирибро'дилош час / а то'д'ї зноў добаўл'айемо муку // м'їсимо ўже до го'тоўност'ї // д'їшка ўже п'їд'їшла / от / а йа 'форми машчу оливоу / п'їч нагорайе / йа ўже виробл'айу паску / вибила паску і паска ў мене" п'їт'ходит' // паска п'їд'їшла / йа машчу йаїцем / з'верха ўбирайу калачики / от / п'їч нагор'їла / йа вигор'тайу вугл'а і саджайу паску ў п'їч / і так ми пикли паску //

179. – Почалас'а в'їїна // ми були дуже" схвил'ован'ї / бойазн'ї / йа була малоу / було ме"н'ї одинац'ат' рок'їу / от / ше дуже" була малоу / і пришлос'а нам так пе"ре'живати / 'поки н'їмц'ї не" заїшли / розг'ромили / розг'рабили були нас // ну так от / шо ми дуже б'їдили / по'том не"задоўге ўремн'а до нас пойавилис'а / жили доўге ўремн'а 'поки аш н'їмц'ї не" п'їшли дал'ї туди / аш до Кийва / а ми проживали ў Старосин'аўс'ому райо'н'ї // о / с'їло Братки / і ми там проживали / н'їмц'ї поїхали дал'ї / а д'руг'ї ўстановили с'воу ўлас'т' / шо ми н'їкуди / ра'бами були / бо дуже б'їдили / нас ни пускали / йїсти н'їчо'го не" мали / н'їчо нам ни достаўл'али н'їчо / отак ми пире'бивалис'а ўс'о с'вое жит'а / н'їмц'ї / ко'ли н'їмц'ї п'їшли дал'ї / дал'ї до Моск'ви / нам т'рошки п'їчали добаўл'ати йїжу // ми були ра'бами // коро'вами с'їйали / скоро'дили коро'вами / ни було н'ї

трактора / ну н'ічо ми ни мали / ўс'о ўруч'ну копали // копали ўруч'ну
лопатами і на город'і / і ў пол'і / от / ми були мал'і ше д'іти / нас го'нили
йак отих собачат / шоб ми робили / були рабама ў н'імц'іў // ми йіли / нам
мама варила бур'яни / от / з госоки / таким ми виживали і ми ни ўми'рали /
нас Бог тримаў нак зимл'і // по'том ми дужи б'ідили / плакали / йісти хт'іли
/ а ни було шо // нас було четве"ро д'ітеї мал'их // мама нам наварит' ц'ого
бур'яну / а ми похл'обали таї йісти плачим // по'том ўже низадоўге ўремн'а
с'тали нам трошки пройаўл'ати ц'у йіжу ну хот' чут' / шоб йакис' суп
зварити таке"во // тута ўже с'тали н'імц'і і н'імц'іў виган'ати / ўже
в'ітступали во'ни / ўже зноў почали над нами збиткуватис'а / ўбивати / от /
ўлазили / поси'лали на го'ру чи ми ни хо'вали цих / солдат'іў / цих к'расних /
от // солдат'іў ми ни при'ховували то'му шо / са'ми во'ни ни лазили н'імц'і на
го'ру / то поси'лали бат'ка чи старших та'ких / бо бо'йалис'а / шоб йіх ни
по'били з го'ри / ну і в'ітступали во'ни / в'ітступали доўге ўремн'а / зноў ми
дуже б'ідили // ш'тири роки ми так прожи'вали // ну йак заїшли н'імц'і / от /
нас зач'инили ў хат'і / ни пускали / д'вер'і поп'ітпир'али / ни пускали нас /
три'мали нас ў йідн'і хат'і і так прибу'вали по два три дн'і // дуже були
ли'дач'і н'імц'і // ну по'том го'дин го'боз вибраўс'а / друг'і приїшли / то
йіден буў н'імец' / та'кій буў трошки / а ми мал'ими на пич'і ли'жали / от / то
в'ін так загл'ануў і почаў плакати і каже шо ў мене" тоже та'к'і кинде"ли /
та'к'і д'іти / но ми н'ічого ни вин'і / то треба Г'ітл'ара і С'тал'іна от
пов'ішати / от // но ми ни вин'і і ви ни вин'і / то в'ін краў ў н'імц'іў
кон'серви / це за пазуху воз'ме кон'серву і ўв'іде ў хату де нас зач'инили і
кине на п'іч нам ту кон'серву / ну то шо ш / во'на кон'серва / ми ни можимо
в'іч'ли'нити / то в'ін ше нам стараўс'а в'іч'ли'нити // дуже" добр'ашчїі буў
н'імиц' / бо в'ін ка'заў / шо ў мене" та'к'і д'іти йе / троїе д'ітї і в'ін нас
трошки п'іт'римуваў // буў ў нас тиждин' і в'ін стараўс'а нас випустити йак
т'і н'імц'і дес' / ўден' в'іт'ходили / а в'ін оста'ваўс'а / то трошки випускаў
нас на дв'ір / шоп хот' оп'равитис'а / а на н'іч ми зноў зач'ин'ан'і були /
зачин'аў бо бо'йаўс'а // коли даваў кон'серви / то пал'цим махаў і каже шоп

тихо / бо капут ми н'ї буде // ну і т'ї н'їмцї доўго доўго були / пове"н
 город ц'ого обозу / на гор'ї ц'ї патрони і т'їго / і ўс'а ц'а збройа / гору
 завалили / дуже ми були б'їдн'ї / дуже збиткувалис'а / но й'акос' шо ми
 осталис'а / бо так'ї були шо поўб'ївали / но нас / тако слава Богу н'їкого /
 збиткувалис' то збиткувалис'а но // а пот'ом ўже й'ак почали во"ни
 в'їтступати во"ни зноў почали збиткуватис'а / от / ше Г'їрше / бо й'ак й'їх
 в'їтступали / то во"ни були л'ут'ї / зл'ушч'ї так'ї / збиткувалис'а дуже над
 нами / над ўс'їм цим наро"дом / ну пот'ом ўже не"забаром наш'ї заїшли / ої
 наш'ї заїшли / на кон'ах / на танках / ми й'їх ўстр'їчали / во"ни злазили с
 конїй / це ў бере"зн'ї м'їс'ац'ї було / от // во"ни злазили / а ми ўстр'їчали й'їх
 і плакали / шо наш'ї / наш'ї їдут' / во"ни злазили ц'їлували нас / шо мог'ли те
 да'вали нам / і во"ни сами були так'ї проголодаюшч'ї / бо во"ни ўп'їред / а
 кухн'а зад'ї / от / ну таї так ми пирижи'вали ўже / от / так і воїна с'коро
 за'кончилас' ў сорок п'їятому // ну таї так ми були дужи рад'ї / але" ше була
 б'їда п'їс'л'а в'їп'ни / ше ми б'їдували / то"д'ї голод буў / голодували зноў /
 пот'ом ўже стали т'рошки снаб'жати наш'ї і от і так ми пирижили //

180. – Ми пожи'нилис'а ў п'їаде"с'ат т'рет'ому роц'ї з д'їдом / ну і ми
 прожи'вали ў н'ого т'рохи / бо ў н'ого була с'їм'яа тожи ше / в'їн буў
 с'таршїй / а ше було т'роїе д'їтїй / бат'ка забили на воїн'ї / от / пот'ом ми
 приїшли до мойїх бат'к'їў / тоже ше були мо'лотш'ї / ну тїй кожде було
 со"б'ї і нам не" було де ж'ити // ўз'али садибу / на'чали ст'ройїтис' / тожи
 т'ашко було / но так ўс'їма с'їлами / т'рошки помаг'али нам / от / то"д'ї
 кирп'їча ни було / то роб'їли з г'лини / / так'ї к'їрп'їч'ї самани назївалис'а
 // так ми помален'ко і пост'ройїлис'а / доўген'ко ми ст'ройїлис'а / бо ни було
 зв'їткї / б'їдили зноў / пот'ому куп'їли бл'аху / шоп хот' накр'їти / пот'ом
 п'їшли на роботу / й'а п'їшла / а пот'ом п'їа'вилас'а д'їўчїнка // й'а ни мала
 й'ак п'їтї / то д'ед сам хо'дїў на роботу / заробл'аў ўже і так ми помален'ко
 ст'ройїлис'а / шоп хот' ў й'їдну кайту / ў й'їдну к'їмнатку / а остал'н'ї / ми
 доўго з ними поралис' / бо ни було зв'їткї / але" ми й'їдну к'їмнатку
 обору'дували і так ми прожи'вали // а пот'ом почалос' ўр'емн'а т'рошки / луче

с'тали снапжати / с'тали зарплату б'іл'ше ше добаўл'ати і так ми
 проживаем // заклікали ми / про'сили л'удеї / шоп нам трошки помагали
 с'тел'у крутити / л'уди при'ходили / а йа ходила в'ідробл'ати // хто до мене"
 / до нас при'ходиў // а то'д'і ми ви'шли на поле" / то строїка була ўздоўж
 вулицей / то так одно другому помагайт' / нин'ки ў нас помагали / а
 заўтра другому // отак ми помагали йіден другому і так ми виживали // бо
 гиначе ни було / л'удеї ми ни наймали / бо дуже було т'ашке ўремн'а
 п'ис'ла в'іни // отак ми домоўл'алис'а / нин'ки одному помагайт' / а
 заўтра другому / і ў т'ї глин'і ми б'ідили / ни ви'лазили с ц'їейі глин'и //
 нин'ки йідному м'ісила глин'у / заўтра другому м'ісимо глин'у / лампач'і
 робимо / позаўтру трет'ому і так ми строїлис' / так ми виживали // с'тел'у
 крутили / це ўже б'іл'ше / це ўже толока була // це ўже було б'іл'ше л'удеї /
 зби'рали / про'сили л'удеї / шоп крутили / а ўже п'іткидати / то с'ами і
 бабун'а помагали / баба Гол'а помагали / бо толока ў ўс'іх була / п'ідлогу
 ни було зв'ітки / то йа м'ісила глин'у ў т'ї комнат'і і ў т'ї скидала / д'ід
 р'іун'аў / а йа скидала / сол'ому м'ісила / глин'у і скидала // робила такий
 пол / от / пот'ом г'ладила / то ми так доўген'ко ў т'ї і ц'ї комнат'і
 проживали // а там було н'ічо ни робл'ано т'іл'ки так // пот'ом д'ід п'ішоў
 на роботу / стаў брати б'іл'ше зе'рна от і зарплату стаў полу'чати б'іл'шу /
 то ми то'д'і доўбали ц'у глин'у і скидали / а то'д'і на'зад ви'носили // а
 пот'ім набрали мат'ір'ялу пол сти'лили / ми пости'лили ў т'ї комнат'і і ў т'ї
 / доўго ми так на т'ї глин'і були // В'іт'а буў мален'кий от / то биз шта'н'ат і
 так по ц'ому / бо це ш ни пол / а г'лина / і так ми проживали // так со'б'і
 ходиў і с'іў і ни слабу'ваў // на г'лин'і сид'іў / йа посажу / йо'му на т'ому шос'
 постел'у / а в'ін / туд'а дал'ше / туд'а пол'із / і так / а пот'ом ўже луче
 трошки с'тало / то брали викидали ц'у глин'у і с'тавили пол / дириўл'ані /
 дуже т'ашко наро'билис'а / доўбати йо'го і вино'сити // а комната ц'а ве'лика
 і та так була // н'ічо не" робили і так було / обо'рудували цих дв'і к'імнатки
 // а то'д'і трохи луче с'тало / то ми за т'і ўз'алис'а / на'кидали і робили те шо

треба // і от така була наша строїка // доўго ми строїліс'а і от так ми проживали //

Село Подоляни Старосинявського району

Подоляни – село, підпорядковане сільській раді с. Залісся, яке згадується в історичних документах з кінця XIV ст. Населення займається городництвом [8, с. 525].

Інформант: Шустівська Юзефа Томашівна, 1927 р. н., освіта – 5 кл.

181. – Конопл'і с'їяли / во́ни росли до жниў / жни́вами виби́рали плоск'ін' / та́ке во́но кашку вики́дало // мо́чили ў р'іц'і / во́но мо́кло по пйат' по ш'іс'т' дн'іў / то́д'і ўлазим ў р'ічки / вики́дае́мо на бире́ги / сушимо / то́д'і заби́рае́м по до́мах з бири́г'іў // на ба́тел'н'ах / йак со́нце га́рне т'іпае́м на ба́тел'н'ах / на те́рниц'ах вити́раі́мо / то́д'і витримо / о // а ў́же при́іде го́с'ін' / ў́же ро́боти ў го́род'і не́мае́ / с'ідаі́м по са́райах і че́шимо шч'і́ткамі / шо́б б'іла бу́ла ку́кла // йак ў́чешим ку́клу ў́же то́д'і пра́дем двана́ц'атку / на по́лотна // на ве́рстатах ро́били / пра́демо с ќлоча м'і́шки / на м'і́шки пра́демо / пра́демо ди́с'атку на ра́дна / двана́ц'атку на со́рочку / на сп'і́дничку // ну та́і ў ц'о́му хо́дили // та́і по́жи́нем ми т́уси чи с'вин'і па́сти / та́і ца́ сп'і́дничка ди́рка ду́же / ду́же но́ги поди́ре / кроў аш і́де з н'і́г / па́л'ц'і поп'і́тпа́даі́уц'а / во́лус'і́н'ойу за́кла́даі́м / о // та́і та́ке бу́ло жи́т'а / о́таке бу́ло жи́т'а //

Інформант: Чорноморець Марія Григорівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

182. – Ў́ сорок с'о́мії р'і́к / сорок шості́ї бу́ла голо́доўка / не́ма́ли шо́ йі́сти // хо́дили на по́л'а де про́шлогодн'а бара́бол'а бу́ла по́сажана / ви́горува́ли йі́ї і зби́рали гни́лу бара́бол'у де́рли та́к'і / пе́к'ли ди́руни / ў́же по́г'ім / ти́го / йак по́чалис'а жни́ва то хо́дили на ко́лгосп'і́ по́л'а зби́рати ко́лоски / котр'і ли́шилис'а п'і́с'л'а жниў і то / го́нили / не́ да́вали зби́рати / те́го / і при́нісеш ц'і́ ко́лоски і / це́го // і́деш на жо́рна / ў́ ко́го

були жорна / ходили мо'лоли / дерли кру'пу / шоп йа'киїс' суп зварити / ота'ке було жи'т'а // ў п'ід'і'с'атих ро'ках ўже с'тало т'рошки лу'че / ўже по'чали ў кол'госп'і на трудо'ден' да'вати хл'іп / мали ўже св'іі хл'іп / по'чали пла'тити / ото так ўже т'рошички по'чали п'ід'і'матис'а // а тож не" було чим / тї'го / жили за ш'чот шо на го'род'і ро'дит бара'бол'а і хто ше ко'рову три'маў / і то по'стаўку ве"лику да'вали шо со'в'бі' йак к'рушку лишиш того моло'ка / то т'і'л'ки і нап'їес'а // а то зда'вали йа'й'чка ў по'стаўку і мн'асо / курку н'іколи со'в'бі' не" зар'їжиш / а ўс'о в'іда'вали госу'дарству / шоп там нагоду'вати / а са'м'і йак мо'гли то так і пе"ре"б'ивалис' //

– Скі'льки вам було ро'ків, коли закін'чилася в'їна?

183. – В'їна за'к'ін'чилас'а / ми'н'і було с'ім ро'к'іў / вос'мії р'ік // йак ў сорок п'їа'тому ро'ц'і в'їна за'к'ін'чилас' / йа п'іш'ла ў пер'шій клас // ў п'їй'іс'ат друго'му ро'ц'і за'кончила с'ім клас'іў // ў со'в'ідн'ому се"л'і ў Па'плинц'ах була вос'мір'ічка / то т'реба було запла'тити сто п'їй'іс'ат рубл'іў за те'го / наў'чан'а / а ма'ма була інвал'ід другої г'рупи / не" було де ўз'ати гро'ше"ї і так йа ли'шилас'а ў кол'госп'і //

184. – С'їй'али ко'нопл'у / виби'рали ў два зах'вати // було пл'оск'ін' виби'ралас'а ў жни'ва / а ма'т'ірка / це було з на'с'ін'а ўже / то виби'ралос'а ос'ін'у // на'с'ін'а мо'лотилос'а було с'і'міа / і пот'ім мо'чили ў р'іц': і / мо'кло во'но тижден' ў р'іц':і / а пот'ім ви'т'а'гали йо'го / ростаў'али шоп со'хло // висушило'с'а / т'і'пали / ба'тел'н'і були так'і / тї'го / спе"ц'і'ал'но // ло'милас'а ко'стра / шо л'ико в'іт'ста'вало і ро'билос' прад'іво // це прад'іво то'д'і ше те'рли на те'рниц'і / котра ше ўле"те"ралас'а / пот'ім спу'скали на та'ких жи'л'ізних дерли ш'ч'іт'ках / там ўже ли'шалос'а к'лоча / а це шо ли'шило'с'а нази'валос'а ку'кли / ц'і ку'кли з'мотувалис'а ў ди'с'атки / а пот'ім ўже з'імо'у йак хо'лодно / ўже на го'родах не"ма'є н'ї'яко'ї ро'боти / ў пол'і / то ц'і ку'кли с'і'дали і че"сали йіх на'прот'іў со'нц'а / тї'го / ў д'верах / бош там по'роху ба'гато / то ў д'верах че"сали ш'ч'іт'ками та'кими із сви'н'ачо'ї ш'ч'і'тини т'і ш'ч'іт'ки / з них ли'шалос'а ўже па'ч'іска // т'і па'ч'іски / те'го / пра'ли / то це прад'іво пу'скали на м'іш'ки чи на ра'дна / а

ц'я кукла / що лишалас' чесана / пралас'а на два'нац'атку / з'нейі робилос'а
 полот'но / це ўже шло на 'нижн'е б'іл'о / на сороч'ки / на сп'ідниц'і /
 сп'ідниц'і красилис'а // робили к'раску з бузи'ни чи з бура'ка че'р'воного і
 тийго / красили / тийго / красили / тийго / шоби так но'силос'а // по'том прали
 / бол'шинст'во ве'ре'те'ном крутили // прали / зви'валос'а на ве'ре'тено / з
 ве'ре'тена мо'тали на / називалос' тел'н'ка або мото'вило / с'тал'н'ки
 зви'вали накладали / ка'зали ко'зелиц' / с'того ко'зел'ц'а змотували на клуп'ки
 / с' клуп'к'іў // були так'і сн'іўниц'і / і сну'вали ос'нову / то'д'і ўже ос'нову
 скидали із сн'іўниц'і і несли / ў ко'го були ве'рст'ати / і робили полот'но /
 полот'но / тийго / зробл'ане / то'д'і ц'іле л'іто б'ілили / в'ідзол'ували /
 сипали йо'го поп'ілом / скла'дали ў бан'аки і сунули п'іч / шоп во'но
 в'ідзол'увалос' / то'д'і во'но б'іл'ішче // ішли на р'ічку / йо'го спи'рали /
 вип'рали і зноў б'ілили на 'сонц'і / мочат / постел'ат / во'но висохло зноў
 мо'чайут // спе'ц'іал'но д'іжурили 'нав'іт' і в'оче'р'ід хто по со'с'іцтву йе
 ха'ти / 'нав'іт' йедна друг'ії пома'гали / і йо'го в'ідб'іл'ували / а то'д'і ўже з
 н'ого шили одежу //

Інформант: Черниш Фросина Пилипівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

185. – З 'мамо'у і до л'іса хо'дили і на ферму хо'дили / і палити не'
 було чим / і ўзутис'а не' було ў шо / ў ре'з'інових чо'бот'ах прохо'дили // ў
 в'іс'ім'нац'ат' йа ўже поста'ўку во'зила / а то'д'і ўже поста'ўку пово'зили /
 забрали на ферму / бо 'мама була ўдома теї так ўже до ц'і'йейі по'ри // так і
 там продо'йла / а по'том ше коло гу'сеї була / гуси / кури / три роки була
 там коло гу'сеї / а то'д'і з'в'іти ше забрали ў мага'зин / ше пши'ниц'і тра'вила
 три роки то'же / теї наробл'алис'а ба'гато / а те'пер зарп'лата йідна / ўс'ім
 йіднаково роздали таї так б'ідуйем / теї так хо'дили //

Інформант: Риндик Ганна Купріянівна, 1925 р. н., освіта – 4 кл.

186. – Йа п'ішла ў школу // по'ган'і умо'ви / шо не' було ў чо'му ў
 школу ту хо'дити і ў'читис'а / не' зошита / н'і р'учки / з бузи'ни че'р'нило

робили ў будылоці но́сили / зошит'іў не́ було / с пап'ірового м'ішка
ро́били / о / зошит // ў ш'колу до во́ни п'ішла / а по́том йа на п'іяті́ клас
п'ішла / ўже там н'ічо не́ ўчили то т'іки во́ен'ізац'і́а // забе́ре нас ў
поле́ / л'ага́ / ўстава́ і стр'іла́йт' і таке́го бу́ло та́ по́кинула //

– *Куди ви пішли після закінчення школи?*

– Ў два́нацят' рок'іў п'іў нор́ми бу́ло / по́лола ўже / о́це та́ке бу́ло
наўча́н'а // і кон'і / к'ін'ми йі́здила / і би́ками / і коро́вами // хто йо́го бачиў
то́д'і мо́локо / йак во́на ў йар'м'і ходит / о // і при́копували ўру́чну / д'іди
стар'і ро́с'і́йт зе́р'но / а ми вил'ми при́шпу́рували / а по́том бо́рону
воло́чили / о́це та́ке бу́ло жит'а //

– *Як ви ходили в школу?*

– Йак бу́ла ма́ла / та́ не́ бу́ло ў чо́му хо́дзці / во́ни п'і́дут на ро́боту /
а йа ў без схо́вайу́с'а / по́сіжу / при́де ди́ректор / Бе́хешка / ва́ша дочка не́
бу́ла ў ш'кол'і / йак не́ бу́ла / во́на п'ішла // ну та́ досл'і́дили ме́не де /
в'ід'і́шоў по́коіні́ бат'ко поди́виўс'а / во́ни п'і́шли / а йа со́л'бі́ ў без та́
д'іти ўже і́дут з'і ш'колі йа ўже сво́бодна і йа ўже бу́ла / ви́били та́ //

– *Як збірала врожай?*

187. – Сир'пом жа́ли і ма́шина мо́ло́тила і ко́ло ма́шини та́ / і ко́ло
ма́шини і на го́же'ред'і // хто те́пер з'на́йу то́й го́же'ред / чи ту ма́шину? //
ска́жи ме́н'і / йа́ка ма́шина / мо́ло'тарка та́ко / шо та́ки́то тут і ко́леса і
бара́бан і там пода́йт ц'і сно́пи / так йак комба́йін / т'іки шо сто́йала //
вилазі́ли на не́го / сно́пи пода́вали / а тут со́лома / а тут лі́нка і т'а́гнут на
та́кі здо́рові́ бута́фер і на ту скі́рту покла́дут та́ ўс'о // жа́ли ў ко́пи /
бу́ли і п'іа́гнац'атки і п'іўко́пи // п'іўко́пи то це т'ри́ц'ат' сно́п'іў / а
п'іа́гнац'і́ то це п'іа́гнац'атка / жнем / жнем / жнем / ўже п'іа́гнац'ат'
сно́п'іў // да́ваі́те с'а́димо з'і́мо бара́бол'і і го́ірка // при́шоў брига́д'ір /
пошчи́таў / запи́саў пал'і́чку / шо ти бу́ла //

Інформант: Литвинюк Ганна Захарівна, 1940 р. н., освіта – 5 кл.

188. – 3^о самого ранку таки буў распорядок дн'а / приходили ў самі пир'ід викидайш гн'ї / а потом стайеш мити корови / помила корови / помила хвостики і помила ўсен'ке і с'їдайім доўйіти / ўручну доўйіли / ше роздавали йісти п'іс'л'а мит'а / були так'і йаи му'рован'і / висо'та дес' пйат' чи ш'іс'т' метр'іў / там ўс'ігда м'ішали // с'ічка / жом / с'ілос / ўсе ў йамах тих / а тоїго / шеї поливали з'верха омил'асом / а йак ўже на ранок треба роздавати йісти / то ўже тре викидати вилами на'прот'іў себе" / а воно ўсен'ке лит'іло тоўб'і на голову / а потом викинула с'цейі купи ў вагонки були / пороздавали йісти / с'їдайш доўйіти // подоўйіли / здали / згорнули зноў на в'із / поп'ітс'ійували // це ўже було коло дис'ати часоў / приш'ла доўдому / з'іла чи курнулас' / таї ўже на'зат треба їти // на ден' зноў це сами / а ў л'ітн'її пе"р'іод то це йіздов'і ко'сили // кукуруза така по метр'іў два три / прив'із йіздови / скинуў / а тоўб'і тре йїї рос'т'агнути по жо'лубах / чи го'рох клуп'ком ўсен'киї // перше йак такога по'года йак с'одн'і / ц'ілії ден' дошч / то ўсен'ка мокра спе"реду / приш'ла доўдому / пе"ред'агнулас' / таї на'зат // а ўвече"р'і / часа ў одинац'ат' при'хожу доўдому // було ўс'акого / зразу було і по в'іс'імнац'ат' і по дийат'нац'ат' / а ўже на тої пир'іод коли йа ўже п'ішла доўйіти то ўже було і по двацит' дв'і і по двацит' пйат' // і три 'рази ў ден' була доўка // пот'ім здавали моўлоко на моўлочн'у / при'мали ў нас таї забирали дес' // колис' буў Слав'ік ў мене" мален'киї / не" хт'іў буў ў йаслах 'бути / то йа йо'го ўс'о ў'ремн'а брала с собою / то це йа хочу дати моўлока йо'му то ше сховаїу за так'і / були називалис'а за пошеўкою // це пошеўка там де це йісти роздаїец'а / тут корови приўйазан'і / а там це було де тил'атка мален'к'і на'ходилис'а / то йа йо'го туди до тил'ат'ї сховаїу / то дам на'питис'а моўлока / а шоп на отк'риту шо дала дитин'і моўлока // н'ізашо // було дуже за це ст'рого // коли ко'рова те"лилас' / то 'моє те"л'а / йа по'вина йо'го в'ипойіти / нам да'ваўс'а срок до ск'іл'ки ме"н'і йо'го пуйіти / і тоўд'і здавали // росте"лилас' в'ід теїї са'мої ко'рови / видойіла мо'локо / дв'і л'іт'р'і мо'лока за рас' / а пот'ім пе"ре"ходило на кул'іш / йак на кул'іш пе"ре"ходило / то

дв'ї не^мд'їл'ї по^вїїли кул'їшом / а то^дї до те^лл'атник'їу в'їтпраўл'али то^дї // кул'їш з де^рт'ї / обикновена дерт' / змеле^нна / отам була кормокухн'а / варили теї кул'їш / нам приво^зили і напу^вали // не^м було водопроводу ше ў кор'їўниках / ну то го^нили до води // о^со до с^таву де це ше д'їд' М'їша жи^ве / де ^нишче грєбл'ї / жолуб та^кїї доўгїї стоїаў / тру^ба була до с^таву с'уди про^тагн'ана чере^с дорогу / це тре було два ^разї ў ден' / бо зранку не^м напу^вали / а ў го^б'їт і ўвече^р'ї тре було напоїїти / а ше йак наве^с'н'ї тре було напоїїти / чи ў ^гос'їн' по ко^л'їна було та було //

Інформант: Риндик Ганна Захарівна, 1940 р. н., освіта – 5 кл.

189. – Ў ш'їїс'атих роках то це тих л'ул'ок і не^м було / о^так замо^тала / поклала попе^мрек л'їшка таї п'їшла // а ўже по^том то ўже с^тали то ц'ї кал'аски виїшли / то там ўже / а так то йа^к'ї там були / а то так // ^мама на робог'ї на бара^ках / а в'їн на трахтор'ї / а йа ўже ўдома і худоба за м^нойу і го^роди / ўс'о було за м^нойу / ши ї д'їтеї гл'ад'їти було // наро^дила йа ^дес'ати^ро / таї так пома^лен'ку / ўже по^том / йак т'ї перш'ї б'їл'ше^ч'к'ї ўже с^тали то ўже цих ^менчих гл'ад'їли // д'їти ^мойї йїдно д^ругого гл'ад'їли / ўже с^тали б'їл'ш'ї то ўже с^тали пома^гати на го^род'ї і кру^гом / зразу ше йак було з^найу четви^ро д'їтеї / н'ї / п'їяти^ро / н'е / четви^ро / таї п'їшла коро^ви доїїти / Оксана ма^лен'ка / тре^ба ўден' / тїїго / ше нагоду^вати приїти ў йасла / приїду / то н'ан'ки кажут' шо так // Слав'їка за^бїри / бо в'їн помре ў йаслах / а чо^го? // в'їн ни йїс'т' і не^м спит' / н'їчо^го / а ^тїл'ки п'їлаче // то це ше та^ко тре ходити туди ї с'уди і Слав'їк на п'їлечах / бо тре було Слав'їка на п'їлечах но^сити / бо не^м хт'їў ў йаслах ^бути // кончила роботу то ^кожна по^б'їгла до^вдому шос' робити / а йа б'їжу ў йасла / бо тре Оксану нагоду^вати /бо два м'їс'ац'ї Оксан'ї було йак в'їдала ў йасла / таї так'ї д'їли /

190. – Ў ^сорок першому по^чалас' в'їїна / то за ^маму хо^дила / а по^том ўже ї воїна шла / ми го^рали к'їн'ми / бїка^ми / і йїсти ни було шо / варили нам там ў колгосп'ї це по л'їтр'ї йакогос' бул'ону да^дут' і на ко^н'ушн'ї

п'ічепл'ат' прапора / це ўже йак го'б'іт / п'іт'агнулі / ми де ни на пол'і чи
 п'ід л'ісом чи там дес' коло того / ўже прапор на кон'ушн'і висит / ўже
 випрагаєм кон'і / йідем // прійіхали де це зара клуб там були йасла і там
 ва'рили / ну і ўс'і туди прійшли і ше то'д'і каструл'ок ни було / горн'атка /
 то'д'і банок не" було / горн'атка л'ітров'і // че'рпак туди наліийе / то ше
 са'ма ни з'ісиш / треба ше ўз'ати / ше ўдома / так'і були ўжитки // т'і кон'і /
 йа ўже на тих кон'ах то так йак це си'жу / то галопа кон'ака іде / йа тако
 ни ўпаду // сла'бих ў бол'н'іц'у возила і з бол'н'іц'і / і по д'рова йіздила /
 л'уд'ам ў л'іс і т'і не" дали ме"н'і барак'іў / ўстала р'ано / зап'р'іг / го'палка
 п'ід па'фу і до кон'ушн'і //

Інформант: Литвинюк Ганна Захарівна, 1940 р. н., освіта – 5 кл.

191. – Йіхали ў п'іятниц'у ў Сін'аву / ў Пап'лін'ц'ах з'горане поле і
 со'лома не" спал'ана / там купа со'ломи / там купа со'ломи / а ко'лис' кон'і
 да'вали і шо ст'агнула л'инка / забрала со'лому / а то осталос'а / клап'т'і ц'і
 зби'рала / згор'тала / а йак вижне о'це цеі комбайн / шо накла'де цеі по'к'іс і
 ше нас ўс'і ше / бап'ца то'же ж знайе / виве"де нас до Хо'менка / це зв'іци /
 йак ст'аниш то кру'гом / кру'гом / кру'гом по ц'ому по'кос'і поп'ід л'іс аш
 туди до л'існи'ка / в'ід л'існи'ка поза кладо'вис'ко / до Хо'менка прійшли /
 те"пер ўже ста'йеш зноў на т'і ко'роч'і / зноў кру'гом / таі на'ходис'і / шо мона
 було ў Кийіў за'іти і с Кийева прійти і де йакіі коло'сочок йіден / то його
 п'ідн'імиш і покладе"ш на по'к'іс // йа була го'рох ко'сили і д'уже була
 пир'ііка та'ка / ну п'іде там н'і стру'чечка ни було н'ічо'го / бабушка т'во'я
 Ма'рус'ка і йа понап'іхали ко'ров'і ц'ілі і м'іш'ки ц'ейі пе"р'ііки / прійшоў
 Йур'чик / виін'аў но'жа / раз / раз / раз / по'р'ізаў м'іш'ки / а то'д'і м'іш'ка
 ш'кода / бо де ш ти його воз'ме"ш / плачу / Ма'рус'ка то йакос' шарп'нула /
 видирла ў н'ого / а мого по'р'ізаў / прійшла до'дому / Ми'кола ка'же / хаі
 р'іже / хаі ўже його зар'іже / шо знуш'чаўс'а / пене так ў Н'іме'чин'і ни було
 тим л'уд'ом йак це ў нас //

Селище міського типу Стара Синява

Стара Синява – селище міського типу, розташоване у північно-східній частині області на річці Ікви, приоки Південного Бугу. Поселення під назвою Синява виникло при впадінні річки Ікви у Південний Буг на початку XVI ст. Татари під час одного з набігів знищили його; жителі, які зуміли врятуватися, піднялися на 10 верств за течією річки Ікви і заснували поселення під такою назвою ж (тепер Стара Синява). У середині XVI ст. частина втікачів повернулася на старе місце, до гирла Ікви, відбудувавши там село (тепер Нова Синявка). У другій половині XVI ст. у Старій Синяві було споруджено фортецю – один з опорних пунктів польської шляхти на Поділлі [с. 506-515].

Інформант: Гук Олена Олександрівна, 1945 р. н., освіта – 10 кл.

192. – Наро́дилас'я йа п'ятого |року / наро́дилас'я ў С|тар'її С|ин'ав'і / йа|краз |кончилас'а воїна / при|їїхала |мама до|дому і ми|не ро́дила ў|дома // ў чо́тирнацят' |рок'їў |кончила йа ш|колу / |в'іс'ім |клас'їў / |п'ісл'а |в'іс'мі |клас'їў п'ішла на робо́ту / п'ішла на ве^м|ч'ірн'у ш|колу і |разом прац'увала / су|шила / кази|їн нази|вайіц'а / робили з |н'ого / ну в'ітпраў|л'али / не^н |зна́ю ку́да його в'ітпраў|л'али / йа його там су|шила // |пот'ім |т'рошка п'ідро́сла / р'ік там проро́била / с'тало |мало там |гроши да|вати // |пот'ім п'ішла на к'ірп'ічний заво́д / бо там б'іше |гроше^т // шо йа ше |можу с'казати / поро́била там / |пот'ім |шос' |рок'їў |зодва йа там ро́била // |кончила йа |дес'іт' |клас'їў / |пот'ім п'ішла на |ферму/ ро́била на ферм'і п'яат' |рок'їў / |т'ашко бу́ло // п'ішла |вийшла |зам'іш / п'ішла ў |городн'у брига́ду / там йа ро́била |в'іс'ім|нацят' |рок'їў без^с |пе^р|ри|риву // наро́дила |четви́ро д'іте́й // |т'ашко / |т'ашко бу́ло / ўсе^м|р'їюно |лекше йа |ти|пер / бо |ти|пер ўсе забрали / ўсе ў нас забрали / |н'ічо не^ма // да|їут |пенс'їю / |але |шос' |тейі |пенс'її // заро́била йа за ўс'і |роки с'ім|сот |рубл'їў |пенс'її / шо ме^н|н'і |тейі |пенс'її / йа |зна́ю так // п'ішла ў |городн'у брига́ду // ў |городн'ї брига́д'і проро́била ба́гато |рок'їў // та́й |т'ашка бу́ла ро́бота / |перше^н |мус'іла ро́бити / бо |тре бу́ло ви|живати / та́й так до сих |п'ір // за|раз ўже на |пенс'її / ўже |дес'іт' |рок'їў /

ўсе р'іўно йа / ў го́родн'у бригаду приглаго́лайут шо небу́т' помох'ти /
молод'ош на ро́боту не^н і́де / ро́боти не^нма н'і́где / позаби́рали ў́се /
пороз'вал'ували / і заво́ди / ў́се пороз'вал'ували / д'і́там не^нма де прац'увати /
дочка і ўнучка кончила техн'ікум і не^нма де на ро́боту с'тати // с'идит' ота́ко
на мо́ййі пенс'і́йі / та́ка ро́бота // ус'о / шо йа мо́жу ше сказа́ти //

193. – З'і́мойу ў к'ін'ц'і л'у́того ми возим ту́ди наво́з^с / заво́зим наво́з^с
/ с'і́йем з'емл'у / йа́ку заготоў'ла́йем з го́се^н'н'і / ўкри́ваем йі́йі со́ломойу /
пот'ім заво́зим гн'і́ к'ін'с'к'і́ / і з'емл'у / заси́пайем з'емл'у ў парні́ки / і
во́на / чи́кай'ім поки с'хо́дит' бур'я́н / ми ц'у з'емл'у перекопу́й'ім і с'і́й'ім
там чи поми́дори / чи ро́саду / але^н сампе^нред ми с'і́й'ім ра́н'у ро́саду //
пос'і́й'али ра́н'у ро́саду і то́д'і дивимос'а / че́рез^с па́ру дн'і́ў во́но да́йе
с'хо́ди / ми дивимос'а і до́гл'ада́йем / шо́б во́но нам не^н пост'і́кало / шо́б
во́на бу́ла га́рна / п'і́дси́пайем йі́йі / поли́вай'ім // а пот'ім ў́же п'і́зн'іше т'і
поми́дори ў́же так са́мо п'і́к'іру́йім поми́дори / до́гл'ада́йім // т'а́шкі́ труд /
але шо зро́бити / мусим ви́живати йа́к йе // но за́раз ў́же н'і́чо / роз'ца́ліс'а
ко́лгоспи / не^нма / оре^н'ндатори зан'а́ли це / дл'а се́бе / дл'а се́бе^н
оре^н'ндатори / то по́просе шо помох'ти ко́ли / то п'р'і́де́м з бап'ка́ми / ў нас
йе там три ба́б'ки / то і́дем по́можим йі́му / а так то ў́же не^нма / не^нма та́койі
ро́боти йа́к то ко́ліс' ми ро́били // гн'і́ заготоў'ла́йім ц'і́лу з'і́му / йі́здим
ху́рамі / тра́ктором / заготоў'ла́йім / а ти́пер не^нма / н'і́чо не^нма / та́й та́ка
ро́бота //

194. – Ну ко́ліс' / йа́к шо сказа́ти / бу́ло весе́ло / про́водили га́рно /
сна́чала бу́ли до́гово́рини / пот'ім бу́ло с'ва́тан'а // мо́лда х'о́де^н ў се^н'л'і ў
в'і́ночку тижде́н' до с'ва́д'би / і ў́же на с'ва́д'бу л'у́ди зби́райуц'а / ў субо́ту
коро́ваі / га́рно сп'і́вайут / гра́йе му́зика / та́нц'у́йут / до коро́ваі
примоў'ла́йут ў́с'ако / пр'исп'і́вуйут // за́ким коро́ваі спи́чце'а / ц'і́лу н'і́ч
весе́н'ла'ац'а д'і́ти / л'у́ди / ў́с'і // а пот'ім ў́же на ра́нок зби́райуц'а ў́с'і там /
і́дут' чи до за́хсу чи до в'і́нчан'а / та́й ў́с'і то́лп'ойу / га́рно гра́йе му́зика
доў'ро́гойу / йа зна́йу // краси́в'і́шче бу́ло / по́думати / то краси́в'і́шче бу́ла
чим ти́пер // ти́пер шо? / н'і́чо // пр'і́шлі / п'і́шли ў́ бар чи де там за́каза́ли

м'ісце по'сид'іли / ото така с'вад'ба // а то була така насто'йашча с'вад'ба /
 україїн'с'ка с'вад'ба / йа ш кажу / гр'али музики / а ти'пер / йа не" могу / це
 не" с'вад'ба ти'пер / ти'пер йа не" знайу шо // ў поне"д'ілок бирут молоду /
 брали вирн'іше / брали молоду ве"ли до кир'ниц'і по воду / дур'іли д'іти /
 вили'вали воду з в'ідир шоби молода не / два рази вили'вали на до'роз'і / а
 трет'ій раз несла до хати молода воду // а ти'пер / ти'пер ни'ма ц'ого /
 ти'пер де / ў бару / ўсе ў барах і ўс'о / б'іл'ше нічо'го не" робл'ат' // гарно /
 гарно ходила молода / дуже гарно ў вел'іну / ну те"пер йа не" знайу / ти'пер
 ми'н'і не" подобайец'а зоўс'ім / хот' йа ўже стара / но зоўс'ім ми'н'і не"
 подобайец'а / це не" ве'с'іл'а / ўдома по'вино бути ве'с'іл'а // с'вад'ба /
 музика по'вина гр'ати // косу розч'ісу'ють гарно с'п'івають' / а зараз^с не"
 по'н'атно нічо / шо робиц'а / в'іда'ють чи жен'ат с'ина остан'ого / чи дочку
 в'іда'ють остан'у / ск'іки йе д'ітеї / ўс'і ўклон'айуц'а бат'кам / бат'ки
 хре'ст'ат хл'ібом / хл'ібом хрестили д'ітеї / дарували д'іт'ам подарки / а
 д'іти да'вали бат'кам подарки / а ти'пер / ни" подобайец'а ме"н'і ти'пер //

195. – Ну шо за йаке ска'зати / роз'кажу за Тр'ііцу / ў нас дуже харош'і
 обичайі Тр'ііц'і / з'вечора пуска'ють д'і'учата на р'ічку / в'іночки пле'тут /
 пот'ім чисто стар'і зби'рајемос' на вулиц'і / чистили кир'ниц'і / шоб
 дошчики ішли / шоб водичка була хароша / по'чистим кир'нички // а на
 Тр'ііцу / на цей ден' ідем до церкви / ў хат'і приби'рајем з'іл'ам зе'леним
 ўс'аким і ўстил'ајем пол / в'ішајем в'іночки кру'гом ў хат'і / шоб
 зе'ли'нен'к'і були / цв'іт йак хара'шо цв'іте йак ска'зати / вакац'іа с'іг'да
 дуже гарно па'хне / кру'гом приби'рајемс'а і майем / це та'кий ў нас 'одих //
 йак йаке с'в'ато це'р'коўне / то ходим до церкви / ў нас се'л'і зараз йе дв'і
 церкв'і і по'стройали трет'ю таку капличку // була баб'ка ў нас / во'на
 замолоду з д'ецтва ходила ў церкву і по'мерла / ў нейі не" було д'іток /
 во'на подарувала ўсе шо мала / ўсе подарувала ў церкву // на йі'ї хат'і / де ў
 нейі сто'йала хата / по'стройіли таку капличку / прамо мален'ка церква /
 дуже гарна / дужи" прибр'али л'уди // баб'ка пере"дала ўсе сво'їе шо мала і
 грош'і / во'на зби'рала в'ік / бо во'на була самотн'а і ўсе до церкви пере"дала

// бат'ушка постр'ойіу на й'їй садиб'і / постр'ойіу церкву // зараз^с ми ходим ў
ц'у церкву у в'їл'ну хвилину //

Інформант: Данілкович Марія Ксенафонтивна, 1934 р. н., освіта – 7 кл.

196. – Йа ў сорок д'ругому роц'і п'ішла ў першій клас / а т'і шо до
в'їўни ходили / то йїх тод'і / нас з'їгнали шоб ўчитис' в одному роц'і в
один клас / то т'і мен'ш'і і б'їл'ш'і були д'їти / йа не^н мала змоги ходити //
мама / мами йа не^н помн'у зд'орову / тата забили ў сорок в'їс'їм рок'їў і
бра'ти войували два і се^нстра була / а мама бе^нз зд'ор'ойа осталас' //
вирнулис' х'лопц'і з арм'її / тато не^н ве^нрнуўс'а і мама робити // йа ни
помн'у / шоб во'на була зд'орова // йа ў с'омїй клас ходила і ко'пала ко'пачом
бураки мамин'і / а мал'ойу брали ме^нне до со'ломи / то йа гукала га'їда го //
по'том ўже була б'їл'ше^нчка / то т'агнула л'инкоюу / ко'н'ачкоюу в'їт'агувала
л'инку / со'л'ому / кидали тод'і воче^нрет // ну п'їсла того йа ўчитис' не^н
по'їїхала / мама не^н пустили ме^нне / бо вони були бе^нз зд'ор'ойа // ўс'ї
пороз^сходилис' / х'лопц'і поже^ннилис' / то йа п'їшла ў кол'госп ў ко'н'тору //
йа пор'обила два роки і п'їшла на бараки / ме^нне поставили ў зе^нлен'її
бригад'ї ланко'войу / було ме^нн'ї п'їят'нац'ат' рок'їў // пор'обила тод'і то'же
на бараках / а з'в'їти ўже була б'їша їшла на 'норми / на кол'госп'ї бараки //
ми ко'пали ко'пачами / по'том стаў трактор п'їд'горувати / грузили грабл'ами
/ рад'уш'ками / од'на стоїт на ма'шин'ї / дво'х кидаїт // т'аш'ка була робота
/ ў болот'ї / гр'азуц'ї / не^н було ко'му помо'гти / нуї так йа робила доўг'ї
роки / ўже двац'ат' йїден р'їк ў мене йе в'иробленїй м'їн'їмум / трудод'н'їў ў
кол'госп'ї // а по'том п'їшла на хл'ебза'вод / була на ба'мин'ї два роки / на
мастрал'нїй маїу там три по'чотних гра'моти з ба'му // маїу з кол'госпу / йе
дес' га'зети ў мене / йе / і на пе^нкарн'ї то'же маїу по'чотну гра'моту / ў га'зет'ї
/ була пе^нк'ла хл'їб і зд'обне / було та'ке // то хл'їб йа б'їше пекар / йа
три'нац'ат' рок'їў була на пе^нкарн'ї // ну п'їсл'а пенс'їїй робила ше два
роки на хл'ебза'вод'ї / а по'том ше була ў го'родн'їй бригад'ї п'їят' рок'їў
п'їсл'а пенс'їїй / с'їм рок'їў робила п'їсл'а пенс'їїй / пере'бол'їла два рази

інсул'том / а сеї час помален'ко |робл'у |дома шо |можу // ну шо сказати ше / шо т'ашко |жити / а ти^епер ни б'іда / |є |ўсе / |є |хл'іб / |є шо |ўд'аг'нутис'а / а тод'і |зошитка |купити / |бумаги |лис'точок і |їа |їого |ш:ивала |шоб |буў |зошиток |пи'сати шо |ни'буд'т' / |шоб |ўчитис' |ў |ш'кол'і // а |гру'зити |бара'ки / |була |їа |одну |з'м'іну на |бара'ках / |шо |гру'зили |бара'ки / |п'ісл'а |бара'к'іў |ў |за'вод'і / |ў |за'вод'і |за |одну |з'м'іну |їа |ди'тинойу / |ш'існа'ат |рок'іў |ми'н'і |бу'ло / |їа |згру'жала |два'ц'ат' |п'їат' |ма'шин |бара'к'іў / |т'реба |с'кинути |бу'ло // |во'зили |кол'госпн'і |бара'ки / |то |ми |табл'ами |нагру'жали і |везли |ў |за'вод / |ц'і |шо |ми |обро'бл'али / |то |ми |сам'і |скидали |тоже |там / |ти^епер |тої |за'вод |зруйнували і |розвезли / а |тато |м'її |во'зиў |к'ін'ми |ше |бара'ки |ў |Каламаш'ки |ка'зали / |во'зили |туди |ў |за'вод / |с'еїчас |за'вод |роз'їбрали / |л'уди / |т'реба |обс'тойати / |не^н |дати |роз'їбрати / |т'ашка |була |пра'ца |на |тих |бура'ках / |ни |бу'ло |ко'му |помох'ти / |бу'ло |че^нт'веро |д'іток і |ходи'ли |ў |ш'колу // |бу'ли |так'і |ж'їн'ки |їак |їа / |ми |т'аг'нули |ўно'ч'і |бара'ки |ц'їлу |н'їч / |ц'їлії |ден' |робиш / а |ўно'ч'і |ходи'ли |т'аг'нути |бара'ки / |ко'пали |копи'чами // ну шо тоб'ї |ше |ска'зати // |ў |нас |бу'ло |ў |з'м'їн'і |бага'тен'ко |л'удеї / |по |дв'їна'ц'ат' / |по |дес'ат' / |чо'тири |з'м'їн'і / |їа |в'їд |Зампол'а / |хл'ебза'вод |там |буў / |двана'ц'ат' |к'їломе^нтр'іў |дес' |в'їтко / |при'ходило'с' |п'їшки |їти / |при'ходило'с' |ма'шинами / |морозом |холодом // |ми |там |пе^нк'ли |хл'їба |по |п'їат |тис'ач / |по |ш'їст |тис'ач // |їа |стоїала |ко'ло |печ'і / |була |пекаром / |трина'ц'ат' |рок'іў |їа |проро'била |на |пе^нкарн'і |тоже / |ў |мене |є |сорок |рок'іў |с'тажу // а |хл'іб |пе^нк'ли і |б'їлії і |житн'її і |с'їриї / |пе^нк'ли |к'ругл'і |бу'ханки і |бу'лки |здобн'і |ўс'ак'ї |тоже / |їа |там |проро'била |трина'ц'ат' |рок'іў |тоже // |хл'іб |хоро'шїї |буў / |ўс'ак'її |буў / |бу'ло |доста'л //

197. – |П'ісл'а |в'їїни |ме^нн'і |жилос'а / |тата |за'били |шес'на'ц'атого |маїа |сорок |че^нт'вертого |року / а |мама |ўс'талас' |са'ма і |бе^з |здо'роўїа / |хлопц'ї |при'ш'ли |з |арм'їїї / |поро'з'ходи'лис' / |жи'ли |їак |хто |м'їг / а і |се^нс'тра |була |с'тарша / а |їа |сама |мен'ша / |хо'дила |по |ко'лос'а / |назби'раєм |ц'їлії |ден' |ко'лос'а / |водички |нап'їец'а // |бос'ї |ноги / |їа |зара'з^е |не^н |можу |с'тати |на |босу |ногу / а |босими |но'гами |ходи'ли / |пообди'раєм |т'ї |ноги і |ц'їлії |ден'

зби́раєм ко́лоски // а ўвече"р'і при'їдуть, к'ін'ми т'їїі вишч'і / чи хто там
 во́ни бу́ли / і ви'дерут' ў нас т'і ко́лоски / а н'е / то заве"дут' до ма'шини і ми
 повиси'паімо і їдем до'дому // по'том йак чу́т' п'ідросла / то йа ўже хо́дила за
 мамо́ў до ма'шини на ро́боту то́же" / там ми поло́ву воло́чили рад'уш'ками /
 пу́тник та́кіі буў / і це во́лочим нас ш'істо́к д'іўчат / ми'н'аймос'а / мал'і
 по'п'ід суд ба́гато раз хо́дили / бо д'іўчата ста́рш'і ўже бу́ли ко́ло зе"рна /
 ко́ло со́ломи / а ми поло́ву воло́чили / то'д'і та́к'і д'іти бу́ли // ўсе бу́ли та́к'і
 бат'ки по́бит'і / і не" лехко бу́ло / т'ашко бу́ло с тим ж'ити там то'д'і // а се́й
 час со́лому чи жа́л'іли / ми хо́дили по со́лому блузоч'ками / шу́каєм в'ід
 йедно́го за́рада / ви́же"не сто́рож в'ід д'руго́го / до л'іса йедно́го п'ідем /
 д'руги́ў ве"рн'ус'а і не" мо́жем ўз'ати тейі со́ломи / шо́б ху́добу не
 пере"годувати / ко́роў да́ти // а по'том / а ти"пер дивимс'а / шо па́л'ат'
 со́лому / жа́лко ди'витис'а // на́дивис'а / споми'наеш т'і ро́ки / йак ми то'д'і
 вижи'вали бу́ли // со́рок с'оми́й р'ік буў го́лод / то нас ко́рова спа́сала / а
 бу́ли та́к'і л'уди / шо бара́бол'у кот'ру не" ви́копали / зби́рали гни́лу ту
 бара́бол'у і пе"кли бл'іни / а с'е́час йе хл'і́б кру́гом / ўсе р'іўно ни
 до́вол'ні / а ти"пер тре моў'чати / н'ічо ни ка́зати // ди'витис' шо́б бу́ло
 до́бре / шо́б бу́ла на́ша кра́йіна / шо́б шчасли́ва / розрос'талас'а / жи́ла /
 го́сударство бу́ло ха́роше / шо́б д'іти ма́ли де ў'читис' // ми ни з'нали ц'о́го /
 і ро́боту шо́б ма́ли / шо́б ни йі́здили по за́гра́ниц'ах / а мо́йі д'іти ўс'і по
 с'в'іт'і / четви́ро д'ітеі ў Москв'і / кру́гом йе // тре за ро́ки по́л'а в'і́дновити
 / по́л'а позапускали / шо́б мо́на бу́ло ди'витис' на т'і по́л'а / а не" на
 бур'їани / шо́б ўз'алис'а л'уди до ро́боти цейі / шо́б земл'у не"
 запропаш'чали / та́к йак зе"мл'а запропаш'чена за́раз / тре в'і́дновити ўсе це /
 це ж не" в'і́тна / п'ісл'а в'і́тні і то л'уди дерли́с' ко́ро́вами / мо́йа ма́ма
 при́йде б'і́дна сла́ба і ко́рову бе"ре / шо́б боро́нувати ко́ро́вами / а ти"пер ни
 хт'ат ро́бити та́к / йі́дуть д'іти / де ў'читис' не" хва́тайе шос' / Бо́г йо́го з'на́йе
 шо́ це во́но та́ке йе / йе хл'і́б / хл'і́б Ро́дини / ў мага́з'інах йе хл'і́ба / то'д'і
 жа́дн'і бу́ли л'уди ўс'і / ну шо то́б'і до́н'у ска́зати ше? //

198. – Ну зби'ралис' ми д'іт'ми на 'вулиц'і / не" було то'д'і к'і'но
 поди'вигис' і ни" мали за шо / йак' було к'і'но / то ми ішли п'ід в'ік'но / де там
 ў клуб'і було / а хлопчики поскла'дали нам кам'інц'і / ми так'і були д'іти
 п'ідл'ітки / то ми дивилис' в'ік'но / через" в'ік'но дивилис' к'і'но // ти'пер ў
 'кожного комп'утор / ў 'кожного т'іл'ів'ізор і дивис' ўс'і / а ми на 'вулиц'і
 були // хлопчик з д'ругого си'ла приходиў граў на гар'мошку / ми бос'аком
 танц'ували ц'ілії веч'ір / ўс'і д'іўчатка / а то'д'і тої хлопчик сам іде на
 Рушан'іўку с тих ве"чор'ниц' / по'том с'тали б'іш'і / ходили 'тоже
 весе"ллилис'а д'іўчата / хлопц'і / ми сп'івали 'разом / ходили кол'адувати /
 хлопчики і д'іўчатка зби'ралис' табу'ном та'ким ве"ликим до 'кожної х'ати //
 по'том нас хтос' / була подруш'ка ў мене Пол'а Дроз'доўс'ка і ми п'ішли до
 пол'ак'іў кол'адувати / ми доўго см'іялис'а / бо ми не" ўм'іли си сп'івати /
 а там ўс'і д'иви та с'лухайут нас / і ми кол'адували по пол'с'ки / ми з'нали
 одну т'іки пол'ску ц'у / за 'виробом бол'с'ким ми сп'івали // то з нас
 ре"гот'іли т'і ўс'і / шо ми ішли по пол'с'ки / а ми ходили // ну по'тому ў
 клуб'і 'тоже гар'мошка грала / де кост'ело було / зробили там було клуб / там
 д'іўчата танц'ували 'тоже // ти"пер ўже темп / ти"пер ўже ідемо до 'церкви / і
 ў 'церкв'і ба'гато мол'ац'а / ідут д'уже л'уди / ідут молод'ож // а то'д'і ни
 було ц'ого / то'д'і ж в'ідгонили нас в'ід 'тоже / в'ід 'церкви // ў ш'колу йа /
 д'іўчинка / ўже п'ішла мо'йа с'тарша ў ш'колу / ше ни ішла / но ме'не з'дигали
 і ме'не заве"рнули / шоб йа ни ішла до 'церкви // куди ти ве"деш д'итину? /
 вер'нис' каже / но ми / но йа ска'зала йакойі йа в'ір'ойу родилас' / та'койу
 'буду ўмирати // і йа / во'на ше по'кам'іст' ни ў ш'кол'і / йа не'йу
 распора'жайус' / йа йі'йі / йа не" ве"р'нулас'а / так йа до 'церкви іду
 правослаўної 'церкв'і / а д'іти 'тоже мо'йі ідут // і вис'ілили ми ў клуб'і /
 танц'ували / д'уже ве"лика компан'іа нас була / нас т'іки на садибах було
 три'нац'ат' д'іўчат // ми ўс'і 'разом зби'ралис' компан'іейу / і весе"ллилис' /
 сп'івали д'уже гар'ні п'іс'ні ўс'ак'і / с'аке р'ізне даўнийе / ну ше шо то'б'і
 ска'зати //

Інформант: Гурна Ганна Петрівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

199. – Їїла либо́ду / шо йа буду ка́зати / смоќтала ц’у осо́ку / ка́лачики зби́рала з зе”мл’і / виби́рала йїла / а́кац’ію йїла // ро́била ў кол’госп’і / шож не” ро́била / на бара́ках ро́била і ко́сила і / жати хо́дили то́же” / по́коси ски́дали то́же” // це то́же мо́жна ка́зати / йа позабу́вала т’рохи шо це / ўй’азали сно́пи / хо́дили ўй’азати сно́пи / хо́дили цеї р’і́пак ўй’азати / зара́нен’ко ўста́вати / по́ки со́нце / до со́нца // ўсе то́д’і ро́били / го́рох ко́сила // шо ма́шина мо́лотила / шо сно́пи во́зила к’ін’ми / на го́род’і жито жа́ла йа / ма́ма бу́ла на ро́бот’і / а йа жа́ла жито // скла́дала с’но́пика і не” мо́гла / не” ўм’іла ўй’азати / приш’ла до ме́не су́с’ітка і по́казуйе ме”н’і / йа не” мо́жу / ў ме́не цеї / йур’ком по ру́ках / шо йа не” мо́гла ўй’азати / і так йа наўчи́лас’а ўй’азала / йур’ком сно́пи ўй’азали / і та́ке // ше шо / ко́ло во́локу ше т’а́гали со́лому / йа забу́вайус’а // на ма́шину бара́ки но́сили ра́д’угами / ўруш’ну / і ко́пали бара́ки ўруш’ну / бо ко́лис’ не” бу́ло / не” п’ід’гору́вали н’ічо / ўруш’ну ўс’о ко́пали / бара́ки / ко́пали лопа́тами / т’а́гнули бара́ки ўруш’ну / ко́пали цим то́ чим ж то / ка́бачки виби́рала / йашчи́ки но́сили / ўсе ро́били //

Інформант: Курбанова Євдокія Іванівна, 1945 р. н., освіта – 10 кл.

200. – Мо́йе ди́тинство / йа́ке мо́йе ди́тинство / наро́дилас’ йа ў со́рок п’я́тому ро́ц’і // бу́ла са́ме / ну так го́лод ў́же не” го́лод / ну по ро́сказах ма́маних / виросла на либо́д’і // го́дували ка́зали / шо са́мо р’і́тше во́ни п’іут / а ме”н’і ў́же ц’у гу́стен’ку ли́б’ітку да́вали / шоб йа виросла // і виросла на Бо́зе здо́лоўїе // а по́т’ім п’ішла / ну ў́же п’ідросла / да / п’ідросла / п’ішла ў́же ў ш’ко́лу / ў ш’ко́лу хо́дила так йак / ну так йак ў т’і ро́ки хо́дили // там бу́ли одн’і чо́боти на с’ім’їу / то ў́зулас’а не” ў́зулас’а / ко́роче ў ш’ко́лу йа ста́ралас’а хо́дити / о // йа ш’ко́лу л’у́била / ну да / за́к’інчила с’ім’клас’і́ў / а бат’ки ў ме́не ў́же бу́ли ста́р’пш’і / та́к’і шо ў́же / ну т’рошки п’і́зно ме”не розста́ралис’а / ну шо йа з’ро́бїу / к’інчила йа в’іс’ім’клас’і́ў та́ї ше тре́ба бу́ло ў ш’ко́лу да́л’ше хо́дити // п’ішла ў

де^нуїятиї / де^нс'ятиї клас на ве^нч'ірін'у / і п'ішла на ро^нботу на ферму // ну на ферм'ї йак на ферм'ї / ўс'о руш^нна ро^нбота / напиред себе но^нсили фарту^нхами худоб'ї йїсти роздавали // вагонка посе^нредин'ї йїди / ну пле^нчима двох п'хайе / а двох наки^ндаїе ў ц'ї фарту^нхи і ми розносим худоб'ї так йїсти // напували тоже / посири^ндин'ї ферми стоїт чан / п'ідвозили во^нду туди / ў чан зливали / а в'їдрами ми розносили / ну розносили во^нду дл'а худоби / от // ну шо казати дал'ше^н / с'ічку но^нсили / с'ічка^нр'а була на те^нри^нтор'її ферми / а ме^нн'ї треба було ше ў ш'колу їти / то йа так сумку бе^нру / сумку бе^нру ўже зоб'їда / їду в'еч'ір порати худобу / то бе^нру с:о^нбою сумку // і пораздавали йїсти / носиш ту с'ічку / л'їзиш / с'ічка^нр'а р'їже^н / кидаїе ту со^нлому на го^нлову / обтрус'ана ўс'а / але треба / бо треба було ше ў ш'колу їти // пообт'р'їпувалас'а таї сумку на плеч'ї таї п'ішла / ни така йак те^нпер ход'ат / понакрас'уйут н'іг'т'ї / так'ї шо мона ко^нта роздerti / о // так ходила і виўчилас'а / шо те^нпер сапою добре ке^нруїу / о // бо гиначи ну йа^нка ро^нбота ўже може^н бути // ме^нн'ї треба було теїї ш'коли ве^нч'ірін'ойї? / але ходила / бо це треба було дес'ат' клас'їў к'інчити // во^нни / ну йа знайу / старалас'а йа ў ш'колу ходити / і на ро^нботу ходити / бо треба було / шос' там трошки платили / а трошки шос' ўкраду / йакогос' с'їлуса в'їз'му на плеч'ї / бо ко^нрова ўдома була / бо шос' же ше йїсти треба // ше / ну ўсе ўруш^нну було / йа ж кажу / ўсе ўруш^нну вил'ми роски^ндайїм худоб'ї / ну пот'їм поливайем там / трошки патокою розводим // ну шо ше можна казати / ну шо / йа знайу шо ше казати / ну шо ше йа можу казати // прожила дуже харашо / те^нпер наї би харашо було б / але ж пор'їў'ано с ко^нлишн'їм часом / то те^нпер йа нав'їт не^н можу дивитис'а на це жит'а / на ц'ї моб'їлки // шо во^нно ше не^н вилупилос'а по л'уц'кому / во^нно ўже / і во^нно ўже пон'їмаїе / комп'ютори пон'їмаїут / во^нни ўсе пон'їмаїут / а ми / ми знали сапу / м'їшки / рад'ушки / оце ми знали / ну шо ше? / шо ше? //

Информант: Гук Ганна Ахтимонівна, 1934 р. н.

201. – Була ма'лойу / ш'іст 'рок'іў 'було чи с'ім йа ни 'помн'у / а то'д'і ўже п'ідрасла б'іша / то ўже хо'дила заробл'ати на ка'гарне / хо'дила за'вод / то'д'і с 'час'ного проі'зводства м'іс'ац' 'було / а то'д'і 'було з'нову йшло / та'й Гола б'оса // о'ї Го'споди / нага'даіу / то 'зара плакат' 'хочу / йе д'іўчата / шо в'ініки / бо во'ни с 'того 'року бу'ли / шо йа / но во'ни ма'лен'к'і / а йа здо'рова бу'ла / та ўже ки'дала / ки'дала та'й ўто'милас'а ўже і з'начит' з'мерзла // при'шоў Іван Гу'рин / по'коїній це'і дад'ко / буў заўка'гарном / 'каже / ди'тино їди йа заве'ду те'бе ў за'вод / а йа 'кажу / чо'го? / 'думаіу заве'де та'й за'губи / в'ін 'каже / їди хот' оп'суши'с'а / бо ме'не буд'ут' су'дити за 'тебе / шо ти та'ка з'мокла то'ї сто'йіш // в'ін ме'не зав'іў ў за'вод і про'в'іў до 'сушок / по'ставиў у ди'фуз'іі / а йа с'тала та'й не' зна'іу ку'ди їти / а в'ін п'ішоў // а йа п'лачу йак ска'зилас'а / але їде Йух'інович / буў без ру'ки там / де Анд'рейович тут с'идит' / це ко'ли'с' ў за'вод'і бу'ло / та 'каже / дон'а чо ти п'лаче'ш? / а йа 'кажу / бо йа не' зна'іу ку'ди до'дому їти / а чо' ти тут кае опи'нилас'а? / з'найеш? / бо ж праў'да / а йа 'кажу / ме'не при'в'іў це'і Гу'рин / на'чал'н'ік з ка'гарного / шоб йа оп'су'шилас'а // а в'ін так / 'добре / їди зо м'ноіу / йа їду з ним / 'чешу соб'і / йак йа їду з ним / в'ін 'каже би'ри г'рудичку ў ки'шен'у // йа ни 'буду / йа бо'іус' / 'нашо в'ін ми'н'і / ну в'ін шос' 'пару ми'н'і зап'нуў ў йа'к'і ки'шен'і / с х'лопц'іў жи'кети позн'і'мали ўс'і / і в'ін ме'не 'вив'іў на ди'фуз'ііу по'ставиў / і 'каже по'ст'іў йа зане'су 'цукор на а'нал'ізи і те'бе при'ду виве'ду // в'ін п'ішоў / праў'да в'ін / 'царство йо'му там 'Боже / йо'го ўже не'ма // в'ін п'ішоў зан'іс / при'ходи / ме'не за 'руку поза ма'газіни і вив'іў аж до 'самого ка'гадну / а то 'каже дон'у ну ти тут ўже з'найеш / да 'кажу спа'с'иб'і / о'та'ка бу'ла // ўже п'ісл'а 'того / ше до 'того / а п'ісл'а 'того йа ўже п'ішла на вап'н'арку / то так хо'дила вап'н'арку 'рок'іў з 'дес'ат' / кам'ін'ц'і ки'дала і вап'но с 'печ'і т'аг'нула / жар / вит'агнеш та'й до 'пам'ят'і ни 'можеш до'їти // та'й та'ке ўс'о бу'ло ди'тинство / а по'том ко'ли йа бу'ла б'ішечка т'рошки / то ўже не / нам дали ко'ли'ски / шоб ми п'і'дно'сили с тим шо сад'ат' / пон'і'майеш? / та'й та'ко ўсе бу'ло / а то'д'і ўже на 'ц'ому / на ц'ом ка'гарном по'була / по'том ўже ме'не ни зна'іу хто там буў / ўс'уди тас'каіут

на цеї завод вапн'арку / то там шо пи'сали / шо там кам'інц'і грузили ваґони / вапн'арку / с печ'і т'агнули жар / вит'агне"ш / тако викладе"ш на сн'іг / а буў Роман Турок по'коїн'ік / та кри'чит ч'о ти виб'ігла їди пе"н'ком л'аж / бо застудис'а // от така була робота / роб'ітница / ну п'ісл'а тоґо йа куди ўже п'ішла / пе"карн'у ходила / ше ў Си'н'ав'і була то'д'і ко'лис' пе"карн'а / профсо'йуз'і ў склад'і зби'рала / кругом йа була дон'у / кругом находилас'а / і н'іх'то не" маў то'д'і йак зара / а то'д'ім ўже йак ўже заво'рала т'і го'роди / то ска'зали / шоб шла на бара'ки / то йа ўже на бара'ки п'ішла /то дес'ат' рок'іў йа ходила на колгоспну 'норму / дес'ат' рок'іў на 'норму ходила / п'ішла на цигел'ний / п'ішла на цигел'н'у / то д'ід'т буў ў колгосп'і / то ка'зали / шо йак йа ни їду на бара'ки / то шоб в'ін не" ішоў / то д'ід'т п'ішоў ў л'іс / а йа ўже п'ішла на цигел'н'у / йа двац'ат' рок'іў бо'лото проно'сила / пром'ісила ў цигел'ному / двац'ат' рок'іў / ота'ке було дон'у дитинство було / вопше"м не"добре було ме"н'і і ўс'о //

202. – Спе"рва по'лоли / по'том прори'дали ру'ками / бо во'ни густ'і / по'том пов'ірали ру'ками / а ос'ін'у ўже ко'пачами ко'пали / рад'уш'ками / га'бл'ами грузили / то'д'і не" було цейі техн'іки / то рад'уш'ками то га'бл'ами / хто лу'че / то вит'агне / хто не" може то га'бл'ами / йа ни га'бл'ами / бо йа здорова / таї та'ке прожи'вали / ну ўже ходили та'ко на жни'ва і перики'дали по'коси / ну та'ко йак хто ка'заў / то ходиў / таї та'ке дон'у //

203. – Таки були ве"с'іл'а то'д'і / та'ких ни було йак шчас / во то'д'і за'колиш поро'с'ата йа'кес' / а йа'кес' йакшо не"ма / приш'лос' ве"с'іл'а таї ма'ма плаче / д'ід' тої Гу'рин / таї ка'же чо ти плаче"ш? / йа чуў шо ў тебе шос' буде / а ма'ма ка'же / йа з'найу / буде // шо ж буде? / а ў мене н'і поро'с'ат н'і'чо / в'ін ка'же ти дур'на / йа за'кол'у поро'с'а дам то'б'і са'ла / дам то'б'і м'наса і буди // і так в'ідбули ве"с'іл'а / не" та'к'і йак тузна те"пер / ну то з'робили те с'ватан'а / ўже приш'ло к'іл'ка душ в'ід моло'дого / а там чере"з дв'і не"д'і'л'і це ўже вис'іл'а / ну то не" було та'ке го'днийе / а та'ко / йа'ке мали / та'ке ро'били з'начит' // шо то ше ка'зати? / ну не" готували / то шо го'ту'ють / там ва'рили холо'дец' та'ко / слиўки / пампушки пе"кли там

тако / боршч / каша / таї ве^нс'іл'а // а ти^перо бач шо // в'ін^чатис'а ходила то^д'і ше йа посл'едн'а / бо б'іше не^н давали / а ти^пер то йе / бо то^д'і ше не^н давали / таї таке було ве^нс'іл'а / шо ше казати? // ў суботу це молода за^прошуйе на ве^нс'іл'а / то ўже молодїї при^ходит' / косу роспл'ітати / роспл'ітайут' / косу молод'ї / то^д'і с'іли пови^черали таї порос^ходилис'а / а ў не^нд'іл'у ўже при^ходи молодїї до цейі молодой / там ўже погу^л'айут / йаке там д'іло / к'іки там та ўже заби^райут до себе // йак'шо їдут в'ін^чатис'а / то їдут до церкви / а хто н'е / то не^н ходили до церкви / таї це таке // шо ше ска^зати / а йак ў кого д'воє чи т'роє д'ітеї чи там с'к'іки ў кого йе / йак жен'ат ўже посл'едн'е / то ўже бе^нрут / баби робл'ат / пле^н'тут' в'інки / накладайут' в'інки бат'ков'і і матер'і / волочут на йакус' драбарку / на йакус' / таї волочут до р'ічки купати / бо це ўже посл'едн'е в'ідайут / таї таке //

Інформант: Картушин Микола Феодосійович, 1943 р. н.

204. – Йа ўстаїу рано / п'ят' часоў / ў л'ітн'у пору / самїй пе^нред йак н'ікуди ни їду / ви^вожу кон'і на пазбишче / то^д'і при^хожу с пазбишча і начи^найу дома порати // даїу с^вин'ам йісти / корол'ам / курам / стаїу за^парувати с^вин'ам комб'ікорм / вару барабол'у дл'а бр'ол'ер'іў і сви^неї / то^д'і чишчу кормушки де тре / вики^дайу гн'ї / сеч виливайу // йак даїу с^вин'ам йісти / то ў мене на^терт'і бараки / гарбузи / коли йе зби^раїем у пол'і / по^лоли / об^ично с^вин'ам то^же за^паруїем / о^так ўс'і кор^ма гру^б'ї перер'ізаїем на с'ічкарн'і / то не^нма по^т'ер'і ве^нликой / ўсе зї^дайут' //

205. – Йак буў колгосп / то ставали заран'а ў л'ітн'у пору / то^му шо худоба була ў л'ітн'их табор'ах / то тре^ба було бу^ти на ш'іст' часоў / за^вести дойарам на доїку // от вий'жаў йа ў п'ят' часоў / йїхаў на те м'ісце / де л'уди зби^ралис' і йїхали на роботу / коли подоїли / їдим об^ратно на хаз'аїство / заби^раїем молоко на вози / в об'їдн'її пе^нр'їод зноў / бо були так'і корови / шо йїх тре^ба було доїти три рази / че^нрез то шо були мал'і те^нл'ага і йїх тре^ба було напувати // п'ісл'а доїки другої оп'ат' заби^раў дойарок / привозїў с'уди / вече^нром оп'ат' // заби^рали дойарок і везли ў

л'ітн'їй таб'ір / зноў подоїли і тод'і йіхали ўже шчитати додому на в'ітпачінок // отака тод'і була робота // а на д'ругі ден' / бо там по оче'ре'д'і були / йіхаў ко'сیتی худоб'і / ну коро'вам / те'л'атам / ў такіі пе'р'іод / ко'лі тре' було во'ди при'везті / о // це ў л'ітн'їй пе'р'іод / а ў з'імніі пе'р'іод / то було ўсе кор'ма / ў кормо'ву о'бору тре'ба було при'вести с'іна / с'іно / о // йізділи ў млін дл'а худоби фураж мо'лолі / ну йа'ке зе'р'но да'вали / та'ке ми мо'лолі і с'кормл'увалі до'йаркі худоб'і / а тод'і ўже йак кол'госп рос'паўс'а / то кон'і о'сталіс'а / йак о'сталіс'а / запла'тілі гр'ош'і і кон'і о'сталіс'а ў'дома / ну то 'зараз ў'дома // шо тре' ў'дома зр'обіті / йіжу кон'ам ко'сیتی л'ітом / о // до'машн'і роботы / це л'ітом / а о'с'ін'у і г'ичку при'возілі / мо'же хто і по'просіт' / то тре' за'везті / со'б'і бур'а'кі / так шо шчитати шо так йак ў'дома //

206. – Спачатку йак запр'агті ко'неі / тре'ба в'іне'сти у'праж до 'воза / л'ітом / а з'імо'у до са'неі // в'іносіў до 'воза ш'лейі / в'іш'жкі / на'шійнікі / йак до 'воза так і до са'неі // 'возы л'ітом / з'імо'у са'н'і // ко'лі йа це зр'обіў / ме'не по'він'і бу'ті кон'і по'чишче'н'і / в'івод'у с кон'ушн'і / сто'йіт во'да йак л'ітом так і з'імо'у / шо'б кон'і напі'ліс' во'ди / ко'лі зап'р'іг бе'ру так йак по'нашому го'вора'т ба'то'га і от куды тре'ба йіхаті / йіду // йак л'ітом так і з'імо'у / а кон'і куйут це б'іше'ство на з'і'мн'їі пе'р'іод / ч'ерез то шо з'імо'у с'ліс'ко / о // і шо'б дл'а / шо'б кон'і не' с'ліс'каліс' куйут / а 'ранчі ку'вали на з'іму / шо'б бу'лі ш'іпі го'стр'і / а на л'іто ш'іпі бу'лі про'ст'і / ту'п'і // це дл'а 'того на л'іто / шо'б кон'і не' п'ідб'іваліс'а / а з'імо'у / шо'б кон'і не' с'ліс'каліс' // пе'р'ед чим ў'кувати / ко'н'а тре'ба зр'обіті / п'ід'їеднати п'іг'кову / це ро'біц'а ў'кузн'і / і ро'сч'іст'іті ко'н'а / до 'того йак це ро'шч'іш'ч'аті / ро'шч'іст'іті ко'н'а і п'ід'іг'нати п'іг'кову / шо'б во'на не' мала шату / а тод'і бе'ру охна'л'їі і спе'ц'і'ал'іст / ну це важліва робота / шо'б не' зач'іпіті ж'іво'го / бо то гв'із'док такіі / шо в'ін х'утко бе'ре і бу'де 'рана / і ко'лі кон'і по'куйут' / то о'б'ічно тре'ба хот' б'і с'уткі д'во'іе / шо'б во'ні / на роботу йіх не' запра'гати / ч'ерез' то шо'б ко'н'ака при'в'ікла до п'іт'кови і во'на при'ста'їе л'учі і доўшы 'ходи //

Інформант: Мазурець Текля Кондратівна, 1931 р. н.

207. – Ў колгосп'і ма¹лоу² ше / ма¹лоу² ди³ти⁴ноу⁵ / 'зо⁶ўс'ім ма¹лоу² / за⁷ти⁸ка⁹ли го¹⁰рох / бо то¹¹д'і с'і¹²йа¹³ли / ни бу¹⁴ло дес' ни 'коне¹⁵т'і н'і¹⁶чо коро¹⁷ва¹⁸ми драпа¹⁹ку²⁰ва²¹ли і йа с коро²²воу²³ю ўже хо²⁴ди²⁵ла ў 'боро²⁶на²⁷х / і коро²⁸ва йа²⁹к 'вир³⁰ва³¹лас' / то йа³²к п'і³³шла тим боро³⁴но³⁵м / боро³⁶но³⁷у³⁸ / то ўс'і л'у³⁹ди пол'а⁴⁰ка⁴¹лис' / ду⁴²ма⁴³ли шо / но зло⁴⁴ви⁴⁵ли коро⁴⁶ву / і шо це за Кате⁴⁷ри⁴⁸на / шо пу⁴⁹с⁵⁰ти⁵¹ла ди⁵²ти⁵³ну та⁵⁴ку? / а во⁵⁵на не⁵⁶ 'мо⁵⁷же са⁵⁸ма йти / то бо⁵⁹йі⁶⁰ц'а / шоб ше не⁶¹ 'вис⁶²ла⁶³ли // ну то ўже п'і⁶⁴дро⁶⁵сла то хо⁶⁶ди⁶⁷ла і ко⁶⁸си⁶⁹ти / і мо⁷⁰ло⁷¹ти⁷²ти / і го⁷³рох ко⁷⁴си⁷⁵ли / і 'жи⁷⁶то 'жа⁷⁷ли / і ўй⁷⁸за⁷⁹ли / і йа⁸⁰к ўже 'жат⁸¹ки // а по⁸²том ўже бу⁸³ли ком⁸⁴ба⁸⁵й⁸⁶ни мо⁸⁷ло⁸⁸ти⁸⁹ли / і мо⁹⁰ло⁹¹тар⁹²ка мо⁹³ло⁹⁴ти⁹⁵ла / та⁹⁶ка спе⁹⁷ц'і⁹⁸йа⁹⁹л'на мо¹⁰⁰ло¹⁰¹тар¹⁰²ка // йа ше бу¹⁰³ла ма¹⁰⁴ла / а 'б'і¹⁰⁵ш'і д'і¹⁰⁶ў¹⁰⁷ча¹⁰⁸та ки¹⁰⁹да¹¹⁰ли со¹¹¹ло¹¹²му / на сто¹¹³л'і по¹¹⁴да¹¹⁵ва¹¹⁶ли ў ба¹¹⁷ра¹¹⁸ба¹¹⁹н / йі¹²⁰ли 'нав'і¹²¹т' м'а¹²²со / 'йа¹²³ш¹²⁴чи¹²⁵ка¹²⁶ми в'і¹²⁷д¹²⁸но¹²⁹си¹³⁰ли зе¹³¹р¹³²но / о // то йа 'ду¹³³же 'се¹³⁴р¹³⁵ди¹³⁶лас' / х¹³⁷т'і¹³⁸ла ро¹³⁹би¹⁴⁰ти / но ше ме¹⁴¹не не¹⁴² 'бра¹⁴³ли / бо бу¹⁴⁴ла ма¹⁴⁵ла / а п'і¹⁴⁶дро¹⁴⁷сла тої ўже ту¹⁴⁸ди х'ва¹⁴⁹ли¹⁵⁰ти Бо¹⁵¹га / но не¹⁵² пла¹⁵³ти¹⁵⁴ли н'і¹⁵⁵чо нам / і на¹⁵⁶ло¹⁵⁷ги то¹⁵⁸д'і 'ду¹⁵⁹же бу¹⁶⁰ли ве¹⁶¹ли¹⁶²к'і // ду¹⁶³же т'а¹⁶⁴шке ди¹⁶⁵ти¹⁶⁶н¹⁶⁷ство бу¹⁶⁸ло / не¹⁶⁹ но ў 'ме¹⁷⁰не / аї ўс'і¹⁷¹х л'у¹⁷²де¹⁷³й / а ў 'ме¹⁷⁴не / то на¹⁷⁵й¹⁷⁶г'і¹⁷⁷р¹⁷⁸ше / бо не¹⁷⁹ бу¹⁸⁰ло н'і¹⁸¹ко¹⁸²го / ўс'і бу¹⁸³ли ў Н'і¹⁸⁴ме¹⁸⁵чи¹⁸⁶н'і // бра¹⁸⁷т п'і¹⁸⁸шо¹⁸⁹ў на во¹⁹⁰ї¹⁹¹ну не¹⁹² ве¹⁹³р¹⁹⁴ну¹⁹⁵ўс'а / а ма¹⁹⁶ма за¹⁹⁷сла¹⁹⁸бла / ко¹⁹⁹си²⁰⁰ла 'бе²⁰¹ри²⁰²г' і л'а²⁰³гла на 'по²⁰⁴ст'і²⁰⁵л' за²⁰⁶сту²⁰⁷ди²⁰⁸лас'а / то ма²⁰⁹ли йа²¹⁰кес' ро²¹¹р²¹²о²¹³с'а і те²¹⁴л'а / то ўсе / ўсе на 'до²¹⁵х²¹⁶то²¹⁷ра // но та²¹⁸кі²¹⁹й до²²⁰х²²¹то²²²р по²²³йа²²⁴ви²²⁵ўс'а ў Си²²⁶н'ав'і / ха²²⁷ро²²⁸ши²²⁹й / і в'ін йі²³⁰йі та²³¹к при²³²зна²³³чи²³⁴ў / це бу²³⁵ў Пи²³⁶са²³⁷не²³⁸ц' / ну ти не²³⁹ з²⁴⁰на²⁴¹йеш / о // і та²⁴²к во²⁴³на 'вил'і²⁴⁴чи²⁴⁵лас'а / в'ін йі²⁴⁶йі 'вил'і²⁴⁷чи²⁴⁸ў і ска²⁴⁹за²⁵⁰ў / шоб н'і²⁵¹чо не²⁵² ро²⁵³би²⁵⁴ла / та²⁵⁵к йа 'ка²⁵⁶жу / ма²⁵⁷мо н'і²⁵⁸чо не²⁵⁹ ро²⁶⁰би йа 'бу²⁶¹ду ўсе са²⁶²ма / о // то ўдо²⁶³св'і²⁶⁴та на го²⁶⁵ро²⁶⁶д ішла / і п'і²⁶⁷зно 'вече²⁶⁸р'і зно²⁶⁹ў на го²⁷⁰ро²⁷¹д ішла / а то но ў 'по²⁷²ле / ў 'по²⁷³ле / ў 'по²⁷⁴ле / шоб н'і²⁷⁵г²⁷⁶де 'но²⁷⁷р²⁷⁸ма мо²⁷⁹йа не²⁸⁰ о²⁸¹ста²⁸²лас'а // ше бу²⁸³ли та²⁸⁴к'і бук²⁸⁵с'і²⁸⁶ри / шо 'ж'і²⁸⁷нка ма²⁸⁸йе ди²⁸⁹ти²⁹⁰ну / а 'но²⁹¹р²⁹²ма ў нейі бу²⁹³ла / то шеї т'і об²⁹⁴ро²⁹⁵б²⁹⁶л'а²⁹⁷ли пол'а / бо не²⁹⁸ бу²⁹⁹ло ко³⁰⁰му / та³⁰¹ке бу³⁰²ло ў³⁰³рем'а / но ро³⁰⁴би³⁰⁵ли / і не³⁰⁶ охи³⁰⁷л'а³⁰⁸лис'а // йа³⁰⁹кі³¹⁰й бу³¹¹ў бри³¹²га³¹³ди³¹⁴р / то 'за³¹⁵ўше хва³¹⁶ли³¹⁷ў / йа³¹⁸кі³¹⁹й бу³²⁰ў го³²¹ло³²²ва / то 'за³²³ўше / йа³²⁴к 'ка³²⁵жу³²⁶т' / п'рем'і³²⁷я да³²⁸ва³²⁹ли / ува³³⁰жа³³¹ли / бо пра³³²ц'у³³³ва³³⁴ла // і го³³⁵ро³³⁶д с³³⁷ко³³⁸пу³³⁹ва³⁴⁰ла / ло³⁴¹па³⁴²то³⁴³у ўсеї го³⁴⁴ро³⁴⁵д / це ж три³⁴⁶ц'ат' п'я³⁴⁷т' сотих йа с³⁴⁸ко³⁴⁹пу³⁵⁰ва³⁵¹ла 'се³⁵²йу ло³⁵³па³⁵⁴то³⁵⁵у // а по³⁵⁶т'ім ўже с³⁵⁷та³⁵⁸ло тро³⁵⁹шки лу³⁶⁰че / ўже

с'тали давати с колгоспу кон'і на го'род / го'рали / ўже накопала барак'іў йа /
 гичка при'везли хуройу / а пот'ім прицепами / ўже добро с'тало // но зараз
 пар'шиво / шо роз'ігнали сеї колгосп // так йак йа / йа знайу / тим шо робили
 / то дуже об'ідно / бо багато таких шої не"ма / бо ўже минулис'а / но таке
 робили / прац'ували / старалис'а / о // шоб ўсе було так йак було / то було
 ўже дуже добре // накопала гички / при'йхаў трактор / оце тоб'і нин'ки і
 бе"ре гичку / таї красота / таї чо не"робити було / робили // йаке нибуд'
 с'в'ато жоўтн'а чи Новіі р'ік чи шо / то йакус' прем'іа дадут' / то к'раму
 йакогос' / бо то не"було того к'раму / то на бл'уски / то на сп'ідниц'і / то на
 жикет // ўсе було добре / а зара шос' роз'ігнали теї колгосп // то так йак йа /
 та'ким йак йа дуже об'ідно / но нам да'йут' пенс'ію хвалити Бога / йа би'ру
 вос'емсот вос'емс'ат' / то ме"н'і це добре / хоч воно зараз ўсе дороге / але
 йе / йе за шо і хл'іба купити і до хл'іба // а бараки / а бараки так'і були
 норми по три гик'тари на душу / і йа мала тоже три гик'тари і по'лола / і заду
 н'іколи не"осталас' // йак ўже переїшла на пенс'ію / то д'ід' каже / ўже не"
 п'ідеш ти на бараки / ўже ни буде"м ко'рови три'мати / бо не"буде гички //
 та п'іду / то мама каже / дитино то шо ти? / мамо / йа не"оста'йус'а заду / йа
 ше їду ўпе"ред / йа буду ходити на бараки // йа ше доўго ходила / бо це ў
 ц'ому роц'і / шо це йа зломила ногу / то йа ше мала бараки наве"сн'і / а на
 ос'ін' ўже йа не"п'ішла / бо Л'уба хт'іла їти / йа кажу дитино не"їди / бо це
 ж ц'іла ос'ін' / а ў тебе нога така ў венах / д'ід' шос' там трохи п'ішоў / і
 так ўже / і так ўже йа с'іла зоўс'ім / ну по го'род'і ше ш'венд'айу // от доктор
 зробиў опе"рац'ію / то так ме"не про'сиў / шо не"роби н'ічо / но йак не"
 робити / а йа хочу робити // ну шоб так ўс'і хт'іли / н'і'якояї б'їди не"було
 // мали по три гик'тари / це норма була три гик'тари барак'іў / копа'чами
 копали / і т'агнули / і ма'шину грузили / і но'чами грузили / бо не"хватало
 л'удеї с'к'іл'ки / то рад'уш'ками подавали / табл'ами кидали // ну так йак йа
 була ше мо'лоча / то йа табл'ами кидала / а стар'іш'і за мене були / то ўже
 рад'уш'ками подавали на ма'шину і грузили / ц'ілу н'іч грузим / а ц'ілії ден'
 копайем / бо те виросло // шеї старайемс'а / шо с'в'іжими / бо б'іше давали /

і нам пла'тили / йа'кис' цукор да'вали / ўже то'д'і т'рохи г'рош'і да'вали / ўже то'д'і було т'рохи лег'ше жит'а / ої //

208. – Ве'чи'рамі ви'ходили на 'вулиц'у / на 'вулиц'у си н'і'куди да'леко не' ходили / і сп'і'вали / і танц'ували / н'і'х'то нам не' граў / йак мо'лод'і д'і'ти / о // а ўже йак п'і'драс'ли / то ўже йі'здили на бара'ки / а 'поле ў нас да'леко было / грунто'ва до'рога / 'порох / а ми йі'демо з бара'к'іў і до 'того сп'і'вайемо на ма'шин'і / та'і ўс'і л'уди ка'жуг' / ну то ти 'бачиш? / йак це йі'м ше 'хочи'ца сп'і'вати? / а ми сп'і'ваем / бо мо'лод'і // так ўже сп'і'вали / так'і г'лози'рети скла'дали / скирту'вали / то 'тоди йі'демо в'ід цих г'лози'рет'іў ў 'гоч'і вост'а'ки пона'ле'тит' / 'пороху пона'й'ідаў / так сп'і'вайемо і по ў'йас'ц'і со'ломи ви'зем со'б'і до'дому / та'ка 'рад'іст' / 'Боже м'іі //

209. – От ни бу'ло / ни бу'ло / ни хо'дили ў йа'к'іс' ц'і ка'ба'ки та ц'і ре'сто'рани / а ў 'селах / ў ха'тах / ў мо'лодо'го ў 'хат'і ве'с'і'л'а / і ў мо'лодо'й // при'ходи мо'лод'і' ко'су росп'і'тати ў суб'оту / д'іў'чата / друш'ки сп'і'вайуг' / танц'уйуг' / гар'мошка г'рае / бо де та'і му'зика то'д'і бу'ла / ба'ла'ла'йка г'рала / йак йа'к'шо // і 'дуже та'рно ве'с'і'ла бу'ло і 'дуже ве'се'ло бу'ло / і по'дарки да'ру'вали / не' ма'ли де ў'з'ати / бо дуже т'рудно бу'ло / але да'ру'вали / о // і в'і'н'чаліс'а ў 'ц'еркву хо'дили / а по'том ўже на д'ругі'й ден' во'дили мо'лоду до кир'ниц'і / т'а'гнули с кир'ниц'і 'воду / об'ли'валис'а / танц'ували / сп'і'вали // та'ка ве'с'ел'іс'т' // ка'заў тут та'кі'й йе'дин д'а'т'ко / в'ід ни'д'і'л'і до ни'д'і'л'і п'і'яна йа / 'ц'і'лі'і 'тиж'ден' бу'ло ве'с'і'ла / і шо там на'ва'рили ба'ра'бол'і зо сква'л'камі / ог'і'рок / йа'койіс' 'се'йі ба'ра'чан'ки / но па'шол і па'шол / і 'ве'се'ло так бу'ло / шо 'Боже м'іі 'ми'ліі // і ви'ши'вали руш'ні'ки / і з руш'ні'камі / хо'дили у в'і'н'ках д'іў'чата / хо'дили з бин'дамі / крас'ота та'ка бу'ла / шо йа вам не' ма'жу рос'ка'зати //

210. – На Р'і'зд'во хо'дили д'іў'чата кал'аду'вати / і х'лопц'і хо'дили кал'аду'вати / і сп'і'вали / і ве'с'ело бу'ло // 'хата в'ід 'хати хо'дили кал'аду'вати і ви'но'сіў хто маў шо / ко'п'і'чки / бо хто то'д'і ру'бл'і маў / али хо'дили / і ма'лен'к'і хо'дили д'іў'чатка / а'і д'іў'ки / і па'руп'ки / і по Р'і'зд'в'і ўж'е 'робл'ат ве'с'і'л'а / 'ве'се'ло бу'ло // а 'І'вана Ку'па'іла 'тоже спраў'лі'али І'вана Ку'па'іло //

вирубали липух такий здоровий з р'їп'яхами / ўбрали кв'іт'ками йаг'іт'ками і
 кругом н'ого танц'ували / сп'ївали / о // потім но'сили і волокли ў р'ічку /
 бо стави були так'і гарн'і / викидали туди / купали його ў вод'і і сами
 купалис'а / красота була / л'убо //

Село Теліженці Старосинявського р-ну

Теліженці – село, підпорядковане селищній раді смт Стара Синява [с.
 506].

Інформант: Сорока Олена Никифорівна, 1936 р. н., освіта – 6 кл.

211. – Йа Сорока Олена Нік'іфороўна / наро'дилас'а тис'ача де'я'цот
 триц'ат' шостому роц'і // д'єцтво с'воє про'вела ў с'іл'і / дуже т'ашко там
 жити було / ну йак ў с'іл'і // було с'ім душ ў с'ім'їйі / дуже б'їдували //
 помн'у сорок с'омїй р'їк / була голодоўка / йак кан'єшно ми т'агнули з
 Бугу ц'і шкал'ки // ў нас то була ко'рова / то ми трохи обган'алис'а ко'рової
 / а л'уди то т'агнули / йа жи'ла коло Бугу і л'уди т'агнули і йїли ц'і
 шкал'ки // йа ходила з братом по пол'ї зби'рала гни'лу барабол'у / пи'кли
 так'і бл'їни // лист'а сушили / кон'ушину сушили // ну а м'ї тато робили ў
 Хме'л'ни'ку заўгоспом / ну і там ўже йакос' с'воїй порц'їйі при'но'сиў //
 при'но'сиў буханку хл'їба і нас по кусочку розд'їлиў ц'у буханку // і там
 одн'і по су'є'їцтву дуже б'їдно жили л'уди / йа зане'су це'ї хл'їб' ўже йїм /
 сво'їу порц'ї'їу хл'їба / а до неїї кажут шо Дун'а / даї ме'н'і ц'ого
 мли'єн'ц'а по'кушати йакїй / во'на дала с'ц'ого лист'а і кон'ушини / таї в'ін
 такий г'їркий йак полин // коли ме'н'і було чо'тирнац'їт' рок'їў / при'шоў
 бри'гад'їр до мами таї каже / Ган'у / хаї Л'єна їде но'сити йїздовим йїсти / а
 йа буду пи'сати ти'б'ї // м'єн'і ше нат' чо'тирнац'їт' не' було / там йакус'
 б'їл'їборду варили / бо ўпе'р'їд'т ме'не робила там д'їўч'їна / то ўстроме'
 р'уку в'їдр'о / пови'їмає шо густ'їшче // ну йа п'їшла / ко'ромис'ло / дв'ї
 в'їдр'ї / корзина / лош'ки / че'рпак / тар'їлки / цих дв'ї в'їдр'ї на плеч'ї / на
 ко'ромис'ло і по пол'ї ходила / но'сила йїздовим йїсти // виросла йа ўже /

було дуже трудно паспорта ўз'яти / а коліс' ў се"л'і не" давали / ну йа ўже б'ігала / випросила цей паспорт / л'уди про'сили // ў В'ініці ро'била на м'ясокомб'інат'і / ро'била поки не" прокр'алас'а / ну так йак ви знай'ете / шо ве"зеш / то гри"зеш // ви'ходили на го'б'ід потрохи б'рали / та не" потрошки / а добре / і ў'ве"чер'і пров'ірала нас / ми на н'у ка'зали лапалка / ну і ў ме"не було дв'інац'ат' к'ілограм м'н'аса / і 'визваў ме"не ди'ректор / ска'заў ід'іт ў колгосп до'йти коро'ви // ну йа ше зразу шос' там па'ру м'іс'ац'іў поро'била на ст'роїц'і / бо ме"не в'іт'прави'ели з мн'асокомб'інату і при'їхала до'дому ў се"ло // йакраз 'мало начи'натис'а ў Стар'і Сін'ав'і проїз'овство / 'саме во'зили ба'рак / йа думала по'робл'у проїз'овство // тут позна'йомила'с'а з чолов'іком / в'ін мо'лочій за 'ме"не на п'ят' рок'іў / в'ін ро'біў ў паро'вишн'і / а йа ро'била на св'іклопунт'і // же"нилис'а ми до 'арм'ійі / бат'ки доўго не" хт'іли ме"не / ну так йак об'ично / ну в'ін дуже значит' буў за м'ноў і го'товилис'а до ве"с'іл'а / но бат'ки йо'го н'ічо не" ро'били // во'ни бу'ли в'іруйуч'і / то во'ни н'ічо не" ро'били / а ми ўже ро'били / готувалис' до ве"с'іл'а // то таке ве"с'іл'а йак коліс' / це не" 'зара ко'жному тар'ілка / с'топка / вилка / а коліс' оп'ша тар'ілка / с'топка 'ходе по к'ругу / че"каї по'ки при'їде там ц'а с'топка // шо ва'рили / гойірк'іў ў котл'і / ка'пусту тушану / в'ін'ігрет / холо'дец' // 'зара ва'рат то ше ц'ід'ат хоч би к'істочка не" по'пала / а то'д'і за'рили / вил'али ў 'ночви де ст'і'рала / гет' с к'іст'ками тої холо'дец' / захо'лоў і так то'д'і доўбали с цих 'ночоў і так да'вали на ст'іл // чоло'в'ік п'ішоў в 'арм'ійі / три ро'ки з лишн'ім служиў / то'д'і при'шоў з 'арм'ійі / а йа ўже н'ікуди не" по'їхала / ро'била на ц'ому цук'ровому за'вод'і // проїз'овство ро'била / а л'іто си'ел'іла ў'дома / бо була с'і'зона / то с'і'зоним не" да'вали ро'боти // не" так йак ти'еп'іро шо не"ма ро'боти / то'д'і ўже чоло'в'ік при'шоў з 'арм'ійі / п'ішоў на ро'боту / ро'біў ме"хан'іком ў аўто'парку / то'д'і ро'біў ў соў'хоз'і 'техн'іком бе"с'пеки / то'д'і ў за'вод'і в'ід'іл ка'драми // чере"з дес'ат' рок'іў наро'диўс'а ў 'мене" син / кот'рого ми доўго че"кали / о'дин ў 'мене" т'іки син / в'ін 'зара жо'натиї / майе сво'їі д'іти / ро'бе / об'язуе об'оўйаски голо'ви раї адм'ін'іст'рац'ійі / жи'е'ве з ж'інкоў

коло т'ошч'і // а йа жи^еву одна / добре шо добр'і су^с'іди ў мене^н / бо йа жи^еву одна ў хат'і // коли чоло^в'в'ік робіў ў в'ід'іл кадр'іў / ди^еректор хт'іў своіу ж'інку поставити ў в'ід'іл кадр'іў і його в'ітправиў ме^н'хан'іком до бум'іў / де бураки приїмали // а своіу ж'інку поставіў за кадрами і в'ін ходіў на роботу / і йа^краз до мене^н брат приїхаў / а в'ін рано ўстаў / п'ішоў на роботу / і при^ебіг назад / каже де Іван? / йа кажу поїіхаў / о // йа так хо^л'т'іў з ним попрош'чатис'а / йа кажу ну то доган'аї таї попрош'чаіс'а / в'ін обе^н'рнуўс'а і п'ішоў / і п'ішоў на роботу / йа^кис' йа^к не^н св'іі / йа кажу пеўно ўже випіў / а в'ін / да / випіў каже / і купа була бурак'іў на подв'ір'і / в'ін ше чистіў ц'і бараки / а йа поб'ігла на роботу // в'ін до мене^н каже / йе^н моє л'уб'іме бл'удо? / йа кажу йе / і йа п'ішла на роботу // при^ехожу бачу його коло цих барак'іў ўже не^нма / йа диўл'ус'а / то в'ін праўда поїіў це л'уб'іме бл'удо / кисел' мо^лочний / в'ін л'убіў і йа до н'ого кажу ти доўго? / а в'ін / трошки в'ід'ихну таї ўстану // і йа ўже с'тала чистити ц'і бараки / може двац'ат' / п'іўча^са по^чистіла ц'і бараки / ше го^нука коло мене^н б'ігала / при^еб'ігаіе каже / бабо / в'ін так хро^пе / йа кажу хаї там хро^пе / в'ін воп'ше дуже хро^п'іў // ўже загуў першій гудок / йа думайу п'іду будити його на роботу / йа при^ехожу ў хату гукайу / гукайу / моўчит / йа за^хожу / до н'ого / а в'ін ўже го^товий / йа ше ст'агнула його на пол / думала в'ід'тра^су / скору визвала / но ўже було п'ізно // йа^к буў чоло^в'в'ік / то ми три^емали ко^рову / с'вин'і / корол'і / кури / ну так йа^к б'іше помоч'і // коли по^мер чоло^в'в'ік / то йа ше п'іаг' рок'іў три^емала ко^рову / т'ашко було // син т'іл'ки шо приїде / на^носе^н і пре^н'ве^зе / а так ўс'ої ўход / ўсе було мо^йе // жом при^евозіла / ну в'ін помагаў ки^едати / а ўсе сама / а зара шо держу / кури / собачка і пару ко^роли^ек'іў //

Інформант: Киришун Софія Іванівна, 1924 р. н., освіта – 4 кл.

212. – Гибел' не^н шахта / це то^д'і було / ко^л'му це потр'ібно було / таї се та^ке було бачу / шо гибел' / шо се була за шахта // Гол'ка Г'індз'ука

йак попала була / йа з Гол'койу не^н була / во^на йак попала була туди на по^верхн'ї йак в'їтскочило / то йїї йазик в'їтскочиў на дв'ї сторони // йа з нейу ўт'їкли / ми ўт'їкли зв'їти до Дн'їпра / їшли п'їшком // йак ти / пе^нреїдем там / стоїїт патрул' / там стоїїт патрул' / то ми попро^сили вагон воїєній / поп'їт тиго пол'агали / т'їки поп'їт Дн'їпро і по зал'їзниц'ї туди до се^нла / туди їшли // їїсти хоче^нца / поро^зувалис'а / по асфал'т'ї / пал'ц'ї поз'їдалис'а до к'їсток / так лпнуло / соне^нчко //

– Розкажіть, що давали на похороні їсти?

213. – Боршч і каша і ўс'о / пампушкі // йак побїец'а хлопчик с хлопчиком на вулиц'ї / шо ў мене^н йе д'їд і баба / ўмре / то йа те^нбе Кол'ку покличу / не^н дам то^нб'ї пампушок // а б'їл'ше то^нди н'їчого не^н давали / от давали боршч / каша і вал'аї // це була така поговорка / от ўмер д'ачок то п'їп і д'ачок / а йак ўмер багатир / то з'їбраўс'ї ўсеї мир // ну таї шо ш там ше варити / так само на христини боршч / каша / часом ше слашчони пе^нчут // шо на ве^нс'їл'а се саме варат і кашу / б'їл'ше шоти^нрох страв'їў не^н було //

– Хоронили людину зі священиком?

– Сразу буў / се то^нд'ї де! / ў церкву не^н пускали! // се церква / а се школа / не^н давали їти ў церкву / ми го^ннили то^нвар до води / то се шоп дитина не^н їшла до церкви / бо це ўже ўс'о // ўчтите^нл'ц'ї с'кажу / а те^нпер ўже с'тали ўс'ї мо^литис' / так ўже мол'ац'а //

– В чому ховали людей?

– Йак була голодоўка / то там бе^нз труни поло^нвину // ў трун'ї ск'їка га^зет'їў посте^нлили і так ховали і ўс'о / га^зетами poste^нлили і с'о / бо йе ў хат'ї / то розби^ре то на чому бу^де с'пати //

– Чи давали спиртні напої?

– Була / вит'агне хтос' за пазухи / сеї ба^га^нушка приїде / тако сидиш / то до д'їд'ка нага^даїєс'а //

214. – Коли буў голод^т / то ми дуже^н були б'ідн'і // багато л'удеї поўми^рали // йа помн'у / йак ^лмо^я ма^ма за^сла^бла на тиф / то була дуже^н стра^шна сла^б'іс'т' // йа була ше ма^ла / помн'у йак ма^му за^бра^ли до бол'н'іц'і / там йі^йі л'ічили // йа з мен^шим б^ратом та з ба^буш^койу були ў^дома / тата то^же не^н було / в'ін по^вй^хаў на зароб'іт^ки // ми були б'ідн'і / не^н ма^ли чо^го йі^сти / ба^буш^ка пе^кла нам з лобод'аної му^ки п'ід^тпал^ки / ми зби^рали ў пол'і су^ху бара^бол'у і йі^ли // думали / шо не^н ви^живем / при^йй^хаў тато і при^в'із нам тро^хи бара^бол'і // пот'ім ве^рну^лас'а з бол'ни^ц'і ма^ма // стало ўже тро^хи лех^ше^н // ми були дуже^н рад'і / шо пе^ре^жили голод^т / багато л'удеї то^д'і ў^мерло //

Інформант: Коваль Ніна Яківна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

215. – Росла йа ў багато^д'ітн'ї с'ім'ї / була йе^дина доч^ка з ўс'іх д'іте^й / ше не^н п'ідро^сла ўже да^ли ро^боту // п'іс'ла в'їні не^н то шо не^н було шо ў^д'ітис'а / але^н і не^н було на чо^му с^пати і ў^криватис'а // хто спаў на ле^н'жанц'і / хто на пе^н'ч'і / а ко^му не^н було де с^пати / не^н фа^тало м'ісц'а / то с^пали на зе^м'л'і / с полот^на ши^ли та^кі^й ма^трас і напи^хали со^ломойу і с^пали / а ў^кривалис'а ши^нел'у // не^н було шо йі^сти / то зби^рали по пол'у гни^лу примо^роже^ну бара^бол'у і ва^рили ле^н'м'ішку // шу^кали че^р'е^пахи ў р'іц'і і йі^х ва^рили / а йак дос^п'іло зе^р'но / то зби^рали ко^лос'а / тоўкли йо^го тоўка^чкойу і пик^ли та^к'і бл'іни // а йак дос^тигла бара^бол'а то ва^рили ў мун^дирах / а са^дили бара^бол'у / луш^пайки // а йак йшла ў ш^колу то ку^пили ме^н'ні кир^зов'і чо^боти / перш'і мо^йі тру^си і сит^цове пл^т'а // ота^ке мо^йе дитинство //

Село Уласово-Русанівка Старосинявського району

Уласово-Русанівка – село, підпорядковане селищній раді смт Стара Синява [8, с. 506].

Інформант: Мазурець Текля Кіндратівна, 1931 р. н., освіта – 10 кл.

216. – Спочатку на городі с'їяли нас'їн'а / виростали коноплі / то^д'і їх вибрали і намочили ў р'іц': і / во^ни мокли // то^д'і їх вит'анули з р'ічки / виполокали і поч'їпали на терниц'у // по^том по^дергали на шч'ітц'і / так'і дрот'ан'і / по^том че^с'сал'нойу шч'іткою виче^с'али і сп'рали з них нитки / ве^р'е^теном / праткою / хто ма^ў пратку // і то^д'і змотали на мотовило // по^п'рали його / т'і нитки / по^том поснували ос^нову / зане^с'ли до ткача / ткач робіў полотно // зане^с'ли те полотно до^д'ому і мили його на р'іц'і // ўмочали ў воду і б'їлили його / во^но висіхали / і зно^ў мочили / і зно^ў висохло / і зно^ў мочили / к'іл'ка^нацит' раз'їў / то^д'і к'райали сорочку / шили спидниц'і / бл'уски / куфаїки / і так жили л'уди / і то^д'і н'їхто не^н баїдикува^ў / ўс'і прац'ували / а хто не^н прац'ува^ў / не^н ма^ў ў шо ўд'їги // а то ўс'і хо^д'или ў полотн'і // л'уди мали пол'а / с'їяли / го^р'али волами / к'ін'ми / борони були де^р'е^н'їан'і // плуги ў них були / робили // вир'іс ўрожаї / се^р'пами жали / ўйзали на снопи / косами ко^с'или / ц'їпами молотили / обмолотили / привезли до^д'ому / завезли до млина / помо^у'лоли / напе^к'ли хл'їба / їли // круп надерли / варили каш'їў / так жили л'уди //

Інформант: Крупка Ольга Іванівна, 1938 р. н., освіта – 10 кл.

217. – Ну так їа пам'ятаїу / ше з роспов'їдеї моїейї мами / багато жите^н'л'їў Русан'їўки стар'їших // се^н'ло наші / спочатку зародилос'а двоїе вулиц' / во^но рота^шоване за р'ічкоїу / шо в'їд'їл'айе нове се^н'ло // р'ічка не^в'е^н'личка / во^на дуже далеко в'їд бере^н'га / початок // але^н те^н'че чере^н'з наше се^н'ло // ко^л'ис' на вулиц'і / де ўлас'їўц'і / загородилос'а се^н'ло // було дуже ве^н'лике се^н'ло / там жило багато л'удеї / ўс'і / ўс'і були ўкуп'і / жили ўс'і і сїни / і дочки / ўс'і / ўс'і були ўкуп'і / разом ст'ройліс'а / бл'ис'ко їїден коло д'ругого / дуже ве^н'лика т'їсно^та там була // почи^н'алос'а ўсе це с того / шо ми / ў кожного були своїї пол'а / тако було / то ўс'і заїмалис'а зе^н'млиробством ўзагал'ї / та ну / тримали і худоби багато / хто м'їг / а в осно^у'ному то с'їяли ўс'і зе^н'рно^в'ї кул'тури / бо то де було ўз'ати хл'їп чи худобу гл'ад'їти // ў се^н'л'ї були ха^ти не^в'е^н'лик'ї / але^н були дуже тусто

на́селе"н'і / дуже / заўжди / казали / була Го́лас'іўка / то́му шо там не" було
 н'і дере"ва н'і́якого / н'і па́тка на́ти до че"ре"ди ху́добо га"н'ати // бу́ло /
 ў д'аг'к'іў бу́ли та́ка гла́ден'ка де"ре"винка / в осноў"ному йа́блука і го"р'іхи
 // а пот"ім ўже п'ізн'іше по́чали ўже на дру́гому / ўже че"ре"з гор"бок
 ст"ройіти дру́гу по́ловину та́ку / н'і́би се"ла / там во́на іс"ну́е і дос'і / та
 назва́ли йі́йі Ула́сово Ру́сан'іўка // там ше то́же" спочатку бу́ли р'іт'к'і ха"ти
 / ше йа па́мйа"тайу / во́на то гор"биста та п'лошча / ст"али ўже за́сел'увати /
 ўже ра́н'іш'і п'лошч'і за́н'імали / йа па́мйа"тайу шо ро́сказа́вали / шо ў
 д'вац'іт' диў'йа́тому ро́ц'і / шо да́ли пра́во пере"сел'увати"са ў дру́гих
 м'ісц'ах / ўже бу́ли / це ўже шчи"та́йец'а но́ве се"ло / но́ва бу́ла ву́лиц'а /
 тут ўже по́чали за́сел'увати"са / са́дити дере́во / ўже б'і́л'ш менш та́ке /
 на́чало ўже н'і́би дру́ге" се"ло / ну шо ше мо́жна та́ке // почи́нало
 за́ст"ройува́ти"са / ма́ло жите"л'іў оста́лос'а / ўже про́йшли ро́ки / то ба́гато
 поўми́рало / а моўло"д'і ро́сел'уйу́ц'а ўже на но́вих м'ісц'ах // в осноў"ному
 це так шо ска́зати / те"пер ўже / йак ска́зати / л'уди ўже за́йма́уц'а
 зе"мле"робством / і ху́добо д'ержа́т' і ўс'о те"пер'і́шн'ем ст"іле"м // ко́ліс'
 ше па́мйа"тайу де за́рас но́вий м'іст сто́йіт / там сто́йали / ўже ка́зали
 ста́р'ішч'і ўже л'уди / шо там д'уже" га́рний м'істо́к сто́йаў / л'уди
 з'і́жджали"са йак до млі́на ту́ди / а за́рас ўже на то́му м'ісц'і ўже но́вий
 м'іст сто́йіт //

Інформант: Гурина Валентина Володимирівна, 1936 р. н.

218. – Бу́ла ха́та ста́рен'ка п'ід сн'іп'камі / і шо там / хо́дили ми ў
 то́му по́логн'аному // по́шили сп'ід'ниц'у по́логн'ану / ўбра́ли ў сп'ід'ниц'у /
 бл'уску / і кра́сили ў будзи́н'і і ў ко́рит'і / йа на́в'іт' са́ма хо́дила //
 покра́сила бл'уску і покра́сила сп'ід'ниц'у / і так йа ўбра́на хо́дила //
 ни́зен'ка ха́та бу́ла / спали на та́пча"н'і // йа т'ікала в'ід не́го ў ко́л'госп / бо
 ма́шина по́ломалас'а / то йа т'ікала // ма́ма при́де по́дивиц'а і п'ішла
 до"дому / шо йа ўже там / то йа т'і по́лола / Бо́же м'іі // но́сили ўно́ч'і / не"
 ви́дно н'ічо / на дво́х т'а́гним // ту па́нчо́ху приўйа́зала до шийі / та́ке жи́т'а

було // либоду йіли / вакац'їю йіла / т'їво ко'лачики шо по зе'мл'ї / то обривали і йіли // мали так'ї се'рдел'ки ц'ого маку'ха / то 'мама потоў'кла / кинула на 'воду / ўже суп / к'їпит к'їпит / маку'х пеўне сп'їк / а вода з'верху стоїт / йа сеї маку'х не" йіла // а хо'дили на р'їчку і суц'в'їт'а р'вали / таї смок'тали йо'го / посо'лити не" було чим / йа була та'ка ма'ла / то шо йа / не'сла йа'кус' хус'тинку / з'їя'зала / нава'рили цей' води / посо'лили / йак ми з'їли / то рвем / т'їло рве / але" рано / 'мама каже Пит'ро / їди но с'уди / ц'їлу н'їч р'вали / а в'їн кажи / Ма'р'їїка / це не" с'їл' / це зе'р'но ци'во / в'їн каже шо ше рас посо'лодим / то позди'хайут / о'це та'ке було //

219. – Старо'даўн'е жит'а л'удеї було т'аш'ким / 'хата ў'крита була с'їў'ками 'зам'їс'т' / ў 'хат'ї була ко'мора / с'їни / 'тайак назі'вали ван'кир / ко'мната була / плит'а / п'їч / сто'їала ве'лика ла'ва на ко'мнат'ї / ск'рин'а була / де хра'нили о'дежу / сво'їи на гор'ї ўсе / ў л'о'ху не" хо'вали / тут на гор'ї було //

Інформант: Мазур Варвара Іванівна, 1916 р. н., освіта – 7 кл.

220. – Ко'лис' йак йа ше була ма'лойу / 'тато п'їшоў ў м'їсто на ба'зар і купіў ко'рову // гарна була та ко'рова / ве'лика / на 'лоб'ї з'їрка / пл'ама та'ка // тато ска'заў шо даў за 'нейі 'дес'їт' рубл'їў // то були 'дуже ве'лик'ї гр'ош'ї // м'її тато буў гарніі гос'подар / знаў толк ко'ровам // ко'рова да'вала ба'гато мо'лока // ў нас ўсе було / сир / ма'сло / сме'тана // йа з бра'тами і 'сестрамі 'пасла ту ко'рову // ц'їлії ден' гр'алис'а на 'бере'з'ї 'б'їл'а 'нейі / а ў'вече"р'ї ўс'ї ішли до'дому / г'нали ко'рову с 'паш'ї // вона була 'дуже ро'зумна / бо че"кала нас / ко'ли ми за'держувалис'а // доўго була ў нас та ко'рова //

Інформант: Купчишина Поліна Сидорівна, 1924 р. н., освіта – 7 кл.

222. – Йак мо'їа ба'бун'а ро'сказувала / і ше йа помн'у / л'уди хо'дили на паншчи'ну / а д'їти но'сили баг'кам йісти // но'сили ў гор'н'атах боршч / кашу або ше шос' // йа не'сла ў горш'ку / шо з'вед'а близн'уки // це два горш'ки з йїдним вухом // йа ішла ўден' / а ве'р'талас'а п'їд'веч'їр // на пол'ї /

поки мама об'їдали / їа брала се"рпа і жала / но до"го не" могла жати / бо дуже т'аш"ко // їа мала / а серп великий // найб"їльше ш"тири пучки / а то ўтомл'ус'а / а то пор'їжу руки // мама заспокойуєт' / а їа плачу // посижу грохи і їду додому //

Інформант: Купчишина Марина Петрівна, 1919 р. н., освіта – 7 кл.

223. – Було таке їак плат'а / но воно було на в"ирост і таке / то плели нитками / а робили з во"їни / робили че"рвоними і чорни"ми пасмами / та"кими пасками // на зиму мали так'і кожухи / зви"чайн'і так / їак зара / чи чорн'і / чи ко"ричне"в'і // на но"ги зутис'а не" було їак / їйдн'і чоботи ў с'їм'її на чолов'їка / то ходили бос'і по сн'їгу // їа ше помн'у їак м'ї тато ходиў ў них / їа була ма"лен'ка / но помн'у // шапки мали / капи"ел'ухи мали л'уди соломл'ан'і // соломл'ан'і капи"ел'ухи пле"ли // чолов'їки пле"ли з" пше"ничнойі соломи / то ви"би"рали так'і стр'їлки груб'і і пле"ли сам'і та"кими зуп"чи"ками / і так ходили //

Село Цимбалівка Старосинявського району

Цимбалівка – село, розташоване у верхів'ях річки Гуска за 20 км від районного центру і за 7 км від залізничної станції Адампіль [8, с. 527].

Інформант: Процюк Раїса Петрівна, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

224. – Коли бат'ки ве"дуть сина сватати до д'їўки / то не"сут хл'їп і хустку і бе"рут з" собою два свати / щоб шуткували / говорили / висватували д'їўку // і коли д'їўка согласна за ц"ого хлопц'а їти / то давала їому своєю хустку / а сват'їў їїа"зала рушниками / а то"д'ї с'їдали ве"черати / договарувалис' / коли будуть робити ве"сїл'а / ск'їл'ки гос"т'їў можна посилати з молодим до молодой / а то"д'ї в'їд молодой до молодого // а п'їс'ла сватан'а ўже д'їўчину називали заруче"на або засватана // наре"чен'і називалис' заруче"н'і молод'ата / а коли го"товилис'

до ве^нс'іл'а то с'тавили г'іл'це / зр'ізали з д'ере^нва ве^ршок / приби^рали ст^рушками // першій ден' пе^нкли шишки / так'і ма^лен'к'і хл'іпчики / а на д^ругий ден' ў суб^оту пе^нкли коро^ваї / б^рали дв'і с^вахи / рано рошчи^н'али коро^ваї / а в^ечором с'ходи^лис' на коро^ваї г^ос'т'і // с^вахи м'іси^ли коро^ваї / а г^ос'т'і сп'івали до коро^ваїу п'іс'н'і / шоб д^об^рий ў^даўс'а // *наша п'іч ре^нгоче / коро^ваїу хоче / а при^н'ічок по^см'іхайе^ц'а / коро^ваїу дожи^даїе^ц'а* // таї ви^робл'аїут' коро^ваї / с'т'іста б^робл'ат ўс'ак'і при^краси / при^крашайут' його // ко^ли ўже по^вариха на^палила п'іч / то два с^вати бе^нрут' м'ітлу і їд^ут' ви^м'ітати жар с'печ'і / шоп ўса^дити коро^ваї / а то^д'і с'ідай^ут ве^нчерати / пи^ти // йакшо коро^ваї ў пе^н'ч'і ви^рос'тайе ви^сокий / шо аш т^реба ч^ел'уст'і розб^ирати шоб вит'агну^ти с'печ'і / то це на ш^час'т'а / а йакшо за^паде і по^лучиц'а т^р'ешчина / то каж^ут' шо це по^гана при^кмета // ў не^н'д'іл'у з^ранку п'ід об'ід мо^лодїї при^ходи^у до мо^лодой // до то^го йак при^їти до мо^лодой во^ни х^од'ат' і зби^раїут' д^ружок по се^н'лі / мо^лода / і св'ітилок / мо^лодїї // *не^н са^ма йа^хожу / с'ім пар д^ружок^вожу / с'ім та шче і чо^тири / ўс'і г^арн'і чо^рноб^рив'і / св'іти^лсонце з не^ба / бо нам^уо^го т^реба / бо с^коро не^н'д'іл'а / п^росимо на ве^нс'іл'а* // мо^лода бе^нре хл'іб^н і ху^стину і п^росит' хре^н'шчених бат'к'і^у / там йіх ўгош'чайут' // д'і^учата ста^райуц'а шоб не^н зу^ст^р'ітис' з мо^лодим // ко^ли ўже мо^лода при^ходит' до мо^лодого / то д'і^учата х^очут' шос' на^красти / на д^ругий ден' мо^лодїї бе^нре два бу^х'інц'і і хл'іба / за^мотан'і ху^сткойу і їд^ут' до р^осп'іс'і // *св'іти^лсонце з не^ба / св'іти^лсонце з не^ба / бо нам^уо^го т^реба / с'о^додн'і не^н'д'іл'а / гу^л'аїем ве^нс'іл'а // сту^пайте^н кон'і ши^роко / бо до шл'убу шче да^леко / сте^н'літ' ру^шніки шо^уков'і і л'ан'і п'ід кон'і во^рон'і* //

225. – Ко^ли ж'інку бе^нреме^нну б^рали сх^ватки / то з^вали ба^бу пови^туху / ба^ба пови^туха при^їмала ро^ди ў поро^д'іл'і / во^на заў^їязувала п^упа ў ди^тинки // ба^ба пови^туха б^рала де^р'е^нўїан'і не^ц'ки / нали^вала те^пл'ен'ку во^дичку / к^лала ў к^упил' л'уб^исток / з ро^зи кв'іт^ки / ро^машку / шоб л'уби^лис' і бу^ли г^арн'і / йак з ро^жи к^в'ітка / то^д'і зав^ивала ма^лен'ке ў пе^н'л'ушку і к^лала ў к^упил' і к^упала / але пе^р'ед тим з ди^тино^у

пе"ре"х"решчували |купил' // п'іс'л'а |купил'у ўпові'вали з'язували |ношки
т'іс'нен'ко / шоб не" |було кара'кате // д'ітки кот'р'і ро'дилис' не"жив'і /
називали |Іваном // до |року не" |можна було ст'рихти |д'іток / а |т'іл'ки
п'іс'л'а |року ст'ригли //

226. – Ко|ли ўми|раіе л'у|дина / йі|йі |мийут' / нара|жайут' / п'ід |ноги
кладут' рушн|ка / кладут' на пос'т'іл' / набі|вайут' |с'іном подушку / ў
|руки да|йут' хре"с'та / с'в'ічку / накри|вайут' |т'ул'ойу чи це"р'коўнім
покри|валом / то"д'і ўвече"р'і при|ход'ат' |пеўч'і і в'ітпраўл'айут' ве"ч'ірн'у
с'лужбу / с'ход'ац'а |л'уди / почи|найут' мо|литви чи|тати // ко|ли за'к'інче"н'а /
то по|вин'і прочи|тати |сорок ка|ф'ізм'іў / по|том |майут ве"ч'ерати / ко|ли
пове"ч'ерайут' / |л'уди ро|с'ход'ац'а до"дому // ў |хат'і оста|йуц'а |т'іл'ки |р'ідн'і
/ на д'ругі| ден' зноў при|ход'ат' |пеўч'і і с' |самого |ранку почи|найут чи|тати
псалми |б'іл'а по|коїн'іка / |б'іл'а |н'ого сто|йіт с'в'ічка і ста|кан во|ди // ва|рат
|коле"во с' пше"ниц'і / при|кра|шайут |його цу|керками // |б'іл'а два|нац'ати
ча|соў почи|найут |правити с'лужбу // то"д'і по|коїн'іка |кладут' на по|кривало /
ви|нос'ат' на дв'ір / стаўл'ат с'тула і |р'ідн'і про|ш'чайуц'а // то"д'і |кладут' на
ма|шину / роз|нос'ат |л'уд'ам хуст'ки і в'і|нки / не"сут' |в'іко // то"д'і
про|ш'шоўши в'іт |хати пе"ре"їмайут' / бе"рут' |хл'іп / |хустку // ўс'у до|рогу
пе"ре"їмайут' с' |хл'ібом і |кладут' |г'рош'і // на ц'вінтар'і |бат'ушка
в'ітпраўл'айе // то"д'і |р'ідн'і про|ш'чайуц'а / |забі|вайут' |тру|ну і ўпус'кайут' ў
|йаму / |пере"д тим |бат'ушка с'в'ате і над|рубуйе |йаму хрест // |р'ідн'і
ки|дайут' |г'рош'і і то"д'і |заси|пайут' зе"м|лейу //

Інформант: Лішук Тетяна Тодосівна, 1931 р. н., освіта – 5 кл.

– Роскажу тобі загадку / ў |нашого |О'мел'ка не"ве"ліка с'і'мейка / в'ін
та во'на / ста'рйі та ста'ра / Гриц'іко та Па'нас / та тої |хлопе"ц'і |шо ў нас /
та два |парупки ву|сатих / та дв'і |Хрис'т'і ў на|мис'т'і / та дв'і |л'ал'ки ў
ко|лісц'і / с'к'іл'ки |йіх ўс'іх |було //

– А ким ви працувалі?

227. – Йа ланко|войу була і ў бригад'і / і |коло ма|шини була / ўсе ўсе ўсе / і те^мл'атниц'а / і до|йарка / і ўсе ро|била но голо|войу колгоспу не^н була / от не^н пове^нзло / ўсе ў|ремн'а кажу ўс'і ро|боти пе^нре^нро|била //

– *Розкажiть скоромовку.*

– Це^мбер це^мбер / чо|го ти не^н пе^нре^нце^мбре^млушчис'а на ма|лен'к'і полу|це^мбре^мн'атка //

– *Як ви варите борщ?*

228. – Би|ру ква|сол'у / мн'асо і бурач|ка / кину і ха|і поки|пит' т|рохи / на|ки|пит' то то^ді ўже картош|ку і ка|пусту і шо ма|йу за|жару|у / пе^нре^нка|ла|пуц'айу / та|і от то^ді і борш|ц //

– *Розкажiть про свос весiлля.*

229. – Йа йак ви|ходила зам'іш / з|найе^ш йо|го? / |того / шо йа не^н скажу хто це / та шо / при|воз'ат на ве^нс'іл'а / при|везли і |дочки виби|рали со^дб'і же^нни|х'іў / то йа так ви|ходила // ма|я све^нкру|ха була |д'а|дина |дуже^н ў|редна / |але^н йа по|думала йак|шо йа |буду |добра / то чо|го во|на бу|де ў|редна // |дуже^н т'аш|ке ма|ёе жит'а і |молод'іс'т' була т'аш|ка / при|шла с'у|ди / |стала ро|бити / то хва|лити |Бога і за|це // ка|зала б'і|да / ко|ли до |тебе^н при|їти з|ранку чи ў|ден' / чи ў|вече^нр'і / |ж'інка по|думала та|і ка|же / з|ранку при|їдеш / та|і по|гано з|ранку / при|їдеш ў|ден' / |тоже^н жит'а ў роз|гар'і / а при|їдеш на с'тар'іс'т' то йак в'і|ка до|жити? / |тоже^н не^н хара|шо / це так ме^нн'і //

– *Розкажiть, якою мас бути господиня?*

230. – Хто ў|м'іе ва|рiти борш|ц і кашу / то з|найе^ш хто це та|кiї? / це ве^нлика ха|з'а|йка / а йак не^н ма|ёе ка|ши / а о|дин борш|ц / то це не^н ха|з'а|йка / т|реба шо|б бу|ў на го|б'іт борш|ц і каша / о / то^ді ха|з'а|йка // а йа вес' час |ду|майу йа|ка йа не^н ха|з'а|йка / на го|б'іт за|ўжди або і борш|чча не^нма / або т'і|ки борш|ц / то шо // а ме^нн'і ше за|ўс'і|гда п'і|д'і|р'і|у ў|ран'ішн'і|і суп та|і бу|де го|б'іт / то ше та|ке |може |бути / га|йакже^н // ти мо|ўчи Йа|ў|дохо / бо ў |нейі на го|б'іт борш|ц і каша / то це з|начит' ха|з'а|йка / гос|по|дин'а на|сто|йаш|ча / ў |нейі борш|ц і каша // а на ве^нс'іл'а|х / шо бу|ло на ве^нс'іл'а|х / і йа|кос' на|ва|рат ў пе^нч'і хо|ло|дец' і не^н зн'і|ма|ют то|го шу|му / і ка|пуста не^н

приго́рит' с'мажана / ўс'о поварат / с холоди́ц'а треба зн'імати жир / шоб буў с'в'ітліі / шоб ва́риўс'а на мален'кому огн'і / ў пе^мч'і добре ва́рити / і сажа не^н іде / і н'іх'то не^н дихайе / не^н хукайе // ко́ліс' на ве^нс'і́л'а ўс'і ж'і́нкі їдут на коро́ваі // в'і́н'іг'р'ет / с'маже^нна ка́пуста і кі^еси^елиц'а //

ТЕОФІПОЛЬСЬКИЙ РАЙОН

Село Бережинці Теофіпольського району

Село підпорядковане сільській раді с. Поляхове. Населення займається господарством рослинницько-тваринницького напрямку [8, с. 551].

Інформант: Музика Микола Васильович, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

231. – Ўчиўс'а йа ў Бе^нре^нжи^нец'к'і́ с'і́л'с'к'і́ ш'ко́л'і / кончиў ш'тири к'ласи // б'і́л'ше не^н м'і́г ўчи́тис' / бо не^н було ўзу́тис' / шо ўд'аг'нутис' / от / і не^н було шо йі́сти / а тре́ було хо́дити ў́же ў Пол'ахо́ву / бо т'і́лки було ш'тири к'ласи ў Бе^нре^нжи́нц'ах / і сорок с'о́мому ро́ц'і йа кончиў тих ш'тири к'ласи / і п'ішоў на роботу ў ко́лгосп / от / сорок с'о́мого ро́ку // буў на р'і́зних робо́тах / буў йі́здовим / йі́здиў во́лами / от / ше п'і́с'л'а во́і́ни з'разу / а по́том / ў п'і́дс'а́тому ро́ц'і на п'і́дс'а́т п'ерві́ / п'ішоў на курси трахто́р'іс'т'і́ў // на Дос'і́н'і́ була емте́с там / Пол'ах'і́ўс'ка / там кончиў курси трахто́р'іс'т'і́ў / а ў́же ў п'і́де^нс'а́т п'ерво́му ро́ц'і ро́бл'у на трахто́р'і // ро́біў йа до п'і́й'і́с'а́т че^нт'верто́го ро́ку на трахто́р'і / по́том забра́ли в а́рм'і́і / от / а ме^нне в а́рм'і́іу з'разу не^н бра́ли / накла́ли брон' / дл'а востаноўл'ен'і́а с'ел'ско́го хо́з'а́йства / трахто́р'іс'т'і́ў не^н фа́тало / не^н було // ну а ў п'і́й'і́с'а́т че^нт'верто́му ро́ц'і ў́же ста́ло та́мики дес' і б'і́л'ше мен'ше^н / ну ста́ло ка́же там ўчи́тис'а трахто́р'іс'т'і́ў ше / от / ме^нне забра́ли в а́рм'і́іу // по́паў йа служи́ти ў Мосќву / от / служиў та́мики і при́н'аў при́с'а́гу / направи́ли ў час'т' / с'те́йі час'т'і́ в а́ўтомо́б'і́л'ну час'т' / ў ш'ко́лу шофе^нр'і́ў // кончиў ш'ко́лу / с'і́ў ро́бл'у на ма́шин'і там / маши́ни ў нас бу́ли тра́нспортн'і / от / ми во́зили ўс'а́кі́й груз по ст'ро́йках / йі́здили по ўс'і́ Мосќв'і / де треба́ було / от // і к'і́рп'і́ч і це^нмент і ас'вал'т на до́роги / ўсе

шо треба було куди // потім уже ў п'яіс'ат чет'вертому роц'і йа
 призваўс'а ў серпн'і м'іс'ац'і / а ўже ў п'ід'іс'ат шостому роц'і ме"не
 отправили на С'ев'ер / не" ме"не / там пришла ку"м'іс'іа / прислали
 приказ / шоп проїти ку"м'іс'іу дл'а годнос'т'і к'раін'ого С'ев'ера і нас
 отправили / там'іки були триц'іт' чо'ло'в'ік с' час'т'і // ну ми зразу / нас
 завезли ў С'ев'еро'морск / от / ми ў С'ев'еро'морску пробули п'ят'нац'іт'
 ден' в ек'іпаж'і там / і нас на л'одокол і отправили на Нову Земл'у / ішли ми
 / б'іле" море / хара'шо / Баре"нцове ў ш'ормах / а Карс'ке ўже буў сплош'ній
 л'ід // проїшли ми Карс'к'і ворота / виїшли ў Л'одо'витіи окиан і нас затало
 к'ригойу // ми там пост'ойали п'ят' суток / от / ўс'о ўрем'я нам св'ітило
 сонце бо були б'іл'і ноч'і // то ми по тих ломаних к'ригах / от / с пара'ходи
 з'лазили і б'ігали дивитис' йак т'улен'і сид'іли там'іки / проли'зали су"б'і
 дирки / му"р'ж'і і ми там ган'али дивилис'а // потім прийіхаў до нас на
 собаках / на нартах кап'ітан / от / і сказаў шо тут не"дал'еко / не"дал'еко
 вопшим / вигру'жаітес' / п'ідем п'ішки // казаў к'і'ломе"тр'іў триц'іт' / но
 там на'верно йіх було б'іл'ше / шо ми ішли по тому л'оду / ішли ішли /
 доїшли ми до гарн'і'зона ў Б'елуш'і / Б'елуга / доїли до того гарн'і'зона /
 там'іки заїшли ўже / там були ўже солдати / т'і палатки йіхн'і пе"ре"спали /
 на другі ден' нас п'ят'нац'іт' чо'ло'в'ік остаў'айут там / ў гарн'і'зон'і ў
 тому / ў Б'елуг'і / а нас ў Рога'чово п'ят'нац'іт' / на броне"транспорт'ор'і нас
 і туду на Рога'чово / і там ў Рога'чово прийішли / привезли нас туду / голе
 м'ісце // ма'шини то йе / там сто'яат зав'іян'і сн'ігом / а жил'а не"ма
 н'і'яакого там / йе праўда пост'ройана була т'іл'ки хл'ібопе"карн'а / от /
 з'робл'ана / бо хл'іп пе"кли там і арод'ром от / буў л'отчики там були / дл'а
 лотчик'іў були йа'к'іс' там'іки так'іго прим'ітиўн'і ф'ін'с'к'і домики // ну а
 нас привезли і каже росполагаітес' // дали нам спал'н'і м'ішки / ми
 пе"ре"спали ў спал'них м'ішках два дн'і / а ц'ілі ден' ра'ботали / от // ломі
 / от / су"к'ір'і / до су"к'ір'іў приваран'і ломі і так отрубували тої сн'іг ўже /
 от і ставили забивали ш'тир'і так'і і палатки / от // ўз'али палатки в'ойлочн'і
 / волоком / вопшим / поли волоком с'тилим так'і і кругом но тепло /

не" було кам'поту з із'уму / із'ум т'іл'ки із'ум і кам'пот / ну праўда кар'тошка су'шона / от / кан'церва цейі рибнойі ўс'івоз'можнойі / н'іх'то й'іі не" даваў / сто'йт' ў йаш'чиках тако / от / бе"ри йіш / с'к'іл'ки / ну то на'рошно п'риіде воз'ме кан'церну / роск'рийе / а кан'церви так'і ці / но не" ў мас'л'і / ў то'матном соус'і ленч / сам судак / са'зан такіі шо / та'ка рибина / та'к'і харош'і кан'церви / то ми стали йіх йісти / а т'і шо ўже там були / ўже см'ійуц'а / кажут' че"каґте / тоі так і йа йіў / йа д'умаў / шо йа йііі йісти ўже не" буду / п'риілас'а // р'ибу жарили / давали с'в'іжу р'ибу / заво'зили давали нам / ми там жарили / хл'іп чорнійі б'іліі / каже б'іліі і с'іріі / са'хару тута / цукру йак'шо каже давали / ў нас тут ў'вечир / тойіс'т' р'ано дв'і г'рутки ц'ого к'усочки / два к'усочки / а ў'вечир п'іў'то'ри п'олучалос' / то там с'ім / в'іс'ім к'усочк'іў р'ано / оп'шим са'хару фа'тало ў нас там / а ми ше п'ри'ходит' пара'ход / бар'жи п'ри'ход'ат / п'ри'совуіе там п'ро'дукти / то ми воз'мем со'б'і по йаш'чику мас'ла / по йаш'чику цукру п'іт ко'іки // то йілі мас'ло і с' тим хл'ібом с'к'іл'ки х'т'ілі // і п'риішли ми ўже туди на'зад ми / йак ўже т'рохи ў'тихло / в'иішли ми с'у'ди / ўже п'роішли Баре"н'цове м'оре п'роішли / ўже ўв'іішли ў Б'іле" м'оре / ўже спо'к'ііне ўже ішли // але" п'риіхали на'зат ми на Ар'ханге"л'с' / йак на п'ри'чал поз'лазили / іду / шос' д'иў'л'ус' чи йа пе"ре"стаў'л'айу но'ги чи н'е / не" з'найу / йак во'но / але" не" х'очу ка'зати н'і'кому / шоп не" см'і'ялис'а х'лопц'і // але" там о'дин ка'же / х'лопц'і / йа н'іг не" ч'уйу сво'йіх / то'то ка'ждіі так / і то йа ўже так / п'риіхали с'у'ди / ше за'йіхаў ў Моск'ву ў ту час'т' пе"ре"ночуваў там с' х'лопц'ами / тими шо йа слу'жиў з' ними ў т'іі час'т'і / і по'йіхаў до'дому // оп'шим ўс'о'го туди йа п'лиў т'риц'іт' о'дніі сутки / на'зат с'орок п'ят' / о'то та'ке / ну а п'риіх'аў до'дому ўже о'братно с'іў на т'ра'ктор / бо ма'шини не" було // по'том на ма'шину с'іў / а по'том то так / то на ма'шину / то на т'ра'ктор / то на ма'шину / то на т'ра'ктор // роб'л'у на т'ра'ктор'і / м'і'н' і на т'ра'ктор'і ўже на'в'іт' л'уче п'он'равилос' / п'олуч'іў но'вого т'ра'ктора буў / гус'і'н'і'чного // ка'же голо'ва шо т'реба с'і'дати на ма'шину // позаб'і'рали ў х'лопц'іў п'рава і сто'йт' т'ри ма'шин'і // ка'же на т'ра'ктор ми йа'когос' п'ри'цеп'чика ўже поса'дили / іди // ну

йай п'ішоў на ма'шину / то ро'біў на ма'шин'і / і так ўс'о'го проро'біў
 в'іс'ім'нац'іт' ро'к'іў на ма'шин'і / і в'іс'ім'нац'іт' на трахтор'і / а остал'не
 ро'біў на зерно тоц'і на цих в'ійал'ках / на цих зирно ч'исних ма'шинах //
 ўс'о'го сорок ш'іс'т' ро'к'іў ма'йу с'тажу / не" шч'ітайа ўже ц'о'го / шо йа с'
 сорок с'о'мого ро'ку ўже ро'біў / да'же не" с' сорок с'о'мого / а ше с' сорок
 п'я'о'го / ўже йак наш'і осво'бод'или / на в'іс'н'і ў бере"зн'і м'іс'ац'і / ішли с'
 с'ве'йу ко'рово'йу / скоро'д'іў хо'д'іў / по'том к'ін'ми / кон'і так'і худ'і бу'ли /
 корост'лав'і так'і / нас по'напа'дала / ма'ст'илис'а / о'то та'ке бу'ло / гу'луду'вали
 / т'ашко бу'ло / а ше на сорок с'о'мому ро'ц'і бу'ло т'ашко / бо тата ў'было на
 ф'рон'т'і // ў сорок п'я'о'тому ро'ц'і ў Краков'і / а ў п'ід'іс'а'тому ро'ц'і ма'му ў
 т'ур'му поса'дили / бо в'іс'ім к'іло'грам зе"рна ўз'ала / то не" раз'ом ўже / а
 туд'і і туд'і ж'мен'ку і наїшли / да'ли в'іс'ім ро'к'іў / бу'ў ў се"л'і пока'зов'і
 суд / а ми ўс'і т'ро'е остал'ис'а / Га'н'а / Жен'ка / йа // Га'н'у заб'рали по'том
 на Дон'бас / а ми з Жен'койу ўд'вох остал'ис' / на шахт'і ро'била Га'н'а / во'на
 два'ц'іт' с'о'мого ро'ку / Жен'ка три'ц'а'того ро'ку / а йа три'ц'іт' т'рет'о'го // і
 ми ўд'вох остал'ис'а / ну а ма'ма ўже при'шли ў п'ід'іс'а'т че'т'вер'о'му ро'ц'і //
 йак йа нав'іс'н'і йак'раз при'шли ма'ма / йа ўже п'ішоў в' ар'м'і'ю ў серп'ні
 м'іс'ац'і / а ма'ма нав'іс'н'і при'шли / то во'ни ш'тири ро'ки от'сед'іли / а то
 по ам'іс'т'і'і пу'стили / о'та'ке то бу'ло жит'а // ў п'і'іс'а'т ди'ў'я'тому ро'ц'і
 жи'нилис'а / ў л'у'тому м'іс'ац'і / пер'во'го л'у'то'го жи'нилис'а // ну там ўже
 йак по'жи'нилис'а ж'или ми т'ута ў м'ес'т'е з ба'бойу т'ута / і Га'н'а бу'ла ше
 ўдо'ма / а по'том ст'рой'іўс'а / по'ст'рой'іліс'а од'ел'но / так і жи'ли //

– Як будували хату?

232. – Ну йак ст'рой'іли / йіз'дили ў л'іс / куп'л'али дере"во / куп'л'али і
 к'р'али / ну да / бо так не"за'коно / бо на'раду не" да'вали н'ічо'го / т'і'ки так
 дес' ў л'іс'нік'іў тих куп'л'али / йіз'дили ў Ро'ве"н'с'ку об'лас'т' // Л'іва'ч'і
 так'і йе там / то ми зв'іти во'зили л'іс / дл'а кол'госпу во'зили л'іс і раз'ом і
 дл'а себе" доста'вали там ў тих л'іс'нік'іў // цеглу б'рали ў кол'госп'них цих
 за'водах // ў Л'іш'чанах ў кол'госпах бу'ли за'води цеге"л'н'і / то б'рали цеглу
 во'зили ў Ш'п'іт'і'ўц'і // кам'ін' т'ро'хи зб'ірали / т'ро'хи куп'л'али / во'зили /

там ў колгоспах кар'єри булі / таі так / ст'агали і ст'ройілі / а топ'іра баба наробілас' коло тейі хати / і от ше йак йа ўмру ран'ше / то ше баб'і треба купл'ати ту хату / а баба ск'іл'ки тойі гліни нал'апала / ск'іл'ки тамо //

– *Хто будував хату? Чи наймали людей?*

– Наімали / наімали л'удеі / л'уди мурували / робили це ўсе / вимурували / потом плотн'іки наімали з других с'іл / ц'і / мул'ар'іў шо мурували / а плотн'іки то сво'йіх хлопц'іў / було там пару чолов'ік такіх котори по'н'імали / ну то воіни так таш / по'казаў порузм'іраў по'казуіе де о'др'ізати / де нар'ізати / ск'іл'ки де дз'ури доўбати / таі дуўбут' хлопц'і //

– *Як оброблялі город біля хати?*

233. – Ну то город в'ін буў тута / тут булі додачы л'уц'к'і / л'уд'ам додавали го'роди // тут в'ін буў // отака то жиз'н' / а тп'іра ўже не" потр'ібин н'ікому //

– *Чи тримали якесь господарство?*

234. – Ну туд'і шо тримали / туд'і хто тримаў йіх / йідну корову там тримаў / ше йак буў / пасли корови // а потом че"ре"да була / ў чере"ду пускали // так йак і зара ўже че"ре"да йе ў нас / ну то зара не" ў кождому снл'і воіна йе //

– *Шо це тримали?*

– Ну ран'ше шо / порос'а тримали / то ше тре було порос'а заколоті / шоп н'іх'то не" бачиў / а тре було шкуру здати з н'ого / здерти / з" порос'ат'і / налоги були // диржали в'іўц'і / тре було за го'вечку / з го'вечки здати бринзу / воўну і мн'асо / от по'пробуі йак / за ту бринзу воўну і мн'асо і шкуру / от по'пробуі йак ту о'вечку / шо з нейу зробіти / а с'вин'і / то с'вин'і / хто с'вин'і йідно де"ржаў / заколоў там'іки таі дес' йак заколоті / ўну'ч'і вивизли дес' ў йар'і тамо / трохі опсмаілили йуго тамо йак не"бут' таі ўс"о // хто ко'лис' де"ржаў т'і с'вин'і / тих сви'неі не" було / барабол'а не" було дл'а себе" // ў сорок с'омому роц'і йілі ўс'аку либиду / кропиву / цего ўсе варили йілі / шо не" було нав'іт' не" ўсп'івало одрости / ц'оі чорнобил' ходили р'вали / л'уди пухли з голоду // н'іх'то не" думаў / шо не"

то шо йа думайу / чи йа хот' найімс'а коли хл'іба чи барабол'а і хл'іба чи йа хот' коли найімс'а // ну шо ўкинут' тейі баланди / йакойіс' тамо / не^мма н'ічо т'іл'ки там то йакойіс' лубоди чи шо тако там / а так н'ічош не^н було / даже сол'і не^н було чим солити / ходили дес' тудиго ў ц'і зах'ідн'і облас'т'а за солене / м'ін'али там де шо було з л'ах'іў туди то но'сили / то м'ін'али с'іл' ў Те^ррнопол'ску облас'т' / ў Лан'іўц'і с'удаго / і ше там т'і с'ела так'іго / то там з'в'іти приносили / ходила баба / таі таке //

– *А що сіяли на городах?*

235. – Ну аїякже / города ро'били / грат'ки ро'били / с'ійали / то^д'і праўда / то^д'і прим'ерно цибул'а родила добре / ог'ір'ки там ўсе / а барабол'і не^н родили / потому шо ни було г'нойу / п'іс'н'і го'роди були / м'ін'добрива тоже то^д'і ни було по'н'ат'а / ни було / н'іх'то ни знаў про н'ого / про те м'ін'добриво / а г'нойу шо там було / од ійднойі ко'рови того г'нойу // с'ійали ко'нопл'і / йіх мо'чили / потом виби'рали т'і ко'нопл'і / ва'рили / скла'дали / мо'чили / моло'тили / с'імія це заби'рали // мо'чили т'і ко'нопл'і / потом сушили йіх / ви'мочували / т'іп'али терниц'і так'і були і ро'били ц'і / ну опшим з них так'і кукли / ўй'азали / че^ссали його такими шч'іт'ками жил'ізними / потом цими ше^рс'т'аніми такими ў шерс'т'і дес' сви'н'ачої чи ш чо'го / так'і шч'іт'ки / чи'сали і во'но таке пра'д'іво доўге тон'ке / пра'ли на коро'лотках ўруч'ну / потом на сн'іўниц'ах / так'і сн'іўниц'і були сну'вали / потом на ве^рст'ати його накачували тамо / і баба ро'била на вир'ст'ат'і / ро'били полот'но / і ходили ў полот'н'аному / шта'ни полот'н'ан'і // по'шили м'ін'і на Ве^ллигден' полот'н'ан'і шта'ни і со'рочку / таі не^мма чим ўкрасити // ну чим красили / красили ну чим / була будзи'на с'ушана / ўз'али теі будзи'ни намочили і ўкрасили тейу будзи'нойу // так'і х'ім'ічн'і гарн'і шта'ни ви'шли / ви'шоў ч'ван'ус'а / ўсе на мене^н / йа скинуў т'і шта'ни і со'рочку і йа вес' х'ім'ічн'і // к'раски ни було / ни було де ўз'ати / може во'на де була там'іки / дес' т'і спе^ккул'анти були ўже дес' но'сили / то за шо ш було йі'ї купити / тейі к'раски / йак не^н було / ў кол'госп'і г'рошеі ни давали / нарахували по ск'іл'ки там куп'іюк на тоі трудо'ден' / ну то тре

було зразу податок одати / т'іл'ки там'іки і то не" дайт' же вони каждї м'іс'ац' а за р'ік / за р'ік там рубл'їў може ск'іл'ки там получили / тих і зразу одаваї податок //

236. – То ўже йак ўмер С'тал'ін / йак стаў Мал'ін'коў / зразу Молотоў шос' доўго / нав'іг' року в'ін пеўно ни буў / чи сам в'ін подаў ў от'стаўку пенето сам стаў Мал'ін'коў / то Мал'ін'коў даў л'уд'ам жизн' / зн'аў налоги ц'і ўс'і // платили за кажде фрук'тове дере"во чи ўродило воно чи ни ўродило / плати за те дерево за кажде // конопл'і с'їяли тоже по од'ел'нос'т'і / бо ход'ат' одм'ірайут' / м'ірайут' // кар'тошки барабол' ст'іки то / бо с'їяли і мак'і ўсе // не" було там н'іяких наркоман'їў / н'іх'то нав'іг' ни знаў ц'ого / шо то за наркомани? / а то шо воно зробилос'а / то ўсе зв'іти за гра'ниц'і / ў нас воно такога ни було / такога розўрату / при су'йуз'і застаўл'али робити / питали чо'го ни на робот'і / і нав'іг' і тих багат'їйїў ни було н'ікого / сикритар ра'кома чи оп'кома / в'ін н'іколи ни по'стройїў суб'ї дач'ї // дали йуму квар'т'іру / жиў ў квар'т'ір'і / йак зн'али з работи і п'ішоў в'ін с'тейї квар'т'іри // голова колгоспу тоже ст'ройїс'а / буў ў нас голова колгоспу / так'іго ве"ликий на'чал'н'ік / йакис' то йуго тоже приход'ат' / ага / ти получайїш с'т'ікито заробл'айїш / с'ім'я така то / то на те рос'ходуйеш / на те / а де остал'н'і грош'і би'реш? // таї ст'ройїли ха'ти так'і йак і у ўс'іх // а ўже йаш' кажу йак Мал'ін'коў ўже стаў / зн'аў ц'і налоги / налоги / т'рохи ўже давати / стаў хл'іп родити т'рохи / с'тали давати пуб'іл'ши зе"рна // йа ўже робл'у на трахтор'і / о / ўже була гаран'т'їя / два к'їла на трудо'ден' / тоже трудо'дн'ї були / два к'їла на трудо'ден' // то'то ўже получали те зир'но / гаран'т'їя т'іл'ки трахтор'істам / цим ше не" було // по'том стаў гулува кулгоспу / зноў йакис' но'вії / то даў ўс'ім по два с' половиною л'уд'ам зир'на на трудо'ден' / ну тих трудо'ден' / трудо'дн'їў то йїх ск'іки там заробл'али / ба'гато ни заробл'али // ота'ко дес' йакас' така робота / шо / ну во'на не" нор'м'ірувана / п'ішло шос' тако' робїш ск'іки п'їйїс'ат' сотїх трудо'дн'а / а то шо ўден' йа робїў на трахтор'і і то три / ш'тири трудо'дн'ї заробиш ўден' / і то ше йак заробиш / а то йак трудо'ден' //

треба було / о'дгу'рали к'ін'ми / тре було плугом / в одному плузи' четве"ро
 коней запра'гали вигорати / норма була с'ем'іс'ат сотих ўден' / і то ви'ходи
 босиї / буд'аки / ноги пур'іскан'і / на'риви / ска'кали та'мо / кам'ін'ц'і чи
 що там дес' попало // а ўже по'том ўже грошки уд'чу'халис' / ўже йа йак
 п'ішоў в 'арм'ію / ту йа і ни думаў дудому при'їхати // ну то ўже пишут' з
 дому шо приї'жаї / ўже хл'іба да'йут' / цукру ба'гато пу'л'чили // ўже
 бураки / с'тали б'іл'ш бурак'іў с'ійати / пу'л'чали по два цинт'нери цукру чи
 по с'к'іл'ки / ну то цукру / дали цукор / здали на'зад ў кол'госп / про'дали /
 опшим повир'нули гроши за цукор ну таї ўже то'д'і мона було / ну йа так
 при'їхаў дудому і ше ни туди куди пу'їдиш чу'го? // йа думаў о'статис' ў
 Муск'ві / там була ў мене" д'іўчина / али так йак от'правили ми'не на
 С'ев'ер / таї ўс'о / таї у'стаўс'а ў Бе"ре"жин'ц'ах //

– *Що тримаєте з господарства, після того як вийшли на пенсію?*

237. – Ну а'йакже / на пен'с'ію / йе ше робіў п'іс'л'а пен'с'ійі /
 п'іс'л'а пен'с'ійі робіў / по'ка ни зробили опи'рац'ію // перву зробили
 ап'индиц'іт / н'е / перви зло'миў ногу п'іс'л'а пен'с'ійі / йакос' та но'га
 при'жилас' ўже / зноў п'ішоў на роботу // на д'ругиї р'ік апиндиц'іт
 вир'ізали м'ін'і / зробили / то шеї в'ін ў мене" вопшим не" лоп буў / а
 загно'їўс'а там / бо то не" первиї приступ буў / через р'ік / ў де"ўйа'носто
 п'йатому роц'і м'ін'і зробили жилутка / і ўже викинули жилутка / ўже
 по'том зноў ходиў / зло'миў ц'у саму ногу д'ругиї рас // ўпаў / розбиў чашку
 на ц'уму л'ікт'ов'і на прав'ії руц'і / таї зарас ни можу достати н'і
 ўм'иватис' / н'і до вуха / тако робл'у нейу / а от за'дерти / ў плечах бол'ат' /
 ни мона зади'рати руки ў суставах ў л'ікт'ах / і тута'го ў цих нижн'іх / ўже
 ни потр'ібин дон'у / ўже ди'ўл'ус' туди / ў вишин'ки / ше ни'ма нав'іт'
 тако'го м'іс'ц'а дес' шоп похоро'нити путн'ого / коли тих сву'їх / там поўно
 тих гроб'іў старих таких / там во'ни заросли / ни видно йіх нав'іт' / шо
 во'ни там були //

238. – Ну шо / ходила ў шкoлу ў сiл'і Р'ітка // ш'тири класи кончила ў Р'ітк'і / пу^отом п'ішла ў Пу^ол'аху^ову // п'іяті / шості / с'омі клас кончила ў Пу^ол'аху^ов'і // ну тi ўчiтис'а н'іде не^н п'ішла / бо куди ўчилас' на трoіки // с трoіками н'ікуда не^н приімут' // п'ішла ў Ше^нпет'іўку на курси крoіки шiт'а / поўчилас'а п'іўроку там // йа кончила / дали йакес' ўдoстов'ер'ен'іа на руки / шо ўчилас'а там // ну то де ш / шoб^н тут шити не^нма таких швeйних ў нас шoб^н дес' шити / ну тi йа ўдома шила // л'уд'ам шила / пре^нносили л'уди / шила ўдома / і на ру^оботу ху^одила на бураки / проривати бураки // проривати / копати / давали нам нoрми / тi ходила так на бу^ораки // ходила поки не^н виішла заму^ож // виішла заму^ож / приішла с'уди ў Бе^нрежинц'і і тут на бу^ораки ходила до сaмoй пенс'іі / поки не^н п'ішла на пенс'ію ходила на бу^ораках // ў жне^нва ху^одили ў поле на сoлoму / скирдували сoлoму / пу^окоси // крyгом де тре на зе^нрно^тік чистити зе^нрно // куди по^усилали туди ху^одили / поки не^н п'ішла на пенс'ію // а пу^отом ўже с'тала на пенс'ію ўдома // а ўдома ро^уботи Бoже / ро^уботи по^у вуха // і по хадз'аіств'і / і на го^урод'і тре у^обру^обл'ати гу^ороди / пу^олоти // грасувати барабол'і / бураки прoривати / прoв'ірати / а приіде oc'ін' / купати барабол'і / бу^ораки / тi таке / ру^обота до сaмoгo сн'ігу / поки сн'іг не^н ўпаде // хyдoбу / ку^орови тримали / по дв'і ку^оров'і пот'ім і по удн'і ку^оров'і / дв'і т'ашкo булo тримати // і свин'і тримали / і по^у д'воіе і по^у четвe^нpo свинeй // і гуси / і качки / і кури / ўсе тримали // тре булo дес' мн'асo // кабани тримали / ку^ололи дл'а себе^н йісти / і прoдaвали / тре булo дес' йакус' куп'іўку / трe^нмали / йідно заколим / йідно прoдaмo на грoши / шoб^н булі // тi так хадз'айували / так до сeй пoри хадз'айуім // ўже д'ід с' бабу^ойу ўже і не^н мoжут' / але^н ше пу^омaлен'кo ше лaзим тaмo //

239. – Холодец' буў / капуста смажана / в'ін'ігрет / такивоі з' че^нрвоних бурачк'іў зрoбили / ше шо / в'ін'ігрет три // мн'асo печанe / пе^нкли мн'асo / барабол'і тушили / там дес' і катл'ета / катл'ету рoбили ше / то ўже ўрoд'і йак котл'ети булі / то ўже багaтe в'іс'іл'а // ну кoліс' ше пe^нрoги пe^нкли / на в'іс'іл'а пe^нрoги і к'іс'іл' варили / таки густeн'киі ў

мис'ках ставе^{ли} / лош'ки і мисок // лош'ками йіли тої к'іс'іл' / пироги // ну
 пироги ш чим / ш чим хоч // йа з'найу ў нас було з'імою / то пироги було с
 суши^{ноу} // сушан'і йяблука / були сушан'і слў'ки / були сушан'і йягоди
 // колис' 'баба Р'ідец'ка ўсе сушила на деках // на дву^р'і / йак сонце л'ітом
 // ў п'іч'і / ў п'іч' сунули / ў печах сушили // ну тії суши^{ну} терли і так
 зал'іпл'ували пироги / т'істо / так пироги с суши^{ноу} / ну то то таке було /
 колис' так'і в'іс'іл'а робили // не^н то шо зара / там ўже п'ійіс'ат страў /
 нав'іт' не^н з'найш йак воно звец'а / шо воно таке // колис' б'ідн'іше було /
 б'ідн'іш'і / не^н було тих грошей / не^н було за шо робити // туд'і в'іс'іл'а
 робили / то ко^рову заве^{ли} ў колгосп прудали / шоп дес' було шос'
 купити // за ту ко^рову ўз'ідали чи то дв'іст'і рубл'іў / чи то триста // так'і
 були гроши // а зара тис'ач'і треба // коро^ваї пе^к'ли / рошчін'али // ж'інок
 скликали / м'ісили ку^роваї ск'іл'ки ж'інок // ў нец'ках / ў нец'ках м'ісили
 // ку^роваї з'іде / пот'ім виробл'айут т'і ж'інки ўс'і / пом'ісили /
 ве^робл'айут тої ку^роваї ўс'акими / там т'ійі фокуси виробл'айут на тому
 ку^роваїев'і // ну теї добаўл'айут там ўс'ого // м'іс'ат' то і цукру / і йаїц'а
 бйут' / і там ўс'акими тими // ну ше цукор тої пахн'ушчій кидайут' / а йак
 не^нма / то такий цукор солод'ат' // ну там ўже гу^осподин'а дивиц'а /
 ко^мандуїе шо там ск'іл'ки сипле / а ж'інки м'іс'ат' // то йакас' ко^риц'а ше
 / то йакас' / зара ўже ўс'і т'і приправи йе / а колис' шо там // тії
 виробл'айут' / ку^роваї з'іде / сунут' ў п'іч' // ше робл'ат' тако^го в'іника с
 доўгим диржаком // чи то з вишн'і т'і гил'ачки // ну опшим тако^го в'іника і
 п'іч' гас'ат' / бо йак напалит' / то дуже гарачій // шоб не^н згор'іў / то
 в'іником мокрим там трохи оптивос' ў п'іч'і / пре^нгашуйут' / ну і са^жайут'
 // ўже гу^оспу^один'а дивиц'а // накри^вайут' / шоб не^н згу^р'іў / ск'іки там ўже
 пе^нчец'а // дв'і / три годин'і пеўне то пе^нчец'а // ну шеї те^го / шиш'ки
 робл'ат' так'і // бо до ку^роваївайу сад'ат' / ну так'і йак ми на Ве^нликден'
 робили так'і ц'іво / ўйажим / ото так'і на подоб'і йак шиш'ки // ц'і
 ку^роваїваїниц'і / шо там м'іс'ат' тиво ве^робл'айут' / то кажда бе^нре су^об'і
 ве^робл'айе // ў п'іч' са^жайе / пе^нчут' / і йім дайут' за те // отакий то колис'

ку^ору^оваї ро^били два дн^і // ў^вечир на ку^ору^оваї к^ликали л^удеї / і ше і ў
не^ді^лу // ўже ^зара то ўсе ^разом ^робл^ат^ь / на й^іден ден^ь // ў^вече^р ў^род^і
ви^черайт^ь / і ц^і ку^ору^оваїниц^і / і ше пе^чут^ь пра^вда ши^шок б^іл^ьше // дл^а
ўс^іх ц^і / шо йе ў^вечир на ку^ору^оваї / то ўс^ім дайт^ь ши^шки / по ши^шц^і т^і
// і тоже пе^ре^пивали і ў суботу ну ц^і шо на ку^ору^оваї к^личут^ь / то йе шо на
не^ді^лу йіх не^кличут^ь / т^іл^ьки ў суботу до ку^ору^овайу // ў не^ді^лу ўже
д^руг^і л^уди ідут^ь // ў суботу пе^ре^пивайут^ь т^і / шо йе ў суботу / а ў
не^ді^лу пе^ре^пивайут^ь т^і / шо ідут^ь ў не^ді^лу на в^іс^іл^і // ко^лис^ь ха^ти
ма^лен^ьк^і бу^ли / то тих л^удеї не^кнакликали йак ^зара ўс^о / шо по дв^іст^і
душ / а там ^може душ т^риц^іт^ь ^сорок // то ха^ти ма^лен^ьк^і / не^ма де
пу^дітис^ь // ба^гато л^удеї не^кнакликайт^ь / йак ўже не^ўлаз^ат^ь ў йідну / то
дес^ь ў су^сід^іў сад^ат^ь / і нав^іт^ь // і нав^іт^ь йа ^замуж ішла / то ў ха^ті т^іл^ьки
пре^йіхали йу^ого гост^і / там сва^ти / св^ігил^ьки / ў^род^і л^удеї с^тіл^ьки то
с^іли ў мо^уйіі ха^ті // а муйі гост^і ўже на д^ругу ха^ту т^реба / дес^ь до
су^сід^іў садити // йак л^ітом т^епло то ^мона дес^ь і на дву^рі поса^дити // а
з^імойу то де / т^реба до су^сід^іў // ^зара ўже ^добре / ў клуб^і с^ідайт^ь ўс^і
^разом // т^і дв^іст^і душ / т^і пове^лазили йе де танц^увати / йе де роз^ітис^ьа
/ а то шо // ў мене^н ту^ді с^нігу / з^іма бу^ла / с^нігу на^кидало / то там
лопа^тами в^іткидали с^току / шоб бу^ло хот^ь де затанц^увати / а то с^нігу
бу^ло по ку^ліна / кру^гом позав^івало // ден^ь ма^лен^ьк^і / шо там т^іл^ьки
при^йіхаў му^лу^ді дес^ь ў два ча^са // чи ў два чи ў три ча^са / т^і шо там /
го^дина з^імойу т^і ўже п^йат^ь го^дин / таї ўже ^вече^р // по^сед^іли та^мо за
сто^лом таї ўже сме^ркайе / ўже т^реба / там за^грала му^зика раз чи два / т^і
ўже т^реба ве^нбе^нратис^ь / йіхати ўже до му^лу^дого // ўже при^йіхали таї ўже
н^іч // ўже і не^хт^ат^ь йак ў мене^н се^діли за сто^лом йіли / п^или //
пре^йіхали до н^ого ўже і н^іх^то не^хоче н^і йісти / н^і п^ити / ўже ^хоче
с^пати // му^лу^ді за сто^лом зас^нуў // д^ід / з^мораніі ^випиў / т^і ўже
з^робиўс^ьа п^йаніі //

240. – Ну шо / іде ве^нсна / т^іл^ьки с^ніг з^лигне т^рошки / зе^нм^ла ўже
п^іт^сохне / т^і бе^нруц^а л^уди до гу^ород^іў // сам п^ір^ід т^реба ше

пу^окул'т'ів'ірувати гу^орода / зву^ору'шити ту 'земл'у // чи ку^онем 'боронами
ску^ород'ат' / ну тії бе^нруц'а с'ійати / с'ійати гу^ороди / на 'пашу с'ійут' / а
п'іт барабол'і / са'диди барабол'і / то ўже ку^олис' то са'дили засту'пами /
са'дили / а 'зара ўже п'лугами / п'лугами 'робл'ат' р'іўц'і і са'д'ат' ўже п'іт
плуг^х барабол'і // а 'живо / і загор'тайут' т'і р'іўц'і // загор'тайут' 'бору^онами
чи грабл'ами / йак хто 'хоче / йак хто 'може / ну тії йак з'і'дуг' ўже
барабол'ки / бе^нрут' граси / ру^осте 'хопта тії грасу'ют' / грасами з'рубуйут
'хопту / і так 'саме^н і бу^ораки / бу^ораки с'ійут' с'іўнич'ками // йак ўже з'і'дуг'
/ 'тоже 'рихл'ат' т'і сте^нже'ч'ки / шоб^н не^н 'було 'хопти про'рихл'ат' / ту^од'і
т'реба пру^оривати бу^орач'ки / пру^ор'веш бу^ораки / т'рохи про'їде / ўже
п'ідростут' / т'реба пру^ов'ірати йіх 'тоже // 'хопту / де бурач'ки ў'куп'і / то
проривати / по йід'ному ки'дати // тії так ўже пру^ов'іриш / тії во'ни ўже
ту^од'і ру^остут' / а йак ше бе^нрец'а 'хопта / 'виросте / ми'нае бураки / т'реба
зноў іти ве^нривати руками / а барабол'і йак з'і'дуг' / т'реба 'тоже грасами
т'реба са'пати // а ўже п'ідростут' / ўже ве^нличен'к'і / т'реба у^обгор'тати
плугами / плугом / ку^онем у^обго'р'тайут' / р'іўчики 'робл'ат' і у^обго'р'тайут' /
тії так ростут' / а йак зноў росте 'хопта / на барабол'ах т'реба іти руками
ви'ривати / проривати / шоб були 'чист'і / не^н заростали // ну а грат'ки /
'робиш грат'ки / 'тоже скородити т'реба грат'ки / грабл'ами роско'рожувати /
шоб не^н 'було г'руд'іў / шоб^н була зе^нмл'а мн'аген'ка / і 'робиш грат'ки //
цибул'у са'диш і час'ник / і ўсе / і ўг'ірочки тре с'ійати / і ка'пусту пу^оса'диди
/ і 'моркву / і бу^орач'ки сту^олов'і / ну ўсе / ўсе шо т'реба ў ха'з'аїств'і / то ўсе
'робиш на г'ратках са'диш // ну то^д'і шо / так 'саме проривайіш / і 'морквиц'у
проривайіш / і бу^орач'ки / і шо там ше са'ди'мо / ка'пусту / ка'пуста та'ке /
ка'пусту ц'іле л'іто к'ропиш / к'ропиш йі'ї і ўсийід'но не^нма 'тейі ка'пусти //
йак'іс' шул'аки / а не^н ка'пуста / йа ўже ка'зала / шо йа йі'ї б'іл'ш 'нав'іт'
са'диди не^н 'буду 'тейі ка'пусти / бо ўсийід'но не^нма н'ічо / тре купл'ати / ну
тії так / тії ўс'о ўже п'іт'ходит' ўже 'ос'ін' / ўже 'удин'а 'сохне / ўже т'реба
б'ратис' ку^опати барабол'і / а 'п'ісл'а барабол' бу^ораки / тії так буде до
са'мой / до са'мих му^ороз'іў // 'али с'ого року буде заран'а з'і'ма // ў к'інц'і

листопада кажут' уже буде мокрий сніг / дощ з мокрим снігом // му́рози
будут' брати ў кінці листопада // уже треба братис' до барабол' //

241. – Тримайім худобу / тримайім ку́рову / лі́том ходит' пастис' /
гоним ў чере́ду пасец'а / ну ше і ўдома треба дати йісти / гу́дувати //
гудуйім лі́том качани / косим / с'ійім качани на корм так'і ше зе́лен'і / не"
дуже стар'і качани / то д'ід косит' ку́сою / тії так даїем / гу́дуйім // уже
старува́т'і / то уже р'іжемо на с'ікарн'і даїем / і гичку ломим даїем /
гу́дуйім гичкою // а с'іно / йе два бе́реґи // косит' д'ід то ку́сою / то
ку́с'ілка викошуйе // тії с'іно пе́реве́ртайім / сушим / згортайім / тії
возим п'ідводою ду́дому / ху́вайім на го́ри / шоб було на з'іму шо давати
// пашу тоже с'іійім на тако не" даїем ду́стигати / шоб" ку́лу́ски вибилис'
/ а така ше бес ку́лу́ск'іу тоже скошуйім / сушим / тоже ху́вайім на го́ру
на з'іму / то даїем с'іно / то даїем пашу // ше жом привозим з за́вода і жом
даїем / так ўпе́рем'іш / то те / то те / тії так гу́дуйім ку́рову // ну а с'вин'і /
а с'вин'і де́ржемо // тоу с'вин'ам / шо тоже лі́том зе́лене / то кру́пиву
ко́сили / то се́рпами / йа жала се́рпами // р'іжим на с'ікарн'у кру́пиву /
варим барабол'і / ду́баўла́йім барабол' до кру́пиви чи там шо / зара
р'іжим гичку і лу́церку р'іжим / м'ішайім с'вин'ам і барабол'і і дерт' // так
обм'ішуйім тії так гу́дуйім с'вин'і / а з'імоу уже йак зе́леного не"ма / то
бу́раки кормов'і / с'іійім же на гу́род'і // трем бу́раки на тертки / бу́раки і
барабол'і / так саме і дерт' / так даїем // гарбузи ше йе / гарбузи трем /
бу́раки / гарбузи // ну і так гу́дуйім с'вин'і //

242. – Йак ва́ру йісти / ўста́ю рано / ну то йак сампе́рід йа їду до
хлі́ва // ко́рову тре́ видойіти / пу́стити ў чере́ду / с'вин'ам треба дати йісти
/ то курам треба дати / качин'атам і гус'ам / і курчатка йе ма́лен'к'і // йісти
пу́да́ю / а ту́д'і прихожу ду́ хати теї начи́найу ва́рити сн'іданок / ўб'ід /
на сн'іданок б'і́л'шу част' ва́ру барабол'і / бо йа хочу барабол' // чи ва́ран'і
/ чи жа́ран'і / йак'і там уже хочу / так'і уже ва́ру / а на ўб'ід б'і́л'шу част'
боршч ва́ру / часом за́ру суп / б'і́л'шу част' гре́чани́ суп д'ід л'убит' / а то
боршч // ну боршч йак ва́ру ки́даю дес' йакус' ку́сту́маху чи дес' мн'аса

йакі кучок кидай / ту⁰д'і бур'ачка тру на тертку / моркви^у ту⁰ди / цибул'у ўбирайу ту⁰ди / листочка / пу⁰сол'у / листочка ўкину і барабол'і // кинула барабол' і биру ше кришу капусту поки к'інл'ат' барабол'і / а зара барабол'і бистро роск'іпайут' / шо їх тре на самому ўстатку кидати / ран'ше капусту / бу⁰раки / а то⁰д'і барабол'і так роск'іпайут' // ну таі ту⁰д'і запраўл'айу таматом / тамату трoшки / по⁰м'ідорка л'ітом йе / по⁰мидорка / с'в'іжу кидайу ту⁰ди / шoб буў кисл'іши боршч // ну тї зажаруйу зажарку / ше перц'у трoхи ту⁰ди / листочк'іў / тї такі пу⁰лучайц'а боршч / а йісти / то ше сме^нтанки з лошку кинути / тї добрі боршч // ну⁰ ту⁰д'і мoна шo хоч / аби буў час дес' і в'ареника зварити // мoна і ше таке^нво шoс' / йа йішниц'у зварити / ве^нрме^ншел'і в'ідварити / пу⁰смачити / то⁰ така пусмачина ту⁰ мoна зап'ікати ў духоўц'і // така с'іл'с'ка йіда // б'іл'шу част' барабол'і / йа йак не^н звару барабол' ден' / ту⁰ йа хожу і йісти хочу / заўжди вару барабол'і //

Інформант: Євчун Агафія Василівна, 1944 р. н., освіта – 7 кл.

243. – Сорок че^нт'вертого року / сорок с'омі р'ік помн'у голод // нас було п'яте^нро ў бат'к'іў // ху⁰дила колоски збирала / прине^нсу / мама змолотит' т'і колосочки / а були ш ўдома жорна / на жорнах змеле^н / йак треба на муку / то на муку / а йак на крупу / то на крупу / і на му⁰локо так каші і так ми вижили // а пу⁰гом ўже п'ішла ў ш'колу / ху⁰дила // п'ішла ў ш'іст' рок'іў ду⁰ ш'коли // ў п'ій'с'ат с'ому⁰му роц'і к'інчила ш'колу / не^н було шо ўзутис' / ўд'агнутис' / ў р'із'інових чобот'ах ходила / ў таких здoрових / на к'лoч'і мама пошла / такі казали колис' с'пенсер / с'пенсера такогo і так ходила // таке було жит'а / а к'інчила ш'колу ў тринаїц'іт' рок'іў / п'ішла на роботу / на ферму / робили на ферм'і / т'ашко було ту⁰д'і робити // не^н платили так йак зара плат'ат' // ўсе на плечах / ўсе ў руках тре було но⁰сити / а зарплата була мала / але^н робили / робили і т'ішилис'а шо ми же^нвемо / не^н так йак зара / і ў ш'ій'с'ат трет'ому роц'і вишла замуж // трoйе д'ітеі народила // ну а зара сама живу / д'іти пороходилис'а // тї

так помален'ко живемо // а хадз'аїство |кури / кач'ки / к'їт / собака / отаке
 ўже |моє хадз'аїство / а йак хадз'айувала то |мала // і ко^урову / і дв'ї |мала
 ко^уров'ї / і те^л'ата |мала / а |зара ўже не^н |можу ходити / с палочкой |хожу /
 таї такейе / а ко^лис' ходили / робили // |коне^тї не^н |було ў нас // н'їчо не^н
 три^л'мали / а ко^лис' йак ше ў |д'ецтв'ї то ше |в'їўц'ї три^л'мали / три^л'мали |в'їўц'ї
 / йак ходили |податок платили / дес' ўже |їдут' говечу хо^вайїм до |хати / шоп
 не^нма платити / бо не^нма чим платити // |т^реба було |податки / ко^лис'
 о^д'ного |року за |кожну де^р'е^нвину тре було платити / |їдут' / |тато за су^ок'їру
 п'їшоў рубайе |дере^нво / бо тре за |кожне дере^нво заплатити було / а з^в'їтки /
 а пу^л'учали ко^п'їїки / по^л'учали |ґрами хл'їба / не^н так йак |зара / |ґрами
 хл'їба |получали / а робити робили / теї таке було |жит'а ко^лис' / хаї Бог
 |милуйе такоґо |жит'а // ўже пе^р'е^нїшли т'ї / шо |пишут' / та ше |добре / шо
 |говечка не^н |мекайе ў |хат'ї // п'їшли тїї на^з'ад |говечку до хл'їва // |т^реба
 було |дати м^н'асо / тре було |дати / |порос'а ўно^ч'ї ко^лолои / бо тре |шкуру
 |дати с |порос'ат'ї // то ўно^ч'ї ко^лолои / дес' |везли ў |йар'ї / там |його сма^л'или
 / а ўже |ўдома |мили // таке було |жит'а ўно^ч'ї // |мили / ко^лолои // |молоко тре
 було |дати с^к'їл'ки / дв'їст'ї чи с^к'їл'ки |л'їт^р'їў не^н |знайу // но^с'или /
 |мусили // не^н |податок / |йа забула йак то во^но з^в'ец'а // |мусиш |дати |йайец'
 / |тоже |мусиш |дати м^н'аса / |т^реба було |дати // тїї |мусиш |в'їдати ўсе /
 |барабол'ї ко^п'али |восе^н'ни / ў |д'ецтв'ї |йа да^в'ала / ўже ўс'о так хаз'айувала
 |тоже тре було |дати с^к'їл'ки // ко^лис' |одного |року не^н |дала / то з |л'оху
 |приїшли / ше |пйат' чи |ш'їст' к'їлог^р'ам з |л'оху |мус'їла |дати |остан'ого //
 |отаке |жит'а |прожила / а бат'ки ў |колгосп'ї // |тато буў |сторожом / |тато буў
 |ран'аний на ф'їл'анс'к'її |в'їїн'ї / |тоже |соваў |ноґами не^н |м'їг / а |мама слаба
 |тоже була / но ў |молодос'т'ї |робила ў |колгосп'ї / ў |колгосп'ї |робили бат'ки /
 |тїї таке / то |мама на ве^р'стат'ї |робила / ў^д'ома |робила ўже / на |пен'с'її / а
 |ми ц'їўки |су^к'али / не^н |п'їдеш // то |п'їрйа |дерли / то |воўну |с^к'убли / бо |т^реба
 / не^н |п'їдеш / так йак |зара / де |їїздити / ўже х'їба |с^в'ато з'їмойу / то |т'їл'ки
 |п'їдемо |поїїздити / а то |приб'їгла / з'їхала |раз з |горп'ка / тїї б'їгом |т^реба /
 бо |т^реба ц'ївок |насу^к'ати // то |т^реба |воўну / тїї такейе // ко^лис' не^н |мали

часу д'іти / не" так йак зара д'іти в'іл'н'і // колис' робили / були заін'ат'і /
 ў д'ецтв'і // і п'ішли на роботу то ї робили // а с'кл'ки бурак'іў тре було
 зробити / по в'іс'ім ге"ктар'іў бурак'іў робили / по с'ім / по в'іс'ім // одного
 року було бе"з двох сотих в'іс'ім ге"ктар'іў бурак'іў / і пе"чемс'а на тому
 сонц'і ве"сноу / і восе"ни на тому мороз'і треба сид'іти / ше чистили
 кожне ўручну / і т'і к'іпц'і робили / опкопати треба / а шо платили / н'ічо
 не" платили нам / даремне проробили // ше одного року то осталис'а ми ше
 ў боргу / ў боргу осталис'а // шоби мали нам заплатити / не" дали нам і ўс'о
 // тако дур'них баб'іў дурили / ма'нили / кре"чали / шоб" ми хо'дили / а хто
 там нас слухаў / рад'і Бога / проробили в'ік дарма на когос' // во'ни
 ст'ройіли хати / купл'али ма'шини / а ми робили йак ра'би / ў нас була одна
 ко'рова ту^од'і / по йідн'і ко'ров'і тримали // т'іл'ки п'ід' хатоу буў го'род / а
 так не" було / йак зара / шо го^урод'іў понаби'рали // колис' на н'ему не" було
 коли робити / ранком ўста'йу ранесен'ко / ў ш'тири го'дин'і / роспл'ушчила
 гочи / нав'іт' тей' хопти не" мона ўп'ізнати в'ід барабол'а // таї мусиш
 полоти / бо не" ўстане"с'а / бо ж йак ўтане"с'а ўдома / то там не" дожи'неш
 л'удеї / тиї так робили / ранками / ве"че"рами ўдома робили / не" мона було
 остатис'а ўдома // не" так йак зара посто'йано ўдома // не" бйут' тих бурак'іў
 тиї добре / а то ми де / ос'ін'у п'ідеш тамо г'рузиш / добре йакшо йе су'ха
 ос'ін' / а йак мокра / болото / застрагаймо ў тому / ў баг'н'уц'і т'ійі / мороз
 / холодно / змерзниш / і при'деш додому / поки напалиш ту г'рубу / тиї
 не"ма / бо ж зара хот' газ йе / а ту^од'і було т'ашко / т'ашко т'і роки були //
 але" йакос' жили і т'ішилис'а / шо ми же"вемо // було здо'роўя / а ўже зара
 не"ма здо'роўя / тиї ўже такейе //

Село Гальчинці Теофіпольського району

Село є центром сільської ради, розташоване за 18 км від районного центру та за 25 км від залізничної станції Волочиськ на лінії Хмельницька – Тернопіль. Уперше село згадується в документах 1768 року [8, с. 549].

Інформант: Чиж Ганна Григорівна, 1923 р. н., освіта – 7 кл.

244. – Коли ходила йа там не^н з^ннайу ў йа^кїї клас / чи то ў д^ругїй йа ўже ходила клас чи йа^кїї / то йак варили нам чаї ў ш^кол'ї / а по^том чаї давали / по ку^сочку х^л'їба / а ўже т^рошки дал'ї туди ўже йак йа ходила п^ен'ї шо ў т^рет'її клас то ўже варили суп / бара^бол'ї / о // то то^же^н давали до супу або галушкі / то так / те^н йіс'т' ў ^кого ше т^рошки ў^дома було шо т^рошки з'їсти / то те ше оставит' т^рошки там бо^даї дв'ї три л^ошки ше оставит' / а те живо че^нкайе шоп те не^н до^уйїло / с'аде коло того і то живо шо осталос'а б'їдне йїло // х^л'їп к'рали ти^го / т'їки де п'їде дес' хто маў ку^сочок х^л'їба то^то воз'ме / о / то в'ін йо^го не^н з'їс'т' / просто / йак то в'идирут // т'ашко було / д^уже^н т'ашко // д'їти го^лодн'ї / але^н про^те ў^чилис'а / йа^кос' ў^чилис'а / мучилис'а праўда шо ти^го не^н та^ке во^но було т'ашке те наўчан'а йак те^нпер // те^нпер т'ашче^н / йак йа бачу шо от Тан'ін'ї х^лопц'ї ў^чилис'а і во^пше ти^го / те^нпер т'ашче ўчат // с^разу нас йак ўчили то мову п^ервїй клас / н'їмец'ку ўчили з^разу ал^фав'їт / а те^нпер н'е / те^нпер / те^нпер д^ругїй клас ўже н'їмец'ку мову ўчат / ў нас аш ў п'їятому клас'ї і то по ал йї^фав'їту / тої шо / ў^пе^нред б^укви ўчили ми писати і читати / йак ў нас / а / б / с / д / е / ф / а то а / б / в / г / г / ў нас ше було г / а те^нпер не^нма г / йа нав'їт' не^н з^ннайу йак йо^го писати те г / а по^том ўже скасували то в^итко / ганок / грунт / грунт вага / ганок / гудзик // та^ке було шош ти з^робиш // праўда шо д'їти ходили до мо^роз'їў бос'ї і та^ки пошт'ї ўс'ї / пошт'ї ўс'ї не^н мали шо ў^зулис'а // та^ке було шо ўже нав'їт' і сн'їх падаў / то пооб^мотували ганучами но^ги і так ходили до ш^коли / бо застаў^л'али ходити до ш^коли / і на л'їк^неп застаў^л'али ходити ма^м'їў / бо т'ї покончили по йе^дному класу / т'їко з^ннали Оч:е наш йїден // з^ннайу шо мо^яа ма^ма то^же на л'їк^неп'ї була / і во^ни шос' там пишут і книшкі т'ї чи^тайут / а йа п^рїду і по йїї шо карандашем на^писано і по^том пе^нром з^низу до^гори / і то писати ше до ^того до наўчан'а //

245. – Ў^чите^л'ка са^ме ў голо^до^мор не^н ма^йе де / на квар^тир'ї н'ї^хто не^н п^рїма^йе / бо не^н ма^йе шо йїсти д^ати // п^рїш^ла во^на до нас // ну

барабол'а була / ше нас'ін'овой не" з'іли тиго / л'уди гет' нас'ін'ову
 по'йіли / де йаку йе то лупин'аками садили тиго / ше нас'ін'овой не" з'іли /
 ну пр'осиц'а / ўз'али ту ўчиге"л'ку на квар'т'іру прин'али / ну таї такиго шо
 сам'і йімо / такиго шо с'упчик / о // то ше коро'ва до'йілас'а / то ше т'іко
 спа'сала нас / спа'сен'іе було ше в'іг коро'ви / а хл'іба то таки не" було /
 таково там йак житн'іі суп то'то ў жорнах і то на тиго не" не"сем / хт'іли
 жорна б'ити / таки б'или жорна не" то шо хт'іли / б'или / шоп не" йіли л'уди /
 не" мо'лоли / шо ш л'удина поне"се / йак во'на не" майе н'ічого на м'ірку // ў
 жорнах то ўз'ала / роз'дерла / кинула ў суп / тії ўс'о / такиї житн'іі хл'іп //
 коро'ву в'идойт / ўс'о мо'локо воз'ме чи трохи во'ди до'баве" йакшо йе
 с'ім'яа // Господи / йа йак над'ивилас'а / ўже до ш'коли хо'дила / до Пи'липа
 К'індрац'кого / там де то жи'ве / ну там де жила не"бошка Л'уба Шкал'учка
 / то шо ўже не"ма / хату роз'ібрали / ти з'найе'ш де / не" з'найе'ш? / там
 бл'ис'ко коло тебе" / то йак заїду до хати / во'ни сид'ат / на зе"мл'і
 застел'ана со'лома / йакас' рад'ушка / та'ка ве"лика миска / оди'нац'іт душ /
 то ше во'ни не" ўс'і / бо ше мален'к'і були / а т'і тиго / до ш'коли хо'дили / по
 д'воє / по т'роє ў йі'ден клас / о // ўс'і йі'д'ат / а йа д'умаю і йа п'з'іла то не"
 кажут / з'найу шо д'уже" во'но до'бре йак ў гурт'і йі'істи // йа ш'кажу шо б'ос'і
 / роз'д'аган'і так'і / шо ўд'агнуц'а ку'фаїки доўг'і рука'ви чи с'бат'ка чи там
 йа'киїс' п'ітжа'чок ўд'агне то / наї Бог м'илує // те"пер д'іти їд'ут йак то
 кв'іт'ки / а то'д'і б'і'да була / н'і ўз'утис'а / н'і ўд'аг'нутис'а / н'ічого //
 полотн'ане ўс'о тії та'ке було / а те"пер ўже таки луч'е // йак ўже
 доче"калис'а хл'іба с'вого / то Господи Боже" / йа д'умаю ўже найімс'а йак
 спе"кли / то не" було / замикали де т'іко йе там // то т'іво ўс'і ха'ти / о'то
 Ганка Тро'фимова і д'а'дина Л'ісавета і Параска / і Маринка Пе'т'рова / ўс'і
 хо'дили / рано їти на роботу / а во'ни нан'іч їд'ут ў Воло'чис'к / бо стаї'ут в'
 оче"р'ід' і тре йім купити хл'іба // прода'вали там / во'ни ше їд'ут ўно'ч'і і на
 роботу / о'то була робота // і то б'іше не" дас'т' но йе'дно буха'н'а / но
 форми то ве"лик'і були // то в'із'ме то бухо'н'а і зноў стаїе в'очирид' і зноў
 хоче бухо'н'а // йако'с' ішла і це'во / зо три рази ішла чи ко'гос' ше пош'лем

знакомі йакшо йе / шоб стаў в'очирид' // т'рудно було / шо бачили то продавали / шо бачили і купували тої хл'іп // хто маў шо продавати / а йак не" мало н'ічого / н'і курки в об'іс'ц'і не"ма там йідна / дв'і тако аби то т'іко йак йе мале / то т'іко дл'а малого / там йайічко було / ну ў кого то були т'і кури // ўс'орамно ни так жили йак т'іпер // така каструл'а ў мене" була шо в'іс'ім л'ітр'іў ўлазило / о // і йа і Гол'а / бат'ко і мама / ўс'і мален'к'і поўми'рали / то супу зварат' і зараз з'імо // подумала т'іко / йісти хочим // каже мама / мама ше з нами не" с'ідае / каже мама шо ўже останиц'а мин'і // часом і не" останиц'а / таке було / голодомор то страшне / хаі Бог милуе / л'уди мерли страшно / хоц' вижили дехто / багато померли д'ітеі //

246. – Пирогі разні були / нав'іт' ўже не" знайў ў йа'кому то роц'і / то д'ругіі голод буў / то житні пироги варили // жита ў жорнах змо'лоли і варили пироги / с капустой / не" було то'йо / муки пше"ничнойі / ўс'о вивизут' с кол'госпу / шо там ўродит' а нам німа / а нам дадут' тако дз'обаі по зерн'і / потом ўже стало л'уче / а т'іпер то наіт' не" хт'ат чорного хл'іба / но б'іліі // д'ід слабіі і не" йіс'т' чорного хл'іба / каже шо не" ўкусе" // а вис'іл'а йаке було ў голод / тако'го во н'ічого не" було / таке но маў йідну курку і то зар'ізаў / шо за столом кусочок хл'іба і ко'жному с т'ейі курки кусочок мн'аса / тако др'ібочка / то ўс'ім подаваі так / і таке було вис'іл'а / ўс'ім потрошки // то капуста шо ўро'дила на го'род'і / то капуста чи мо гоірок йа'кіі квашаніі / о / чи боршч / боршч йако'с' варили на вис'іл'а / кашу варили / йакшо було с круп / кашу варили / а то б'іл'ше галуш'ки / так'іво пше"ничн'і / дес' достали трошки муки / то так // коло мене" баба Палашка / приходе з йармарку і плаче / каже / кажу чо ви плачите / купила бохон'а хл'іба дала сто рубл'іў / розр'ізала а ўсе"ре"дин'і лупин'аки напхан'і / т'ікошо з'верха оп'нован'і а ўсе"ре"дин'і / йа кажу чо ж ви пере"д нейу не" розр'ізали / а йа каже купила ц'іле / а пере"д нейу кусочок ўр'ізала таке йак тре / таке було доро'ге ўс'о // таі ве"ликіі бухон'ец на чере"н'і пече"нній // чорн'і лушпин'аки з барабол' // мало ў кого сви'неі

було тоді / так кури / йакшо там йе барабол'і / то кинула рано барабол'і / а йакшо те^нпер пожалуста йа на'сипл'у йім пше^нниц'і а во'ни не^н хт'ат йісти // но хт'ат так саме питл'ованого хл'іба / мої курчата вирости те^нпера бес к'воки / бо к'вока здохла / саме ко'рова не^н до'йілас'а йак во'ни мален'к'і були / то во'ни сира не^н бачили // по^нтом кинула сира / во'ни так ди'ул'ац'а на н'ого і не^н йіли / кури раз раз ў тар'іл' з'іли / таї ўс'о / а во'ни подивилис'а таї не^н йіли / і до с'ейі по'ри на него не^н хт'ат // не^н давали н'ігде на бер'ігах пасти / не^н майеш п'рава на бер'іг / отако по тих ро'вах / по до'роз'і пасли / бо кругом го'род / то т'іл'ки ўс'ого / і т'іл'ки хоптойу б'іл'ше годували / но'сили на плечох / по'лоли барабол'і ў колгосп'і / ўс'о таки'во і но'сили хопту / далеко с' табора прем радно бо ш тре ко'ров'і / і така була робота // наро'билас'а // гички не^н давали / бо з'разу то давали / а по'том не^н давали // нав'іт' жм'ін'ки не^н дали гички / то ўже по'том ў к'інц'і то'то розвозили потрошки // а то тамо на пл'ощч'і то так і про'паде / хто ўкраде то добро / о / там трошки гички в'із'ме ко'н'а / к'ін'ми робе то п'ішло там ўз'ало каже ко'н'ац'і / сухо'вилами // а так ми не^н мали п'рава гички // а колоски зби'рали д'іти / види'рали // ти тоже зби'раў / хот' на суп ў т'і жорна / то види'рали / а с' школи ми зби'рали ў першому клас'і / то'то т'і шо ішли до школи і ставали ў ратки / і ми їдем колоски зби'рати / п'ідвода за нами йіхала / ми позби'рали колоски на п'ідводу то по кусочку пал'аниц'і дали і т'его / медом помашчану // жйіте / то д'іти рад'і т'ейі пал'анички кусочок / то таке було ў голодоўку / то ше не^н дуже голод буў аж / таке шоб аш такий буў / було / напи'чут пал'аниц'і таї нар'іжут кусочками / о / і помаст'ат медом ўс'ім д'іт'ом таке / пе'ршокласники і другокласники // старш'і їдут помагати шос' робити ўдома / і так само мама на ратках / а ми помагали шос' не^нбут' / то'вар пасти / ко'лис' стар'і не^н пасла йак те^нпер / о / а д'іти пасли / те^нпер д'іти пасли / те^нпер д'іти ростут' не^н майут' по'н'ат'а коло худоби / ко'лис' т'іко за д'іт'ми було // тоді н'іх'то не^н ўпи'наў / не^н маў по'н'ат'а / повижи'найут / пови'кошуйут / на бе'ре'гах мона пасти / то'д'і ўже во'ни і пасли бе'с мотуск'іў //

Інформант: Стецюк Галина Іванівна, 1944 р. н., освіта – 7 кл.

247. – Ходила ў школу / с'ім рок'іў ходила / ну кончила тут ў Гал'чин'ц'ах с'ім клас'іў / п'ішла до Шибє'нойі / і тут заслабайє ме'н'і мама / мус'іла їти на д'іл'анку / бо ш осталас'а мамина д'іл'анка / т'реба було й'іі ко'пати / о // йак то кажут' ўруч'ну в'івозили / ко'пали / грузили ма'шини / о // а то'д'і ўже на зиму попро'сили ме'не / бо од'на ж'інка п'ішла / д'іўчина п'ішла ў'читис'а на ў'чите'л'ку / ме'не попро'сили до те'л'ат / ну так йа осталас'а робити коло тих те'л'ат // во'ни були так'і закапарє'н'і йак то ко'лис' ў та'ке ўремн'а // ну а ше догл'адала йа йіх / ва'рила суп / кухн'а та'ка була по'строїна / но'сила в'ідрами / напу'вала йіх / с с'ічкар'ні с'ічку но'сила // нав'іт' і приходилос' са'мому р'ізати / не" було л'удєі / са'м'і р'ізали ту с'ічку / но'сили рад'нами // і ти'го / та'ке рад'но нам т'реба ў'з'ати / шо ме'не са'мойі було 'сорок к'ілог'рам / а рад'но т'реба було ў'з'ати к'ілог'рам шей'іат с'ємд'іс'ат / бо т'іл'ко од'но рад'но / б'іл'ше не" дас'ц' фу'ражин // о / то та'ка була робота ў колгосп'і / о // ну йа не" знайу шо йа ше майу рос'казати // т'ашко робили / робили т'ашко / з'разу догл'адала так'і мал'і те'л'ата / п'ішла по'том на г'рупу ве'лику / о // догл'адала нетил'і пєне рок'іў зо три догл'адала нетил'і // дал'і п'ішла на мо'лочн'і так'і те'л'ата / шо при'мала в'іт до'йарок по два'цит' дєніі в'ік / то т'реба було і мо'локом напу'вати і оп'йат' суп йім ва'рити / о // і пасла ў пол'і с траўн'а м'іс'ац'а і аш до жоўтн'а / поки сн'іх не" ўпаде" / т'реба було йіх па'сти / за ними б'ігати // т'ашко було кан'єшно / т'ашко за ними б'ігати / тош то де"в'іт'нац'іт' рок'іў проро'били / о // а то'д'і забрали / п'ішла ў д'ікрєт / наро'дила дитину і ў'з'али ме'не на сви'нарник / ро'била йа на сви'нарнику / там йа з'разу п'ішла на под'м'єну / ро'била сви'наркойу / р'ік п'ідм'ін'ала / а по'том п'ішла ўже на пос'т'їн'і свин'і / о / то та'ке було // була і пе'ре'до'войу / мала по два'ц'іт' д'воє поро'с'ат і по в'іс'ім'нац'іт' / ну шо так са'ми т'ашко / ўс'о т'реба було ўруч'ну / не"ма та'койі ме'хан'іза'ц'ійі / тош то в'ідєр нано'ситис'а / три рази да'вали йісти / о // ўрано / ўвєч'ір і о'б'ід / і ўс'о руч'на пра'ца // тре робити / бо т'реба було д'ітєі ў'чити // ішли ў школу

/ треба і ўд'агнути і ўзути // чолов'як трактор'істом робиў / тре було сам'і ўс'о робити / порати худо́бу дома // йа ў п'ят' го́дин їду на роботу і в'ін / йак нач'нец'а жни́ва і ос'ін' / так саме" / то на сто́гомет'і / то со́лому скирдували / бураки грузили / а йа ўс'о сама / д'ітеї до школи випровадити / і шоп чистен'к'і були // ну йа йак сама / проте була йа і пе"ре"до́вою на сви́нарнику / мала ўс'і заслуги вити́рана то́го тру́да / о // а ше була два рази по турис'к'іі пут'іўц'і йїздили / були і ў Рос'ійї / Пскоў / Ноўгорот / ў Му́рманс'ку / кругом нас во́дили / ўс'о по́казували / по музе́ях / були по монасти́рах / ў ж'іночому були і ў мужс'ких монасти́рах // ну ўс'о йак то та́кіі нам буў заслу́же"ниї в'ітпо́чинок // ну проро́била йа / проро́били до пен'с'ійї / о // так йак і ўс'і п'ішли на заслу́же"ниї в'ітпо́чинок // то йа ше п'іс'ла пен'с'ійї два ро́ки проро́била / тиї йак роспаўс'а колгосп / роспаўс'а колгосп / ўже стали ўс'і самост'ійни / о / куда там ўже було робити і так ўже осталас'а йа ўдома хадз'а́койу // то та́ке дитино́ / була та́ка т'ашка пра́ца / бо треба було наро́битис'а // платили / но дуже мало платили / і та́ке шо треба робити / і д'іти до школи їдут і треба і ўзути / і ўд'агнути / і ст'ройітис'а треба було / хл'і́ва поставити / і в'іранду причинити до хати і так ми робили т'ашко // ўставала йа ў п'ят' і ў чо́тири / а ше йак до те"л'ат п'іў чо́тири / бо треба ше і пе"ре"гону / а пе"ре"г'ін го́нили на ферм'і і треба було захватати / бо три се"л'і́ було / Че"рво́на Случ і Йел'іза́в'етпол' // те"л'атам то шоп на́осити і шоп були чистен'к'і / і сорок штук треба йіх і по́мити і по́чистити / ўс'о треба було зроби́ти / то та́ке до́ц'у / то та́ка на́ша ро́бота т'ашка / та́кіі труд //

Інформант: Чорна Євгена Мифодіївна, 1942 р. н., освіта – 10 кл.

248. – Йа йак хо́дила на ро́боту / ко́лис' ро́бота була т'ашка / о // хо́дила до ма́шини і на со́лом'і́ була / по́том скирдували со́лому // по́була дев'іт' ро́к'іў ў бри́гад'і / то"д'і ў с'імдис'ат че"тв'ертому ро́ц'і́ п'ішла на ферму / дог'ада́ла т'рици́т' дв'і ко́ров'і // було зразу т'ашко / бо но́сили ра́днами с'і́чку коро́вам / о // с'і́чка́рні / о // но́сили с'і́чку поме"жи

коро́ви з^с с'і́лосом і гичку но́сили і с^корма ^кухн'і / суп но́сили / барабо́лі
 ва́рили на ^кормо ^кухн'і / коро́вам ше но́сили / а ^пот'ім ўже бу́ло т́рохи
^лекше // ўже ски́дали йі́дло на кори́дор'і / так шо ўже поме^жи коро́ви / то
 ўже ^лекше бу́ло / ўже на ^плечах с'і́чки не^н но́сили // то^д'і про́вели
 транспор́тори / до́йін'а ме^нхан'ічне / то ўже бу́ло ^лекше то^д'і ўже /
 проро́била двац'іт' пйат' ^рок'іу на ^ферм'і і заробила ма́лу степ / ту /
^пен'с'іу // ^пот'ім то ўже ў де^няно́сто пйатих ро́ках то ўже с'тали
 ско́рочувати / коро́ви ви́возити / то^д'і ўже бу́ло по пйат'нац'іт' ^кор'іу / а
 те^пер догл'ада́йу йе́дну ко́рову / за двац'іт' пйат' ^рок'іу в'ідро́била со^в'б'і
^руки і но́ги / а те^пер не^н ^можу по об'і́с'т'і пе^ре^тіти / те́й таке бу́ло ко́лис'
 жи́т'а ^наше т'аш'ке //

Село Кунча Теофіпольського району

Кунча – село, центр сільської ради, до 1991 р. підпорядковувалося селищній раді Теофіполя. Розташоване поблизу районного центру на лівому горбистому березі річки Норець, притоки Полкви [8, с. 528].

Інформант: Найчук Марія Іванівна, 1936 р.н., освіта – 2 кл.

249. – Хо́дила до шко́ли / хо́дила два ^роки до шко́ли / на т́рег'і́ р'ік
 п'ішла / по́ходила до Рожд'і́ства / до шко́ли / тато заб́рали ^чоботи / о / і ў
^ку^фа́йку ўд'аг^ну́с'а / бо п'ішли мо́лотити ма́шиною / а йа не^н ^мала ў ^чому
^к'інчати / то йа ^кончила два ^класи і ^б'і́л'ше не^н п'ішла до шко́ли / так і
 с'талос'а // і с'тала так йа то́д'і / п'ішла на ^ферму до сви́неї / так йа ^була на
 т'і ^ферм'і / догл'ада́ла поро́с'ата / шо там ро́била / а по́том ўже йа с'тала
^б'і́л'шойу / гра́мот'н'ішойу / бо ўже ме^н'н'і бу́ло оди́нац'іт' ^рок'іу / то йа
 п'ішла кро́лити / ра́лити / ^плугом хо́дити і ўсе йа со́б'і ро́била // так
 заробл'ала хл'і́б / а то́д'і хл'і́ба не^н заробл'али / не^н да́вали хл'і́ба //
 зароби́ш два три ^к'і́ла / так і ми ^бжили // так ми ^бжили і рож'ивали^с'а // о / і
 так йа ^бжила / і так йа ро́била / і ^думала / шо ^буду ўже си́д'іти / але ро́сла
 п'ідро́с'тала / на́йшо́у'а с'лаўні́й х'лопец' / о / стаў хо́дити до ^ме^не // стаў

ходити / йа думала / шо в'ін ме^нне не^н в'із'ме / бо йа була дуже паршыва / а в'ін дуже буў слаўні / о // але в'ін же^нніўс'а на мен'і // же^нніўс'а таї ми поже^ннилис'а до арм'ійі / його заб'рали в арм'ію / о // йа осталас'а дома і в'ін попаў ў Бер'іўс'ку арм'ію // Бер'іа буў змен'ік род'іні // його ўд'агнулі / ўже в'ін буў граждан'с'кі і йа поїхала до него // йіхати / а йіхати було така нак'рита ма'шина бре^нзентом // за'везли ме^нне ў Хме^нл'ницькі / йа думала шо то к'інец' Рос'ійі // за'везли ме^нне ў тої Хме^нл'ницькі / о // мама ме^нн'і спе^нкла коржи^кки / о / і йа ўд'агнула с тата так'і штани п'ідрубле^нні / бо ў мене^н не^н було таких штан'іў / бо ўс'о було б'ідно / о // була б'ілен'ка хустинка с кв'іткамі / парла^матова / о // і йа поїхала ў Хме^нл'ницькі / там зл'ізла / ну там ме^нн'і брат двойур'ідніі ска'заў / шо буде на'писано туал'ет / йа п'ішла / йа п'ішла туди / зачи^ннилас'а / про'сила / шоп ме^нне ўчи^ннили / бо ў мене була за'сува / ў мене ўчи^нналис'а тако т'агнути / а там було так // ту йа не^н п'ішла / йак йа ви^нхожу / при'шоў дошч / таке мокре / і с'тали слиз'к'і т'і зал'із'аки / шо йіхаў поїзд / йа кажу / п'іду здам б'іл'ет бо слиз'ко і буде буксувати // а ў ме^нне було йідла мало / а йа при'шла / а воно каже / шо не^н буде буксувати / воно буде йіхати / а ў мене^н буў на'писано оди^ннац'атиї тої вагон / але йа не^н розби'рала і думала шо то оди^ннац'атиї поїзд / ну тої в'ін при'шоў / йа стоїу / а куди с'істи / же^нл'ізн'і пе^нчатки там були ў'чепле^нні // каже / шо ти д'евочка стоїіш? / йа кажу м'і їди^ннац'атиї при'де / а в'ін ме^нн'і каже / б'ігом / в'ін ме^нне зав'іў туди б'ігом ў ту каб'іну / йак то воно тоди з'валос'а там / при'в'із ме^нне ў тої вагон і йа там с'іла ў тому ўже вагон'і / і так йа доїхала до Казах'стана / і не^н буксували ми н'іде і так і йа дожила / аж поки в'ін не^н кончи^нў своїй арм'ійі і при'їхали до'дому //

Інформант: Сваволя Лідія Дмитрівна, 1933 р. н, освіта – 7 кл.

250. – Рано наве^нсн'і / т'ілки злігне сн'іг / ў нас на го'род було дес' сотих / сорок // заўжди коже^нн р'ік садо'вили / с'ійали дес' до де^нс'ати сотих ко^ннопл'іў // зразу / т'ілки сн'іг з'іде / ко'паймо і с'ійали // по'с'ійали тако

ко^унопл'у / во^{но} росло / аж до дес' так / до липна м'іс'ац'а // то^д'і
 виби^{рай}ем маг'ірку / та^{ке} бе^з нас'ін'а // ўй^{аже}мо / ўй^азали з ма^{мо}ю ў
 с^{но}пики / во^{но} т^{ро}шки п'ітс'ихало / а пот'ім несли на р'ічку / на р'іц'і
 ло^{жи}ли ў во^{ду} / прик'ідали таким бо^{ло}том з р'ічки / закри^{ва}ли / щоб во^{но}
 до^{бр}е там дв'і не^д'іл'і вики^{са}ло / ну ко^{ли} ўже ц'а маг'ірка ви^{ки}сне / то^д'і
 бе^рем його по^{ло}шче^м ў р'іц'і / спу^{лу}кали і рос^{та}ў^л'аємо та^{ки}ми
 куп^{ка}ми / од^{но} до д^{ру}гого с^{но}пики / щоб во^{но} ви^{со}хло // пот'ім но^{си}м
 до^дому / при^{не}сем до^дому / ў^дома йе та^{ка} те^рниц'а // те^йу те^рниц'е^йу
 бе^ремо / ўже во^{но} су^хен'ке / бе^рем б^йем / в'і^ем / шоб ц'і та^к'і
 ку^{ст}ру^бачки т'і^йі в'ід'ішли // оста^йец'а т'і^ки во^{ло}к^{но} // во^{ло}к^{но} то^д'і ўже
 до^осе^н'і три^{ма}ймо ўже його / а ўже ос'ін'у дес' ў^верис^н'і м'іс'ац'і / ў
 на^чал'і ве^рес^н'а ўже маг'ірку бе^рем / виби^{рай}ем / по^ун'іс'т'у виби^{ра}ймо
 ц'у / т'і ко^унопл'і / і то^{же} ўже су^{ши}мо // су^{ши}м шоб нас'ін'а ўже ви^{со}хло / і
 то^д'і ц'і^пом мо^{ло}тимо / змо^{ло}тили / нас'ін'а в'і^йімо / оста^ўл'аємо на
 д^{ру}гій р'ік / шоб с'і^йати // а ц'і с^{но}пики з^{но}ў не^семо до р'ічки / бе^рем
 на^мочу^ем / то та^к са^{мо} йак маг'ірку / бе^рем на^мочу^ем і шоб во^{но} дв'і
 не^д'іл'і ле^жало ў во^д'і / ви^{ки}сло / то^д'і то^{же} про^{су}ш^уємо і то^{же} на т'і
 те^рниц'і його виби^ваємо т'і^йі ку^{ст}ру^бачки / а те во^{ло}к^{но} оста^йец'а // і
 то^д'і п'ісл'а то^{го} / те во^{ло}к^{но} бе^ремо його чешемо на гр^ебе^н'і //
 ўй^{аже}мо його ў пучечки / та^к'і ку^кли на^{зи}валис'а во^{ни} / от // і ц'і ку^кли
 пот'ім ўже та^к / а^{бо} пле^те^мо на ко^{ро}ўлотку / нит'ки / от / а йе та^{ке} к^лоче то
 п^рали на ве^ре^т'е^н'і // то на це шо п^рали на ц'ому / на ко^{ро}ўлотку / то
 б^рали ро^били по^{ло}т^{но} / от ў нас та^кі^й бу^ў ве^рста^т // от / йа ц'і^ўки со^тала /
 от / а ма^{ма} ро^били по^{ло}т^{но} / то т^реба до^{бр}е / йак тої ка^{за}ў на^{ро}бітис'а / шо
 на с'ім'йу бу^{ло} зро^бити то^{го} по^{ло}т^{на} // бо бу^{ло} і та^к по^{ло}т^н'ан'і сп'ід^{ни}ц'і
 / по^{ло}т^н'ане п^лат'а / от і ру^башки / і шт^ани / ўсе бу^{ло} по^{ло}т^н'ане // це та^{ке}
 до в'і^нни бу^{ло} і п'іс'л'а в'і^нни бу^{ло} та^{ке} // та^ї то^д'і ўже його ви^тка^йем / то
 ўже / ше т^реба його то^{же} / це по^{ло}т^{но} / йак зро^била / то його т^реба ше
 то^д'і то^{же} на р'іц'і його ви^зорувати // то^д'і на р'іц'і ви^мачували і
 росте^л'али по бере^з'і / шоб со^хло д^н'і^ў та^к три чо^тири та^к ро^били /

визорували // ўже йак воно висохне / то^д'і шили од'аг такий / сп'ідниц'і і
 | верхн'ї / красили ше краской з бузи^ни / от // брали ва^рили буп^ки з бузи^н
 і ц'і / видушували ту^йу / та^ке те / та^ке че^р'воне / виш^неве та^ке бу^ло / і
 кра^сили / виш^нев'і штани бу^ли / чи там сп'ідниц'а виш^нева бу^ла / чи там
 сороч^ки / то / сп'ідн'е то н'е / а | верхне бузи^нову / ше шо //

251. – Бу^ла йа пе^р'еш^ла ў с'омі^й клас // ма^ма / а ма^ма ў сорок
 | вос'ому ро^ц'і по^йїхала до се^с'т^ри на п'і^уроку / бо родилас' хл^опчика / ў
 му^ку / мус'іли с' татом са^м'і пе^к'ти хл'і^б // от йа / бу^ла п'ідрошчинка та^ка ў
 | д'ішц'і / дубова д'ішка / та^ка бу^ла п'ідрошчинка // бес дрошч'і^у / йа йо^го
 | бачила йак ма^ма ко^лис' ро^били / розвела ту рошчинку / п'і^д'їшла пот'ім
 | поло^вину житного борош^на / поло^вину пше^ничного // зразу росчи^н'ала
 | житн'ім / а пот'ім пше^ничним зам'ісила // пот'ім з'їшла та / т'істо / та
 | ц'іла поўна д'ішка з'їшла // ну і тато напалили ў п'іч'і со^уло^мойу /
 | кул'ами та^к'і ло^жили / і да^ва^й са^жати // тато пома^гайе / са^жали і йак ўже це
 | йа ви^робила два^нац'іт' / а п'іч бу^ла на два^нац'іт' буханц'і^у йак / йак йа
 | ви^робила два^нац'іт' буханц'і^у / тато ка^жут шо ўже до мене^н / шо поўна /
 | поўна п'іч хл'іба // а йа ка^жу / а ў мене ше поло^вина ў д'ішц'і йе // а тато де
 | воно ў тебе там ўз'алос'а? // пи^тайут / йа ка^жу / йа з^найу // ну вон^и ўз'али
 | по^с:овували трошки / по^с:овували ну і не^н ўлазит б'іл'ше / ка^жут буде^н
 | пе^к'тис'а / ха^й пе^ч'ец'а // спе^к'кли ми / сп'ікс'а то^й хл'іп / два^нац'іт'
 | бух'інц'і^у / от // а то^й ўже оста^ус'а // спе^к'кли / | вин'али / на ла^уку розло^жили
 // в'ін та^кий запаш^ний / от по^упробувала / | добрий от та^кий пух^кий // бо в'ін
 | в'іл'но бу^ў за^м'ішаний / йа то^д'і д^ругий рас / ка^же тато / шо п'іди но т'ітки
 | Хри^ст'і та^й спи^тай но / шо то з^робити с' тим ўже хл'ібом? / ше ш поло^вину ж
 | т'іста ж йе // шо ш ти та^к з^робила? // йа ка^жу / ну йа ж то в'іл'но зам'ісила //
 | при^ход т'ітка Хри^ст'а / поди^вилас'а / ка^же / да / т^реба ше трошки ше му^ки
 / бо то ти д^уже р'ітко / то в'ін бу^де пух^кий / от ўсе / но бу^де тре ба^гато /
 | бу^де | того хл'іба // ну во^на ўже п'ідм'ісила / йа ўже поди^вилас'а / йак во^на
 | там ўсе ро^бит / шоб йа^кий бу^ў т'істо / шоб пале^нц та^ко не^н д^уже ўгру^жа^ў то
 / то хо^роший бу^де хл'іб // во^на дом'ісила / ми ше спе^к'кли два^нац'іт'

бух'інц'іў / і такий таво / то кажемо с татом до т'ітки Христ'і / бе'р'іт' но
 ви каже // дали й'їи ш'іст' бух'інц'іў // во'на каже / де в'ідам пот'ім / не"
 треба // во'на забрала і й'їла хл'іб / то такий добрий буў / але ш ўже другий
 рас / то ўже ў мене" / йа другий рас ўже дес' чере"с / дес' не"д'іл' дв'і три
 пе"кли // бо то ўже доўго тої хл'іб буў // пороздавала т'рохи / а то"д'і ўже
 пе"кла / зам'ісила ўже другий рас / ўже так йак т'ітка Христ'а ме"н'і
 розказала // то йа спе"кла ўже буў такий високий / ўже два'нац'іт' бух'інц'іў
 бу'ло і ўже аш шиш'ками / бо йа ўже густен'ко зам'ісила // дуже буў такий
 'важний хл'іб і йа ўже т'ішила' / шо то на лаўц'і ле"жит' такий хл'іб / йак ў
 мами // такий случай получиўс'а / отаке //

252. – Йа сама менша була ў родин'і / і при'ходило'с' ме"н'і / ўс'і йак
 то пови'ходили зам'іж // пожа'нилис'а х'лопц'і / о // ме"н'і са'м'її менш'її
 при'шлос'а пасти ко'рову / те"лиц'у / ну і заўжди на росу 'хочу / шоб ко'рова
 давала ба'гато моло'ка // таї про'шу заўжди ше йе под'рушка 'Жен'ка // от
 'хочем' на'пасти добре худобу / ко'ровиц'у / то тато буд'ат ме"не ў два ча'са
 'ноч'і / пока збуд'ат // от то йа коло трох ўста'йу / ўже розбуд'ат / і же"нем
 пасти / до се"ми го'дин па'сем // на ро'с'і понапаса'ймо / то"д'і ўже при'гоним
 до"дому / то ўже ма'ма видо'ят ко'рову і це / і йа зане"су моло'ко ў
 моло'чарку / і забе"ру там пе"ре"г'ін / в'іда'йут // при'хожу до"дому / т'рошки
 ўдих'ну / то"д'і с пад'рушкой бе"рем рад'на і їдем шука'йем / то п'іс'л'а
 в'ї'ни / то пол'а бу'ли дуже так'і забур'їанен'і / пир'ї'уватка / і ц'а
 миш'їка // їдем шука'йем де шо нар'вати ко'ров'і на з'иму // то треба / то
 їдем нари'ва'єм / между куку'рузой / ран'ше с'ї'яли сон'ашники / с'ї'яли
 от // то треба ў ден' при'нести с п'ят' ш'іст' раде"н тойї 'хонти / травиц'і і //
 сушимо на ўже / де жито збе"ре'ц'а / там / де йе на го'род'і / то сушимо / на
 подв'їрїї сушимо // так на ц'їле л'їто насушимо ма'шину / пе'ўно зо два /
 ма'шина / б'їше бу'де тойї тра'ви / йак с'їно / зе"лена / гар'на // ну і бу'ло так /
 шо ко'жен р'їк / але" ўже йак йа пе"ре"їшла ў с'омїї клас / тої с'тала // тої
 но'сила то'же / і ў жор'нах мо'лола / і ту но'сила тра'ву / і п'їд'їр'валас'а / бо
 'хочу шоб чим по'б'їл'ше // дес'ат' раде"н при'нести / таї п'їд'їр'валас'а / таї

стаў жылудок бо^літні // та і до фел'ше^рки тато / мама по^вели ме^не // фел'ше^р подивіўс'а таі каже / п'ід'ір'валас'а / шо ти так т'ашко ро^била // а йа кажу / шо ў жорнах мо^лола // і кожен ден' по в'іс'ім дес'ат' раде^н не^нсу хоп'ти пир'ійувакі / миш'іўка // а в'ін каже / ти ше та^ка ма^лен'ка / ху^ден'ка / та і ти ше так но^сиш / не^н т^реба / зара^з // хаі ба^г'кі нос'ат / ти не^н но^си // а йа та^ки кор'тит' ме^не / то йа ўже по менше б^рала // ну ўже т^рошки осте^р'ігалас'а / та^ке с тим нос'ін'ам // бо те^пер б'іл'ше воз'ат / а то^д'і тре^було ўсе на плечах / і со^лому зи^мову тре^було з^с стирди но^сити ху^доб'і // от і то с тейу та^кому тра^войу так полу^чалос'а / шо шеі жылудок бу^ў / бу^ло опуш'чен'іе же^нлудка // ўс'орам^но но^сила / бо тра бу^ло но^сити та тра бу^ло ро^бити / бо то не^н бу^ло та^ких //

253. – Наше се^ло раста^шоване / та^ке / шо кру^гом пол'а / та^к'і пол'а // а не^н бу^ло л'іс'іў / не^н бу^ло чим па^лити // йа ж кажу / не^н бу^ло чим па^лити // ў м'іі пе^р'іуд йак / йа жила до в'ііні і п'іс'ла в'ііні // то л'уди ўсе ў^ремн'а / та^к / шо моглі де ўз'ати с ц'іх / та^ке / тор^фом па^лили / р'ізне та^ке во ўсе та^к і са^ме ми // то тато кажу^т / йе гн'іі / йе пе^р'е^гн'іі / таі б^рали йа^кус' та^ку при^возили з^с стирти // зам'італи та^кіі з^гонини при^возили // і ў тоі гн'іі то^варачіі кідали т'і з^гонини / ви^м'ішували ко^н'акойу / і кажу^т / о^то ти^б'і на ц'іліі ден' / би^ри си^б'і // зро^били ме^н'і та^ку ск^риночку з дво^ма р^учкамі / і напи^хаі тоі пе^р'е^гн'ін / во^пш'ім те з^м'ішане та^ке гн'іі / та^ке ви^м'ішане / і ро^би та^кіі ла^мпач // то йа і до^бре напи^хала / і ро^била та^к'і йак к'ірп'ічінкі / йак цег^лінкі і роз^ложувала по под^в'ір'іу // та^ко на ре^бро / ви^робл'у та^к пару раз на л'іто // ви^робл'у тих ла^мпачінок / пот'ім во^ни п'ітсо^хайут / йа скла^дайу ў кри^ничкі йіх // во^ни висі^хайут / пот'ім с^тавимо та^кіі ўже п'ідашок / шоб во^но бу^ло ўже на з^иму па^лити ў п'іч'і // тими та^кімі к'із'ачкамі тими // а к^роми / а ў гру^пц'і / то ўже ў п'іч'і бу^ло па^лити / а ў гру^пц'і / то ў нас йе та^ке ста^виско / стаў / во^ду спу^скали / то там л'уди ко^пали тор^ф / кар'йери ро^били і ко^пали тор^ф // і ми то^же // шоб ў гру^пц'і па^лити / на ве^лику ко^мнату / то л'іто^м ко^пали тоі тор^ф // тато в'іт^кр'іют тоі кар'йер / нач^нут ми^н'і пер^шій шар тоі // та^ка ло^патка з^с тро^ма

така / йак на букву / спе^нц'іал'на була на торф // йа вик'ідала / мама ме^нне п'ідн'імали // і ми розложували там на бере^нз'і / розложували тоже на сторц розложували тої торф // накопаймо тої кар'єр / то буде ўр'ї / до^ндому привизем / три штири / то так на сторц / а пот'ім може кринички ўже ставили / шоб висох / а пот'ім ше привозим складайем на п'ідводу // привезли до^ндому / а пот'ім тоже складайем такий п'ідашок / накривали / шоб було на зиму ў групц'і палити // ту то дуже т'ашка / ц'іле л'іто // то то т'ашка прац'а була / шо то сушити / але ж мусили ўс'ако прац'увати //

254. – Наша с'ім'я заўжди тримала двоє т'роє порос'ат / ко'ровиц'у / те^нличку мали // і це на св'ата / йак то тако традиц'ія і коже^н раз тре було шос' йісти / то ко'лоли на Р'їздво порос'а // пот'ім ше / а д'руге ко'лоли на Паску // так йак сама бачила і помагала мам'і і татов'і / сало складали / солили / складали ў спе^нц'іал'ний такий буў / плете^нний з рогози / куш'іл' // к'лали плас'тами / пе^нре^нсол'ували сол'у / с'іво / і так брали його / воно так ле^нжало на го^нр'і // то^нд'і так / коже^н раз брали // а то в осноўному до жниў тримали його // йе так шо на роботу / на бураки і на жни'ва / шоб було шо йісти / брати ў поле // а м'н'асо / б'іл'ше так робили / були мац'ки так'і // напи'хали чистим м'н'асом із листочком / с перце^нм напи'хали і зашивали його голкой м'іховой / проби'вали того мац'ка / шоб кроў с'ходила і воно п'ід / хата наша була п'ід че^нре^нпиц'ойу / то воно так / коп'тилос'а // так кроў с'ходила / а воно прамо закоп'тилос'а і таке було пах'н'уче / добре / те м'н'асо кидали ў боршч / кусто^нмашки дейак'і там були / а те ўсе брали ў поле // от і йа брала // наприклад / ко'рову пасла / брала з' собою // ну йак коп'ченост'і / те^нпер коп'ченост'і / а то^нд'і таке п'ід цейу / п'ід че^нре^нпиц'ойу / воно ў нас так гарно прокоп'чувалос'а // і так йак з'вариш боршч / то пахне на ўс'у вулиц'у // пита'йуц'ам / шо то каже ў вас таке пахне? / а воно таке пах'н'уче / пахне коп'ченим // таке хо'роше м'н'асо / са'мо і так можна було йісти / от і сире таке прокоп'чене / і кидати ў боршч / і ў суп / ўсе таке було // так шо не^н кепс'кий буў сл'учай // не^н так йак те^нпер // те^нпер то зоўс'ім наче було // а то^нд'і так'і сл'учай були // заўжди пе^нкли

багато коўбас // ў п'іч'і во́на та́ка сма́чна / та коўба́са бу́ла / і за́ливали́ йі́йі
 то́пл'ани́м са́лом / се́ре́довим // і то́пили са́ло ў ве́ликих ка́струл'ах /
 за́ливали / та́к йа́к пе́кли ў де́ч'і к'ру́гл'і т'і́йі та́к'і / на́чин'а́н'і коўба́ски /
 та́к і ў́с'і за́ливали // а по́т'ім йа́к т'реба́ там на́йа́ке с'ва́то / чи там йі́сти //
 то ро́с'то́пл'ували ў ка́струл'і / ту ка́струл'у по́сто́пл'ували / і ви́би́рали ту
 коўба́ску і йі́ли // ду́же бу́ла то́же сма́чна / до́бра // не́ та́к йа́к те́пер / с
 ца́ми ў́с'а́кими га́л'му́л'ато́рами // бе́з н'і та́ких са́ме на́сто́йа́шче м'на́со //
 йа́к зга́дай / то те́пер т'і́кі мо́жна зга́дати / те шо́ бу́ло ко́ліс' / і ко́ліс'
 ми йі́ли / шо́б ў́се бу́ло не́ тими // ў́се та́ке бу́ло / не́ і́ску́стве́не / а ў
 на́сто́йа́шчу про́дукт / на́сто́йа́шчы́ про́дукт бу́ў //

Інформант: Поліщук Петро Лук'янович, 1929 р. н., освіта – 4 кл.

255. – Ну і п'і́с'ла́ во́іні ду́же т'а́шко бу́ло // не́ бу́ло х'л'і́ба / не́
 до́йі́дали / а́ле ми му́с'і́ли пра́ц'ува́ти / пра́ц'ували ду́же т'а́шко / йа́ ш'ка́жу
 / на́ўчи́лис' с' тими х'ло́пц'а́ми // на́с бу́ло п'і́д'лі́тк'і́ў дес' пе́ўне з'в'і́с'ім з
 де́с'а́т' та́ких / шо́ і да́йут // тре́ бу́ло с' т'ри́ц'і́т' са́тих ў́ден' в'игора́ти // т'і́
 ко́н'і бу́ли та́к'і́йі / йа́к п'і́с'ла́ во́іні // та́й ду́же ў́ йа́ров'і / а пр'і́деш / но
 не́ ма́ шо́ йі́сти / не́ ма́ з' са́бою ў́з'а́ти н'і́чо́го / та́й та́к по́л'у го́род // а́ле ж
 на́ўчи́ли тих ко́неі / ми ў́же т'ро́хи ў́ди́хайем / а т'ро́хи ро́били і та́к но́рма
 бу́ла ше́ / те́во / с'к'і́л'ко тре́ зро́бити / а́ле ш' та́к по́ма́лен'ко / по́ма́лен'ко
 в'иро́сти́ли то́й ў́ро́жаі / шо́ ми йо́го за́с'і́я́ли т'ими ма́лечими ру́ка́ми // шо́ш
 то́ў'д'і́ бу́ло // бу́ў ста́рйі́ д'і́д' та́кіі́ / шо́ на́ во́іну не́ і́шоў // Іва́н Ц'і́сар бу́ў
 брига́д'і́ром // по́ў'том ка́рто́шку / поса́дили ка́рто́шку / і то́й Іва́н Ц'і́сар
 ка́же до́ мене́ / ка́же / шо́ бу́де'ш П'е́та? / ка́же / ў́бгор'тати ка́рто́шку? /
 ка́жу до́бре // бу́ли ко́н'і та́к'і́ н'і́ме́ц'к'і́ ше́ ко́н'і / а ко́н'і та́к'і́ бу́ли
 хо́рош'і́ / п'і́д'вода / ко́н'і́ // йа́ ў́же то́ў'д'і́ / бу́ло дес' ге́'к'та́р'і́ў з'вос'і́м'с'а́т /
 пе́рвйі́ рас' т'ро́шки ни́шче то́го п'лу́га браў / а ко́н'і та́к'і́ бу́ли / шо́ са́м'і́ /
 за́в'і́ў ў́ т'уво́ і йі́де'м ме́жду т'уву́мо / йі́де по́ ра́дочку і там ро́зве'рну́ў
 на́зад / зноў за́в'і́ў і ў́с'о // са́м о́дин бгор'таў т'ими к'і́н'ми // два́ ра́зи / то́ то
 дес' п'і́ў'і́с'а́ца про́ходи́ло / по́ка йа́ два́ ра́зи бгор'таў ту ка́рто́шку // ну́ і

хара¹шо бу¹ло / ўже ¹вече²ром йа шос² до¹дому ¹воз²му дл²а ко¹рови там / ко¹рова бу¹ла / дл²а ко¹рови / п¹ідводойу бу¹ло // та так / ў¹род²і бу¹ло ў¹читис²а / а ў¹читис²а не¹ було // тато на во¹н²і бу¹ў / на фронт²і / а мама старен²ка бу¹ла / тої шо ми мог¹ли зро¹бити //

Інформант: Коломієць Надія Євгенівна, 1925 р. н, освіта – 7 кл.

256. – Догл¹адали / опш²ім роз¹дач:ик роз¹дава¹ў / йак ти¹б²і ска¹зати / ¹комплекс ў нас бу¹ў / ¹комплекс // худо¹ба сто¹йала / от шти¹рохк²ратнї тої ко¹роўник // ко¹рови до¹йїли апа¹ратами / ду¹дойували ру¹ками / от те¹л²атка напу¹вали / напу¹вали цим моло¹ком / давали по дв²і л²ітри муло¹ка те¹л²атков²і / о // а йак ўже пот²ім бу¹ло б²іл²ше / сипали / сипали ше ў жо¹лоп¹ки де¹рт²і / те¹л²атка йїли дерт² / йїли м²ішанку / таке¹во // л²ітом йак ше зразу / йїздили ў поле загор¹тали ше / кор¹ма т²і давали / опше¹м на п¹ідводу // до¹йарки йїздили пода¹вати / гор¹нути / йїздовим накла¹дали на фу¹ри / везли до хл²іва // роз¹давали / ну таке¹во / йа знайу // а се¹ло йа знайу йа¹ке / так йак ў ко¹жному се¹л²і //

257. – Були ве¹с²іл²а то йак²і / та йак / йак ко¹лис² // шо йа то¹б²і ска¹жу // ко¹лис² робили ве¹с²іл²а не¹ так²і йак те¹пер // те¹пер робл²ат ве¹с²іл²а дуже ба¹гато л²удей к¹личут // а ко¹лис² менше / ко¹лис² було душ¹ сорок / таї ўже було ве¹с²іл²а //

– А готували що?

– Ну / а го¹тували / ко¹лис² та¹кого не¹ го¹тували йак те¹пер // бо не¹ було газ²іў / не¹ було плит²іў / таї го¹тували / ну і та¹ке / холо¹дец / мн²асо / коло¹туху / ка¹пусту / рибу / ота¹ке готували ко¹лис² // бо ш не¹ мали йо¹го на чому зро¹бити / йак те¹пер чого хоч ўже наго¹туйут // ўс²аких тих ст¹рав²іў наго¹туйут бо йе та¹зи // а ко¹лис² шо було / п¹іч / наго¹туйут / холо¹дц²у наварат / ў н²ецках зал²ут / захо¹лоне // таї / ка¹же / та¹кї холо¹дец // таї з н²ецок бе¹рут таї накі¹дайт ў мис¹ки / ота¹ке //

– Як одягали молоду?

– Ну йак ўд’агали молоду / не^н так’і наради булі йак те^нпер // так’і наради коліс’ ше ў даўніну / йа ше сама не^н з’найу / але чула // о ну не^н так’і ш плат’а булі // опше^нм бл’уска і сп’ідниц’а / чи йак там // чи йупка / то такий нарад буў не^н такий йак зара // а зара ўже нарад // ўже такий / але коліс’ каже / за к’іка рубл’іў купиш його і пошійш // а зара треба давати тис’ачу за нарад // п’ішли ўвече^нр’і / мулуда ішла до молодого ўклан’атис’а // мулуді до мулудой // ўвечор’і мулуда з друш’ками / а мулуді тоже з сва’тами // мулуді ішоў до мулудой / а мулуда до мулудого // ну треба так іти / шоб не^н зустр’ітис’а / шоб мулуда з мулудим не^н зустр’іліс’а / таке //

– *А вже потім на другий день як було?*

– Ну а на другі ден’ мулот’ат снопа / ўб’ірайут другу мулуду ўже // чи бабу чи мужіка ўб’ірайут ўже на другі ден’ // ўже см’іўца // ўже мулот’ат’ снопа // ве^ндут се^нлом мулуду / це^нво / їде мулуда / мулуді / таі таке було //

258. – Коліс’ ў даўніну ше шо було // куліс’ жалі жніва не^н так йак зара // зара каже / комбайні / пумулот’ат / ўсе поробл’ат / а коліс’ то жалі л’уди / ну каже ше коліс’ там йак с’войі пол’а булі / йа там не^н з’найу // а ўже і колгосп буў / то хо’дили жати // хо’дили жалі / ў’копи скла’дали / а пот’ім с’коп’іў / копи зво’зили / скла’дали ў стирту / а то’д’і з’ стирти тоже наби’рали на п’ідводи // була ма’шина та’ка / шо там так’і / опш’ім мулутіла ма’шина // там буў такий ст’іл / ту’да вила’зили і т’і снопі роз’язували // вила’зила там була ж’інка / там ше буў чулув’ік / шо к’идаў ў барабан / т’і снопі к’идаў таі мулутіли так // таі мали роботу до са’мойі восени / ше зи’мойу мали // ота’ке / перше бураки з ве^нс’ни начин’айца / тож бураки робл’ат / розда’іе бригад’ір / розда’іе т’і бураки / таі ц’ілу весну до са’мих жніў бураки // на бураках робл’ат // а зара ўже не^нма н’ічо’го / не^н бурак’іў / н’ічо’ //

Новоставці – село, центр сільської ради, розташоване на річці Полкві за 3 км від районного центру і за 30 км від залізничної станції Суховоля на лінії Тернопіль – Шепетівка [8, с. 550].

Інформант: Цільська Любов Павлівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

259. – Таке моє було жит'я / ў сорок першому / ў сорок другому роц'і / п'ішоў м'і бат'ко на фронт / буў робіў комбайнером / поки не ўбраў ўсе на пол'ах / п'ішоў на фронт / ми осталис'я / четве"ро нас ў мате"р'і / чотири д'іўчат / йа сама старша / от // ну шо / тут приш'ли н'імц'і / ў сорок другому / ў сорок трет'ому роц'і / ў начал'і во"ни до нас приш'ли / но н'імц'і / во"ни до нас приш'ли / во"ни нас не" бе"спокойіли / но наш'і пол'іцай'і / т'і мучили / хот'іли і пов'ісит' ме"не / от // йа була п'ітстриже"на / от / ну і дал'і шо // була во"на / М'ірову б'рали / п'ід'іс'ат два дн'і б'рали / такий буў тої // ранитих привозили до нас / ў хатах / ў кажд'і хат'і ле"жали ранит'і / а ми були на кардон'і / так називаюц'я ў л'іс'і / дом такий стойіт / і ў тої л'іс'і єс'і ма"ми з нами з д'іт'ми тудя / ховалис'я ми там / а ноч'у / ходили ко"роў кормит' / ко"ровам треба дат' / порос'ат'і треба дат' // йак ми приходимо ноч'у додому с се"строю старшою / меншою мене" с триц'ятого року во"на / приходимо / а ў нас поўна хата ранитих / ле"жат тако не" т'іки ў нас / а ў кажд'і хат'і ле"жат / от / ранит'і / спрашуйт / де в'аша ма"ма? / ми кажим шо на кардон'і / там ма"ма // ід'іт' і шоб с'ічас же була і ма"ма / приходи ма"ма в'іт'іл'я / от / і бойц'я тей'і кров'і / того ўс'ого / а во"ни мат'укаюц'я і кажут шо / ст'іраі б'інти / от / к'іп'яти воду / і ўс'о // ну хаі було ў нас / дроў було наго"тоўле"но багато / пал'ат во"ни со"б'і т'і ранит'і / йак'і можут' ходити / ўс'о / привоз'ат' ранитих / от'воз'ат' ранитих // та се"стра була ў мене" менча / така була йак парт'ізанка / там значит' бамб'ят / завод там де сахарній / і ўс'о / во"на ўт'ікла / с'іла на тої ма"шину / на студове / ўт'ікла і поїхала туди ў город' і привезла в'іт'іл'я сахару / а в'ін такий рудий тої сахар / но во"на привезла того сахару і привезла банки / а т'і банки таі закрит'і с фасол'уу / думала шо йак'іс'

ха'рош'і т'і б'анки / ну в'опшим / шо по'палос'а / а во'на ж^ш не^н т'а'мила / с'к'іл'ки то'д'і йї' було рок'і'ў / ў те ў'ремйа йак н'і'мц'і с'аме там б'илис'а / і се два дн'і було / б'илис'а / от // по'том йак с'тали тих р'анитих пе'ре^нво'зит' / було та'ке / шо і ў х'ат'і ўмер д'ат'ко / бо то не^н на'шої ч'ас'т'і / ход'ат' / тої д'ат'ко ле^нжит' / ўми'райе / бо в'ін не^н на'шої ч'ас'т'і / н'і'х'то до його не^н п'ід'і'шоў до д'ат'ка / н'і'х'то не^н п'ід'і'шоў до то'го д'ат'ка / так в'ін і ўмер ў х'ат'і / от / в'ине^нсли // по'том при'шла та во'на / от //

260. – Отсту'пили ўже ўс'і / і п'ішла йа на ро'боту / п'ішла на ро'боту / де ж на ро'боту? / йа'ку? / йа ў кол'госп'і не^н ро'била / п'ішла ма'кух розгру'жат' / от / гру'зили ма'куху / от // нам да'дут' за те / ни грош'і / н'е / ну тї' ма'кухи да'дут' / на ба'зар'і прода'мо / купим куку'рузи / прине^нсем до'дому / ўже шос' йі'сти йе / от // а ў с'орок с'омому ро'ц'і / то йа ўже п'ішла ў л'іс / п'іл'ала ўже л'іс / от / і нам да'вали па'йок / ўс'о / і нам на па'йок да'вали і са'хар / да'вали / і му'ку да'вали / і ма'сло / і ри'ба тр'іс'ката та'ка бу'ла / да'вали / і гу'ман'ітарку нам да'вали / од' аме'ри'кан'ц'і'ў нам да'вали / ну ўс'о // і с'тали ми ст'ройа'ц'а / ў с'орок в'ос'мом ро'ц'і / і по'ставили йа'кус' ха'тину з ма'моў / от / ко'рову ма'ли ми / ну і шо // там да'вали уч'асток ме^н'н'і / с'і'на да'вали ме^н'н'і / ко'сила са'ма / ко'су кле^н'пала са'ма / бо ба'т'ка ў ме^н'не^н не^н бу'ло / не^н бу'ло ў нас ба'т'ка / а нас четве'ро ў ма'ми // ма'ма сла'ба бу'ла д'уже^н / не^нздо'рова ўс'о ў'ремйа / і ў с'орок п'і'ятому ро'ц'і при'йхаў д'ат'ко і ка'же / йідим на Дон'бас / за'бирайу / йак ти хоч с'ци'ми / за'бирайу // йа по'йі'хала ў с'орок де'ўй'ятом ро'ц'і / і зарас же за м'нойу по'йі'хали дв'і д'і'учата / од'на ост'алас'а ў се^н'л'і / ви'шла за'муж^ш / там йї'ї от'да'вали / не^н с'коро ўже од'али / а т'і при'йі'хали до ме^н'не^н / жи'ли на ква'ртир'і т'і'т'ки ў йа'койс' там / од'на п'ішла до йа'когос' т'і'х'нолога / д'і'теї гл'ад'іт' дво'х / от // од'на п'ішла оф'і'ц'і'ант'ко'ю / па'цанка / но во'на п'ішла на ро'боту / бо т'реба бу'ло йа'кос' жи'ти / ўс'о // ў п'і'ї'с'атому ро'ц'і йа ви'шла за'м'іж^ш / ў п'і'ї'с'ат' пер'шому ў ме^н'не^н роди'ўс'а син / в'ін ро'биў у ша'хт'і / м'ї Паў'ло // ў ме^н'не^н роди'ўс'а Тол'ік / ў п'і'ї'с'ат' че'т'вертому роди'ўс'а ў ме^н'не^н ўже В'іт'а / йа ро'била ўже гру'ш'чиком / то йа п'ішла / моў'лаў в'іт'і'л'а п'ішла

йа / б'і'р'ем'іна на тої д'і'к'р'ет / то ўже ў 'мене" так получилос'а / шо В'і'г'а ў
 'мене" родиўс'а / п'і'с'ат че"твертому роц'і // по'том вивели його с 'шахти /
 мо'го Паў'ла / бо в'ін буў 'дуже" слабіи / його вивели с 'шахти / і в'ін
 прийіхаў с'у'да // ої 'Боже м'ій / ну шош то'б'і ше сказа'т' / шо то'б'і ди'тино
 ше роска'зати // н'і'мц'і бу'ли ў нас / там де йа от жи'ла / н'і'мц'і бу'ли /
 ст'ройали стад'іон / а ми ж" колгоспн'і л'уди / таї так нам 'хоочи'а
 поди'виц'а / шош там во'ни 'робл'ат' / таї п'ішли на стад'іон / та йа так
 у'л'і'клас'а 'тими / шо то б'йуц'а ота'ко / таї заб'раў 'мого Тол'іка / а йа
 ост'алас'а / бо си'жу диў'л'ус' іак т'і б'йуц'а там / ми'н'і те бу'ло інте"ресно //
 а тут іак вивели Паў'ла мо'го с 'шахти / прийіхали с'у'да / таї ўс'о // то в'ін
 буў слабіи / ну слабіи / а про'жиў 'вос'ім'д'ес'ат 'рок'іў / слабіи буў но
 про'жиў / таї ўс'о / похоро'нила от Паў'ла / це р'ік 'буде от де"с'а'того /
 похоро'нила 'Тол'іка с'і'мнац'а'того фе"ўрал'а / 'сіна старшого похоро'нила / а
 те"пер от тако са'мо со'б'і / ко'пайу картошку / таї ўс'о / шош то'б'і ше
 рос'кажу //

Інформант: Таранська Ганна Порфирівна, 1936 р. н., освіта – 4 кл.

261. – Ў 'мене" іе ко'рова / три'майу ко'рову / тил'атко // 'порайус'а / рву
 / р'і'жу / косимо // та ўсе дл'а ху'доби / бо да'си і'істи / да'си / мо'л'аў 'пити /
 то 'буде і молоч'ко // по'порала / іду на го'род / т'рохи ў'х'л'айу ўже / но'ги
 бо'л'ат / бо хо'дила на ро'боту ў Тио'ф'іпол' / а те"пер не" 'можу хо'дити так
 іак 'ран'ше хо'дила // ўже с'ем'і'с'ат' 'рок'іў / то ўже не" 'можу ст'і'л'ки
 ви'ходити ў Тио'ф'іпол' / бо ўже іак т'реба іти / то ўже так'с'і наї'маємо /
 г'рошей не"ма за шо наї'мати / бе"рут так 'дорого ц'іни / 'дорого / т'іки ў
 Те"о'ф'іпол' ійд' / то да'ваї два'нац'ат' чи п'ят'нац'ат' рубл'іў // кач'ки
 три'майу т'рошки / кури / поро'с'ата іе / та іе 'коло 'чого ў'дома хо'дити // а
 те"пера ўже 'ос'ін' настала / про'полоти тре бара'бол'і / ко'пати / хо'вати ў
 л'ох / ўже бу'де 'ос'ін' / зи'ма 'хут'ко / і тре ўсе по'ховати ў л'ох / на го'ру //
 со'лому / іакес' с'іно по'порала / іе т'рохи ху'доби шмат / 'гиндики іе / с'вин'і
 / кури / іе ху'доба / іе 'коло 'чого хо'дити / а тут ўже не"ма 'сили //

262. – Шо йа помн'у // була воїна чи то не^н була воїна / йа не^н помн'у // но ў нас на тоц'і стоїяла кухн'а / вагончик такий / кухн'а називалас'а // туди по се^нлі збирали в'їц'і / те^нл'ата / р'їжут // а ми живем ш'їст' душ // бат'ко буў // хата одна / а комнати друг'і // то йа п'їду туди / до того н'їмц'а / хочу хл'їба / бо хочу йїсти / то в'їн засве^ргоче на буханку хл'їба і т'їкаї / бо приїде н'їме^нц / то в'їн те^нбе забїе тут / то ми / йа в'їз'му ту буханку хл'їба і ўт'їкайу / бо шоб н'їх'то не^н бачиў / йак йа там не^нсу хл'їб^н / тої зв'їти в'їт того н'їмц'а / да // ше жиў д'їд / то п'їду назбирайу / йа ўже ходила ў че^твертїй клас / то ўже помн'у т^рохи // п'їду на поле ў колгосп / назбирайу барабол' гнилих / так і д'їд ў т'ї йам'ї пе^нче і ми йїх йїли / і так ми кормілис'а / бо не^н було / буў голод // ше с'н'їпки с хати дерла / бо ко^рову тримали / бо шо будеш йїсти // дерли с'н'їпки і давали ко^ров'ї // брат в 'арм'їу ішоў / то голова с'їл'с'коїї ради робиў нам ве^нч'їрку сам // су^с'їди / не^ндалеко буў голова с'їл'їради / бо в'їн буў багатїй / а хто б'їднїй / с'їл'їрада нам допомагала / хто їде в 'арм'їу / брат / то в'їн робили нам ве^нч'їрку //

– Як колись розпалювали в печі та пекли хлїб?

263. – Наўчила ме^нне мати / мати ўсе робила // йа була ма^ла / б'їгала коло нейї / помагала йїї т^рохи // распал'увати ломаки давала ў п'їч / п'їдносила / вона распал'увала / йа де^нвилася // але ко^лис' на базар по три рубл'ї / кусочок розр'їже^нм на четве^ро буханку / і пе^нчем / і на базар пе^нчениї хл'їб^н // а те^нпер йа наўчилас'а і ўдома те^нпер пе^нчу кажнїй тижден' пе^нчу хл'їб^н / бо ў копе^нрац'їу не^нїду / бо дорогїї // купила м'їшок мукї і со^лб'ї пе^нчу кажен тижден' со^лб'ї хл'їба / шо тре йа виробл'айу / пе^нчу / бе^нру туди л'у т^рошки / йак рошчїн'айу т^рошки гол'її / т^рошки оце^нмту / шоб в'їн буў не^н ро^с:ипаўс'а / шоб в'їн буў ўкусн'їшиї / кисл'їшчїї / і ўсе туди зам'їсила / виробила і так пе^нчу // распал'уйу п'їч / кидайу ломаки / запал'уйу / воно пе^нре^нгор'уйе / тої жар вигор'тайу і са^лжайу хл'їп // і так в'їн пе^нчец'а / і так йа наўчилас'а в'їд старших пе^нк'ти хл'їб^н / і до с'їх пор йа пе^нчу хл'їб^н / ў магазінах не^н купл'айу / бо не^нма грошєї / дорогїї //

ц'іни же^ннут' / а нам так не^н добаўл'айут гроше^ні / іак во^ни же^ннут ц'іни //
 паску пе^нчу тожи так само // рошчін'айу / соди / ўсе добаўл'айу туди /
 масло / маргарин / йаіц'а бйу і із'ум кйдайу туду // так само виробл'айу /
 таі пе^нчу кажній р'ік сама ўсе // наўчила б'іда калач'і йісти / таі мусиш
 пе^нкти / мусили виручати^са / іак во^но ви^нходит' / бо так іак во^ни жи^нйут
 те^нпера / то нам так не^н ви^нходит' / бо ну жи^нвем б'ідно / т'і гроши не^нмаіе /
 де йіх в'із'меш // дадут ту пенс'ійу / то не^н з^найеш / шо за не^нйу п'іти
 купити // і те х^ноче^нц'а / і те х^ноче^нц'а / таі ж^нити х^ноче^нц'а // с'ім'яа // тре шос'
 ўз^нути^са і ўд'аг^ннутис'а і х^ноче^нц'а шос' л^нуче по^нчуйеш йісти купити //

Інформант: Козуб Антоніна Миколаївна, 1928 р. н., освіта – 6 кл.

264. – Ви ме^нне пи^нтаіе^нте / чим йа зан'імайус'а ў в'іл'ні^н час // аі то
 та^нко / іак ме^нн'і ўже с'емд'іс'ат пйат' рок'іў / тоі того часу ўже^н ни^нма
 в'іл'ного / бо х^ночиц'а в'ідіх^ннути / але^н йа д^нуже^н л'убл'у ходити на базар //
 ў мене^н йе нашит'і так'і торбін'ки с старен'ких йакихи^нс' з^нноси^нн / йа
 понаши^нвала йіх / позавол'ікала туди шнурочки / о // йа со^нв'і з^нвечора
 налад^ннуйу ци^нбул'і / моркви іак нас'ін'а / а пот'ім іак ўже во^но в^ниросте /
 то корн'і ци^нбул'і / моркви // понаўйазуіу со^нв'і пучечки так'і / о // ви^нхожу
 на базар // базар не^ндалеко в'ід нас / два к'іломе^нтри // часом с'ідайу на
 йакус' ма^ншину / маршруткі ход'ат' ў нас / вот / а б'іл'шос'т'і іду п'ішки /
 вот // йа со^нв'і то^нр^нгуіу / ме^нн'і д^нуже^н д^нобре і весе^нло на базар'і // йа бачу
 люде^ні / йа соопш'чайус'а з ними / йа провожу в'іл'ні^н час / н'іби^нто йа
 оди^нхайу / в'іл'но се^нбе почу^нвайу // і ўтор^нгуіу йакус' ко^нп'іку / нашо^нж /
 ко^нп'іка йакас' йе / хтос' шос' купи^нт' / а то шос' йа за т'і гроше^нн'ата
 купл'у // д'ід ф'асол'і нате^нребн'ет' / йа йому пива фл'ашку в'із'му / ага / так
 / так //

265. – Ко^нли х^ночите / шоб ў вас бу^нли гарн'і граткі / шоб з'ішли
 во^нўре^нмн'а / шоб с'ходи бу^нли д^нружн'і / т^нреба не^н чікати по^нка в^нисохне
 зе^нмл'а / р^нано ўст^нати і ко^нпати градочку // ко^нпати ло^нпатоіу / шоб бу^нла та^нка

лопата до машн'а / о // покопала г'радочку / заско'родила / робл'у р'іўчики / дуже добре садити ро'саду ў р'іўчики // і с'іємо / і садимо // перше садимо часник // часник по за'кону по'вине"н садитис'а на Благов'ішчин'а // пот'ім с'іємо цибул'у чорну // дуже добре вим'ішати йіі с п'ісочком / бо йе так'і дн'і / шо може в'іте"р забрати с'іянку / а так с п'ісочком во'на складе'ца ў р'іўчики / от // пот'ім с'іієм моркву / бо то сам'і ран'ш'і кул'тури // то'д'і садим ран'у картопл'у / пару в'іде"р / заносим йіі до хати дес' ў бере"зн'і м'іс'ац'і ў тепле м'ісце // во'на пророс'те / а то'д'і копайім лопато'у так само го'рода і садимо картопл'у / но ран'у //

266. – Хл'іб пе"чец'а тако // бе"рец'а му'кчки / бе"рец'а дрошч'іў і те"плен'ка во'дичка / роз'води'ца / і бе"рец'а старе т'істо / шо йа пе"кла того тижн'а / йа йо'го остаўл'айу гузлик та'киї / ж'м'ін'ку / кладу ў баночку / накри"вайу трапачко'у / вот / шоб те т'істо не" дуже пе"ре"кисло / шоб во'но було ме"н'і таке с'в'іже" / гарне // і те т'істо разом з дрошчами" і во'до'у те"плен'ко'у пе"ре"м'ішуйу ложе"чко'у / вот // а то'д'і л'у во'дички" // йа л'у трохл'іт'рову банку во'ди / три л'ітра / пото'му шо ў мене" полу'чайе'ц'а в'іс'ім буханок / во // то йе дв'і печ'і в'ід хл'іба // йа два рази" сажу йо'го ў духоўку га'зову / от // росчи"нила тої хл'іб і стаўл'у йо'го до ранку ў те"плен'кому такому те"мнен'кому м'іс'ц'і // то'д'і рано ранен'ко ўста'йу / с'ііу му'кчки // шоб т'істо було вим'ішане" / то так по т'іс'т'і г'лади"ш руко'у / йакшо во'но таке / йак вата / такий мае вид / то т'істо вим'ішане" / на н'ому не"мае гудзли"к'іў н'і'яких // і стаўл'у ў те"плен'ке м'ісце / накри"вайу п'іло'чко'у // коли т'істо з'ійшло ўже / так бачу / шо р'іўно з миско'у / йа бе"ру сц'іл'ниц'у і по ж'м'ін'ц'і того т'іста і ви"робл'айу так / шоб було п'іўформи" // форма по'вина бути з'машче"на о'л'ієм / шоб не" при"ставало т'істо / і с'ходи"т" // йак ўже т'істо з'ійшло р'іўно з в'інц'ами" / йа напал'уйу духоўку // духоўка по'вина бути" дуже га'рача / і стаўл'у туди ў два ради / чо'тири" форми" // і хл'іб полу'чайе'ц'а уку'сн'і / добри"ї / випе"че"ни"ї хл'іб / йіж і хоче"ц'а //

Село Поляхова Теофіпольського р-ну

Поляхова (до 2013 р. Поляхове) – село, центр сільської ради. Розташоване за 18 км від районного центру і за 12 км від залізничної станції Білогіродка на лінії Тернопіль – Шепетівка. Уперше згадується в історичних документах 1421 року. Під час визвольної війни українського народу (1648-1654 рр.) війська Богдана Хмельницького розгромили поблизу села рештки польсько-шляхетського війська [8, с. 551].

Інформант: Ворончук Антоніна Іванівна, 1936 р. н.

267. – Закладали дуже великі налоги / такі налоги наклали загот'їл'у / і бат'ко вози'ю загот'їл'у / випо'їни'ю / зно'ю ве'зут' / і так доки не забрали ўс'ого // забрали ўсе / хату роз'їбрали / ўсен'киї ре'манент позаб'їрали / понич'тожили ўсе і по'кинули на до'роз'і // ну ці 'моїї сестри були ўже за'мужн'і / Мар'їїка / Ганка / З'їнка ўже за'мужн'і були / але до хати бой'їца ўс'аке при'їн'ати / хот' і за'мужн'і / хот' і хати ў них були / ўсе ўже // бой'їца при'їн'ати / бо йак во'ни при'їмут' / тої до них будуть ч'їпл'атис'а / таке було / йак будуть до них ч'їпл'атис'а / во'ни ўже і не при'їмали / то мама побули ўже трохи і бат'ко ўже старіи / п'їшли ў Сла'вуту / бо то'їд'ї ўже їди куди хоч / п'їшли ў Сла'вуту // робили во'ни дуже 'т'ашко / була карточка с'їстема / по карточках давали йїсти / хл'їба по сто грам давали то'їд'ї / йак ўже роскуркулили ту голо'доўку саме // а по'том ўже ну шо ж ти з'робиш / де по'д'їне'с'а ўже йак н'їмц'ї заїшли / таї ми при'їшли до'їдому / а не'ма н'їчо / не'ма н'їчо н'їгде / н'ї кола н'ї дво'ра // походили по со'їс'їдах / сид'їли ў со'їс'їдах / ў Ган'ї Гар'їанової / ў йїїї бат'ка / бо то двої'ор'їднїї м'її брат / то були там ўже // в'їн то'їд'ї не' бой'їа'с'а при'їн'ати / ўже при'їн'а'ї нас і ми там були // ну ўже по'їтом купили ц'їуїу стару хатину на ц'їому о'їб'їс'їт'ї / і ўже хо'дила до ма'шини / с'їм рок'ї'ї хо'дила до ма'шини / ма'шина мо'їтила / то то'їд'ї були йак'їс' л'уди / з'найш / не' так'ї / йак'їс' пе'їне / то не' ў'їли пе'їне / чи шо / йа ўже са'ма не' мо'їу пон'ати // сно'їпи йїа'зали / во'зили / і ц'їїлії р'їк ма'шина мо'їтит //

коло машини галушки житн'ї варили / но вони дуже добр'ї були / так'ї
 ўже добр'ї були // варили т'ї галушки ў котл'ї / і ми ўже йїли // в'їз'ме хто ў
 кого була ко́рова / бо шеш не" було ко́рови ў ўс'їх / бутилку молока в'їз'ме
 і ўс'їм / ўс'їм / ўс'їм тако заб'їлит' по трошечки житн'ї галушки на
 тар'їлц'ї / а вони так'ї добр'ї були шо ну // поўтом сорок с'омїй р'їк / і
 голодоўка / то гречану полову парили йїли / погнїл'ї барабол'ї / шо хто
 м'їг / так виживаў / йак м'їг то так виживаў // а ц'о ўже ў сорок с'омому
 тоже" не" луча була / но вона не" скр'їз' була / вона не" скр'їз' була / ў
 Б'їлого́роц': і не" було такої // п'їдемо / мо́я З'їнка / п'їдемо з нею ў
 Б'їлого́ротку / на ба́зар / купили барабол' / сто трыц'їт' рубл'їў пуд
 барабол' і не"се́мо до́дому / а так хочим / а ми ў ўчыте"л'ки купили т'ї
 барабол'ї / таї ў неїй тако стоїаг' п'їд штан'дарами / вона курам зварїла /
 так'ї барабол'ки йак курач'ї йаїц'а / а ми так дивимс'а / го́чима б'з'їли // а
 вона каже ви знайїте / шо йа б вам дала теїй картошки / т'їлко йа
 ўстидайс'а / а ми каже"мо / ўже йак вона так сказа́ла / ви не" ўстида́тес' /
 ми хоче"мо йїх / ви нам да́йте" / то ми вам под'акуїм // вона нам дала / ми
 ўже наїїлис'а / ми ўже так'ї довол'н'ї їдем / приїшли до́дому / принесли на
 плече"х тої пуд / ш'їснацит' к'їлограм барабол' / ну і так // по́том ўже
 но́сили гн'її на плече"х / і ўноч'ї но́сили гн'її / і ўден' но́сили гн'її /
 наве"сн'ї / бо поле ш / ко́пали поле / не" то шо // буў такий У два // буў Іван
 Тома́х'її ро́бїў на тому У два і Н'їка́норчик / буў старїї Н'їка́нор
 бр'їгад'їром / а йо́го син Йї́ван / то буў на трактор'ї ро́бїў / У два / та́кїї
 ма́лен'кїї тракто́рец' со"б'ї / то в'їн коло мо́лотарки мо́лотїў тим
 тракто́ром / а тої тракто́рец' / шо в'їн на пол'ї наго́ре / йак не" було тих
 трактор'їў і н'їчо / то ко́пали / ко́пали поле і ўсе ро́били // і л'уди т'ашко
 сил'но ро́били // а наве"сн'ї ўже йак лобода по́йавїлас'а / то лободу туйу
 варили / вона тоже добра була / а вона та́ка́я зе"лена / йак ко́рова п'їсл'а
 гички // та́ке було / і йїли погнїл'ї барабол'ї / тор'їк ка́гати т'їїї по́гнули
 / по́мерзли / по́гнули т'ї барабол'ї // ў Се"мен'їў хо́дили за барабол'ами
 тими по́гнїлими / а вони так'ї йак му́ка ўже // то ми зб'їрали / то ше і /

Господ'і / йідно в'ід д'ругого т'ікали / бо д'умає / шо так во'на п'іде / то ўже не" х'ватит' / а там х'ватало йіх / і ўс'і л'уди зб'ірали // пампуш'ки пе"кли / во'ни так'і добр'і були / там і робаки були / там ўсе було / але йіли / вижив'вали / вижив'вали / бо м'ус'іли вижити / бо не" було шо 'наче // по'том ўже хо'дили / копали т'і пол'а / і до ма'шини хо'дила / с'ім рок'іў хо'дила до ма'шини / с'ім рок'іў / до тей'і ма'шини хо'дила / і с'утками / то ше ї 'хоче"ц'а ж ўкрасти // 'хоче"ц'а / хот' і не" мона / бо сте"ре"гли ўсе / але 'хоче"ц'а ўкрасти // їду в'ід ма'шини / може ц'ого ї не" тре казати / але то / шо во'но ї було / те шо во'но було / йа ї 'Тон'ка / ўже йі'ї пеўне то ї не"ма / Антош'чучка / Івана Сидорова се"стра / шо за 'Н'інойу / 'Н'іна Ма'карова була за Й'іваном / с'тейу 'Гол'койу йа хо'дила до ма'шини / і с' 'Тон'койу / але" п'ішла 'Гол'ка ран'ше до'дому / бо но'чами / с'утками хо'дили до ма'шини / і моло'тили с'утками / до'дому не" п'ідеш / кр'ім ўноч'і / йак т'рошки дес' с'тане ма'шина / то 'хоче"ц'а ўкрасти т'рошки зе"рна / і їдеш / споти'кайс'а / поноч'і їдеш / і пе"ре"д'аг'нутис'а // але" раз ми при'ходимо / то таке було / Господ'і / при'ходимо ўноч'і с'аме з не"д'іл'і на поне"д'ілок / при'ходим / а так'і торбин'ки ў нас були / бо ўже ш спе"ц'іал'но так'і / шоб було йак з'важит' то пуд / ш'існацит' к'ілограм / то ўрод'і то купили на ба'зар'і / купили т'ого зе"рна / але" при'ходимо / йшла йа с' 'Тон'койу то'д'і / во'на при'шла ран'ше до'дому / во'на жила там де 'зара Ковал'чук Ван'а живе / там йі'ї була х'ата // і йа при'шла до'дому / йак на 'ранок / то ўже по'ловили // зло'вили ц'ого / ба'гац'ко то'д'і по'ловили / Ал'ошку 'Бобика і Мар'ічку 'Гурванову / то Мар'ічка сид'іла шеї ў т'ур'м'і / 'Гурванова / і ц'ого / 'Боже м'її // Кат'і / т'ого Й'івана / т'оже зло'вили / в'ін т'оже ў т'ур'м'і сид'іў / там де то т'айа / ў'чите"л'ка 'зара сидит' ў т'ї х'ат'і / за'булас' фам'іл'ійу йак // бо то ўже ж не" те"пер було / ўже ста'ра / ўже ї д'умаєў 'Господин'ку / коб ше ме"н'і Гос'под' даў п'амйат' / пон'імайіш / бо таке / стар'іс'т' йе стар'іс'т' // коб хоч 'мати п'амйат' / і ўже т'ута на 'ранок ўже ў мене" йе 'Ганка / йіхн'а се"стра Сидорова / і каже ти знайіш / шо Ди'кун зло'виў 'Тон'ку / а де / ў х'ат'і / ў х'ат'і каже / во'на при'несла / а в'ін буў / до Й'івана при'шоў

чос' / і та при'несла / ў' с'ін'ах по'ставила // во'на ж^м не^н з'нала / шо в'ін ў' хат'і
 йе / а в'ін ви'шоў / шо це за ге'летка ка'же / купила на ба'зар'і // не^н мо'же
 бу'ти / а с'к'іл'ко / пуд / не^н мо'же ка'же бу'ти / ну з'важ / в'ін з'важиў / за'в'із ў'
 ма'ка'зин і з'важиў / йа'краз пуд / і в'ін ў'с'ораў'но т'а'га'йе // ну й'їі забрали /
 забрали ў'же то'д'і й'ї'вана / Ал'о'шку / Мар'і'чку / забрали й'їх ў' Те'о'ф'іпол' /
 ў' т'ур'му / а йа оста'лас'а / до мене^н н'і'х'то не^н при'ходиў / т'і'ко за'ра ў'
 с'іл'і'раду ми'не ви'звали 'рано / ви'зи'вайе Ди'кун / на до'прос / а йо'го ў'с'і
 л'уди бо'йалис' / і йа бо'йалас' / бо бу'ла мо'лода / но ми ў'же ў'бо'йе с Пе'т'ром
 бу'ли / жили ў'бо'йе / ў'же і ди'тина ў' мене^н бу'ла / Ва'с'ка / м'їі х'лопчик
 д'руги' / і в'ін ви'зи'вайе ў'но'ч'і ме^нне / ш'чо'но'ч'і в'ін ви'зи'вайе ме^нне з
 ди'ти'но'ю на до'прос // ди'тина п'лаче / ро'би шо ди'тин'і / ка'же / ха'ї не^н п'лаче
 // ка'жу ро'би / пу'сти ме^нне до'дому / то не^н бу'де п'лакати / а шо йа ди'тин'і
 з'ро'бл'у / ди'тина об'мо'чилас'а / пе'ре'ви'нути / йа не^н ма'ю ў' шо
 пе'ре'ви'нути / та'ї та'ке / ну н'і'чо // то ў'же бу'дут' те^нбе су'дити / бо ти не'сла
 і во'на не'сла // ка'жу во'на не^н не'сла і йа не^н не'сла / а ми при'їшли
 пе'ре'ўд'а'гнутис'а // ми при'їшли пе'ре'ўд'а'гнутис'а / бо нас во'ши й'їли / то
 та'ке бу'ло та'ке // йа'к то'п'і'ру ў'же з'ноў ви'зи'вайе Ка'ш'чук с Те'о'ф'іпол'а
 м'і'л'і'ц'і'о'нер // праў'да йа п'ішла на до'прос / а до Ди'ку'на то т'і'ко за'бе'ре
 ме^нне з ди'ти'но'ю на до'прос / і ў'с'о / а до Ка'ш'чу'ка ў'же по'ї'хала / п'ішки
 п'ішла ў' Те'о'ф'іпол' на до'прос на то'ї / то'же ка'жу / шо не^н не'сла до н'о'го /
 ну во'на не^н не'сла / йа не^н не'сла / ну де / а во'на ка'же ну ха'ї со'ў'бі ка'же / йа'к
 же во'на с'ка'же / йа'к во'на не^н не'сла і йа не^н не'сла / то шош во'на с'ка'же / йа'к
 ми на'в'іт' на'очно з'вод' ме^нне / то не^н то шо / ну н'і'чо // і ту'та су'д / ў'же су'д /
 їду йа на су'д на то'ї / ў'же с'в'іт'ки т'і бу'ли / йа ў' не'ї за с'в'іт'ка / ну ў'же
 ка'жут' / шеш мо'лода бу'ла зоў'с'ім / зоў'с'ім / ка'же / шо бу'дут' те^нбе ше
 су'дити / та'ї за шо / та'ї за шо ме^нне бу'дут' су'дити? / а ка'же ви ў'бид'в'і не'сли
 // ка'жу не^н не'сли // ну ў'же з'н'али з ме'не^н до'прос / йа ска'зала / шо ми не^н
 не'сли н'і'чо / ну то с'а'да'ї / ко'ло не'ї с'а'да'ї / йа с'і'ла / і си'жу ў'же то'ї ц'і'лії
 су'д // то то'д'і Мар'і'ц'і' дали чи то ш'і'с'т' ро'к'іў й'їі дали / дл'а
 Гу'рваново'ї Мар'і'чки / і дл'а й'ї'вана дали / а Ал'о'шку опраў'дали / то

такейе / так получило́с'а / в'ін то́же молоді́ / то Ал'ошка / мали́ судити / судили́ / і то́п'іро́ ўже́ пусти́ли йі́йі / то так ми́ жили́ / о́то та́ке бу́ло / то та́ке бу́ло го́ре / але́" шо́ зроби́ш / а́ зара́ ўже́ до́бре / то ўже́ не"ма́ коли́ жити́ // о́таке бу́ло // і ўс'і́ л'уди́ хо́дили / йак то́ї ка́заў / і бу́ло весе́"ло // хо́дили п'і́шки на Карага́нду / хо́дили ў'досв'і́та ўй'а́зати // накру́тиш пере́весел / і і́деш ў'досв'і́та ўй'а́зати / і на об'і́д при́ходили / і не" бу́ло чим па́лити / і не" бу́ло шо ва́рити // па́лили то ў́ бере́"зі́ торф / то ў́ Де"нис'і́ўц'і бра́ли торф / і та́ке / то бир'кет / то ўже́ по́том бу́ў то́ї бир'кет / о́таке бу́ло / не" бу́ло / аш по́том ўже́ к'ірога́зи бу́ли / і то ми́ ўже́ ўс'і́ т'іши́лис'а / ў́ кого́ бу́ў к'ірога́з / бо ўже́ к'ірога́зом зва́риш йі́сти / а́ йі́сти му́с'ілі ва́рити ў́ пе"ч'і́ / боршч / каша / і му́сиш ва́рити / і ше́ з бура́к'іў та́кії ва́рили ча́й / з б'і́лих бура́к'іў // і в'ін до́брій́ дуже́ бу́ў // пе"чен'і́ бура́ки пе"к'лі́ / то́же йі́ли / до́бр'і́ бу́ли // з ба́з'охи ва́рили ва́рен'а / то́же до́бре бу́ло / йі́ли / ў́се йі́ли / ви́жива́ли / шо́ ба́чили // а́ ўже́ ў́ жни́ва то́д'і́ / ў́же то́д'і́ ў́ жни́ва / ў́же шо́ там ў́ро́дило / то шо́ // ў́ колгосп'і́ ро́били / не" полу́чали / і не" по́зича́ли / і ў́ колгосп'і́ ви́н'і́ бу́ти / от по́їми́ йак // ми́ ви́н'і́ ў́ колгосп'і́ со́рок два́ ру́бл'і́ бу́ли / с Пе"т'ром / а́ колгосп'і́ ви́н'і́ нам вос'і́м'і́с'ат к'і́логра́м зе"р'на // колгосп'і́ нам не" да́йе / в'і́даї́ гро́ши / то в'і́дам зе"р'но // т'ри́мали поро́с'атко ў́же / вит'рима́ли поро́с'атко / а́ йа́ке во́но то поро́с'атко бу́ло / прода́ли / ў́з'а́ли / с'к'і́ко то / с'е́мди́с'ат два́ ру́бл'і́ / ў́з'а́ли за поро́с'а / о́таке / за́несла́ гро́ши / тих со́рок два́ ру́бл'і́ / а́ то́п'іро́ ўже́ полу́чили те зе"р'но / і то́ ст'і́шилис' / і то́ ст'і́шилис' / бо бу́ло йак то́ї ка́заў / шо́ш ти́ зроби́ш / та́ке бу́ло ви́жива́н'а / т'аж"ке бу́ло жи́т'а // с'те́рн'у го́рну́ли / бо не" бу́ло чим па́лити // о́то ў́ жни́ва йак ў́же / та́ка сте"р'н'а / йак ў́же т'ра́ктор де́ / ко́мба́йн де́ ви́соко́ по́кине́ сте"р'н'у / то ми́ ўже́ і́дем го́рне"м / не" т'і́ко йа́ і́йд'на / ў́с'і́ л'уди́ / ў́с'і́ та́к'і́ л'уди́ / йак йа́ / го́рну́ли сте"р'н'у / але́ бу́ло йа́кос' ра́д'існо́ на ду́ш'і́ / йа́кос' ра́д'існо́ бу́ло / ў́с'ораў́но // ў́же йак ў́ жни́ва ў́же та́ко / шо́ хл'і́п ў́же йе́ / ў́ноч'і́ сп'і́вайе"мо́ ко́ло ма́шини́ / шо́п не" с'па́ти / бо там с'па́ти не" бу́де"ш / бо там тре́ ро́бити / то на о́зе"ред'і́ / то со́лому́ в'і́дно́сиш / то зе"р'но́ в'і́дво́зиш во́зико́м / то по́лова / то

згорнини / ўсе // Сте^нпа^нина нибошка пришла / ц'а / Ол'їничка / пришла з
 Н'імецини / вона т'агом робила коло полови / т'агом полову // ну а
 молод'ож^ш йак молод'ож^ш / хт'ат з нейі знушчатис'а ше // в'із'мут'
 зачин'ат' йїї там / ў т'і полов'і / і іде полова на н'у / а вона дуже спокоїна
 була / така вона була спокоїна / шо Боже м'ї / а Боже м'ї каже / шо ж ви з
 нейі так робите / знушчайітес' // ну ўже пустили бабу ту / вона полову
 носила / сама йідна носила полову / отаке було // але ўс'ораўно було
 весе^нло / а потом ўже / то ўже то п'ідводойу ў жнива де возили нас / а потом
 ўже с'тали машинойу возити / т'іко рано ўже ўпорайіс'а / на машину ідеш /
 ўс'ораўно сп'івали / ўс'ораўно сп'івали / йїхали ў поле і сп'івали / і було
 весе^нло / а йак ўже пе^нре^нб'ірайім / і Гос'ін' копайім барабол'і чи наве^нс'н'і
 пе^нре^нб'ірайімо ў колгосп'і ўже / ўже п'ісл'а того ўс'ого / п'ісл'а тейі
 голодоўки / то напе^нчем барабол' ў пол'і / так'і добр'і були / так йїли / ше і
 було таке / шо пе^нре^нб'ірали барабол'і / набрали тейі с кагати соломи /
 ўс'ого напалили поўкидали тих в'ідерце барабол' / бо ж багац'ко л'удей
 було / ў ланц'і було сорок дві ж'інки / сорок дві ж'інки було / і ми
 напе^нкли тих барабол' //

268. – Рано ўстаіу / бе^нрус' / шоб сн'іданок буў // то часом картошку /
 хочу пйуре робл'у / а хочу так / ў мунд'ірах / а н'е то д'едушка ше напе^нче
 // а тод'і бе^нремо ше / колис' було таке / зара то такога не^нма / броска /
 таке / йак р'іпак / а мона з гор'іх'іў зроби́ти / намо^нлоти гор'іх'іў і розвести
 ол'ійом / посолити трошки / пожалуста / йїш с картошкойу / а так йа часом /
 йак на с'кору руку / то ўсе разом / і мн'асо / мн'асо ран'ше кидайіц'а і
 квасол'а і картошки наўбирала туду / і капусти / і ўсе разом кидайу / йак
 сп'ішу / а йак не^н сп'ішу / то бурака п'іджарила / морквиц'у п'іджарила // а
 йак сп'ішим / то так не^н зробиш ўже // а д'ед заўжди сто^нйіт' коло боршчу /
 йак йа дес' п'ішла / чи по^нйїхала куді // а мала Оксанка п'ітайіц'а заўжди /
 хто варіў боршч? // дуже л'убл'ат' / шоб д'едушка варіў // дуже л'убл'ат' /
 шоб д'едушка варіў / в'ін сто^нйіт' // ше де^нруни мона / а йак йе ква^нсец' / от
 йа с'одн'і варила боршч / п'ішла нарвала ква^нсц'у / нарвала кропиви

молодой / і наўбiрала картошки / поставила / картошка кипит' / ўже бачу / шо ўже ўкiп'іла / йа тод'і не" ўсе покришила / помила / і ўкинула туди / і ше томагу туди // принесла миску / Над'а с'іла / в'іл'ала соўб'і / йа соўб'і / д'ед'ев'і / і хорошиі // це шчи'тайе'ц'а зе'ллений боршч / а ўже йак кiдайш бурака / то п'іджариш бурачка / і п'ігжариш моркву / цибул'у / то воно луче буде // а йак де'руни / то барабол' наўбiрала / поб'іл'ших кан'ешно / шоб ш'чиколотки не" поздирати / бе'реш т'ертку ў руки / на'терла с'к'іки ти хоч / на'терла картопл'і / а тод'і бе'реш додайеш туди / шо ти хочиш / йа'це ше кiне"ш туди / розм'ішайш // а йак хоче"ш ти паску пе"кти / то на цеі раз мен'ше / дв'інацит' йа'йец' / жоўт'к'іў / а Над'а сва'риц'а / т'реба було б'іл'ше б'рати / во'на л'убит' дуже жоўту / а йа н'е / йа думайе мен'ше / нашо ж ііх набiвати с'т'іки / то йа теі раз ше б'іл'ки п'ішли / а йак пе"чемо / шо йе ўдома Над'а / то сам'і жоўтки / а б'іл'ки не" к'ідайім / йак хочиш на л'ітру / то на л'ітру рошчiн'айім / а йак хоч на дв'і / то на дв'і // ми 'ран'ше на три л'ітри рошчiн'али / тод'і сушили / і ко'ли ти моло'ка на'пражила / йак то д'обре паска висушана / во'на хароша // а варен'а йак ва'ру / то вишн'а / малина / то'то ўже Над'а варит' / йа не" ва'ру / а йак от ва'рила йа са'ма / то йа так / засипала са'харом / воно по'стойало / а тод'і ну ол'ум'ин'іева миска / не" та'ка / бо по'ливана то мо'же облускати / а ол'ум'ин'ева бе"ре'ц'а на газ на мален'кiй / т'ікино закип'іла / ве"ке"дайу ў банки і закривайу // йо'го тре м'ішати ўс'о ўремйа // йа на'в'іт' була ў ўра'чихи ў Хме"л'ниц'ку / ме"н'і так пон'равилос' // приішла з ба'зару / пе"ре"мила клубн'іку / чи малину / шо там ку'пила / і живо ў миску / прова'рила / і т'рохи са'хару / і во'на ка'же / йа не" дуже пе"ре"варуйу / а так то йа ва'ру вишн'і / л'убл'у ва'рити //

Інформант: Томчук Антоніна Євтихівна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

269. – Ўже ў нас солдаты воіен'і прийіжали ў заго'т'іўл'у бураки ўже во'зили ма'шiнами // во'зили в Анто'н'іни на са'харнiй за'вод / ў Кре"ме"нчу'ки / і во'зили с'уди / с'уди // і ў Кле"мб'іўку во'зили / і ў Короўіе во'зили // а

то^д'і ше і було замерзли / ў шийіс'атому |роц'і замерзли бураки // то^д'і
 |моя Лес'а родилас'а / була мален'ка // четве"ро д'ітеї |мала / ў де"крет'і
 не" була н'і за |жодним / де"крету не" було то^д'і / |саме // |зара ўже і
 де"крети плат'ат' / і |гроши плат'ат' / а то^д'і не" було н'і|якого де"крету /
 н'і|якого / то |я |викопала / бо во|на ў |гос'ін' |родилас'а / |ш'існац'а|того
 |жоўтн'а / то |я |викопала |три |част'і |бурак'іў / а |Пе"тро ўже |копаў |че"тверту
 част' / то |решту ўже |докопуваў / |бураки |були |по |Кал'уже"нец' |кому |шл'а|ху
 / то^д'і і |замерзли ў |нас |бураки / |як |замерзли / |к'іпц'і / |к'іпц'і // |ну ўже
 |во|зити / а ў |нас |тут |була |Хвед'а |Сапуги / |жй'в'ін |тута |з |бабойу / і |з |мамою
 / то |во|на |дуже |його |мати |добра |була / |ц'оц'а |Параска / |така |во|на |добра
 |була / |шо |ну / |по |су|с'іц'к'і і |ўсе / а |тра / ўже |ме"н'і |тра |гру|зити / |бо
 |д'едушка |на |ферм'і |робіў / а |яа ўже |на |норм'і |то^д'і |ше |була / і |в'ін |не"
 |мае |як |їти |гру|зити / а |яа ўже |ди|тину |по|кину / |таї |їду |гру|зити // ў |жоўтн'і
 |во|на |родилас'а / |з'і|мою |во|зили |бураки / |до |Р'ізд'ва |во|зили / і |не" |виве"зли /
 |сн'іг / |такіі |сн'іг // і |во|зили / |шеї |на |ма|шин'і |їй|здили / і |сн'іг |не" |сн'іг / і
 |дошч // |ве"зе |їідна / |двох |не" |в'із'ме ў |каб'іну / |т'іл'ки |но |їідна |на |верс'і
 |се"дит' / а |їідна ў |каб'ін'і |сидит' / то ўже |так |м'ін'айімс'а // і |ру|ками
 |згру|жали |т'і |бураки / |ру|ками |нагру|жали / і |ру|ками |згру|жали / |сид'іли |коло
 |Гар|йоновой |Ган'і |там / на |тому |пол'і / |бо |во|йен'і |во|зили |з' |Кийіва |то^д'і /
 |нас // то |се"ди|мо |п'ід |хатою / |не" |т'іко |яа |їідна / |таких |ба|гац'ко |було / |ўс'і
 / |сид'іли / |шоб |за|брати |до |себе" / |шоб |гру|зіў |бураки / |бо |ру|ками |гру|зили //
 |раз |по|везли |ми |ўже / |по|везла |Ма|ланка |Ма|зу|ришина / і |яа |по|везла / |ба|гац'ко
 |нас |було / |Л'оник |ше |буў |не" |бошчик / |ба|гац'ко // |по|везли ў |Кре"ме"нчу|ки
 |туда / |як |по|везли |ми |т'і |бураки / |сн'іг |з |дош'чем / |пе"ре |нас / |але" |ви|ходимо
 / а |нас |двох |ўз'аў ў |каб'іну ўже / |бо |дуже |сн'іг |їшоў / |пе"ре"т'мае |на|чал'н'ік
 |того ўже |шоф'іра / |каже / |шо |ме"н'і |нада |їїхати |на |за|вод / а |в'ін |каже ў
 |мени |груш|чики / |куди |яа |те"бе |в'із'му // а |в'із'ми |каже |їідну |на |верх //
 |кажу |хто |пол'ізе / |ми |туда |не" |пол'ізим // |як|шо |буде"ш |згру|жати |бураки /
 |то |с'адаї |їід' / і |так / а ўже |була |Лес'а |мален'ка ў |мене // і |їіде"мо //
 |пол|дерт'і |куфаї|ки |так'і |були / |так'і |були / |як |н'ішч'і / |бом|ж'і |зара |крашче

ход'ат / йак ми ходили ўс'і / ну ўже п'везли ми / і ўздоўж до'рогойу ми'шини
 пе"ре"кидуван'і / то'д'і ўже пе"ре"кидалис'а ма'шини / бо дуже ш сн'іг / і з
 дош'чем пра'жыў // ну ми до'йхали ўже до Анто'н'ін / і ше п'ідночу'вали
 т'рохи / і по'йхали / йак ми при'йхали ўже / йіхали ма'йже / чут' не" сугки / і
 не"далеко ж / не"далеко ж тута // йак ми при'йхали / і 'веч'ір до'дому //
 згру'зили ми т'і бура'ки / а т'і ма'шини не" їдут' / бо 'саме ш поўно було то
 таке"го / до'роги ш не" було / йак 'зара // 'зара ў нас ра'і / і до'роги 'гарн'і / і ўсе
 се"ло 'гарне // а то не" було до'роги // ми їдемо / ну шо ш ми / до'дому шоб
 нас чим в'ітп'равити // їдемо / йа їду / Ма'ланка Мазу'ришина їде / їдемо до
 на'чал'н'іка 'сахарного за'воду / за'ходимо ми ў каб'ін'ет до н'ого / йа ў
 по'дерт'і ку'фаіц'і / так йак було / так було / ба 'наче ж"ш не" було // пре"ішли
 ми до н'ого / в'ін 'каже шо та'ке? / 'даіте нам до'дому чим до'братис'а / а
 ходила та'ка вуз'кокол'е'йка / по'йїзд / ку'кушка / з'е Ко'роўяа і ту'ди / в
 Анто'н'іні во'зили бура'ки / тим по'йїздом // 'каже 'зара приве"зе бура'ки / то
 вас до Ве"ликой 'Волиц'і до'ве"зе / а там п'ішки п'і'дети / і так було /
 при'в'із нас до Ве"ликой 'Волиц'і / і ўже дош'чиком // і ми до'роги не" зна'ім
 // то та'ке було / бо ж"ш не" зна'ли до'роги / хто там ко'ли маў де ходити / ў то'ї
 б'ік // а 'Л'оник знаў / 'Л'оник знаў / бо в'ін со'ўб'і та'кіі 'Л'оник / а в'ін там
 со'ўб'і на'в'ідуваўс'а / до 'куго хт'іў там // і в'ін 'каже / 'зара п'і'ду за'їду до
 с'вейі Мар'тоги за'їду // ми 'каже"м 'Л'он'о не" їди / з нами п'і'деш до'дому / ми
 те"бе не" по'кинемо / бо ми до'дому заб'лудимо / і ми / і в'ін п'раўда їде ўже з
 на'ми / і ми при'шли до'дому так / а на д'ругіі ден' т'і шоф'іра 'кажут' до нас
 / йак'шо 'випо'годе"ц'а / то ми при'їдим до вас / ну то і 'добре / шо при'їде"те
 // і ўже д'ругого дн'а во'ни при'йхали до нас / с'воіе с'лово з'держали //
 при'йхали во'ни / і так ве"возили т'і бура'ки / со'к'ірамі рубали / шо 'бачили
 рубили / 'але" 'виве"зли // полу'чали 'цукор / 'цукор полу'чали / шо ка'зати /
 пла'тили / 'зара ўже 'цукру не"ма // н'і'чо / ну 'ц'ого 'року / да'ї йіі 'Боже
 здо'роўяа / 'Л'ід'і Гр'ігор'іўн'і / 'дала по м'ішечку 'цукру / то 'добре і за те
 сп'ас'ібо / а то полу'чали / ба'гац'ко 'цукру полу'чали / полу'чали 'цукор / ўсе
 полу'чали / ўже по'том / ў кол'госп'і // а 'зараз то була б'іда к'репко / і так /

потом була ше оде^ннац'іт' / рок'іу на те^нл'атнику / то тоже / йак тої казаў / і
 Жана мален'ка / бо Ган'а була ўже роз'ішлас'а / а ўже три роки дитин'і / а
 во^на ше ўчилас'а // мамо каже / привезла / а Боже м'іі / кажу / шо ж йа
 буду робити / йа ж на ферм'і // ну шо / ме^нн'і не^н полу^чайц'а / а йіі
 вибрали де^нпутатом були ў Кийів'і / во^на ў Славу^т'і робила на
 се^нл'ікатному / ну н'ічо // каже ў мени робота / йа не^н могу / ну / так і буде
 / кажу дитина заслабне / йак мае^н заслабнути / то заслабне ў вас / і заслабне
 ў мене / ну так / йа ўже так з нейу на^мучилас'а / але^н ну шо ш зробити / тра /
 тра зробити / так йак було шоб добре / таї таке було жит'а // а зара то ўже
 добре / добре ўже зара / шо так казати / йе шо йісти / йе шо / йак тої казаў /
 шо де купити / йе ўсе / але^н ўс'ораўно то^д'і ше т^рохи хот' було де^ншеві
 хл'іп / а зара то до^рогіі // такий буў хл'іп / за Бр'ежн'ева / то ми ўже
 думали / шо то ко^муна // купл'али хл'іп на рубел' ш'іс'т' буханок і шеі
 ш^тири пачки с'ірни^к'іу // т^риц'іт' ко^п'ійок була кон^церва / т^риц'іт'
 ко^п'ійок було осе^нледц'і так'і іва^с'і / добр'і дуже / і ўсе було де^ншеве / а
 зара таке ўсе доро^ге // пенс'ійі не^н добаўл'айут' / а ц'іни ростут' / і ўс'о / с
 чо^го во^ни ростут' / то не^н знайу / тої таке // але добре / кобно не^н г'ірше /
 кобно не^н г'ірше / шоб Господ' даў / шоб не^н було хоч во^ни йакойі / таї
 таке / шо зробиш //

270. – То^п'іро дес'ат' рок'іу ўже с^таршому х^лопце^нв'і / то в'ін ўже
 за^ман'уе йо^го до себе / йім тре н'ан'ки / в'ін йо^му купіў л'іса^пета / і
 пооб'іц'аў мо^б'ілку купити і ўсе / і в'ін ўже при^шоў / ну дитина йак дитина
 / а ў нейі дитина / йа^кас' там ў дитини / цейі другої ж'інки / то йа^кас' там
 сла^пк'іс'т' / шо тра / шо йак буде плакати / чи шо / тре до^нора / ц'іі дитин'і /
 і в'ін ўже ц'ого х^лопчика / с'во^го ц'ого сина першої ж'інки / пов'іу на
 а^нал'із / не^н пи^таўс'а мате^р'і / і н'ічо / а в'ін при^б'іг до бат'ка ўже / бат'ко
 купіў л'іса^пета / купіў мо^б'ілку / а ше пооб'ішчаў / то чо ж в'ін не^н п'іде /
 то в'ін п'іде / і п'ішоў // а та ўже мати каже / і мати та / во^на робит' /
 торгуйе / і ше ўдома шийе / п'ідробл'айе / а в'ін каже / шо во^на
 алко^гол'ічка / а су^с'ітка виступила і каже / шо ў мене хата с хатойу / ми на

їйдному живем подїездї / і двер'ї ў двер'ї / йа каже бачу чим во̀на
 зан'їмайц'а / во̀на не" майе коли пити / во̀на каже робит' / і ше но́чами
 шийе / п'їдробл'аїе / шоб д'їтеї / шо там каже тис'ачу / йїм платит' тис'ачу
 л'їмент'їў / то шо та тис'ача на три душ'ї / таке / однокмнатна / а ў н'ого
 чотирох комнатна / йа кїї то ўже крутиї багатїї / каже н'е / н'е / каже йа не"
 можу пустити / а в'їн / шо таки так / каже анал'їз к'ров'ї брала / ў хлопц'а /
 так каже / сину / ти ходїў на анал'їз / да / і страшно було / було зразу
 страшно / але" в'їн каже / і тайа / шо брала / таї суд каже / таї дес'ат' рок'їў
 дїтин'ї кроў брати / і заступилас'а ц'аїа / шо ў н'ого / шо ў н'ого робит'
 н'ан'ойу / ў ц'ого Миколи / н'ан'ойу робит' / і во̀на каже / йа каже знайу /
 а в'їн каже / ти ўже ў мене робити не" буде"ш / йа знайу каже / шо йа ў тебе
 робити не" буду / але йа кажу те / шо праўда / йа те шо праўда кажу / ти
 браў кроў з дїтини анал'їз / бо йак буде в'їн дес' заслабне чи шо / то тре
 донора / то з дїтини буде кроў брати / і во̀на так ўже / тайа ўже друга
 ж'їнка / шо нам треба / то то каже суд'їа / шо ви нашли донора ўже такого
 / до в'їснац'ати рок'їў не" мона / каже / а ви ў дес'їт' рок'їў нашли
 донора / но присудили за мат'їрїу / і ўсе // отаке //

271. – Йа ше роскажу / йак ми ходили ў буд'ївел'ну бригаду // буў
 Хар'чук Па̀нас бригад'їром / а Іван Том'чук буў тим / ўчотчиком / то ми туйу
 маїстерн'у / ото шо то / то ми йїїї п'їд'т'агали ст'їл / мастили / до к'луба
 о'с'о / де постройїли к'луба ў нас / заго́роджу / зробили заго́роджу / і ми йїїї
 смо́лойу краси́ли / краси́ли Ган'а Йашкова / йа і Г'ен'а / і Ма́рус'ка // то ўже
 казали / ото ви ўже ў пекл'ї не" буде"те / бо ви ўже коло смо́ли каже / тута
 йак пекло // ходили / де ц'їво ў магази́н / де магази́ни т'їго були / шо Кат'а
 ото приватизувала со'б'ї ц'ого / де торгувала / Краўчучка / то ми і там
 масти́ли / йасла ц'їго / ми ўсе тут масти́ли з Ган'ойу / кругом / кругом /
 кругом // ў буд'ївел'ні були ше / бо не" було йак сид'їти / не" було йак
 сид'їти / а ўже мо́я Лес'а п'їдросла / ўже трошки то / а з'їмойу йасел то
 не" було / йак'ї т'ї йасла ше були / так'ї були йасла / сорок д'їтеї / і
 Ган'їс'ка Пацаг'їнишина н'ан'койу і Гал'ка / во̀на ў Ше"пе"т'їўку вийїхала

з° свейу мат'ірыу / Йухима йїїі звали / то вона н'ан'кою була / і Параска Дралишина була н'ан'кою ў сад'іку // то сад'ік / йасла / а йасла були так'і / шо без в'ікон без две^мреї / поўна хата л'удей / коліски но'сили на плечах / ше Над'ка Грицишина но'сила сво^яйї д'іти / і йа но'сила сво^яйї / і таких було багац'ко // гл'ад'ат' т'і н'ан'ки / і йіднойу лож^мкоюу з йіднойі миски ўс'іх д'ітеї годували / сорок двоє д'ітеї // а зара ўже йак йа прышла от подивилас' / ў мене ходили д'іти / от Андр'ііко ўже ходиў / і Вас'а / то зара йак інст'ітут йакїі / штири дитин'і сидит' за столом / подивис'а / карт'іни так'і / чисто'та / та'ка красо'та / а то шо / були йасла там / де зара бол'н'іц'а / де тоїго / сто^ялова була там / то там були йасла / там була коліс' с'іл'ірада / а по'том йасла зробили // то ми но'сили ту'ди з Над'коў / на плечах коліска і соска / і дитина ўпе^нред'і / і пе^нл'уш'ки / і ўвеч'ір дас'т' то'б'і пе^нл'уш'ки додому / бо не^н так йак зара / шо л'іжеч'ка були і ўсе // дас'т' то'б'і ўс'аких р'ізних пе^нл'ушок / йїх тра за н'іч по'прати / бо шоп по'сохли / зноў занести // так'і були йасла / а зара йакто ўс'ораўно / йак йакїі інст'ітут / зара добре / зара добре / т'іко ну шо / йак хто хоче робити / тої найде роботу //

Розповідь про одну віруючу жінку.

272. – І шоб до хати мо'білки не^н брати / шоб вона шо / і ў церкву ходила правослаўну // а прыїхала йїїі го'нука / ц'о воно н'ікому не^н потр'ібне / а так йа то'б'і роскажу // прыїхала йїїі го'нука за воїенім // з'ат' ў нейї воїенї / во'ни живут' в Адес'і // прыїхала го'нука / ўже ў де^нс'атиї клас во'на ходила то'д'і / йак Вас'а ўчиўс'а / таї во'на купила журнала / прынесла додому / каже / бабушка Йева / йа купила журнала / аї Боже / аї де в'ін / во'на за того журнала / там злії каже йе / і того журнала ў два пал'чики і на пош'товїй йашчик вине^нсла / вине^нсла на пош'товїй йашчик / топ'іру ўже та баба п'ішла на дачу / бо ў них дача ше була ў тойї Йеви / а тайа ўже го'нука йїїі / каже до Вас'і / ти шо йїїі не^н можеш пе^нре'воспитати? / а в'ін каже / а во'на ме^нн'і нашо / т'во'я баба / пе^нре'воспитуї / нашо во'но ме^нн'і пе^нре'воспитувати / йа побуду ў нейї ск'іко буду / таї ўс'о // в'ін побуў п'іўроку / во'на дуже довол'на ним була /

така рада і ўсе / таі не^н с^нхот'іў // то буў ў Лебед'овой Л'уди / Ма'русчиной не^нв'істки / то там буў / і Л'іда до'вол'на / і Марус'ка та до'вол'на ним / бо в'ін слухн'аний / в'ін послухайе / ў нейі хата на дв'і поло'вин'і / ў йідн'і поло'вин'і во'на жила / а ў йідн'іі поло'вин'і кварт'ірант'іў т^нримае //

Інформант: Корначук Галина Костянтинівна, 1932 р. н., освіта – 3 кл.

– Як варите гарбузову кашу?

273. – Яа шч'іпайу / не^н к'ришу / а шч'іпайу // зам'ісиш з б'ілоі мукі [галу'шок] / таі в'з'інеш гарбуза / ўже зваріц'а / тоі закіне^нш / бо т'істо во'но хутч'іш зваріц'а / хоч р'ігшу / хоч густ'ішу / ти со^нб'і з'робиш на св'іі ўкус / йак тоі ка'заў / на ўкус і цв'ет та'вар'ішча н'ет / так і ти / ми з М'ішкоўу кушайім / б'іл'ше н'іх'то не^н х'оче / йа йак там звару / то ми ўс'і т^нри йімо / х'лопц'і т'оже не^н йід'ат' / ў мене М'ішка йіс'т' / і йа буду йісти / нам на два дн'і х'ватит' // так і ви звар'іт' т'рошки / по'пробуйте // а гарбузу бе'ри / шоб солотка гарбуза / жоўта / бо б'іла во'на не^н така ўкусна // коліс' гарбузу ў вод'і ва'рили / воду с'ц'іжували / а йа не^н ва'ру н'іколи / йа заўс'іди мо'локом / во'на до'бре ў мо'лоц'і зваріц'а // йііі пол'езно йісти / і на жілудок до'бре // ў мене т'ікі ми з М'ішкоўу кушайім / заўтра зварім / п'ідеш в'ібе^нреш гарбузу таку ма'лен'ку //

Інформант: Томчук Ганна Василівна, 1942 р. н., освіта – 10 кл.

274. – По'с'іяаў два рат'ки ог'ір'к'іў то ка'заў / шо на рат'ку т'ікі стаў / і в'ідро / т'ікі стаў і в'ідро / то там дес' і Пшоноў ў н'ого за'браў / то кажу / хаі би браў / а в'ін ка'же то 'нашо ма'йут' г'нिति на го'род'і / то ўз'аў при'н'іс' / а йіх і коро'ви не^н хт'ат' / то йа ўз'ала порозр'ізала / теі в'ідро п'ід хатоўу / мухи літ'ат' / то доўбали кури / оц'іво / йак во'ни ми'н'і на'до'йіли / т'оже ка'зали / а курка луча йак качка // ага / о'то ц'іво в'иротки / то'то во'но не^н луче / то так т'ашко / жерти хт'ат' ба'гато / і к'іко не^н даі / то ма'ло / і до к'ухн'і їдут' / і кру'гом же^ннуц'а // ц'о броіл'іри / ага / то йідно ўже ўпало на но'ги / се^ндит' / а йідно дес' по'д'іло'с'а / а йідно заду'шили //

275. – Такого М'ішу наїти / то ц'о золота л'удина / шоб в'ін то'б'і с'ікунду йідну прис'їу // в'із'до б в'ін не" те"рп'їу / шо йа накидала цих ог'ірк'їу / і зараз зам'їтау / з'їбрау / і рано схватиує"а / йак і вона / то в'ін даїе йїсти / ве"ке"даїе гноїи / Лар'їска но т'їки доїт' / то зара Лар'їска каже / от йак ме"н'ї т'ашко / на город поїхали ўбойе / тут п'ід хатойу / то ц'о в'ін приїшоу / то тої / йакїи там в'ін не" йе тої виноград / то в'ін йо"го пообр'їзау / малину повир'їзау / йаку повир'їзау / а йаку / йак'ї ше баде"л'аки же"в'ї / йакос" в'ін там со'б'ї бачит" / то т'ї постаў"л'али // наве"сн'ї / дес" там накопала Лар'їса / не" Лар'їса / а М'їт'ка накопау / таких дичок / там дес" йе на пас'їц'ї т'ї дички / так'ї вони не"величк'ї / вони однор'їчки / чи двор'їчки / Бог йїх з'наїе / бо ма"н'ен'ї дуже // то пеўно за дваїцит" пїат" / і ўс'ї позашчепл'увау / но в'ін каже / ве"сн'ана шчепа / ц'а / йак ўже ти садиш йїїи і зразу зашч'їпл'уйїш / то п'їїс'ат процент'їу пре"їмец'а // то пре"н'алос'а б'їл'ше двац'ати йе / і груши / і йаблун'ї / посадиу ве"ноград'їу пеўно с пїат" / прив'їз з'в'їти / ўс'ї поприїмалис'а // вони ц'о ше не"будут" родити / бо то воно ше таке мален"ке // і полоти то в'ін / і шо не"бут" садити / то і в'ін помагаїе // ну ц'о не"ма / навіт" не"мона сказати н'їчо"го / просто / йа не" знаїу / йак вони роз'їшлис'а / Господ" йїх з'наїе //

276. – Ну ше н'їчо не" вистр'їл'увало / ск'їки закрївала / ўже і йїул'а ц'ого року / бо ж нам ўїхали так ў пл'їт / Проб'їчов'ї т'ї гост'ї / то тї"го / там була абрикоса / така гарна / то т'їл'ко п'їўтора в'їдра з'їбрали / там т'ї помн'али і потоўкли / бо ходили ўже там / пре"гл'адаує"а / то шос" там прил'їпиу М'їша / приїхау / хаї там каже / буде ме"н'ї стоїати // так йа зл'акалас'а туг / чи то йа ў кухн'ї була / шос" так вибахнуло / йак ўс'ораўно шо з'їрваує"а балон / ну таке страшне" дуже / але" думайу / то ў гих дес" там на тоц'ї / тої не" дуже погналас'а / йак йа чуйу / йак і галакаїут" там / шос" ход'ат" / ц'о ж не" далеко / на угл'ї хати / на угл'ї нашой садиби ос'о в'їд них / до йакой то степен"ї тре наїпитис" / шоб так ўр'їзатис" / аж ўїхау до л'оху / і на л'ос'ї там гет" тако п'ланка тайа / од'єрта по шву / і на абрикосу

ўже ўдариў / і с'ляўку ўдариў / ну абры'коса пушч'і ўсен'ка з г'іл'аками
 зле^нг'іла / а с'ляўка то шос' там т'рохи / а ма'шину / то б'ачу там во'ни шос'
 р'іўн'али / б'ахкали / і так каже по'ўйду / хо'диў ў с'іл'іраду б'рати спраўку /
 то при'ходиў до нас / ну то шо ж ти / б'уде'ш 'ворог / то ж сво'я л'ўдина з'
 се^нла // скаже'те / шо було те^нл'а ўп'яте / ну ха'і ме^н'і б'уде і так / але ж
 т'во'я ма'шина та'ка доро'га / ти й'іі ку'пиў і ти й'іі так спар'тавиў / т'реба
 там і к'рила / і ка'пота / ўсен'кого ка'пота за'дерло дого'ри / але ти ска'жи /
 мо'тору н'ічо не^н з'робилос'а / на'в'іт' не^н д'ирнуло // ка'же тут во'ни не^н
 б'удут' н'ічога р'обити / ў'чера й'іхала на го'род з д'ідом / бо так йа не^н й'іду /
 не^н 'можу н'ічога / на'в'іт' хо'дити не^н 'можу / то ко'н'а т'ре пот'ремат'и / бо
 не^нма де по'д'іти / то Ла'р'іска г'ички ў'ломит' / а д'ід ў'косит' // ми по'с'іяли
 йач'м'ін' / а йач'м'ін' п'іт'с'іяли / то з'араз та'ке во'но там / і п'ір'іі / шо хоч
 ве^нлазит' / с' т'ейу / ў'род'і л'і'ц'еркойу / то так рад'очки н'іби га'м'інко з'нати /
 бо в'ін по'с'іяў йач'м'ін' / але не^н ў'росип'ну / а М'іша на'с'іяў с'і'валкойу
 л'ўц'ерку по йач'мен'у // то га'рно та'ко с'ходит' / на'в'іт' д'уже га'рно // шос'
 йа роз'казуйу і ўже забу'вайус' / то к'оло З'іні во'на сто'йала / б'ачу по'бахкана
 т'рохи / пови'праўл'увана / ну так йа'г'би / але шо тут / на'в'іт' сл'і'пому / то
 на'мацай'ш / а то ве^ндушч'і / тої так б'ачиш / та'ка пом'н'ата //

277. – П'яте'ро д'іт'ей / ме^н'і н'іх'то не^н гоїд'нуў / ме^н'і н'іх'то рубл'а
 не^н даў // га'н'ала йа с'ім 'рок'іў на ф'ерм'і до'й'аркам й'істи ва'рила / ска'жи но
 / не^н дур'на була / х'іба ж ў мене^н була к'лепка / х'іба ме^н'і т'ре було і'ти
 ва'рити / х'іба не^н 'мона було т'ижден' чи дв'і не^нд'ілі' под'іі ко'ров'и / та ж
 ўста'йу ў ш'тири го'дин'і // в'із'ми но ко'же'н ден' про'бива'і с'тешку / ў ш'тири
 го'дини ўста'вай / чи то с'в'ато / чи Р'ізд'во / Но'вий р'ік / Ве^нлигден' // на
 Ве^нлигден' ка'жда сп'і'шит' шос' спе^н'к'ти / з'ва'рити / ле^н'т'а с'н'ідати // ти ж^н
 то п'ерв'і ден' Ве^нлико'дн'а / і їду ва'рити й'істи / ото то ўже п'раўда / шо так /
 йак тої ка'заў наро'билас'а / не^нма шо ка'зати / і де йа'ка ф'ерма / то з'і'ма /
 г'налас'а / бо х'т'іла / д'іти ў'читис' п'ішли / таї де ш / ко'п'і'ку т'реба ўз'ати /
 а ц'ої ў мене^н т'оже та'кій шала'пут / шо ўс'і г'роши хот' би на к'нишку
 пок'ласти / а ў'дома йак хоч / і йак по'йду де / бо то йа'г'би н'ікуда не^н й'іхала /

то вони і нав'іт' не мали б шо ўд'агнутис'а / а кожен раз йїздила то ў Ригу / то ў В'іл'нус / Б'ілорус'ійу ўсен'ку / кругом була / де т'іко ме"не не но"сило / та ш то ж нин'і / так'і були паралонов'і чоб'іт'ки / на замках були збоку // та тута не"мона було докупитис'а / т'реба було б'рати йїх / вони Че"хословац'к'і / т'реба було купл'ати йїх з рук / йак тої ка'заў / тоже // то не"хт'іла ж йа / йа хт'іла / шоб вони ўс'і три мали / і шуби купл'ала / йа знайу Йўл'і і Нел'і покулп'ала шуби / то вона ў н'ї / т'і шуб'і / йак л'ал'ка була // нав'іт' не"скаже"ш / шо то тайа шуба не"норки та'койі чи шо не"буд' / а не"та / шо ве"дм'ід' тої кудлатиї // т'іки та'ка / шо вор'сини аж прамо блист'ат' / так'і с'лаўн'і // і от вона до нин'ки ше майе Йўл'а / бо Нел'а то не"знайу / де вона по'д'іла / а Йўл'а до нин'і с'к'іки хо'дила і н'ічо йї не"зробилос'а // ўже вона кан'ешно т'існа на н'у / бо ўже вона не"та'ка / і са'ма ўже постар'іла / шо ш там ка'зати / таї воно т'реба було йїхати і шукати / і йак в'із'му / назбе"райу та'мо за р'ік / тої на 'гос'ін' / а ше ми йїхали перед Новим 'роком / то так шос' і накупл'айїш / і туфл'і / і са'пошки / і ўсе / бо там та'ке / шо т'іки грошеї даї / а було / шо ў с'в'іт'і мир'і / там тої б'істер т'ікино браўс'а / та'ко тут т'реба було да'ти т'риц'іт' п'ят' г'ривен' / і не"докупис'а нав'іт' / йа знайу шо були і словац'к'і туфл'і т'і так'і / а там бе"ри / пре"лаўки тр'ішчат' // то там ўс'і йїхали / ў Л'в'іў / на Івано-Франк'іўшчину / ц'і ўс'і / ну то йїхали по продукти тоже там / риба ўс'ака / копче"на / йака т'іки / аж 'гочи розб'ігайуца // а ў нас 'того не"було // по'йїду / покулп'айу д'іўчатам / а в'ін ше дивиц'а / шоб йо'му ше шо пре"вести / на'йагже / даў грошеї / до нин'ки / кажу при ўс'іх / от і не"в'істка і з'ат' ў 'хат'і / шо не"даў рубл'а / йак йїхала // в'із'ми було з'с'вейї зарплати // і так / і до 'хати не"даў н'ічо н'іколи шос' ку'пити / дес' йа'когос' коў'ра / дес' йа'кус' ш'тору / / дес' йа'кус' т'ул' / бо йак йа по'йїхала / то йа і накупл'ала / йа купила ш'тори / йа купила т'ул'і / не"було ў л'у'деї та'ких т'ул'іў / йак йа йїїї при'везла // та'ке / не"ма / шо зга'дати чо'гос' та'кого / 'доброго / йа то йо'го н'іколи не"бо'йалас' / захт'іла йїхати / нин'ки з'іб'ралас' / вони то там ў'дома д'іўчата пора'туйт' / бо там хто йїхаў /

Жен'ка йїхала / Л'ена мо'їа йїздила / ну так'ї котр'ї во'ни там со'уб'ї // ми прийїхали / шоб купити шос' / але ї хт'їла ку'сок до'роги заве'рнути / ўс'ораўно / хаї хот' доро'га ме'н'ї об'їде'ц'а дурно / тижден' тре'ба вибути / їа нин'ки за'думала йїхати / ї їа їого не' пита'ла / кажут' д'ї'чата ўже бат'ко йїопка'є / хано ви пре'їйдите / а прийїхала / а в'їн ре'гоче со'уб'ї / же би хоч с'лово ска'заў то'уб'ї // їа їого не' бо'їалас'а / ї не' бо'їус' до нин'ки // т'їки но шо ро'бота мо'їа / то ўсе / то ўсе мо'їе бу'ло / ї д'їти мо'її бу'ли // в'їн же ж ўз'аў три комбаїни / то шо ме'н'ї / шо ти ўз'аў три комбаїни / а їа ў'дома ло'пала // то тре'ба бу'ло / їа'ке во'но не' бу'ло го'роди / але во'ни бу'ли на мене йїдну / а ў пол'ї ше ст'їки ге'ктар'ї'ў бурак'ї'ў / то шо ти ц'о / шутки / таї так / шоб напи'сати / то мо'на бу'ло б к'нишку г'рубшу / їак Б'їбл'аїа / напи'сати / за жит'а мо'їе // ск'їки ше ме'не ма'ти з Над'оїу йїли / ої / ої / ої / тре'ба бу'ло пе'ре'жити // думайу / ї ў мене не'в'їст'ки їе / їа н'їколи не' ка'зала / їак во'на зро'била / чи во'на мо'же не' так зро'била // нин'ки не' так / заўтра бу'де так / бу'де ди'витис'а / їак їа / думайу / видно то'уб'ї / їак пост'їрайїш ти / а їак пост'їрайе хтос' // от не'бо'шка Н'їна та'ка бу'ла ха'з'аїка / Зойїна ма'ти / але во'на н'їколи надво'р'ї ст'їрки не' в'їшала / н'їка'гда // а В'єра ка'же до неїї / но Ган'а ондо наст'їрала ст'їки // ну / во'на ст'їрайе гарно / бо во'на ба'гато порош'ка бе'нре // ти ст'їрай з ро'зумом / то ї там не' тре' кр'єпко / во'на ше ї ма'ла ма'шинку ст'їрал'ну / а їа ї не' хт'їла / ко'лис' Ма'рус'а Проб'їчова / не'бо'шка / та'ки Г'ванова / ка'зала до мене / Ган'а / купи ма'шинку / ў тебе п'їатеро д'їтеї / а їа думайу / добре то'уб'ї ба'лакати / в'їн ро'бит' парторгом / ти ро'биш ў кан'тор'ї / ви заробл'аїїте г'рош'ї / а їа на йїдн'ї 'норм'ї / це'нт'нер п'їїїс'ат / це'нт'нер 'вос'їм'їс'ат / то це їа наїб'їл'ше зе'р'на полу'чала // це'нт'нер 'вос'їм'їс'ат / то не' з'найїш / чи д'їт'ам ва'рити / чи кур'ц'ї сипнути 'того зе'р'на / то ка'жу / думайу / ў тебе г'роши їе / от їа'гби ї 'зара ска'зати / їа б ї мо'гла поз'волити шос' купити / ї до хати // то мо'же 'зара ї ме'н'ї хто так ска'заў / але їа н'їкому там по'ради та'коїї не' даїу / ка'жде жи'ве так / їак ко'му ви'ходить' //

– Розкажіть як колять свиню.

278. – Сало зн'аў / бо то йе / то роскол'уйут' / і моўл'аў розр'ізуйт'
над'войе же"воґа / а в'ін бе"ре розби'раіе з'верху / сало гарне воно таке /
чисте"н'ке воно заўжди / і не" покроўл'ане / і н'ічо / бо то шо воно верхн'е /
а то"д'і ўже живоґа / шо там воно йе розр'ізаіе / то то"д'і ўносіт' о"д'ел'но //
але розр'ізаў / зн'аў ўсе / йак не" мае"бути / сала н'іколи не" одбе"раіе / бо
то ўже в'ін заботе"ц'а цим / ну ше кажу"сало одбе"ру / то ше с'хочим / то
то"б'і ўже не" буде шо робіти / ше йак помії / полоб'жи / ну то ўнеслі до
хати / а то"д'і розд'іл'айіш / шо хоче"ш со"б'і на коба"су / шо хоче"ш на
паш'тет / шо хоче"ш со"б'і / йаке там дивіс'а / шоб дес' рул'ет / з же"воґа /
то тако йак то пе"чеш'а / то пе"чеш' ўсе хоче"ш / шоб хот' і не" ве"с'іл'а / а
так / але" ш' ўсе одно ўсе пе"чеш' // але коба"су то заўжди бе"ру так йа"бі /
ну добре з ре"бер' дуже коба"са / добре с'ц'ого / з лопатки / там таке
н'іжн'іше м'н'асо / таке / не" таке / йак оґо на с'тегнах // але то коли
получайіц'а // йак то"му дала лопатку / Саш'і дала лопатку / Йул'і кусок
сте"ґна / кусок ше йоґо дочц'і сте"ґна / ўсталос' сте"ґно / шо ти так крепко
напе"чеш' з н'ого // поро"с'ат'і не"ма / ну на те ми йоґо і тримали / і в'ін
помагаў ц'ілу з'іму / і гн'іі викидаў / і ўсе / і йак же знайіш т'їі дочц'і //
воґа і пре"й'іжайе / і на Ве"лліген' пре"й'іхала / то йак ти не" да"сі й'їі // так
само хоче"ц'а / шоб дес' дати / а йак так / то йа кажу йак добре / з лопатки
добре / з ре"бра / а ре"бро / хоче"ш порубати тоже дес' / стуштити ре"бро /
ми заўжди йоґо ў мороз'ілку кладемо от йак йе // то йа ребер' менше дайу /
а ўже таке"во мн'асне / то дайемо / а ребра то ўже / коліс' пре"й'іде / дати
т'рошки / дес' т'їі т'рошки / то таке ўже // то т'їі ребра о"д'ел'но / таі то так //
там то коба"са / то салт'ісона / голова п'іде на солт'ісон ўс'а / йаке шо там
йе / йак тако треба роздати / то йа пе"чу баґато // йак перш / то т'рошки
менше пекла / бо ми не" зй'ідайімо / ну те"пер то добре / зара можиш
полоб'жити ў мороз'ілку / ў л'убе ўремйа со"б'і і вит'аниш / в'ідр'іжиш / то
воґо буде // бо йа зразу думала / шо воно йак розмерзніц'а / то буде
розлазитис' / а н'е / тре"майіц'а купи гарно / тоі салт'ісон // і ўсе брали /
котл'ети брали / тоже ў мороз'ілку / баґато раз'іў // добре / шо те"пер ўже

|в|идумали та|ке // та|ї по|пе^нчеш / то|ї то^нб^ні |бу|де по|печа|не / та|ї то^нб^ні с^нв^нато /
 на|їса|ме |луче с^нв^нато |їа |л^нубл^ну |Пас|ку / на|їса|ме |луче с^нв^нато // ну |доб|ре |їак і
 на Р^нїзд|во / ну то на Р^нїзд|во |їа шо / і |го|луп^нц^ні / і |хо|ло|де|ць / і |їсе / бо |д^нїти
 при|ход^нат^н / то так |їсе |го|тов|им / |їак |їс^но|ра|їно / шо на |їа|к|їи |бал^н / шо то /
 тих при|її|дут^н |їб|идв^ні з чо|лов^нїка|ми і |д^нїт^нми / |їже ш^нїст^нох / нас тр^нох / ну
 ш^нїтири |їже шчи|тати / то |їже |дес^нїт^н душ / і |Са|ша / і С^нїро|жа / то зно^нї |дес^нїт^н
 душ / то|ї |їе |ко|му |го|тов|ити / а так то |го|то^нїл^на |на|до|їїло / |їак |пе|чена
 |ред^нка / |їа |їже |ка|зала / |мо|же хто |її|її |в^нїд|бе^нре |в^нїд|мене / н^нїх^нто не^н |хо|че //
 при|її|дут^н |д^нїти / то |то|же |ди|їл^нац^на / |шоб шо|с^н |дес^н |зго|тов|ити // |л^нубл^нат^н
 |дуже |де^нру|ни с |сиром / бо та|ких |де^нру|н^нїї н^нїх^нто не^н |на|пе|че / |ба|бу|шка / |їак
 ви // во|ни |бе^нрут^н |ло|ш^нка|ми |на|кла|да|їут^н / ну от |їак ти |па|м^нпу|шку |пе^нчеш
 |де^нру|на / то^нд^нї |ло|жиш |кр^нин^ну |сиру / а ше |з|в|ер|ху |лож^нко|їу |при|кр^нив^най^нш / а
 |їа |їїх |ро|бл^ну |ру|ка|ми / і во|ни |ї мене та|к^нї |пир^нї|же|чки / |кр^нул^нї / |гар^нї / то
 |нав^нїт^н |їже і |Вас^на до |їул^нї / шо ти не^н так / |їак |ба|бу|шка // ну / |ка|же / так
 не^н так / але во|ни |т^нро|хи |ї мене ше не^н |по|лу|чай|уц^на / бо то |т^нре|ба |ско|рен^нко
 |дуже |ру|ка|ми / але^н |ме^нн^нї |зда|їец^на / там не^нма |н^нїчо|го |ско|рен^нкого // |ко|лис^н
 |Гал^на |Бе^нн|дер|ка / |їак |П^нро|б^нїч |їшо^нї на |пенс^нї|їу / а во|на |бу|ла / то хо|дила по
 |л^нуд^нах / не^н до |їс^нїх / але^н хо|дила |ку|хо|вар|ити // то во|на |дуже |при|їшла / а
 на те |їре|м|їа / ше |т^нїкино |т^нї |паш^нтет|ї |про|бу|вал|їс^на / |пе^нк^нли на |па|те^нл^нн^нах /
 так |їа|г|їи |зам^нї|сила / і на |па|тел^нн^ну |ро|ск|лала по |в^нїн^нц^на / |ї мене та|ка
 |висо|чен^нка |їе |па|тел^нн^ноч|ка / і |їа |їїїї |з|в|ер|ху |гар|но |їа|їцем |зма|сти|ла / і |ї
 |пе^нч^нї |пе|чу // і там во|но |ви|їмай^нш / |за|хо|ло|джу|їїц^на / там |їак |хо|че^нш / то
 |мо|на |їо|го |ї п^нїд |прес |кр^нино|чку |пре^нк^нла|сти / але |їже на |па|тел^нн^нї / бо |їа |їже
 не^н |ви|їмай^н / бо во|но |бу|де |ко|лот|їс^на / |бу|де |ло|п|ати / а то^нд^нї с |па|тел^нн^нї
 |р^нїж|им на |ку|со|чки і так |ро|б|їли |їже // то во|на |дуже |хо|т^нїла / то |бу|де |ро|б|їти
 |їо|го / |т^нїки |шоб н^нїх^нто не^н |ба|чи|ї / |їа |бу|ду |ро|б|їти / але^н |їа не^н |хо|чу |шоб
 н^нїх^нто не^н |ба|чи|ї // ну то ти со^нб^нї |ро|б|ї / |їа |нав^нїт^н |ко|ло |те|бе |їе|ден |раз
 |пе^нре^нїду / |ї не^н |тре |н^нїчо |нав^нїт^н |по|ка|зу|вати // |ка|зати і |тлу|ма|чити / |по|ба|чи|ла
 / шо |а|га / ти |ци|бул^нку |треш / |на|ти|рай^нш / а ти со^нб^нї |бе^нри |ци|бул^нї |ск^нїки
 |хо|чиш // а |пе^нч^нїн|ки ти |са|мо|її не^н |спе^нчеш / бо во|но |бу|де |су|хе і не^н |доб|ре /

ти мусиш ўз'ати трошки жиру / сала / ти мусиш ўз'ати трошки мн'аса тако-го / і ше пе'ре'мел'уйиш / йа пр'імерно бе'ру йак два к'іла пе'ч'інки / то бе'ру ш'тири к'іла мн'аса / йа не" на поло'вину / а б'іл'ш на поло'вину / то во'но то'д'і добре / во'но смач'не / во'но мн'аген'ке / во'но не" су'хе / во'но не" д'робиц'а / і во'на так зробила / ўже і то'д'і ўс'і с'тали робити / а то'д'і й'акос' во'но так трошки пр'оїшло / і о'то йа раз по'пробувала ў с'етку / по'том д'ругий раз / і ўже так поч'али робити ўс'і / йак йа / і ўже ўс'і л'уди ў с'етку 'робл'ат' / а те'пер мо'йа Й'ул'а ка'же / шо в'із'диге ше робила й'і'йі / там во'на / шо ў нейі тор'гуйе // то ка'же бе'ре ту с'етку і бе'ре п'іўк'іла пе'ч'інки / сто п'і'йіс'ат грам сала то помн'у / шо сто п'і'йіс'ат грам сала / с'в'іжого / ну й'акого там с'в'іжого / не" ва'реного / а тако'го // ну досит' то шо мо'на ше і з моро'з'ілки / ну пе'ўно не" за'сол'аного / бо во'но ўже бу'де ўкус і за'пах не" та'кий / ста'рий // то бе'ре ше сто п'і'йіс'ат грам сала / а мн'аса то пе'ўно грам т'риста / запраўл'айе / і начин'айе / на'мотуйе так й'агби / т'риста грам рису туди / і там запраўл'айе / при'жаруйе / і зав'ивайе та'к'і не"ве'личк'і / та'к'і б'іл'ш'і йак котл'ети / но та'к'і доў'тен'к'і / і ка'же при'тушуйе ў то'му / при'жаруйе йіх / а то'д'і скла'дайе ў каст'рул'ку і ше при'тушуйе йіх / то та'к'і до'бр'і / но йа ше ц'о'го не" пр'обувала //

Селище міського типу Теофіполь

Теофіполь – селище міського типу, центр Теофіпольського району Хмельницької області, розташоване на лівому березі річки Полкви (притоки Горині), на північній частині Подільського плато. Територію сучасного Теофіполя в стародавні часи заселяло словянське плем'я – волиняни. У IX-X ст. вона входила до складу Київської Русі, а з 1199 року – до складу Галицько-Волинського князівства. Теофіполь під назвою Камінь, як одна із фортець – опорних пунктів литовських феодалів на півдні Волині, вперше згадується 1420 року [8, с. 528].

279. – Вопше були традиційні дуже хороші / особливо йак на Паску збиєралиєса ўсі д'іучата і с'п'івали п'існ'і гайіўки // ўсе се"ло схо"дилоєса на гайіўку / стар'і л'уди б'рали з собою / хустки ве"ликі / ве"ликі т'і хустки // во"ни п'ітєтел'ували н'ими і ц'ілих три дн'і с'лухали гайіўки // гайіўки дуже крас'ів'і // ўсі д'іучата б'ралиєса колом і сп'івали т'і гайіўки // ну во"ни рано приєходиєли і ўже так до вєчора і ўсі були задоволе"ні // ну а те"пер звиєчайно традицій таких не"ма / ўже не"ма тих гайіўок //

280. – Ше п'іс'ла в'ітні народ трохи б'ідно жиў / особливо сорок с'оміі / сорок вос'міі р'ік // ў нас за се"лом йє ве"ликіі л'іс і ми д'іти ўже були деўйат' / дес'ат' рок'іў / заўжди ходили за гриєбами / заўжди ішли ра'нен'ко за гриєбами / н'іхто н'іколи не" ходиў йак пе"че сонце / бо во"ни тод'і ўже отруїн'і були // ми з'нали ўсі гриєби і ми н'іколи не" могли заблудитис'а // ми назбиєрайєм / приєнесиєм додому і во"ни заўжди харош'і були / н'іколи / н'іхто не" трав'ієса / то"му шо нас баг'ки ўчили / йак'і харош'і гриби / а йак'і парш'ив'і гриби // потєм йак к'інчалеєса гриби / ми ходили збиєрати суниц'і // ў нас так'і зруби шо не"ма де"реў / по'ка посад'ат молодїі л'іс / то ст'іл'ки було суниц' багато / особливо так'і пол'анки // ст'анє"мо / ну / збиєрали дес' по в'ідр'і / а йак на ве"сн'і то ўсі ходили ў л'іс за цвиєтами / так'і були цвиєти / йак койодрист'і були // були ц'і баранч'єки називалиєсі і ўс'о се"ло ішло / ниєд'іла начиєнайєца і ўсе се"ло їде ў л'іс // х'лопц'і і д'іучата с'п'івали ў л'іс'і / збиєрали цв'іти / во"ни були р'ізнобарўн'і / особливо б'іл'і койодрист'і / баранч'єки були син'і / і с'ір'єнов'і / а ше ф'іалки були син'і / син'і // ми плєли бас'ки і так несєли додому // тод'і таке було жиєт'а / шо не" було чим палити / ходила з бура'нами / с коровойу / от // скоро"дили / го'рам бо виєбиєрали пир'їі шоп палити не" було чим / хату ўтоп'ити // таке було жиєт'а / але шо зробіте // то не" так йак те"п'ірачка //

281. – Йа проро"била ў б'иткомб'інат'і / ро"била маїстринойу / ш'вачкойу / шили ўс'о / кроїєли / за'каз'іў було / о // зароб'єли гр'ош'і / не" так йак те"п'ір'ічк'і не"ма н'ічого / а там було ўс'о і шерст' і сукна і ўс'о /

ўс'о 'було / о // робили / л'у'деі багато 'було / йак 'зара / бо 'зара йе ўс'о / а то'д'і не^н 'було н'ічога // ўс'о робили своїмі рукамі і г'ладілі / розувалі ўгл'а / о / ўс'о робілі // ходіла на роботу і ше три^{ел}мала ха'з'аіство / ко'рову три^{ел}мала / би'чка / те^нличку / бо не^н 'було йак 'жити // ходіла ў 'поле / т'рисла по'лову / ночувала бо не^н 'було чим при^{ел}вести / ночувала по три дн'і / по три ноч'і / шоп не^н пок'рали / бо пок'рали і шо / ц'іліі ден' наро'білас'а і ше ни^е 'мона при^{ел}вести //

282. – На 'пенс'ійі / пе^нчу пи'р'іш'кі / м'ішу п'іў'л'ітри мо'лока 'кислого чи солоткого / т'рошки д'рошч'іў / от / з 'йаблукамі / з'с'іром / за'м'ішуйу / пе^нчу і за'ймайс'а тим ўже йак ста'ра 'баба // пе^нчу / йа 'диў'л'ус'а на ду'коўку йак / йак з'разу ўкл'учеі ду'хоўку то ду'хоўка на'гр'ілас'а / а то'д'і ўже са'жайу т'істо / пир'ішки са'тайу / диў'л'ус'а шоп во'ни при'гн'ітилис'а на 'б'іл'ше ўкл'учайу ду'хоўку / а йак во'ни ўже при'гн'ітац'а то йа на 'менчи'ї во'гон' стаўл'у //

283. – Назби'елрайе'ш гри'б'іў / при'носили до'дому / начи'елнайем йіх / йе та'кій шо труп'частіі то ми 'чисти'ели йіх / 'шапочки 'чисти'ели / а 'решту ми 'р'ізали ўс'і // на'мочи'мо ў вод'і зо дв'і го'дини / то'д'і ви'е'т'а'гали / к'лалі на п'л'ити / н'іх'то не^н маў 'газу // ба'н'ак / ў ба'н'ак / на'ки'елдайеш таі во'ни ки'елп'лат // поки'елп'лат во'ни з го'дину / то'д'і о'хо'ложуйут // ма'ма б'рали по'лос'кала йіх / по'лос'кала зо три 'рази / до'ки не^нма 'тейі с'лиз'і / а то'д'і ки'елдала ў ба'н'ак і во'ни ту'шили'с'а // ко'лі ўже т'роха по'тушац'а / б'рали то'ди 'чисти'ели кар'тошки / 'р'ізали ту кар'тошку і ки'елдали ў гри'би // так ту'шили т'і гри'би і так по'л'зувалис'а / харчу'вали'с'а 'тими гри'елбами // йа к'вашу ка'пусту / о // на шатк'іў'ниц'і на'тру / по'т'ім с'ипл'у с'іл' / ли'е'сточки / 'пери'ец / там йа 'майу таку м'іру / шо ста'кан т'раба ў'сипати сол'і / до'бре 'вимн'ати / а во'на при'ки'елсайе ў каструл'і // ў каструл'і при'елкисне т'рошки / а по'т'ім ви'е'би'елрайу ў 'банки / до'бре стоўчу ў 'банках т'рохл'іт'рових і во'на стоўіт аж до с'ейі по'ри ў мене^н йе йедна 'банка //

284. – Росчи^енали хл'іб / брали дечки так'і дере^ул'ан'і / туди
наси^епали т'рохи житн'ойі муки / т'рохи пше^нничнойі // було ў нас т'істо
таке / шо воно заўжди ли^ешалос'а і ми на тому т'іс'т'і заробл'али хл'іб //
намочували ў вод'і / воно розмокало те т'істо / по'тому ўже пот'рошки ў
муку / воно так п'ітходило / п'ітходило м'ісили / а ўже йак п'іднесе^ц'а ўже
добре ўже тод'і виробл'али // спочатку на стол'і / а по'тому палили пйец і
так шоп че^р'ена ўже зм'інилас'а ў пйецови / тод'і вигортали зв'іти вугл'а
ўсе с'уди с пйеца / а туди садили / або на капусту ложили лис'т'а / або на
поп'іл і в'ін так п'ікс'а // ўже дивилис'а / в'іткри^евали засл'ін // йак в'ін
зарумйан'іе^ц'а то т'рошки в'іткри^евали п'іч і зноў закри^евали // і ўже тод'і
в'іткри^евали чере^з п'іўто^ра години вит'агали тої хл'іб // брали тої хл'іб /
витирали і стави^л'и на с'т'іл і накри^евали йакимос' полот'ном / або
рушни^еком шоп т'рошки в'ід'ішоў // ўже при к'ін'ці т'істо лишалос'а /
шкрабали т'і нецки і получалос'а ше мален'кйі п'ітпалок // тої п'ітпалок
терли часни^еком / були мал'і д'іти і л'убили сеї п'ітпалок / брали його
р'ізали і так йіли // дуже було смачно / бо хл'іб в'ін не^н такий йак зара //

Інформант: Маринюк Віра Іванівна, 1927 р. н.

285. – Ран'че вислалі бат'ка на Донбас / на шахти / ран'че / вислалі
бат'ка / о // а йак ўже ме^н'і бат'ка і маму / то були ме^н'і вийіхали дес'
приблизно навірно ў двац'ат с'омому роц'і дес' вислалі / а ме^н'е мален'ку
остави^л'и ў Кунч'і // ў т'от'і Грини // ну короче / йак ме^н'і було три роки /
ў триц'атому роц'і і йа по'йіхала туди / з Донбасу / коліс' Запорос'ка
облас'ц' / се була сте^п'и / Запор'іс'ка / Хе^р'сонс'ка облас'ц' се були сте^п'и
// п'ісл'а голодомору / йак голодомор проїшоў то там л'удей не^н було / се
були сте^п'и / пон'імайеш / о // то з Донбасу л'уб'іте^л'ами / та^к'ими
висланц'ами йак ми / то при'длагали туди і бат'ко з мамойу / там ше буў
знакомйі чолов'ік Вал'е^н'т'ін і в'ін забраў нас // ми жили ў Ки^е'рилц'іўц'і /
Запорос'койі облас'ц'і на мор'і // там йа жила до сорок че^т'вертого року / ў
триц'ат' вос'тому роц'і забрали бат'ка / ре^н'пре^с'ірували // ў сорок ўтором

году во ўрэмйа н'імц'іў ўмерла мама // бат'ка заб'рали / йо'му було т'риц'ат' ш'іс'т' рок'іў / а мама ўмерла / йї' було т'риц'ат' п'ят' рок'іў // йа столас'а сї'ро'тойу і йа сама се'бе л'ічила / сама се'бе ўс'о // // а пот'ом зм'інила фам'іл'ію // Васил' прї'їхаў два'нац'а'того марта // ми поже'нилис'а // ну / ў сорок' в'ос'мому роц'і йа вї'шла зам'іш / наро'дїўс'а першїй сї'нок / по'мер // другїй сї'нок наро'дїўс'а / д'уже було т'ашко / о // де'кретн'і не' були так'і де'кретн'і йак зарас / було т'риц'ат' ш'іс'т' дн'іў де'крету до род'іў і п'іс'л'а род'іў / а пот'ім то бабушка / то н'ан'ка / то ўс'о т'раба було / ну йак то ска'зати // пот'ім наро'дїўс'а другїт' сїн / о // пот'ім пост'ройїли хату // ну йа не' з'найу / ў мене" ў голо'в'і путайе"ц'а //

286. – Ўс'і пр'одуктї булі / о'то ўс'ака за'крутка була о'то ў л'ос'ї сто'йала д'ішка ог'ір'к'іў / д'ішка пом'їдор / д'ішка ка'пусти / д'ішка йаблук к'ваше'них і мален'ка д'ішче'нка к'васї'ели бура'ки на боршч // боршч ва'рили т'їки с' к'ваше'нї'емї бура'ками // а от' комп'от'іў т'оже / комп'от'іў не' за'крї'вали / ўс'о воз'можне ва'рен'а ва'рили // от' ў нас було там ў сат'ку ба'гато д'уже вї'шен' / то ми вїшн'ї обрї'вали і з вї'шен' ва'рили ва'рен'а т'їл'ки ва'рили джем і ва'рен'а ва'рили с кам'їн'ц'амї / і бе"з кам'їн'ц'іў т'ї вїшн'ї пукали / о / так о'то ко'ліс' ка'зали кам'їн'ц'ї д'їста'вати то / то ка'зати пука'ти вїшн'ї / о // і доста'вали т'ї кам'їн'ц'ї і ва'рили ва'рен'а бе"з кам'їн'ц'іў / о // йак на'пїтї'с'а то ве"лїк'ї бутл'ї на чо'тири / п'ят' / ш'іс'т' і дес'ат' л'їт'р'іў / засї'пали т'ї вїшн'ї ў бутл'ї і робїли та'ку нас'то'їку / вїшне'ву / засї'пали вїшн'ї ў бутел' / поси'пали цукром і во'ни г'рали там / пе'ре'гравали ну і та'ка була нас'то'йанка вї'шн'ака і хо'дили ўс'ї ва'л'етом / п'їан'ї // н'їх'то не" знаў / шо то можна кру'тїтї / ш'ос' та'ко на'варїш бан'ака вї'шен' / тої сто'їят п'їят'нац'ати / два'ц'ати л'їт'ров'ї / поўн'ї бан'акї того ва'рен'а // ў бутл'ях вїшн'ї / д'їтї поста'їют / в'їз'мут' ў ро'та з'робл'ат' ш'пїчку з дере'ва / де"ре"ўї'яну та'ку палї'чку за'стру'гаїут / ш'оп була о'стра і кот'ра с'тарша вї'таскуїе вїшн'ї с' того бутл'а / наго'дуїе мен'чї'х / пол'а'гаїут ко'ло того бутл'а с'пати / отак'ї за'крутки булі / ої //

287. – Їа старен'ка / але ше помален'ко хожу / ше шос' гл'ажу
 каче^лн'атка / кур'чатка / на город'і ше гратку спол'у / ше ци^лбул'ку вибе^лру
 / ше барабол'ка викопайу // копи^лрац'їа близен'ко / а ў копи^лрац'їйі йе ўс'о
 купити і пенс'їу даїут йе за шо купити / но здо^лроўїа не^лма ^лтого / не^л
 купи^лш // а д'їти не^л зр'їкайуц'а / при^лход'ат помагаїут' // а йа ўже сталас'а
 са^лма / і шкода хати і шкода д'їтеї / не^л хочу ки^лдати с'вого б'їс'ц'а / хочу
 ўмерти ў с'войї хат'ї // т'їл'їхон йе / йак шос' небу^лт' не^л то / позво^лнила до
 д'їтеї і д'їти зара приїдут до мене^л // шо там тре^лба / зробр'ат' / при^лнесут'
 ме^лн'ї харч'їу / йак йа не^л звару тако^лго йак те^лпера варат' / то во^лни
 зробр'ат' ме^лн'ї / при^лнесут' і не^л тра бойати^лс'а д'їтеї // йак йе д'їти то
 дуже добре / ў ме^лне четве^лро їїх йе і помален'ко ше ўс'ї / йак то кажут при
 здрав'її і с'воїм д'їт'ам помагаїут' і ме^лн'ї при^лходат' помагати // йа
 ўд'ачна і т'їшус'а ними // с'огодн'ї при^лїїхали д'їти полу^лчати паї / ми
 майе^лмо земл'у ў кол'госп'ї // даїут' нам паї / при^лїїхали полу^лчат' //

Інформант: Маринюк Іван Максимович, 1942 р. н.

288. – Ко^лн'а три^лмаїут за н'їзdra / за верхн'у губу / п'їдн'їмаїут'
 ногу / ковал' п'їдн'їмаїе ногу / росчи^лшчайе // йе та^лке сп'їц'ал'не н'їж / шо
 росчи^лшчайе ко^лпїто ко^лн'аче // по^лтом бе^лре н'їш ме^лжи но^лги ту но^лгу і
 п'їдби^лваїе п'їт'кову / п'їт'кову п'їдган'аїе ў куз'н'ї / нагр'їваїе п'їт'кову /
 бе^лре м'їру но^лги ко^лн'ачойї / нагр'їваїе / ковал' п'їт'ковуїе їм / так шоб
 во^лна н'їгде не^л ша^лталас'а // вичи^лшчайе но^лжами і це ўс'о //

Інформант: Романюк Людмила Іванівна, 1947 р. н., освіта – 10 кл.

289. – Ну так зби^лрали^лс'а ж'їн'ки / зби^лрали^лс'а / м'їсили по пар'ї
 чо^лтири ж'їн'ки / котор'ї жили добре ш чолов'їками ў пар'ї / скан^лдалу не^л
 було / росчи^лн'али // росчи^лнили / росчи^лна п'їдоїшла на^лша / м'їсімо
 коро^лваї / м'їсімо ўчо^лтирох / шоб були по пар'ї / о // зам'їсили / коро^лваї
 п'їт'ходи^лт / коро^лваї п'їдоїшоў шо ўже тра йо^лго вит'агнути / а то^лд'ї / йак ми
 м'їсімо то п^лробуїемо но^лжем // йакшо р'їжи^лмо но^лжем і ў н'ому дирки /

шо не^нма бу^ллок / так значи^т в^н го^тови^н / за^міша^ни^ні // а то^д'і в^н
 п'іт^ходит / п'ід'і^тшо^ў / то^д'і кла^дем йо^го ў^дечку / ту / шо пе^кти коро^ваї //
 то^д'і ви^робл^айе^мо / ви^робл^айе^мо ро^зу / ро^би^емо х^рести^ки / ви^шн^і /
 че^решн^і / от^ьо // заве^рну^ли / с^тави^ці / і в^н п'іт^ходи^т / п'іт^ходи^т /
 ўже бачи^м п'ід'і^тшо^ў до к^н'и^ц'а / йак два^цит^ь п^йат^ь сан^т'і^метр[']і^ў // то^д'і
 на^пал[']у^йем п[']іч / на^пале^на / ви^гор[']та^йец[']а / поп[']іл і то^д'і йо^го са^жайу /
 за^тул[']айу за^су^вайу і в^н си^дит['] дв[']і го^дини с^поло^вино^у / но йак в^н ба^чу
 / шо прис^мал[']у^йец[']а / то^д'і з^вер^ха на^кри[']вайу / і так йак^шо в^н ў^да^ва^ўс[']а /
 то пара бу^де ж^ити до^бре / йак но при^с'і^ў / мо^же ко^торе по^ми[']рати / о // а
 йак л^опне то / то ўже д^луже с^ил[']на б[']і^да мо^же бу^ти / о // о^так і ко^нчи^лос[']а //
 а по^том п[']ішла на х^л'еб^за^вод / на х^л'еб^за^воді с[']тали пе^кти коро^ваї /
 пе^кли коро^ваї / за^казу^вали / за^кажут коро^ваї / м[']іси^ли і с[']ку^мисом / о //
 м[']іси^ли ма^шини^ні / се[']і шо м[']ішт['] коро^ваї / а ви^робл[']али так са^ме ру^ками / о
 // т[']іко шо ўже ўсу^вали бе^з за^тул[']ки ў^д печ[']і / не^з за^тул[']али / а бу^ла п[']іч і так
 са^жали / і так пе^кли і коро^ваї / і ка^лач[']і //

290. – Йа рос[']кажу йак йа с[']тала б^жол[']а^рем / не^нна[']ро^ком // ў^д мо^го
 бат[']ка бу^ли б^жоли / ў^дома бу^ло дес[']ат['] ву^ли[']к[']і^ў і на кол[']гос[']п[']і бу^ло
 ву^ли[']к[']і^ў с[']п[']йаде[']с[']ат // на кол[']гос[']п[']ну пас[']іку ми йо^му не^н хо^дили по^мо[']гати
 / а ў^дома му[']с[']іли по^ма[']гати / бо в^н сам не^н спра[']ў[']л[']а[']ўс[']а с[']то[']йу ро^бото[']йу //
 по^ки ми бу^ли ма[']л[']і то ми йо^му по^мо[']гали т[']іко ви[']до[']йу[']вати б^жоли /
 кро[']п[']ити ме[']до[']качку / за[']ста[']ў[']л[']ати ту[']ди ра[']мка / ви[']качу[']вати з['] них ме[']д і то
 б[']і[']л[']ш н[']і[']яко[']й ро^боти ми не^н з[']нали // ўс[']о шо ми з[']нали про п[']чоли / шо
 п[']чоли д[']уже ц[']іка[']ва ко[']машка / во[']на д[']уже ро[']з[']ум[']на / пра[']ц[']о[']в[']ита // ле[']нда[']ш[']чих
 пч[']іл п[']чоли не^н л[']уб[']л[']ат / во[']ни йіх ви[']гон[']ат['] з['] ву[']ли[']ка / т[']ру[']т[']і[']ў то[']же во[']ни
 ў[']ву[']ли[']ку три[']ма[']йут до['] те[']йі по[']ри / по[']ки т[']і шос['] ро[']бл[']ат / на з[']і[']му во[']ни йіх
 то[']же ви[']ган[']а[']йут з['] ву[']ли[']ка // це ўсе йа ўз[']нала в[']ід сво[']го бат[']ка // в[']н ме[']н[']і
 рос[']казу[']аў д[']уже ба[']гато іс[']тор[']ії про п[']чоли / йак во[']ни з[']нали / де йе
 ме[']до[']нос[']ні по[']л[']а / т[']ра[']ви // йе та[']не[']ц['] пч[']ілки / йа[']кі['] ви[']кону[']йе пч[']ола
 роз[']в[']ідни[']ца / йа[']ка ви[']в[']ідала за[']дек[']іл[']ка де[']с[']ат[']к[']і[']ў к[']іло[']метр[']і[']ў де йе
 ме[']до[']носна рос[']линка / во[']на при[']л[']і[']та[']йе ў[']ву[']лик і на т[']і ра[']м[']ц[']і де п[']чоли / т[']і

шо л'ітайут за м'едом / с'ідає і виконує такіі т'анок / во'на ма'хайє к'рил'ц'ами лапками там / і по'казує ў й'аку сторо'ну л'майут ле'н'іти за м'едом // йє п'чоли / й'ак'і периробл'айут мед / йє п'чоли / й'ак'і при'нос'ат во'ду ў вулик // йє п'чоли й'ак'і п'д'ігр'івайут дл'а мат'ки й'аче'йки / ў й'ак'і во'на в'іткла'дає й'айічка // йє п'чоли / й'ак'і го'дуйут мат'ку / йє п'чоли / й'ак'і го'ту'ють і об'ігр'івайут т'і й'аче'йки / ў й'ак'их мален'к'і й'айе'чка / й'ак'і в'іткл'ала мат'ка // ў них д'уже роспр'ід'іл'ана ч'ітко ро'бота і ўс'і во'ни викон'уют с'вої об'оўй'аски / й'ак ў д'обр'і с'ім'їі // й'акшо гар'на і вулик викон'ує ўс'і с'вої об'оўй'аски / ўс'і п'чоли за'йма'юц'а сво'їєйу ро'бото'ю / то'ї м'еду йє // а йє вулик ле'н'даш'чий / ў й'акому ба'гато пч'іл / а то'лку не'ма н'і'й'акого // йє п'чоли й'ак'і охор'он'айут / на л'іт'ку си'д'ат' / шоп н'і'й'ак'і чуж'і п'чоли не' зал'італи ў вулик / не' к'рали мед / ос'и / джм'іл'і там // ну ро'бота дл'а пч'іл йє к'руглі'ї р'ік // начи'єнай'ец'а ро'бота ран'о'йу ве'с'но'ю // ў ди'єтинств'і було ба'гато с'н'ігу і на подв'ір'і сто'їтали кучу'гури с'н'ігу і там / де мали сто'їати вули'єки / ми заўж'ди роски'дали с'н'іг ло'пато'ю / поси'єпали с'іл'у / шоп с'н'іг скор'іше роста'ваў загор'тали там драпа'ками / так'і в'іні'єчки то'д'і були дере'ўй'ан'і / ло'мачки // ўше й'ак по'года була / та'ка шо було гра'дус'іў чотир'на'цят' / п'ят'на'цят' те'п'ла / т'ато ка'заў ўже по'ра ви'єстаўл'ати вулики // с'в'ато було та'ке сорок св'ат'их / з'начит' 'буз'ок при'ніс сорок п'алок на сво'є гн'із'до / і Т'еплого Ў'л'екса с'в'ато було // з'начит' п'ісл'а тих св'ат ў ко'лишн'їі час ўже ви'єстаўл'али вули'єки / ну ў ти'пер'ішн'їі час зм'іни'лос' ўс'о / і так ў нас ўже не' полу'чай'ец'а // с'аме перше ви'носили вулики с хатинки / де во'ни зи'єму'вали'єс'і / ростаўл'али на к'ілоч'ки / там де були пр'ідго'тоўле'н'і во'ни // вули'єки на з'іму ути'єпл'али / накри'євали й'їх в'атни'єми та'кими вод'і'й'алками / з'боку за'праўл'али за'стаўну до'сочку / за ту до'сочку накла'дали а'бо моху / а'бо с'іна / шоп ўби'рало си'р'іс'т' і так зи'єму'вали'єс'а п'чоли ў хатинц'і // наве'сн'і ви'єстаўл'али на т'і ко'ли'єчки / роскри'євали ўс'іх / зн'і'мали т'і од'і'й'алц'а / в'іткри'євали л'і'точ'ки // че'єкали шоп п'чоли вобле'н'і'єс'а / ну і т'ато там ди'єўл'єс'а й'ак'їі вули'єк й'ак вобл'ітайут / й'ак'їі вулик гар'но обл'ітай'ец'а // в'ін там ўс'о

записуваў соб'і / йакіі вулік погано вобл'ітаўс'а / пчоли погано з н'ого
 ви'літали / значи'т' в'ін йакііс' х'воріі / погано пере'зиму'ваўс'а // і на
 другіі ден' в'ін зразу починаў робіти таку ве'сн'ану ре'в'із'ію /
 пе'ре'ди'л'атис'а т'і ўс'і пчоли // ну і поки тато м'іг то робіти / то робіў / а
 з ро'ками в'ін стаў старен'кіі / йо'му було ўже вос'імс'іт ш'іс'т' р'ок'іў / в'ін
 пе'ре'стаў ў вос'імс'іт р'ок'іў бачіти і ми мус'ілі йо'му помагати / по т'рохи
 / там в'ін нароставаў // йе такіх заразных і гни'лец' / йеўро'пеіс'кіі кл'ішч
 // треба обробл'ати йіх і димом / і л'ікарство ми купл'аем там п'іп'іт /
 обробл'аем йіх / але обробл'айец'а ў тоі пе'р'іод / йак пчоли не' нос'ат
 меду і мало распл'оду на ра'мках // обробл'аем сам'і вулікі / чисти'мо
 йіх / п'ідго'таўлуйемо йіх до зі'ми і ўже ў вере'сн'і м'ісац'і / ко'ли не'ма
 н'і'якаго ўз'атку / начи'наем п'ідгудовувати пчоли обоўйас'ково на зі'му
 цукровим си'ропом з добаўле'н'ам ки'слоти // йакшо добаўл'айец'а
 ки'слота лимона / цукровіі си'роп пчоли пе'ре'робл'айут і в'ін не'
 загустае / не' кри'стал'ізуец'а / так йак мед // то'му з'імойу пчоли
 ослабле'но і йіи лекше' пойдати такіі цукровіі си'роп / йак розгри'зати
 ра'мки там де мед // ну обоўйас'ково на зі'му мае'бути ў вуліку
 в'іс'ім'нац'ат / двац'ат' к'ілог'рам'іў харч'іў на зі'му пчолам // ну оброб'ілі
 йіх і ўже при наста'ні холо'д'іў скоро'тили гн'ізда / вин'али ба'гато ра'мок і
 достаўл'айец'а т'іл'ки дес'ат' / дванац'ат' ра'мок ў вуліку / і зноў
 закла'даем застаўн'і досочки / закла'даем / закла'даем / закла'даем /
 закла'даем с'іном / закла'даем мохом / закла'даем з'боку / закла'даем /
 ве'р'ха утипл'аем ватн'ачками // там диві'мос'а йака те'мпе'ратура / шоп
 не' було б'ільше йак в'іс'ім градус'іў те'пла / бо дл'а них це ўже ба'гато //
 йакшо ў при'м'ішче'н'і в'іс'ім градус'іў те'пла / то ў вуліку ц'ілих т'риц'ат
 і пчоли начи'нают ви'лазити з вулика на хатинку // то'му ми в'іткри'вайемо
 в'ікно / ре'гул'іруем те'мпе'ратуру / диві'мос'а / шоп не' було там ми'шеі
 / шоп не' за'лази'ли ў вулікі / ви'гр'ібайімо пчоли / йак'і на прот'аз'і зі'ми
 за'гинули і прогор'таем л'ітучки / шоп во'ни мали чим дихати // ко'ли пчоли
 спл'ат / йе друга робота / ў цеі пе'р'іод тра п'ідго'тови'ти нов'і ра'мки / а

д'їду'с'а нашоґо | дуже с'тар'ї | вули'ки / ше пра'д'їда | нашоґо | вули'ки / дл'а | кожноґо | вули'ка | інш'ї | рамки // дл'а | пас'їчни'ка | тоґе | б'їл'а | них | баґато | робо'ти // рос'пал'у'єм | ди'ма'ра | саме" | ран'че" / ўд'аґай'єм'с'а | так / ў | рука'виц'ї / хоч | наш | бат'ко | заўґди | буў | в | од'н'її | рубашц'ї / | т'їко | ў | с'єтку | ўд'їваўс'а / н'їколи | в'їн | не° | браў | н'ї | рука'виц' / н'ї | ди'ма'ра // йоґо | п'чоли / йак | ми | ка'зали / з'нали | і | не" | ку'сали // ну | йа | ш | над'аґайу | на | себе" | хала'та | такоґо | сп'їц'ал'ноґо / | ситко / рука'виц'ї / | шоп | ме"не | не" | ку'сали | п'чоли / бо | йа | йїх | бо'йус'а | до | с'їх | пор // ну | і | сам'її | важливи'ї | мо'мент / йак | то | каґе | ре"зул'тат | прац'ї | і | пас'їчни'ка | і | п'чол'їў / | ск'їл'ки | там | ви°качуй'єц'а | ме'ду | і | йакоґо | ме'ду // ну | це | ўсе | за'лежит' | в'їд | при'родн'їх | умоў | і | при'роди // ну / так | йак | пас'їка | д'їс'талас' | нам | ў | спа'док | в'їд | бат'ка / при | до'їн'ї | бж'їл | уча'ст'вуйе | ўс'а | наша | ве"лика | ро'дина / ўс'ї | при'ход'ат | по'маґати // йа | ви'майу | рамки | з | вули'ка / | диўл'ус'а | ск'їл'ки | на | йак'її | ме'ду / | диўл'ус'а | йаку | можна | б'рати / йаку | можна | не" | б'рати // о'нук / праўнук | д'їдус'їў / | носи'єт' | рамки | ў | ха'тинку / брат | з° | сє'с'тро'їу | зр'їзайт' / Тан'а / дочка | мо'я / | кру'ти'єт' | ме'до'качку / чоло'в'їк | менче | по'маґайе | б'їл'а | бж'їл / бо | ў | н'оґо | буў | ін'фаркт | і | ал'єр'т'їа | ў | н'оґо | на | уку'си | бж'їл / то | в'їн | там | во'бм'їтайе | рамки / по'маґайе | ў | ха'тинку | с'та'ви'єти | йїх | там // ну | часом | с'та'ви'єт' | ў | вули'ки / йак'шо | во'ни | не° | дуже | ку'сайуц'а // так | шо | при | до'їн'ї | ме'ду | уча'ст'вуйе | ўс'а | наша | ве"лика | ро'дина | Роман'ук'їў // ну | і | в'їд'по'в'їдно | розд'їл'айец'а | ме'д | ўс'їм / тої | шо | ви'до'їїс'а // | до'їїм | ми | п'чоли | йак | йакиї | р'їк / йакиї | два | ра'зи / йакиї | три | ра'зи / а | йе | такиї | р'їк | шо | не"ма | сп'ри'ятливи'х | умоў / то | не" | до'їїмо // к'їн'чайец'а | л'їтн'а | робо'та / начи'єнайец'а | о'с'їн'а | робо'та | б'їл'а | бж'їл / зноў | тре'ба | п'чоли | пере"гл'а'дати / обо'робл'ати | йїх | в'їд | кл'їш'ч'їў // п'чоли | хво'р'їйут / так | само | баґато | хво'роб | ў | них // ну | нас | йе | четве"ро | д'їтеї / з'ї | ўс'їх | них | пе"ре"далос' | бж'їл'ництво | ме"н'ї / дочц'ї / так | йа | с'тала | бжол'арем | і | ўґе | рок'їў | пїят' | йа | до'гл'а'даїу | за | бжоло'ами // в'їт | тата | досталос' | ме"н'ї | два'нац'ат | вули'к'їў / так | і | во'ни | зби'єр'їґайуц'а / | тро'хи | про'па'даїе / за | л'їто | йа | йїх | там | на'рошч'уйу | т'ї | с'їм'її // | дуже | ц'їка'ва | робо'та / | дуже | заспо'койує / при'є'носе | баґато | такоґо | за'до'воле"н'а // | диви'шс'а | йак | та'ка | мален'ка | ко'машка | і | та'ка | ро'зумна / | бу'ли

б так'і л'уди була б Україна цв'ітуца і багата // п'іс'ла ве"сн'анойі роботи б'іл'а пч'іл начи"найец'а л'ітн'а робота / треба ч'асто до них ди"вити"с'а / пров'ірати чи йе 'матка / чи в'ідложуйе йайічка / чи йе молод'і п'чоли // йіх треба п'ідгу'довувати цук'рови"м си"ропом дл'а 'того / шоп плодоносила 'матка луч'е / хот' там йе мед з зи"ми / йакиї траба зр'ізати / шоп п'чоли йіли // наве"сн'і ше ш н'ічо не" цв'іте // йіх треба догл'анути / шоп во'ни дожили нор'мал'но до по'йаўл'е"н'а 'перши"х кв'іт'іў / йак'і начи"найут росцв'ітати // на 'бере"з'і ламат'а росцв'ітайе / 'коти"ки там росцв'ітайут' / ве"р'ба і вот во'ни начи"найут но'сити ўже потрошки пи"лок / начи"найут но'сити дл'а 'себе" корм / но ўсе ж таки йім треба давати цук'ровиї пи"лок / поки не" нач'нец'а 'масове цв'іт'ін'а // ў 'масовому цв'іт'ін'і во'ни начи"найут но'сити і пи"лок і мед / і запи'чатуйут 'межи 'рамками ц'ілінки пропол'ісом // ўс'і ц'і продукти бж'іл'ництва 'дуже ц'ін'ац'а і во'ни чист'і / 'йак'існ'і / еколо'г'ічно чист'і / можна так сказати дл'а л'удеї // во'пш'ім начи"найец'а цв'іт'ін'а / треба ди"вити"с'а / ко'ли там п'чоли наносили трошка 'меду / можна його ўже до'йти // но те"пер'ішн'і 'весни 'дуже так'і хо'лодн'і і не"ма спри'ятли"ви"х таких умоў / то'му ў 'наш'іі м'ісцевост'і ве"сн'аного 'меду не" бувайе // ўже так че"кайем / ко'ли на'чинайе цв'істи р'іпак / начи'найут цв'істи де"рева / гречка / ну дл'а бж'іл багато роботи йе і дл'а бжол'ара // з'імойу чо'лов'ік 'робит' 'рамки / на'т'агуйе там д'роті"ки на них / на'т'агуйе вош'чину / чистит' 'йіх / стар'і 'рамки 'тоже треба по'чистити / вир'ізати вош'чину йа'ка ўже б'іл'ше два три роки служила ў 'вулі"ку / пе"ре"ту'пити йі'ї і п'ідго'тови"ти но'ві 'рамки // ме"н'і 'дуже по'добайец'а прац'увати б'іл'а бжол'іў / йа в'ітпочивайу / набагато крашче / йак на го'родн'іх роботах / хот' при'ходи"ц'а ви"конувати і го'родн'і / і 'хатн'і роботи // йа старайус'а ўс'ім ч'ленам ро'дини при"вити л'убоў до пч'іл / шоп во'ни / шоп не" пропала // можна казати п'рад'іда 'нашого прац'а / бо 'мами"н 'бат'ко маў п'чоли / але його роскуркули"ли / вигнали його с 'хати / але пот'ім помален'ко / йак то 'кажут / даў Бог / п'ідв'іўс'а на 'ноги / стаў зноў го'сподаром / зноў розв'іў пч'іл і так т'і п'чоли

ве^ндуц'а ў нас з двацят' другога року і до ц'ого часу // і ме^н'і би дуже хт'іло^с'а / шоп члени нашої ве^нликої родини заїмали^с'а ц'іейу не^ел^ех^ойу працею / йака приносе таке душеўне задоволе^н'а і в'ідпов'ідно в'ід кожнай прац'і йе ре^нзул'тат //

Село Човгузів Теофіпольського району

Човгузів – село, центр сільської ради, розташоване на річці Полкві за 10 км від районного центру і за 9 км від залізничної станції Суховоля. Човгузів вперше згадується в історичних документах 1420 року. Населення брало участь у визвольній війні 1648-1654 рр. [8, с. 551].

Інформант: Данік Таїсія Федорівна, 1928 р. н., освіта – 7 кл.

– Як ви колись одягалися?

291. – Було таке йак суконка / но вони були робл'ан'і на ве^нрстат'і і так'ім / то снували нитками / а проробл'али воўноўйу / чир'воноўйу і чорноўйу / такими пасками // то йа знайу ше йак мали / то йа йїй не^нносила / но йа знайу жи були так'і / о // на зиму мали так'і кобати / зви'чайн'і во так йак тїперка / чи чорн'і чи йак'і / зашпи^л'алис'а тїй ўс'о // а муш'чини / то муш'чини такош / йа ўже того не^н памн'атайу но вогорили такош / так'і мали воўн'ан'і / холошн'і називали йїх / о // то'то ше йа памн'атайу йак ходили ў них // та йак м'їй чолоўв'ік / то в'ін ўже ни ходїў ў них / но йа ше памн'атайу // йак була мален'ка / то ше ходили // шап'ки мали / капил'ухи так'і плели // муш'чини плели / вот // йак йе солома пше^н'нична // то вибирали так'і стр'їлки г'руб'і / і то плели сами // такими зуп'чиками випл'їтали і так ходили //

Інформант: Ткачук Раїса Марківна, 1925 р. н., освіта – 4 кл.

292. – Йак варили боршч // рошчин'али жито / на г'рубо рошчинили тейе жито / туйу м'уку // в'ін т'рошка 'викис / по'тому давали жит'на і пе^н'т'рушку / і часни'ку / і цибул'і / шк'варок або ї мн'аса / і т'рошки пши'ном

заси́пали / ти́ буў боршч // а ну ти́пер ўже інакши / а ти́перка дайут ка́пусту / дайут бора́чок // а так са́мо і питрушку / мн'аса ку́сочок / і бу́л'б'іў к'і́л'ка / і мо́ркву // но і то́мат ку́пуйут дайут // і йе боршч / му́ки п'і́тпражуг т́рошки / сме́танки / ти́ боршч // ко́ліс' ва́рили пиро́ги / си́ра / бу́л'бу а́бо ка́ш'і спе́кли і си́ра / ну і т'і́сто завива́ли // бу́ли ва́реники / пиро́ги / а ти́пер ва́реники // пиро́ги пе́кли так са́мо с ка́ш'і / гри́чана кру́па і бу́л'ба // і по́тому до́бре" рошк'ва́рили // т'і́сто рошчи́нали пше́нишни і т́рошки ви́кисло і завива́ли / са́жали ў п'і́ч / пе́крос'а / бу́ли пиро́ги / го́лупц'і ро́били так са́мо // кашу / і гри́чану кру́пу і бу́л'бу і по́тому лист'ки завива́ли / і шк'ва́рили / і го́лупц'і бу́ли / і мн'асо // і хто маў ду́шчи то з мн'асом // а хто не" маў ну то так / с'і́кли мн'асо // ўже пос'і́кли мн'асо / зм'і́шали с тим / і ро́били го́лупц'і / са́дили ў п'і́ч / спик'лос'а //

Інформант: Семенюк Ганна Феофанівна, 1918 р. н., освіта – 7 кл.

293. – Йак йа хо́дила до шко́ли / то бу́ло два ўчи́тл'і / о // тут де"ре́ктор жиў та́ки ў шко́л'і / у ц'і с'та́р'і // ну в'ін і ўчиў до об'і́ду // ну хо́дили до шко́ли д'і́ти // значит / на́самперет при́ходила / п'і́т час на́уки значит / ўс'і ста́вали / і одна ди́тина го́во́рила О́ч:и наш / го́во́рила // то"д'і на́ука // го́во́рили / а́би ви ко́го зди́бали / а́би ви ка́зали / до́брого дн'а // ну так / і д'і́ти і ро́били / а по"́тому ўчи́ли ўсе // ну і хо́дила йа с'і́м ро́к'іў до шко́ли //

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ РАЙОН

Село Захарівці Хмельницького р-ну

Захарівці – село, розташоване за 30 км від районного центру і за 7 км від залізничної станції Чорний Острів. Уперше село згадується в історичних документах 1811 року [8, с. 571].

Інформант: Мала Марія Василівна, 1930 р. н., освіта – 9 кл.

294. – П'іс'л'а в'їїни жили погано / не" було ў шо ўд'аг'нутис'а / не" було шо йїсти // мама с'їйала на ого'род'і ко'нопл'у / ко'ли во'но пророс'те / ко'нопл'а / йа зо се"с'т'роу вири'вали і мо'чили ў во'д'і / су'шили і так було шо ми зо се"с'т'роу мо'чили ц'і ко'нопл'і / по'тому на'терли / тере'били і остало'с'а та'ке пра'д'іво / йа'ке пра'ли і ма'ма но'сила до од'ної ж'їнки / шо'б зроби'ти полот'но // во'на ма'ла та'кі ста'нок / ве"рс'тат / ко'ли зроби'ли полот'но / йа хо'дила ў бер'їг шо'би нар'вати в'їл'хи з д'ерева / нар'їзати ко'ри і мо'чили ц'у ко'ру / і кра'сили полот'но / с' того полот'на ма'ма ши'ла од'аг / сп'їдни'ц'ї / сороч'ки //

295. – Йа з ба'пц'оу хо'дила ў поле / зби'рали ко'лос'ки / вити'рали / ма'ма в'їд'в'їйала і ма'ли та'кі жор'на / на йа'к'і ми мо'лоли ц'у му'ку / пик'ли кор'ж'ї шо'би з голо'ду не" по'мерти // йа с' три'ц'ятого ро'ку / але" йа не" з'найу про голо'домор т'їки ми"н'ї ба'б'ц'а ро'с'казувала шо д'уже було т'аш'ко ж'ити / бу'ли л'уди го'лодн'ї / бо'с'ї і гол'ї і па'дали с'мерт'у / поми'рали з голо'ду // л'уди д'уже голо'дували / ко'ло нас су'с'їд'ї шоў с' пол'а / шу'каў шо'би ни'бут' на'їти / хот' гни'лої картопл'ї / і не" до'шоў до'дому і по'мер / ўпаў // це та'кі буў при'каз в'їд С'тал'їна / заби'рали ўс'о зо скла'д'їў / з л'уде'ї шо йа'ке бу'ло // ў того чо'лов'їка бу'ла ма'ти і ба'т'ко / заб'рали ко'рову / а во'ни ви'копали / йїх ви'гнали с' ха'ти / то во'ни ви'копали зим'л'анку і жили ў зим'л'анц'ї //

296. – Йа ма'ла ба'т'ка і ма'му / ми про'жили з ма'моу / пер'ш'ї ро'ки йу'нос'т'ї йа пра'ц'увала на по'шт'ї / при'мала посыл'ки / а пот'їм п'їшла пра'ц'увати ў с'їл'по Черноостр'їўс'ке ста'ршим ш'чито'водом / йїзди'ла по с'елах / про'води'ла ре"в'їз'їу ў мага'зинах // ми"н'ї було де"ўйат'нацит' ро'к'їў / йа ви'їшла зам'їж" і наро'дила д'во'їе д'їток / сина і доч'ку / дала йїм жит'а / йа'к'і во'ни про'жива'ют' до с'о'год'н'їш'ного дн'а // ў нас ў се"л'ї з'їбрало'с' ба'гато л'уде'ї / п'іс'л'а того мо'лод'ї ў ни'д'їл'у ран'ком // мо'лод'ї при'шоў / буў сирот'а бе"з ба'т'ка і ми ст'вор'ували вис'їл'а / не"ве"лике / са'ма ро'дина / але ма'музи'ка духо'ва грала / йа'к ми їшли по'тому с'уда / при'ходи'ли на йо'го ха'з'аїство / в'їн мо'же там при'ладну'ваў / ма'ма са'ма не" д'уже так ва'жно / і

в'ін пришоу до нас і ми ўже так жили тут ў мене" / бо в'ін трохи буў б'ідний / але м'ї баг'ко зразу йому зробіў йому чоботи / бо робиў ў Черноостров'ї ў сапожн'ї / кост'ум пошили і в'їтправили його ўчитис'а на трактор'їста // в'ін так трактор'їстом доўго робиў і ми так і прожили // яа прожила з ним п'їй'с'ат ш'їс'т' рок'їў / буў добрашчїй / л'убїў д'їти й онуки / побудували хату / кухн'ї дв'ї / сараї / прожиў добре / не"даўно / тому два роки йак в'ін помер //

297. – Догл'ад за ко'ровойу / яа ўстаїу ў ш'їст' годин ранку подойуу і вїводу на пас'б'їшче / на бер'їх / шоб во'на по'паслас'а // ўден' при'вожу йїї додому / вїдойу і зноў вї"ду / на'поуу йїї / в'ече"р'ї зноў вїду при'вожу вїдойу і го'тууу шобї дати шос' нан'їч поїїсти //

– Як варити борц'?

298. – Стаўл'у каструл'у на час / шоб закип'їла во'да / кїдаїу м'ласо / фасол'у / з'вечера йїї на'мочу і кїдаїу ў каструл'у / пот'їм кїдаїу / пот'їм к'ришу ка'пусту / стаўл'у сковоротку / к'ришу цибул'у / п'їд'жаруу / кїдаїу на сковоротку то'мат і смїтану / трохи прова'ру / кїдаїу с'їл' / кушаїу / може ше треба досолити / кїдаїу лис'т'а лаўрове / пере"ц молотїї і ўсе пе"ре"варит' / чере"с пе"ре"вариц'а і за двацїт' мїнут го'товий боршч //

Інформант: Беджик Галина Василївна, 1941 р. н.

299. – ўсе ўв'ече"р'ї д'їўчат / ну і ўс'ї при'ходили ту'да // сп'ївали ко'жн'ї п'їсн'у / ко'му сп'ївали / те"во / ўс'ак'ї п'їсн'ї ко'жному / ко'жн'ї д'їўчїчн'ї // сп'ївали / а яа ў'мамаї єд'наї єд'їнїц'а / яа по'воду не" хо'дила / бо ў са'ду кїр'нїц'а // а пот'ом ўже на др'угїй ден' ўже не" їшли д'їўчата і х'лопц'ї на те"во / во'на про'сила їїх в'ече"р'ї на г'їл'це т'їл'ко // в'їночок плє"ли з бар'в'їнку / в'їночок / а стар'їн'ї ко'лис' з в'оску р'обили // хтос' ў се"л'ї буў // ў нас буў Андрєї / жи"ве ко'ло к'лубу / то їго 'мама ўсе р'обила з в'оску / с параф'їну в'їночки мол'од'ї // позбїр'али ўсе мол'од'ї вел'ан / с ч'ого там чи с кап'рону чи ч'ого і йак раз тої в'їночок з в'оску / с то'го параф'їну та'кїї гарнїї та'кїї / накла'дали / а то'д'ї йак про'сили в'ечор'ї / то

шли в'ночок д'їучата молод'ї // ну / на другий ден' ўже д'їучата не
 ходили туд / т'їко ходили поп'їд в'їкна / загл'адали на молоду дивитис'а
 // ну / ўже молоду прибрали / ўже молодий пришоў / ве^мс'їл'а // ўсе поп'їд
 в'їкна загл'адали подивитис'а на молоду // їде молодий до молодой /
 перепинайт / не^м пускайт його доки в'їн не^м даст' чи могорич чи шо / чи
 грош'ї // а ше те^мво / йак їдут до пере^мпойу / те^мпер не^мма / поздравили /
 дали грош'ї і ўс'о / а перше їшли ўс'ї до пере^мпойу до стола // їдут /
 пере^мпивайут / зловили курку чи коугута / принесли молод'ї і молодому /
 пере^мпивайут // в'їзмут напойат того коугута / гоур'їлкоу зал'айут // ўс'аке
 було на ве^мс'їл'ї //

Село Маломоленці Хмельницького району

Маломоленці – село, підпорядковане сільській раді с. Гнатівці. Поблизу села знайдено крем'яні та кам'яні знаряддя праці доби міді (IV–III тисячоліття до н.е.) [8, с. 571].

Інформант: Роїк Ганна Гнатівна, 1940 р. н., освіта – 3 кл.

300. – Була в'їїна / дуже^м с'тали бомбити / н'їмц'ї їшли дес' с тойї
 сторо^мни / с Хмил'ницького // мама пок'їн'ї виїшли на дв'їр / дуже^м л'уди
 с'тали т'їкати на ту сторо^мну / на т'ї села / на Гнат'їуц'ї / на Сковоротки / на
 Бири^мгел'ї // і їа була ма^мла / ма^мма ўз'ала ме^мне на ру'ках ў радно на плеч'ї і
 т'їкали / а тут бомбили над головами // сид'їли ми коло л'їса / се^мло
 називалос'а Симе^мрен'ки / і ми с'тали ў тому се^мл'ї / сид'їли // і наш'ї плен'ї
 там були / а н'їмц'ї ўс'о бомбили і наш'ї йакос' окружили / і во^мни
 прогнали тих н'їмц'їу / і с'тали л'уди ве^мртатис'а до^мдому // не^м було
 н'їчого // приїшли / ў хат'ї не^м було н'їчого / горн'атко т'їко було // дв'ї
 горн'атки ма^мма ў п'їч'ї варили / і покинули те варе^мво / бо т'їкали йак воїна
 була // не^м було н'їчого ў хат'ї / н'ї ўкритис' / н'ї посте^млити // така була
 воїна і така була ж'їзн' / так ми б'їдили // ну л'уди дуже^м ве^мртатис'а / не^м

було н'ічого // н'імці були ў се^лі / ўс'о позаб^ирали / ўс'о поб^или / і горш^ки / і мис^ки / шо там де було ў ко^го / н'ічого не^н було // ну і так ми помален^ку виживали / жили ўже так жили / і так виживали і жи^йем до цих пор // слава Богу за ўс'о / за хл'іб / за с'іл' // зара йе хл'іб / с'іл' / слава Богу за с'іл' / за хл'іб // хл'іб / с'іл' і вода / н'іякого голода / а жили ми дуже^н б'ідили / бо була во^йна / голод / і холод і ўс'о було //

301. – Були жни^ва // йа ўже така була / ходила ў пер^вий клас і ма^ма / ко^лис' не^н було ком^байн'іў / ма^шина молотила на пол'і / сно^пи во^зили / к'ін'ми до ма^шини // йа то^же^н ўже ходила до ма^шини / ходила ў пер^вий / д^ру^гий клас / но ходила до ма^шини / бо треба було шос' йісти заробити // жни^ва були р^ано / ўдос'в'іта до с^хода соне^чка // брали се^рпи і йшли л'уди на поле^н жати і копи ло^жили // жито / пше^нниц'у жали / гор^ох жали / шоб не^н опси^палос' і ўй^азали ў сно^пи / і скла^дали і п'ўкопи так'і / бо то^д'і во^зили на ма^шин'і // молотила ма^шина / ком^байн'іў не було / то ма^ма брали ме^нне з^с со^бойу і йа йім пома^гала // во^ни жали / йа скла^дала і помален^ку скла^дала // ў сно^пики ме^н'ні пока^зали йак ўй^азати / а то^д'і ма^шина ц'а молотила // йа ўже була б'іл'ша / ўже ў шко^лу не^н ходила / на ту у^чобу не^н мала ў чо^му ходити // не^н було за шо купити н'і ў^зугис' / н'і ўд'а^гнутис' / о // йа ўже три класи ходила і п'ішла лан^ковойу // була лан^ковойу / за^гадувала л'уд'ам на ро^боту на поле^н / скр'із куди т^реба було // була лан^ковойу / к'ін'ми йіздила // йіздила поп'ід ха^ти вигор^тала поп'іл / г'імн'аки курач'і і во^зила ў прим'ішче^н'а / а то^д'і ўже наве^с'ен'і ви^возили на пол'а // добрива не^н було / а та^ки поп'іл / кура^ки / гн'і / ўс'о во^зили на пол'а // на х^ферм'і брали / то^д'і ўже сан'ми во^зили на пол'а гн'і // ўс'о ро^били / шо треба було // а то^д'і була йа до^йаркойу // хо^дили п'ішки ў ла^гир / да^леко дужи в'іт се^ла було / і ходила п'ішки // три р^ази ў ден' тре було до^йіти коро^ви / ш'іс'т' рас на ден' т^раба було // т^уда ран^ком до^св'іта ў п^яат' го^дин / ў чо^тири го^дин'і і на^зад до^дому йшли п'ішки да^леко / дес' к'і^ломе^тр'іў пит^нацит' два^цит' / і дн'ом зноў т^уда / ў ла^гир / і на^зад до^дому // ш'іс'т' рас т^реба було п'ішки йти ў ла^гир / ко^ли до^йаркойу була /

то хо́дила / і мала д'вац'іт' дв'і / д'вац'іт' штири ко́ров'і мала // три рази ми до́йїли / на́дойували мо́лока ба́гац'ко // бу́ла пе"ре"до́воюу / пи́сала похвал'н'і гра́моти / мо́лока ба́гато до́йїла // ну шо ше / ше бу́ла ў бри́гад'і по́том / ше бу́ла ў бри́гад'і / і с'іно ко́сили / бо ху́доба бу́ла на х'ферм'і // с'іна ко́сили / скла́дали / во́зили п'і́дводами / скла́дали стир'ти / рихту́вали // і до ма́шини йа хо́дила / на сто́л'і бу́ла // сно́пи х'лопці п'і́дводами п'і́двозили / пода́вали сно́пи // на бара́бан'і буў чо́ло"в'ік / та́ке ма́шина мо́лотила / т'і сно́пи роз'їазували пода́вали / ў бара́бан ки́дали / о // і мо́лот'ілка бу́ла / мо́лотили зе"рно / в'їя́ли ко́ло ма́шини / і во́зили / ўс'о во́зили ма́шини / п'і́дводами // ко́лис' та́к бу́ло / ко́лис' не"бу́ло н'і ма́шин / н'і чо́г'іс'ін'ко // го́рали к'ін'ми / на по́л'ах го́рали к'ін'ми / за плу́гом ї́де / пога́н'а́е ко́н'і / четве"ро запра́гали / а о́дин за плу́гом ї́де // та́к го́рали і с'їя́ли // ко́лис' п'і́с'л'а во́тні та́ке бу́ло / ўре́мн'а бу́ло // і про́мго́рох / на про́мго́рос'і ро́били / са́дили цибу́л'і / са́дили го́йірки / дин'і / каву́ни // ў нашо́му се"л'і буў ве"ликі́ кол'госп і ве"ликі́ го́род / по́л'а ба́гац'ко і дуже" по́л'іу ба́гато / о // дуже х'ферма бу́ла ве"лика / ко́р'іу ба́гац'ко // хо́дили на про́мго́род / зби́рали ў Хме"л'ни́цк'і // ну йа ше ро́била на х'ферм'і ко́ло сви́нї / гу́дован'ц'іу ко́рмили // во́зили / бу́ла бис'тарка і йі́дна ко́н'ака / за́пригали і ро́били // та́ка бу́ла кала́машка / і ми там бара́бол'у ва́рили ў кот'лах / дерт' сипа́ли / по́лову м'іш'чили ко́смиц'і / ўс'о те́рли і та́к ко́рмили // ко́рмили га́рно і сви́нома́тки / і го́дован'ц'іу на м'н'асо // і поро́с'атка ро́дилис'а на х'ферм'і / ме"н'і тре бу́ло там но́чувати ко́ло сви́нома́тки / поро́с'атка при́мала // бу́ло та́ке при́м'ішче"н'а / поро́с'атка за́бирали / бо хо́лодне бу́ло / до сви́нома́тки п'і́дно́сили / і бу́ли ше на х'ферм'і те"л'ата / та́к'і бич'ки // бу́ла кир'ни́ц'а жураў́лем // кир'ни́ц'а жураў́ел' // в'і́дро де"риу́йаниї / і та́ке ко́рито за́л'їзне / нали́вали во́ду / і ра́нком на́л'ем поў́не ко́рито це́йї во́дички / ко́н'аки / і од'їа́зуєм т'і т'л'атка / бо ж не"бу́ло поў́йлок // то напу́вали три рази / од'їа́зували і напу́вали / ко́рмили // ну то́д'і во́зили по́лову на х'ферму ро́били / то́д'і з'і́мо́у там м'іш'ком да́вали с'вин'ам ї́сти / м'і́шали с кар'тошко́у // бу́ли

гудован'ц'і / робили ж'інки коло тих гудован'ц'іу і сами кормили / і сами во'зили на боїн'у // во'зили гудованц'іу на мн'асо // була х'ферма ве'лика / одна х'ферма була свин'і / одна ко'рови // до'йіли руками / а одна х'ферма була коней багато // і ше була ў нас птахо'ферма / там були кури / буў куратник // йайц'а здавали ў колгосп / ў 'город / і були кач'ки / гуси // ўс'о колгосп де'ржаў / а те'пер того не'ма / н'і худоби / н'і куреї / н'і сви'неї // н'і'чого не'ма / ўс'о распалос' / н'і'чого не'ма // буў ў нас майо'незний за'вод / буў 'маслоза'вод і хл'ібоза'вод / сп'іртза'вод' // ну ше були й'асла ў нас //

302. – Одна ж'іночка коло ма'шини варила ве'гу / і та ж'іночка веги тойі з'іла троше'чки // здуло ж'іночку / во'на була п'ітпе'резана моту'зочком // 'дуже' к'репко здуло / то чут' не' 'лопла // 'того мо'тузочку розр'ізали / те ўс'о пахнуло // ту ж'іночку ўже пре'везли до'дому і со'ломи бат'ко натрас'ли / і во'на не' мо'гла // то й'іі 'сунули / п'ідводу пере'вер'нули бо'ком // а д'іўчинка ў нейі була ў трет'ому клас'і // во'на / при'везли й'іі до'дому // й'і було 'лекше на зе'мл'і спати // не' 'було чим пок'ритис' / на гол'іі со'лом'і пости'лили спати / а та д'іўчинка плакала / плакала // й'істи не' 'було шо / ўже на д'ругий ден' ма'ма не' п'ішла на ро'боту / а та за'в'еду'йуща / то ку'сочок хл'іба при'несла й'і / бо не' 'було шо / не' 'було шо //

303. – Ше були ко'лис' 'норми // ми ко'лис' ку'пали ўру'чну бара'ки // 'норми так'і поро'били / м'ірнички м'ірали / й'ідна за д'руго'у рвут ту м'ірниц'у / та хоче' ўпе'ред' / та со'б'і / і так ко'лис' було т'ашко // ц'і купи шо м'ірали по'приси'пали зим'лейу // по п'ят'на'цят' 'луди со'б'і мали / ко'пали ўс'о ўру'чну / чисти'ли / ко'пали бура'ки // були лан'ков'і / во'зили бура'ки / тре було і дерти / і сами тими г'рал'ами згру'жали / о // робили / сами 'ночами во'зили ц'і бура'ки // ш'тири бри'гад'і нас було / ў кож'н'іі бри'гад'і лан'кова // робили 'дуже т'ашко / бо ўс'о руками // ц'і 'луди / хто руками робиў / хто г'рал'ами і рад'уш'ками гру'зили т'і бура'ки / і так робили 'дуже' т'ашко / і 'ночами спати хоче'ц'а // й'іде'ш пра'мо на ц'іі ма'шин'і і спиш на пн'і / т'ашко 'дуже' робили // коло ма'шини ро'бл'у ц'і'л'іс'ін'к'і

ден' в'ід ран'а до вечира // боса їду / заўдала йакогос' кошика на плеч'і / бо тре було б'рати йак'іс' грабл'і / і не" їду до"дому / а їдут д'їўчата ў клуп і ўс'і чорн'і / г'разн'і / бос'ака / не" помит'і і їдут ў клуп // ходили колис' ў сат'ки і там косили с'їна / х'лопц'і возили / д'їўчата подавали / возили п'ідводами / стиртували те'с'іно / о // і йагоди були д'уже" // слиўки були сушили / сушарка була / груш'ки / йаблука / слиўки // здаваў кол'госп ц'у сушку // було так весе"ло / сп'івайемо / зби'райемо у в'їдра / і зби'рае"мо / і шчи'тае"мо // і нам платили йак'іс' ко'п'їт'ки / і хто б'їл'ше назби'рае / і робили і д'їти / ш'кола / і прожил'і ж'їнк'и ходили // д'уже ба'гато ро'дило // було йакос' весе"ло // і там сторожа були сторожували / шоб б'рати йїх з со'ўбойу не" давали / шоб л'уди р'вали // і ше буў сад' / клубн'їки са'дили / вишн'ї / смо'родину / і ўс'о ў кол'госп здавали //

304. – Ў клуп ходили / клуп та'кій стар'ен'кїй // к'їно було / ну хто ма'їе грош'і / то їде ў к'їно / хто не" ма'їе / то не" їде // в'їкна там були ве"лик'і / ц'їлії рад / то ў в'їкна загл'адали / бо х'т'їлі де"в'итис'а / бо не" мали за шо // ш'кола була / ходили ў ш'колу / ўчилис'а // не" було шо йїсти / не" було ў шо ўд'аг'нутис'а / так ходили по два / три к'ласи / по три ходили // а хто л'уче жиў з ба'т'ком ма'т'їр'їу / то покон'чали ўс'і к'ласи / а хто б'їл'ш'їс'т' по два три //

305. – Колис' кокосог'іс' та'кій пух зби'рали / бош х'т'їлі шос' заробити // шос' йо'го возили / шос' робили / а во'но та'ке йак кул'баба / і ходили шчодн'а зби'рали / і здавали ў мага'зин // ходили р'вати йаблука / тоже" возили п'ідводами і го'пш'їм наш кол'госп ве"ликїй і ўс'ого ба'гац'ко // чолов'їки косили го'рох косами / йо'го тре ўй'азати с'нопики / зло'жити п'їў'копи // куку'рузу са'дили / тожи зби'рали / ўби'рали / са'дили купками / бара'бол'у норми давали // ко'пали бара'бол'у / і роз'возили куку'рузу ў мага'зин / на го'ришче рос'їпали / во'на со'хла і ж'їнк'и ходили те"ре"били ўруч'ну // тоже платили йак'іс' ко'п'їт'ки // тре було вижи'вати / робити / ўсе ўби'рали / і з'їмойу / і л'їтом / ўсе була робота ўсе // з'їмойу гн'її роз'возили на пол'а / роски'дали // ўсе робили //

306. – Да́вали нам зе^нрно / а бу́ли ў л’у́деі ^лжорна / мо́лоли / хл’і́п пиклі // хто шо / бл’і́ни пиклі // хл’і́б тре бу́ло м’і́сити і росчи́н’ати // ў печах па́лили дро́вами / і на́пал’ували / і тре бу́ло там п’і́ўтора часо́ў / і пе^нклі хл’і́п ў пе^нч’і // пир’і́шки з го́рохом // а по́том ^лжорна хто і́де / хто п’ро́се / а те^нпер млин і́е / пит’л’у́йе // ^лб’і́ла му́ка і́е // ну хл’і́п пи́чем ми св’і́ї / пе^нче́мо на х’вормах // хл’і́п до́брий / на ка́пустин’і пе^нче́мо / на чири́н’і ^лдуже^н до́брий // на́палили / на́палили / і ко́ц’у́бойу розго́рнимо жар і са́жайемо то́д’і хл’і́пчик // та́ка дері́ўйана ло́пата / і тро́шки на до́лон’у му́кочки і то́д’і садо́вити ў п’і́ч / о // то́д’і дивим’а за́гн’іти́ўс’а / і то́д’і мо́жна зн’ати / зн’ати с кру́жечка / і то́д’і ви́м’ати / йа́йчком / водо́чкойу зма́стити хл’і́пчик //

307. – Не^н бу́ло ў чо́му хо́дिति // ро́били туг по́лотно / с чо́го по́лотна сп’і́дниц’і ши́ли / п’ла́та / на́в’іт і ў будзи́н’і кра́сили / ше йак во́на дости́гала і ши́ли // і ў та́кому хо́дили / чи сп’і́дничка / чи п’ла́тачко //

308. – Ве^нс’і́л’а ро́били ко́ліс’ ў ха́т’і / бу́ло йі́дна ко́мнатка / дв’і ў ха́т’і // ва́рат / пе^нчут пе^нр’і́шки і каша // бра́шку ро́били / бара́чк’і́ў з’і́грут і на́л’ут водо́йу і во́но г’ра́йе / г’ра́йе / г’ра́йе і ше цу́кор то бу́ў / то не^н бу́ў / то ўсо́ з бара́к’і́ў ро́били // ро́били та́ку бра́шку / бо го́р’і́лки не^н бу́ло і та́ку ^лпи́ли // ну ше ў ко́го па́с’і́ка / то ме́д добаў’ла́ли / тро́шки з ме́дом / ко́ліс’ та́к ро́били // борш’чу зва́рат / чи ва́реники / чи пе^нр’і́шки / кашу і ўсе // ну бу́ло ве́се’ло / сп’і́вали // ^лдуже^н бу́ло га́рно / ну хто ше ма́ў ко́рову / мо́локо / то ше бу́ло шчо́го / а хто не^н ма́ў / то не^н бу́ло // три ст’ра́ви і ўсе / ^лб’і́л’ше не^н бу́ло нічо́го та́кого // ў ти́пер’і́шн’е ўре́мн’а і́е ўсо́ / а ў ко́лишн’е не^н бу́ло нічо́го //

309. – Це бу́ло та́ке ко́ліс’ ўре́мн’а / а за́раз та́ке ўре́мн’а // і́е ^лдуже^н ве́ліка ^лцерква / л’у́ди і́дут до ^лцеркви / до ^лБо́жого х’ра́му // ^лдуже^н га́рна ^лцерква / ба́т’у́шка сп’і́ва́йе / пеў’ч’і сп’і́вайут’ / ў́же ра́д’іст’ на́стала // ги́наче ко́ліс’ бу́ло // і сла́ва Бо́гу / шо і́е шо йі́сти / те^нпер і́е шо йі́сти / ^ллекше / і́е ўсе // во́но то т’а́шко / не^н то йак бу́ло ко́лишн’е ўре́мн’а / а за́ра і́е де с’пати / шо йі́сти // т’і́пали ко́нопл’і / пра́ли нит’ки / пра́д’іво кут’і́л’

такі роби́ли // те^мпер йе ўже ўсе / а с'і́час ўже по іна́чому // 'зара л'уди
 майу́т св'і́т т'рансп'орт / трахтор'ц'а / ко́н'аку / а йе шо л'уди не^м майу́т // але
 б'і́л'ш'і́ст' майу́т ма́ш'іні // са́д'ат барабо́лі / ко́ліс' к'і́н'мі во́з'ілі ўс'у
 ўру́ч'ну / в'і́й'алкамі роби́ли // те^мпер ко́м'ба́іні пше^ннічку / хл'і́бец' да́вали
 / л'у́д'ам да́вали // те^мпер'і́ш'н'е ў́ремн'а л'екше // бу́лі то́локі ко́ліс' //
 л'у́ди т'і́кали на то́локу / а на́чал'нік не^м пус'каў / то т'і́кали хо́валис'а //
 ба́гато то́лок'іў роби́ли / ст'ро́йка бу́ла ў і́й'іден ден' / бу́ло дв'і / три / ш'тири
 то́лоц'і // а 'зара ха́ті вал'ац'а / росу́вайуц'а / ўже л'у́деі не^мма́йе /
 ўміра́йу́т' / ўже се^мло зарос'та́йе // не^мма ў́це ў́ремн'а ўже н'і́кого / т'і́ко
 зарос'та́йе / ўже то́пш'ім отж'іва́йе / та́ке ў́ремн'а // ко́ліс' бу́ло весе́ло /
 хл'і́б ра́н'іше буў де^мшеві́ / а це ў́ремн'а т'аш'ке / ўже за ру́бл'а хл'і́ба не^м
 ку́пиш // ко́шікі р'іго́з'ан'і роби́ли ко́ліс' на в'ир'стат'і / бо ж тре бу́ло
 г'рош'і / шоб шос' ку́п'іти чи хл'і́ба / чи сол'і // п'і́шки хо́дили ў́ го́род // йе
 ўсе / ну ўсе доро́ге //

310. – Йак йа в'іжи́ла ў́ го́лод / в'іжи́ла // так шо не^м бу́ло шо йі́сті /
 бу́ла ма́лойу / ма́ма б'і́д'ілі / йі́сті не^м бу́ло шо / бу́ла гні́ла барабо́ла /
 бу́лі ка́гати на по́л'і ў пше^нніц'ах // гл'а́д'ілі ў ка́гатах ц'у барабо́лу
 гні́лу / ве́носі́лі ц'у б'і́лу барабо́лу / су́шили на со́не^нчку / на дво́р'і і
 рост'іра́лі // бу́ла му́к'ічка та́ка б'і́ла і пі́кли м'лі́нч'ікі на па́тел'н'і су́х'і /
 бо не^м бу́ло на чо́му // так ми йі́лі // ка́лач'ікі йі́лі / кро́п'іву ў́ го́лодоўку //
 не^м бу́ло шо йі́сті / с'т'і́ні г'р'ізла / по́п'іл // ма́ма па́лілі ў́ гру́пц'і / по́п'іл
 ру́ко́йу б'ра́ла / лі́зала / по́п'іл лі́зала // ше ў́ те ў́ремн'а / бу́ло ко́ліс'
 ка́гати і там бу́ла гні́ла барабо́ла / і ў́ ту йі́аму по́наб'і́гали // і т'і́ ж'і́нц'і /
 шо на́йшла ка́гати па́л'ц'а годру́бали // хто к'ре́пш'і́ / то по́наб'і́ра́лі то́йі
 барабо́лі і ше хо́дили // бу́ла р'і́чка і 'зара во́на йе там // черепа́хі добу́вали
 / там м'н'асо бу́ло / і ж'і́ночка йі́дна на́йі́лас' т'их черепа́х // йі́ден чо́лов'і́к
 йі́йі́ спас' / бо чу́т' не^м ў́мерла // і ра́кі йа́к'і́с' ва́рілі / і так л'у́ди в'іжи́вали
 // т'аш'ко / не^м ў́с'ім / но б'і́ш'і́ст' // йі́дну ж'і́нку то́же ў́з'а́лі ў́ пл'ен' і йі́ла
 с'ір'ву ку́курузу // йі́лі це зе́р'но // ц'і́лу ку́курузу ва́рілі / а ж'і́нка йі́дна
 на́йі́лас' йа́г'ід та́ ў́мерла // д'уже^м л'у́ди ў́міра́лі // ка́лач'ікі йі́лі / лі́б'іду

/ поп'іл йіли / ст'іни г'ризли // йідна ж'інка ўмерла / замерзла на пе"ч'і // г'імн'аками палили такими сухими шо худоби / торфом // і на пе"ч'і во"на замерзла / йі'ї ст'агнули і на п'ідводу / на сан'ї йі'ї // везли на кладб'ішче / і не" було копати ко"му йіама // то йідна ж'інка була к'репка / то викопайе ве"лику йіама і туди п'ят' / ш'іст' скидали // н'ї'якого тру"на не" було // дуже ўми'рали л'уди //

311. – На горадах було / с'їяли жито сво'є / жали // радна сте"лили / і моло'тили жито сво'є / л'уди с'їяли сво'є на горадах і пе"кли св'її хл'їб // ц'їпи мали / ц'їп та'кі йе / шо моло'тили / радна сте"лили надво"р'ї / а хто маў шопу / шопу та'ку клун'у // з'возили туди і моло'тили жито // л'уди с'їяли ба'гато на горад'ї / сво'є жито / і мо'лоли / і на жорна і пик'ли с'в'її хл'їб // мали л'уди сво'її ступи // така ступна / шо тоўк'ли пше"ничку кут'у ва'рити // кут'у ва'рили / обтоўкували / так'ї ступи були ножн'ї / так'ї ногами // і ручн'ї так'ї ступки // обтоўкували і кут'у сво'їю ва'рили // кут'у ва'рили ко'лис' с пше"ниц'ї / кут'а на с'в'ата і так ва'рили // тоўк'ли пше"ничку / ку"т'у ва'рили / го"птоўкували і ва'рили кут'у і мо'лоли гречку на жорнах / і ва'рили / пизи так'ї м'їсили і на лошку б'рали і ва'рили // дуже" добр'ї / хто шо маў / то теї ва'риў і ўс'о ў'рем'я ва'рили // ў лушпаїках барабол'у ва'рили ўже йак була сво'я / ўже л'уди трошки рож'илис'а // ўс'о ў'ремн'а ва'рили гре"чан'ї галуш'ки і робили л'уди сво'їю вермишел' // зам'іс'ат т'істо / р'їжут то'несе"н'ко ножи'ком / сушат на сонц'ї // і та'ку вермишел' робили / і ва'рили // і з гри'чаної му'ки і з ж'итної му'ки / пше"нишної му'ки робили і ва'рили сво'їю верм'їшел' //

312. – Ў ма'казин'ї но'сили те зе"рно / на т'їку сушили і там були ло'паты / пе"ре'кидали і ночу'ю робили / сон'ашники зби'рали / то'же" ма'шина моло'тила зе"рн'ата / та'ка була робота / те"пер та'ка ме"хан'їзац'їя / ўс'о ўже йе / а ко'лис' по и'начому // ў те"пер'ішн'е ў'ремн'а ўс'о ма'шина робл'ат / а ко'лишн'е ў'ремн'а ходили ў ма'казин // ц'їл'іс'ін'кі ден' робимо і ночо'ю робимо / ўс'о ўруч'ну робили / ў ма'казин'ї // і тре' було с'ївалки /

оби'вайут / і но'сили ми м'і'шечками / б'рали по дв'і в'ідр'і по три / но'сили ў
з'дан'іе су'шили його / переве"р'тали но'гами / і так бу'ли та'к'і ло'пати /
ло'патами переки'дали / су'шили // дн'ом су'шимо / а 'ночойу носимо // дн'ом
р'обим і 'ночойу // бо ш 'т'ашко тре 'було р'обити / шоб шос' зар'обити //
'зер'ата 'тоже так 'само // 'сон'ашники ше нас'ійали на пол'а // р'ізали
'сон'ашнички т'і / гобр'ізували і ки'дали на п'ідводи / п'ідводами во'зили //
'тоже ма'шина моло'тила йіх / т'і 'зер'ата обмо'лочувала // ота'ка бу'ла р'обота
// ўс'о р'обили // а те"пер'ішн'е ўже йак / йе та'ка михан'ізац'іа / ўс'о
г'рузит' са'ма / і пши'ниц'у на ма'шину чи ў прим'іше"н'а / во'но так 'сипиц'а
// ў те"пер'ішн'е ўре'мйа ўже 'лекше // ко'лис' ми ўс'о ўруч'ну р'обили / ўс'о
на пл'ечах но'сили / і на го'ришче ви'носили пши'ниц'у / рос'іпали га го'р'і / ў
з'дан'іі / ў мака'зин'і // це ў кол'госп'і так / а 'зара ўже ўс'о ме"хан'ізац'іа
'робит / ўс'о ўби'рає ме"хан'ізац'іа // те"пер нам да'вали ўс'о / хл'іб /
пши'ниц'у да'вали // то ўже ти'пер шо / ўс'о по л'ен'т'і // пши'ниц'а 'сипиц'а
на ма'шину / да'же 'сипиц'а ў м'іш'ки наби'рати // ўже ти'пер т'рохи 'лекше /
ги'наче / ме"хан'ізац'іа б'іл'ше / а ко'лиш'е ўре'мйа 'дуже т'аш'ке // ше сад
буў / ко'лис' оп'копували його ў'круго'ву / це йаблун'ку тре оп'копати чи
сли'вочку / шо йа'ке дере"ще ро'д'уче / то тре оп'копувати і ше ми б'ілили
вап'ном // вап'ном б'ілили йаблун'ки / г'руш'і // ну ўже самал'от б'рискаў
садок цеї / на пол'і його запраў'ляли // ко'лис' та'ка бу'ла р'обота //

Село Розоша Хмельницького району

Інформант: Гороховська Євгенія Іванівна, 1946 р. н., освіта – 8 кл.

313. – Ў нас по інте"р'нету наїшоў брат двуйур'ідній / шукаў
фа'м'ілію Качур і наїшоў нас по інте"р'нету / і ми зди'балис'а ў
Дунай'е'вцкому райо'ні / се"ло Голу'зубинц'і // ми / в'ін при'йіхаў 'ж'і'нкою
і с'ино'м і зди'балис'а / поопш'чалис'а / погуст'ували / в'ін ше ў нас йе // ўс'і
двуйур'ідн'і зйіхалис'і / 'даже" ў 'н'ого' р'ідній брат ў Голу'зубинц'ах там
буў Дунай'е'вцкого райо'ну / но брат ўже по'мер с п'іій'с'ат друго'го ро'ку / но
в'ін ўже ба'гато ро'к'іў по'мер / ше ў де"ви'ности с'о'мому ро'ц'і / вот // і на

к'лад'бишче хо|дили / по мо|гилках / по п'ретках ўс'іх хто |були р'ідни / до брата ц'ого р'ідного / до його п'іт'ходили / до його п'іт'ходили до мо|гилки / до ўс'іх / ц'отки там / ну ўс'і р'одич'і хто |були / брати двуйур'ідні ўже похорон'ани там / |сестра одна мо|лода |сорок п'ят' |рок'іў померла |тоже п'іт'ходили / о'то во|таке //

Інформант: Кошулаб Марія Іванівна, 1950 р. н., освіта – 8 кл.

314. – Ну нап'риклад йак д'іўчата / д'іўчина с х'лопцем там похор|дили / поў|жили ўже / р'ішили шо буд|дут жинитис'а і х'лопе"ц заси|лайе старостіў / на нид'іл'у н'іби йак'у во|ни там р'ішили // бирец'і н'іпарне чис|ло / шоб н'іў'еста бу|ла парна / прих|ход'ат во|ни до н'іў'ести / ну йак'шо / ну так по сог|лас'ійу ўс'о / во|на пе"риўйазуе |кожного с'таросту рушн'іком і там да|руйуц'а одн'і" д'ругим і с'ідайт за ст'іл // дого|варуйуц'і на йак'е чис|ло вис'іл'а буде / шоб не" бу|ло п'істу / |посту / і ўже йак п'іт'ходи вис'іл'а / то тоўд'і мо|лоду|ха |ходе з друш'ками ў суб|оту // ўд'івайут йі'і ў та|кі в'іноч|ок / |з:аду л'ентиў ба|гато і |ходе з друш'ками ў |кожну хату йак'их п'рос'ат на вис'іл'а // п'росе" на вис'іл'а шо / п'роси|ли вас |мама і |тата і ми вас п'росим / прих|ход'те до нас на вис'іл'а на та|ке то чис|ло на с'т'іки го|дин / п'рос'ат це // об'і|дут се"ло / по|тому на |веч'ір в'інок|плетини |кажут / с'тарша д'рушка рве барв'інок і с' ц'ого барв'інку пли|тут в'іночки / прих|ходи жин'іх с:во|йми друж|бами з св'ітил'ками с'ідайт за сто|ли і пе"ре"би|райут тої барв'інок / так скла|дайт і пле"тут в'іночки // ўже йак спле"тут в'іночки йім / тоўд'і с'ідайт за сти|л там по|сид'ат / тан'ц'у|йут / ну так ўже в'ід|булис'а в'інок|плетини // на д'ругі ден' ўже вис'іл'а / йак'шо це в оў|дному сил'і жин'іх іде до н'іў'ести / ў пи"рид'і не"се г'іл'це д'ружба / коро|ваї не"сут / |музика г'рае / тан'ц'у|йут по до|роз'і // ўже прих|ход'ат до н'е|вести / там при|маут йіх / сад'ат за сти|л ўже / таї ро|дина / сад'ат так за три сто|ли |поки не" в'іда|дут ўс'о со|лотке / і ўже йак потан'ц'у|йут там ў н'іў'ести ўс'о жин'іх за|бирае н'іў'есту до |себи / ўже і|дут / прих|ход'ат ту|ди / там с'ідайт за сти|л / |тоже поси|д'ат і |мама мо|лодога заўйазуе н'іў'есту / н'іби оўдну |хустку заўйазуе і н'іў'еста вики|дае / д'ругу |тоже вики|дае /

тр'ет'у ўже заўйазуйе це / друшкі пере"танц'овуйут з н'ів'естою / там
т'рошки музика граїе і н'ів'еста даїе 'кожниї друшці / св'їтилці л'енту //
по'тому на другий ден' ўже пе"рип'її / пере"пивайут хто шо мае і
роздаїец'і короваї / по ку'сочках р'їжут короваї //

315. – От така ў мени не" ўдалос'а жит'а / не" склалас'а йак кажут
суд'ба // п'їсл'а ш'коли п'їшла в училишче / р'їк проўчилас'а в училишч'ї /
п'їшла на завод робити Кат'їон / поробила т'рохи / заслабла мама на
жоўтуху / положили аш ў Чорній Остр'їў ў л'їкарн'у / тато тожи слабуваў
// не" мала // а ўс'і брати сестри ўже були поўдруже"н'ї / а йа лишилас'і з
ними / н'їби з баг'ками / і йа мус'їла кинути завог і п'їти / бо ўдома
хаз'аїство були // п'їсл'а т'ого п'їшла на вїса ў кол'госп робити / там п'їсл'а
вїсоў п'їшла доїаркоюу і требло ставати ў пїат' часоў ранку / їти на
ф'ерму/ чистити кор'їў / роздавати йїсти / по'тому до'їїти // на о'б'їд зноў ў
час дн'а їти роздавати йїсти і до'їїти і так саме вече"р / і б'їтони молока на
п'лечах но'сити // сама важила п'їїс'ат к'їло і б'їтон сорок з лишн'їм / але
л'удина ўс'о витримаїе і пере"несе //

316. – Хочу тоб'ї расказати про с'воїу бабушку / во'на жи'ла з мамо'їу
/ тато йїї помер н'їби ўже / жи'ла з мамоїу і жиў брат с'воїойу с'їм'їойу
ше н'їби ў хат'ї разом / і йїїї ма'ма в'мачувала там ко'нопл'ї / заслабла і
по'мерла // лишилас'а во'на сиротойу / ўже брат з брато'воїу ўс'о шо во'на
їїм м'їшайе / за л'убу ц'їну шоб во'на сту'пилас'і // во'на вїїшла зам'їш за
с'таршого на чу'тирнацїт' рок'їў / н'їби нїпо'гано жи'ли / але було ўже
т'роїе д'їтеї / п'їшла на стаў / закололи свїн'у / п'їшла на стаў полоскати
кишкі / послїзнула'а / ўпала / зломала но'гу ў кул'їн'ї / і так лишилас'і
кал'їкойу // по'тому в'їдр'їзали но'гу / і ўс'о во'на сама робила / і д'їтеї / і
город / і ў хат'ї ўсе ў нейї було дуже" чїсто'та // і шо йа хочу сказати / шо
ко'лис' були л'уди здоро'в'їш'ї / на одній ну'з'ї / йак? / не" на одній / буў
такі н'їби йак протез' / с' палкойу / во'на но'сила на базар ў Хме"л'ниц'кїї
продавати / там шо на плеч'ї і п'їшки / туда і на'зад за'ходила / а зарас шо
л'уди / молод'ош н'їкудишн'а / ни мае здо'роўл'а //

317. – Росказували стар'ї л'уди / шо йак буў пан ше Ск'їб'їн'еўскїї / в'їн маў майеток тут ў нас на Кур'чунку / там с'тан'ц'їя названа Ск'їбн'ево / то ц'ї о'кружн'ї села / йак'ї в'їн тримаў земл'ї / то в'їн буў наїн'аў бат'ушк'їў / бат'ушк'ї правили с'лужбу / по'тому к'їн'ми ш тод'ї о'рали // їшли мужик'ї о'рали земл'у / а бат'ушк'ї з'заду правили і так о'б'орували ўс'ї ц'ї земл'ї з молит'вами / і на наших земл'ах не" проходило н'їяких таких с'лучайїў / шоб там град шос' побиў / чи / ну чи там зато'пило чи ше шос' / так шо //

318. – Сампе"ред йак ўме"раїе л'удина й'її мийут / ше ко'лис' ў даўн'їш'її часи ў нас ў си'л'ї жила така ж'їнка / шо ходила ўмивала ме"рц'їў / з'вали й'її Марта / жила вона так на гор'бочку // пот'їм йак по'мили / наражайут / ўд'ївайут / засти'л'айут лаўку / сампе"ред покривала / прост'їн' / і по'тому ложат ме"рц'а на лаўку / а пере"ночуе на лаўц'ї / по'тому ўже йак хо'вайут / то ўже ў трумло ложат // на г'руди кладут образок / х'рестик / на лоба в'їночок / бат'ушка там в'їтпраўл'аїе // ну ложат ўс'о шо не"оп'х'їдне" йо'го / там очк'ї чи часи / чи шо там хто 'хоче / ўзут'а там / кап'ц'ї йак'їс' / на руку хустку йакшо це ж'їнка / а чоло"в'їков'ї рушник ложат // на стол'ї сто"ўїт св'їчка / хл'їб / стакан з водою / ц'їлушка / ложат йаблука / цукерк'ї / печен'а // ну приход'ат л'уди / там п'еўч'ї / сп'їваўт / бат'ушка правит вече"ром по'тому на д'ругї ден' / так йак ў нас суп / курка шоб варилас'ї там ку'сочки мн'аса / вареники з барабол'ойу чи с'иром / йак'ас' кон'серва / коўбас'а с'иром / капуста тушана / ну хто йак 'хоче" / риба жарана чи катл'ети / так // а на д'ругї ден' ўже б'їл'ше" на об'їт / ше на об'їт боршч варат / сампе"ред подайут / по'тому д'руг'ї ст'рави / а на солотке ўже каша рисо'ва солотка / а праўл'ат йак ўже хто 'хоче до ц'еркви бе"рут / ў ц'еркв'ї бат'ушка в'їтпраўл'аїе с'лужбу / ўс'ї р'їдн'її і це стоїат з'ї св'їчка'ми кругом г'роба / бат'ушка в'їтпраўл'аїе / пот'їм на ц'винтар // йакшо не"далеко / то не"сут / а йакшо далеко / то наїмайут ма'шину / ма'шина ви'зе / ўпе"рид'ї хрест не'сут / брацтво / ж'їнк'ї в'їнк'ї не"сут / п'еўч'ї ідут сп'ївайут / йакшо це стара л'удина / йак молода / то музика

граїе // на цвінтар'і ўже 'тоже" ложат на так'і п'ігстаўкі н'ібі домовину з ме"рц'ом і в'ітпраўл'айе 'баг'ушка зноў / і потому хто там виступайе йакшо / і опускаўт / закрываўт гр'іп / опускаўт / кидайут там гр'ош'і / то гр'удочку зимл'і і засипаўт так / пот'ім ідут об'іт там ўдома спраўл'айут чи так йак 'зарас ў кафе йакомус' / пот'ім 'дев'іт' дн'іў спраўл'айут / пот'ім 'сорок дн'іў / а пот'ім ўже р'ік //

319. – Л'ікарс'к'і т'рави починаяут зб'ірати п'іс'ла с'в'ата Благ'ов'ішче"н'а / Благ'ов'ішче"н'а с'в'аткуйут 'с'омого к'в'ітн'а / на Благ'ов'ішче"н'а благослоўл'айец'а зимл'а / 'можн'а ўже ўс'о садіти / 'с'ійати і 'можна зб'ірати л'ікарс'к'і т'рави // сампирет пучинаяут цв'істи пе"рвоцв'іт / 'мати 'мачуха / во'ні в'ід 'кашл'у добре 'д'іт'ам р'вати // пот'ім починаяут ўже баг'ато р'ізних траў і к'в'іт'іў цв'істи / нап'риклат ро'машка / во'на добре 'нейу і 'мити 'голова / 'коси і так 'пити і 'рани пропул'іскувати / проми'вати // ро'машка / календула / календула в'іт / йак сказа'ти / по'ло'кати 'горло / 'оч'і 'можна про'ми'вати 'тожи / 'ч'ібрец' зб'ірайут 'тоже в'іт 'кашл'у добре 'пити / к'в'іт'о'ч'ки суніц'і чайі 'тоже" хо'роший з них / к'в'іт'о'ч'ки 'глоду в'іт 'серц'а / м'йатка в'іт 'серц'а 'тоже / зв'іроб'іі в'іт жи'лутка // мате"ринка / це 'кажут ж'іноча слабо'ст'і / цв'іт 'липи 'тоже добре 'пити / ли'пух / кор'ін' липуха 'мийут 'коси / а лист'ки прикла'дайут йак бол'ат с'уста'ви // кро'пива 'тоже" 'мийут 'голо'ву шоб 'добре 'коси росли / 'лист'а подо'рожника 'тоже в'ід жи'лутка / зо'лото'тис'ачник 'добре дл'а пи'ч'інки / жи'лутка / кор'ін' ай'іра 'тоже" же"лудок / пи'ч'інка і 'добре жу'вати / шоб 'зуби не" бол'іли / ну це так'і не" баг'ато найпо'ширен'іших ў нас ў кра'іях т'рави //

320. – Це бу'ло ў ро'ки Ве"ликой В'іч:изн'анойі в'і'ні / ме"н'і 'мама рос'казувала / шо при'шли ко'заки ў 'йіхн'е се"ло / йак парти'зани / чи то застр'ілили 'йіхн'ого та'мана / і во'ни по'чали гл'ад'іти хто стр'іл'аў // з'іг'нали зо ўс'ого с'іла чуло'в'ік'іў ў ко'н'ушн'у / за'крили / х'т'іли п'ітпалити / хо'дили по'п'іт ха'ти ў то'му м'ісц'і де йо'го за'били / ўри'валис'а ў ха'ти / ж'інки з д'іт'ми 'були / во'ні йім пристаўл'али до 'горла в'інто'ўки /

п'итали хто стр'їл'аў і виган'али с хати'ю / п'їт'пал'ували хати // таке
ро'билос'а / але хто там ска'заў / шо стр'їл'аў Йаблон'с'кі фам'їл'їа / во'ни
ўз'али тих Йаблон'с'ких / но не" тих / і забили йїх / а тих чулув'їк'їу
в'їтпустили //

Інформант: Розгін Валентина Андрїївна, 1962 р. н., освіта – 10 класів.

321. – М'її д'едушка Л'удвиг Те"рлець'кий буў ў триць'ятих ро'ках
пр'едс'єдат'ел' кол'госпу / в'їн зе"р'но / коли енкаведе ви'возило / в'їн не"
хот'їў ви'возити і по'тому / бо ўже були по д'ругих с'елах голод / а ў нас ше
н'їби ни було і во'ни його застаў'л'али // були приїшли ўно'чи забрали / і йа
ни з'найу / ўже тато ка'заў шо дес' йа'кис' аш ў вос'їм'їс'ятих ро'ках приїшло
п'їс'мо / бо тато да'ваў за'прос / де його там ў Кам'єнци Под'їл'ску
ро'стр'їл'али і по'ховали / де його там мо'гила // а то'д'ї вивезли ўс'о зе"р'но
і ли'шили л'удєї / йа ш'кажу / шо л'уди пухли з голоду і ўми'рали / і це'кажу
н'їх'то не" думаў / йа ш'кажу / живут і це спе"ц'їал'но ж так ро'били / це ж
було // йак його 'везли / то ўс'о се"ло плакало за ним / бо в'їн д'уже дл'а
л'удєї буў добриї / і зе"р'но і ўс'о в'їн пил'ну'ваў / бо ўже чуў жеш / ўжеш
то'д'ї були / шо ўже на'чалос'а голод тої ро'били / в'їн жеш дбаў про л'удєї //
то ўс'о се"ло за ним плакали / то ўс'о було ўно'чи / і л'уди з'нали ко'ли / ўс'ї
л'уди б'їгли і плакали //

322. – Ў нас там д'ат'ка по су'с'їцтву / ўже ни'бошчик // дивимс'а р'ано
пириве"р'тайє бурач'ин'а / а сн'їг ўпаў / ми дес' думали ст'рушуйє / думайєм
нашо йому ст'їл'ки рат'к'їу? / з'найєш / йак то ко'лис' та'ко роски'дали
бурач'ин'а рат'ками? / але Гал'ун'ка ви'ходе / його ж'їнка / каже ко'пай ко'пай
/ ўчора / гир'жит с'тала / каже / са'ма во'на дес' пок'лала таї ни з'наєє де / таї
каже / ўс'о до к'їнц'а / а в'їн там ах ти каже / дес' сховала са'ма не"
пам'їятаєє // од'не в'їд одного дес' ховали / а р'ано хот'ат об'оєє похме"лиц'а
/ бо 'вече"р'ї може де / а йак би не" во'на / о / в'їн би випиў //

Інформант: Гуцалюк Зінаїда Іванівна, 1930 р. н., освіта – 5 кл.

323. – Йа^кий то ўже р'ік буў? / т^риц'іт' с'оміи на^в'ерно / йа^добре по^думаю йак ска^зати // мо^йі д'і^дус'о і ба^бус'а / ма^мин'і ба^г'ки / йіх ро^ускуркулили // вигнали / ска^зали йім шо зби^раїте" ўс'і в'ешч'і і ту та^ка до^лина / йак на Йар^молинц'і йіхати / і та^ко до^лина / ве^лика до^лина / то на^зиваїц'а Во^укова до^лина / ўс'і і во^за і там шо там до^рошче і ў ту Во^укову до^лину / д'і^дус'о з ба^бус'ойу зи^бралис'а туди / бо вас перисил'айут // і туд'і при^йіхаў чорніи ворон і йіх забраў / а те ўс'о / тийі кон'і і во^зи ўс'о пузаби^рали // то ба^бус'а / ба^бус'у йа^кос' / шо во^на по^вбула т^рошки і в'ітпустили / а д'і^дус'а йак забрали то та^к'і на^в'ечнийі // то по^том йіх с'тойі хати вигнали / то ба^бус'а з ма^минойу се^с'стройу і с'т'іткоўу жили ў нас // ў т'рицит' сем'ім ро^ц'і приішла по^в'естка / шоб ба^бус'а шла ўже ў т'урму / і во^на зибрала тлума^чок і п'ішла // нихто там до нейі при^ходиў і п'ішла / нихто там до нейі при^ходиў і п'ішла в уту йа^кус' канце^л'ар'ійу чи куди // шо йа знайу куди / ме^н'і шо там с'ім рок'іў було / но йа помн'у йак во^на ішла і тако до^у полу^вини го^рода / чериз го^род доішла і ве^рнулас'а // то ми^н'і ма^ма ка^зали / по^том йак була б'іл'ша то пи^тала чо^го ба^бус'а ви^рнулас'а? / а за^була тої гри^б'інец' шо вош'і че^с'ати / там та^кий гри^б'інец' буў тако з йіднойі сто^рони гу^стен'киі гу^стен'киі / а з дру^гойі сто^рони р'ідчий то чо^тому р'іч'им че^с'ати / тутво засти^л'алис'а // не^н' було сти^ду / бо ў ўс'іх були / бо^гате / б'ідне / ў ўс'іх були вош'і //

324. – Коли йа була ў че^т'вертому клас'і / тут ў нас та^ка до^линка була там і ц'і гор^би р'ішили заса^дити л'ісом / поса^дили х^войніи л'іс / йа^линки / сосни / і полу^чіўс'а та^кий гар^н'іи л'ісок // пот'ім ўже йак поп'ідро^стали т'ійі сосни / було ба^гато гри^б'іў ў них / мас^л'ат дуже" ба^гато було / л'уди пра^мо м'ішками зби^рали / за^кри^вали йіх / су^шили / і ма^рину^вали / а по^тому ўже п'із^н'іше по^йа^ввиліс'а лисички / си^вул'і // лисички то^же дуже добре к^васити / зарас ўже тої л'іс не^н' та^кий йак ко^лис' буў / ви^р'і^зайут л'уди на Но^вий р'ік йа^линки / сосни / на па^ти^ки / таї так н'іхто не^н' диви^ц'а за ним // позарос^таў //

325. – ўже по́сид'ілі за сто́лом / іду́т поўс'іва́ти одні́ д'ругіх / *с'і́у*
с'і́у по'с'іва́іу з *Новим* *ро́ком* *вас* *в'іта́іу* / *с'і́с'а* *ро́дис'а* *жыто* /
тше"ніц'а *ўс'ака* *пашніц'а* / *ко"нопл'і* *до* *с'тел'і* / *л'он* *по* *ко'л'іна* *шоб* *вас*
хре"ш'чених *голо"ва* *не"* *бол'іла* / *по"тому* *ўже* *п'ісл'а* *Нового* *ро́ку* *іде*
Р'іздво/ *шостого* *чысла* *св'атіі* *вече"р* / *тоже* *ладіц'а* *п'існа* *ве"чера* *з*
дванац'ати *страў* *шоб* *була* / *ну* *хто* *шо* *може* / *хто* *придума́е* *дванаціт'*
йаких *страў* *п'існых* / *пове"чэрали* / *а* *ше* *прыготу'ван'а* *до* *ве"чэр'і* *за'носіц'а*
сн'іпок *со"ломи* *чи* *с'іна* *ло́жыц'а* *п'іт* *ст'іл* / *ко'ло"ски* *с'таўл'ац'а* *на* *ст'і"л* / *а*
то *п'іт* *ст'і"л* *і* *ў* *с'іно* *хо'вайт* *г'рош'і* / *цукеркі* / *по"тому* *мал'і"* *д'ігі*
к'вока́йт *і* *наход'ат* *то́е* *ўс'о* / *а* *на* *трет'іі* *ден'* *це* *с'іно* *спал'уйт* /
пере"ўйазу́йт *де"рева* *шоб* *не"* *булі* *хробач'лів'і* *пло́дзі* *на* *них* *тым* *с'іном*
шо *було* *п'іт* *сто́лом* / *на* *д'ругіі* *ден'* *на* *Р'іздво* *іду́т* *до* *бат'к'іў* / *до* *х'ресных*
не"сут *йак* *кажу́т* *ве"чэру* / *пода'рункі* *да'ру́йт* / *п'ісла* *Р'іздва* *іде*
чо'тирнадц'аго *чысла* *Васі́л'а* / *а* *по* *с'тарому* *с'тил'у* *Нові́і* *р'ік* / *тоже"*
го'ту́йц'а *л'уды* *і* *ход'ат* *поўс'іва́ти* / *п'ісл'а* *Васі́л'а* *іде* *Водох'решча* / *ше*
кажу́т *б'ідна* *кут'а* / *бо* *ўже* *за* *ці* *св'ата* *н'ібі* *за* *дв'і* *шоб* *там* *с'і́яці*
го'ту́йт *земл'у* *п'ід* *гра'ткі* / *на* *зіму* *са'д'ат* *о'зіміі* *час'нік* / *а* *йак* *ўже*
п'рыі́де" *ве"сна* *зе"мл'а* *т'рошкі* *пос'ів'іе* / *про'сохне* / *с'і́йт* *моркву* /
цыбу́л'у *с'і́йт* / *с'і́йт* *горо́х* / *по"тому* *ўже* *са'д'ат* *цыбу́л'у* / *йарі́і* *час'нік* /
са'д'ат *бара'бол'і* *ўже* *йак* *по"тыпл'іе* *луче* / *са'д'ат* *бара'бол'і* / *гарбу́зі* /
куку́рузу / *по"тому* *ўже* *п'ізн'іше* *буракі* / *ог'ірки* *с'і́йт* / *ро'саду* *в'ісажу́йт*
/ *ўже* *йак* *д'обре* *ўс'о* *поўс'ходе"* *сапайт* / *пол'ат* / *по"тому* *п'ідгор'тайт* /
по"тому *ўже* *зб'ірайт* *жу́кі* / *к'ропл'ат* / *траўл'ат* / *по"тому* *ос'і́н'у* *ўже*
ко'пайт *бара'бол'і* / *хто* *ко'пайе* *ре"скал'ом* / *хто* *мото'блоком* *за'ра* *ўже*
мото'блокі *в'ішлі* *ў* *пом'іч* //

326. – *І* *за* *н'і́мц'іў* *н'і́кого* *не"* *бу́ло* *пры* *мен'і* / *ше* *буў* *це́і* *мо'лоч'іі*
брат / *йі́ден* *брат* *буў* *ў* *парт'і́занах* / *но* *в'ін* *буў* *тут* / *но* *в'ін* *ўс'о* / *йак* *шо* *в'ін*
там *робіў* / *то* *йа* *ўже* *ни* *з'найу* // *то* *в'ін* *буў* *ў* *парт'і́занах* // *д'ругіі* *брат* *буў*
на *ф'ронт'і* / *с'таршы́і* *це́і* / *о́дін* *буў* *Вас'ка* *кап'і́тан* / *мо'рак* / *ў* *мо'р'і* *тоже*
по'гіб / *бо* *з* *ним* *буў* *з* *нашого* *се"ла* / *то* *в'ін* *в'і́шоў* / *а* *каже* / *Вас'кі* *не"*

чи́кайте // но при́шло по́в'ідомле́н'а / то по́гиб // се́стра од́на бу́ла ў Ге́рман'і́йі / д'ед бу́ў ў Ге́рман'і́йі / с'тарша́ сист́ра бу́ла пар'т'е́йна і ў́чите'л'ка в Анто́н'інах жи́ла / то в'ітправи́ли дес' ў Рос'і́йу / шо то́же й'і́йі тут ни́ бу́ло // а це о́дин ли́шиўс'а ше два́ц'іт п'я́того ро́ку / при́шли на́ш'і то йо́го заб'ра́ли / то йо́го ра́нило / то в'ін маў / то йо́го ра́нило ў 'л'охки / то в'ін не" маў дв'і ре"бр'і і од́ной 'л'охки / то в'ін тако́ з бу́тилучко́йу так і хо́диў / ну і по́мер кан'ешно́ / но то ў́же ро́ка про́шли // йо́му ро́биў опе"ра́ц'і́йу В'ел'і́каноў ў Ка́мйанц'і / 'дуже ха́роші́ ўра́ч / то в'ін йак / ну в'ін нічо́го не" ро́биў / бо в'ін ш з бу́тилучко́йу хо́диў і йо́му тако́во збо́ку бу́тилочка́ / то в'ін два́ц'іт п'я́того // а д'ед бу́ў ў Ге́рман'і́йі / то при́ходиў там о́дин до́ него́ тї́ ка́же с'лу́хаі́ / йа́ зди́баў то́б'і т'во́го зимл'а́ка / ну ви́де йо́го ту́ди / при́ходит / ну тї́ ле́жит / ка́же си́дит там на лу́шпайа́х / і на ка́пуст'і́ / на ли́сточках на см'і́тніку́ / ка́же ти́ хто? / в'ін с'тарші́ чулу́в'ік бу́ў за д'е́да / ти́ хто? / ну йа́ Анто́н // ну а йа́ то́і і то́і / то хто́ ти́ не́ йе́ / ти́ ми́не спа́саі́ / йак ти́ ми́не не" спа́сеш / то йа́ пом'ру́ / йа́ тут здохну́ // ну в'ін бу́ў мо́лоді́ і с'ил'ні́й / д'ід бу́ў ў нас та́кіі́ в'ін к'ре́пкіі́ / то в'ін йо́му зби́раў де́ йа́ка ша́кара'лупка́ / но в'ін не" ку́риў / а по́том при́ходит до́ него́ йа́кис' то́же / ну тро́шки та́кіі́ в'ін / в'ін с'тарші́ / но йа́ ні з'найу́ хто́ там / при́ходит ка́же до́ д'е́да / чо́ ти́ н'ун'і́ ро́спу́стиў? / в'ін ка́же та́ ўс'араўно́ зди́хати́ / в'ін ка́же не" зди́хати́ / бо ти́ ше мо́лоді́ / ти́ к'ре́пкіі́ / то в'ін ка́же там і там йа́ туб'і́ бу́ду ло́жити́ / шо́ там й'ідло́ йа́ке́ там / ни́ з'найу́ // в'ін ка́заў / но йа́ ў́же забу́лас'а / то в'ін йо́го так спа́с // то в'ін 'це́го Йа́нтика́ / йа́кшо́ ти́ ч'іпл'а́йе'с'а / і́дут ка́м'ін' доў́бати́ / ше́ ку́дис' на ро́боту́ / то по́ чо́тири́ чулу́в'і́кі та́ко за́ ру́ки бра́лис'а і́ так і́шли / то йаќ хто́ і́де / ко́троі́ і́де то́ нічо́ / а ко́троі́ не" і́де / то пу́ла ў́ лоб і́ ўс'о́ // то в'ін 'того́ Йа́нтика́ / ўс'і́ х'ло́пц'і́ ве́ли / то́й ка́же спа́саі́те" / бо шо́ йа́ ка́же ска́жу / шо́ йа́ ба́чў / то так ви́жиў то́й му́жик / а ше́ йа́кшо́ ти́ не" і́деш / то це́ с'хода́ пук'ну́ў і́ на ту́ гар'барку́ / і́ ўс'і́ п'і́шли́ / так йе́ //

327. – На́ш'і́ к'расні́йі́ при́шли́ і́ заво́дно́ та́та заб'ра́ли на фронт / та́то бу́ў на фронт'і́ і́ бра́т два́дцят' шосто́го ро́ку то́же п'і́шоў на фронт / ў́ сорок

че"тверому д'вац'іт' че"тверого аўгуста забили / то сус'ід напи'саў д'ругому сус'ідов'і / а в'ін буў д'вадц'іт' с'омого року тої х'лопиц / шо д'ад'ко Іван погіб на фронт'і / а брат буў на фронт'і же / то в'ін ішоў на пул'і шоб не"ма тата / о / йа тожи"е ни хочу ж'ити / то пом'ру тої йо'го йакий там на'чал'ник прислаў п'іс'мо до мами / шо ти за мама / шо ти напи'сала синов'і на фронт шо помер бат'ко // мама ш не" пи'сала / то ў мами то"д'і токиі стрес буў / шо во'ни тако ли'жали на постел'і тако йак м'ішок / с'пухли / отаке було //

328. – Ми зби'раліс'і на вулиц'і ўтрох / шти'рох і ішли / б'рали с'і"л' і с'ірни'ки / ў нас було ў'дома за'пас / то ми ішли ў сус'іц'ке се"ло Воўк'іўц'і і там но'чували ў ж'інки / така ж'інка була зна'кома / а во'на нас ра'нен'ко будила / то ми ішли ў Фаіш'тин // там це будут з'нати / вопше"м туди дал'ше" Фаіш'тин / Ле"хн'і"ўка / Буіл'іўц'і / і це ми ўс'і села оп'ходили за ден' / ко'му т'реба фа'сол'і / то т'реба / ко'му не" т'реба / ну і кури б'рали ми туди і йаіц'а / а туд'і но"сили на ба'зар прода'вати / так'і були коме"р'санти ми // але йакшо несли тийі / а то ўже буў в'ече"р / ўже сме"р'калос'і / с'іли тако ў до'лин'і / ідуг шу'цмани і заб'рали ў нас / а це се"ло Ро'соша / і коло того Ро'соша тако ў до'лин'і // во'ни ў нас заб'рали / а ми при'ходили до"дому / плаче"м / це ш п'іш'ком / мал'і" д'іти / і рано ўс'тали // а ў нас з на'шого се"ла ў Ро'сош'і буў с'тарос'та / такіі буў д'ат'ко Гар'і'ян називаўс'і / і в'ін п'ішоў і заб'раў / но не" ўс'о / ўже т'рохи по'йіли / то йаіц'а жарили то / но заб'раў тої з на'шого се"ла Гар'і'ян / заб'раў ў них і в'ідаў нам / таке було //

329. – Йа ше була ма'ла / туд'і це ўже наш'і приіш'ли / то ми з ма'мойу ўд'вох ли'шилис'а / а тато ўже погіб / а брат буў тоже на фронт'і / то ми / то ма'ма хо'дили до ма'шини / а йа була са'ма ў'дома // то коло ма'шини т'ри чо'тири с'утки були / луди так т'ашко т'рудилис'а // а йак мого тата забили / то йа д'уже плакала за татом / д'уже плакала // йа думала д'ат'ко Гаў'рило йе / тої йе / а мого тата не"ма // то сус'ітка ли'шилас'а там в'ід ро'боти с' пол'а каже до мами / с'лухаї Л'іса'вето / ти й'йі кудис' за'б'ири / во'на ц'ілії ден' кри'чит / кри'чит і ўс'о кри'чит тату // то то'д'і ма'ма ме"не ў'з'али до ма'шини і йа була коло ма'шини з ма'мойу / а йа по'лову но'сила та'кими д'ергами / а

су'с'ід наш д'ід / сам та'кії буў 'дат'ко / нидоба'чаў / то в'ін наш су'с'ід буў / то 'мама 'кажи / ти ўже не" посилаі й'її на ту с'тирту / шоб во'на да'леко 'несла / но шоб на ни'зу висипала / і в'ін та'к'і ўже робіў // а 'вечир 'мама ше ли'шалис'і 'коло ма'шини / а та'к'і ўже мо'лоди / то ўже ду'дому в'ітпраў'л'али // то 'мама 'коло ма'шини ли'шайе'ца / а йа іду ду'дому / а ба'бус'а жи'ла 'коло нас / то ко'рову видойіт // ше йак йа п'ісл'а в'і'ни бу'ла йіздо'войу / к'ін'ми йіздили / то хо'дили там та'к'і кул'т'іватори бу'ли / і тоі б'ілії к'ін запра'жемо с су'с'іткойу / нас шти'рох хо'дило / а йак до ма'шини п'ід'возили сно'пи / то 'гарбойу / ни 'возом / а та'к'і 'гарб'її по'лову во'зили / ве'лик'і / п'ідйі'жали тими 'гарбами // ну там кан'ешно нам по'магали 'тийі мужи'ки / а д'іў'чата / нас ш'тири та'ких бу'ло вот / ми бу'ли йіздо'вими // це бу'ло та'ке / да ну так //

330. – Йа бу'ла ў ланц'і / а туд'і с'їйали ко'нопл'і / но кол'госп с'їйаў ко'нопл'і / і ми бу'ли 'тийі ко'нопл'і / йак'шо виби'рати ў ко'нопл'і то називалос'а п'лоск'ін' / це бе"з зе'р'на / а йак 'мат'ірка то це ўже" зе'р'ном / і ми мо'лотили п'ід' л'ісом / там п'ід' л'ісом та'ка бу'ла до'лина / там та'кії т'ік зроби'ли і ми 'тийі ко'нопл'і мо'лотили // і при'ходит м'її д'ед іс х'лопц'ами туді до нас і бе"ре / ну п'росто при'шли йак ро'з'ул'ічачис'а // во'ни при'шли з 'арм'її / в'ін буў ў Гир'ман'її / а по'том з Гир'ман'її при'шоў / в'ін буў в Осв'енц'іум'і / а по'том заб'рали йо'го ше в 'арм'їю / в'ін ше в 'арм'її служиў // і 'тийі х'лопц'і при'шли то по'били нам тийі ц'і'пи / та'к'і ц'і'пи бу'ли / шо вот крутиш ўго'р'і і туд'і упус'каеш і так ко'ло'тили / то во'ни йак х'лопц'і мо'лодийі і там нас ба'гато бу'ло д'іў'чат / но бу'ли і старш'і л'уди з 'нами но // то по'били шос' три ц'і'пи / то по'том ўстаў'л'али / а 'тийі ц'і'пи / во'ни та'ко йак то на од'ній пе'л'тел'ц'і бу'ли / с'иро'виц'і бу'ли та'к'і рим'ін'ц'і з'йзани і та'к мо'лотили // і та'к йа с'во'їм д'едом позна'комилас'а / а в'ін буў в Осв'енц'іум'і / бо'пшим 'дужи в'ін при'б'їдиў / 'дуже при'б'їдиў // а за н'імц'іў / ў нас за н'імц'іу / ну йак п'ісл'а Р'іздва 'ход'ат ба'т'уш'ки по ха'тах і св'а'т'ат 'кажут ха'ти / і вот в'ін тожи до них при'шоў і в'ін не" пуц'ілуваў ба'т'ушку ў 'руки / то туд'і при'шли 'шуц'мани заб'рали ў них ко'рову //

забрали ко́рову і хт'їли забра́ти ше д'еда / д'ед ўт'їк / то тут ў нас та́ка до́лина йе / то ў нас та́ка йе га́л'їва на тий га́л'їв'ї пови́копували та́к'ї балга́ни і жили ў тих балга́нах / а ўже йак при́шли та́к'ї л'ад'їли йо́го / та́кий буў Пла́тон Фе́доўрович / то в'їн йо́го сп'їт поўстел'ї т'агн'уў же л'їзн'аком / то в'їн ўже п'їсл'а то́го ішоў / в'їн не" сид'їў ўже н'їйак / йак ту́б'ї сказа́ти / в'їн п'їсл'а то́го / це ўже т'їки ў т'їм балга́н'ї сид'їў / це ше Вол'ка су́с'їда там сид'їла ў т'їм балга́н'ї / це за н'їмц'їў та́ке бу́ло //

331. – Ро́дина бу́ла дру́жна і су́с'їди бу́ли дру́жни' / с'ходилис'а / йак'їс' гост'ї / йак'їс' с'вата с'ходилис'а / сид'їли на вулиц'ах / ла́вок не" бу́ло / буў та́кий р'їў і на т'їм зе́мл'ї пос'їда́ємо / п'їтс'їда́ют йак'їс' де"риги сид'ят і го́вора́т / ро́сказа́ють друг дру́гу / ну та́ково шо це же"би // на по́ле ішли ра́но на дев'їт' часо́ў / на ма́шину ўс'їх за́возили і при́возила ма́шина / ко́жний ден' маў бу́ти на по́л'ї чи брига́д'їр чи о́бл'їко́вец' / це ко́жний ден' та́ко / о // ше ни бу́ло о́бл'їко́уца / а т'їка ше не" бу́ло голо́ви / на по́ле при́ходили шо ко́мус' треба за́казые то го́ворит тро́хи // Гуца́л'ук дуже до́брый буў / шо до́брый то до́брый / і в'їн за л'уд'ї дбаў і ц'їво / коро́варн'ї це ўсо́ до него по́стро́яне / лук це та́же йо́го ца́ робота / йо́го робота / йо́го йак л'уди стро́яне // лук це та́же йо́го ца́ робота / йо́го робота // йо́го йак / л'уди стро́йили / но це в'їн / а те"пер йо́му не" дали па́йу / бо в'їн ўже даўно по́мер і д'їт'ам не" дали // та́к жили но друг дру́га поўн'їмали / не" та йак ти́пер //

332. – Нас бу́ло ў ла́нц'ї чо́тирна́цят ж'їнок / а ла́нко́ва бу́ла Кате́рина / і ми мали по́йат' гикта́р'їў бура́ка на ж'їнку / це бу́ло то йїх по́сапати / прор'вати / поўви́рити / а тоўд'ї ко́пати // це ў ш'їй'їс'а́тому ро́ц'ї то ў нас бу́ло по́йат' гикта́р'їў / то дуже бу́ла в'їс'їн' т'аш'ка / там п'їт'ко́пуваў ко́мбайн то́ї / трахто́р / і р'вали до му́розу / до ку́т'ї / до Но́вого ро́ку // а на дру́гї р'їк бу́ло за се"лом / та́же" та́к са́ме по́йат' гикта́р'їў / дуже бу́ла га́рна во́с'їн' / і ўже хо́диў ко́мбайн і та́к'ї вал'ки ло́жили і ми п'їтс'їдали і чи́стили / то ми ту́д'ї мали по́йа́цот це"нтне́р'їў з гикта́ра бура́ка / ка́н'ешно шо там ку́р'їнчика не" ли́шило́с'а н'їде / то́ї ку́р'їнчик /

їдеш к'оло тойіво ланки і ти хочиш ўз'ати бурак / щоб кинути на своіу купку / бурак / бо так тожи дивиц'а / кида / а йак грушчик грузиў так'іво кор'інчики ўс'і були на машин'і / а йак виривали на купи / йа наразу дивилас'а / шо на так'ім ростойан'ійі / ага / поўб'ігла і ўже посапила / н'е / таке було но н'ічо //

ШЕПЕТІВСЬКИЙ РАЙОН

Село Велика Шкарівка Шепетівського району

Інформант: Шекера Віра Яківна, 1932 р. н.

333. – Ўже дуже ў нас не^н було дошчу // це ше йак йа була / ти не^н забуде^нш / а йа забуду // значит' мо^нйа хата і су^с'ідина хата // мо^нйа мама на робот'і / а та су^с'іда / то чос' вона / йа не^н з'найу / не^н ходила / вона дома була // вона за нами нагл'адала // ў нейі дочка така йак йа / вот // і ўже дуже доўго не^нма^нйе дошчу // не^нма дошчу / не^нма дошчу // а колис' ў хатах старен'ких були коми^ни зверху аж до низу / аж до зе^нмл'і коми^ни були / і там на комин'і таке було заткало / шо т'ануло^с'а // с чого затикали йа ўже не^н з'найу / і та ж'інка / не^нма дошчу / значит' вона с'воюу дочку посилайе і ме^н'н'і / щоб ми ўтопили то заткало в'ід коми^на / то буде дошч // ну п'ішли / п'ішли ў р'ічку ўтопили і буў дошч //

334. – Ў мому р'ідно^нму си^нл'і там була багатод'ітна родина / і така во^нна д'ружн'а д'ружн'а була // ў них було таке росприд'іл'ен'іе / шо то старши^н'ка ст'ірає подуши^н'чки ўс'і / ўс'і так'і ну ўс'і / така д'ружн'а родина / дуже така гарна // і с тойі родини одна д'іўчинка сил'но бо^нйалася грому // от йакшо ўже почне зоўс'ім грим'іт' / вона так бо^нйалас' / шо ни^н годна // і оце такої т'іки би сху^нватис' так бо^нйалас'а // і о^ндного дн'а бабушка з нейу п'ішла ў су^нс'ідн'е си^нло ў гост'і до родини // сид'іли на скрин'і // знайеш шо таке скрин'а? // бабушка сид'іла // з йедного боку ц'а ди^нтина / шо була з нейу / з другого боку тойі ўже другої дочки // і каже

во^но на^в'іт' не^є дуже / на^в'іт' не^є дуже гри^єм'іло // дес' блис'нуло / г'римнуло і ц'у дитину/ шо бойалас'а г'рому ўбило / а цим н'ічо //

335. – Пи'тати / шо л'удина с'каже / бо пот'ім не^є буде коли спитати // от йа ўже ї багато шкодуу / шо йа не^є спитала / п'ішла на роботу / ўсе не^єма коли // ну а так то йа са^{ма} тоже жи^{ла} / то^{му} тої са^{ма} жи^{ла} // ўчи^ў'са ти чи не^є ўчи^ў'са / а с си^єла не^є пускали / документ'іу не^є давали / таї хочи^є'ца ўчитис'а / не^є давали / не^є пускали // йа ўже на^в'іт' не^є памйа^тайу йа^ким чин^{ом} ме^єн'і дали / шо йа п'ішла ўчитис'а ўже п'ісл'а се^єредн'ойі школи // а ў то^{му} се^єл'і з^начит' ў си^єл'і і ро^би // ота^к'і х'лопц'і п'ідл'ітки / в осно^ўному п'ідл'ітки / то йіх брига^дир п'ідійжа^ў п'ідводо^уу п'іт кожну хату // а то м'ї гос^подар рос^казує / каже брига^дир в'ече^р'і / ну каже ми ш х'лопц'і / хоче^ємо потан^ц'увати і по^грати / от // т'іки л'агали с'пати / брига^дир поп'ід кожну хату / от така барка / так'і ви^сок'і бор^ти / каже нас с^оних на п'ідводу по^носит' / поскла^дає і на^зад нас ве^єзе // і там ц'і сно^пи / то^д'і ж ўсе ўруч^ну во^зили ў ве^єликиї лоза^рет / а пот'ім ц'ілу з^иму моло^тила моло^тарка // а нас ма^лих / ше та^ких ма^лих поси^лали на^в'ерно та^ки по дра^бин'і на гору но^сити по п'іў м'ішка // но^сили / хо^дили ро^бити //

336. – ў^ї мому р'ідному си^єл'і була ц^єрква // і тут / тут була ц^єрква то по рос^казах / а там йа ше / дома була // і та ц^єрква во^на і з^ара там йе / то шо йа не^є з^найу во^на та^ки не^є пра^ц'ує / бо там зад^н'ій склад тої ц^єркви // ше ма^лен'коу йа памйа^тайу / йа пом^н'у / шо йа / ма^{ма} заста^ўл'ала ме^єне їти ў ц^єркву // ў ш^кол'і ўчи^єл'і сва^рили / ка^зали не^є мо^на їти ў ц^єркву // йак с'тала рад'ан'ска ў^лада на кол^госп'і голо^ва с'іл'ради / і во^ни р'ішили шо Бога не^ємає і шо та ц^єрква / шо та ц^єрква то пере^єжиток // і то^д'і да^вали во^їен'і руш^ниц'і і во^ни да^ваї стр'іл'ати / шо^б з^бити хри^сти там с ц^єркви // о^дин стрі^л'аў і дру^гий стрі^л'аў / з^бивали хри^с'та і з^били / та йа ўже не^є памйа^тайу / йа ма^ла була / но з^найу / шо во^ни стрі^л'али ў хрест і пот'ім о^дин з них / голо^ва с'іл'ради / хо^диў по хатах / ў н'ого л'уди / ну теш т^реба було / і кар^топл'іў / і йа^кес' с'іно / і йа^к'іс' д^рова при^вести тре^було / го^р'іл^ки тої го^нили / ну не так шо^б ў бан'ач^ку / а так шо на се^єло

один д'ад'ко маў самогонї апарат і йакшо ўже ў ж'інки там за'васка
 пост'ила / в'ін приходіў і в'ін // ў таких д'ішках за'вашували / і тої голо'ва
 с'іл'ради хо'диў шука'ти го'р'ілку і три'маў на пле'чах руш'ниц'у йа'кимос'
 чино'м / йак во'на чи пери'хилилас' / руш'ниц'а с'тукнула ў д'ішку і
 застре'лиў сам си'ебе // от / а д'ругі / шо стри'л'аў ў хрест / то наш'ли на
 п'ідвод'і ў тих // а тут'а ў Ш'кар'іўц'і була ц'ерква / ну то 'зара / зара з'робили
 ц'у ака'тиф'і'рму / то з'робили там до 'мої 'бан'і // жи'ў упраў'л'айушчий ц'ейі
 Ш'кар'іўки / а там йі'ї пере'оборудо'вали п'ід ц'еркву / а тут та'кі
 ста'д'іончик / то там була ко'лис ц'ерква / но йа ўже йі'ї не" за'стала /
 рос'казу'ют / шо була ц'ерква // тут'а ў Ш'кар'іўц'і // ц'у роз'ібра'ли і ста'ли /
 побуду'вали клуб ў Ш'кар'іўц'і // ў нас ў сил'і була ц'ерква / ко'лис' ў
 ко'жному сил'і була ц'ерква // ко'жному міс'ц'і була ц'ерква і о'дин чо'лов'ік
 мо'лоді / здо'рові пол'із на ц'еркву зн'іма'ти хри'єста // і с' ц'еркви ўпа'ў і до
 к'інц'а жит'а бу'ў кал'іко'ю / тако'ю си'ло'ю йе си'ла хри'єста // шо то
 с'в'я'тї хрест Гос'подн'ї //

337. – От тут'а ўже / йа ўже тут була // про дошч // ў нас та'ка 'суша
 була і ка'жут / йа ўже ўдо'виц'а / ўже бат'ка нашого не" було і ўже ўдо'виц'і /
 ка'жут шо та'ке йе наро'дне пов'і'р'я / ти хо'т'іла пов'і'р'я / йак ти хо'т'іла
 пов'і'р'я / та'ке наро'дне пов'і'р'я // шо йакшо доўго не"ма'є дош'чу / то
 тре'ба шоб три ўдо'виц'і / при'чому та'к'і / шо йакшо ўже во'на ўдо'виц'а / то
 шоб во'на була ўдо'виц'а / шоб не" було ў нейі чо'лов'ік'ў 'б'іше / з'начит'
 три ўдо'виц'і по'вин'і їти ў 'поле вичистити три кри'ниц'і // і п'іде дошч // ну
 на те ўрем'я йа / ўже йак бат'ка не" ста'ло / йа то'д'і по'чала ў ц'еркву хо'дити
 // так йа 'дуже зас'лабла і ўже йа на пенс'і'ї і 'дуже ме"н'і було т'ашко // йа
 йак п'іду ў ц'еркву / то ме"н'і лекше // при'ду по'ма'лен'ку / а це да'леко в
 О'нишк'іўц'ах ў ц'еркву 'хо'чу ше і те"пер / то чо'тири к'іломе"три іду
 га'чечком // то 'мала йа та'кі мо'лоді х'лопчик / з'начит' з'би'райем'са / три
 ж'інки / йа і ше дв'і с'тарших 'мене і в'ін нас п'ідво'дойу во'зи'ў ў си'ло //
 з'би'ралис'а ми ўтр'ох і йідемо / йа на'ймо'лотша була м'іж 'нами / во'ни
 с'тарш'і // ўз'али за'ступи і в'ідра / шоб по'чистити // а ме"не хоч і мо'лотшу

не" пускайут' от'копувати / ти читаї моли́тву і та́ка ви^ели́ка моли́тва Іл'ї / Іл'ї Про́року // зна́йеш про Іл':у Про́рока? // Іл'а шоб в'ін помоли́ўс'а / л'уди дуже гр'їшили і в'ін там моли́ўс'а // дош'чу не" було / ну ос' висохло ўсе / ту пот'ім ўже ўсе висохло / л'уди по́чали про́ситис' у Бо́га і в'ін зноў помоли́ўс'а і п'їшоў дошч / і ўсе о́жило // і та́ка йе ве^нли́ка моли́тва Про́року // і шо во́ни ме́не стаўл'ат' / йа сто́йу моли́тву чита́йу / а ба́би чист'ат' // вичисти́ли во́ни кри́ниц'у одну́ / дру́гу / трет'у // вичисти́ли / та́ка ўже су́ша бу́ла / шо йа там сто́йу ту моли́тву чита́йу // і шо ти дума́йеш / ми при́йіхали до / то́д'ї те про інти́рнет / зара ўже мо́жна дивитис'а в інти́рнета / а́га там п'їдеш ту́ди / то́д'ї ше не" було інти́рнета / це ос' мо́го чолов'їка два́ц'ат' ро́к'іў не"ма́йе / а то́д'ї ну шчи́таї шо ро́к'іў п'ят'на́ц'ат' / ш'їсна́ц'ат' йак ни чисти́ли // то́д'ї те ў ц'о́му інти́рнет'ї н'їх'то не" загл'адаў ў ко́жн'ї хаг'ї // і шо ти дума́йеш? / ми при́ходимо до́дому / хмарки зби́райуц'а / в'іге"ре́ц' пов'їва́йе і ўно́ч'ї дошч / да //

338. – Ў нас ше ма́ми / шо д'їти йак побачите шо вихор / то б'їгом с'їда́йте // чи мо́жна сто́йати // вихор по́паўс'а / то це стра́шно // ти ш'чула йак про Вангу? / чула? // це ж го во́на та́ка ста́ла // во́на по́пала ў вихор // чула? // во́на по́пала ў вихор і йїї п'їско́м за́сипало о́ч'ї / во́на осл'їпла // і от го на́казувала / шо б'їгом с'їда́йте //

339. – Со́рок с'о́мий р'їк / це п'їславо́їєні́ с'о́мий р'їк / та́кий го́лодний шо не" сказа́ти // шо л'уди пи́кли пампуш'ки с кон'у́шини / от // помн'у йакос' ма́ма с кон'у́шини пампуше"чок гар'ачих / йа / брат менши́й / брат на ш'їс'т' ро́к'іў менши́й / а ми жили так там стаў / до́рога / та́ко пос'їдали шоб ми / шоб схопу́нуло ўно́ч'ї // ми т'ї пампуше"чки ўз'али / а їде ба́ба ста́ра / шо д'їтки три́майте? / пампуше"чки / ш'чо́го / с кон'у́шинки ма́ма спе"кла // да́но йа по́диўл'ус' і ба́ба ўз'ала та́ї з'їла // ва́рили йїсти / зара свин'ї то́го не" йїд'ат' / шо нам ва́рила ма́ма йїсти // лобода / во́да і там па́ру карто́плинок / так ми і хл'їп пи́кли / то ў то́му / ну йак во́но / то не" було шо во́но не" заробл'али на трудо́дн'ї н'їчо́го / т'їл'ки оста́валис' ў пере"бор'ї // то бу́ли жорна та́к'ї і то во́но шо бу́ло // мо́лоли ў

'жорнах / одс'івали др'ібн'іше / крупн'іше запарувала 'мама / добаў'л'ала
 туди кар'топл'у / добаў'л'ала гарбу'зу / во'но проки'сало / а то'д'і м'ісила
 др'ібн'ішим і ўже пе"к'ла / це та'кій буў добрый **шо ну** // а шоб ц'і / шоб це
 зе"р'но 'мати / то ма'ми ш зранку до 'ночи' була на 'пол'і // 'т'іл'ки рос:в'італо
 / то ўже розвозили по ха'тах сол'ому і 'рано ішли там косар'і ко'сили / ж'ін'ки
 'жали і ўйа'зали ў сно'пи // ўйа'зали ў сно'пи / а не" було не" ком'байн'іў // а
 'поле / там де 'жали / ос'талис'а колос'ки // то стар'і д'і'ди / ба'би / і д'і'ти с
 полотн'аніми тор'бинкамі за пле'чима / 'бос'і ота'ко / 'ноги по кол'іна ў
 син'а'ках / по'дерг'і // от // ми с 'цими стар'іми но'гами 'каже і'д'іт' д'і'тки
 зби'раіте коло'соч'ки // і от ми зби'рали ц'і колос'ки і шоб пом'і'н'ати йіх ну чи
 йак во'но бу'вайе // йак цеі цыган'с'к'ий ба'рон на кол'іс'ниц'і шо до'же"не і б'іе
 // так ми зби'рали колос'к'и і шоб пом'і'н'ати йіх / ну чи йак во'но бу'вайе //
 йак цеі цыган'с'к'ий ба'рон на кол'іс'ниц'і 'йіде і цыган / та'бун цыган б'і'жит'
 і в'ін йіх на'гай'коу на кол'іс'ниц'і шо до'жи"не і б'іе // так ми зби'рали
 колос'к'и і ц'і старен'к'і ба'бун'і і д'і'ди і ко'ли по'йави'ца на ко'н'і пол'о'віз з
 бато'гом / на'гай'коу / тож б'і'жит' за 'нами с кон'ом / а ми но'сили б'і'жи'мо і
 ко'ли по'паде / чи ди'тин'і / чи д'і'дов'і / чи ба'б'і то'йу на'гай'коу / во'но ш
 про'паде на го'род'і / на 'пол'і // про'паде на го'род'і / на 'пол'і // про'паде бо
 во'но ўже ўс'талос'а // а з'і'брати не" да'вали // не" да'вали з'і'брати / і те шо ми
 прине"семо ў тор'биноч'ках / то ше та'ко 'ручкамі пом'н'али і це мо'лоли ў
 'жорнах і так на хл'іп // а д'і'ти // д'і'теі було ба'гато ў 'післ'аво'йенні час / ў
 клас'і було 'сорок п'ят' 'учн'іў // 'сорок п'ят' д'і'теі і ўс'і та'камі 'оч'і
 блиш'чат' // учите"л'і йак т'і'ки пе'рерва значит' / а ш'кола наша була / так
 шо там 'дуже ба'гато рос'ло шчаў'л'у і ше буў та'кій бур'йан / на н'ого ка'зали
 син'у'ки / та'к'і / шо тут ў Ш'кар'і'ц'і не" ба'чу // та'к'і гран'частіі лис'точ'ки і
 та'ко г'руб'іі бат'іг шо йа'ко ба'гато / то в'ін та'к'і добрый // 'т'іл'ки пе'рерва /
 ми ўс'і на 'бери'г / ўс'і пого'лоўне / і нари'вали 'ц'ого шчаў'л'у ота'кого йак
 цих с'лив'ок і при'носили ў клас // н'і'х'то з учите'л'іу нас не" сва'р'іў / то нас
 пош'лали шоб ми р'вали і 'йіли / шоб ми не" про'пали // та'к'і ка'лач'ики 'е там
 за хл'і'вом ў 'мене 'е // та'к'і лис'точ'ки і там та'к'і круг'лен'к'і ка'лач'ики / не"

з'найеш йак'і калачики? // от / то добре ўже було колі л'ітом і колі вишн'і // то ўже того хл'іба і вишн'і і там ўже най'сис'а // було каже"мо пограйтес'а ми / ўс'о ўже йісти хоче"м каже пограйтес'а трошки д'ітки // грайемс'а ми / ўс'о ўже йісти хоче"мо // мамо йісти хоче"м / пограйтес' ше трошки // ми йіли ўсе шо було зе"лене / ўсе шо можна було йісти і не" йісти // це сорок п'ят' д'ітеї / то хто ў клас'і буў не" го'лодний // д'іти / ўчите"л'і / директор ш'колі / ну ше йак'іс' там нагал'шички // а ўс'і так'і аж св'ітилис'а / дивилис'а цими о'чима і йак'шо ўже хтос' там дес' доста'йе йак'іс' хл'іб чи шо та'мо / то ішли ўс'іі ку'ток отхо'дили / шоб не" дивитис'а / бо його жеш хот'ілос'а // ў'чите"л'ка / й'йі ўже не" майе / мо'йа ў'чите"л'ка Л'іда Йосип'іўна каже / д'іти / ў'кого дома йе хл'іп? // шос к'іл'ка д'ітеї п'ідн'ало руку // вона каже / д'іти / йа вас д'уже прошу не" по ба'гато / с'кибочку хл'іба в'із'м'іт' і с тим ў'кого не"майе под'іл'іц'а / ха'й воно хоч троши'чки д'іде // ў'мене х'лопчик та'киї Кол'а / йак во'ни вижи'вали? //

Село Лотівка Шепегівського району

Лотівка – село підпорядковане сільській раді с. Устянівка. Розвинене рільництво і м'ясо-молочне тваринництво [8, с. 640].

Інформант: Боднар Валентина Яківна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

340. – Саме глаўне була ў господарц'і ко'рова // тої хто не" маў ко'рови шчи'таўс' або б'ідним і по'ганим хаз'айіном // помн'у ўз'али ми с чо'ло"в'іком перв'істку / то були ўже так'і до'вол'н'і / йак дитиноу // то була наша кор'мил'шчиц'а / бо давала і молоко / і сме"тану / і мас'ло / таї те"л'а йак було / то було добре // але тре було д'ужи робити / шоб про'году'вати ту ко'рову / готп'очинку не" було // робили і ўден' і ўно'ч'і / йаг'би за'ра так молод'ош робила / йак ми робили / то не" знайу / шоб було // ми йак'і сил'н'іш'і були / а за'ра ви д'ужи сла'бон'к'і // ра'н'іше робили т'ашче" н'іш за'ра / помн'у / йак ўста'вали ў п'ят' го'дин / то робили до'ноч'і // йа про'робила і на х'верм'і т'ринц'ат' ро'к'іў // за'ра йе га'прати / а ра'н'іше

ми до^уйїли руками // доўго ў мене^н т'і руки бол'їли // пот'ім і ў бригад'і
робила / ц'їлії ден' на тому пол'і сапали // о'то ўден' в'їз'їмемо /
погоб'їдаймо/ таї го^б'їдати не^н було чим // в'їз'їмем сала жоўтого / йаке
приўйязували до бан'їна / хл'їб с часнїком / таї таке воно добре на тому
пол'і / а д'їти ўже худобу порали / вони ше змалїчку робили ўсе // тоже
на^мучилис' // але^н слава Богу / вїросли // глаўне шоб буў хл'їп ў хат'ї і мир
//

– Які були колись розваги?

341. – Ну на тої час ў нас не^н так'ї розваги йак ў вас / на тої час ми
багато помагали бат'кам / вот / йїздили нав'їт' по колгоспнїх пол'ах /
шчїтаїте так йак к'рالی / сон'ашнїк тоўкли ў м'їшечкї / шоб на ол'їу
можна було ў млін'ї обм'їн'ати / ої // йїздили ў сади дес' йаблука со^б'ї
заготоўл'али / коліс' згадуйу йак за мноїу с'торош на брїчц'ї йїхаў / і
м'їшок не^н кїнула з йаблукамі / йа з нїм прїб'їгла зо скалі спустила / бо
йа п'їт скалоў жїла / а в'їн прїкачаўс'а прамо ме^н'н'ї п'їт хату / то ме^н'н'ї
гарно запам'яталос'а // ну ў клуп хо'дили / ўже йак п'їдросла т'рохи / хо'дили
ў клуп / там то не^н часто / бо мама не^н пускала / а хо'дили т'рошки / хо'дили
по ве^л'їкїх св'атах / то це т'реба було вїпросїтїс' / шоб пустили / добре^н
дома поробїтї / а то^уд'ї пус'т'ат //

– Які були важлїві свята?

342. – Че^н'калі Паскї / че^н'калі Р'їздва / че^н'калі Зе^н'ленїх св'ат /
Покрова / вот так'ї / ше вот так їшли / Мїхаїла / так'ї св'ата че^н'калі //
парад ў нас коліс' буў / не^н так йак так'ї / не^н знаят н'їчо це / а ми коліс'
парадїли // нав'їт' нов'ї туфл'ї купл'али / плаг'а / то буў ну д'їсно і парад
на перше маїа / і парад на окт'абїрску //

– Як справлялї обжїнкї?

343. – Робїли столї / йак хто / йак йака ланка / робїли застол'їа
со^б'ї / с'адут т'рошка поп'їут / пове^н'сїл'ац'а гет' с тан'ц'амї / гармошка
грала / і гарно / гарно в'їтс'атковувалї те / шчо вонї зробїли //

Інформант: Гуменюк Євдокії Іванівни, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

344. – Ї́ нашому жит'ї́ йа́ ўважайу́ здо́роўя́ це́ скорше́" ўс'ого́ / здо́роўя́ за́ грош'і́ не" купиш // то́го́ йа́ ўважайу́ / шчо́ л'у́дина́ са́ма́ по́вина́ дивитис' за́ сво́йім здо́роўя́м // ўрач не" може" вил'ікувати нас / йакшо́ в'ін ц'ого́ не" хочи́ / на́приклат / йа́ пе́ре"несла́ пйат' опи́рац'ї́ / і́ ў де"ўйатнац'іт' ро́к'іу́ чу́чувала́ се"бе́ кво́лоу / али́ зара́ йа́ мо́жу похвалитис'а́ / шо́ ў́ с'емди́с'ат' три́ ро́ки ме"н'і́ дивит'нац'іт' // л'і́чилас'а́ т'рава́ми / спо́риш / ро́машка́ / цв'іт' со́н'ашника́ / подо́рожник / ме́двежи́ вушка́ / пи́р'ї́ обикно́вений / го́родн'і́ пи́т'рушка́ / ма́сла / о́л'ї́а про́рошої́ пше"ниці́ / ма́сло т'икви́ / ба́л'зам здо́роўя́ / та́кож ба́л'зам тро́їна́ сила́ / йа́ ц'і́ ўс'і́ т'икви́ / пше"нишн'і́ / і́ пла́ст'іу́ц'і́ / еко́добр ме"до́вий / о́л'ї́а ма́ранту́ / о́л'ї́а гре́ц'кого́ го́р'ї́ха / ба́жайу́ ўс'ім́ бу́ги здо́ровими́ / і́ н'і́коли не" жда́ти / до́ки начну́ц'а́ бо́л'езн'і́ / а́ зразу́ л'і́читис'і́ //

345. – Йа́ мо́жу спомни́ти та́к'і́ реч'і́ // ми́ ко́лис' до́пома́гали ба́т'кам / йі́здила́ йа́ з ма́мою́ на бура́ки ў́ кол'госп' / то́ була́ ланка́ / ко́ли йі́здили́ ж'і́нки на́ поли́ / йі́здили́ ма́шиною́ / та́рно ж'і́нки сп'ї́вали // про́сапували́ т'і́ бура́ки / ко́ли до́ходило́ до́ осин'і́ / т'і́ бур'а́ки начи́нали́ п'і́т'копувати́ / опчи́ш'чати́ / во́зити́ ко́ли йаќ / на́ ма́шини́ / на́ при́цепи́ трахто́р'їу́ / і́ во́зили́ а́бо сла́дали́ ў́ ка́гати́ / ви́возили́ на́ цукро́в'і́ заво́ди // ну́ ше́ ў́ нас́ ў́ се"л'і́ мо́жна́ бу́ло хо́дити́ ў́ кол'госпн'і́ са́ди / ў́ нас́ бу́ли та́рн'і́ кол'госпн'і́ са́ди / там́ бу́ла че́решн'а́ / бу́ли сли́ўки́ / пу́з'ун'ки́ бу́ли // клубн'і́ка́ бу́ла / та́ка́ шо́ мо́жна́ бу́ло ви́би́рати́ / ц'і́ че"решн'і́ ми́ зби́рали́ з дра́бин / ро́били́ та́к'і́ дра́бини́ і́ ла́зили́ по́ де"рева́х т'ро́шки / п'і́дво́да з йа́шчи́ками́ при́йї́жала́ і́ ўсе́ ски́дали́ на́ т'і́ йа́шчи́ки / і́ ви́возили́ до́ с'і́л'с'ко́ї́ ра́ди / до́ кол'госпу́ / а́ там́ да́л'ши́ / ну́ во́ни́ дес'́ роспора́жали́с'а́ тим́ / шчо́ во́ни́ ма́ли //

Село Плесна Шепетівського району

Інформант: Капелюх Надія Миколаївна, 1937 р. н., освіта – 4 кл.

– Які колись були хати?

346. – Ходили на бе^ре^ги / туди аж^т п^ід^т П^лі^шчин // там на бе^ре^гах копали че^рвону глину / а ото скр^із^т по^під^т ро^вами жо^уту копали і так помастимо / гарно / низом п^ід^ве^дем че^рвону / а коло че^рвонної уже те^йі рудой глиной // полу того н^іх^то н^іде не^н бачи^ю і не^н зна^ю // мастили глиною / не^н ізв^іс^ту / а глиною // ха^ти були так^і / с^тел^а дере^ву^йана / с^тел^і планочками позаб^иван^і // на тих бал^ках позаб^ивають так^і ц^ів^ахи / шоб в^ішати ко^лиску / шоб д^іти коли^халис^а там // йа так з^о с^воїм б^ратом ^ю так^і ко^лис^ці коли^халас^а // ма^ма п^алит^т ^ю пе^чі / а во^на в^іс^ит^т та^ка / йак то коше^лі ото плет^{ан}і були // по^садит^т ме^не з одної сторо^ни / а б^рата мен^шого з д^ру^гої сторо^ни // по^гоїд^{не} нас / гої^даємо^с со^бі / а во^на там со^бі р^обит^т // за^ра уже таких і ко^лисок не^нмає // а поче^пити де ^ю хат^і // йак не^н кал^{ас}ка / то так^і л^іже^чка о^ті йак ^ю С^іро^жки було / ко^лис^т ^йакос^т було ін^терес^ніше // по^ко^лишиш там / а так йак не^н сп^ит^т / то по^садиш / ^юложиш / ^юложиш там йо^го і на^ки^дайш йа^ких не^нбуд^т і^грушок / по^гоїд^{ну}ю і во^но со^бі г^рай^ца // так^і були ха^ти // ше на с^вата по^нас^ип^ають / цег^ли / по^виб^ивають // йа не^н у^йа^лайу йак це за^раз // хо^дили бо^сі / та^пки хто там то^ді зна^ю // ро^зу^са та^і бо^сі^т хо^диш // хо^дили бо^сі / л^із^ли ^ю кров^{ат} // це за^ра уже / йа оп^ше не^н пре^ста^ул^{ай}у // за^раз шоб уже хо^дили бо^сі / то уже б хво^роби були // на^шож^т // а на л^ішко с^кіки на^носиш / п^ісок йак на^носи^ца / а цеш ка^мін^чики / так^і че^рво^нен^кі //

347. – На л^ішках шо / шо на л^ішках // ц^уш са^му со^лому / со^лому на^ложат^т на це л^ішко / а ро^били по^лот^на так^і / то^ді ко^нопл^і с^ійали та^і ро^били по^лот^но / ро^били ра^дна / по^на^роб^луйут^т / ч^исто / бі^ло ви^бі^лат^т на бе^рез^і там / на сон^ці // це так^і про^сте^ні були // со^лому за^сте^лити // а уже кра^сили кра^скою / ра^бі // за^ра бач уже нар^котики // а то^ді хто зна^ю т^і нар^котики // ко^нопл^і ви^кори^сто^вували йак л^іки // не^н було та^кого го^рода н^іде / шоб^т їх не^н с^ійали // по^сі^йут^т / а по^том їх / йак во^ни до^сти^гнут^т / со^би^рають^т їх / ви^мо^лот^ат^т с^ім^не / а те ^юсе ^юр^ічку / ^юр^іц^і там зо дв^і

тойі порі йакби то йа / стар'іш'і за мене / набагато стар'іш'і / трицит' вос'мого / двац'а'т вос'мого / двац'атого / но то ўже так'і / шо тод'і ше" к'рашче" було і ше" хуже було // а п'ід час в'їіни шо / воіни оп'ше н'їйаких тих ве"с'іл'іў не" робили / бо не" було з'віткі // отак п'ішли ў с'іл'іраду ў Воўк'іўц'і / там була с'іл'ірада / п'ішли роспи'салис' і ўс'о // одна родн'а там випи'ли // с'вої бат'ки / там брат / систра / бат'ко / мати // з його стороіни і ўс'о // там с'к'іки йїх би не" було / то воіни ўс'і ў хат'і с'іли // с'топка одна / ў кожного лошка / вилки не"ма / лошкойу смотр'а шо може"ш з'їсти // зара та'ка йе мода бач / даже" на помин'ал'них об'їдах і то не" ложат' вилочк' або тар'їлок // де ни"буд' ложат' / а б'їл'ш'їс'т' не" ложат // ну то не" ўсе ж може"ш ўз'ати лошкойу // там пр'їм'ерно йак голупц'а / то його аж" н'їйак не" можна з'їсти бе"з тар'їлочк' // бе"ри його лошкойу / ти його / йак в'їз'ме"ш п'їтстаўл'аї руку п'ід його // йак же його з'їсти йак в'їн росипайец'а // так зара йе та'ке //

– Як жили після війни?

349. – Тод'і воста'ноўл'ували крайіну / ўс'у роз'руху // ше с ко'ровоїу хо'дили / і го'рвали / і с'їйали / д'їти водат' ко'рову / а ж'їнки там їнше // та'ке ўрем'а було // а зара //

– Колоски збирали?

– Р'їзали і йїли // а шо йїх / треба було шос' йїсти / ў мене бат'ко ў сорок першому йак п'їшоў на фронт / так і не" ве'рнуўс'а // ска'зали шо безв'їсти про'паў // була ко'рова ў нас і к'їн' ше" буў і мама са'ма осталас'а з нами чотир'ма // то воіни ў нас ше" ў хат'і зробили кухн'у // хата колишна і йїх / воіни там робл'ат' / а на н'їч воіни с'ходац'а // то мама ў пе"ч'і пали'т' / а воіни там ту печку запал'ат' і ў коінат'і гараче йїм / воіни в'їк'но в'їткрївайут' / д'вери в'їткрївайут' шо б'їйї не" було гараче / а мама коло пе"ч'і / а ми на пе"ч'і і так прот'аг'нуло йїйї / поїа'вилос' восп'ал'ен'їйе / а л'їчїти не" було чим / са'ме їшла воїна / сорок че"тв'ертї р'їк / ўс'ї були на в'їїн'ї / і так воіна п'їшла на тої с'в'їт // то добре шо ше" бабушка була / йакраз ше старшїй брат ў сорок че"тв'ертому заб'рали / і ше ў Ше"пе"т'їўц'і /

його не" в'їтправили / йак |мама ўже по|мерла // дес' / там поїхали дали
 з|нати йому / то його на|чалн'їки в'їтпустили на два д'н'ї // по|ховаў |маму і
 його забрали" // забрали" ў Ге"р|ман'їю / с'їм |рок'їу служїў / а нас то|д'ї
 |бабушка гл'ад'їла / |мамина |мама / до п'її|с'а|того |року / ў |сорок
 че"т|вертому |мама по|мерла / а во|на ў п'її|с'а|тому / брат з Ге"р|ман'її
 по|магаў нам ба|гато / слаў по|силки // хт'їли ў д'ег'дом забрати // од|ну
 по|силку йому |каждї м'їс'ац' розр'їшали с|лати / в'їн сво|їе по|ложе"н'а
 рос|казаў / шо нас т|роїе ма|лих ше ос|талос'а / то йому розр'їшали / ну а
 бу|ли так'ї / шо не" нуж|далис'а ў тих по|силках // шк'їл'н'ї пр'їнадл'єжност'ї
 прїсїлаў нам ў ш|колу / то їа не" б'їду|вала / але п'їд час в'її|ни їїх с|тали
 г|нати з се"ла / але |ран'ше |н'їмц'ї за|ган'али л'удеї на кол|госп / там з
 кол|госпу ўже от|праўл'али туд|а дал'ше // то мо|лодих за|бирали / там до|роги
 такої не" бу|ло / т'їки т|реба бу|ло по до|роз'ї їїхати / то во|ни обї|рали
 мо|лодих д'їў|чат і х|лопц'їў / то ми б|рата |самого с|таршого пе"ре"д'а|гнули ў
 ўсе д'їў|чаче / сп'їд|ниц'у дали / ку|фаїку ўда|гнули / |хустку дали і зог'ну|с'а
 тако їак ста|ра л'у|дина / ўже так |коло них прої|шоў / то його не" забрали // а
 так на |вулиц'ї гет' обї|рали // а по|том же їак їїх |вїгнали / шеї |дуже |сил'но
 во|ни ў|редн'ї бу|ли // а од|ин / їа б не" ска|зала / шо то |н'їмец буў ше / і по
 |руск'ї ўм'їў ба|лакати / і в'їн ме"не |дуже л'у|бїў |сил'но // прї|ходит'
 ў|вече"р'ї в'їн заў|жди прїне"се і пачку пе"чє"н'ї / і шо|колатку / і |вафл'ї / і
 |зара ме"не по|садит' тако|го на кол'їно / і хот' ма|ла бу|ла / але ўс'о раў|но
 за|помнила / і с'п'ї|вайє / |д'євочка |Над'а / ч'єго т'є|бе |надо / нич'єго н'є"
 |надо / к|роми ше|колада / ше|колада |н'єту / дам те|бе канф'єту / їа канф'єту
 н'є" хо|чу / |даїте ме"н'ї тумач|ку // |зара ўже |кажут' / де там / кар|тошка / а то
 ту|мач буў / |каже" / ви |думайєте / то їа |хочу во|йу|вати // ў |мене |тоже" їє
 |ж'їнка / |д'їти // а ўже їак на|зад їїхали с |тейї Не"ч|айїўки / ў |мене ше" |зара в
 о|чах ўсе це там / їде л'їн'ї|а е"ле"кт|рична там / і там на |пол'ї с|к'їки там
 ле"ж|ало тих сол|дат / а по про|водах / там но|га че"п|ит' / там їа|кос' ши|нєл'а
 че"п|ит' / там ру|ка че"п|ит' / кус|ками |порват'ї |л'уди і по про|водах
 по|за|ч'їпл'уван'ї / по зе"м|л'ї // |зара |бачу ў н'ї|мец'к'їм о|деж'ї ўже ўс'ї

ход'ат' // це називайц'а н'імец'ка о'дежа ў солдат' зара // солдати / м'іл'іц'іяа бачу ход'ат' // а це оц'а раба о'дежа / во'на бу'ла ўс'о ўре'м'я т'іки н'імец'ка // ў нас бу'ла с'е'ра // зара ўже поро'били ўсе ра'бе // ми ўже при'їхали і ко'н'ачку привели на'зад йак ве'р'нулис'а / шо п'ід са'мойу хато'йу ў нас сна'рад ўпаў / таї така йама гли'бока / гли'бока / і ў т'і йа'м'і ле'жала ма'шинка ш'вейна // і ма'шинку ми по'том поре'монтували і так до сих п'ір во'на йе // бат'ко ко'лис' не'йу мо'ї чо'боти ши'ю //

350. – Голод бу'ў три'цит' д'ругого / три'цит' трет'ого ро'ку // то йа ц'ого не' зна'ю // ну а йа ў сорок с'омому / то ме'н'і ўже ба'гато пома'гаў брат // ў нас бу'ло с'ем'іс'ат' сотих го'рода / і ў го'род'і бу'ла ўс'а кул'тура // нам хва'тало // і хл'іба бу'ло / і моло'ко бу'ло / с'вин'і бу'ли / це' ўсе' де'р'жала ба'бушка ў нас / ўс'ого ў нас хва'тало // зна'йш там так'і л'уди / кот'рих / кот'р'і голо'дували / п'іду'т' ту'ди на пол'а / картопл'і то ж не' ўби'рали с' пол'а / во'на за'мерзла / а по'том йак рос'тало / во'на поро'билас'а / ну по'мерзла / ма'х'ка / йі'ї ко'ве'р'али і бл'інчики пе'к'ли с' цей' картопл'і // а ба'бушка ў мене на'пе'че цих картопл'аних насто'йч'их / харо'ших тих де'рун'і'ю // а ме'н'і т'і так'і доб'р'і з гни'лої картопл'і // п'іду там до со'с'ітки / ма'ти на'жарит' тих де'рун'і'ю / то ў мене харо'ш'і / а ў не'ї з гни'лої картопл'і / д'уже доб'р'і // то йа не' ска'жу / бу'ў голод д'уже' ве'ликий / д'уже' ба'гато л'уди голо'дували ў сорок с'омому ро'ц'і // хо'дили ко'лос'ки зби'р'али // ми д'іти хо'дили зби'р'али // і с' ко'лос'к'і'ю цих / при'носили до'дому там / помо'лот'ат' / помо'лот'а йі'х / то'же жорна бу'ли ко'лис' так'і сп'іц'ан'і ручн'і / і два кам'інц'і та'ких кру'тили / і ше' того зе'р'на на'кру'т'ат' / на'кру'т'ат' і пере'с'і'ют' і пе'чут' з му'ки то кор'ж'і і су'пи ва'рили / а не' то цих ко'лос'к'і'ю з йач'мен'у на'зби'райут' і об'мо'лотим йі'х / бе'ре ба'бушка на па'тел'ну / чут' п'ід'жарит' і пл'ашко'йу рос'качу'є / а во'но так па'хне і та'кій суп хо'ро'шій // зара б на'верно ўже йо'го не' хо'т'іла // зара ди'вис' йа'блука / вишн'і / а хо'дили ўс'і та'ко гур'том со'би'ралис'а / хо'дили аж в Із'асла'ўскі' л'іс по' тере'н // там со'би'рали тере'н / це' ў го'лодн'і ро'ки // а б'ілих бара'к'і'ю ба'бушка на'тре і ў пе'ч'і йі'х вису'шит' / і по'том так йак

порошок їх зроби́т' // вони обсмажа́а / а не" / то просто бара́к'іу
на́мийут'/ на́мийут' і ў п'іч ўки́нут' / вес' час жеж ў пе"ч'і па́лило́с'а // і
во́ни там спе"чу́а / так'і че"рво́ні че"рво́ні // ми їх так йі́ли / во́ни
соу́лод'к'і так'і бу́ли // а по́том потру́т' їх на те́ртку / п'ідем при́ни́сем
те́ре"ну і во́ни то́го те́ре"ну на́м'іша́ют' ў т'і бара́ки / та́ка на́чинка бу́ла
дл'а пи́рог'іу / зака́чайе́с'а // а пи́роги йа́к'і бу́ли / не" бу́ло ж б'іло́й му́ки
/ а чорна́ житн'а / пе"чут' хл'і́б с ц'о́го т'іста / напе"чут тих пи́рог'іу //
ота́к'і во́ни до́бр'і бу́ли //

– *Колоски збирали?*

– Зби́рали / зби́рали // о́собі́но т'і / котр'і го́лоду́вали // то т'і́йі по
ц'і́лих дн'ах / ра́нен'ко ї́дут' / по́дерт'і так'і но́ги те́йу сте"рн'ойу / та т'і́ки
на ц'о́му і жи́ли //

– *А як колоски збирали, то їх німці забирали?*

– Не // це ўже ж п'і́сл'а во́їни // во́їна ко́нчи́ла́с'а // а ў пе́р'юд во́їни
н'і́х'то н'і́куди не" хо́диў // де це" там т'і́ки но шо д'і́ти по́ма́гали на по́л'ах
с'і́йати // а це" шо зби́рали / то заби́рали / а куди во́ни йо́го / чи" во́ни йо́го
н'і́мц'ам заби́рали / чи" це" н'і́мц'і заби́рали / чи" це" на́ш'і заби́рали / но
заби́рали // а куди во́ни йо́го бра́ли / хто йо́го зна́йе / а жи́ли на ко́лоска́х
т'і́ки / да́вати не" да́вали хл'і́ба // кудис' ви́возили // ну куди // ў м'і́сто //
ка́зали / шо м'і́сто го́лоду́е / а се"ло ма́йе зе́мл'у / то во́но за́можне // і
т́реба бу́ло солда́т го́ду́вати чимс' // так т́реба бу́ло ко́рми́ти арм'і́ю // а
п'і́сл'а в'і́їни оп'ше т'а́жол'і дн'і бу́ли / ро́ки // ўсе" ж ро́зруше"но / ўсе"
ро́збито/ ўсе по́бите // л'у́ди дуже" сил'но б'і́ду́вали к'ре́пко / л'у́ди т'і́ки /
но ви́жи́вали т'і / котр'і ма́ли б'і́л'ше го́рода і б'і́л'ше с'і́м'я та́ка / шо
мо́гла б'і́л'ше ро́бити дес' / чи" там тих са́мих ко́лоск'іу на́зби́рати / чи" там
то́й карто́пл'і дес' на́зби́рати // а йі́ли / шо йі́ли / боршч / кро́пиви / боршч
с кро́пиви / з лобод'и ва́рили // н'і́йаких тих шчаў'л'іу не" бу́ло / ма́йу на
у́ваз'і со́рок с'о́м'і р'і́к / от та́ке бу́ло жи́т'а / а на́м то ше так / на́с хо́т'іли ў
д'е́гдом за́брати / при́шли т'і л'у́ди з со́убезу / ўже до́кумен́ти скла́дали // а
ў ме́не ше" бу́ло два д'а́т'ки р'і́дних / мо́го ба́г'ка бра́ти / котр'і ўже

ве^рнулис'а з в'їни / йакос' йїм пове^зло // м'ї то за^гинуў ба^т'ко / а во^ни
 ве^рнулис'а // брат п'їшоў в ар^м'їю / а нас ўже приїшли за^би^рати ў
 д'ет^дом / то брат напи^саў до д'ат'ка // стаў д^уже^н про^сити / шо пома^гаїте
 ўс'їма с^илами / пома^гаїте дл'а ба^бушки / шоб йїх не^н заб^рали ў д'ет^дом / бо
 йїх за^ра йак за^би^рут' / то йа по^том йїх не^н по^нахожу / йїх за^ра
 поро^ски^даїт' по с^в'їт'ї / во^но так би і бу^ло // то так цих два д'ат'ки
 пома^гали дл'а ба^бушки / та і во^ни оста^ви^ли нас //

– Як відпочивали?

351. – Було так йак би це^н шчи^талос'а к^руглоу си^ро^тойу / то б^рали ў
 ла^ге^р // ў Горо^дишчах // так це л'їтом ш^колу кон^чи^ли д'їти / то ў
 Горо^дишчах там буў ла^ге^р // ту^ди ме^не отпра^ўл'али // ў чо^му йа бу^ла
 ўд'агнуна / с по^лот^на по^шитиї сара^фан ок^рашенїї // а ў ла^ге^р'ї з^найеш там
 не^нпо^гано бу^ло / і годували д^обре / і во^дили ту^ди / де за^ра Горо^дис'кий стаў
 ў л'їс / ў л'їс нас во^дили на про^гулку / ку^палис'а до чо^го с^таву во^дили // то
 ў ла^ге^р'ї д^обре // там бу^ли т'їл'ки к^ругл'ї с^ироти // там заста^ўл'али шос'
 по^мити по^мог^ти / по^мог^ти тим ви^ховате^л'ам по к^ухн'ї / то так кар^тошки
 ч^истити / ну шо во^ни там с^кажут' / шо по наш'її сил'ї / то ми то і ро^били // а
 п'їс'л'а ла^ге^р'а ўже до ш^коли їшли // то з ла^ге^р'а нас отпра^ўл'али до ш^коли
 // а так ц'їле л'їто в'їтпочи^ли //

Інформант: Федорчук Марія Тимофіївна, 1936 р. н., освіта – 4 кл.

352. – Ў ш^колу їшли / но^сили чо^же^н с по^лот^на по^шит'ї сум^ки / р^учка /
 чор^нил'ниц'а // по^шила ба^бушка та^ку ма^н'ун'ку тор^биночку і моту^зочка
 за^волок^ла тако^го і ў ту тор^биночку чор^нил'ниц'у і до р^учки при^че^пила ц'ї
 йїго сум^ки / де кни^шки / за^га^гнула тим моту^ском // ну а коло те^її сум^ки /
 а р^учки бу^ли чо^же так'ї ж п^ера бу^ли / ко^лис' кал'їграф'їя бу^ла ў ш^кол'ї //
 ўчи^ли пи^сати / шоб гар^но бу^ло // за^ра шо / це^йу п^астойу од^инаково
 пи^шуц'а // а то йак нач^не то^б'ї до^казувати / шо тут т^реба по^вести г^рупше /
 а тут то^нен'ко // і ст^рого за кал'їграф'їю бу^ли // йак'ї бу^ли п^ера // пе^ро
 на^зи^ли валос'а ку^зочка // во^но ўже^н не^н рос^ходилос'а / ку^пи дир^жалос'а і во^но

ўже полу^чалос^а а оди^наково // то не^н розр^ішали ^тими ^перами пи^єсати // ^тими ^перами ўчи^єтел^і ^і пи^єсали // книш^ки ўс^ак^і бу^ли // йак ^зара ^диўлу^са / шо ў ш^колу ^ход^ат^і / н^ічога не^н нос^ат^і // йа не^н ўй^аў^лайу йак ў^чац^а во^ни // а то ж ід^еш^і ў ш^колу / по^диви^єса соб^і йак^і ў ^ў тебе ў^роки / так^і книш^ки ўз^аў // по^том дес^і по^ді^вали^єса т^і буквар^і // ну йак ў ^перш^і кл^ас ^іти бе^з буквар^а? // ^зара то во^ни зноў по^йа^вилис^і //

Інформант: Овсейчик Євгенія Євтухіївна, 1938 р. н., освіта – 4 кл.

– *Як робляць вареники і варять борщ?*

353. – Ва^реники так йак ўс^і // там не^нмае но^вого н^ічога // ^тіки шо йа ва^реники заў^жди ста^райус^а ^тісто м^іс^іти на ^кис^ло^му мо^лоц^і // ме^ні во^ни м^іах^кі / то^ді йак на во^ді то ^зараз ^бис^тро ^роби^ца ^тісто т^вер^де // ну ше^н та^ка при^євич^ка / на^лі^пила / на^лі^пила йо^го і об^кручу з ўс^іх сто^рін / шоб в^ін не^н роз^вариўс^а // боршч ^тоже^н ^вару // боршч то^ї ^варат^і і бара^ка ^того т^ру^т / на па^тел^ні ^жарат^і / а йа н^є // чи^єтайу ў га^зет^і на^пис^ано / ро^ска^зу^йут^і / шоб з^вар^іти боршч / ск^іки сто^йіт^і? // і во^на пе^ре^шчиту^є в^ід кар^топл^і і так до са^мого к^ін^ца / і ка^пуста там / і фа^сол^а / і м^іаса ку^сок / і та^мати // ўс^о пе^ре^шчиту^є // почи^тала / пошчи^тала / нашчи^тала ^сорок ш^іс^т ^рубл^іў // йа прочи^єтала / са^ма до ^себе пос^мі^йалас^а і ^кажу / ну та^кі^ї же ж це^н ^треба боршч з^вар^іти / шоб в^ін ^сорок ш^іс^т ^рубл^іў сто^йаў // а йакраз ў ^мене то^ді шос^і ^робили / Те^нтана бу^ла мо^йа / а йа ро^ска^зу^йу про це^н / йа оз^до ^вичи^єтала / Те^нтана / на прочи^єта^ї // х^іба в^ін ^може^н с^кіки сто^йати // та шо там ўже не^н ^роби т^уди / та ^сорок ш^іс^т ^рубл^іў в^ін не^н ^буде сто^йати // а во^на ^каже чом це н^є // в^із^ми пошчи^єта^ї те / те / те // а бе^з м^іаса йо^го не^н ^мона з^вар^іти / йакшо не^нмае м^іаса // ну хто ^може^н / а хто і не^н ^може^н // йа то^ї боршч з^вари^ла / ну шо кар^топл^а / бу^рак / ^морква / ка^пуста / фа^сол^а // ну шо / за^жарки не^нма // чим за^жарити / йа на го^лі^ї пе^ре^жари^ла ци^бул^у і ўс^о // і на^вари^ла то^ї боршч / ^тіки шо йа ў йо^го л^у кис^лот^у / так шоб в^ін бу^ў кис^ловат^і / а то^ді добаў^лайу ^цукор ўже по ў^кусу / шоб бу^ў та^кі^ї ^кис^ло ^слат^кі^ї // бо йа са^ма та^кі^ї

л'убл'у і во́ни та́кі л'убла́т' // і́ йа то́ї боршч зва́рила йа́к на́кидала // во́ни ми^егел'а́т' то́ї боршч / л'убо ди^евити^с'а // йа́к ў́же по́найда́лис'а і́ йа ка́жу / йа ва́м бе^нспла́тно йо́го зва́рила / зо́ўс'ім бе^нспла́тно / і́ ви ў́се вимоло́тили // шо / хо́роші́ чи н'е? // ну м'яса не^нма / ви́бачте / а́ле і́ бе^нз м'яса хо́роші́ / за́жар го́л'і́йом і́ хо́роші́ // а то ск'і́ки ба́гато на́шчита́но // та шо ж ту́ди ў́же^н тре́ба // во́на ка́же / то до́бре / шо ў́ тебе на го́род'і́ ў́се с'во́є́ йе // а йа́к ў́ л'у́де́й не^нма́є і́ ў́се тре́ба ку́пити / в'і́з'ми по́щита́й це ў́се / шо ку́пл'а́єм // а шо́б м'яса кину́ти / то́ну мо́же^ш ре́бе^р ку́пити / то це́ бу́де де^ше́ўше^н // а ме^н'н'і́ ў́с'о ра́ўно́ йе та́м м'ясо́ / не^нма́є / а ше^н йа́к са́ло йе / са́ла накри^ешила / за́жарку зро́била / за́жари́ла і́ ха́рош // н'і́чо́го не^н п'і́жару́й / ў́се поў́кидала / поў́кидала і́ во́но пере^нки́п'і́ло / йа́к сме^н'тана́ йе / то ше^н сме^н'тани на́кидала / то ше^н лу́че // о / та́кі ў́кусні́ з'е сме^н'танойу́ // ме^н'н'і́ в'і́н сто раз лу́ч'і́с' це́йу сме^н'танойу́ / чим с' цим м'ясо́м // і́ ў́с'о / це́ са́ме йа́к то ка́жут' украї́н'с'кі́ боршч //

Іформант: Капелюх Надія Петрівна, 1937 р. н., освіта – 3 кл.

– *А які були хати?*

354. – Зе^н'м'ла́ бу́ла зма́ше^н'на рудо́у гліно́у // а йа́к о́це при́ходит' с'ва́то / Па́ска пр'і́м'ерно́ // то ми ше́ так че^р'воно́у гліно́у п'і́дведе^н'дем п'і́д с'т'і́но́у / а рудо́у гліно́у зма́шчу́єм ха́ту і́ наби́вайе́м це́гли / це́й'і́го че^р'воно́й / шо́ за́ра во́на йе́ / бі́єм м'і́лко / м'і́лко мо́лот'ком на до́шче^н'ці́ // ск'і́лки́ йі́йі́ тре́ба бу́ло на́бити // і́ це́йу це́гло́у кру́гом ў́с'у зе́м'лу́ поси́пали // те^н'пер со́ў'бі́ ц'о́го не^н мо́жу пре́стави́ти йа́к це́ бу́ло / хо́дили ж бо́сими но́гами // бо́сими но́гами по́ ц'і́й це́гл'і́ ходи́ш і́ ла́гайе́ш с'па́ти // ц'і́ но́ги йа́к'і́ // поси́пали че^р'воно́у це́гло́у // га́рно так бу́ло // не^н бу́ло по́л'у́ н'і́де / н'і́ ў́кого́ //

– *От ви говорили, що соломойу ще вкривали землю?*

– А со́ломойу ло́жили п'і́д л'і́шка // л'і́шка дере^н'у́йан'і́ накри́вали / по́лотн'ани́ми ра́днами / ро́били / ко́нопл'і́ с'і́йали / ба́ч за́ра нар'коти́ки ў́же / ў́с'о / а ко́лис' ко́нопл'і́ на́с'і́ють' / зби́ра́ємо́ ко́нопл'і́ / мо́лотим / с'і́мн'а

збирайе́м / а це їдеш у́ р'ічку / залазиш і отако́ ц'і снопики́ |ложиш йі́ден
 коло́ д'ругого і набирайе́ш мул' |земл'і і ло́патою́ прикла́даєш так / шоб
 во́ни були́ у́топле́н'і у́ вод'і // ск'іки во́ни там дн'і́ // дн'і́ три ш'тири // де
 дв'і не́д'ілі // ну не́ зна́ю / по́ка не́ |вимокну́т' // |вимокну́т' во́ни |добре / а
 то́д'і ви́ймаї́ / оп'я́т' залазиш / по́лошчиш у́ |чис'т'і́ вод'і / ви́т'агу́єш йі́х
 і там у́же роскла́даєш / шоб во́ни по́сохли / |висохну́т' і начи́наєш так'і
 бу́ли / |стука́єш йо́го і ца́ |тирса́ |виси́пайе́|ца // |тонке́ б'рали́ на по́лотно́ // а
 г'рупе́ / то с' |того́ ро́били по́лотна́ // |б'ілі́ / то |треба́ |виб'і́лити йо́го на
 |сон'ці́ / шоб бу́ло |б'і́ле / і на цих |радна́х спа́ли //

Село Пліщин Шепетівського р-ну

Пліщин – село, розташоване на обох берегах річок Гуски й Очеретянки. Відстань до районного центру – 9 км, до залізничної станції Шепетівка – 14 км. Перша письмова згадка про село датується 1648 роком [8, с. 639].

Інформант: Півторак Марія Миколаївна, 1944 р. н., освіта – 7 кл.

355. – |Дуже ми жи́ли ко́лис' |б'і́дні́ / хо́дили́ / йак так'і́ бу́ли хо́дили у́
 ш'ко́лу / то це |лі́том |їдемо́ у́ лі́с / назби́раїм че́р'ні́ки / ма́лину і не́|сем на
 ба́зар шоб про́дати / шоб |того́ рубл'а́ у́торгу́вати на хл'і́п // ко́пали хр'і́н /
 на́копайі́м х'рону́ / на́у́йажим у́йазоч'ки́ / не́|семо́ |тоже́ на ба́зар / бо |дуже
 |т'ашке́ жи́т'а́ бу́ло // жи́ли |дуже у́ ста́рен'к'і́ |хат'і́ / ха́тиночка́ ста́ресе́|н'ка́
 / так'і́ бу́ли |в'і́кна́ заму́рован'і́ по по́ловин'і́ / та́ка шо́ роси́палас'а́ //
 при́йіхау́ д'ід м'і́ї з |В'і́ниц'кої́ |облас'т'і́ / поримон'т'і́рува́у́ |трошки́ нам |цу́
 ха́тиночку́ ну і |ўсе́|одно́ во́на / ста́ра |є́ ста́ра / та́ка шо́ |йел'і́ / йак на
 |курачих́ |ла́пках сто́йала́ // ну а |посл'і́м у́же йак ми |п'і́дросли́ / та́ї ста́ли
 со́|б'і́ |д'ругу́ |хату́ // а |ти́пер ми зро́били |д'ругу́ / а |посл'і́м йак у́же |ви́шла
 |заму́ш / то у́же |я́ захо́|т'і́ла с' |чоло́|в'і́ком но́ву |хату́ / ви́лику́ / о // то |зара
 ми у́же у́ ви́лик'і́ |хат'і́ / |гарна́ / ўсе́ йак ни́ |може́ |бути́ // і то́д'і́ жи́т'а́ у́ нас
 |трошки́ пом'і́н'алос'а́ // ро́била́ |я́ до́йарко́ю / в'і́н на |ферм'і́ / |чоло́|в'і́к /
 |йі́здовим́ ро́біу́ / заробл'а́ли |нипо́ган'і́ |г'роши́ / то́ї збу́ду|вали́ |бу́динок і́ у́

бу|динок поста|ралис'а / ну ї жит'а повир'нуло|с'а 'зоўс'ім і'наче // а 'д'ецтво
 про|шло то 'дуже 'т'ашке // йа ж ка|жу де йа|к'і л'і'си / де йа|к'іи шча|вел'
 'перш'і // і но|сили ўйазоч|ки дроў на п'лечах / даст' 'мама на|рад ме^н'і /
 'д'ітки б'і|жат г'ратис'а / а йа ў 'шост'і клас хо|дила / шош / ше ма|лен'ка / їдут
 г'ратис'а / а йа 'мушу два 'рази при|нести дв'і ўйазоч|ки дроў // то ў 'мене^н' в'іт
 тих дроў 'синц'і на п'лечах ни з'лазили // ка|жу / шо з'начит' / шо та|ки бе^н'з
 'бат'ка рос|ла / йа|г'би 'бат'ко буў то / про|те / жит'а ми|н'і було 'зоўс'ім і'наче /
 а так наб'іду|валис'а / йа ш ка|жу / де йа|к'і ба|зари // були кози|н'атка
 ма|лен'к'і ў нас і т'і кози|н'атка йа напе^н'ред 'себе^н' ў Ше^н'пе^н'т'іўку не|сла на
 ба|зар / на ру|ках / кози|н'а / і не^н' про|дала / не^н' про|дала те кози|н'а і їду
 до^н'доми / не^н'су те кози|н'а на|зад і п'лачу // ота|ке було жит'а мо|їе 'т'ашке / а
 'зара / пеўне / 'зара тро|шки ўже / йа|к' ўже пост'рой|іли / ў|жилис'а / то жит'а
 повир'нуло|с'а 'зоўс'ім і'наче //

356. – Ўста|йу йа ў п'ят' го|дин 'ранку / вики|дайу з'разу на|вос /
 'викинула на|вос в'ід худо|би / то^н'д'і с'і|дайу до^н'йіти ко|рову / 'видо^н'йіла
 ко^н'рову / 'вини|сла мо|локо / бо зби|рают' у нас мо|локо на з'дачу / пос'л'ім
 п'іс'л'а мо|лока випус|кайу ко^н'рову на пашу / випус|т'іла ко^н'рову / ко|рова
 п'ішла пастис'а / то^н'д'і йа / ну шо / зро|била та| ўже їду до сви|не|і / да|ла
 с'вин'ам йі|сти / гичка та ди|р'т'і та|ке з во|дойу зако|лотила да|ла йім /
 'випус|тила 'курочки і то|д'і ўс'о / та|і за|порала худо|бу // а то|д'і / ў|вечир'і /
 при|ходит' ко^н'роўка с паші / напо^н'йіла йа йі|йі / 'йаблук назби|рала / бо
 при|ўчила до 'йаблучок шоб 'йаблучка йі|ли / шоб б'іш мо|лока да|вали / ну і
 зноў начи^н'найу 'вечир'і с'вин'ам да|вати те 'саме / гичка на|р'ізана на
 с'іч|карн'у і во|да / дерт' // да|ла с'вин'ам і при|шла 'вечир'і ко^н'роўка зноў с
 паші / напо^н'йіла во|дойу / во|дички 'хоче / бо гара|че / ну і с'і|дайу до^н'йіти /
 подо^н'йіла 'вечир'і та|і уже і за|порала худо|бу / ўс'о / то^н'д'і йа ўже спо^н'койна /
 в'іди|хайу //

Інформант: Півторак Марія Миколаївна, 1944 р. н., освіта – 7 кл.

357. – Ко|лис' 'кончила йа с'ім клас'іў / ў п'і|йіс'ат диў|йятому 'роц'і / а
 ў ш'і|йіс'ятому 'роц'і / це ме^н'і ни було ше ш'іс|нац'ати 'рок'іў і йа п'ішла /

зан'ала п'іу норми бурак'іу / ше мален'ка / ни так виполола / застави
 ме^нне пи^ри^епол'увати бригадир / с'іла і плачу / шо ўс'і л'уди з'начит' /
 попололи / а мої тре пе^ре^нпол'увати // ну так йако^с ўже йа / ну поробила
 три роки на пол'і / потім йа покинула т'і бураки і п'ішла йа до^вїти коро^в
 на ферму / там йа пропрац'увала т'рицит' один р'ік / т'ашко було зразу // йа
 п'ішла п'іс'ла бурак'іу / ўручну навос вики^дали / руками до^вїти
 ш'існац'ат ко^р'іу / руками тачки і коліски напере^д себе^н / ў колісках
 но^сили йісти / дуже ми^н'і було т'ашко / пос'л'ім пе^ре^вили нас ў друге
 при^м'ішче^н'а ўже ў нове / там ўже було ме^х'ан'із'ірована доїка / ўже
 п'ідвозили п'ідводами йісти // ўже нам було трошки л'егше і пропрац'увала
 йа дойаркою т'рицит' один р'ік / али було пос'л'ім дуже ц'ікаво / йізди^л
 ў л'ет'н'ій лаг'ір л'ітом на доїку / йідимо с'п'ес'н'ами / с'п'івайемо / дуже
 було інте^р'есно / но труд буў дуже т'ашк'і і п'ішла йа на пен'с'іу //
 одробила йа п'іс'ла пен'с'іі ше йа проробила п'іўто^ра року / а то^д'і ўже
 с'тали руки бо^л'іти / ноги бо^л'іти / і с'к'іки ми^не попро^с'или / поро^в'іт
 ше / будит скучати за нами / н'е кажу / і йа ўже кинула ц'у роботу / с'тала
 ўдома одихати / це йа побачила с'в'і^додих //

358. – П'ішла йа ўже на пен'с'іу / ну зари ўдома йе робота отколи йа
 ўже на пен'с'іі / займаўс' господарством / дир'жу ко^р'оўку / дир'жу с'вин'і /
 огороди // ц'іле л'іто проходит' у работ'і / садимо картопил'ку / бурачки /
 ўс'о поки побробл'айімо // ти^пер начи^н'айімо ў гос'ін' зби^р'ати / ўже і
 наступила гос'ін' / а ўже робимос' ни крепк'і / ўже старен'к'і / возрост
 п'іт'ходит' / п'іт'жи^мае / шо ўже ни молод'і то ўже і ни та робота // то
 биремос' до госе^н'і ўже картопил'ку треба ко^п'ати со^в'бі / помогти д'іт'ам
 / бо шеш і д'іт'ам треба помагати / бо во^ни диўл'ац'а шо помоч'і тра / бо
 во^ни по роботах // ну т'ашка робота ў се^л'і / жит'а пор'іўнати з гороц'ким
 с'іл'с'ке / то дуже ве^л'лика разн'іца / али ш ко^м'ус' треба і ў сил'і жити / тра
 робити / йак ни будим робити / тої ни будим мати // ну таке жит'а
 ўст^р'ойане / шо хто робит' то тої шос' і мае / а йак ни хоч робити / тої ни
 будиш мати // майу дв'і дочки / одна дочка ў город'і живе / а друга ў сил'і

/ ну то та шо ў с'іл'і і г'ород'і в'іліка 'разн'іца / та / пр'оте / ўсе^одно с'в'іж'іша / не^ннаробліна та'ка / а та шо ў с'іл'і / то йа шеш б'іжу 'хочу й'ійі помох'ти / бо во'ни на ро^убот'і / мо'лод'і ни спраў'л'айуц'а то жд'ут' мейі / бабушкинойі 'помош'ч'і / шоб^н бабушка ше йім помог'ла / ну та'ке жит'а / то йа ш каж'у / пор'іўн'ати с'іл'с'іке і гороц'ке жит'а / то в'іліка 'разн'іца / а лиш наш труд н'іколи н'іх'то ни ц'інит' с'іл'с'іке // про'жила ўсе жит'а / майу дв'і дон'ки і майу ўже йа т'ро'е го'нук'іў / го'нуки ўже поч'т'і ўз'рос'л'і / ўже кон'чайут' ш'колу д'іўч'ата таі ўже на д'ругий р'ік майут' посту'пати / а посту'пити / т'реба д'уже ба'гато кош'т'іў / а тих кош'т'іў ни хва'та'е і йак по'д'умати де д'итину ўст'ройіти ше ш / і ба'бус'а 'хоче шос' т'рошки помох'ти / бо ш ни хва'та'е / д'уже т'ашка 'зара уч'оба ну і стр'и'миц'а ўс'а'ке / шоб^н дес' пр'од'винути цих го'ну'чат / шоб^н во'ни п'ішли ў д'обру до'рогу //

359. – Бу'ли С'паса і го'нуки пр'ос'ат' / шоб^н спик'ти пир'іш'ка / ну тра спик'ти / йа ш ба'бус'а // в'ечир'і ўз'ала росч'инила / посл'ім ран'о ўст'ала йа / йо'го п'іт'била / дода'ла ўс'о з'добнос'т'і туди // ран'о ўже йак во'но п'ід'ішло / да'ваі йа йо'го м'ісити / зам'ісила / т'реба шоб^н ше ў зам'іс'і з'ішло // ну ўже зам'ісила / во'но п'іт'ходило / то'д'і йа іду росп'ал'уйу п'іч' ў п'іч'і / 'зара мо'лод' п'іче ў електроду'хоўках / а ми пр'івикли до п'еч'і таі ў п'іч'і пир'оги п'ічем // на'па'лила йа п'іч' / в'иробила пир'іш'ки / ну ўже диў'л'ус'а п'іч' і гар'ача / отк'рила п'іч' / хаі ше / в'ибрала жар / д'ума'йу хаі ше т'рошки дух в'іде / шоб ни погор'іли / шоб бу'ли гарн'і // в'ит'агнула ціі жар / т'рошки схо'лола п'іч' / са'жайу т'і пир'іш'ки / ўсунула / а пир'іш'ки тра шоб пик'лис'а ў п'іч'і 'сорок ми'нут // зас'ікла йа ўр'ем'я / а пир'іш'ки йа пик'ла з ма'ком / заворотн'і к'руче^нні / ну і йа ўже ўсунула ў п'іч' і ўсе погл'ада'йу / шоб во'ни ми'н'і хот' ни пр'исма'лилис'а / шоб д'уже гарн'і бу'ли бо го'нукам т'реба дого'дити / шоб^н бу'ли д'обр'і // ну і тута диў'л'ус'а мо'йі пир'іш'ки ў п'іч'і зарум'янилис'а / гарн'і / рум'я'н'і // ну ўже пр'ошло 'сорок ми'нут / вит'ага'йу йа т'і пир'ош'ки / тут пр'іход'ат' го'ну'ч'ата до мене^н / йа ўже йіх ўгош'чайу с'в'іжими пир'іш'ками / оі во'ни / каж'ут' / ба'бус'у / йак'і д'обр'і пир'іш'ки / во'ни так'і пухк'і / так'і гарн'і / рум'я'н'і / пр'амо йа вам ни

можу розказати йак'і ў пич'і добр'і / п'іч йе п'іч / шо ни зробиш ўсе ў пич'і
добре //

Інформант: Семенюк Віра Данилівна, 1946 р. н., освіта – 9 кл.

360. – Ну таке було // ў суботу пикли коровай на ве^нс'іл'е / коровайниц'і / росчин'али / м'ісили і л'іпили / кухарка ўже пикла / п'іч / вим'ітаў друшко з м'іглою / вим'ітаў п'іч і садили його // друшки молод'їі шили в'іночок / тої в'іночок с'в'атиўс'а і клаўс'а на голову / то таке було с'в'ате / в'іночок / бе^нз в'іночка молада була б^н не^н молада // дуже друшки с'п'івали гарно і коровайниц'а і коровайниц'і с друшками пирисварувалис'а п'іс'н'ами / ну гарно слухати було / гарно // а в'іс'іл'а ўже було ў нид'іл'у / ўбирали молоду / с'п'івали дуже гарних п'ісен' / шоб^н мати пос'в'атила с'в'аченойу водойу молоду / с'п'івали / ої даї^н мати до ко'си^н масла / бо йа то^н б'і коро'ви^н пасла / го'нила на^н росу / даї^н масла на^н косу / го'нила на^н з'іл'а / даї^н мати^н масла на^н в'іс'іл'а / таку п'іс'н'у с'п'івали йак^н мати с'в'атила // ўбирали ў вел'он молоду і прийіжали молодїі с боїарами / боїари викуп'али молоду / друшки продавали / п'іс'л'а ішли ўже до роспис'і / а з роспис'і прийіжали і гул'али / дуже гарно с'п'івали ўс'аких п'ісен' / ц'іле в'іс'іл'а було // п'іс'л'а продаваў шурин молоду // тоже були д'л'а ц'ого п'іс'н'і / д'л'а ўс'акойі циримон'їїі були сво'їі п'іс'н'і / йа ўже йіх то ўс'іх ни поўн'у / бо стара ўже // гарно / а зара ўже / от ни так зара / росписалис'а / пос'ідали таї пйут' гор'ілку / а то^нд'і не / то^нд'і так було таке д'їство // було в'іс'іл'а т'іки один ден' / ў молодойі ўден' погул'ала / вечир ішли до молодого / ве^нли молоду ў придане / приданки казали / несли йїїі ўсе придане туди до молодого і вона ўже оставалас' там жити // ў к'ін'ц'і в'іс'іл'а розбирали молоду / ну розбирайут' і зара / так молодїі з'н'імаїе вел'она / мати накідала хустку / а молодїі заўйязуїе хустку // і к'ін'чалос' цим на'верно ўже // на другї ден' то таке ўже / чоботи т'і с'п'івали заўжди / хто^н буде^н ж'інку л'убити / то тої^н буде^н з'рош'і но'сити / така йе п'іс'н'а //

так к'ін'чалос'а ну // гарно було то'д'і / гарно дуже / в'іс'іл'них ба'гато
п'ісен' / а зара н'іх'то не' ў'м'іе ўже йіх таі ни ў'чиц'а //

361. – Ну чи'тайім 'вечир'і псалтир / чи'тайім ўсеі / т'іки с'ім'наіц'ату
с'п'івайім ўже 'пере"д са'мим 'похороном // випрова'жайут' / ви'нос'ат'
ме"рц'а на ма'шину / ў нас ма'шинойу / не"сут' / с'п'івайім / с'в'а'тій 'Боже
с'в'а'тій к'репкій с'в'а'тій бе"с'мертний по'милуї нас // до 'церкви ўс'а
про'цес'іа іде / в'ін'ки по'периду / по 'саміі пе"ред не"сут' хре"ста
ма'лен'кого і ве"ликого / не"сут' фор'менки / а п'іс'л'а в'ін'ки / в'іко / п'е'ўч'і
і ма'шина йіде / а 'заду їдут' л'уди // ў 'церкв'і в'іт'праў'л'айім 'похорон /
п'іс'л'а не"сем на кладо'вишче / зноў с'п'івайім ц'ілу до'рогу / с'в'а'тій
'Боже с'в'а'тій к'репкій с'в'а'тій бе"с'мертний по'м'илуї нас / на
пе"ре"хрест'ах зупи'н'айуц'а про'цес'іа / бат'ушка чи'таіе йе'ванге"л'іу //
на 'похорон'і на кладо'вишч'і зноў с'п'івайім сам'пере"д / с'в'а'тій 'Боже /
п'іс'л'а і 'о:че наш і 'в'ечнаіа 'памйат' / с'п'івайім / бат'ушка в'іт'праў'л'айе
мо'литву запи'чатуіе гроба / і та'ке / об'ідати їдут' //

ПОКАЖЧИК ОСНОВНИХ ТЕМ ОПОВІДЕЙ

Село

Розповідь про село – 163, 217

Легенди села – 164

Спогади про колишнє життя

Життєві пригоди – 6, 15, 21, 28, 58, 63, 64, 97, 100, 101, 113, 130, 151, 230, 236, 245, 249, 251, 270, 272, 276, 313, 316, 322, 327, 328, 334, 336

Спогади про минуле – 51, 126, 153, 154, 156, 165, 166, 167, 168, 171, 173, 180, 183, 185, 189, 191, 192, 211, 212, 218, 231, 237, 260, 261, 264, 267, 271, 275, 277, 285, 287, 296, 304, 309, 315, 321, 330, 331, 348, 349, 355, 358

Розкуркулення – 95, 323

Війна – 13, 29, 50, 53, 62, 73, 77, 88, 96, 117, 118, 124, 125, 129, 132, 133, 170, 179, 190, 259, 300, 320, 326

Голод, голодомор – 24, 26, 27, 59, 79, 99, 182, 214, 246, 295, 302

Праця в Німеччині – 2, 4, 55, 60, 65, 78

Післявоєнне життя – 3, 197, 255

Робота в шахті – 12

Дитячі та юнацькі роки

Спогади про дитинство – 19, 70, 106, 150, 215, 220, 262, 329, 341

Дитяча праця – 1, 196, 201, 252, 253, 335, 340, 345

Дитячі ігри – 20, 103

Дитячі розваги – 14, 351

Навчання в школі – 22, 52, 54, 94, 186, 244, 293, 352

Дівування – 71

Парубкування – 81

Відпочинок, розваги молоді – 61, 93, 155, 198, 208

Робота, господарювання

Обробіток землі – 193, 240

Праця в панів – 108, 222, 317

Праця в колгоспі – 9, 11, 25, 56, 68, 69, 75, 80, 86, 98, 120, 131, 187, 188, 199, 200, 202, 205, 207, 227, 238, 243, 247, 248, 256, 258, 269, 301, 303, 305, 312, 332, 357

Робота на городі – 30, 36, 40, 43, 46, 74, 233, 265

Робота в саду – 42

Вирощування й обробка конопель – 8, 91, 92, 109, 181, 184, 216, 235, 250, 294, 347

Прання – 137

Виготовлення хідника – 48

Виготовлення подушок – 45

Про предмети домашнього вжитку – 49

Пасіка, бджоли – 66, 290

Утримування худоби – 35, 41, 105, 107, 119, 204, 234, 241, 297, 356

Догляд за кіньми – 206, 288

Ліс – 324

Будинок

Будівництво – 112, 232, 346, 354
 Предмети хатнього вжитку – 219
 Господарювання біля дому – 38, 39, 274, 281
 Одяг, взуття – 229, 291, 307

Приготування страв

Приготування різних страв – 5, 7, 10, 34, 37, 44, 47, 72, 242, 254, 268, 273, 278,
 283, 306, 311, 353, 359
 Консервування – 44, 89, 286
 Борщ – 23, 31, 121, 128, 138, 228, 292, 298
 Випікання хліба – 18, 123, 127, 178, 263, 266, 284
 Паска – 177
 Пирого – 122, 282
 Вареники – 32, 33

Календарні обряди

Про календарні свята – 342
 Зелені свята – 148, 159, 195
 Обжинки – 343
 Стрітіння – 149
 Спаса – 139, 144
 Михайла – 140
 Покрова – 143
 Андрія – 16, 57, 111, 141
 Великдень – 83, 146, 279
 Водохреще – 145, 161, 176
 Різдво – 147, 175, 210, 325
 Юрія – 162
 Івана Купала – 142

Родинні обряди

Поховання померлих – 85, 136, 213, 226, 318, 361
 Весільні звичаї – 17, 67, 76, 82, 84, 87, 102, 110, 134, 152, 239, 158, 169, 174,
 194, 203, 204, 224, 229, 257, 299, 308, 314, 360
 Випікання весільного короваю – 289
 Родильні обряди – 114, 116, 135, 160, 225
 Хрестини – 115

Казка – 157**Лікування**

Лікарські рослини – 319
 Лікування – 344
 Цілительство – 90
 Замовляння – 104

Природні явища

Як викликати дощ – 333, 341
 Вихор – 338

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Навчальне видання

ВОЛИНСЬКІ ГОВІРКИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

ЗБІРНИК ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТІВ

Навчально-методичний посібник

Коваленко Наталія Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Коваленко Борис Олексійович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Підписано до друку 18.01.2019 р.

Формат 60x84\16

Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 19,99.

Тираж 100 прим.

Замовлення № 45.

Віддруковано ТОВ «Друкарня «Рута»
(свід. Серія ДК №4060 від 29.04.2011 р.)
м. Кам'янець-Подільський, вул. Пархоменка, 1
тел. 0 38 494 22 50, drukruta@ukr.net